

# తెలుగు పలుకు

భాష-సంప్రదాయం  
సేవ-అభ్యుదయం

19 వ

తానా మహాసభల జ్ఞాపిక

2013



Hearty Welcome  
To  
19th TANA Convention

FORTUNE  
**BUTTERFLY**  
CITY LIFE APPRECIATED!

Proposed 3600 acres  
of exquisiteness



Fortune Butterfly City is an Integrated Township located on the Hyderabad-Srisailem Highway. It offers you Independent Villas and Open Plots with best features and facilities.



*Move into a brighter and  
happier world!*

B. Seshagiri Rao  
Chairman & Managing Director.



**FORTUNE INFRA**  
DEVELOPERS PRIVATE LIMITED

Fortune House, H. No : 1299H,  
Road No : 68, Jubilee Hills,  
Hyderabad - 500033.  
Andhra Pradesh, India.  
Phone : +91-040-23555852/53.  
[www.fortunebutterflycity.com](http://www.fortunebutterflycity.com)



# తెలుగు పలుకు

19వ తానా సభల జ్ఞాపక సంచిక



సంపాదకుడు  
చంద్ర కన్నెగంటి

The Nineteenth TANA Conference  
SOUVENIR

24-26 May 2013  
Dallas Convention Center  
Dallas, Texas, USA

# TELUGU PALUKU

Volume 19, 2013

*Souvenir of the 19<sup>th</sup> TANA Conference*

*Editor*

**CHANDRA KANNEGANTI**

*Coordinating Editor in India*

**VASIREDDY NAVEEN**

*Cover Photo*

**D. Ravindar Reddy, Hyderabad**

*Illustrations*

**Raju Epuri, Hyderabad**

*Souvenir Layout and Design*

**Sita Ponnappalli**

**Akshara Creators**

AG-2, Hyderguda, Hyderabad-500 029, India

Phone: 91-40-23244088; Email: sakshara@gmail.com

© Telugu Association of North America (TANA)

*Opinions expressed in this volume are those of the authors and not of TANA. No guarantees, either explicit or mplicit, are offered with regards to the accuracy of the information in the book.*



## **Acknowledgements**

*Leadership of the 19th TANA conference particularly Murali Vennam and Prasad Thotakura for giving us the opportunity to produce souvenir,*

*Advertisers, sponsors, and donors for financial support, Dr. Jampala Chowdary for his valuable advice,*

*Writers who contributed their creative writings to the souvenir,*

*Sita Ponnappalli for typesetting and layout,*

*Sri Raju Epuri and Vasu of Hyderabad for illustrations,*

*Shilpa Kamble for excellent printing support*

*and*

*Vasireddy Naveen for everything.*

## **Souvenir Committee**

**Chandra Kanneganti (Chair Person)**

**Naseem Shaik**

**Suresh Kaza**

**Sarada Jonnalagadda**

**Udayabhaskar Nandivada**

## **Souvenir Ads Committee**

**Subramanyam Jonnalagadda (Chair Person)**

**Ravikumar Polamraju**

**Koti Tummuru**

**Satish Punnam**

**Yaji Jayanti**

**Vidyasagar Eadara**





# 9

# A

## must see gated community projects of Hyderabad

### See which one matches your style. The best part, all of them are destined to be the most happening of places in town.

When you are on a vacation back home in Hyderabad, do give us a call on any day, including a Sunday. We could take you on a conducted tour and also schedule a private meeting with a resident living in an Aparna Gated Community\*. Just let us know when you'd be free for that. There is nothing like a closed-door, heart-to-heart chat before you say 'yes'!



**Aparna AURA** of Jubilee Hills – the only stand-alone 20-floor luxury residential tower in a gated community with 135 premium luxury apartments.



**Aparna HillPark GARDENIA** @ Miyapur, Chandanagar – 116 exclusive, luxury villas for those seeking the ultimate pleasure of premium secluded privacy.



**Aparna Sarovar GRANDÉ** @ Nallagandla – 720 premium and luxury lifestyle apartments, designed to let you live life big.



**Aparna CyberZON** @ Nallagandla – a 21-acre, 21-tower gated community with 1530 two & three BHK apartments designed to exude style, comfort and unmatched conveniences.



**Aparna HillPark LAKEBREEZE** @ Miyapur, Chandanagar – An exclusive gated community with 943 Two & Three Bedroom apartments is the most conclusive response to the power of form, function, peace & sharing.



**Aparna HillPark AVENUES** @ Miyapur, Chandanagar -- offers 647 Two & Three Bedroom apartments for a lifestyle you deserve - one that will give you more time for things most important to you – your work, your family and your life.



**Aparna Kanopy TULIP** @ Gundlapochampally near Kompally – 360 two & three BHK value apartments in the only gated community of its kind in and around Kompally. Embrace nature, freedom and happiness.



**Aparna Kanopy JASMINE** @ Gundlapochampally near Kompally – 133 fully developed, free-hold residential plots in sizes ranging from 267 Sq. yds to 467 Sq. yds. Buy a plot and build your own dream villa.



**Aparna KANOPY LOTUS** with 91 Villas is a smartly designed integrated gated community. A villa here is the answer to your independent lifestyle. Come, stake claim to your very own space packed with comfort and value. It will be the best thing to happen to you.

\*Conditions apply



For project brochures and details, please call: **+91 40 - 2335 2708** or send an e-mail to: [saifali@aparnaconstructions.com](mailto:saifali@aparnaconstructions.com)

**Aparna Constructions and Estates Private Limited**  
#B02, Astral Heights, 6-3-352, Road No.1, Banjara Hills, Hyderabad - 500 034, A.P. INDIA  
[www.aparnaconstructions.com](http://www.aparnaconstructions.com)

**Mr. Saif Ali: 91797 21447 (USA) / +91 99482 23171 (INDIA) OR Mr. Samba Siva Rao: +91 99486 63170 (INDIA)**



**గౌ|| ఇ.ఎస్.ఎల్. నరసింహన్**

గవర్నర్  
ఆంధ్రప్రదేశ్

రాజ్ భవన్  
హైదరాబాద్

03-05-2013

### సందేశం

**19**వ తానా సమావేశాలు డల్లాస్, అమెరికాలో 2013 మే 24-26 తేదీలలో నిర్వహిస్తున్నారని తెలిసి నేను చాలా సంతోషిస్తున్నాను.

తెలుగుభాష, చరిత్ర, సంస్కృతి అత్యంత ప్రాచీనమైనవి, సుసంపన్నమైనవి. తెలుగుభాష తేనెవంటిదని కీర్తి నందుకుంది. ఎందరో కవులు, కళాకారులు మన తెలుగు సంస్కృతీ వికాసాన్ని, భాష సోయగాలను ఎంతగానో పెంపొందించి చిరస్మరణీయమైన వారసత్వాన్ని మనకు అందించారు.

అమెరికాలో వివిధ ప్రాంతాల్లో నివసించే మీరందరూ తెలుగుభాష, సంస్కృతులు ఇనుమడింపజేసేలా చేస్తున్న అనేక కార్యక్రమాలు ఎందరికో స్ఫూర్తిదాయకం, ముదావహం.

మీరు చేపట్టిన మూడురోజుల తానా సమావేశాలు విజయవంతం కావాలని మనసారా ఆకాంక్షిస్తూ అందరికీ శుభాకాంక్షలు, శుభాభినందనలు.

*ఇ.ఎస్.ఎల్. నరసింహన్*  
ఇ.ఎస్.ఎల్. నరసింహన్



# TOUCHDOWN INDIA



INTRODUCING  
**HYDERABAD SKYKINGS**

PROFESSIONAL AMERICAN FOOTBALL

PLAYER/SPONSOR:  
ENQUIRIES-INFO@HYDERABADSKYKINGS.COM  
PHONE: (918) 361-8050



HYDERABADSKYKINGS.COM

**UPCOMING SCHEDULE**

HYDERABAD VS. BANGALORE  
SKYKINGS VS. WARHAWKS  
JULY 20<sup>TH</sup> - EXHIBITION

**REGULAR SEASON KICKS OFF DECEMBER 2013**



EFLI.COM





**P. HARISH**

Consul General of India  
Houston

## MESSAGE

I convey my warm greetings and best wishes to all on the occasion of Telugu Association of North America's (TANA) 19th Convention from 24-26 May, 2013 at Dallas Convention Center.

I wish to acknowledge the important role of TANA in addressing social, cultural and educational needs of North American Telugu Community in general, and particularly of those in the consular jurisdiction of the Consulate General of India, Houston. TANA's humanitarian services for people in distress deserve all appreciation.

The Consulate General of India, Houston is glad to extend its cooperation to the co-hosts of the 19th convention, TANA and the Telugu Association of North Texas (TANTEX), as part of our joint endeavor to better serve the Community.

**P. HARISH**

# MURTHY LAW FIRM

United States Immigration Law

## Best Wishes to TANA + Entire Community!



[www.murthy.com](http://www.murthy.com)

*We know immigration matters!*<sup>SM</sup>

MurthyChat | MurthyBulletin | MurthyForum



Dada Saheb Phalke Awardee, Padma Vibhushan

**Akkineni Nageswara Rao**

Movie Artist

29th April 2013  
Hyderabad

## MESSAGE

**I**t's a great pleasure to be invited as Guest of Honor for the 19th TANA Convention and I thank you very much for that.

TANA ( Telugu Association of North America ) established as a Non Profit Organisation in 1978 has been doing a stupendous job in addressing Social, Cultural and Educational needs of Telugu people in America. By inviting eminent personalities and artists from the state of Andhra Pradesh, India to USA, TANA is not only promoting Telugu Culture and Arts in USA but also is extending a helping hand to these invited personalities and artists in exploring the cross culture dimensions.

I am glad to learn that Indian and other organisations around the world look up to TANA as a pioneer and role model for its various initiatives in promoting culture and serving the community.

I wish TANA a grand success in its efforts in extending support to several causes both in Andhra Pradesh and USA and in fulfilling its mission, objectives and commitment to the Telugu Society.

Thanking you,

With Best Regards

**A. NAGESWARA RAO**



**Sudhir Pai, CPA PLLC\***  
Certified Public Accountants



**Sudhir Pai, CPA, EA, FCA**  
Managing Partner, is 17+year Industry Veteran

- **Business & HNI Tax Planning Strategies**
- **Audit, Reviews & Compilations**
- **International Tax Compliance**
- **Financial Services**
- **Business Valuation & Transfer Pricing Study**



**mytaxfiler®**  
Tax Filing, Simplified!



- **Business Formations**
- **Individual & Business Tax Filing**
- **Bookkeeping & Payroll Processing**
- **Foreign Bank Account Reporting (FBAR)**
- **IRS Amnesty, Overseas Voluntary Disclosure Programs (OVDI/OVDP)**

Team of 90+ Tax & Accounting professional based in multiple offices in US and India



**(888)-482-0279**  
**(972)-961-4814**  
**(510)-400-8801**

[Tax@mytaxfiler.com](mailto:Tax@mytaxfiler.com); [info@sudhirpaicpa.com](mailto:info@sudhirpaicpa.com)  
[www.mytaxfiler.com](http://www.mytaxfiler.com), [www.sudhirpaicpa.com](http://www.sudhirpaicpa.com)

\*CPA Firm Registered & Licensed in State of Texas



**డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి**

జ్ఞానసీర అవార్డు గ్రహీత  
మాజీ పార్లమెంటు సభ్యులు

హైదరాబాద్  
03-05-2013

## సందేశం

**మే** 24 నుంచి 26వ తేదీ వరకు 'తానా' సంస్థ డల్లస్ లో 19వ సదస్సును ఏర్పాటు చేస్తున్నందుకు సంతోషం. మీ ఆహ్వానాన్ని పురస్కరించుకుని అనారోగ్య కారణాల వల్ల సభల్లో పాల్గొనలేకపోతున్నాను.

'తానా' ఆహ్వానం పైన నేను ఆ సంస్థ జరిపిన సభల్లో లోగడ మూడు, నాలుగుసార్లు పాల్గొన్నాను. పదివేల తెలుగు ప్రతినిధులు ఈ సభల్లో పాల్గొంటున్నందుకు తెలుగుజాతికే గర్వకారణం. 'తానా' శ్రీ తోటకూర ప్రసాద్ అధ్యక్షతలో ఈ సదస్సును జయప్రదంగా నిర్వహిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

మాతృభాషా తృణీకారం

మాతృదేవీ తిరస్కారం

మహాత్మాగాంధీ సూక్తులతో తానా సంకల్పానికి నా హాధికాభినందనలు అందిస్తున్నాను.

సి. నారాయణరెడ్డి



# Telugu Association of North Texas (TANTEX) Welcomes the Telugu Community & Congratulates Telugu Association of North America (TANA) on the occasion of 19th Convention in Dallas

## 2013 TANTEX Executive Committee (EC) Members



*Sitting (from left to right):*

Raghu Chittimalla (Joint Treasurer), Krishna Reddy Uppalapati (Joint Secretary), Subramanyam Jonnalagadda (Secretary), Geeta Dammanna (Immediate Past President), Suresh Manduva (President), Vijay Mohan Kakarla (President-Elect), Dr. Narasimha Reddy Urimindi (Vice President), Indu Reddy Mandadi (Treasurer)

*Standing (from left to right):*

Sharada Singireddy, Krishnaveni Seelam, Ananth Mallavarapu, Subhash Nelakanti, Shashikanth Kanaparthi, Mahesh Aditya Adibhatla, Balki Chamkura, Chinasatyam Veernapu, Sunil Devireddy, Rajesh Chilukuri, Jyothi Vanam, Subhashini Pentakota, Neeraja Padigela

## 2013 TANTEX Board of Trustee (BOT) Members



Ajay Reddy



Dr. C.R. Rao



Murty Mulukutla



Ramakrishna Lavu



Dr. G. Ramana Reddy

[www.tantex.org](http://www.tantex.org)

TANTEX was formed in 1986 as a non-profit, non-religious organization to maintain, preserve and perpetuate the cultural heritage of Telugu speaking people of North Texas.

- To Assist and promote cultural, educational, social and community affairs of the Telugu speaking people in North Texas.
- Foster understanding between the Telugu speaking people and others in the community.

TANTEX has been a highly active organization. It has been actively organizing various activities and programs year round for Telugu Community. Majority of these activities are open to general public of the area and not restricted to the Members. Some of the activities are organized jointly with community members and other organizations.

TANTEX serves the community through many of its special wings, such as, Maitri, Sahitya Vedika, Vanitaa Vedika Spoorthi, Sukheebhava, Business Seminars, Youth & Sports, and many more.

TANTEX celebrated its Silver Jubilee in July 2011.

తానా 19వ మహాసభలకు అధికారిక ట్రావెల్  
ఏజెన్సీ హురైజన్ ట్రావెల్ స్వాగతం!

Choose your destination  
We will take you there...



Special  
Airfares,  
Tour Packages  
& Cruises

To & From  
**India**  
& other  
countries

Let's go



Please call

**1 866 666 4066**

040-23231228 / 66663353

[www.horizontrip.com](http://www.horizontrip.com)

[www.facebook.com/horizontrip](http://www.facebook.com/horizontrip)

**HORIZON  
TRAVEL**

OFFICES IN DALLAS . ATLANTA . LOS ANGELES , SAN FRANCISCO . HYDERABAD INDIA



**JAI JAWAN !**

**JAI KISAN !**

**JAIHIND !!**

*With best compliments from:*



*Pratap Bhimreddy*



**Business Intelli Solutions**

INCORPORATED

**USA:** 4100 Spring Valley Rd, Suite 205, Dallas, TX, 75244

Phone: (214) 295-5535 Fax: (972) 559-3641

Email: [info@businessintelli.com](mailto:info@businessintelli.com)

**India:** 1st Floor Spline Arcade, Plot No:1208, Syno-11/1, Sa Society,  
Madhapur, Hyderabad - 500081. Ph: +91-40-64629966 / 77

Email: [info@businessintelli.com](mailto:info@businessintelli.com)



# Battula & Associates, PLLC

Certified Public Accountants

## A FULL SERVICE ACCOUNTING FIRM

FOCUSING ON SERVICING SMALL BUSINESS NEEDS

- Tax Services:
- Accounting
- Audits, Reviews & Compilations Service
- Tax Consultation & Planning
- IRS Representation
- Business Consultation, Business Setup, Formation & Entity Selection
- Quickbooks & Peachtree Setup & Advisory Service



VISHNU R. BATTULA, MBA, CPA  
GARY ZHANG, MS, CPA

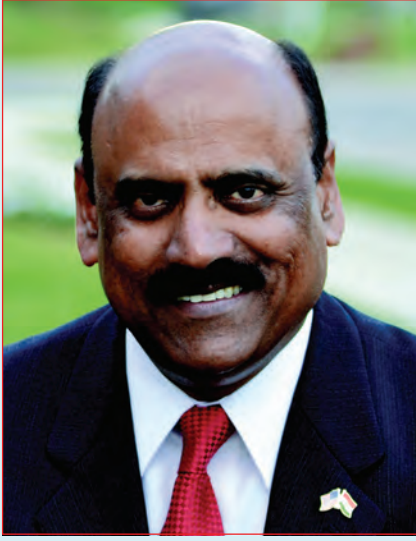
WE HAVE A LAS COLINAS OFFICE LOCATION FOR YOUR CONVENIENCE.

### LAS COLINAS OFFICE

346 Oaks Trail, Suite 220 Garland, Texas 75043 Phone: 972-226-3392 Fax: 972-226-3859	1300 Walnut Hill Ln., Ste # 245 Irving, TX 75038 Phone: 972-400-4593 (By Appointment) info@battulacpas.com	903 South Main St., Suite 109 Duncanville, Texas 75137 Phone: 972-780-0391 Fax: 972-780-8495
---	--	---

For more information please visit our web site:

**WWW.BATTULACPAS.COM**



**తోటకూర ప్రసాద్**

తానా అధ్యక్షులు, 2011-13

**కొనా శిష్యులకు సంఘం గురించి ఎక్కువో ఎగరాలని...**

**నమస్కృతులు...**

ప్రపంచంలోనే అత్యంత ప్రతిష్టాత్మకమైన మన తెలుగు సంస్థ 'తానా'కు గత రెండు సంవత్సరాలుగా అధ్యక్షుడిగా సేవలందించే అవకాశం కల్పించిన సభ్యులందరికీ ముందుగా నా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు. 36 సం||ల క్రితం కొంతమంది పెద్దల దూరదృష్టితో ప్రవాసదేశంలో తెలుగుభాష, సంస్కృతి, సంప్రదాయాలను పరిరక్షిస్తూ భావితరాలకు వాటిని అందిస్తూ పదికాలాల పాటు మనగలిగేలా చేయాలనే సమర్థతతో ఓ చిన్న బీజాన్ని నాటితే అది వటవృక్షంగా తయారై ప్రతి తెలుగువాడు గర్వపడే విధంగా సామాజికసేవలో ముందుంటూ పలువురికి ఆదర్శప్రాయమైంది. మన సంస్థ ఈ విధంగా రూపుదిద్దుకునే క్రమంలో తమ అరుదైన సమయాన్ని, శక్తిని, ధనాన్ని ధారపోసిన తానా పూర్వ అధ్యక్ష, కార్యనిర్వాహక సభ్యులకు, స్వచ్ఛంద సేవకులకు, దాతలందరికీ నా హృదయపూర్వక అభినందనలు.

తానాలంటి సంస్థ ద్వారా సామాజికసేవ చేయగలగడం ఓ అద్భుత అవకాశం. అది వ్యక్తిగతంగా నా అదృష్టం. ప్రవాసాంధ్రులమైన మన మంతా ఒక విధంగా అదృష్టవంతులమనే భావించాలి. పాశ్చాత్య సంస్కృతి తో మమేకమవుతూ, జీవనం సాగిస్తూ, ఎంతో అనుభవాన్ని గడించి మన మాతృదేశాన్ని మరో కోణంలో చూస్తూ దానికి తగు సేవలందించడం ద్వారా కన్నతల్లి ఋణం తీర్చుకునే భాగ్యం ఎంతమందికి కలుగుతుంది మరి! పరదేశంలో ఉంటున్నా అనునిత్యం మాతృ సంస్కృతినే శ్వాసిస్తూ, ఆ సంస్కృతిని మరువద్దని పిల్లలను శాసిస్తూ, వారి అభివృద్ధికి దోహదం చేస్తూ, వారు మనకందని ఎత్తుకు ఎదిగినపుడు ఆనందిస్తున్నాము.

మన భావితరం విద్యారంగంలోనే కాక, వైద్య, వైజ్ఞానిక, వ్యాపార, వినోద, రాజకీయ, క్రీడారంగాల్లో సైతం దూసుకెళ్లడం శుభ పరిణామం. వీరంతా ఇంకా ఉన్నతస్థాయికి ఎదగడానికి సంస్థాపరంగా మనం మరింత చేయూత నివ్వవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఈ దేశంలో మన భాషా సంస్కృతులను కాపాడుకుంటూనే, ఇక్కడి జనజీవన సంస్కృతిలో అంతర్భాగం అవుతూ మరింత క్రీయాశీలక పాత్ర పోషించవలసిన బాధ్యత మనందరిది. లేకుంటే ఎన్ని దశాబ్దాలు ఇక్కడ నివసించినా ఒక చిన్న కూటమిగా మిగిలిపోతామే తప్ప ఓ బలమైన శక్తిగా ఎదగలేము. కాబట్టి ఈ దేశ అభివృద్ధి పథంలో మనం పోషించవలసిన పాత్ర మరింత పెద్దది.

మనకు జన్మనిచ్చిన భూమిని, తాగిన నీటిని, పీల్చిన గాలిని, విద్యాబుద్ధులు నేర్చిన విద్యాసంస్థల మేలు మర్చిపోకుండా కన్నతల్లి ఋణం తీర్చుకునే



క్రమంలో దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాలుగా 'తానా ఫౌండేషన్' ద్వారా ప్రతి సంవత్సరం మిలియన్ల కొద్దీ డాలర్లు వెచ్చిస్తూ ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాల్లో విద్య, వైద్య, ఆరోగ్య రంగాల్లో మనం చేస్తున్న సేవకు పలువురి ప్రశంసలు అందుకుంటూనే ఉన్నాము. అయినా అవసరాలు ఎప్పటికప్పుడు పెరిగిపోతూనే ఉన్నాయి. పెరుగుతున్న అవసరాలకు అనుగుణంగా ద్విగుణీకృత ఉత్సాహంతో మన కృషి కొనసాగించవలసిన అవసరం ఎంతయినా ఉంది.

పరదేశంలో మన తెలుగువారు ఆపదలో చిక్కుకుని అత్యవసర సహాయం కోసం ఎదురుచూస్తున్నప్పుడు 'తానా టీమ్ స్పెషిల్' ద్వారా పెద్దన్నగా ఆపన్నహస్తాన్ని అందించటం మన బాధ్యతగా భావిస్తూ సేవ చేస్తున్నాం.

ఎంతోకాలంగా ఎదురుచూస్తున్న 19వ తానా మహాసభలు ఇప్పుడు మనం 'భాష, సంప్రదాయం, సేవ, అభ్యుదయం' అనే నాలుగు అంశాల ప్రాతిపదికన అంగరంగ వైభవంగా మే 24 నుండి 26వ తేదీ వరకు డల్లాస్ కన్వెన్షన్ సెంటర్ లో జరుపుకుంటున్నాం. ఈ మహాయజ్ఞం విజయసాధనలో దేశవ్యాప్తంగాను, మరియు స్థానికంగాను కొన్ని వందల కుటుంబాలు ఈ బాధ్యతను తమదిగా భావించి అహోరాత్రులు శ్రమించి, ధనశక్తిని, జనశక్తిని జోడించి విజయవంతం చేస్తున్నారు. వారందరికీ నా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

కొన్ని వేలమందితో పనిచేసే అవకాశం కలిగిన గత రెండు సంవత్సరాల కాలం నా జీవితంలో అత్యంత విలువైనదిగా భావిస్తాను. తానా అనే పెద్ద నావకు, నావికునిగా, నాయకునిగా, శ్రామికునిగా ఆవేశకావేశాలను అణచుకుంటూ, ఆలోచనలను పంచుకుంటూ ఎన్నో ఆదేశాలను శిరసా వహిస్తూ సంస్థ ఆశయాలను కాపాడుకుంటూ పదవీ బాధ్యతలను నెరవేర్చటం తీగ మీద నడకలాంటిది. ఈ క్రమంలో నేను అటూ ఇటూ తూగకుండా నన్ను స్థిరంగా నిలబెట్టిన కొన్ని వేల చేతులకు ప్రతిగా నా రెండు చేతులు జోడించి, శిరస్సు వంచి నమస్కరించడం తప్ప నేనేం చేయగలను!

నా ఈ సుదీర్ఘ ప్రయాణంలో వెన్నంటి నిలిచిన నా శ్రీమతి స్వరూపరాణికి, కుటుంబసభ్యులకు, మిత్రులకు, నా సహచర తానా బృందానికి వినమ్ర వదనంతో, ముకుళిత హస్తాలతో కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటున్నాను. నవపథానికి తెర తీస్తూ, నూతన నాయకత్వానికి బాధ్యతలను అప్పగిస్తూ తానా విజయకేతనం ప్రపంచ వినువీధుల్లో మరింత ఎత్తులో ఎగరాలని ఆకాంక్షిస్తూ...

మీ  
తోటకూర ప్రసాద్





offers you Plots and Villas in the midst of carefully cultivated natural environs

Welcome to Grand Green Living



500 sq.yds Villa-Built-up area: 2400 sft. 1000 sq.yds Villa-Built-up area: 3200 sft.

### Plots Features

- ★ 267, 500, 534, 1000 Sq.yds. and multiples.
- ★ Wood and fruit bearing trees for each Plot planted based on sunrise and sunset direction
- ★ Avenue plantations on all roads
- ★ Well-laid drip irrigation system
- ★ Electrical lines on all roads
- ★ 100% Vastu compliant
- ★ 60 ft and 40 ft. wide roads
- ★ 24 Hours Security
- ★ Free Life Membership in Resorts

### Salient Features of Plots & Villas

- Adjacent to the 85 acres Herbal Garden Resort
- Existing Golf area Near 100 acres lake
- Close to Outer Ring Road (ORR)
- Financial District, Hitech City, Infosys, Microsoft, Wipro, TCS, ICFAI University & other corporate giants are just 15-20 minutes drive from Pragati
- Around 2500 acres of Natural farming is going on
- Abundant water flow on both sides gives magnificent grace by Water Harvesting
- 60' North East entry road gives a perfect vastu to the entire Pragati
- Plots and Independent Villas are at virtually a prime place



### Proximity

- Abutting to Regional Ring Road
- Rajiv Gandhi International Airport is 35 Km
- Gachibowli junction (Outer Ring Road) is only 23 Km
- Bhaskara Medical College cum Hospital is 15 Km
- Chilukuru Balaji Temple (Visa God) is 10 Km
- Indus International School is 6 Km
- Nagulapally Railway Station (proposed Passenger Terminal-250 acres) is 7 km



## Pragati Green Meadows and Resorts Limited

Corporate Office: Mega City No.227, H.No.8-2-293/A/A/2 & A/A/2/1, Road No.2, Banjara Hills, Hyderabad – 500034. A.P., India.  
 Tele: India: +91-9848051147, 8121556666. USA: +1 630 808 5193, +1 630 770 9034  
 e-mail: rajaniy@gmail.com Website: www.pragatirajani.com, rajaniy.com

## స్వాగతం - సుస్వాగతం



**గొర్రెపాటి నవనీతకృష్ణ**  
చైర్మన్ - తానా కన్వెన్షన్

19వ తానా మహాసభలకు విచ్చేసినటువంటి అతిరథ మహారథులకీ, వేంచేసిన పెద్దలకు, పిన్నలకు, కళాకారులకు, కళాభిమానులకు, బాల కళాకారులకు నా హృదయపూర్వక వందనాలు, స్వాగత వచనాలు పలుకుతున్నాను. 1977వ సంవత్సరంలో ఉత్తర అమెరికాలోని తెలుగువారి ఆశలకు, ఆశయాలకు, కళాత్వంకు, సంస్కృతీ పరిరక్షణకు ఏర్పరచుకున్న తానా సంస్థ బుడిబుడి నడకలతో ముందుకు సాగి ఈనాడు తెలుగు ప్రపంచమంతా గర్వించదగ్గ సంస్థగా ఎదిగిన విషయం మీ అందరికీ తెలుసు. అందుకే అంటాను, తానా అధిరోహించని శిఖరాలు లేవు, చూడని అంచులు లేవు. సాంస్కృతిక సంస్థగా ప్రారంభమై, సేవాసంస్థగా ఎదిగి నిత్యనూతనంగా ముందుకు తానా సాగుతోందంటే కారణం మీరే.

వివిధ రంగాలలోని మేధావుల అపూర్వ సంగమం మన ఈ 19వ తానా మహాసభలు. సంగీత, సాహిత్య, వ్యాపార, రాజకీయ, ధార్మిక, సేవారంగాల సమాహారం ఈ వేడుకలు. తానా భవిష్యత్తును నిర్దేశించే మన యువత ఎంతో ఉత్సాహంతో, ఉత్తేజంతో ఈ మహాసభలలో తమ ప్రతిభాపాటవాలను ప్రదర్శించుచున్నారు. వీరు చేసే కార్యక్రమాలు ఎన్నో ప్రత్యేకతలను కలిగి ఉన్నాయని చెప్పటానికి సంతోషిస్తున్నాను.

ఇటువంటి కార్యక్రమం చేయాలంటే వందలకొద్దీ కార్యకర్తలు, లక్షలకొద్దీ డాలర్లు అవసరం అవుతాయి. దేవుడి దయవల్ల, మన తెలుగువారి ఉదారత కారణంగా ఈ రెండూ సమకూరాయి. వందలకొద్దీ కార్యకర్తలు ఈ కార్యక్రమ రూపకల్పనకు తమ అమూల్యమైన సమయాన్ని వెచ్చించారు. అమెరికాలోని తెలుగువారు ఉదారంగా ధన సహాయం చేశారు, చేస్తున్నారు. వారందరికీ నా వందనాలు.

గత రెండు సంవత్సరాలుగా ఈ వేడుకల నిర్వహణకు తమ అమూల్యమైన కాలాన్ని వెచ్చించి, కష్టాలను తమ ఇష్టాలుగా చేసుకొని, రేయనక పగలనక పరిశ్రమ చేసినటువంటి కార్యకర్తలకు, కార్యశూరులకు నా గుండెలోతుల నుండి అభివాదం చేస్తున్నాను. అలాగే ఈ సందర్భమైన యాత్రలో నాతో సహకరించినటువంటి నా కుటుంబసభ్యులకు సర్వదా కృతజ్ఞుడిని.

తానా ఒక మహోన్నత చరిత్ర కలిగిన ఒక అద్భుత సంస్థ. తెలుగువారి గుండెచప్పుడు. మన ఈ సంస్థ ఎంతోమంది తెలుగువారికి అండగా నిలిచింది. ఎంతోమంది తెలుగువారు నాయకులుగా ఎదగడానికి తోడ్పడింది. తద్వారా వందలవేలకొద్దీ కార్యకర్తలు తానా తలపెట్టే కార్యక్రమాలకు అండదండలుగా ఉండటానికి ఈ పటిష్టమైన నాయకత్వమే కారణం. మీరందరూ ఎల్లప్పుడూ తానా సంస్థకు అండదండలుగా ఉండి మన సంస్థ దినదినాభివృద్ధికి పాటుపడాలని కోరుకుంటున్నాను.

మా డాలస్ తెలుగువారు తలపెట్టిన ఈ కార్యక్రమం వంద పెళ్లిళ్లతో సమానం. మా ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించి మమ్మల్ని దీవించ వలసినదిగా కోరుకుంటూ, ఏమైనా తప్పులు జరిగితే మంచి మనసుతో మన్నించవలసిందిగా వేడుకుంటూ, డాలస్లో తలపెట్టిన 19వ తానా మహాసభలకు స్వాగతం పలుకుతున్నాను.

భవదీయుడు  
గొర్రెపాటి నవనీతకృష్ణ



FOOD PREPARED BY BEST NORTH, SOUTH INDIAN &  
INDO CHINESE COOKS IN THE TOWN

**CATERING  
SERVICES ALSO  
AVAILABLE**  
FOR ANY GROUP SIZE

**Quality Service...Quality Food**

# **O** *Our Place* Indian Cuisine

**100% Halal**  
chicken & lamb

**Our signature dishes:**

*Chicken Tikka Masala,  
Hyderabadi Biryani,  
Lamb Rogan Josh  
Palak/Saag Paneer*

*Tandoori Chicken  
and Naan*

*Masala Dosa  
Idli  
Vada, Sambar*

**Best Indian  
Lunch Buffet  
in the town  
all 7 days**

*The most convenient location in DFW metropolis -  
in between Los Colinas & Valley Ranch at 635 & MacArthur.*

**8150 North MacArthur Blvd #150 Irving TX 75063**

**Tel: 214.574.7117**

**[www.ourplaceusa.net](http://www.ourplaceusa.net)**

## commUNITY is UNITY



**Dr. Raghavendra S. Prasad**  
Chair  
TANA Convention Advisory Board

**H**Heart is where home is. Home is the place we be ourselves. This could be our village we grew up, the school we attended, mother, mother tongue and motherland. Nobody can take this home away from us. No matter how far we went away from home, no matter how much we have grown, these sweet memories of home always linger in us and cherished by all of us. Along with these memories, we cherish the preserved unchanging values. These unchanging values in the ever changing world are what keep us anchored to our roots.

It is this connection to our heart, the home, its culture, language and traditions that prompted the pious souls like Dr. Kakarla Subba Rao (1st President) and Mr. Guttikonda Ravindranath (Convener of the first Telugu conference) to start this umbrella organization called TANA. The purpose of this TANA is to preserve this home in us for the sake of our future generations. With dedication and sacrifices of several community leaders, this soon became a vibrant organization that is dedicated to its intended function of preserving the unchanging values, and still addressing the changing needs of our Telugu community in USA and in India.

We have come a long way, withered many a storm, yet steadfast to the founding objectives of the organization. This 19th TANA Conference began with an unusual situation of possible confrontation with conference of another Telugu organization. Both the conferences were scheduled in Dallas and on the same July 4th weekend. The wisdom and leadership of Thotakura Prasad avoided the confrontation and divisions in host community. Thus he set a good example for the greater good principle that leaders have to uphold in service organizations.

In this conference 3 new panel discussions were being held. 1. On unchanging values: A panel discussion on transfer of values to the next generation and beyond. The other two are on the changing needs of our present society. 2. A panel discussion on "We belong to one caste - the caste of humanity". This will address the ills of redundant and vestigial caste system in its present form and to come up with deliberations on needed changes in preserving the Unity in here and in India. 3. Seeing the gradual erosion of the integrity of marriage with skyrocketing divorces, we in TANA decided to initiate preventive education program in this conference "Marriage Enhancement Education Seminar. We are bringing more focus on youth by having two youth members to address the delegates in the inaugural session on the theme of the conference.

Ultimately the success of this conference is judged by the level of Unity in the community towards the end of conference, compared to before the beginning of preparations for this conference. By the end of this conference if we are more United (we have every reason to believe that we will be) as a community, this conference will be considered a success. I plead to our community that the most essential element in commUNITY is UNITY. Without that there is no community, only egos, breakdowns and splinter groups, sleepless nights, court battles and all round unhappiness. This conference started with a great spirit of Unity. I sincerely hope this comradary with which we all worked as a team will continue to enrich all of us as a society for the greater good of us all.

Good and bad, truth and untruth, dharma and adharm, punya and papa are all based on one principle and one question. That question and principle is if it unites or divides. All that divide us by any name and form is bad, untruth, adharm and papa. All that unites us (with ekatma bhava) is good, Truth, Dharma and punya. Let us keep this simple truth in minds in all our endeavors (thoughts, words and actions). Let common good principle and attitude of Oneness drive us, our families and our organizations for a greater, harmonious joyous tomorrow.





**మురళి వెన్నం**

కో-ఆర్డినేటర్  
తానా మహాసభలు, 2013

**బాంధ్యులు సుసంపన్నం కావడానికి  
ఈ సభలు ఒక కేపిక**

**19**వ తానా మహాసభలకు విచ్చేసిన తోటి తెలుగువారందరికీ స్వాగతం...  
సుస్వాగతం!!!!

టెక్నాస్ రాష్ట్రంలోని డాలస్ నగరంలో మొట్టమొదటిసారిగా జరుగుతున్న తానా మహాసభలకు విచ్చేసిన మీ అందరికీ మా హార్దిక స్వాగతసుమాంజలి. డాలస్ తెలుగు వారందరికీ మీ రాక ఎంతో ఆనందకరం. తానా సభలు ఎప్పుడు జరుగుతాయో అని ఎదురుచూస్తున్న ఇక్కడి తెలుగువారు అనేక ప్రణాళికలతో, వినూత్న కార్యక్రమాలతో టెక్నాస్ శైలిలో, దక్షిణాది ఆతిథ్యంతో మిమ్మల్ని అలరించటానికి సుమారు 40 కమిటీలుగా ఏర్పడి గత ఆరునెలలుగా నిర్విరామంగా కృషిచేస్తూ ఏర్పాటుచేసిన ఈ సమావేశాలు మీ అందరి మన్ననలు పొందుతాయని మా నమ్మకం.

1978లో ఏర్పడిన ఈ తానా సంస్థ, అమెరికాలోని తెలుగువారి సాంఘిక, సాంస్కృతిక, విద్య ఆవశ్యకతలను గుర్తించి, వాటి కోసం కృషిచేస్తూ, తెలుగు వారందరికీ అండగా నిలబడుతూ, తెలుగువారి జీవనంలో ఒక విడదీయరాని భాగమయ్యింది. ఇటువంటి సంస్థ, ప్రతి రెండు సంవత్సరాలకు ఎంతో అద్భుతంగా జరుపుకొనే ఈ మహాసభలు సాంస్కృతిక, భాష, కళల, వ్యాపార, ఆధ్యాత్మిక కార్యక్రమాల సమాహారం. మన రెండోతరం యువతని ఉద్దేశిస్తూ, వారికి పెద్ద పీట వేస్తూ, “భాష, నేవ, సాంప్రదాయం, అభ్యుదయం” అన్న ఇతివృత్తంతో జరుగుతున్న ఈ 19వ తానా మహా సభలు తెలుగువారి భాషా ఔన్నత్యానికి, సాంస్కృతిక వారసత్వానికి, యువచైతన్యానికి, సాంఘికశక్తికి ప్రతీకగా నిలబడుతాయి అనటంలో ఎటువంటి సందేహం లేదు.

ఎంతోమంది విశిష్ట కవులు, కళాకారులు పాల్గొంటున్న అవధాన కళావైభవం, వచన రచనావైదుష్యం, ధారణావైశిష్ట్యం, భాష కోసం మనం వంటి సాహిత్య కార్యక్రమాలు, దేశభాష లందు తెలుగులెన్న అని నొక్కి వక్కాణిస్తూ, మన భాష ప్రాముఖ్యతని తెలియ చేస్తాయి. ఏడుసార్లు భారత జాతీయ అవార్డుగ్రహీత, పద్మభూషణ్ కె.జె. జేసుదాసుగారి ‘అమృతవర్షిని’ సంగీతవిభావరి, పద్మభూషణ్ ఎన్.పి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం గారి ఆధ్వర్యంలో అమెరికాలోని మన యువ గాయనిగాయకులతో జరుగుతున్న ఈటీవీ వారి ‘పాడుతాతీయగా’, ‘100 సంవత్సరాల భారతీయ సినిమావైభవం’ వంటి అనేక వినూత్న సంగీత సాహిత్య, నృత్య కార్యక్రమాలు ఈ మహాసభల ప్రత్యేక ఆకర్షణలు.

పిల్లల కోసం తెలుగుభాష పరిచయం, ప్రతిభాపోటీలు, అంతర్జాల సహాయంతో నిర్వహిస్తున్న గ్లోబల్ సైన్స్ ఫెయిర్ పోటీలు, క్రీడలు మరియు ఆటల పోటీల విజేతలను, వారి తల్లిదండ్రులను గర్వించచేస్తాయి. అలాగే చిన్నపిల్లలతో వచ్చిన తల్లిదండ్రులు ఇబ్బందిపడకుండా ఏర్పాటుచేసిన బేబీసిట్టింగ్ కొంత ఊరట కలిగిస్తే, ఉరిమే ఉత్సాహం ఉన్నవారి కోసం ఏర్పాటుచేసిన కార్నివాల్ హుషారుని,





ఉల్లాసాన్నికలిగిస్తుంది. వివేకానందుని సందేశం, క్రియయోగ వంటి కార్యక్రమాలతో భావితరాల వారిని మన సంస్కృతికి, సంప్రదాయానికి దగ్గర చేయాలన్న ఆకాంక్ష నెరవేరుతుందని మా ఆశ.

ఇక ఆధ్యాత్మిక రంగానికొస్తే, ప్రవచనాలతో పాటు ఈసారి సాంఘికసమస్యలను ఉద్దేశించి ప్రముఖులతో చర్చలు, మొట్టమొదటిసారిగా అన్నవరం దేవతామూర్తుల సమక్షంలో శ్రీరమాసహితసత్యనారాయణస్వామివారివ్రతం, తిరుమలతిరుపతి దేవస్థానం అర్చకుల ఆధ్వర్యంలో శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి కళ్యాణం, అన్నమయ్య జయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా 'పదకవితా పితామహునికి పడమటి నీరాజనం' మొదలైనవి భక్తులను పరవశింపచేశాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి వచ్చిన అనేకమంది పారిశ్రామికవేత్తలు, వ్యాపారవేత్తలతో పాటు ఇక్కడివారు కూడా పాల్గొంటున్న పర్యాటక, విద్య, వైద్య, విద్యుత్, సమాచార సాంకేతిక రంగాలలో జరుగుతున్న వ్యాపారసదస్సులు, చర్చలు ఆంధ్రప్రదేశ్ తో పారిశ్రామిక సంబంధాల వటిష్టతకు ఎంతో ఉపయోగపడతాయి. ఉమెన్స్ ఫోరం నిర్వహిస్తున్న అమెరికాలో తెలుగు మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలపై చర్చలు, వారి అభ్యున్నతి పై నివేదికలు, ఇక్కడ పెరిగిన ఆడపడుచులతో గోష్టి కార్యక్రమాలలో మన తెలుగు మహిళలందరూ పాల్గొనవలసిందే. ఇంకా ఆంధ్ర వస్తువుల ప్రదర్శనాప్రాంగణం 'తానా బజార్', ఇంతవరకు ఎప్పుడూ చూడని చిత్రాలతో కూడిన ఫోటో ప్రదర్శన, జాబ్ ఫెయిర్ వంటి అనేక ఆకర్షణలతో నిర్వహింపబడుతున్న ఈ మహాసభలు మన తెలుగు యువతీ యువకులు తమ విజయాలను, ఆలోచనలను తోటివారితో పంచుకోవడానికి, మనమధ్య సంబంధభాంధవ్యాలు మరింత సుసంపన్నం కావడానికి ఒక వేదికగా ఉపయోగ పడతాయి.

ఈ సమావేశాలనిర్వహణకు ఉదారంగా విరాళాలిచ్చి, సహాయ సహకారాలందించిన దాతలకు, మిత్రులకు, శ్రేయోభిలాషులకునా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు. మీ ఆశీస్సులు, అండదండలే ఈ సదస్సుకు, ఈ సంస్థకు జవజీవాలు. ఒకసభ్యుడిగా, కార్యవర్గసభ్యునిగా తానావ్యవస్థలో సుదీర్ఘకాలం భాగమైన నాకు ఈసారి సమావేశాల నిర్వహణ బాధ్యతలు అప్పగించడం ఒక అత్యున్నత గౌరవంగా భావిస్తున్నాను. అంకితభావంతో పనిచేసే స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు, ప్రోత్సాహకులు లేనిదే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమం నిర్వహించడం అసంభవం. ఈ సభలు జయప్రదం కావడానికి నిబద్ధతతో, అంకిత భావంతో, అహర్నిశలు నా వెన్నంటి నిలబడి కృషిచేసిన వారందరికీ, వారి కుటుంబసభ్యులకు మరియు నా శ్రీమతి వినయకు, నా కుటుంబసభ్యులకు హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేసుకొంటున్నాను.

ఈ మహాసభలు మీ అందరికీ చిరకాల మధుర అనుభూతులను, స్మృతుల్ని మిగులుస్తాయని ఆశిస్తూ...

శుభాభినందనలతో...

**మురళి వెన్నం**



Banquet Hall  
Facility  
Available

Catering  
Available  
Upto 1000 people



# Paradise

## BIRYANI POINTE

We serve Mughlai Tandoori,  
Indo-Chinese, South Indian,  
North Indian & Authentic  
Hyderabadi Dum Biryani

We use Halal meat for all  
our preparations

Voted as **best**  
Hyderabadi  
Dum Biryani  
of New Jersey.

yummy  
&  
spicy  
Biryani



Lunch Buffet  
with 30 plus items  
& Ala-carte' dinner

Irving Location  
**214 574 8500**  
7300 N Mac Arthur Blvd  
Irving, Tx 75063

Plano Location  
**972 398 6036**  
4020 Hedgecox Rd Suite 200  
Plano, Tx 75024

## అందరికీ సందేశం...



**చలపతిరావు కొండ్రకుంట**  
కార్యదర్శి - తానా కన్వెన్షన్

నమస్కారం,

భాష, సంప్రదాయం, సేవ, అభ్యుదయం ప్రాతిపదికలుగా జరుగుతున్న 19వ తానా మహాసభలకు హార్దిక స్వాగతం!

ఉత్తర అమెరికాలో తెలుగువారి భాష, సంస్కృతుల పరిరక్షణ కోసం 1977 లో స్థాపించబడిన తానా గత మూడున్నర దశాబ్దాలకు పైగా అమెరికాలో ఉన్న తెలుగు వారందరినీ సంఘటితపరిచి తెలుగు సంస్కృతిని, సంప్రదాయాన్ని, వారసత్వాన్ని ముందు తరాలకు అందించే ఒక మహోన్నత సంస్థగా ఎదిగింది. అమెరికాలో వున్న తెలుగువారి జీవితంలోని ఒడిదుడుకులను ఎదుర్కొండంలో బాసటగా నిలబడి, వారి కష్టసుఖాలలో పాలుపంచుకుంటూ సేవార్థకృషి సూర్తితో ముందుకు వెళుతున్న ఏకైక తెలుగు సేవాసంస్థ తానా. ఈ సంస్థలో ఒక సభ్యునిగా, కార్యకర్తగా, కార్యవర్గ కమిటీ సమన్వయకర్తగా పనిచేయటం నా అదృష్టంగా భావిస్తున్నాను.

ప్రతి రెండు సంవత్సరాలకు ఒకసారి తెలుగువారందరూ ఒకే వేదికమీద జరుపు కునే అతి పెద్ద పండగ తానా మహాసభలు. టెక్సాస్ రాష్ట్రంలోని డాలస్ పరిసర ప్రాంత తెలుగువారందరూ ఎంతోకాలంగా ఎదురుచూస్తున్న తానా మహాసభలకు ఈసారి డాలస్ కన్వెన్షన్ సెంటర్ వేదికైంది. 36 సంవత్సరాల తానా ప్రస్తానంలో, మహాసభలు డాలస్ లో జరగటం ఇదే మొదటిసారి. గత పదమూడేళ్ళుగా తెలుగువారి సంఖ్య ఇక్కడ గణనీయంగా పెరిగి దాదాపు 25 వేలు దాటింది.

తానా నిర్వహించే ప్రతి కార్యక్రమంలో చురుకుగా పాల్గొనే నాకు 19వ తానా మహాసభల కార్యదర్శి బాధ్యతను అప్పగించటం ఒక గౌరవంగా భావిస్తున్నాను. టెక్సాస్ రాష్ట్ర పరిమాణానికి తగ్గట్టే ఇక్కడి వారి అంచనాలు కూడా భారీస్థాయి లోనే వుంటాయి. ఈ అంచనాలను మించి మహాసభలను జయప్రదంచేసే కీలక నిర్వహణ బాధ్యతలో భాగస్వామ్యం పనిచేయటం మరువలేని మధురానుభూతి. తానా వేడుకలు అత్యంత వైభవంగా జరిపేందుకు సంవత్సం ముందే సన్నాహాలు మొదలయ్యాయి. నిధుల సమీకరణలో భాగంగా, డాలస్ లో ఒక్క సాయంత్రం ఆరులక్షల డాలర్లకు పైగా సమీకరించటం ఒక చరిత్ర. ఈ సన్నాహ కార్యక్రమాలు ప్రతిదీ ఒక మరపురాని ఘట్టమే. ఈ పండుగలో పాల్గొనడానికి విచ్చేసిన మీ అందరికీ, ఈ మహాసభలు విజయవంతం కావటానికి నిబద్ధతతో, అంకిత భావంతో శ్రమించిన వివిధ కమిటీల అధ్యక్షులకు, సహాధ్యక్షులకు మరియు సభ్యులకు కృతజ్ఞతాభినందనలు. గత ఆరునెలలుగా నన్ను ఎంతో సహనంతో భరిస్తున్న నా కుటుంబసభ్యులకు కృతజ్ఞతలు.

అడగకుండానే 'మేము ఉన్నాం' అంటూ ఆర్థిక, హార్దిక సహాయం అందించిన మిత్రులకు, శ్రేయోభిలాషులకు, దాతలకు మరియు పోషకదాతలకు నా హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు.

అభినందనలతో...

**చలపతిరావు కొండ్రకుంట**





# BYTEGRAPH PRODUCTIONS

## Ordinary to ExtraOrdinary

We Provide Photo, Video, Audio Visuals, Live Streaming,  
Event Services, Lighting & Scenic Displays  
for Corporate Meetings, Seminars, Conventions,  
Weddings & Private Events.

PHOTOGRAPHY, VIDEO, AUDIO & VISUALS

# BYTEGRAPH PRODUCTIONS

PHOTO, CINEMATIC VIDEO, AUDIO & VISUALS

770-360-7777 , [Click@ByteGraph.com](mailto:Click@ByteGraph.com)

[WWW.BYTEGRAPH.COM](http://WWW.BYTEGRAPH.COM)



**ప్రసాద్ చుక్కపల్లి**  
అధ్యక్షులు - తానా బోర్డ్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్

## అందరి సహాయ సహకారాలకోసం ఇది సాధ్యం!

19వ తానా మహాసభలకు ప్రపంచం నలుమూలల నుండి డల్లాస్ నగరానికి విచ్చేసిన మీ అందరికీ స్వాగతం. ఉత్తర అమెరికాలోని తెలుగువారందరికీ ఒక వేదిక కల్పించాలనే ఉద్దేశ్యంతో 1977లో తానా సంస్థను ప్రారంభించటం జరిగింది. ఉత్తర అమెరికాలో తెలుగు సంస్కృతి, సంప్రదాయాలను ప్రతిబింబింప జేయటం తానా ప్రథమ కర్తవ్యం. అందులో భాగంగా రెండు సంవత్సరాలకు ఒకసారి జరిగే ఈ మహాసభలకు వివిధ రంగాల్లో పేరుగాంచిన తెలుగువారిని ఆహ్వానించటము, వారు పాల్గొనటము ఒక ఆనవాయితీగా మారింది. మూడు రోజుల పాటు జరిగే ఈ మహాసభలకు కొన్నివేల మంది తెలుగువారు ఒక్కచోట చేరి వివిధ కార్యక్రమాల్లో పాలుపంచుకోవటం జరుగుతుంది. మేధావులను సత్కరించుకోవటం, సాంస్కృతిక, ఆధ్యాత్మిక, వ్యాపార, రాజకీయ, కళారంగాలకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలను నిర్వహించటం ఈ సభల ప్రత్యేకతలు. ఇన్ని ప్రత్యేకతలను సంతరించుకున్న తానా సభల గురించి వినని తెలుగువాడు లేడంటే అతిశయోక్తి కాదు. అయితే, తానా కార్యక్రమాలు తానా సభలకు మాత్రమే పరిమితం కాలేదు. జానపద కళలను, తెలుగుభాషను ప్రోత్సహించటం, నేత్ర చికిత్సా శిబిరాలు, ఉచిత ఆరోగ్య శిబిరాలు నిర్వహించటం, అనాథ శరణాలయాలకు ఆర్థిక సహాయం అందించటం, విద్యార్థులకు పారితోషికాలు ప్రదానం చేయటం వంటివి మాత్ర భూమిలో తానా కొన్ని కార్యక్రమాలు. అలాగే ఉత్తర అమెరికాలో తెలుగు యువకుల కోసం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు నిర్వహించటం, విద్యార్థులకు చేయూత నివ్వటం తానా చేస్తున్న మరికొన్ని కార్యక్రమాలు. వీటితో పాటు ఆపదలో ఉన్న సాటి తెలుగువారిని ఆదుకునేందుకు తానా 'టీమ్ స్పోర్'ని స్థాపించింది. అవాంఛనీయ సంఘటనలు జరిగినపుడు టీమ్ స్పోర్ చేస్తున్న సేవలు అనేకమందికి సహాయకారిగా నిలిచాయి.

గత 36 సంవత్సరాలుగా ఉత్తర అమెరికాలో తెలుగువారికి చిరునామాగా మారిన తానా సంస్థ ఇంతటి పురోగతిని, పేరు ప్రఖ్యాతులను గడించినదంటే అందుకు కారణం సభ్యులే. వారే లేకపోతే ఈ కార్యక్రమాలు లేవు. పథకాలు లేవు. సంస్థ లేదు. తెలుగువారికి ఉపయోగపడే ఇటువంటి కార్యక్రమాలను కొనసాగించటానికి, కొత్త కార్యక్రమాలను రూపొందించటానికి మీ అందరి సహాయ సహకారాలు అవసరం. ఈ సంస్థను ఎల్లవేళలా కనిపెట్టుకొని, నిలబెట్టుకొనే బాధ్యత మనందరిది.

తానా మహాసభలు ఉత్తర అమెరికాలోని ప్రతి తెలుగువారు జరుపుకునే ఒక పండుగ. ఈ పండుగ కార్యక్రమాలలో పాలు పంచుకోవడానికి విచ్చేసిన మీ అందరికీ హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు.

ప్రసాద్ చుక్కపల్లి





*Same great taste  
New Location*

**WE ARE MOVING TO A  
PRIME LOCATION!  
I-635 & Mac Arthur**

We are behind Target  
1102 West I-635, IRVING, TX 75063

**Buffet**  
Mon-Fri From 11am-2:30pm  
Sat & Sun From 11:30am-3pm  
**Dinner**  
Sun-Thurs From 5:30pm-10:00pm /  
Fri & Sat From 5:30pm-10:30pm



# Mayuri

*Indian Restaurant*

**We now have a  
full-fledged  
Indian-Chinese  
menu**

**We have an  
Elegant Banquet  
Hall to Cater upto  
150 guests**

**NO traffic signal  
to reach the  
restaurant from  
FUNASIA Hollywood  
Theaters**

**More details at  
[www.mayuri.com](http://www.mayuri.com)**



**Dallas**  
1102 WEST I-635,  
IRVING, TX 75063  
Phone: 972.910.8788  
Fax: 972-910-8364

**Houston**  
5857 Westheimer RD Ste A  
Houston, TX 77057  
Phone: 713-975-6565  
Fax: 713-975-0556

**St Louis**  
12513 Olive Blvd,  
St Louis, MO, 63141.  
Tel: 314-576-7272,  
314-496-0685.  
Fax: 314-576-7274



**DILIP KUCHIPUDI**  
Chairman - TANA Foundation

## STOP AND THINK HOW FORTUNATE YOU ARE

**W**e make a living by what we get, we make a life by what we give - This is one of my favorite quotes.

Operation Envision, my first project as a volunteer of the foundation is now 10 years old and has been the most successful project of TANA Foundation with over 35000 people living a better life due to the free cataract surgery they got through more than 500 eye camps sponsored by generous donors. What better return can be obtained than transforming the life of a person with \$20? Everyone should think of sponsoring an eye camp in their village and give the gift of eye sight.

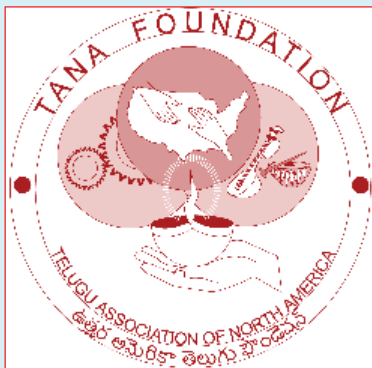
A poor literally blind 60 year old person gets Rs.200 per month as pension. Out of this he donates Rs. 50 to a physically challenged orphanage and calls them once in three months to make sure they are receiving his money orders. When asked why he is sharing his meager money, he says the satisfaction he gets is worth much more than having that additional Rs.50 per month. Everyone should give at least \$25 per month taking the lead from the person who shares Rs50 of what he has. TANA Foundation successfully established an endowment to feed approx. 1000 orphans for one month every year.

We are all fortunate to have good education and were able to come to this great country. There are many who are not able to continue their education past the 10th standard due to lack of resources. TANA Foundation started giving scholarships to assist such young students to pursue their dreams. If every Telugu person in this country sponsors one or two such students just imagine what can be achieved in our state! Andhra Pradesh will become the best in the world.

Radiation levels or the food we eat has changed so much that the killer disease cancer creeps in unnoticed and takes away loved ones. We have conducted two camps with the leadership of a young volunteer Ashok Kolla which saved at least 20 lives as their breast cancer was detected in early stages. Everyone should consider sponsoring a cancer camp to save many more lives. Cleft Lip surgeries are another new project that has been taken up by our Foundation. Putting a beautiful smile on a young child's face would bring enormous happiness for anyone who can sponsor one. You can be proud that you transformed a child's life forever by doing so.

Many donors are doing charitable projects through TANA Foundation. If one has built a community center to fulfill his father's dream, another has built one in the memory of her husband. Some have received the generosity when they were growing up and now are giving back. Some have started their own foundations and giving scholarships. As a result we are able to do at least a \$1M worth of projects every year through TANA Foundation. My sincere thanks to all the donors who make this happen.

I am grateful to my role models in the Foundation Dr Prasad Kakarala garu and Dr. Mallikarjuna Rao Chalasani Garu who brought me into this organization which gives me immense satisfaction that I am able to contribute a little for the less fortunate. There is a lot of thrill and happiness in giving. Join TANA Foundation as a volunteer and enjoy the happiness of giving. You will feel fulfilled and will become a good role model to your children. Just think and believe that you have the capacity to transform lives.



World's First and Most Popular Telugu Radio  
to offer 24/7 Live Shows

ఆస్ట్రేలియా నుంచి అమెరికా దాకా

ఎప్పుడైనా... ఎక్కడైనా

తెలుగువారందరిని అత్యీయంగా పలకరించి అందరికీ చేరువుగా వుండే ఏకైక రేడియో

More than 80 RJs Across The World

దేశ విదేశాల్లోని తెలుగు శ్రోతల మనసులను

రంజింపచేస్తూ వారి ఆదరాభిమానాలనే నిచ్చేనలుగా చేసుకొని

నెంబర్ : **1** స్థానానికి చేరుకున్న ఏకైక ఆన్లైన్ గ్లోబల్ రేడియో



iPhone



Android

Download  
apps



6,129,369

Tune - Ins

in Feb 2013

తెలుగువారి ఆత్యీయవారధి

Any where

Any Device

We entertain you

యాసలు వేరయినా భాష ఒక్కటే దేశాలు వేరయినా రేడియో ఒక్కటే అదే మన టోరి రేడియో  
రండి మీ అనుభవాల్ని, ఆనందాన్ని తెలుగువారితో పంచుకోండి.. ప్రపంచంలో ఎక్కడ ఉన్నా టోరితో మనమంతా ఒక్కటవుదాం



: tori.live1 Mail ids: torilive@gmail.com & torilive@teluguone.com Feedback: feedback@toriradio.com

Phone : US (703) 879-6611, UK 4412 2377 0661, India 040-66624513

"Please download apps from www.teluguone.com/devices/"

www.telugoneradio.com





**Chandrasekhar Kanneganti**

కాలం త్వరితంగా మారుతూంది. తానా సంస్థ ఏర్పడినప్పటికీ, ఇప్పటికీ మధ్య ఇక్కడి తెలుగువారి జీవితాలలో గణనీయమైన మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. ఒక్క తెలుగు మాట కోసం, తెలుగు వారి తోడు కోసం ఆరాటపడిన స్థితి నుంచి ఇంటి చుట్టుపక్కలా, బయట కార్యాలయాల్లోనూ, వ్యాపారస్థలాల్లోనూ తెలుగువారే కనపడే స్థాయికి చేరుకున్నాం. తెలుగు సినిమాలూ, తెలుగు టీవీ అందుబాటులోకి రావటంతో వినోదానికి ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలు పెరిగాయి. ఆధునిక సాంకేతికవ్యవస్థ అక్కడి స్వజనంతో సంభాషణ సులువుగానూ, చవగ్గానూ చేసింది.

ఒకవైపు ఇండియా నుంచి ఎక్కువ సంఖ్యలో ఇక్కడికి చేరుతున్న యువతరమూ, మరోవైపు నవతరంగా ఎదుగుతున్న ఇక్కడి రెండో తరం పిల్లలూ తెలుగువారి అభిరుచుల్లో, జీవనసరళిలో మరింత వైవిధ్యానికి కారణమవుతున్నారు. ఈ దేశంలో జన్మిస్తున్న పిల్లల సంఖ్య పెరుగు తూంది. ఎప్పుడో ఇక్కడికి చేరినవారు సంపాదన బాధ్యతల నుండి తప్పుకుని విశ్రాంత జీవితం గడిపే దశకు దగ్గరవుతున్నారు. వారి అవసరాలలో, ప్రాధాన్యతాక్రమాల్లో తేడాలు తప్పనిసరి అవుతున్నాయి. వ్యక్తిగతంగానూ, సామూహికంగానూ ఎదుర్కొనే సమస్యలు మారు తున్నాయి.

ఒక్కో అవసరం కోసం ప్రత్యేకంగా కృషి సలుపుతున్న సంస్థలు అధికమవుతున్నాయి. గుళ్ళూ గోవురాల నిర్మాణంతో పాటు ఏర్పడుతున్న దేవాలయ, మత, ఆధ్యాత్మిక సంస్థలూ, వివిధ రంగాలను కేంద్రంగా చేసుకున్న లాభాపేక్ష లేని సేవాసంస్థలూ, సభ్యుల ప్రయోజనాలకై ఏర్పరచుకున్న వ్యాపారసంస్థలూ తెలుగువారి ధన, సమయాల్కై పోటీ పడుతున్నాయి. ఏ కొద్దిమంది మిత్రులలో కలిసి పెద్ద ఎత్తున వినోద కార్యక్రమాలు జనరంజకంగా ఊరూరా జరపడం సాధారణమయిపోయింది. సంస్థలో సభ్యులు పెరుగుతున్నకొద్దీ ఏ కొంతమంది అధికార లాలసతోటో, తమ మాట నెగ్గాలనే పంతాల వల్లనో అది చీలడమూ అనివార్యంగా జరుగుతూంది.

సంస్థ చిరకాలం మనగలగాలంటే వీటన్నిటినీ పరిగణనలోకి తీసుకోవడం అవసరం. ఇప్పటివరకూ చేస్తున్నవే ఇంకా పెద్ద ఎత్తున చేస్తూ పోవడం కాకుండా లక్ష్యాలను కాలాను గుణంగా మార్చుకుని, కార్యక్రమాలను రూపొందించుకోవాలి. అందరూ పాల్గొనగలిగేలా సంస్థ కార్యకలాపాలను విస్తృతపరచవలసి ఉంది. ఇది ఉమ్మడి వేదికనీ, ఏ కొద్దిమందికో చెందింది కాదనీ, దీన్ని తమ అవసరాలకూ, అభిరుచులకూ అనుగుణంగా దిద్దుకోవడం సభ్యులందరి బాధ్యత అనీ గుర్తెరిగేలా చేయాలి. సంస్థ కోసం పని చేయదల్చుకున్నవారికి మార్గం సుగమం చేయడం, కొత్తవారికి కార్యవర్గంలో చోటు కల్పించడం, కొత్త ఆలోచనలను స్వాగతించడం సంస్థ భవిష్యత్తుకే మంచిది. తమ దూర ప్రయోజనాలకు సంస్థను వాడుకోవడం కాక సంస్థ కోసం తామెంత పాటుపడగలరో చూపే నాయకులు మేలు. సభ్యులు కూడా అలక్ష్యాన్ని వదులుకుని సంస్థ కార్యకలాపాల పట్ల ఆసక్తి పెంచుకోవాలి. ఆపద వైబడినప్పుడు తప్ప ఏ తెలుగుసంస్థ గురించీ తెలుసుకోని మిగతా తెలుగువారినీ సభ్యులుగా చేర్చాలి.

ఏ ప్రవాస సమూహమయినా అస్తిత్వపోరాటం జరపవలసిందే. ఆటుపోట్లను తట్టుకుంటూ ఇక్కడి సమాజంలో వాదిగిపోతూనే మన ప్రత్యేకతను నిలబెట్టుకోవాలని ప్రయత్నిస్తూనే ఉంటాము. మన భాష, సాంస్కృతికమూలాలు కుల, మత, ప్రాంతాలకూ, వయోలింగ భేదాలకూ అతీతంగా మనమంతా ఒక్క తాటిపై నిలవడానికి తోడ్పడతాయి. ప్రవాసంలో సంఘటితంగా నిలబడవలసిన అవసరాన్ని చరిత్ర పాఠాలుగా చెబుతూనే ఉంది. ఈ దేశంలో మన, ముందుతరాల భవిష్యత్తు కోసం వాటిని చెవి వొగ్గి వినడం మన బాధ్యత.

చంద్ర కన్నెగంటి





# GITAM UNIVERSITY

(Estd. u/s 3 of the UGC Act, 1956)

VISAKHAPATNAM \* HYDERABAD \* BENGALURU

MHRD 'A' Category University in India  
Accredited by NAAC with 'A' Grade  
Recognised Research University by UGC



- Science • Pharmacy • Medicine • Law
- Engineering • Architecture
- Management • International Business

తానా మహాసభలకు హాజరవుతున్న ప్రవాసాంధ్రులకు శుభాకాంక్షలు

[www.gitam.edu](http://www.gitam.edu)



# CONTENTS

## Section - I

1.	Pictures of TANA Executive Committee, 2011-2013	...	34
2.	Pictures of TANA Foundation, 2011-2013	...	36
3.	Pictures of 2013 TANA Conference Organizing Team	...	43
4.	Pictures of 2013 TANA Conference Committees	...	44
5.	TANA Guthikonda Ravindranath Award Sri Ratnam Chitturi	...	61
6.	TANA Awards of Excellence, 2013	...	62
7.	TANA Youth Awards of Excellence, 2013	...	64
8.	TANA Presidential Awards	...	65
9.	Pictures of Donors	...	66
10.	Donors List	...	84
11.	వరోసభల ముఖ్య అతిథి - పద్మాభూషణ్ డా॥ చిరంజీవు	...	96
12.	వరోసభల కీలకోపన్యాసములు జస్టిస్ చలమేశ్వర్	...	98
13.			

## Section - II

భాష - సంప్రదాయం - సేవ - అభివృద్ధి		
కానా సభల థీమ్ కి అనుగుణంగా వ్యాస సమావేశం	...	101

## Section - III

సాంస్కృతిక సమావేశం		
	...	121





# TANA Executive Committee 2011-2013



**Prasad Thotakura**  
*President*



**Mohan Nannapaneni**  
*Executive Vice President*



**Ram Yalamanchili**  
*Secretary*



**Satish Vemana**  
*Treasurer*



**Vasudev Reddy Chinna**  
*Joint Secretary*



**Veeru Vuppala**  
*Joint Treasurer*



**Dr. Chowdary Jampala**  
*Chairman - TANA Board of Directors*



**Dilip Kuchipudi**  
*Chairman - TANA Foundation*



**Jayaram Komati**  
*Past President*





# TANA Executive Committee 2011-2013



## REGIONAL REPRESENTATIVES



**Anu Nimmagadda**  
*Canada*



**Trilok Kanteti**  
*Capital-DC, MD, VA, WV, NC*



**Sagar Maliseti**  
*Great Plains-MN, MD, SD, NE*



**Jayanarayana Kureti**  
*Mid Atlantic-NY, NJ, TA, DE*



**Hema Chandra Kanuru**  
*Mid West-IL, MO, KS, IA, WI*



**Murthy Kanneganti**  
*New England  
MA, CT, RI, NH, VT, ME*



**Sateesh Mandalappa**  
*North- MI, OH, KY, IN*



**Srimanth Chinnam**  
*North West-WA, OR, ID, MT, AK*



**Sarit Kommineni**  
*Rocky Mountains  
AZ, NM, UT, CO, WY*



**Madhu Tata**  
*South East  
FL, GA, AL, TN, MS, SC*



**Manjulata Kanneganti**  
*South West-TX, LA, OK, AR*



**Hemarao Nandipati**  
*West-CA, NV, HI*





**TANA**  
**Board of**  
**Directors**  
**2011-2013**



**Prasad Chukkapalli**  
*Chairman*



**Dr. Naren Kodali**  
*Secretary*



**Dr. Chowdary Jampala**  
*Chairperson*  
*(07/2011 to 02/2013)*  
*Resigned in February 2013*



**Dr. Subbarao Uppuluri**  
*Director*



**Dr. Mani Akkineni**  
*Director*



**Dr. Hema Prasad Yadla**  
*Director*



**Prasad Thotakura**  
*Ex Officio - President*



**Mohan Nannapaneni**  
*Ex Officio - Ex. Vice President*



**Jayaram Komati**  
*Ex Officio - Past President*



**Ram Yalamanchili**  
*Ex Officio - Secretary*



**Satish Vemana**  
*Ex Officio - Treasurer*



**Dilip Kuchipudi**  
*Ex Officio - Chairman*  
*Foundation*



**Jayasekhar Talluri**  
*Ex Officio - Secretary*  
*Foundation*



**Sreenivasa Gogineni**  
*Ex Officio - Treasurer*  
*Foundation*



**Harish Koya**  
*Ex Officio - Joint Secretary*  
*Foundation*





**TANA  
Foundation  
2011-2013**



**Dilip Kuchipudi**  
*Chairman*



**Jayasekhar Talluri**  
*Secretary*



**Srinivasa Gogineni**  
*Treasurer*



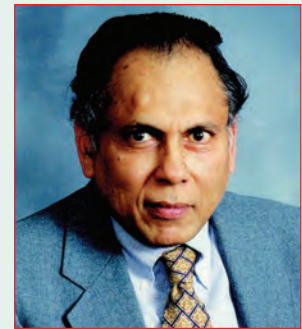
**Harish Koya**  
*Joint Secretary*



**Dr. Ganga Chowdary**  
*Trustee*



**Prakasarao Velagapudi**  
*Trustee*



**Dr. Prasad Kakarala**  
*Trustee*



**Dr. Prasad Nalluri**  
*Trustee*



**Purna Veerapaneni**  
*Trustee*



**Sreenivas Jarugula**  
*Trustee*



**Subbarao Kolla**  
*Trustee*



**Venkata R. Yarlagadda**  
*Trustee*



**Lokeshwar Rao Edara**  
*Project Co-ordinator*



**Prasad Thotakura**  
*Ex Officio - Member - President*





# U.S. Physician Resources Intl.

**Nationwide Physician Staffing/Advisory  
Services Since 1990**

- Permanent Placement
- Locum Tenens
- Assistance with J1/H1/Physician Licensing
- Physician House Calls
- MD Call Coverage 24/7
- EHR/EMR
- M & A Services
- US Rehab

**Are you looking to hire Physicians?**

Physicians available for  
Solo, SSG, MSG

**Are you looking to  
Join an ACO?....**

Phone: 1-800-468-1360



**Sante S. Chary, JD LLM**  
**President & CEO**  
 U. S. Physician Resources  
[www.usdrjobs.com](http://www.usdrjobs.com) [www.uspni.com](http://www.uspni.com)  
 1513 Viceroy Drive ■ Dallas, TX 75235  
[schary@usdrjobs.com](mailto:schary@usdrjobs.com)  
 Direct: 214-597-1571 Fax: 972-473-2100  
 Office in NYC



## **CHILDREN'S DENTAL CARE**

- **Providing dental treatment exclusively for children.**
- **All treatment provided by Board Certified Pediatric Dentists.**
- **Understand the unique needs of Indian community.**
- **Child and Family friendly office. Parents welcome to accompany children to the treatment area.**
- **Saturday appointments and after school appointments.**
- **We accept most major PPO Insurance Plans & Discount for non-insurance patients.**

**DR. Anil Reddy, DDS, MPH, MSND RCSEd.**

**DR. Martha Alvarez, DDS.**

**DR. Julie David, DDS.**

**DR. Amir Rabiee, DDS.**

### **COPPELL**

**370 WEST HIGHWAY 121, STE 102**

**COPPELL, TX- 75019**

**972-899-6800**

### **SUNNYVALE**

**274 SOUTH COLLINS RD**

**SUNNYVALE, TX - 75182**

**972-329-5437**

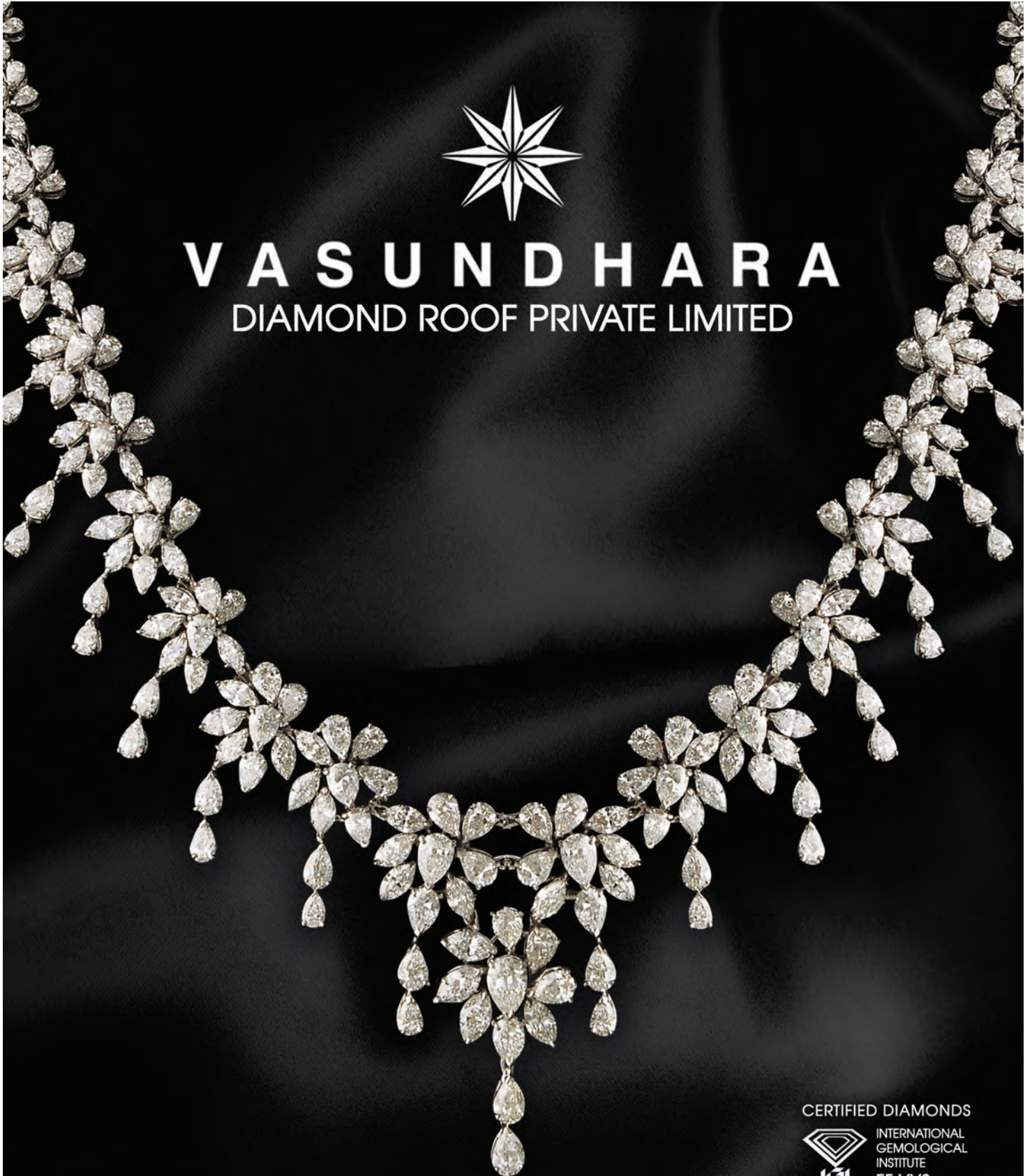
**[www.childrens-dentalcare.com](http://www.childrens-dentalcare.com)**





# VASUNDHARA

DIAMOND ROOF PRIVATE LIMITED



CERTIFIED DIAMONDS



INTERNATIONAL  
GEMOLOGICAL  
INSTITUTE  
EF VVS

ONLY NEAR SAI BABA TEMPLE, PUNJAGUTTA, HYDERABAD, A.P. 500082 INDIA  
TEL: +91 9396884022, +91 40 23350998 | [vasundharadiamondroof@gmail.com](mailto:vasundharadiamondroof@gmail.com)

NO BRANCHES



**MORTGAGE LOAN OFFICER & REALTOR**

# Sirish Poondla

*Experience Quality Results* **972-782-2555**

[www.poondla.com](http://www.poondla.com)

[info@poondla.com](mailto:info@poondla.com)

8856 Coleman Blvd.,  
Frisco, TX 75034

**FREE:\***

Call for interest rate  
for Home Purchase  
or Refinance.

## SPECIALIZE IN

- Buy / Sell Homes
- Land
- Commercial
- Buy & Lease Out
- Homes for Steady Income



**WILLIAM DAVIS  
REALTY**

## MORTGAGE LOANS

- Purchase
- Zero Cost Refinancing
- Best Rates
- Inhouse Underwriting

NMLS# 924969

Full-time established Sr. Loan Officer & Realtor and who makes your Home buying experience easy and comfortable. We have a history of success and integrity that you can depend on and trust.

**SISTAR MORTGAGE**

How Much will I save if I Refinance Now?  
How much is my Home worth now?  
First time Home Buyer Guide

*Nikitas Collection* *For a Unique Woman*

[www.facebook.com/NikitasCollection](http://www.facebook.com/NikitasCollection)  
[nikitascollection@yahoo.com](mailto:nikitascollection@yahoo.com)  
 714-728-9963/203-706-9887

NIKITAS COLLECTION, GIVES YOU A UNIQUE COLLECTION FOR YOUR SPECIAL DAY FROM DESIGNERS TO CASUAL OUTFITS. WE GIVE YOU SPECIAL CARE AND VALUE FOR YOUR MONEY

[WWW.FunAsia.net](http://WWW.FunAsia.net)

# FUNASIA

Movie Hotline  
972 889 8000

Radio 972 235 5555

Desipages Magazine

Movie Theaters

Banquet Halls

Concerts

Pageants

Picnics

Melas

Bringing the  
community  
together

Radio 104.9FM, 1110AM & 87.7FM

Now you can watch FunAsia TV on [www.YuppTV.com](http://www.YuppTV.com)



# Pasand

## INDIAN CUISINE

Specializing in Authentic South & North Indian Food

Enjoy Full Course *Lunch Buffet*



*Banquet Facility*  
**Both Locations**

*Catering  
for all occasions*

Call us for  
Fresh Dosas  
prepared at  
your premises



Design by Micropix 817-684-0423

Business Hours

Mon-Fri 11:30AM 3:00PM

5:00 PM 10:00PM

Sat-Sun 11:30AM -10:00PM

[www.pasand.net](http://www.pasand.net)



42 వ తెలుగువలస 2013

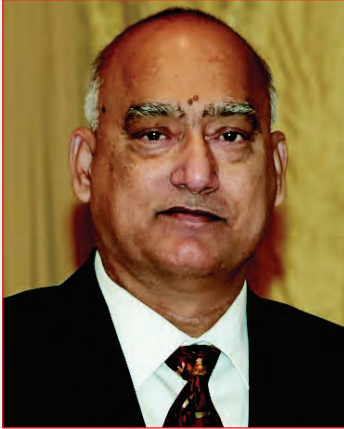
2600 N. Beltline Road Irving, Texas 75062

**972-594-0693**

Fax:972-594-8935



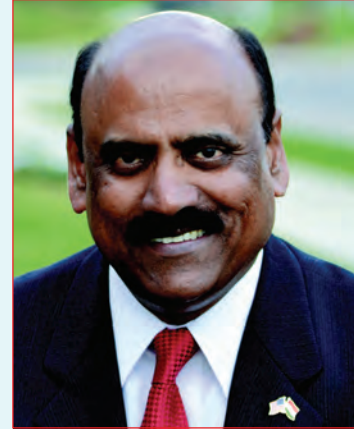
## 2013 TANA CONFERENCE Organizing Team



**Dr. Navaneeta Krishna Gorrepati**  
*Chairman - TANA Convention*



**Dr. Raghavendra Prasad**  
*Chair - TANA Convention Advisory Board*



**Prasad Thotakura**  
*President - TANA*



**Murali Vennam**  
*Co-ordinator - TANA Convention*



**Chalapatirao Kondrakunta**  
*Secretary - TANA Convention*



**Dr. C.R. Rao**  
*Treasurer - TANA Convention*



**Ram Yalamanchili**  
*Secretary - TANA*



**Manjulata Kanneganti**  
*R.R., South West - TANA*



**Ramki Chebrolu**  
*Telugu Language Chair-UT, Austin*



**Suresh Manduva**  
*President - TANTEX*





## 2013 TANA CONFERENCE Committees

### Alumni Committee



*From left:* Ravindrababu Bachina, Sreenivasarao Gogineni, Siva Vankalayapati (**Chair**), Rambabu Konakanchi, Paramesh Devineni

*Not in Picture:* Pratyush Kotturu, Harikrishna Pamidi, Sandeep Pattolla, Niranjan Cherukuri

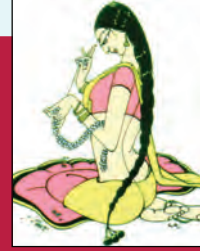
### Arts & Handicrafts Committee



*From left:* Srikanth Puvvada, Anil Kodali, Jahnavi Potluri, Prathima Gandham (**Chair**), Vasu Gandham, Bhanuprakash Malapati



# 2013 TANA CONFERENCE Committees



## AV & Lighting Committee



*From left:* Suresh Kaku, Prasad Amati, Rajasekhar Suribhotla, Krishna Reddy Uppalapati (**Chair**), Ravi Macha (**Co-Chair**), Satish R. Punnam, Karthikeya Sharma Kota, Mukesh Chichula

## Banquet Committee

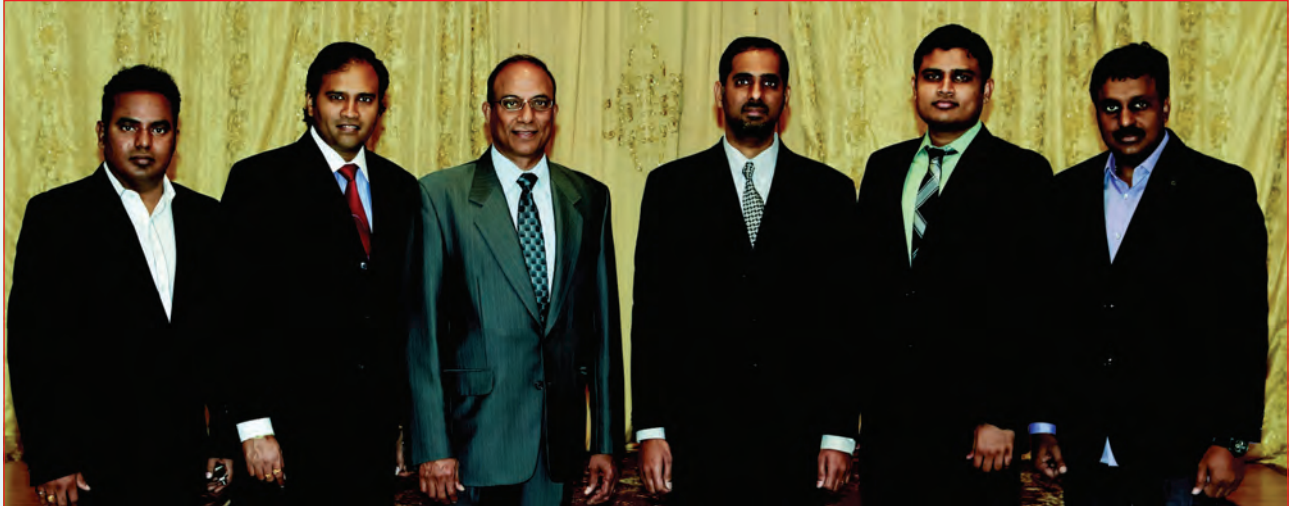


*1st row from left:* Chandra Tummala, Nagarj Marri, Bharath Vellanki, Srikanth Vietla, Venkat Nalla, Leela Kumar Kaza (**Chair**), Naresh Yerneni, Chaitanya Anne, Raju Karukuri, Dharaninath Doppalapudi, Ramprasad Parvathaneni  
*2nd row from left:* Sreenivas Veeravalli (**Co-chair**), Rama Nalla, Sunita Nalla, Sravani Gottipati, Sudha Nalla, Sirisha Vietla, Samyuktha Yerneni, Roshini Katragadda, Sabitha Mone, Ravikanth Veitla, Rambabu Tummala



## 2013 TANA CONFERENCE Committees

### Business Conclave Committee



*From left:* Suresh Mallemapuram, Sudhakar Peram, Pakirayya Chagarlamudi, Anil Kumar Kilaru (**Chair**), Srikanth Sakhamuri, Nandakishore Madiraju

*Not in Picture:* Neeraja Gara

### CME Committee



*Standing from left:* Hitesh Yagnik, Srinivas Gunukula, Nabeel Sayeed, Sripati Ketu, Amit Guttigoli, Hanmanth Bejjanki, Ashwani Agarwal

*Sitting from left:* Sreelatha Reddy, Kasturi Inaganti, Srinivas Potluri (**Chair**), Vinaya Potluri, Himabindu Reddy (**Co-Chair**), Sridevi Juvvadi, Kiran Kancharla, Venkata Raju, Anup Shetty, Anil Tibrewal





# 2013 TANA CONFERENCE Committees



## Commercial Exhibits Committee



*From left:* Lakshmikanth Gorrepati, Ravi Akkineni, Krishna Nemani (**Chair**), Pramod Jampala, Srihari Gollapudi  
*Not in Picture:* Ramarao Kodali

## Cultural Committee



*From left:* Anu Adusumalli, Suresh Pathaneni, Meenakshi Anipindi, Rajeshwari Udayagiri (**Chair**), Sarada Akunuri (**Chair**), Madhavi Reddy, Srinivas Reddy Alla, Venkat Mulukutla

*Not in Picture:* Radha Bandar, Himabindu Reddy



# 2013 TANA CONFERENCE Committees

## Cultural - Dhim TANA Committee



*From left:* Pavan Lingamaneni, Sunita Vegesna, Avanti Nalam, Madhuri Nandigam, Uma Yalamanchi (**Chair**), Subhadra Narra, Padma Kosuru, Nagini Prattipati, Sudheer Prattipati  
*Not in Picture:* Srilakshmi Ravi, Bharath Gummadi, Aparna Gummadi

## Corporate Sponsorship Committee

Pratap Bheemireddy (**Chair**)  
Jagadish Prabhala (**Co-Chair - not pictured**)



## Decoration Committee

*From left:* Subhanjali Velaga, Sindhura Pedarla, Subhashini Boyareddigari (**Chair**), Brahmani Mandava, Geetha Reddy, Padma Boddu  
*Not in Picture:* Sudha Reddy Alla, Lakshmi Namburu, Indu Mandadi, Dinesh Pedarla



# 2013 TANA CONFERENCE Committees



## Food Committee



*1st row from left:* Ananda Murthy Kuchibhotla, Srinivas Veeravalli, Praveen Yarlagadda, Dinesh Tripuraneni (**Co-chair**), Vinod Palate, Sateesh Kommana, Venkata Narayana Enumula, Swaroopa Thotakura, Sarada Jonnalagadda, Indira Konda, Shyamala Rumalla (**Chair**), Rajeshwari Jujaray, Santi Kalyandurg, Geeta Kalvala

## Games & Sports Committee



*From left:* Hari Madiraju, Srinivas Sheshpalli, Srinivasa Dasari, Madhumati Vyasyaraju, Lakshmi Paleti, Balki Chamkura (**Chair**), Suresh Vejju, Raj Gondhi, Murali Kondapati

*Not in Picture:* Venkat Danda, Ravi Mantena, Janaranjan Devireddy, Suman Musunuru



## 2013 TANA CONFERENCE Committees

### Guest Relations (Hospitality) Committee



- 1st row from left:** Sudhakar Kondeti, Srikanth Puvvadi, Anil Tanneru, Venkat Narayana Enumula, Ganesh Koduri, Rosaiah Nayudu Boddu, Radhakrishna Yerramneni
- 2nd row from left:** Sindhura Obulreddy, Rajesh Sidhareddy, Mohan Valleti, Srikanth Polavarapu (**Chair**), Bhaskara Gandikota, Sivakumar Balusu, Srinivas Pathapati
- Not in Picture:** Bharat Sannathi, Chandra Ponnappureddy, Chinnapu Reddy Allam, Dinesh Dasari, Poorna, Raja Nalluri, Rajesh Polavarapu, Ravishankar Kadiri, Satish Kommana, Srinivas Duggirala, Srinivas Ganipineni, Subbareddy Edula

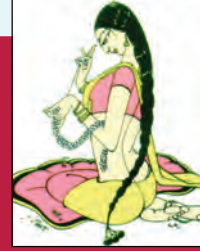


### Health Related Drives Committee

- From left**  
Ramana Yarlagadda,  
Srinivas Gunukula (**Chair**),  
Venkateswarlu Chinni,  
Kiran Gottipati
- Not in Picture**  
Yashwanth Pavuluri,  
Sindhu Sudanagunta

# 2013 TANA CONFERENCE

## Committees



### IT Infra Committee

*From left*  
Krishna Murthy  
Kolakaluri,  
Srikanth Kottapalli,  
Vijayamohan Kakarla  
**(Chair)**  
Vijay Manellore,  
Sudheer Nagalamadata

*Not in Picture*  
Srinivas Tiyyagura,  
Raghu Mathukumalli

### Job Fair Committee

*From left*  
Rajesh Potla,  
Kumar Daggubati **(Chair)**,  
Ravikanth Chennuparthi

*Not in Picture*  
Kolla Ashok Babu,  
Kolla Chaitanya,  
Nithin Nandigama



### Info Desk Committee

K.P. Narla **(Chair)**,  
Kishore Dandu,  
Kondalarao Muppana,  
Geethika Vemulapalli,  
Soumya Pathuri,  
Venu Vallabhaneni,  
Viswa Srikanth

### India Liaison Committee



Vamsee Ramaraju **Chair**    Vamsee Dharmarao **Co-ordinator**    Mohan Mullapudi **Head-India Logistics**



# 2013 TANA CONFERENCE Committees

## Kids Activities Committee



*From left:* Srikanth Kottapalle, Krishna Kolakaluri, Srinivas Eyyunni, Bhaskar Rayavaram (**Chair**), Pranamya Suri, Sarath Tallapaka, Muralidhar Vusurikala, Vishal Vusurikala

*Not in Picture:* Ramana Atluri, Mouctika Paluri



## Literary Committee

*1st row from left*  
Kaza Suresh,  
Suddala Srinivas,  
Naseem Shaik,  
Jonnalagadda  
Subramanyam,  
Urimindi Narasimha  
Reddy,  
Rayavaram Vijaya  
Bhaskar

*2nd row from left*  
Kanneganti Chandra,  
Jasti Chaitanya,  
Paluri Srujana,  
Puligandla Viswam,  
Maddukuri Vijaya  
Chandras (Chair),  
Pudur  
Jagadeeshwaran,  
Juvvadi Ramana

*Not in Picture*  
Mandapati Satyam,  
Vanguri Chittiraju

# 2013 TANA CONFERENCE Committees



## Media Relations Committee



*From left:* Madhu Kolachina, Venkat Mulukutla, Jagadish Darimadugu, Dr. Subbarao Manne, Dr. Narasimha Reddy Urimindi (**Chair**), Madhu Mallu, Chinasatyam Veernapu, Naseem Shaik, Jasmitha Tummala

## Non-Profit Organizations Committee



*From left:* Kishore Kumar Nallamotheu, Sai Linga (**Chair**), Aniel Kurra, Krishna Bhaskar Vommi  
*Not in Picture:* Ramakrishna Nagabhairava



## 2013 TANA CONFERENCE Committees



### Photo & Exhibits Committee

*From left*

Dilip R Palla, Sharada Singireddy,  
China Satyam Veernapu (**Chair**), Subbu Damireddy

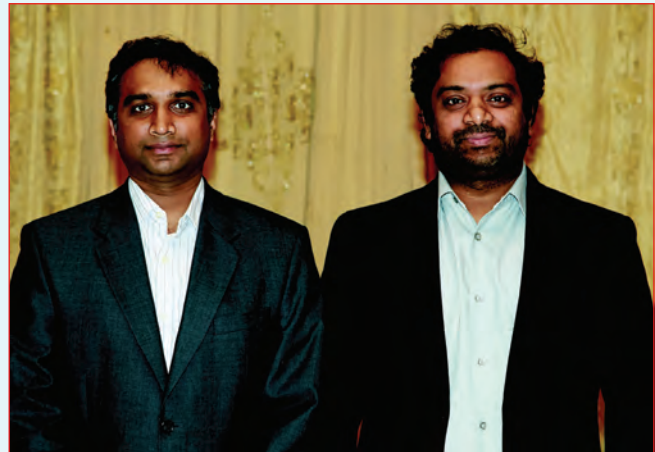
*Not in Picture*

Sreelatha Kandi, Harsha Mudinela

### Photo & Video Coverage Committee

*From left*

Ravi Mantena (**Co-Chair**),  
Naresh Jonnalagadda (**Chair**)



### Photo & Painting Contest Committee

*Not pictured*

Krishnaveni Seelam (**Chair**),  
Venkata Reddy

### Reception Committee



*From left:* Manjula Bobbala, Manju Nandamudi, Sreedevi Thenepalli, Aruna Chundururu, Vijaya Moturu (**Chair**),  
Shanti Devarakonda, Jyothi Nemani, Sowmya Manduva, Pallavi Karnati

*Not in Picture:* Sunitha Kosuri





# 2013 TANA CONFERENCE

## Committees



### Registration Committee



*1st row from left:* Anil Kumar Kodali, Vishwashanti Ravuri, Sindhura Ravuri, Sairam Muvvala,  
*2nd row from left:* Srikanth Puvvadi, Meera Sharif Shaik, Siva Ravuri, Sesharao Boddu (**Chair**), Aruna Ganipineni,  
Madhavi Parimi, Vamsi Nagalla  
*Not in Picture:* Padmaja Boddu, Sonika Boddu, Ramakrishna Reddy, Padma Gadde, Ramakrishna Tanneru, Sreenand Boddu

### Security Committee



*1st row from left:* Seshagiri Gorantla, Raja Nalluri, Srikanth Manduva, Suresh Gogineni, Indraneel Kamineni, Sreenu Duggirala  
*2nd row from left:* Sudhakar, Venkat Kalluri, Sateesh Bandaru, Anil Veerapaneni (**Chair**), Rajesh Polavarapu,  
Chinnapa Reddy Allam, Siva Balusu  
*Not in Picture:* Naveen Mulpuri, Srikrishna Boppana, Sridhar Machineni



## 2013 TANA CONFERENCE Committees



### Short Film Contest Committee

*From left*

Venkat Jonnada,  
Ashwin Ayancha,  
Mahesh Adibhatla (**Chair**),  
Srikanth Samudrala (**Co-Chair**),  
Kalyan Rondla,

*Not in Picture*

Sateesh Bala,  
Madhu Mallu,  
Jagadish Darimadugu

### Sightseeing Committee

*1st row from left*

Venkatesh Tirumani,  
Naresh Bhaskarapantula,  
Mahendar Kamireddy,  
Venkat Saranu,  
Raghavendra Dharmavaram

*2nd row from left*

Ravikiran Kavuri  
Praveen Mandava,  
Venu Pavuluri (**Co-Chair**),  
Satya Boppana (**Chair**),  
Shyam Pidikiti,  
Choudary Koya

*Not in Picture*

Achyut Vattikuti,  
Sharat Putti



# 2013 TANA CONFERENCE

## Committees



### Souvenir Committee

*From left*  
Naseem Shaik,  
Suresh Kaza,  
Chandra Kanneganti (**Chair**)  
Sarada Jonnalagadda

*Not in Picture*  
Udayabhaskar Nandivada



### Souvenir Ads Committee

*From left*  
Ravikumar Polamraju,  
Koti Tummuru,  
Subramanyam Jonnalagadda  
(**Chair**)

Satish Punnam,  
Yaji Jayanti

*Not in Picture*  
Vidyasagar Eadara



## 2013 TANA CONFERENCE Committees



### Spiritual Committee

#### 1st row from left

Ghanshyam Mudigonda,  
Koushik Basavaraju,  
Satyan Kalyandurg,  
Vishnu Adusumilli,  
Vijaykumar Basavaraju,  
Shastry Anipindi,  
I.V. Rao, Mahesh Choppa,  
Varun Anand, Mohan Reddy

#### 2nd row from left

Krishna Athota,  
Viswas Mudigonda,  
Prabhat Kasaraneni,  
Vasanth Suri,  
Gopal Ponangi (**Chair**),  
Anand Challappa,  
Gopi Chillakuru,  
Sundeep Avuthu,  
Srinivas Pamidimukkala,  
Aditya Chilukuri

*Sitting from left:* Anita Basavaraju, Shyama Rumalla, Renuka Basavaraju, Meenakshi Anipindi, Divya Ghatrazu

### Transportation Committee

#### 1st row from left

Venu Gollapalli,  
Ramu Velivella,  
Ashwin Ayancha,  
Ram Routhu,  
Bhaskar Pendikota,  
Karunakar Reddy Dhirisala,  
Paramesh Devineni

#### 2nd row from left

Murali Pallabotula,  
Sreenivas Gogineni,  
Venkat Yarlagadda,  
Samba Dodda (**Chair**),  
Anil Arepalli (**Co-Chair**),  
Raj Maganti,  
Uma Mehesh Parnapalli,  
Srinivas Pathapati,

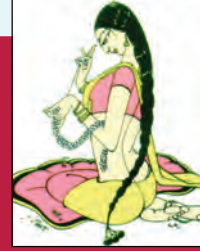
#### Not in Picture

Anil Kodali, Kiran Maddali,  
Mohan Kanagala,  
Sridhar Polavarapu,  
Srikanth Mandava, Uma Kurri,  
Kiran Chellamalla



# 2013 TANA CONFERENCE

## Committees



### Women's Form

*From left*  
 Nohita Parimi,  
 Gautami Vemula,  
 Geeta Dammanna (**Chair**),  
 Subhashini Boya  
 (**Chief Advisor**)  
 Kalyani Sidhartha,  
 Neelima Gonuguntla  
*Not in Picture*  
 Anu Chebrolu

### Youth Committee



*1st row from left* Ashrith Reddy, Vikram Pentakota, Karthik Kota, Vivek Prasad, Madhukar Reddy, Nikith Venishetty, Sanath Puskoor, Hemaraj Polavaram

*2nd row from left:* Shalini Patibandla, Rachana Mallavarapu, Komal Bandar, Silpa Gollapudi, Minali Nemani, Akhila Andavolu, Akshita Padigela, Rasika Reddy, Pooja Reddy, Sneha Kalluri, Sindhu Garimella, Shivapriya Nagireddy, Chandralekha Vanganur

*Sitting from left:* Sheetal Penmatsa, Lahari Neelapareddy, Jahnvi Udaikumar, Shruti Potluri, Sushmita Kosuri (**Chair**), Subhada Prasad (**Chair**), Sanjana Padigela, Ramya Chagarlamudi, Suhita Kosuri, Priyanka Potturi

### Web Committee

Rajesh Veerapaneni (**Chair**), Harikiran Potluri, Bose Surapaneni, Sumanth Vasireddy, Chandra Sekhar Bonagiri, Naresh Kinnera





# శ్రీలక్ష్మణం



తెలుగు సాహితీ సాంస్కృతిక సంప్రదాయ స్ఫూర్తి

## మ న బ డి

అమెరికాలో 26 రాష్ట్రాలలో, కువైట్, యూకే, యుక్రేన్ లలో  
2000 మందికి పైగా విద్యార్థినీ, విద్యార్థులతో తెలుగు విశ్వ విద్యాలయం గుర్తింపుతో  
మొట్టమొదటి తెలుగు విద్యాలయం !!



రండి.. మీ కిల్లలను వునబడిలో  
చేర్చండి కొరిసి భావి ప్రసంప  
తెలుగు నాయకులుగా తీర్చిదిద్దండి !!

భాష సేవయే భావి కరెం సేవ  
రండి.. వునబడి జిట్టులో  
స్వచ్ఛంద సేవకులుగా చేరండి !!

కూర్చి కలెక్షన్లు : <http://siliconandhra.org/manabadi>  
[manabadi@siliconandhra.org](mailto:manabadi@siliconandhra.org), 530-830-BADI (2234)

పిల్లలకు తెలుగు నేర్పే చదువులమ్మ గుడి - సిరికాగాంధ్ర మేనబడి



## TANA Guthikonda Ravindranath Award for Community Service RATNAM CHITTURI



**R**atnam Chitturi came to America in 1965 by ship to earn a Master of Science degree in Industrial Engineering followed by a Ph.D. in Operations Research. His career spanned many multinationals including BP, General Motors, Chase and First Chicago. During his career, he lived in New York, Detroit, Philadelphia and finally in Chicago where he has been residing since 1984. He is married to Nagamani and has two daughters, Vijayalakshmi and Vena Devi.

In 1989, along with Dr. N. Bhaskara Rao of New Delhi, he founded the North South Foundation (NSF) to provide college scholarships to those who excel among the poor in India. Starting with one scholarship from one center in 1990 in India, NSF has now 25 centers across India, giving more than 2,000 scholarships this past year. Cumulatively, NSF has provided more than 10,000 scholarships.

In 1993, with the stewardship of Dr. Murali Gavini, NSF began to conduct educational contests in the U.S. as a way to encourage academic excellence among Indian-American children. NSF has grown to 80 centers nationwide, serving more than 16,000 contestants this year. Starting with the spelling bee in 1993, NSF has expanded over the years to include contests in vocabulary, math, science, geography, essay writing, public speaking and the brain bee. Cumulatively, NSF has served more than 100,000 contestants. NSF caters to children from grades 1 through 12. To help children excel, NSF offers workshops, online educational games and online math coaching. Last October, NSF began offering SAT coaching online, which attracted 800 children. The money earned from the educational activities in the U.S. is used to fund college scholarships in India.

The success of the NSF programs can be measured by the achievements of the children. For the last five years in a row, NSF children won the championship at Scripps National Spelling Bee, a record for any ethnic organization in the U.S. Similarly, NSF children are getting top ranks at the National Geographic Bee as well as in other mainstream U.S. competitions.

The credit for the success of the NSF programs goes squarely to the volunteers, parents and children. Despite the enormous diversity and complexity of the Indian culture, heritage and background, NRIs in the U.S. found a common ground in the pursuit of academic excellence of our children and academic excellence of the poor in India. Over the last 20 years, they have provided about 200 man-years of labor of love, valued at \$20 million. In the end, they found a win-win solution for children, both in the U.S. and in India. NSF is blessed in providing a platform to the various parties to play their dreams out. Once a child is inspired, the sky is the limit.

The Telugu community in the U.S. as well as in India played a significant part in furthering the noble causes at NSF. Nearly half of the centers in the U.S. are run by Telugu biddalu, while about 30 percent of the children participating are of Telugu origin. With the support of the Telugu community and the broader Indian community, NSF will continue to help our children in India and the U.S. excel and realize their dreams.

# TANA AWARDS OF EXCELLENCE, 2013



## ASHOK BABU KOLLA

*A software engineer from Bay area is a student leader in TANA. Ashok has been the committee chair of NRI Student Relations for the last four years. In this capacity he has been assisting students with immigration and working with American policymakers to address immigration issues. He has been with TANA projects in India and has initiated Cancer Camps to treat patients in India.*

---



## CHOWDARY YALAMANCHILI

*A philanthropist from Houston, Texas, Chowdary Yalamanchili is a highly successful businessman heading a company in investments and has contributed more than \$1 million dollars for promoting Indian culture in the U.S. He also built schools and buildings in India to promote education and better living conditions. He provided employment and internships for more than 600 people in India and in America.*

---



## DAMU GEDALA

*A community activist from NJ, for more than thirty years Damu Gedala has been addressing the needs of physically challenged children, blind artists and the homeless in India. He served in several leadership positions to promote Telugu culture in America and inspired many here to raise funds for helping the poor and needy in India and in the U.S. Northeast.*

---



## HARI KONDABOLU

*Accomplished comedian and writer from New York City, Kondabolu appeared on several top-rated comedy shows including Jimmy Kimmel Live!, Conan, and the HBO US Comedy Arts Festival and has numerous comedy awards to his credit. He is an internationally recognized stand-up comedy artist and earned a Masters in Human Rights from the London School of Economics.*







### **Dr. RAJNI KATIPAMULA**

*Gastro-oncologist from Minneapolis, MN. Dr. Katipamula has garnered several outstanding awards for research in a broad spectrum of cancers at the reputed Mayo Clinic in Hematology and Oncology, Blood Banking and Transfusion Medicine. She is the recipient of the American Society of Clinical Oncology Merit Award for being a lead researcher. She also provides professional consulting help to patients in India.*

---



### **RAJU NARISETTI**

*Raju Narisetti of New York City is the Senior Vice President and Deputy Head of Strategy for the new News Corp. He served as deputy managing editor of The Wall Street Journal and Managing editor of The Wall Street Journal Digital Network. Prior to that, he served as a managing editor of The Washington Post from 2009 to Jan 2012. From 2006-2009, Narisetti was founding editor of Mint, India's #2 Business Newspaper. Previously, he spent 14 years at The Journal, where his last job was Editor of The Wall Street Journal Europe. He is also on the board of the World Editors Forum.*

---



### **Dr. SAMBA REDDY**

*Professor in the College of Medicine, Texas A&M University, College Station, TX. Dr. Reddy has excelled in research in pharmaceutical medicine and neurotoxicity focusing on pesticide poisoning and related conditions. He has attracted research grants including those from the NIH and produced more than a hundred research publications. He has been the editor-in-chief of the International Journal of Pharmaceutical Sciences and represents cutting-edge developments related to epilepsy, neurosteroids and antiepileptic drugs.*

---



### **SUSHMITHA KOSURI**

*A Phi Beta Kappa Honors Society graduate from Baylor University, Sushmitha Kosuri a resident of Frisco, TX is currently studying MD/MBA/MPH at UT Southwestern Medical School. She is active in voluntary service for the American Red Cross, Salvation Army, Circle-K service International Society and the Indian American Friendship Council. She held leadership positions in Spoorthi Youth Group, American Heart Association and the Mexico Institute. She is currently the Chair of TANA Youth Committee. She is active in research relating to medical communications, education and health policy.*

---



### **Dr. VASU MALEPATI**

*Distinguished Ear, Throat and Nose specialist from Pittsburgh, PA. Dr. Malepati has been leading medical social relief missions in response to earthquakes and Tsunamis, conducting ENT camps, and providing emergency medical services in India, Haiti, Honduras, Guatemala, British Guyana, Sri Lanka, Ecuador, Indonesia, El Salvador and the Philippines.*





### **Dr. VENKATESWARA RAO KATA**

*Active in Telugu cultural leadership positions for several decades is from New Orleans, Louisiana. Dr. Kata served various Telugu associations in the American Southwest and helped write the first TANA bylaws in 1977. He is the former chairman of TANA Board of Trustees and helped build a high school and temple in Andhra Pradesh while establishing several academic scholarships. He has served local communities in Louisiana in conducting health fairs and in distribution of books.*

---

## **TANA Youth Awards of Excellence, 2013**



### **PRANAMYA SURI**

*Pranamyia Suri of Plano, TX founded Echoes of India, non-profit 501-c-3 organization, has been providing remote areas of Nalgonda with pure mineral water, since 2009. So far, 11 reverse osmosis plants have been installed in remote Nalgonda, serving more than 60,000 people with clean water. Echoes of India recently established a medical clinic in Kuchipudi village in Krishna Dist., (the birth place of Kuchipudi dance). TANA was instrumental in donating EKG equipment for this cause. A medical student, Pranamyia is an accomplished Kuchipudi dancer who has given artistic performances in India and the U.S. She speaks to lay audiences for the dance form of Kuchipudi and its importance to Indian culture.*

---



### **VIVEK KANTAMANI**

*A resident of Houston, TX, at age 19, Vivek has been admitted to four of the top medical schools in the U.S. based on his academic excellence and debating prowess. He is active in several social and cultural groups and is in voluntary work in the U.S.*

---

# TANA Presidential Awards for Unique Achievements, 2013



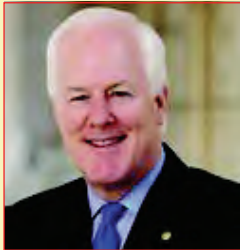
## ARAVINDA RAO, K.

Dr. K. Aravinda Rao, former Director General of Police of AP, is busy nowadays in pursuing his passion for Hindu religious and spiritual legacy. The 1977-batch IPS officer who had an eventful career in the state police had recently done his Ph.D on Hindu scriptures. He was awarded Ph.D by the Potti Sriramulu Telugu University for his thesis 'Epistemological reasoning in Upanishads'. Dr. Rao had published a book titled 'Naxalite Terrorism-Social and Legal Issues' on PWG when he was heading Grey Hounds.



## PUDUR JAGADEESWARAN

Pudur Jagadeeswaran is a Professor at University of North Texas in the Department of Biological Sciences. He received Ph.D. in Biochemistry from Indian Institute of Science and postdoctoral training from Yale University in Human Genetics. Prior to coming to UNT he held faculty positions at University of Illinois College of Medicine and The University of Texas Medical School at San Antonio. He pioneered in introducing Zebrafish model to the field of hemostasis and thrombosis, which brought him international reputation. He has numerous awards including an established scientist Mario Toppo Award and served as President of Association of Scientists of Indian Origin in America.



## JOHN CORNYN

In 2008, Texans overwhelmingly re-elected Senator John Cornyn to represent them for a second six-year term in the U.S. Senate. Sen. Cornyn was first elected to the Senate in 2002 and previously served in Texas as a district judge, a member of the Texas Supreme Court, and as Texas Attorney General. Throughout his career in public service, Sen. Cornyn has been a champion of open government. Sen. Cornyn currently sits on the Senate Finance and Judiciary Committees. He serves as the top Republican on the Judiciary Committee's Immigration, Refugees and Border Security subcommittee. Senator Cornyn is a great friend of our Indian American community and always strives for better and stronger relations between USA and India.



## RAMACHARY, K.

K. Ramachary has been providing FREE training and guidance to scores of children through Little Musicians Academy (LMA) in Hyderabad for the last decade and more. Under his capable leadership, coaching and the able guidance of Mr. Ramachary LMA singers have successfully emerged as winners in various music competitions bringing fame and recognition to the LMA. LMA has been instrumental in creating interest and awareness in them by imparting training to them in bhaava geetas, semi classical songs, folk music, film and non-film songs with good lyrical value etc. This ensures that our traditional music is passed on to the generations to come.



## SUBHAKAR MUTYALA

Subhakar Mutyala, M.D. is Chairman of Radiation Oncology, Scott & White Healthcare System and Associate Professor, Texas A & M College of Medicine. At the age of 35, Subhakar is the youngest and first Indian American Chairman of a department at Scott & White, Temple, TX. He is a published cancer researcher (authored over 20 publications including academic book chapters and peer reviewed articles) and partners with American Cancer Society and LiveSTRONG. Subhakar obtained his M.D. degree from Texas A & M University, he did residency at University of Miami and did fellowship at Harvard. He lives in Austin with his wife and two children.



## TULSI GABBARD

Tulsi Gabbard, representing Hawaii's 2nd Congressional District, is one of the first two female combat veterans, first Hindu and first female of Samoan ancestry to ever serve as a member of the U.S. Congress. Tulsi was appointed Vice Chair of the Democratic National Committee in 2013. Tulsi is currently serving on the Committee on Homeland Security and its Subcommittee on Borders and Maritime Security. She also serves on the Committee on Foreign Affairs and its Subcommittee on Asia and the Pacific. Tulsi also serves on the following caucuses: Congressional India Caucus, Congressional Asian Pacific American Caucus, Bipartisan Veterans Caucus, National Guard and Reserve Components Caucus, Small Business Caucus and Congressional Veterans Jobs Caucus.



## GRAND BENEFACTORS



*Mr. Leela Kumar, Dr. Purnima Kaza and family, Allen, TX*



*Mr. Murali,  
Dr. Vinaya Vennam  
and family  
Fort Worth, TX*





## GRAND BENEFACTORS



*Mr. Chalapathi Rao, Mrs. Bhramaramba Kondrakunta and family, Plano, TX*

*Dr. Chandrasekhar Pemmasani, Drs. Sriratna Koneru and family, Coppel, TX*





## GRAND BENEFACTORS



*Mr. Malla Reddy, Mrs. Sadhana Pailla and family, Glen Head, NY*

*Dr. Navaneetha Krishna, Dr. Jayashri Gorrepati and family, Desoto, TX*





## GRAND BENEFACTORS



*Mr. Prasad and Mrs. Swaroopa Thotakura, Fort Worth, TX*

*Dr. Prem Sagar and Mrs. Santhi Reddy, Victorville, CA*





## GRAND BENEFACTORS



*Mr. Satya Srinivas, Mrs. Uma Yalamanchi and family, Plano, TX*

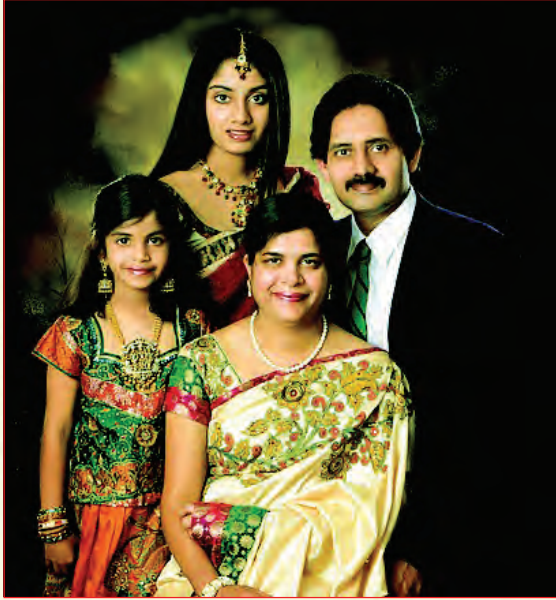
*Mr. Srikanth and Mrs. Sudha Rani Polavarapu, Irving, TX*







## GRAND BENEFACTORS



*Dr. Raja, Mrs. Gayatri Talluri  
and family, Thibodiux, LA*



*Mr. Jayasekhar, Mrs. Neelima Talluri  
and family, Mont Sinovi, NY*

## BENEFACTORS



*M/s. Dharma Pracharak, Satyavadhi, Brahmananda,  
Vedacharya, Harishchandra Ramineni  
Cincinnati, OH*



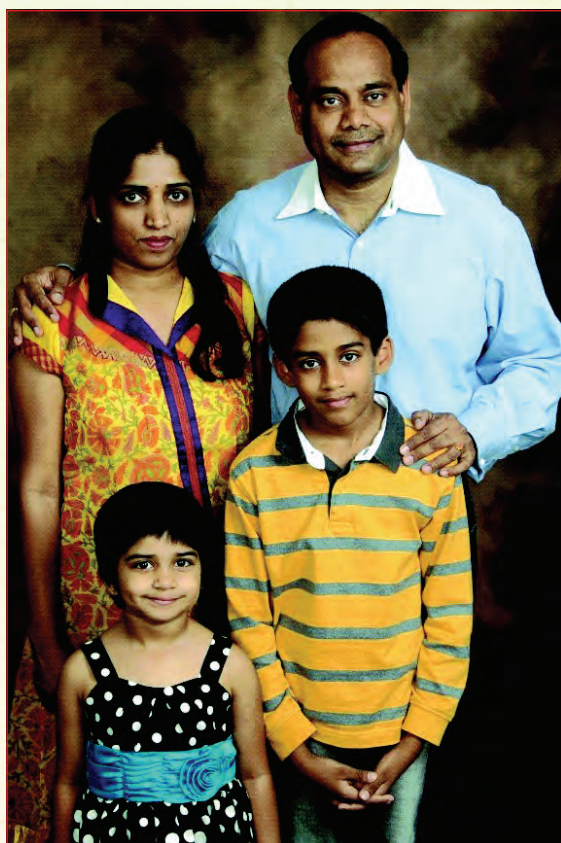
*Dr. Jayaram and Mrs. Sujani Naidu, Odessa, TX*

## BENEFACTORS



*Dr. Hanimi Reddy,  
Mrs. Vijaya Lakireddy  
and family  
Merced, CA*

*Mr. Prasad,  
Mrs. Madhavi Chukkapalli  
and family  
Detroit, MI*



*Mr. Ram, Mrs. Radhika Bobba  
and family  
Allen, TX*





## BENEFACTORS



*Mr. Brahmaji, Mrs. Sailaja Valiveti  
and family  
Paramus, NY*

*Dr. Dayakar Rao,  
Mrs. Sushma Moparty and family  
Spring, TX*



*Mr. Jayaram,  
Mrs. Kalpana Komati  
and family  
Milpitas, CA*



# BENEFACTORS



*Dr. Jyothi Reddy,  
Dr. Sammi Reddy Dudipala  
and family  
Phoenix, AZ*

*Mr. Mohan,  
Mrs. Shama Nannapaneni  
and family  
Southboro, MA*



*Dr. Prasad,  
Mrs. Nirmala Vallurapalli  
and family  
Plano, TX*



## BENEFACTORS



*Mr. Sai Satish,  
Dr. Prasanthi Ganesa  
(Thotakura) and family  
Colleyville, TX*



*Mr. Sagar,  
Dr. Rajani Mallisetti  
and family  
Minneapolis, MN*



*Mr. Sambasiva Rao,  
Mrs. Mahalakshmi Venigalla  
and family, Upper Brookville, NY*



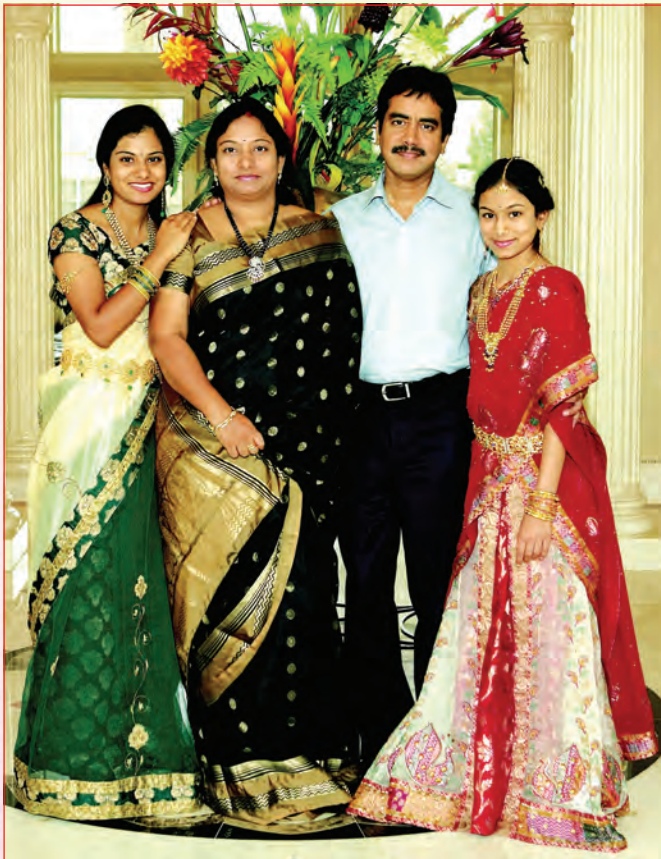
# BENEFACTORS



*Mr. and Mrs. Srimanth Chinnam family  
Portland, OR*



*Dr. Subramanyam and  
Mrs. Subhashini Boyareddigari  
Mineral Wells, TX*



*Dr. Subbaraju, Mrs. Sunitha Kosuri  
and family, Frisco, TX*



*Mr. Subbarao, Mrs. Rajeswari Anumolu  
and family, Smithtown, NY*



## GRAND PATRONS



*Dr. Naren, Mrs. Lakshmi Kodali and family  
Herndon, VA*



*Mr. Satheesh, Mrs. Sowmya Manduva and family  
Coppell, TX*



*Mr. Subbarao, Mrs. Lakshmi Kolla and family  
Chantilly, VA*



*Mr. and Mrs. Venkat Yarlagadda family, TX*



*Dr. Raja Pill, Dr. Usha Kurri and family, Odessa, TX*



*Dr. Prasad Raghavendra and Mrs. Kalyani Sudangunta  
Cedar Hill, TX*



# GRAND PATRONS



*Mr. Rajesh, Mrs. Jagathi Atluri and family, Dallas, TX*



*Mr. Venkat, Dr. Rathi Reddy and family, Plano, TX*



*Mr. Gangadhar, Mrs. Durga Nadella and family  
Bloomfield Hills, MI*



*Mr. Anjayya chowdary and Mrs. Natasha Lavu  
Alpharetta, GA*



*Dr. Anu Prasad,  
Dr. Aparna Vellanki  
and family  
Gramercy, LA*

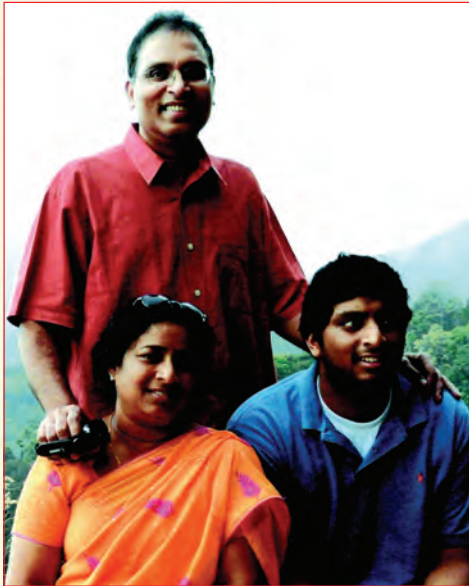
*Mr. Anil,  
Dr. Deepika Kilaru  
and family, Irving, TX*







# GRAND PATRONS



*Mr. Chandrasekhar, Mrs. Manjulata Kanneganti and family, Southlake, TX*



*Dr. Hanumaiah and Mrs. Swarnalatha Bandla W Bloomfield, MI*



*Mr. Goutham Kumar and Mrs. Aparna Gurram, Chamblee, GA*



*Dr. Harnath Policherla and family, Detroit, MI*



*Mr. Harish, Mrs. Himabindu Koya and family, Bear, DE*



*Dr. Hema Prasad, Mrs. Ratnakumari Yadla and family Potomac, MD*





# GRAND PATRONS



*Mr. Karunakar Rao, Mrs. Geeta Kalavala and family  
Coppeli, TX*



*Dr. Kishore, Mrs. Usharani Sunkara and family  
Colleyville, TX*



*Dr. Krishna Babu, Mrs. Swarupa Rani Chunduri  
and family, Colleyville, TX*



*Dr. Kumar, Mrs. Ashoo Puskoor and family  
Fort Worth, TX*



*Dr. Muraliraj, Dr. Jhansi Raj and family  
Fort Worth, TX*



*Dr. Narasimharao, Mrs. Vijayalakshmi Vemula and family  
Plano, TX*



# GRAND PATRONS



*Dr. Padmanabha Raju and Mrs. Vijaya Indukuri  
Colleyville, TX*



*Mr. Samba, Mrs. Swarna Dodda and family, Irving, TX*



*Mr. Ramarao, Mrs. Kalyani Mullapudi and family, Dallas, TX*



*Mr. Ram Prakash,  
Dr. Manju Konara  
and family  
Coppell, TX*



*Dr. Prem Kumar and  
Dr. Prema Vindhya  
Odessa, TX*



*Dr. Prasad Nalluri  
Houston, TX*





# GRAND PATRONS



*Mr. Satish, Dr. Himabindu Reddy and family, Flower Mound, TX*



*Mr. Srinivas, Mrs. Sarada Akumuri and family, Pearland, TX*



*Mr. Srimi, Dr. Durga Madala and family, CA*



*Drs. Sri Venkat, Latha Yedlapalli and family, Plano, TX*



*Dr. Shanti, Mrs. Sirisha Neerukonda and family, Odessa, TX*

*Mr. Satish,  
Mrs. Neelima Vemana  
and family  
Fairfax, VA*





## GRAND PATRONS



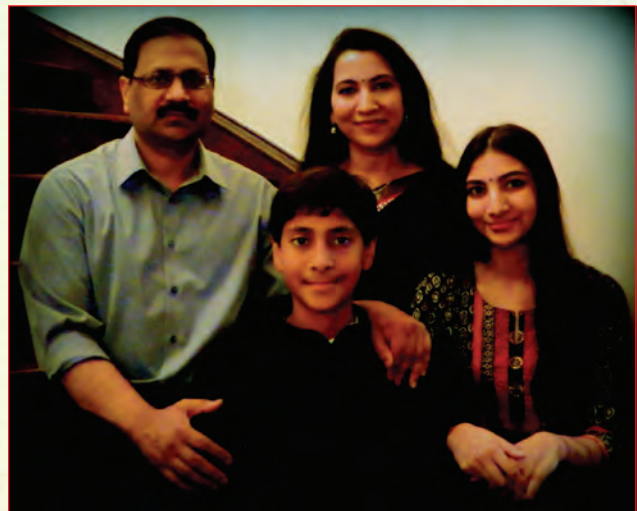
*Mr. and Mrs. Srinivas Nimmagadda family, GA*



*Dr. Srinivas, Mrs. Sowjanya Potluri and family, Frisco, TX*



*Mr. Yugandhar Rao and  
Mrs. Satyavathy Vallabhaneni, Flemington, NJ*



*Dr. Srinivasa Reddy, Mrs. Sudha Alla and family, Allen, TX*



*Dr. Subbarao, Dr. Nageswari Daggubati  
and family, Abilene, TX*



*Dr. Yugandhar and Dr. Champa Chimata, Desoto, TX*

# DONORS TO THE 19<sup>TH</sup> TANA CONFERENCE

The 19<sup>th</sup> TANA Conference Committee gratefully acknowledges the generous donations (and pledges) from the following friends of TANA who made it possible to conduct the Conference on a grand scale without raising registration costs. We also thank the many volunteers who helped raise these funds.

## EVENT SPONSOR

N. T. Chowdary - Managing Director, Swis India group of Companies, India \$40,000.00

## GRAND BENEFACTOR

Mr. Leela Kumar & Dr. Purnima Kaza, Allen , TX \$25,116.00  
Mr. Murali & Dr. Vinaya Vennam, Fort Worth , TX \$25,116.00  
Mr. Chalapathi Rao & Mrs. Bhramaramba Kondrakunta, Plano , TX \$25,000.00  
Dr. Chandrasekar Pemmasani & Dr. SriRatna Koneru, Coppell, TX \$25,000.00  
Mr. Malla Reddy & Mrs. Sadhana Pailla, Glen Head , NY \$25,000.00  
Dr. Navaneetha Krishna & Dr. Jayashree Gorrepati, Desoto , TX \$25,000.00  
Mr. Prasad & Mrs. Swarupa Thotakura, Fort Worth , TX \$25,000.00  
Dr. Prem Sagar & Mrs. Santhi Reddy , Victorville , CA \$25,000.00  
Dr. Raja & Mrs. Gayathri, Thibodaux, LA;  
Mr. Jayasekhar & Mrs. Neelima Talluri, Mount Sinai, NY \$25,000.00  
Mr. Satya Srinivas & Mrs. Uma Yalamanchi, Plano , TX \$25,000.00  
Mr. Srikanth & Mrs. Sudharani Polavarapu, Irving , TX \$25,000.00

## BENEFACTOR

Mr. Chowdary & Mrs. Angela Yalamanchili, Houston , TX \$20,000.00  
M/s Dharmapracharak, Satyavadhi, Brahmananda, Vedacharya & Harischandra; Ramineni, Cincinnati, OH \$11,116.00  
Dr. Hanimi Reddy & Mrs. Vijaya Lakireddy , Merced , CA \$10,116.00  
Mr. Prasad & Mrs. Madhavi Chukkapalli , Detroit , MI \$10,116.00  
Mr. Ram & Mrs. Radhika Bobba, Allen , TX \$10,116.00  
Mr. Brahmaji & Mrs. Sailaja Valiveti, Paramus , NY \$10,000.00  
Dr. Dayakar Rao & Mrs. Sushma Moparty , Spring , TX \$10,000.00  
Mr. Jayaram & Mrs. Kalpana Komati , Milpitas , CA \$10,000.00  
Dr. Jayaram & Mrs. Sujani Naidu , Odessa , TX \$10,000.00  
Dr. Jyothi Reddy & Dr. Sammi Reddy Dudipala, Phoenix, AZ \$10,000.00  
Mr. Mohan & Mrs. Shama Nannapaneni, Southboro, MA \$10,000.00  
Dr. Prasad & Mrs. Nirmala Vallurapalli, Plano , TX \$10,000.00  
Mr. Sagar & Dr. Rajani Mallisetti, MN \$10,000.00  
Mr. Sambasiva Rao & Mrs. Mahalakshmi Venigalla, Upper Brookville , NY \$10,000.00  
Mr. Sai Sathish & Dr. Prasanthi (Thotakura) Ganesa, Colleveyville, TX \$10,000.00  
Mr. & Mrs. Srimanth Chinnam, Portland, OR \$10,000.00  
Dr. Subbaraju & Mrs. Sunitha Kosuri , Frisco , TX \$10,000.00  
Mr. Subbarao & Mrs. Rajeswari Anumolu , Smithtown , NY \$10,000.00  
Dr. Subramanyam & Mrs. Subhashini Boyareddigari, Mineral Wells , TX \$10,000.00  
Dr. Venkat & Mrs. Lakshmi Namburu, Fort Worth, TX \$10,000.00



## GRAND PATRON

Dr. Naren & Mrs. Lakshmi Kodali, Herndon , VA	\$5,116.00
Mr. Ram Chowdary Upputuri, VA	\$5,116.00
Mr. Satheesh & Mrs. Sowmya Manduva, Coppell , TX	\$5,116.00
Mr. Subbarao & Mrs. Lakshmi Kolla, Chantilly , VA	\$5,116.00
Mr. & Mrs. Venkat Yarlagadda, TX	\$5,116.00
Dr. Raja Pill & Dr. Usha Kurri, Odessa , TX	\$5,101.00
Telugu Association of Minnesota	\$5,050.00
Dr. Prasad Raghavendra & Mrs. Kalyani Sudangunta, Cedar Hill , TX	\$5,001.00
Mr. Rajesh & Mrs. Jagathi Atluri, Dallas , TX	\$5,001.00
Mr. & Mrs. Sasikanth Vallipalli, Boston, MA	\$5,001.00
Mr. Venkat & Dr. Rathi Reddy, Plano , TX	\$5,001.00
Mr. Anil & Dr. Deepika Kilaru, Irving , TX	\$5,000.00
Mr. Anjayya Chowdary & Mrs. Natasha Lavu, Alpharetta , GA	\$5,000.00
Anonymous , TX	\$5,000.00
Dr. AnuPrasad & Dr. Aparna Vellanki, LA	\$5,000.00
Mr. Chandra Sekhar & Mrs. Manjulatha Kanneganti, Southlake , TX	\$5,000.00
Mr. Gangadhar & Mrs. Durga Nadella, Bloomfield Hills , MI	\$5,000.00
Mr. Goutham Kumar & Mrs. Aparna Gurram, Chamblee , GA	\$5,000.00
Dr. Hanumaiah & Mrs. Swarnalatha Bandla, W Bloomfield , MI	\$5,000.00
Mr. Harish & Mrs. Himabindu Koya, Bear , DE	\$5,000.00
Dr. Harnath Policherla, Detroit, MI	\$5,000.00
Dr. Hema Prasad & Mrs. Ratnakumari Yadla , Potomac , MD	\$5,000.00
Mr. Jayaprakash & Mrs. Annapurna Lakireddy, Berkeley , CA	\$5,000.00
Mr. & Mrs Jay Prakash Vasireddy, CA	\$5,000.00
Mr. Karunakar Rao & Mrs. Geeta Kalavala, Coppell , TX	\$5,000.00
Dr. Kishore & Mrs. Usharani Sunkara, Colleyville , TX	\$5,000.00
Dr. Krishna Babu & Mrs. Swarupa Rani Chunduri, Colleyville , TX	\$5,000.00
Dr. Kumar & Mrs. Ashoo Puskoor, Fort Worth , TX	\$5,000.00
NATA Atlanta Team	\$5,000.00
Dr. Muraliraj & Dr. Jhansi Raj , Fort Worth , TX	\$5,000.00
Dr. Narasimharao & Mrs. Vijayalakshmi Vemula, Plano, TX	\$5,000.00
Mr. & Mrs. Naveen Yerneni, MI	\$5,000.00
Dr. Padmanabha Raju & Mrs. Vijaya Indukuri , Colleyville , TX	\$5,000.00
Dr. Prasad Nalluri, Houston, TX	\$5,000.00
Mr. Prasad & Mrs. Seshu Pinnamaneni, Houston , TX	\$5,000.00
Mr. & Mrs. Prasad Vasireddy, CA	\$5,000.00
Dr. Prem Kumar & Dr. Prema Vindhya, Odessa , TX	\$5,000.00
Mr. Ram Prakash & Dr. Manju Konara, Coppell , TX	\$5,000.00
Mr. Ramarao & Mrs. Kalyani Mullapudi, Dallas , TX	\$5,000.00
Dr. Ramesh & Mrs. Sailaja Adluru, PA	\$5,000.00
Mr. Ravi & Mrs. Naimisha Dokku, Irving , TX	\$5,000.00
Mr. Samba & Mrs. Swarna Dodda, Irving , TX	\$5,000.00
Mr. Sandeep & Mrs. Harsha Kukatla, MN	\$5,000.00
Mr. Satish & Dr. Himabindu Reddy, Flower Mound , TX	\$5,000.00
Mr. Satish & Mrs. Neelima Vemana, Fairfax , VA	\$5,000.00
Dr. Shanti & Mrs. Sirisha Neerukonda, Odessa , TX	\$5,000.00
Dr. Sri Venkat & Dr. Latha Yedlapalli , Plano , TX	\$5,000.00



Mr. & Mrs. Srinu Madala, CA	\$5,000.00
Mr. Srinivas & Mrs. Sarada Akunuri, Pearland , TX	\$5,000.00
Mr. & Mrs. Srinivas Nimagadda, GA	\$5,000.00
Dr. Srinivas & Mrs. Sowjanya Potluri, Frisco , TX	\$5,000.00
Dr. Srinivasa Reddy & Mrs. Sudha Alla, Allen , TX	\$5,000.00
Dr. Subbarao & Dr. Nageswari Daggubati, Abelian, TX	\$5,000.00
Mr. Sudhakar Peram (Verutus Group), Irving, TX	\$5,000.00
M/s Swapna Indian Cuisine , GA	\$5,000.00
Mr. & Mrs. Venugopal Neerudu, TX	\$5,000.00
Mr. & Mrs. Vijay Gudiseva, VA	\$5,000.00
Dr. Yugandhar & Dr. Champa Chimata, Desoto , TX	\$5,000.00
Mr. Yugandhar Rao & Mrs. Satyavathy Vallabhaneni, Flemington , NJ	\$5,000.00

### PATRON

Dr. Dayaker Rao & Mrs. Usha Gagadam, Fort Worth , TX	\$3,000.00
Dr. Giridhar & Mrs. Pushpa Mundluru, Fort Worth , TX	\$3,000.00
Ms. Lakshmi Devineni, NY	\$3,000.00
Mr. & Mrs. Niranjana Srungavarapu, MI	\$3,000.00
Mr. & Mrs. Sankar Bandi, MN	\$3,000.00
Dr. Tarakumar & Mrs. Geetha Reddy, Colleyville , TX	\$3,000.00
Mr. Bhanu Prakash & Mrs. Sridevi Malapati, Allen , TX	\$2,500.00
Mr. Chandra & Mrs. Vijaya Moturu, Coppell , TX	\$2,500.00
Dr. Chowdary & Mrs. Aruna Jampala, Wadsworth, IL	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Gopi Kandukuri	\$2,500.00
Dr. Hanmanth Dr. Sandhya Bejjanki, Benbrook , TX	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Hari Nagineni, Irving , TX	\$2,500.00
Mr. Hema Rao & Mrs. Meenakshi Nandipati, Fremont, CA	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Jagadish Molassandra, TX	\$2,500.00
Dr. Lokeshwara Rao & Mrs. Asha Jyothy, Battle Creek, MI	\$2,500.00
Mr. Narender Reddy & Mrs. Sandhya Gavva, Plano , TX	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Naresh Ravi, Irving , TX	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Prasad Gadde, MI	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Prasad Reddy Lakireddy, CA	\$2,500.00
Mr. Raja & Mrs. Sirisha Kothapalli, Houston, TX	\$2,500.00
Dr. Rajanarender Reddy & Mrs. Karuna Cholleti, Fort Worth , TX	\$2,500.00
Dr. Ramana & Mrs. Jyothi Reddy, Fort Worth , TX	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Rao UN , MI	\$2,500.00
Mr. Ravi & Mrs. Madhu Shakamuri, Odessa , TX	\$2,500.00
Dr. Vemuri Ravikumar, Odessa, TX	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Sarith Kommineni	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Sateesh Chilukuri, CA	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Sateesh Vemuri, CA	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Satyanarayana Vasireddy	\$2,500.00
M/s Spice Hut , GA	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Sudhakar Pennam, Irving, TX	\$2,500.00
Mr. Venkata Rao & Mrs. Savitri Mulpuri, Fairfax Station , VA	\$2,500.00
Mr. & Mrs. Vijay Cherukuri, Irving , TX	\$2,500.00





## GRAND DONOR

Mr. & Mrs. Babul Reddy, CA	\$2,000.00
Mr. Bhaskara Rao & Mrs. Sita Mutyala, Sugarland , TX	\$2,000.00
Mr. & Mrs. Hema Chandra Kanuru, IL	\$2,000.00
Mr. Krishna Reddy & Mrs. Udaya Uppalapati, Frisco TX	\$2,000.00
Mr. Nagaraja & Mrs. Anuradha Marri, Frisco , TX	\$2,000.00
Mr. & Mrs. Pratap Krishna Koganti, MI	\$2,000.00
Mr. Rao & Mrs. Radha Voleti, NY	\$2,000.00
Mr. Ravi & Mrs. Rama Gadde, Richardson, TX	\$2,000.00
Mr. Ravi & Dr. Uma Kondabolu, Holliswood , NY	\$2,000.00
Mr. & Mrs. Ravi Potluri, PA	\$2,000.00
Mr. Satish & Mrs. Uma Nannapaneni, Sugarland , TX	\$2,000.00
Mr. Sridhar & Mrs. Saritha Nagabhairava, Plano , TX	\$2,000.00
Mr. Sudhir & Mrs. Supriya Pai, Irving, TX	\$2,000.00
Mr. & Mrs. Venkat Ram Reddy, CA	\$2,000.00
Mr. Baburao & Mrs. Rajani Polavarapu, Boston, MA	\$1,500.00
Mr. Haribabu & Mrs. Rani Muddan, Boylston, MA	\$1,500.00
Mr. Nagender & Mrs. Subhashini Mahopathy, MN	\$1,500.00
Mr. & Mrs. Srinivas Gogineni, MI	\$1,500.00
Mr. & Mrs. Vasu Malepati, Philadelphia, PA	\$1,500.00

## DONOR

Mr. Anjaneyulu & Mrs. Kumari Koneru, Houston , TX	\$1,200.00
Mr. & Mrs. Sagar Lagisetty	\$1,200.00
Anonymous, TX	\$1,116.00
Mr. & Mrs. Chittenraju Vanguri , Houston ,TX	\$1,116.00
Mr. Damu & Mrs. Nagamani Gedela, Edison , NJ	\$1,116.00
Dr. Jagadeswran & Mrs. Rekha Pudur, Denton, TX	\$1,116.00
Mr. & Mrs. Reddy Muduganti	\$1,116.00
Mr. Purnachandrarao & Mrs. Uma Talluri, Irving,TX	\$1,116.00
Mr. & Mrs. Ram Yalamanchili , Plano ,TX	\$1,116.00
Mr. Siva & Mrs. Indira Eturu, Henrico , VA	\$1,116.00
Mr. & Mrs. Srinivas Nimmagadda , Northville ,MI	\$1,116.00
Mr. Srinivasa & Mrs. Madhavi Chandu, Ellicot City , MD	\$1,116.00
Mr. & Mrs. Vijay Madala, MI	\$1,116.00
Mr. Vijay Chandrahas & Dr. Neelima Maddukuri, Coppell, TX	\$1,116.00
Dr. Sudhakar & Mrs. Shyamala Rumalla, Arlington,TX	\$1,100.00
Mr. Srinivasa & Mrs. Aruna Chunduru, Coppell,TX	\$1,016.00
Mr. Ananth & Mrs. Suneetha Pajjur, Fower Mound, TX	\$1,001.00
Mr. & Mrs. China Satyam Veernapu , Irving ,TX	\$1,001.00
Mr. Gopal & Mrs. Subhadra Narra, Plano,TX	\$1,001.00
Mr. & Mrs. Jogeshwar Rao Peddiboyina , MI	\$1,001.00
Mr. N Reddy & Mrs. Latha Urimindi, Irving,TX	\$1,001.00
Mr. Raja & Mrs. Padmasri Mutyala, Sugarland,TX	\$1,001.00
Mr. Ramakrishna & Mrs. Bharati Nune, Richardson,TX	\$1,001.00



Mr. & Mrs. Srihari Gollapudi, Coppell, TX	\$1,001.00
Mr. & Mrs. Srinivasa Rao Potturi	\$1,001.00
Mr. Venkata & Mrs. Padma Boddu, Flower Mound, TX	\$1,001.00
Mr. & Mrs. Adishesha Reddy, AL	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Anand Akkineni, GA	\$1,000.00
Mr. Anand Sanjay, Dallas, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ananth Mallavarapu, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Anil Reddy Kudumula, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Anil Nagoji, MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Anil Yalamanchili, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Anjan Chimaladinne, VA	\$1,000.00
Mr. Aravind & Mrs. Latha Inja, Lewisville, TX	\$1,000.00
Mr. Aravind & Dr. Madhavi Muppidi, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Ashok Babu Kolla, Fremont, CA	\$1,000.00
Mr. Ashwin & Mrs. Arathi Ayancha, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Ashwin & Mrs. Rachana Kowta, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. AVN & Mrs. Swaroopa Reddy, Houston, TX	\$1,000.00
Mr. Balaji & Mrs. Sangeeta Rajput, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Balaji & Dr. Padma Uppalapati, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Bharat Madadi, MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Bhaskar Krishnamsetty, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Bhaskar & Mrs. Pabba Pabba, Fort Worth, TX	\$1,000.00
Mr. Bhima & Mrs. Bhanumathi Penta, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Chandra Kompalli, Detroit, MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Chandu Gorrepati, MI	\$1,000.00
Mr. Chittibabu & Mrs. Durga Chittibabu, Plano, TX	\$1,000.00
Mr. Dilip & Mrs. Tulasi Devabhaktuni, Frisco, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Dilip Kuchipudi, MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Eswarapra Gatamaneni, Chantilly, VA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Gopichand Kapu	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Harish Sajja, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Indira Devu, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Juvvadi Ramana, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Jyothibase & Dr. Videhi Chennu, Colleyville, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Kalyan Kattamuri, CA	\$1,000.00
Mr. Kanakam & Mrs. Suneetha Inampudi, Sugarland, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Karun Veligeti, CA	\$1,000.00
Mr. Srinivas & Dr. Kasturi Inaganti, Garland, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. King Koduru, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Kiran Bathula, Piscataway, NJ	\$1,000.00
Mr. Kiran & Mrs. Sudha Karumudi, Rochester, MN	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Kondal Nallajerla, GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Krishna Kandula, MN	\$1,000.00
Mr. Krishna & Mrs. Jyothi Nemani, Carrollton, TX	\$1,000.00



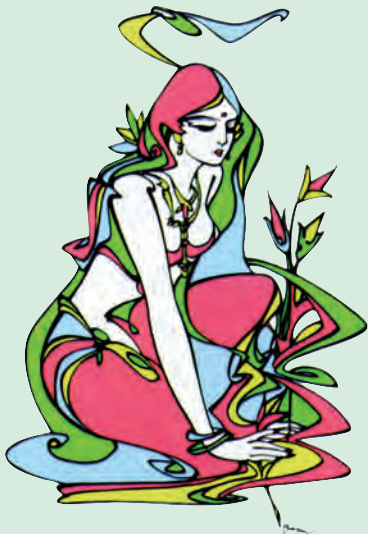
Mr. Krishna Prasad & Mrs. Subhanjali Velaga, Allen,TX	\$1,000.00
Mr. Krishnamohan & Mrs. Girija Reddy, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. Kumar & Mrs. Sita Daggubati, Southlake,TX	\$1,000.00
Mr. Lakshmikanth & Mrs. Deepti Gorrepati, Frisco,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Latha Devineni , DC	\$1,000.00
Mr. Mahesh & Mrs. Thenepalli Guduru, Coppell,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Mangaraju Mutyala , Sugarland ,TX	\$1,000.00
Mr. Manoj & Mrs. Bhanumathi Paladugu, Houston,TX	\$1,000.00
Mr. Manyam & Mrs. KrishnaVeni Kaja, Dallas, TX	\$1,000.00
Mr. Mohan & Mrs. Sharada Davuluri, Flower mound, TX	\$1,000.00
Mr. Mohan & Mrs. Girija Reddy, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Mohan Venigalla , DC	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Murali Dhulipala , MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Murali Kakumanu , GA	\$1,000.00
Mr. Nagabhushanam & Mrs. Sheela Lingam, McDonough,GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Nagaraj Mantena , GA	\$1,000.00
Mr. Paramesh & Mrs. Syamala Erramilli, Grayson,GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Phalgun Verreddigari , Euless ,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Pradeep Gourineni , DC	\$1,000.00
Mr. Pramod & Mrs. Sireesha Jampala, Frisco,TX	\$1,000.00
Mr. Prasad & Mrs. sasala Challa, Vienna,VA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Prasad Chowdhary Kajama , MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Prasad Kakarala , OH	\$1,000.00
Mr. Prasad & Mrs. Geetha Madhuri Kakumanu, Richardson, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Prasad Neerukonda, Odessa, TX	\$1,000.00
Dr. Prasad & Mrs. Podila, Albuquerque, NM	\$1,000.00
Mr. Pratap Krishna & Mrs. Vasudha Rani Yalamanchili, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Radha Krishna Nallakurthi , GA	\$1,000.00
Mr. Radhesh & Mrs. Rajeswari Udayagiri, The Colony,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Raghu Yarlagadda , MI	\$1,000.00
Mr. Rajasekhar & Mrs. Jayasree Pasala, Katy,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Rajeder Reddy Jinna , NY	\$1,000.00
Mr. Rajesh & Mrs. Sailaja Nallamothu, Rochester,MN	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ram Reddy Parvathareddy , GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramakanth Koya , DC	\$1,000.00
Mr. Ramakishore & Mrs. Vedavathi Chennupati, Herndon,VA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramakrishna Gadde,	\$1,000.00
Mr. Raman & Mrs. Sailaja Kalyanam, Eden Prairie,MN	\$1,000.00
Mr. Ramanaiah & Mrs. Aruna Pallipati, Frisco,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramarao Kodali,	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramasurya Reddy , TX	\$1,000.00
Mr. Rambabu & Mrs. Deepa Tummala, Plano, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramesh Reddy Annamreddy , DC	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ramesh Kondabolu , CA	\$1,000.00



Mr. & Mrs. Ramesh Mandalapu , CA	\$1,000.00
Mr. Ranga Rao & Mrs. Kavitha Kollu, Rochester,MN	\$1,000.00
Dr. Ravi & Mrs. Madhu Chittajallu, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ravi Gourineni , DC	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Ravi Lavu , NY	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sagar Reddy Maram , MI	\$1,000.00
Mr. Sanjay Anand, Dallas, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sanjeeva Reddy	\$1,000.00
Mr. Sasi & Mrs. Latha Lekkala, Irving,TX	\$1,000.00
Mr. Sateesh & Mrs. Srivalli Ambati, San Jose,CA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satish Musunuru , GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satish Narra	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satish Paradise , DC	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satish Potluri	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satya Surapaneni , DC	\$1,000.00
Mr. Satyan & Mrs. Santhi Kalyandurg, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. Satyanarayana and Mrs. Rojaramani, Plano, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Satyanarayana Kante	\$1,000.00
Mr. Satyanarayana & Mrs. Indira Manne, Gaithersburg,MD	\$1,000.00
Mr. Satyanarayana & Mrs. Srilakshmi Ravi, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. Satyanarayana & Mrs. Krishnaveni Seelam, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sirisha Battula , CA	\$1,000.00
Ms. Sirisha Bheemineni	\$1,000.00
Mr. Siva & Mrs. Bharathi Gummaddi, Ocala,FL	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sridhar Goteti , MI	\$1,000.00
Dr. Sridhar Reddy & Mrs. Sailaja Korsapati, Plano, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srikanth Koneru , CA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srini Anumolu , VA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srinivas Gorrepati	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srinivas Jarugula , FL	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srinivas Tatineni , GA	\$1,000.00
Mr. Srinivasa & Mrs. Kalpana Bollu, Frisco,TX	\$1,000.00
Mr. Srinivasa Raju & Mrs. Padmasri Kosuri, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srinivasa Rao Nallamothe , GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Srinivasareddy Segireddy , GA	\$1,000.00
Mr. Srinivasu & Mrs. Prathima Gandham, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. Sriram & Mrs. Sunutha Tatineni, Plano,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Subhakar Velaga	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sudhakar Borra , GA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Sudhakar Katragadda , MI	\$1,000.00
Mr. Sugaan & Mrs. Sridevi Chagarlamudi, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Sunil & Mrs. Nandini Mendu, Minneapolis,MN	\$1,000.00
Mr. Suresh & Mrs. Yogitha Mandava, Frisco, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Suresh Peddu , GA	\$1,000.00



Mr. & Mrs. Suresh Puttagunta , MI	\$1,000.00
Mr. Syam & Mrs. Jyotirmayi Vemulapalli, Odessa,TX	\$1,000.00
Mr. Thirumala & Mrs. Dhatri Kumbum, Irving,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Tulasi Tummala , CA	\$1,000.00
Mr. Uday & Mrs. Gayatri Devineni, Sandy Springs,GA	\$1,000.00
Mr. Umamaheswara & Mrs. Sradha Prasad, Royal Palm Beach,FL	\$1,000.00
Mr. Vamshi & Mrs. Sujana Janumpally, Lewisville,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Vamsi Inapuri , MI	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Varaprasad Yadana , GA	\$1,000.00
Dr. Vasanth & Mrs. Usha Namireddy, Fort Worth, TX	\$1,000.00
Mr. Vasanth & Mrs. Srilatha Suri, Plano, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Vasu Avadhi , Baltimore ,MD	\$1,000.00
Mr. Vasu & Mrs. Durga Bollepalli, Saint Paul,MN	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Veeru Vuppala , CA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venkat Koganti , CA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venkat Maddipati , CA	\$1,000.00
Mr. Venkat Nalla & Dr. Sudhamayi Molakalapalli, Plano, TX	\$1,000.00
Dr. Venkat & Mrs. Lakshmi Thota, Wichita Falls, TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venkat Rao Yeleti , Temple ,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venkata Krishna Dammanna , Irving ,TX	\$1,000.00
Mr. Venkata & Mrs. Vaidehi Yalamanchili, Coppell,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venkatesh Babu Vadlamudi , MI	\$1,000.00
Dr. Venkateswrrao & Mrs. Kata, New Orleans, LA	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Venu Gopal Dammanna , Irving ,TX	\$1,000.00
Mr. Vijay & Mrs. Kavitha Beeram, Rochester,MN	\$1,000.00
Mr. Vijay & Mrs. Kiranmai Borra, Grapevine,TX	\$1,000.00
Mr. & Mrs. Vijaya Asuri , CA	\$1,000.00
Mr. Vijay Mohan & Mrs. Sowmya Kakarla, Irving, TX	\$1,000.00
Mr. Viswanatham & Mrs. Santha Puligandla, Flower Mound, TX	\$1,000.00



*We thank our*  
**CORPORATE SPONSORERS**

M/s Fortune Butterfly City, Hyderabad, India	\$50,000.00
M/s Phoenix Group, Hyderabad, India	\$40,000.00
M/s SAGE IT Inc., Frisco, TX	\$25,000.00
M/s Aparna Constructions, Hyderabad, India	\$25,000.00

BEST COMPLIMENTS FROM



Paradise

BIRYANI POINTE

FIRST INDIAN FRANCHISE  
WITH MORE  
THAN 50 LOCATIONS  
IN U.S. A



**RAJ GOWLIKAR**

CEO & FOUNDER OF PARADISE BIRYANI POINTE



## **SIMPLIFYING** Immigration Law

# **LAW OFFICES OF JANETHA R. KANCHARLA**

### SERVICES AVAILABLE

- **Business Immigration**
- **Family Based Immigration**
- **Consular Processing**
- **Immigrant Visas**
- **Non-Immigrant Visas**
- **Naturalization**

## **IMMIGRATION SOLUTIONS THAT WORK FOR YOU**

The Law Offices of Janetha R. Kancharla is located in Herndon Virginia / Washington DC. Firm handles a variety of immigration matters, including employment and family based cases, as well as the areas of adjustment of status and naturalization.

The mission of the Law Offices of Janetha R. Kancharla is to continue to provide our clients with the highest level of personal and professional service for their Immigration needs. Please contact us to discuss any specific situation to see how we may be able to assist in reaching a resolution.



13800 COPPERMINE RD, SUITE # 177, HERNDON, VA 20171  
PHONE: (703) 880-6409

EMAIL: [JANETHA@JANETHALAW.COM](mailto:JANETHA@JANETHALAW.COM)

[WWW.JANETHALAW.COM](http://WWW.JANETHALAW.COM)

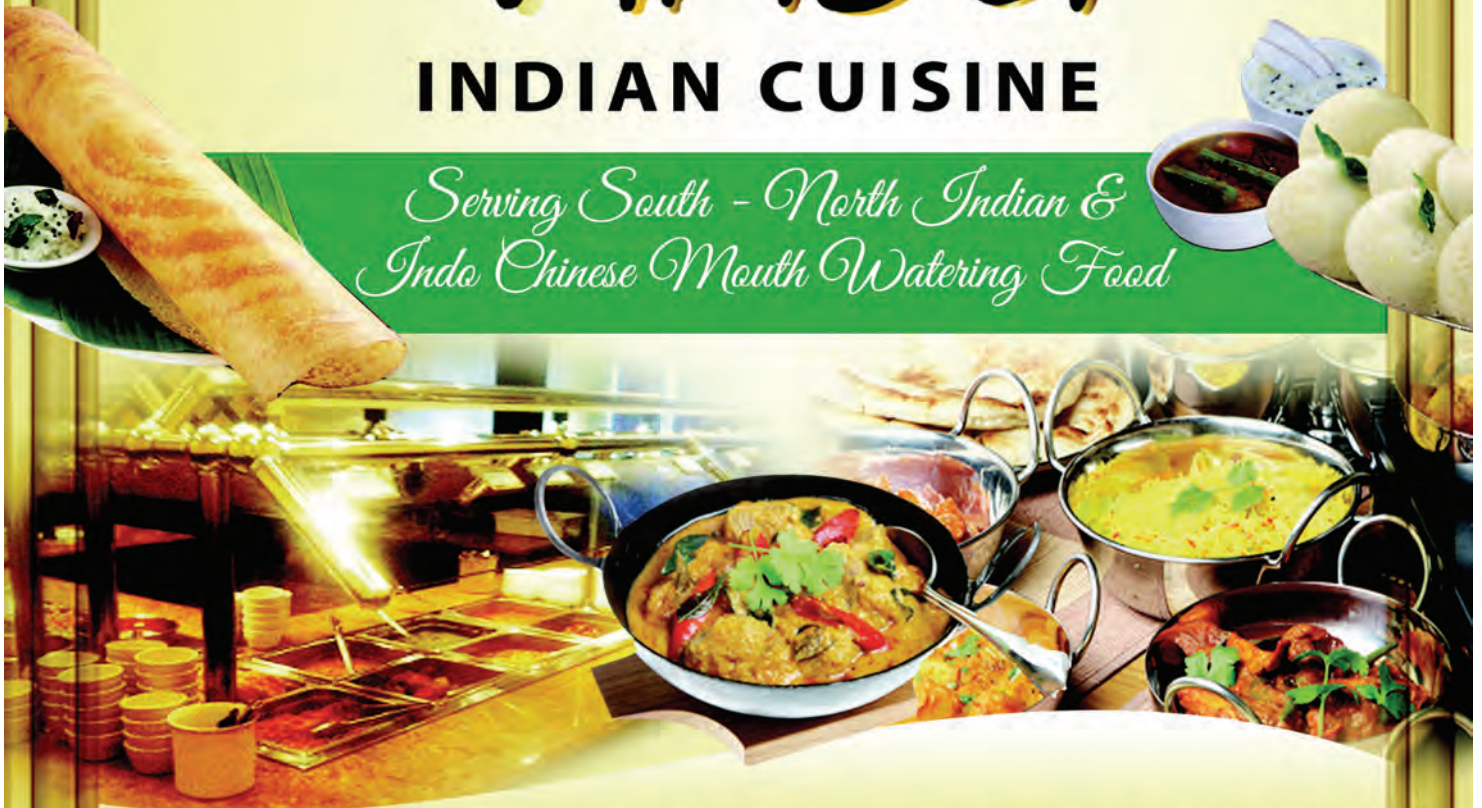
WITH BEST WISHES TO ALL  
TANA CONVENTION ATTENDEES

Pasand's

VINDU

INDIAN CUISINE

*Serving South - North Indian &  
Indo Chinese Mouth Watering Food*



**4701 Frankford Rd, Suite 237 Dallas TX 75287**

(N.E. Corner of Frankford & Dallas N.Tollway in Albertson shopping Center)

**972.931.5999**

vindudallas@gmail.com

www.vindudallas.com

**HOURS OF OPERATION**

Mon to Fr: 11:00am - 2:30pm & 5:00pm - 10:00pm

Sat & Sun: 11:30am - 3:00pm & 5:00pm - 10:00pm

**We Serve 100% Halal Meat**

**2600 N.Beltline Rd, Irving TX 75062**

**972-594-0693**

Fax: 972-594-8935

www.pasanddallas.com

Design by Shilpa 817-684-0423

**BUFFET • DINE IN • CATERING**





India is getting ready for a generation that loves to learn.  
Thanks to Oakridge.


The IB curriculum can make a world of difference to your child. Find out how at Oakridge International School, India's Largest International school, having an enviable legacy of nurturing thousands of successful students for over a decade.



Oakridge  
International  
School

Bengaluru | Hyderabad | Visakhapatnam | Mohali

Oakridge has been rated the highest (A<sup>+++</sup>) in 'The Pioneer' in the All India School Survey, January' 13

 <http://www.facebook.com/OakridgeInternationalSchools>

# మనోసభు ముఖ్య అతిథి



## పద్మభూషణ్ డా॥ చిరంజీవి అలుపెరుగని స్వయంకృషీవలుడు

“వీడైనా ఒక లక్ష్యం పెట్టుకోండి. దాన్నే మీ జీవితం చేసుకోండి! దాని గురించే ఎప్పుడూ ఆలోచించండి. దాని గురించే కలలు గనండి. దానినే ధ్యానించండి. మీ మేధస్సు, కండరాలు, నరాలు - ఇలా శరీరంలోని అణువణువు ఆ ఆలోచనతోనే నిండిపోవాలి. అది మినహా ఇతర ఆలోచనలన్నిటినీ వదిలేయండి! అంతే! మీరు తప్పక విజయం సాధిస్తారు. అదే విజయ సూత్రం”

- స్వామి వివేకానంద

సరిగ్గా 150 ఏళ్ళ క్రితం జన్మించిన స్వామి వివేకానంద చేసిన ఎన్నో బోధనల్లో ఇది ఒకటి. ఆధునిక వ్యక్తిత్వవికాస, విజయ నిపుణులందరూ చెప్పే ఆచరణీయ సూత్రమిది. దీన్ని ఆచరించి, ఆ ప్రతిఫలాన్ని అందుకున్న వారు చాలామందే ఉన్నారు. తెలుగు సినీరంగంలోని ఆధునికుల్లో అందుకు ప్రతీకగా నిలిచిన వ్యక్తిగా చిరంజీవిని ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవాలి. జీవితంలోని ప్రతి దశలోనూ సమయానికీ, సందర్భానికీ, వయస్సుకూ తగ్గట్లుగా తనకంటూ ఓ లక్ష్యం పెట్టుకొని, దాన్నే ఆశించి, శ్వాసించి, ధ్యానించి, చివరకు విజయం సాధించిన చరిత్ర ఆయనది. ఎన్.సి.సి, సినిమా, రాజకీయాలు- ఇలా చేపట్టిన ప్రతిదాన్నీ ఓ సాధనగా తీసుకొని, అందులో ఉన్నత స్థానాలు అందుకున్న ఘనత ఆయనది. అయిదున్నర పదులు దాటిన జీవితం, మూడున్నర పదుల సినీ సందోహం, దశాబ్దిన్నర పైగా సేవా ప్రస్థానం, అర్ధ దశాబ్ది కాలంగా రాజకీయ ప్రయాణం- ఇదీ మెగా తార చిరంజీవి ప్రవాహ సదృశ పయనం.

జీవితంలో పైకొచ్చిన అనేకుల జీవితాలను పరిశీలిస్తే తెలిసొచ్చే వాస్తవం ఒక్కదే! మనిషి మహర్షి అయ్యాడన్నా, సామాన్యుడు శిఖరాగ్రం చేరాడన్నా ఆ ప్రస్థానంలో ప్రధాన అస్త్రాలు- కృషి, అంకిత భావం, ఆత్మవిశ్వాసం, లక్ష్యంపై అచంచల ఏకాగ్రత. ఈ మూలస్తంభాల మీదే ఏ మహాసాధమైనా నిలబడుతుంది. మధ్యతరగతి కుటుంబంలో పుట్టి, మామూలు జీవితం గడిపిన కొణిదెల శివశంకర వరప్రసాద్ మహాతార చిరంజీవిగా, కేంద్రమంత్రిగా ఎదిగిన వైనం కూడా అదే చెబుతోంది. రానున్న కాలంలో కానున్న మరెన్నో ఉన్నత శిఖరాల విజేతగా చూపెడుతోంది.

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా నరసాపురంలో 1955 ఆగస్టు 22న పుట్టాడు- కొణిదెల శివశంకర వరప్రసాద్. తండ్రి వెంకట్రావు ఎక్సైజ్ విభాగ్ లో కానిస్టేబుల్. ఉద్యోగరీత్యా తండ్రి వివిధ ప్రాంతాలకు బదలీ అవుతుండడంతో, ఇంటికి పెద్దపిల్లాడైన ‘శంకరబాబు’ స్కూలు చదువు గురజాల,

మంగళగిరి, పొన్నూరు, మొగలూరు, బాపట్లలో సాగింది. చిన్నప్పటి నుంచి ఇరుగుపొరుగును అనుకరించి చూపిస్తూ అందరికీ వినోదం కలిగించడం, రేడియోలో వచ్చే పాటలకు డ్యాన్సులు చేయడం శంకర్ అలవాటు. ఆ సరదా కాస్తా తెలియకుండానే నటనపై ఆసక్తిగా మారింది.

కాలేజీ రోజుల్లోనే ఎన్.సి.సి. నేవల్ వింగ్లో శిక్షణ పొందుతూ ఆయన అలవరచుకున్న క్రమశిక్షణ భావి జీవితానికి బంగారుబాట వేసింది. ఫోర్త్ (ఆంధ్రా) నేవల్ యూనిట్లో సీనియర్ క్యాడెట్ కెప్టెన్ గా ఆయన వ్యవహరించారు. “ఎన్.సి.సి. వల్ల నాలో క్రమశిక్షణ అలవడింది. ఎలాంటి తిండైనా సరే తినడానికీ, ఎక్కడైనా సరే నిద్రపోవడానికీ ఆ శిక్షణ నాకు ఉపయోగపడింది. రకరకాల కొత్త వ్యక్తుల్ని కలుసుకోవడం, కొత్త వాతావరణానికి అలవాటుపడడం లాంటి ఎన్నో అంశాల్లో అది దోహదమైంది,” అని చిరంజీవి స్వీయ విశ్లేషణ చేశారు.

“నటుడినయ్యాక కూడా ఎలాంటి విలాసాలూ, సౌకర్యాలూ కోరుకోకుండా, ఉన్న దాంట్లో గడపడం అలవాటైందంటే దానికి నా కాలేజీ రోజుల ఎన్.సి.సి. శిక్షణే కారణం,” అని చిరంజీవి చెప్పారు.

ఐ.సి.డబ్ల్యూ.ఎ. చదివే మేషతో 1977 జనవరిలో చెన్నై చేరిన శంకరబాబు ఆ ఏడాది ఆగస్టు కల్లా దక్షిణ భారత ఫిల్మ్ ఛాంబర్ వాళ్ళు నడిపే నటశిక్షణ సంస్థలో చేరాడు. మొదట్లో ఫిల్మ్ ఇన్స్టిట్యూట్ బ్యాచ్ లో అందరిలోకీ ఆఖరున్న ఆయన కఠోరదీక్ష, సాధనలతో మూడు నెలల్లోనే అందరిలోకీ ప్రథముడిగా నిలిచారు. అప్పట్లో లక్ష్మీ కనకాల ఆయనకు శిక్షణ నిచ్చిన వారిలో నాన్నారు.

నటశిక్షణ కాలం ముగిసిపోక ముందే శంకరబాబు పునాది రాళ్ళు చిత్రంలో అవకాశం వచ్చింది. నటుడిగా పేరు ప్రత్యేకంగా వుండాలని తెగ ఆలోచించిన శంకరం చివరకు తనకు వచ్చిన దేవుడి కల చెప్పి, అమ్మ సలహా మేరకు తన వెండితెర పేరును ‘చిరంజీవి’గా మార్చుకున్నాడు. అందుకు తగ్గట్టే కాలక్రమంలో సినీజీవుల మదిలో చిరంజీవి అయ్యాడు. పునాది రాళ్ళు షూటింగ్ జరుగుతుండగానే చిరంజీవి కృషి, పట్టుదల గమనించిన ఇతర సినీ యూనిట్ ద్వారా ఆయనకు ప్రాణం ఖరీదు, మన ఊరి పొండవులు- ఇలా వరుసగా అవకాశాలు రాసాగాయి. మూడో ఏడాది కల్లా 14 చిత్రాలు విడుదల అయ్యాయి. అక్కడ నుంచి ఆయన వెనుతిరిగి చూడలేదు. తనదైన శైలి డ్యాన్సులు, పైట్లతో సరిగ్గా ప్రాణం ఖరీదు (1978) రిలీజై అయి దేళ్ళు పూర్తయ్యేసరికల్లా ఖైదీతో (83) తిరుగులేని తార అయిపోయారు.

హీరోగా నిలదొక్కుకోవడానికి ముందు చిన్నచిన్న వేషాలు, విలన్ పాత్రలు, సహాయ విలన్ పాత్రలు, నెగటివ్ హీరో క్యారెక్టర్లు ఇలా అన్నీ వేశారు చిరంజీవి. “నిక్కచ్చిగా ఉండలేని తొలిరోజుల్లో ఇచ్చిన అవకాశంలోనే నాదైన ముద్ర వేస్తూ, విలన్ పాత్ర పోషించినా మార్కులు పడేలా చూసుకున్నా. లక్ష్యం దిశగా ప్రయాణం మలుచుకోవడానికి ప్రయత్నించా” అని చెప్పారు. ఆయన పైట్లు, డ్యాన్సులకు ప్రేక్షకులు ఆకర్షితులు కావడంతో, వారి కోరికకు తగ్గట్లు ఆయన పాత్రల్ని దర్శకులు మలచాల్సి వచ్చింది. అలా చిరంజీవి క్రమంగా హీరో పాత్రల వైపు ఎదిగారు.

లక్ష్యసాధనలో ఎన్నో ఇబ్బందులు, అవమానాలు ఎదురైనా వాటిని పట్టించుకోని లక్ష్యసాధకుడు చిరంజీవి. డ్యాన్స్ అంటే ఆరో ప్రాణమైన చిరు ఓ చిత్రంలో పాట చిత్రీకరణ సందర్భంలో ‘ఇలా స్టేప్ వేస్తే బాగుంటుందా’ అని నృత్య దర్శకురాలు తారకు తన సృజ

నాత్యకత చూపించబోయారు. ‘మాకు తెలుసు. మీరేం చెప్పనక్కర లేదు’ అని తార విసుగు ప్రదర్శించారట. ఆ తరువాత కొన్నేళ్ళకు అదే నృత్య దర్శకురాలు, ‘మీరు ఏదైనా కొత్త స్టైప్ చెబితే, ఈ పాటకు నృత్య రీతుల్ని సమకూరుస్తా’నంటూ అడిగే స్థితికి చిరంజీవి ఎదిగారు. అవమానాల్ని మనసులో పెట్టుకోకుండా, వాటిని ఉత్సేరకంగా చేసుకొని, లక్ష్యం దిశగా సాగిపోవడమే విజయసూత్రం.

1983లో అగ్ర హీరో ఎన్టీ రామారావు రాజకీయాల్లోకి వెళ్ళడంతో అప్పటిదాకా ఆయన అధిష్టించిన అగ్రాసనం ఖాళీ అయింది. విశేష అభిమాన గణమున్న హీరో కృష్ణ చిత్రాలకు వ్యాపారపరంగా దీటుగా నిలబడి, నవతరం హీరో బాలకృష్ణ నుంచి పోటీని తట్టుకొని, అడవి దొంగ (1985), పసివాడి ప్రాణం (87), ఆపై తొమ్మిది నెలలకు వచ్చిన యముడికి మొగుడు భారీ విజయాలు చిరును ప్రథమస్థానంలో నిలిపింది. అదే సమయంలో నటుడిగా కళాతృప్తను తీర్చుకొనేలా జంధ్యాల చంటబ్బాయ్ (1986), కె. విశ్వనాథ్ స్వయంకృషి (87), సొంత వారే నిర్మాతలుగా భారతీరాజాతో ఆరాధన (87), బాలచందర్ తో రుద్రవీణ (88) చేశారు. కానీ, బాక్సాఫీస్ విజయాలు కీలకం కావడంతో మళ్ళీ తన మార్కు పాటలు, పైట్లు, కామెడీ ఉండే మాస్ చిత్రాల బాటలోకి వెళ్ళిపోక తప్పలేదు.

మరోపక్క 1998లో ‘చిరంజీవి ఐ అండ్ బ్లడ్ బ్యాంక్’ ఏర్పాటుతో సహా వివిధ సామాజిక, సేవా కార్యక్రమాలకు విస్తరించిన ఈ మెగా తార తన భవిష్యత్ ఆలోచనలకు తగ్గట్లుగా అడుగులు వేశారు. అక్కడి నుంచి అంజి (2004), అందరివాడు, జై చిరంజీవ (05) మినహా లాగుర్ (03), శంకర్ దాదా ఎం.బి.బి.ఎస్ (04), స్టాలిన్ (06), శంకర్ దాదా జిందాబాద్ (07)లలో సందేశమివ్వాలనే ప్రయత్నం చేశారు. లక్షల మందికి తన రక్తనిధితోనూ, కొన్ని వేల మంది అంధులకు నేత్రదానంతోనూ ఆదుకున్న చిరంజీవి, “నాకింత స్థాన మిచ్చినవాళ్ళకు ఏదైనా చేయాలనే ఉద్దేశంతో” రాజకీయాల్లోకి వచ్చారు. “సేవే మార్గం-ప్రేమే లక్ష్యం!” అంటూ మదర్ థెరిసా, జ్యోతి రావ్ పూలేలాంటి మహనీయుల బాటలో ముందుకు నడిచేందుకు 2008లో ‘ప్రజారాజ్యం’ పార్టీ పెట్టారు. రాష్ట్ర రాజకీయాలలో మరో శకం ఆరంభమయింది.

2009 నాటి రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికల్లో చిరంజీవి తన ‘ప్రజా రాజ్యం’తో కింగ్ కాకపోయినా, ప్రధాన పార్టీల అభ్యర్థుల గెలుపు ఓటములను ప్రభావితం చేయగల బలీయమైన శక్తినని నిరూపించు కున్నారు. ముఖ్యమంత్రి కాకపోయినా, వై.ఎస్. రాజశేఖరరెడ్డి మరణానంతర పరిణామాల నేపథ్యంలో తన శాసనసభ్యుల సంఖ్యాబలంతో తెలుగునాట అధికార కాంగ్రెస్ పార్టీకి చిరంజీవి పెద్దదిక్కయ్యారు. కాంగ్రెస్ పెద్దలు, శ్రేయోభిలాషుల సలహా మేరకు ‘ప్రజారాజ్యం’ పార్టీని కాంగ్రెస్ లో విలీనం చేసి, ప్రభుత్వం పడిపోకుండా అండగా నిలిచారు. ఆ పైన కేంద్రంలో పర్యాటక శాఖ సహాయ మంత్రి (స్వతంత్ర స్థాయి) గా ఉన్నత పదవిని అందుకున్నారు. కృషి, పట్టుదల ఉన్న చిరంజీవి రానున్న రోజుల్లో రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో మరిన్ని ఎత్తులు ఎక్కితే, శిఖరాలు అధిరోహిస్తే ఆశ్చర్యం లేదు. మెగా తారగా ప్రజాభిమానంతో పాటు పెట్టుకున్న లక్ష్యాన్ని అందుకొనే పట్టుదల, అందుకు తగ్గట్లు అడుగులు వేసే నేర్పు, ఓర్పు ఆయనకు నాన్నాయి. ఏ విజేతకైనా అంత కన్నా కావాల్సినవి ఏముంటాయి మరి!

**డాక్టర్ రెంటాల జయదేవ**



# మనోసభు కీలకోపన్యాసకులు



## సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి జస్టిస్ జాస్తి చలమేశ్వర్

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంలో అత్యున్నత న్యాయస్థానం, 121 కోట్ల ప్రజల ప్రాథమిక హక్కుల్ని కాపాడటంలో పెద్దన్న వేల సంఖ్యలోని న్యాయస్థానాలకు దిక్సూచి... 'సుప్రీం కోర్ట్ ఆఫ్ ఇండియా'. ఇలాంటి ప్రతిష్ఠాత్మక న్యాయస్థానంలో ఒక తెలుగు తేజం న్యాయమూర్తిగా ఉన్నారు. న్యాయవాదిగా జీవితాన్ని ప్రారంభించి దేశంలోనే 31 మంది ముఖ్యమైన న్యాయమూర్తుల్లో ఒకరిగా గుర్తింపు సంపాదించిన ఆ వ్యక్తి జస్టిస్ జాస్తి చలమేశ్వర్. తన కెరీర్, అభిరుచులు, తెలుగుభాషపై అభిమానం... తదితర అనేక అంశాల గురించి ఆయన మాటల్లోనే..

### సాంతూరన్నా వ్యవసాయమన్నా చెప్పలేనంత అభిమానం

**మా**ది కృష్ణా జిల్లా మొవ్వ మండలంలోని పెదముత్తేవి గ్రామం. పుట్టింది, పెరిగింది మాత్రం మచిలీ పట్నంలో. నాన్న లక్ష్మీనారాయణ, అమ్మ అన్నపూర్ణాదేవి. అమ్మానాన్నలకు నేనొక్కడినే సంతానం. ఇంట్లో నాతో పాటు ఆడుకునేందుకు మరెవరూలేక చిన్నపుడు ఎక్కువ సమయం స్నేహితులతోనే గడిపేడ్చి. బందరు హిందూ హైస్కూల్లో చదువుకున్నాను.

1960కి ముందు... న్యాయశాస్త్రం చదువుకునేవారికి సమాజంలో గుర్తింపు ఉండేది. మారోజుల్లో... ప్రతిభావంతులంతా మెడిసిన్ వైపు మొగ్గు చూపేవారు. నాన్నకు మాత్రం నన్ను ఎమ్మెస్సీ చదివించి, ఆ తర్వాత సివిల్ సర్వీసెస్ పరీక్షలు రాయించాలని ఉండేది. ఎమ్మెస్సీలో చేర్పించారు. కానీ నా మనసు న్యాయశాస్త్రం పైనే ఉండేది. దానికి కారణం లేకపోలేదు. నాన్న కృష్ణాజిల్లాలో మంచి పేరున్న న్యాయవాది. తాతయ్య యలమంచిలి నాగభూషణం, మేనమామ విశ్వేశ్వర్రావు కూడా ప్రఖ్యాత న్యాయవాదులే. చుట్టూ ఈ వాతావరణం ఉండటంవల్ల నాకు తెలియకుండానే న్యాయవాద వృత్తిపట్ల ప్రత్యేక ఆసక్తి మొదలైంది. దాంతో ఎమ్మెస్సీ మధ్యలోనే విడిచిపెట్టి వచ్చేశాను. తర్వాత ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో న్యాయశాస్త్రంలో చేరాను.

ఏ రంగంలో ఉన్నవారికైనా ఒక మార్గదర్శి లభించడం చాలా అదృష్టం. హైకోర్టులో డాక్టర్ భీమరాజు, పి. రాజారావు, కె.

శ్రీనివాసమూర్తివంటి సీనియర్ల దగ్గర సహాయకుడిగా పనిచేశాను. వీరంతా నాకు మార్గదర్శకులు. వీళ్ల దగ్గర దాదాపు ఏడేళ్లు శిష్యరికం చేసిన తర్వాత సొంతంగా ప్రాక్టీసు మొదలుపెట్టాను. కాన్స్టిట్యూషనల్ లా, క్రిమినల్ లా, ఎలక్షన్ లా, కేంద్ర సుంకాలు, ఆదాయపు పన్నులకు సంబంధించిన కేసుల్ని ఎక్కువగా తీసుకునేవాణ్ణి. 1985-86 మధ్య ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో కాయుక్తకు హైకోర్టులో స్టాండింగ్ కౌన్సిల్ గా పనిచేశాను. ఆ తర్వాత రాష్ట్ర హోంశాఖకి న్యాయవాదిగా మరో రెండేళ్లు పనిచేశాను.

తెలుగు సాహిత్యమంటే నాకు ప్రాణం. చిన్నప్పుడు చందమామ రెగ్యులర్ గా చదివేవాణ్ణి. క్రమంగా, రోజూ కనీసం గంటైనా పుస్తకాలు చదవడం ఒక అలవాటుగా మారింది. ఇప్పుడు చరిత్ర, రాజనీతి శాస్త్రం, అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలకు సంబంధించిన పుస్తకాల్ని ఎక్కువ

గా చదువుతాను. ఎక్కడికి బదిలీ అయినా నాతోపాటు అన్నింటికంటే ముందు నా గ్రంథాలయాన్ని అక్కడకు బదిలీ చేస్తాను. చరిత్రలో విజయనగర సామ్రాజ్యం గురించి తెలుసుకోవడం ఎక్కువ ఆసక్తి. హైదరాబాద్ లో ఉన్నప్పుడు హంపీ చూడడానికి ఎన్నిసార్లు వెళ్లానో లెక్కలేదు. చిత్రకళ పైనా ఆసక్తి ఎక్కువే. పాఠశాల రోజుల్లో తరచూ చిత్రలేఖనం పోటీల్లో పాల్గొనేవాణ్ణి. ఇప్పటికీ ఎవరితోనైనా మాట్లాడుతున్నప్పుడు బొమ్మలు గీస్తుంటాను. నిజానికి చిత్రలేఖనంగానీ పెయింటింగ్ గానీ ఒక పద్ధతిగా నేర్చుకోలేకపోయాను. అప్పట్లో ఇప్పుడు నున్న సదుపాయాలు లేవు. సొంతూరన్నా, వ్యవసాయమన్నా చెప్పలేనంత అభిమానం. నాన్నకి వ్యవసాయమంటే బాగా ఆసక్తి. ఊరు వెళ్లానంటే తప్పనిసరిగా నాన్నతో పాటు పొలానికి వెళ్లేవాణ్ణి. నూర్పు సమయంలో నేను కూడా ఓ చేయి వేసేవాణ్ణి. నాన్న చనిపోయిన తర్వాత దాదాపు పదేళ్లు పొలం పనుల్ని పర్యవేక్షించాను. ఇప్పటికీ విజయవాడ చుట్టుపక్కలకు వెళ్లానంటే మావూరు వెళ్లి వస్తాను.

బందరు, చెన్నై, విశాఖల్లో నాతోపాటు చదువుకున్నవారితో ఇప్పటికీ స్నేహం కొనసాగుతోంది. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో మా బ్యాచ్ వాళ్లమంతా క్రమం తప్పకుండా గత పదేళ్లుగా ఏటా డిసెంబరు రెండో శనివారం కలుస్తున్నాం. ఈసారి సమావేశం మచిలీపట్నంలో ఉంటుంది. పాత జ్ఞాపకాలను గుర్తు చేసుకుంటూ తీరిగ్గా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ రెండ్రోజులపాటు ఆహ్లాదంగా గడుపుతాం. మా స్నేహితుల్లో ఏడెనిమిదిమంది వివిధ హైకోర్టుల్లో న్యాయమూర్తులుగా ఉన్నారు. అంతా ఆరోజుకి తప్పకుండా వస్తారు. న్యాయవ్యవస్థకూ, తెలుగు భాషకూ సంబంధించి

- v గౌహతి హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా పున్నపుడు అభివృద్ధి పేరుతో పర్యావరణంమీద దాడి జరుగుతున్న తీరుకి వ్యతిరేకంగా పలు తీర్పులిచ్చి ప్రకృతి ప్రేమికుడిగా ప్రశంసలు పొందారు.
- v కేరళ హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా ఉన్నప్పుడు అక్కడ చెట్లకు ప్రకటనల బోర్డులను కొట్టడంపైన ఒక విద్యార్థి జస్టిస్ చలమేశ్వర్ కు రాసిన ఉత్తరాన్నే రిట్ పిటిషన్ గా స్వీకరించి, ఆ పద్ధతికి స్పష్టమైన చెప్పే ఉత్తర్వుల్ని ప్రభుత్వంచేత ఇప్పించారు చలమేశ్వర్.
- v భారతీయ సంప్రదాయం అంటే విశేషమైన గౌరవం. ఆయన శివ భక్తులు. నుడుటి మీద విభూతి రేఖలు, మధ్యలో పెద్ద కుంకుమబొట్టుతో నిండుగా కనిపిస్తారు.
- v తెలుగు, తమిళం, హిందీ భాషల్లోని పాత సీనిమా పాటలు వింటూ సేదతీరుతారు.
- v 1999లో రాష్ట్ర హైకోర్టు న్యాయ మూర్తిగా నియమితులయ్యారు. 2007లో అస్సాం హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా, 2010లో అదే హోదాలో కేరళ హైకోర్టులోనూ బాధ్యతలు చేపట్టారు. 2011 అక్టోబరులో సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా నియమితులయ్యారు.

సభలూ సమావేశాలకు ఎవరు ఆహ్వానించినా తప్పకుండా హాజరవుతాను.

న్యాయవ్యవస్థ క్రియాశీలత గురించి చర్చ వచ్చినపుడు ప్రభుత్వాన్ని కోర్టులే నడిపిస్తున్నాయని కొందరు అంటుంటారు. నేను మాత్రం ఈ మాటతో ఏకీభవించను. ప్రభుత్వాలని కోర్టులు ఎప్పుడూ నడపవు, నడవలేవు. కోర్టుల ఉద్దేశం అది కాదు కూడా. జడ్జిగా నా ముందుకు ఒక కేసు వస్తే దాని మంచి చెడులను విచారించి తీర్పు ఇవ్వగలనేగానీ ఒక శాఖను ఇచ్చి పాలించమంటే చేయలేను కదా! అధికారుల్ని, ప్రజా ప్రతినిధుల్ని న్యాయమూర్తి స్థానంలో కూర్చోబెట్టినా అంతే.

మాకు ముగ్గురూ అబ్బాయిలే. వారు ఏ రంగంలో ఉండాలో నేనేప్పుడూ చెప్పలేదు. 'ఏ వృత్తిలో అయినా కష్టపడి సాధించుకున్నదే పదికాలాలపాటు నిలుస్తుంది. కష్టానికి మించిన ప్రత్యామ్నాయం లేదు'... అని మాత్రమే వాళ్లకి

చెప్పేవాణ్ణి. పెద్దబ్బాయి వెంకటరామ్ భూపాల్, ఇంజనీరింగ్ చేశాడు. ప్రస్తుతం వ్యాపార రంగంలో ఉన్నాడు. రెండో అబ్బాయి నాగభూషణం, న్యాయవాదిగా హైదరాబాద్ లోనే ప్రాక్టీసు చేస్తున్నాడు. మూడో అబ్బాయి కూడా లా చదివాడు. కానీ, వ్యాపార రంగంలో స్థిరపడ్డాడు. మా రోజుల్లో అయితే మరే కోర్టులోనూ సీటు రానివారు బి.ఎల్.లో చేరుతారని అధ్యాపకులు సరదాగా అనేవారు. ఇటీవలికాలంలో హైదరాబాద్, కోల్ కతా, ఢిల్లీ... తదితర నగరాల్లో జాతీయస్థాయి న్యాయ కళాశాలలు ఆవిర్భవించాక ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థులు ఈ రంగంలోకి వస్తున్నారు. కానీ వీళ్లలో ఎక్కువమంది న్యాయవాదవృత్తిలో వుండకుండా కార్పొరేట్ కంపెనీల్లో ఉద్యోగులుగా చేరిపోతున్నారు. ఇతర కళాశాలల నుంచి వస్తున్నవారు మాత్రం ప్రాక్టీసుకు ప్రాధాన్యమిస్తున్నారు. కార్పొరేట్ ఉద్యోగమైనా, సొంతంగా ప్రాక్టీసు చేసుకునే వారికైనా ఎంత శ్రమిస్తున్నారనే అంశంపైనే ఫలితం ఉంటుంది. ప్రజా స్వామ్యం ఉన్నంతకాలం న్యాయం, న్యాయవ్యవస్థ ఉంటాయి. న్యాయవాదుల అవసరమూ ఉంటుంది.

నేనొకవేళ న్యాయశాస్త్రం అభ్యసించి ఉండకపోతే కచ్చితంగా తెలుగు సాహిత్యం వైపు వెళ్లేవాణ్ణి. న్యాయరంగం నాకు అత్యంత తృప్తినిస్తోంది. అందుకే ఈ స్థాయికి చేరగలిగాను. నాకు దాదాపు మరో ఆరేళ్ల సర్వీసు ఉంది. అప్పటి వరకూ ఆరోగ్యంగా ఉండి ప్రశాంతంగా పదవీ విరమణ చేస్తే అదే చాలు.





# PMP® Certification Exam

\*Visit [www.4PMTI.com](http://www.4PMTI.com) for details

## Pass it or your money back\*!

### Your **Corporate Trainer** for PMP® Certification Exam

- ☑ Class at your location at your convenience
- ☑ Discounts for group enrollment
- ☑ **PMTI** assigns dedicated instructor
- ☑ **PMTI** assigns dedicated admin staff
- ☑ Dedicated PMP® exam application assistance
- ☑ High quality proven guaranteed prep course

Call a PMTI Representative

**Today**

Phone **(734) 786-0104**

[www.4PMTI.com/corporaterequest.aspx](http://www.4PMTI.com/corporaterequest.aspx)

## Kota Realty & Mortgage Services, Inc

New home purchase loans  
 Refinance of existing Loans  
 Construction Loans  
 Finance home improvements

[www.kotarealtyservices.com](http://www.kotarealtyservices.com)

### TEXAS



**Gautam Kota**

**(214) 317 - 4272**

*Servicing Dallas / Fort Worth area for past 9 yrs.*

*Now servicing Atlanta, Georgia.*

### GEORGIA



**Scott Vincent**

**(678) 773 - 7548**

NMLS # 768442



మన

భాషను నిలబెట్టుకుంటూ  
సంప్రదాయాన్ని కాపాడుకుంటూ  
సేత వ్యయంగా  
అభ్యుదయపథం కో  
రయనిద్దం...



**Matching Buyers with Sellers**

**We proudly support the 2013 TANA Convention!**

## **OM REALTY FINANCE COMPANY**

Commercial Real Estate & Income Investment Properties

Specialize in: Hotel/Motel | Apartments | Land

| Bank owned properties | Foreclosures | Short Sales



*Ashok Daftary, CCIM Broker*

3204 Lanarc Drive Plano, Texas 75023 | T 972.612.0000 | F 888.488.2423  
E [omrealtyfinance@gmail.com](mailto:omrealtyfinance@gmail.com) | W [www.omrealtyfinance.com](http://www.omrealtyfinance.com)

*Photo*

**ARMALE STUDIO**  
PHOTO | VIDEO

*Video*



**BookMyWedding.com Shazad: 214-676-7531**



## ఈ విభాగంలో...

- |   |                           |         |
|---|---------------------------|---------|
| 1. కెమెరా మాంత్రికుడి రంగుల ప్రపంచం<br>డి. రవీందర్‌రెడ్డి ఛాయాచిత్రాలు  |                           | ... 105 |
| 2. గతమెంతో ఘనకీర్తి - భవితెంతో భవదీప్తి   | ఆర్.వి. రామారావు          | ... 121 |
| 3. తెలుగువారి ఊళ్ల పేర్లు - ఇంటి పేర్లు   | యార్లగడ్డ బాలగంగాధరరావు   | ... 127 |
| 4. మన పద్యం - మన వ్యక్తిత్వం  | డా॥ గరికపాటి నరసింహారావు  | ... 133 |
| 5. తరం మారింది! స్వరం మారింది!  | రెంటాల జయదేవ              | ... 137 |
| 6. ఇంటర్నెట్‌లో తెలుగు డిక్షనరీలు   | చౌదరి జంపాల               | ... 145 |
| 7. TANA Foundation - Charity and Service  |                           | ... 148 |
| 8. పొరుగు తెలుగు  | స.వెం. రమేష్              | ... 151 |
| 9. తెలువాడి జీవనాడి... కూచిపూడి   | నాగరాజ్, వై.              | ... 155 |
| 10. వివాహాలు తతంగాలూ  | సన్నిధానం నరసింహ శర్మ     | ... 158 |
| 11. అమెరికాలో సురక్షిత జీవనం కోసం మార్గదర్శక సూత్రాలు<br>- టీమ్ స్పెర్సర్ - రూపకర్తలు: నన్నపనేని మోహన్, జంపాల చైదరి |                           | ... 166 |
| 12. TANA Then and Now   | Dr. Raghavendra S. Prasad | ... 175 |
| 13. Our Youth is Our Heritage   | Sushmitha Kosuri          | ... 185 |
| 14. సేవాభావంతోనే ఆత్మతృప్తి   | కన్నెగంటి మంజులత          | ... 188 |
| 15. నివాళి - భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి, సి. ధర్మారావు  |                           | ... 190 |





# ERP Analysts

*We do IT*

*An Inc 500 and CMMI Level 3 Appraised Company*

**ERP Analysts**  
**We do IT**



ERP Application service provider located in Dublin, OH; Tampa, FL; Atlanta, GA & Incline Village, NV

- Oracle Platinum Partner
- Inc 500 fastest growing privately held
- Business First Fast 50 – 4 Years in a row
- #85 in Deloitte Tech. Fast 500 in NA
- ISO 9001 & 27001 certified Corporate
- SBA 8(a) Certified Company
- Minority Business Enterprise (MBE)
- GSA Schedule 70 Holder

## SPONSOR KIDS

ERPA Family and friends founded Sponsor Kids Foundation to educate and support unfortunate kids across the world.  
[www.sponsorkids.org](http://www.sponsorkids.org)

### Contact ERPA

**Primary Business Address**  
425 Metro Pl N, Suite 510 Dublin, OH 43016  
Phone: (877) 666 ERPA  
Fax: (888) 432 0204

E-mail: [info@erpanalysts.com](mailto:info@erpanalysts.com)  
[Facebook/erp.analysts](https://www.facebook.com/erp.analysts)  
[linkedin.com/company/erp-analysts](https://www.linkedin.com/company/erp-analysts)  
Web: [www.erpanalysts.com](http://www.erpanalysts.com)

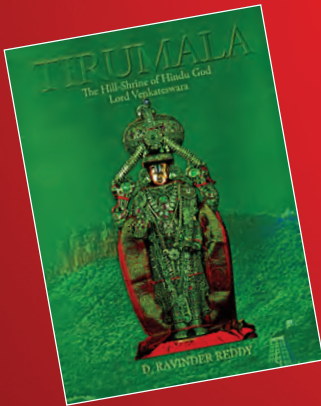




ఇది మన నేల.  
 తీరు మన దేవుళ్లు.  
 ఇది మన సంప్రదాయం.  
 ఇది మన జీవన సంస్కృతి.

## కెమెరా మాంత్రికుడి రంగుల ప్రపంచం

ఈ గాలిని, ఈ మట్టిని, ఈ సంస్కృతిని, ఈ సంప్రదాయాన్ని బంధించి మన కళ్ల ముందుంచిన అద్భుత ఛాయాచిత్ర ప్రపంచం ఇది. చూడగానే మన దేళంలో ఉన్నట్లు, మన ఊళ్లో ఉన్నట్లు, మన గాలి పీలుస్తున్నట్లు అనిపించేంత గొప్పగా ఉన్న ఈ ఛాయా చిత్రాలు తీసింది డి. రవీందర్ రెడ్డి.



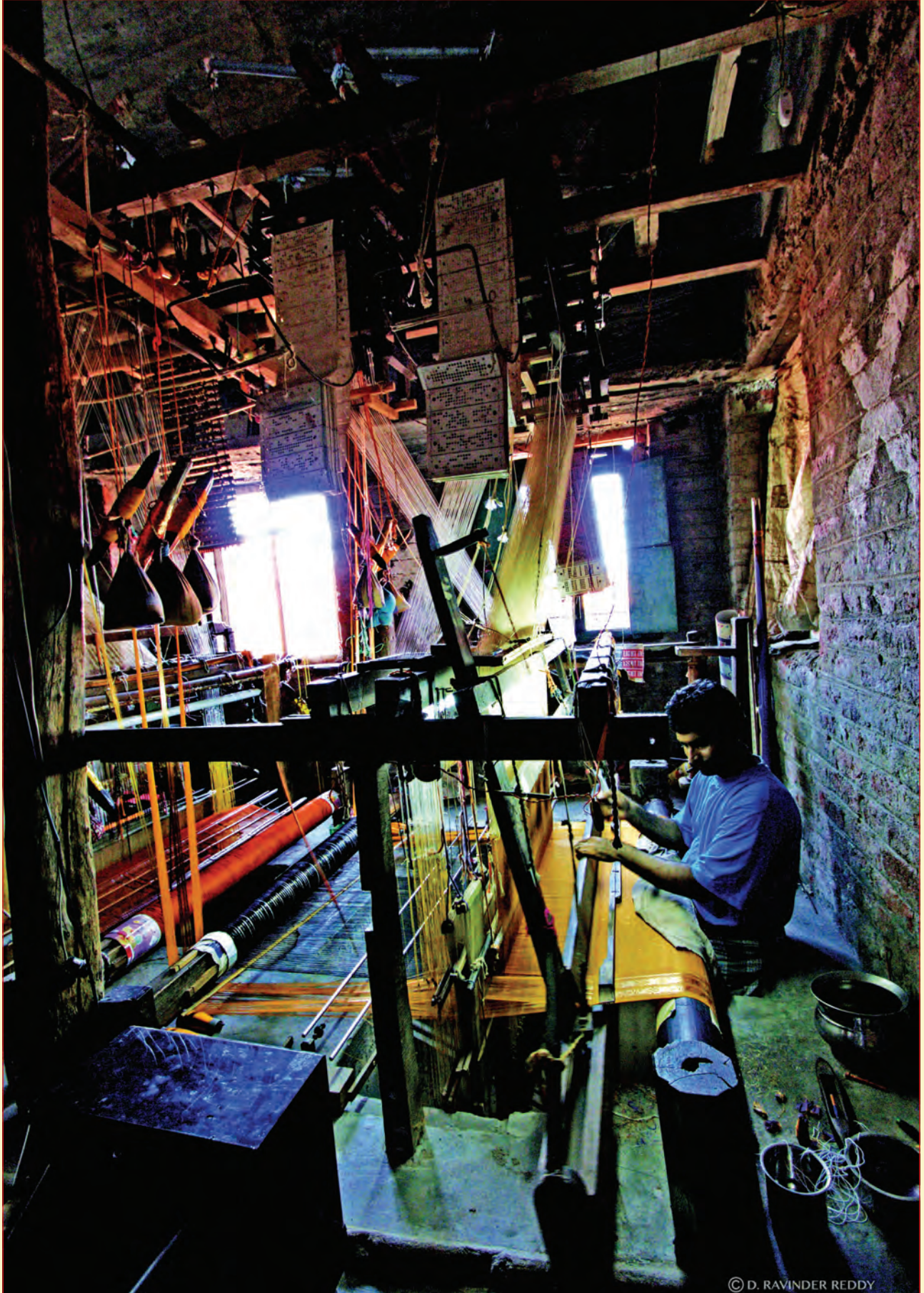
రచ్చ గలిచి ఇంట గలిచిన ఈయన ఛాయాచిత్రాలు తెలుగు పలుకు పాఠకులకు ఇప్పటికే కొంత పరిచయం. 'వైమ్' వ్యాగజైన్ ముఖచిత్రానికి ఎక్కిన మొదటి తెలుగు ఫాటో గ్రాఫర్. కెమెరా చేతిలో ఉన్నప్పుడు పరిసరం కనుగుణంగా రంగులు మార్చటంలో సిద్ధాంతాన్ని ఈ రంగుల మాంత్రికుడు. ఒక్కొక్క ఫోటో ఒక్కొక్క మరోకాకాం. మూడు ఛాయాచిత్ర ప్రస్తావనలు ప్రచురించి కథా అనిపించుకున్న రవీందర్ రెడ్డి తిరుమల అనే మరో ఛాయాచిత్ర గ్రంథాన్ని ఈ కొన సభల్లో ఆసక్తికలిగించబోతున్నారు. ఇందులో తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామికి సంబంధించిన అద్భుతపరిచే అనేక ఛాయాచిత్రాలు ఉన్నాయి. తీవ్రతో పాటు ఆయన తీసిన ఛాయాచిత్రాల ఎక్జిబిషన్ ఈ మరోసభు ఆరంభంలోనే ఉంది. కావసినవారు ఈ బొమ్మల్ని తిరుమల ప్రస్తావన చేజిక్కించుకోవచ్చు.



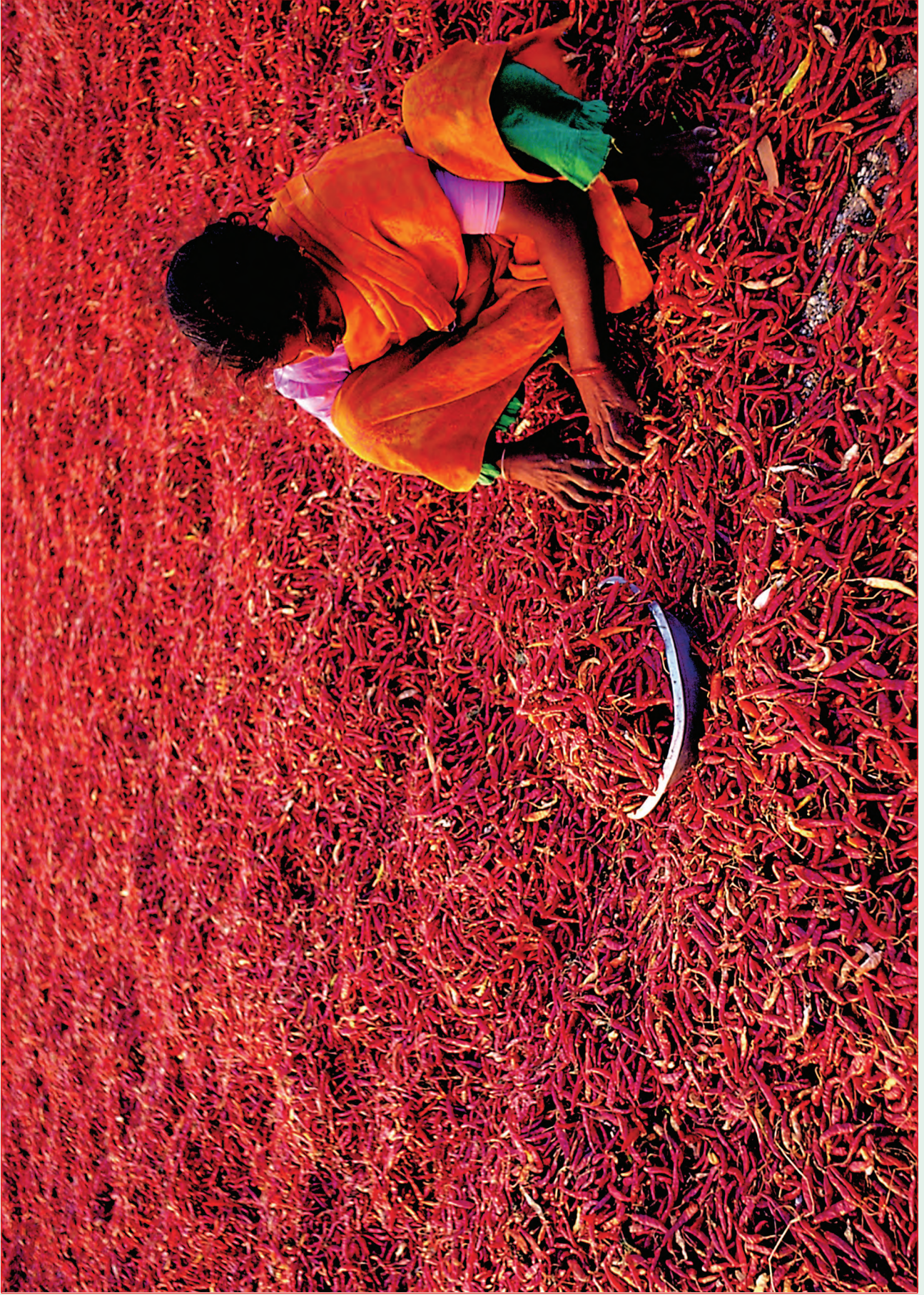








© D. RAVINDER REDDY





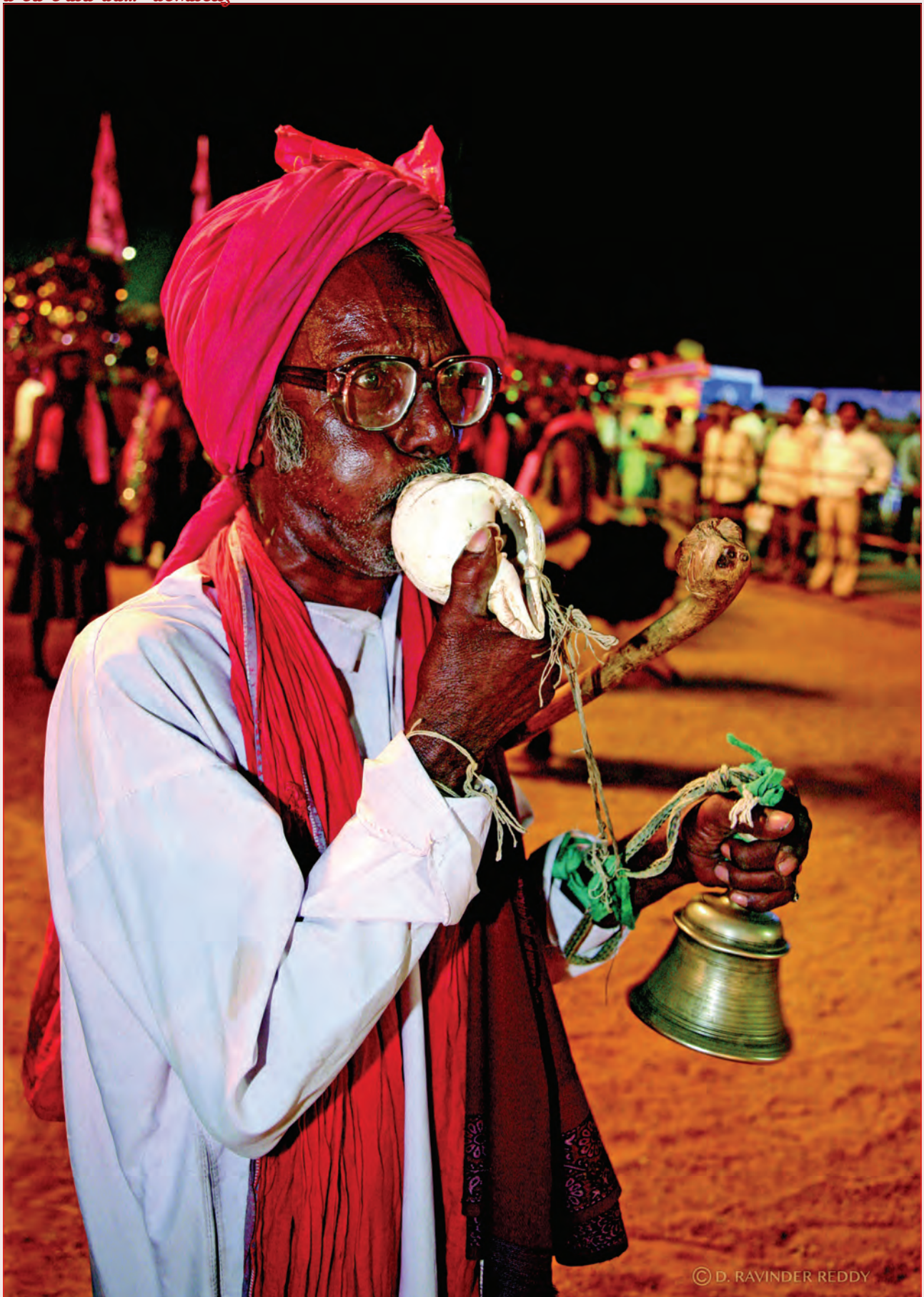




గంగానమ్మ... పాలేరమ్మ... - చెట్టును తొలిచి చేసిన గంగానమ్మ



© D. RAVINDER REDDY



© D. RAVINDER REDDY









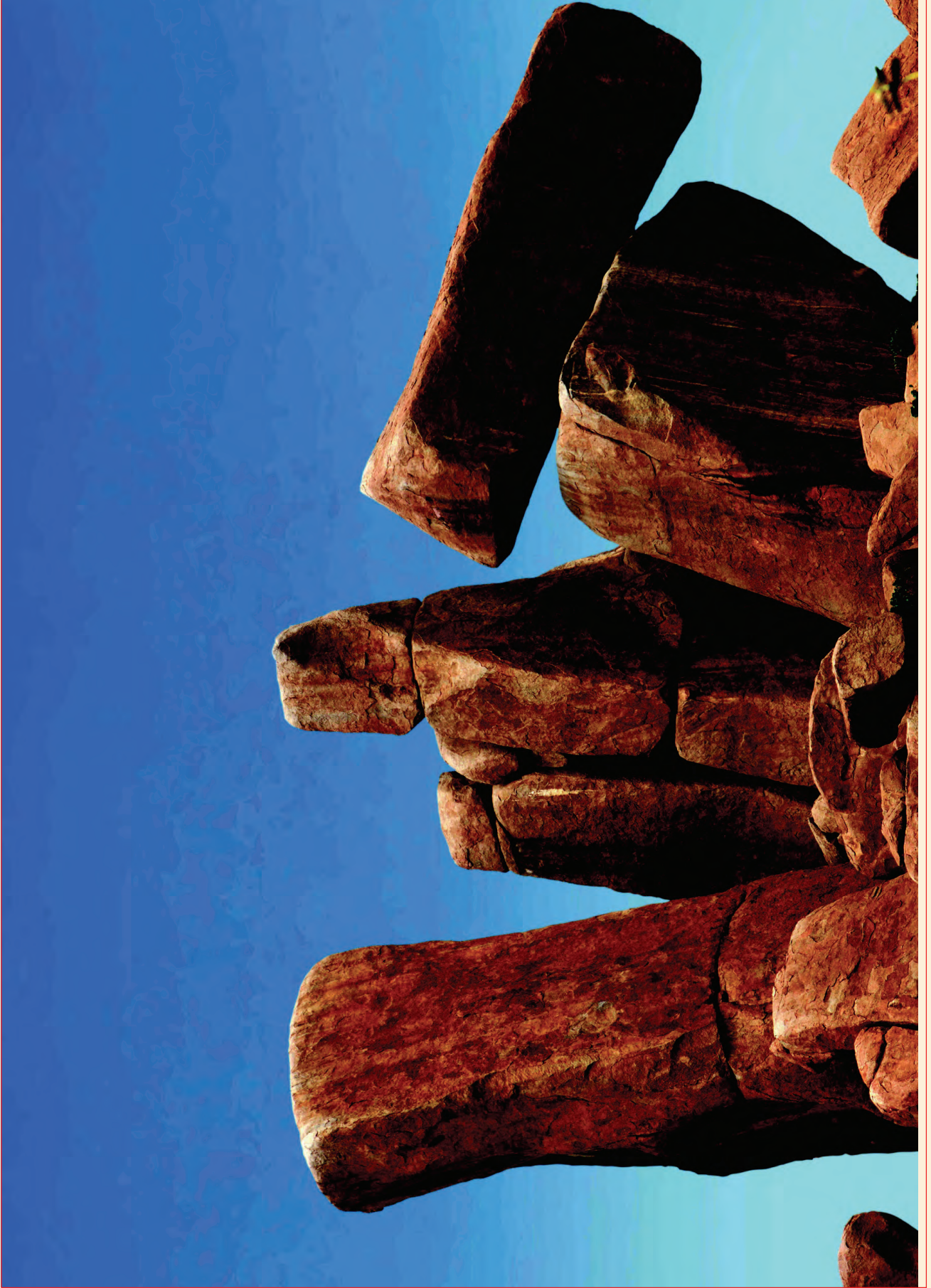
© D. RAVINDER REDDY

ఐదెకరాల విస్తీర్ణంలో అన్నమ్మ మర్రిమారు, కదిలి





సహజ రాతిశిల్పాలు, హైదరాబాద్







## గతమెంతో ఘనకీర్తి - భవితెంతో భవదీప్తి ఆర్.౧. రూరూపు

ఆఫ్రికా, ఈజిప్ట్ ప్రాంతాలవారి అద్భుత నిర్మాణ కౌశలం, పర్షియన్ల పాలనా పటిమ, చైనీయుల ఉత్పాదకతా నైపుణ్యం, అరబ్బుల దండయాత్రల సామర్థ్యం, తెలుగువారి సంస్కృతీ ప్రాభవమే మానవజాతి ఇంతవరకు సాధించిన విజయాలకు తార్కాణం. అంటే విశ్వమానవుడి విజయ పరంపరలో తెలుగువారిది అగ్రాసనాధిపత్యమే.

ఒక జాతి చరిత్రకు, సంస్కృతికి మూలాలు వెదకడం సులభం కాదు. స్థూలంగా కొన్ని ఆనవాళ్లు మాత్రం పట్టుకోగలం. చరిత్ర, సంస్కృతి ఒక పరిణామక్రమం వల్ల అస్తిత్వంలోకి వస్తాయి తప్ప అవి ఎప్పుడు ఎలా ప్రారంభ మయ్యాయో గిరిగీసినట్లు చెప్పలేం. ఏ జాతి చరిత్ర, సంస్కృతి అయినా నదీ ప్రవాహం లాంటిదే. వాగులు, వంకలు, సెలయేర్లు, ఊటలు, జలాలు అనేకం కలిసి ప్రవాహక్రమంలో నదిని విస్తరింపజేసినట్టే భిన్న తెగల, గణాల, సహ జీవనం ఒక జాతిగా రూపొందవచ్చు.

మనకు చరిత్రను పదిలపరిచే అలవాటు తక్కువ. చారిత్రక అంశాలను క్రోడీకరించి జాగ్రత్త చేయడం మీద అంత శ్రద్ధ లేదు. పశ్చిమ దేశాల ప్రభావం వల్ల చరిత్రను గ్రంథస్తం చేసే విధానాన్ని అలవరచుకున్నాం. అయితే చరిత్ర రచనలో పశ్చిమ దేశాల వారి నుంచి మనం అలవరచుకున్నది రాజుల, సామ్రా జ్యాధిపతుల యుద్ధాలు, జయాపజయాల తబ్బీళ్లు మాత్రమే చరిత్ర అన్న మాయలో పడిపోయాం. ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు. కానీ ఈ రకమైన జనజీవన చరిత్ర మనకు చాలా తక్కువ. అంటే సాంఘిక చరిత్ర మీద సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, కంభంపాటి సత్యనారాయణ వంటి కొద్దిమందికి మినహా అట్టే

**జాతిరీత్యా చూసినా,  
భాషరీత్యా గమనించినా  
తెలుగు వారిది సుదీర్ఘమైన  
చరిత్రే. తెలుగువారి సంస్కృతి  
విస్తృతి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భౌగోళిక  
సరిహద్దులకు పరిమితం  
చేయలేం. క్రీ.శ. ఒకటో  
శతాబ్దంలో ప్రపంచ  
భూగోళశాస్త్రాన్ని అందించిన  
టాలెమీ జంబూ ద్వీప తూర్పు  
తీరాన్ని అంతటినీ ఆంధ్ర తీరం  
అన్నాడు. ఈస్టిండిస్ ను  
ఆంధ్ర దీవులు అన్నాడు.**



శాతవాహన శకం

ధ్యాన లేదు. దక్షిణభారతదేశంలోని కులాల, తెగల చరిత్రను, సంస్కృతిని, ఆచార వ్యవహారాలను రికార్డు చేసింది కూడా ధర్మస్థాన వంటి పాశ్చాత్యులే. హైదరాబాద్ ప్రాంతంలో ఇలాంటి చరిత్రను గ్రంథస్తం చేసిన సిరాజుల్ హాసన్ వంటివారు మినహాయింపు మాత్రమే. చిలుకూరి వీరభద్రరావు ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్రను ప్రత్యేకంగా రాయాలని సంకల్పించారు కాని ఆ లక్ష్యం నెరవేరినట్లు లేదు. రెడ్డి రాజ్యచరిత్రలో మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ కొంత క్రోడీకరించారు.

పాల్కురికి సోమనాథుని బసవపురాణం, పండితారాధ్య చరిత్రము, శ్రీనాథుని క్రీడాభిరామము, పల్నాటి వీరచరిత్రము, కొరవి గోపరాజు ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలు, కృష్ణదేవరాయల ఆముక్తమాల్యద, తాళ్లపాక తిరువెంగనాథుని ద్విపద పరమ యోగి విలాసము, సారంగు తమ్మయ్య వైజయంతీ విలాసము, గౌరవ హరిశ్చంద్ర ద్విపద, కదరీపతి శుక సప్తతి, వేమన, చంద్ర శేఖర, కుక్కుటేశ్వర, రామలింగేశ్వర, గువ్వలచెన్న శతకాలు, శ్రీనాథుని చాటువులు కొంతమేరకైనా సాంఘికచరిత్రను ప్రతిబింబించాయి.

తెలుగు, ఆంధ్రం అన్న పదాలు అటు భాషకూ, ఇటు జాతికీ వర్తింపజేసి వాడుతున్నాం. కనుక భాష ఆధారంగా జాతి



మూలాలను కనిపెట్టాలా, జాతి ఆధారంగా భాషాచరిత్రను బేరీజు వేయాలా అన్న సమస్య ఉండనే ఉంటుంది.

జాతిరీత్యా చూసినా, భాషరీత్యా గమనించినా తెలుగు వారిది సుదీర్ఘమైన చరిత్రే. తెలుగువారి సంస్కృతి విస్తృతి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భౌగోళిక సరిహద్దులకు పరిమితం చేయలేం. క్రీ.శ. ఒకటో శతాబ్దంలో ప్రపంచ భూగోళశాస్త్రాన్ని అందించిన టాలెమీ జంబూ ద్వీప తూర్పు తీరాన్ని అంతటినీ ఆంధ్ర తీరం అన్నాడు. ఈస్టిం డీస్ ను ఆంధ్రదీవులు అన్నాడు. టాలెమీకి వ్యాఖ్యానం రాసిన జె.ఇ. గెరినీ కావేరి నుంచి కృష్ణ వరకు ఉన్న ప్రాంతాన్ని కళింగ మనీ, మహానది నుంచి బర్మాలోని అరకాన్ నది వరకు ఉన్న ప్రాంతాన్ని ఆంధ్రతీరమని అన్నాడు. ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లో తైలంగ్, తెలంగ్ అన్న ఇంటి పేర్లు ఉన్నాయి. మన జానపద కథలన్నీ బ్రహ్మపుత్ర నది దగ్గరే సంగమిస్తాయి. ఈ దృష్టితో చూస్తే కావేరి నుంచి కృష్ణ వరకు ఉన్న తెలంగాణ, కృష్ణ నుంచి మహానది వరకు ఉన్న కళింగం, మహానది నుంచి బర్మాలోని అరకాన్ వరకు ఉన్న ప్రాంతంలో తెలుగు సంస్కృతి విలసిల్లింది.

రాజకీయ విస్తరణను బట్టిచూస్తే తెలుగునేలను ఏలిన శాతవాహనులు గుజరాత్ లోని బరూచ్ లో కూడా రాజ్యమేలారు. అసలు వారి రాజధానే మహారాష్ట్రలోని ఔరంగాబాద్ జిల్లాలోని పైరాన్. శాతవాహనుల జాతినామం ఆంధ్ర అన్నమాట నిజమే కాని వారి మాతృభాష తెలుగు కాదు- ప్రాకృతం.

రిడిల్స్ ఆఫ్ త్రీ ఓషన్స్ రాసిన రష్యా పండితుడు అలె గ్జాండర్ కోండ్రత్ ఓ భూభౌతిక శాస్త్రరీత్యా అత్యంత ప్రాచీన నాగరి కతకు అనువైన స్థలం ఏది అని తర్కించాడు. కడకు అది కృష్ణా-తుంగభద్ర సంగమస్థలమైన నడిగడ్డ సీమ (దోఅబ్) అన్నాడు. అదే ఆది శిలాక్షేత్రం. ఆది శిలాక్షేత్రం ఇప్పటికీ మల్లకల్ లో వుంది. డార్విన్ సహచరుడైన అల్డన్ హక్సీ కూడా ఆది నాగరికత విలసిల్లింది తుంగభద్ర పరీవాహక ప్రాంతమేనన్నాడు. కాశీ పాండ్యన్ వాదన ప్రకారం తెలుగు సంస్కృతి మూలాలు 20-25 వేల ఏళ్ల నుంచి ఉన్నట్లులెక్క. ఆంధ్రులకు రకరకాల పట్టణాలు ఉండే వని మెగస్తనీసు చెప్పాడు. ఈ పట్టణాలు ఎక్కడ ఉండేవో సరస భూపాలీయంలో చెప్పారు.

నిస్సందేహంగా భారతదేశంలోని అతి ప్రాచీన జాతులలో ఆంధ్రజాతి ఒకటి. మహాభారత, రామాయణాల్లో, పురాణాల్లో బౌద్ధ జాతక కథలలో ఆంధ్రులకు సంబంధించిన గాథలు అనేకం వున్నాయి. కురుక్షేత్ర కదనరంగంలో ఆంధ్రులు, కాళింగులు కొరవుల పక్షాన పోరాడారు. ఆంధ్రుల ప్రస్థానం సుదీర్ఘమై నది. కొన్ని శతాబ్దాల పాటు గుంపులు గుంపులుగా ఒకచోటి నుంచి మరోచోటికి వెళుతూనే ఉన్నారు. క్రీ.పూ. 700 నాటికి కూడా కొన్ని ఆంధ్రగణాలు యమునా నదీతీరంలో సాఖ్యదేశంలో ఉండేవి. ఆపస్తంబముషి గాథ దీనికి నిదర్శనం. ఆపస్తంబుని

నిర్యాణానంతరం, ఆయన సూత్రాలను పాటిస్తున్న ఆంధ్ర గణాలు వింధ్యపర్వతాలు దాటి దక్షిణాది వచ్చి మిగతా ఆంధ్ర గణాలలో కలిసిపోయాయి. 'తెనుగు' అంటే దక్షిణదిక్కుకు వెళ్లేవారు అన్న అర్థమూ ఉంది. తెనుగు అంటే తెలుగే కదా! దక్షిణదేశానికి తరలి వచ్చిన ఆంధ్రులలో కొందరు వింధ్య పర్వతాలకు దక్షిణాన, అంటే హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ఉత్తర సరిహద్దుల్లో స్థిరపడ్డారు. మరికొందరు తూర్పు కనుమల వెంబడి కిందికి దిగి ఒరిస్సా మీదుగా కళింగదేశం చేరుకున్నారు. సెరవణిజ జాతక కథలో ఆంధ్రులు తెల్లనది తీరాన అంధకపురం నిర్మించినట్లు ఉంది. తెల్ల నది మహానదికి ఉపనది. దీనినే తెలివాహ అంటారు. మహానది ఒరిస్సాలో ఉంది గనక ఒరిస్సా మీదుగా ఆంధ్రులలో ఒక శాఖవారు కిందికి దిగి వచ్చారు. వీరే కాళింగులు. ఆంధ్రులను, కాళింగులను క్రీ.పూ. 200-250 నాటి జాతక కథలలో ఒకే తెగలోని రెండు శాఖలుగా ప్రస్తావించారు.

దేశవ్యాప్తంగా చూస్తే హిందీ, బెంగాలీ తర్వాత ఎక్కువ మంది మాట్లాడే భాష తెలుగే. ఇప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్ అంటున్న ప్రాంతంలో ఎనిమిది కోట్లకు పైగా జనాభా ఉంటే అందులో తెలుగు మాట్లాడేవారే ఎక్కువ. కాని కర్ణాటక, తమిళనాడు, ఒరిస్సా రాష్ట్రాలలో గణనీయమైన సంఖ్యలో తెలుగువారున్నారు. దేశంలోని మిగతాచోట్ల ఉన్న వారి సంఖ్య కూడా తక్కువ కాదు. ఈ లెక్కన దేశవిదేశాలలోని తెలుగువారిని కలిపితే కనీసం 15 కోట్లమంది దాకా ఉంటారు.

శాతవాహనులు, శకులు, ఇక్ష్వాకులు, తూర్పు చాళుక్యులు, విజయనగర రాజులు, కుతుబ్షాహీలు, అసఫ్జాహీలు ఆంధ్ర ప్రాంతాన్ని ఏలారు. వీరిలో ఒక నిర్దిష్ట భౌగోళిక సరిహద్దులో నివసిస్తున్న తెలుగు వారినందరినీ ఏకమొత్తంగా పరిపాలించింది కాకతీయులు మాత్రమే. ఆ తర్వాత 1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరించేదాకా తెలుగువారందరూ ఎన్నడూ ఒకే రాజకీయ చట్టం కింద లేరు.

రాష్ట్రాల పునర్విభజన సమయంలో తెలుగువారు కొన్ని ప్రాంతాలను కోల్పోవాల్సి వచ్చింది. 1936లో ఒరిస్సా రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటుచేసినప్పుడు తెలుగు మాట్లాడే పర్లాకిమిడి, బరంపురం, జయపురం, గుణుపురం మొదలైన ప్రాంతాలను ఒరిస్సాకే వదిలేశారు. దీనికి నిరసనగా ఒరిస్సా రాష్ట్రం అవతరించిన రోజే గిడుగు రామమూర్తి పంతులు శాశ్వతంగా పర్లాకిమిడి వదిలి రాజమండ్రి వచ్చేశారు. 1953లో ఆంధ్ర రాష్ట్రం అవతరించి నప్పుడు కొన్ని తెలుగు ప్రాంతాలు తమిళనాడులో మిగిలి పోయాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ సమయంలో మూడు జిల్లాలు కర్ణాటకకు, మరో మూడు జిల్లాలు మహారాష్ట్రకు దక్కాయి.



ఒకప్పుడు మహానది, నర్మదా నదీ తీరాల నుంచి కావేరి నది దాకా విస్తరించి ఉన్న తెలుగునేల ఇప్పుడు భౌగోళికంగా చాలా కుంచించుకుపోయింది.

సరిహద్దులు కుంచించుకుపోయినా తెలుగుతేజం ఏమాత్రం తగ్గలేదు. తెలుగు సంస్కృతి బౌద్ధ, జైన, వీరశైవ, వైష్ణవ, వైదిక, మొగలాయి, ఫ్రెంచి, ఆంగ్లేయ సంస్కృతుల ప్రభావానికి లోనైనా తన విశిష్టతను మాత్రం కోల్పోలేదు. ఈ ప్రభావాలన్నీ తెలుగు సంస్కృతిని సుసంపన్నం చేయడానికే ఉపకరించాయి. తెలుగువారు పరుల నీడను సోకనివ్వని తత్వం ఉన్నవారు కారు. ఇతర సంస్కృతుల్లో, జీవన విధానాల్లో ఉన్న మంచిని తమ సంస్కృతిలో అంతర్భాగం చేయడంతోపాటు తమ సంస్కృతి సౌరభాలను తమతో సంపర్కం ఏర్పరుచుకున్న వారికి ఉదారంగా అందజేసి తమ ప్రాభవాన్ని ప్రదర్శించారు. ఆ రకంగా అనేక సంస్కృతులకు వన్నెలు దిద్దారు. శాతవాహనుల కాలంలోనే పాలకుల చిత్రాలను ముద్రించిన నాణాలను తయారుచేసే వారు. ఈ పద్ధతిని తర్వాత తర్వాత ఇతర రాజ్యాలు అలవరచు కున్నాయి.

బౌద్ధ, జైన మతాల సంస్కృతి తెలుగువారి బౌద్ధిక సంస్కృతితో పాటు భౌతిక సంస్కృతిని సుసంపన్నం చేశాయి.

హనుమకొండలోని పద్మాక్షమ్మ దేవాలయం ఇప్పుడు శక్తి ఆలయం కావచ్చు కాని ఒకప్పుడు అది జైనక్షేత్రం. కాకతీయులు వీరశైవాన్ని అనుసరించిన సమయంలో పద్మాక్షి ఆలయం రూపు

మార్పుకుంది. పాలకులు అనుసరించే మతాన్ని బట్టి దేవాలయంలో ఉన్న దేవుడి మతం కూడా మారిపోవడం ఆశ్చర్యకరం కావచ్చు కాని ఆ మార్పు వాస్తవం. సుప్రసిద్ధమైన తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని విగ్రహం మొదల వీరభద్ర విగ్రహమేననీ, దానిని వైష్ణవ విగ్రహంగా మార్చారని కాకతీయుల కాలానికి చెందిన శ్రీపతి పండితులు శ్రీకరభాష్యంలో చెప్పారు. ఈ అంశాన్ని సురవరం ప్రతాపరెడ్డి ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్రలో తెలియజేశారు. జైన, శైవ, వైష్ణవ ద్వేషాలే కాకతీయాంధ్ర రాజ్యాల పతనానికి కారణ మయ్యాయని కూడా ప్రతాపరెడ్డి పేర్కొన్నారు.

కాకతీయుల కాలంలో జైన, శైవ, వైష్ణవ మతాలు పరస్పర ప్రాబల్యం కోసం పోరాడినా ఆ మూడు మతాలలోనూ కులభేద నిర్మూలన పురోగామి లక్షణం కలిగిన సామాన్య ధర్మంగా వుండేది.

నీడను బట్టి చిత్రలేఖనానికి మెరుగులు దిద్ది ఏమాత్రం విరూపం చెందడానికి వీలులేకుండా చిత్తరువును గీయవచ్చునని మొట్టమొదట నిరూపించింది తెలుగువాడే. ఒక్క బుద్ధ భగవానుడి చిత్రాలు, విగ్రహాలు తప్ప మనం నిత్యం కొలిచే ఏ దేవతావిగ్రహాలు అన్నిచోట్లా ఒకేలా ఉండవు.

ప్రపంచమంతటా బుద్ధుడి విగ్రహాలు ఒకేలా ఉండడానికి తెలుగు చిత్రకారుడి ప్రతిభే కారణం.

2600 సంవత్సరాల కిందట కృష్ణాతీరంలోని వర్తకులు బీహార్లోని రాజగృహకు వెళ్లారు. వీరిలో ఒక కుర్రవాడు చిత్ర



కారుడు. ఆ రోజుల్లో బుద్ధుడు తరచూ రాజగృహకు వచ్చేవాడు. గృధ్రకూటం శిఖరం మీద కూర్చుని ప్రకృతిని ఆస్వాదించేవాడు. అప్పుడే కృష్ణాతీరం వర్తకులకు బుద్ధుడి దర్శనం అయింది. ఆ ప్రశాంత, గంభీర బుద్ధునిమూర్తినీ, రాజగృహ ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని చూసి ముగ్ధుడైన యువ చిత్రకారుడు-

‘మీ చిత్రాన్ని గీస్తాను. కాస్త కదలకుండా నిలబడతారా?’ అని అడిగేశాడు. బుద్ధుడిది కళాహృదయమే గనుక మౌనంగానే అంగీకరించాడు. యువ చిత్రకారుడు బుద్ధుడిని ఎండలో నిలబెట్టి ఆయనకు అభిముఖంగా తెల్లటిగుడ్డ పట్టాడు. దానిమీద పడ్డ ఆయన నీడకు అండకరేఖలు గీశాడు. కన్ను, ముక్కు, రేఖలూ దిద్దాడు. యువకుడి ఉపాయాన్ని, తన రూపచిత్రాన్ని చూస్తున్న బుద్ధుడి కళ్లు కరుణను వర్షించాయి. పెదవులపై చిరునవ్వు విరిసింది. మనం చూస్తున్న బుద్ధుడి విగ్రహాలు, చిత్రాలు ఆనాటి యువకుడు గీసిన చిత్రం నకళ్లే. నీడను సిల్ హాట్ అంటాం.

రెండువేల ఆరువందల సంవత్సరాల నాడే తెలుగు చిత్రకారుడు నీడకూ, మనిషికి పోలికున్నట్టు తెలుసుకుని నీడ సాయంతో రూపచిత్ర రచన చేశాడంటే ఆనాటికే కృష్ణాతీరంలో చేతివృత్తుల, సాంకేతిక స్థాయిల్ని అంచనా వెయ్యవచ్చు. అప్పటికీ తెలుగువారి చిత్రకళ బాగా అభివృద్ధి చెంది ఉండవచ్చు. ఆ యువకుడి చిత్రకళాకౌశలం, సాంకేతిక నైపుణ్యం తెలుగువారి సాంస్కృతిక వైభవానికి ప్రతీక.

బౌద్ధ గురువు ఆచార్య నాగార్జునుడు తెలుగువాడే. బౌద్ధ తర్క పండితుడు దిజ్ఞాగుడు మెదక్ జిల్లా కొండాపురం ప్రాంత వాసి. తెలుగునాట బౌద్ధాన్ని వ్యాపింపజేసిన వారిలో భావిచేకుడు, బుద్ధపాలితుడు ఉన్నారు. బుద్ధపాలితుడు మంగళగిరి వాడు. జైనాన్ని వ్యాపింపజేసిన కొండకుంభాచార్యులు పేరు సాధారణంగా వినిపించకపోయినా ఆయన అనంతపురం జిల్లా గుత్తికొండ వాసి. ఆయనను మనం నిర్లక్ష్యం చేస్తే కన్నడిగులు అక్కన చేర్చుకున్నారు.

సాముదాయిక, ఉత్పాదక శ్రమలో అలసట తీర్చుకోవడానికి, శ్రమకు సమానమైన లయతో సహా వెలువడిన వాక్యే తొలి సంగీతం. తొలి సంగీతం ఎలాంటిది అని చెప్పడం కష్టమే కాని ఆ సంగీతశాస్త్రానికి వ్యాఖ్యానం చేసిన తెలుగువాడి ఆచూకీ కనిపెట్టడం కష్టం కాదు. మారాఠ్యాదాలోని దౌలతాబాద్ (దేవగిరి) రాజధానిగా పరిపాలించిన యాదవవంశ రాజు సింహణుని ఆస్థాన విద్వాంసుడు శార్ద దేవుడు ‘సంగీత రత్నాకరం’ రాశాడు. ఆంధ్రదేశపు వెలమ ప్రభువు సర్వజ్ఞ సింగభూపాలుడూ, విజయనగర కర్ణాటక సామ్రాజ్య ఆస్థాన విద్వాంసుడైన చతురకల్లి నాథుడు సంగీత రత్నాకరానికి ‘సంగీత సుధ’, ‘కళానిధి’ అనే వ్యాఖ్యానాలు రాశాడు. శార్ద దేవునికి సమకాలికుడైన జాయప

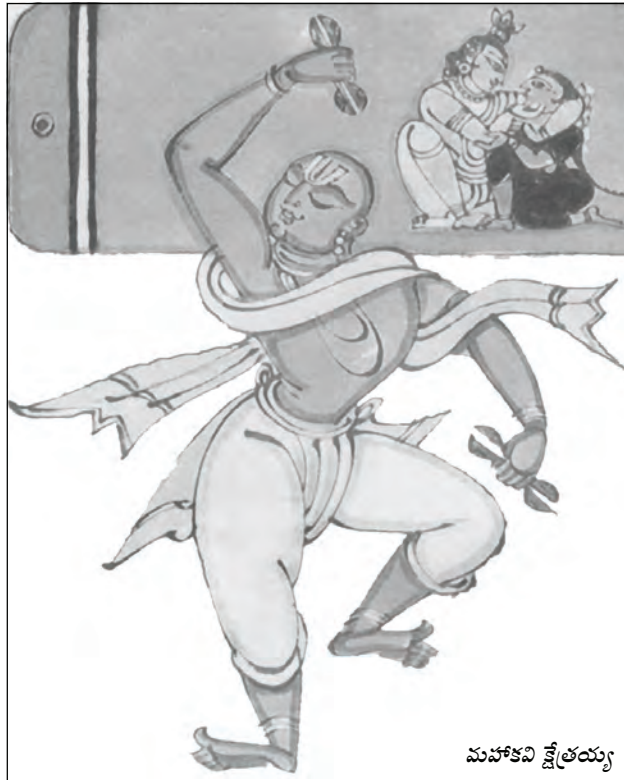
సేనాని 'నృత్యరత్నావళి', 'గీత రత్నావళి', 'వాద్య రత్నావళి' గ్రంథాలను రాసి సంగీత, నాట్యకళలతో పాటు వాద్యాలకు సంబంధించిన తల్లిళ్లు కూడా అందించాడు. శ్రీనాథుడిని ఆస్థానకవిగా నియమించిన కొండవీటి రాజు కుమారగిరి వసంత భూపాలుడు 'వసంత రాజీయం' పేర భరతుడి నాట్యశాస్త్రానికి వ్యాఖ్య అన దగిన లక్షణ గ్రంథాన్ని, పెదకోమటి వేమారెడ్డి 'సంగీత చింతా మణి'ని అందించారు. ఇవన్నీ సంస్కృతంలో ఉన్నా రాసింది తెలుగువారు. ఆళ్వారుల తర్వాత ఆళ్వారులంతటి వాడైన పదకవితా పితామహుడు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుడు సంకీర్తనా పద్ధతికి ఆద్యుడయ్యాడు. సిద్ధేంద్రయోగి 'భామాకలాపం', నారాయణ తీర్థుని 'కృష్ణలీలా తరంగిణి' క్షేత్రయ్య పదాలకు దోహదం చేశాయి.

కృష్ణదేవరాయల తర్వాత తంజావూరులో స్వతంత్రులయిన తెలుగునాయక రాజుల హయాం తెలుగు యక్షగానాలకు స్వర్ణయుగం. 1762లో జన్మించిన శ్యామశాస్త్రి, 1767లో పుట్టిన త్యాగరాజు, 1775లో జన్మనెత్తిన ముత్తుస్వామి దీక్షితులు కర్ణాటక సంగీత వాగ్గేయకారుల్లో త్రిమూర్తుల్లాంటివారు. పేరుకే అది కర్ణాటక సంగీతం కాని వస్తుతః తెలుగు సంగీతమే.

తెలుగువాడి నాట్యరీతి అనగానే కూచిపూడి నృత్యమే గుర్తొస్తుంది. కృష్ణాజిల్లా దివి తలూకా కూచిపూడి గ్రామం పేర ఉన్న ఈ నాట్యానికి 1950ల తర్వాత ఎక్కువ ప్రచార, గౌరవాలు దక్కాయి. శాతవాహనుల రాజధాని శ్రీకాకుళానికి (కృష్ణా జిల్లా) కూచిపూడి దాదాపు తొమ్మిది మైళ్ల దూరంలో ఉంటుంది.



సిద్ధేంద్రయోగి



మహాకవి క్షేత్రయ్య

క్షేత్రయ్య జన్మస్థలం అయిన మొవ్వకు మూడు కిలోమీటర్లే.

తెలుగు వాఙ్మయం ఆనవాళ్లు కనిపెట్టడానికి అమూల్యమైన కాలాన్ని వృధా చేసి నన్నయకు అగ్రాసనాధిపత్యాన్ని కట్టబెట్టి పన్నెపోయిందనిపించారు. తదనంతర ప్రబంధయుగం ఉక్తివైచిత్రిలో ఎంత గొప్పదైనా జనసంస్కృతీ చైతన్యాన్ని తాకకుండానే గిరిగీసుకు కూర్చుంది.

ఆ బంధాలన్నీ తెంచుకుని ఇంగ్లీషు చదువుల ప్రభావంతో ఇప్పుడు ఆధునిక సాహిత్యంగా పరిగణిస్తున్న రచనలో ఒక పాఠ్య సమాజాభ్యుదయానికి చేదోడుగా ఉంటే, స్వీయ మానసిక ధోరణులే కవితకు పరమార్థం అనుకున్న భావ కవిత్వ పాఠ్య జనచేతనను పట్టించుకోకుండా ఉండిపోయింది.

కానీ గురజాడ వేసిన బాట ఒక శతాబ్దంలో సాహిత్యాన్ని పురోగమన మార్గం పట్టించింది. భావకవిత్వ ధారను చరిత్ర గర్భంలో నిక్షిప్తం చేసింది. కందుకూరి వీరేశలింగం సంస్కరణోద్యమం, గిడుగు భాషా సంస్కరణోద్యమం ఈ మార్గానికి అదనపు జవసత్వాలు సమకూర్చాయి.

1524లో కృష్ణదేవరాయలతో ఆదిల్ షా తలపడినప్పుడు ప్రపంచచరిత్రలోనే మొట్టమొదటిసారి ఆధునిక ఆయుధాలైన తుపాకులతో యుద్ధం జరిగింది. దీన్ని 'దోఅబ్ యుద్ధం' అంటారు. అంటే తుపాకుల వాడకానికి దారి చూపిందీ తెలుగు వారే.





తెలుగునాట వాస్తుకళలో మూడు ప్రధాన ప్రవంతులు కనిపిస్తాయి. మొదటిది శాతవాహనుల కాలంలో నిర్మించిన అమరావతి స్థూపం. రెండవ పాయలో ఈ ప్రాంతంలో దండిగా ఉన్న రాయి, సున్నపురాయిని ఉపయోగించి నిర్మించిన వివిధ దేవాలయాలు, కోటలు ఉన్నాయి. వరంగల్లోని దేవాలయాలు దీనికి నిదర్శనం. మూడవది హైదరాబాద్ సంప్రదాయం. ఇందులో పర్షియన్ వాస్తుకళ మిళితమై ఉంటుంది. చార్మినార్తో పాటు హైదరాబాద్లో ఉన్న అనేకానేక రాజభవనాలు ఈ సంప్రదాయానికి తార్కాణంగా నిలుస్తాయి.

పంటకాల విషయంలో తెలుగువారి పేరు చెప్పిన తర్వాతే మరెవరినైనా తలుచుకోవాలి. ఆవకాయ, గోంగూర, పులుసు, పప్పుచారు, బొబ్బిట్లు, అరిసెలు మరే సంస్కృతిలో కనిపించవు. తెలుగువారు మసాలా దినుసులు వాడడంలో దిట్టలు. నీరో చక్రవర్తి రోమ్ ను పరిపాలిస్తున్న కాలంలో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నుంచి మిరపకాయలు విపరీతంగా ఎగుమతయ్యేవి. రోమ్ నగరాన్ని పునర్నిస్తున్న సమయంలో రోమ్ షౌరులు ప్రభుత్వానికి కడుతున్న పన్నుల కన్నా ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి మిరపకాయలు దిగుమతి చేసుకోవటానికి చెల్లిస్తున్న సొమ్మే ఎక్కువ అని వగచిన నీరో ఆ దిగుమతులను నిషేధించాడు.

కోహినూర్ వజ్రం, హోప్ వజ్రం తెలుగునాట ఉన్న విలువైన ఖనిజ వనరులకు నిదర్శనం. ఆఫ్రికాలోని రోడిషియాలో వజ్రాల గనులు కనిపెట్టేదాకా అంటే 1826 వరకు వజ్రాల వ్యాపారంలో తెలుగువారిదే గుత్తాధిపత్యం. నగల తయారీకి వినియోగించే పది విలువైన రాళ్లలో ఎనిమిది తెలుగునాట దొరికేవే.

బస్తీ అన్న మాటను కోస్తా ప్రాంతంలో పెద్ద పట్టణం అన్న అర్థంలోనూ, తెలంగాణ ప్రాంతంలో వీధి అన్న అర్థంలోనూ వాడతారు. ఈ మాట జైన సంప్రదాయంలోని బసతి (వసతి) నుంచి వచ్చిందే. 'ఎక్కాలు' అన్న మాట కూడా జైన ప్రభావం వల్ల తెలుగులో స్థిరపడిందే. దక్షిణాది వారిలో తెలుగువారు మాత్రమే రోజులో మంచి పనులు చేయడానికి అనువుకాని కాలాన్ని 'వర్జ్యం' అంటారు. మిగతా దక్షిణాధివారు రాహు కాలాన్ని పట్టించుకుంటారు. వర్జ్యం కూడా జైన సంప్రదాయానికి చెందిందే. 'రాముడికి సీత ఏమవుతుంది అని అడిగినట్టు,' అనే మాట కూడా జైన రామాయణం ఆధారంగా వచ్చిందే.

ఇతర భాషాపదాలను తన భాషలో ఇముడ్చుకోవడంలో భారతీయ భాషల్లోకెల్లా తెలుగుదే అగ్రస్థానం. తెలుగులో హీబ్రూ పదాలు రెండు వందల దాకా ఉంటాయి. క్రీ.పూ. 722 నుంచే హీబ్రూ మాట్లాడేవారు తెలుగు ప్రజలతో కలిసి జీవించారు. అందుకే ఇజ్రాయిలీ ప్రజల్లాగా తెలుగువారు కూడా తండ్రిని 'అబ్బ' అని, తల్లిని 'అమ్మ' అని అంటారు. హీబ్రూలాగే తెలుగు ప్రాచీనమైన భాష. క్రీ.పూ. 1500 నాటికే తెలుగుభాషకు లిపి వుంది.

అయితే క్రమంగా తెలుగు సంస్కృతి కొల్లబోతోంది. మహాద్భుత నిర్మాణం అయిన స్వయంభూ దేవాలయం రాయి రాయి విడిపోతే కళ్లప్పగించి చూస్తున్నాం. తెలుగుభాష మీద, సంస్కృతి మీద మనల్ని ఏలిన పరాయి భాషల పాలకులకు ఉన్నపాటి గౌరవాదరాలు కూడా తెలుగు పాలకుల్లో ఏ కోశానా కనిపించడం లేదు. అయితే ఏదైనా సంస్కృతిని, భాషను పొదివి పట్టుకుని పరిరక్షించుకునేది ప్రజలే. భాషాభిమానం కొరవడకుండా చూసుకుంటే భవిష్యత్తులోనూ తెలుగు మనగలుగుతుంది.

U



శ్రీ ఆర్.వి. రామారావు సీనియర్ జర్నలిస్టు. దాదాపు అన్ని తెలుగు దినపత్రికలలో సంపాదకులుగా పనిచేశారు. తెలుగు సంస్కృతి పై వ్యాసాలు, జర్నలిస్టులకు పాఠాలు రాశారు. అనేక గ్రంథాలకు అనువాదకులు. ప్రస్తుతం ఈనాడు జర్నలిజం స్కూలులో ఫాకల్టీ సభ్యుడుగా జర్నలిస్టులకు పాఠాలు చెబుతున్నారు. హైదరాబాద్లో నివాసం. email: rvrarmrao@yahoo.com







## తెలుగువారి ఊళ్ల పేర్లు - ఇంటి పేర్లు

### యార్లగడ్డ బొగంగాధరం

ప్రతి జాతికీ ఉన్నట్టే తెలుగువారికీ ఊళ్ల పేర్లు, ఇంటి పేర్లు ఉన్నాయి. ఇవి ఏర్పడడంలో తెలుగువారికో ప్రత్యేకత ఉంది. ప్రాంతాల స్వభావాలను బట్టి ఊళ్ల పేర్లు, ఊళ్లను బట్టి, వృత్తిని బట్టి ఇంటి పేర్లు ఏర్పడ్డాయి. అలా ఏర్పడిన పద్ధతికి ఒక పరిణామం ఉంది.

### తెలుగువారి ఊళ్ల పేర్లు

గ్రామనామాధ్యయనం నామవిజ్ఞానశాస్త్రంలో ఒక భాగం. గృహనామాధ్యయనం, వ్యక్తి నామాధ్యయనం, పశుపక్ష్యాది ప్రాణి కోటికి సంబంధించిన నామాధ్యయనం, మానవకల్పిత వస్తుసముదాయానికి చెందిన నామశాస్త్రాధ్యయనం అనేవి నామ విజ్ఞానశాస్త్రం లోని ఇతర భాగాలు. ఇది భారతదేశంలో ఇప్పుడిప్పుడే అభివృద్ధి చెందుతున్న విజ్ఞానశాస్త్రం. గ్రామనామాలను గూర్చి, తద్వారా గ్రామనామాధ్యయన ఆవశ్యకాన్ని తెలియజెప్పడం ఈ వ్యాస లక్ష్యం.

సాధారణంగా జనావాసాలను గ్రామాలని, ఊళ్ళనీ సంభావిస్తూ వుంటాము. కాని ఇది సరికాదు. సంస్కృత శబ్దమైన గ్రామానికి, ప్రాకృత శబ్దమైన ఊరికి కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాలున్నాయి. అవి కలిగిన జనావాసాలనే గ్రామాలుగా, ఊళ్లుగా సంభావించాలి. కొటిల్కుడు తన అర్థశాస్త్రంలో గ్రామాన్ని ఇలా నిర్వచించాడు. జనావాసంలో కనీసం 500ల కుటుంబాలుండాలని, అందులో ముఖ్యంగా వ్యవసాయ కుటుంబాలధికంగా వుండాలని, చేతివృత్తుల వారు వుండాలని, స్వయంపోషకంగా ఉంటూ, దగ్గరి నగరానికి వ్యవసాయోత్పత్తులను, పాడి ఉత్పత్తులను సరఫరా చేయగలిగిన స్థితిలో వుండాలని నిర్దేశించాడు. ప్రభువులు కొత్తగా గ్రామాలను నిర్మించేటప్పుడు పై లక్షణాలను దృష్టిలో

రావికంపాడు,  
పోలకంపాడు మొదలైన  
గ్రామనామాల్లో కన్పిస్తున్న  
'కమ్మ'కు నది అని అర్థం.  
గుండ్లకమ్మ మనం ఎరిగినదే.  
కృష్ణానదికి 'పేరకమ్మ' అనేది  
అచ్చపు తెనుగు పేరు. ఈ  
రెండు కమ్మలకు మధ్య వున్న  
నాడు 'కమ్మనాడు'.



పెట్టుకుని, అవసరమైతే కొన్ని కుటుంబాలను కొత్తగా నిర్మించిన గ్రామాలకు తరలించాలని సూచించాడు. సుమతీ శతకకారుడు కూడా అన్యాయపరంగా దేనిని ఊరని సంభావించవచ్చునో నిర్దేశించాడు. 'అప్పిచ్చువాడు, వైద్యుడు, ఎడ తెగక పాటునేరును ద్విజుడును చొప్పడిన ఊరనుండుము, చొప్పడ కున్నట్టి ఊరు చొరకుము' అని అంటాడు. ఇక్కడ ఆయన ఊరు అనేదాన్ని జనావాసం అనే సామాన్యార్థంలోనే ఉపయోగించాడు. అయితే ఆ లక్షణాలున్న దానినే ఊరు అనడం సమంజసం. కాని 'ఊరు' అర్థం వేరు. శివాలయం లేని జనావాసాన్ని 'కొట్టిక' అని అనాలని మన నిఘంటుకారులు నిర్దేశించారు. ఈ అవగాహనతో పరిశీలించినపుడు జనావాసాలన్నీ ఊళ్లు కావని తేలుతుంది. కోడూరు, మేడూరు, తిరువూరు మొదలైనవి మాత్రమే ఊళ్లు. పురాలు, నగరాలు, ఆబాద్లు (నరసాపురం, విజయనగరం, హైదరాబాదు)- ఈ పదాలకు నిఘంటువుల్లో అర్థాలు దొరుకుతాయి. పూడి (పారుపూడి), తుర్రు (మొగిలితుర్రు), కుర్రు (కేసనకుర్రు), పల్లె (చల్లపల్లె), పాడు (గూడపాడు), పెంట (పాచిపెంట) మొదలైన- గ్రామనామాలలో కన్పించే పదాలకు గ్రామనామ సంబంధంగా నిఘంటువుల్లో అర్థాలు కన్పించవు. వీటిని మరికొంత వివరంగా పరిశీలిద్దాం.

తెలుగునాట సుమారుగా 27 వేల రెవిన్యూ గ్రామాలున్నాయి. దాదాపుగా అంతే సంఖ్యలో వాటికి శివారు గ్రామాలున్నాయి. అన్నింటికీ పేర్లున్నాయి. కొన్ని సందర్భాలలో ఒకే పేరు కలిగిన జనావాసాలు రెంటికీ మించిన సంఖ్యలో కూడా లేకపోలేదు. ప్రతి మనిషికి పేరున్నట్లే ప్రతి జనావాసానికీ పేరుంది. పేరనేది గుర్తింపు కోసం ఏర్పడింది. అయితే ఈ పేర్లు పెట్టడంలో కొన్ని అంతరువులున్నాయి. మనుషులందరికీ పేర్లున్నాయి. మానవ జనావాసాలన్నింటికీ పేర్లున్నాయి. కాని జంతుకోటికి, వృక్షకోటికి, అలా పేర్లులేవు. పులులు, పిల్లలు, చింతచెట్లు, మామిడిచెట్లు, కాకులు, నెమళ్ళు, కుర్చీలు, బల్లలు అని అంటున్నామే తప్ప ఆ తరగతిలోని ప్రతి జంతువుకు, ప్రతి చెట్టుకు, ప్రతి వస్తువుకు విడివిడిగా పేర్లు లేవు. దీనికి కారణం మనిషికి మనిషికి ఉండే సంక్లిష్టమైనవి సంబంధాలు. ఈ సంబంధాల నుండే ప్రతి వ్యక్తిని గుర్తింపవలసిన ఆవశ్యకమేర్పడింది. అందుండే పేరు ఏర్పడింది. మనుష్యులు ఏ ఇద్దరో, ముగ్గురో, నలుగురో వుండివుంటే పేరుతో పనిలేదు. అదే విధంగా జనావాసాలు కూడా నియమితంగా వుంటే

పేర్లతో పనిలేదు. జనంతో పాటు జనావాసాలు అధికం కావడంతో ఒకదాని నుండి మరొకదానిని వివక్ష చేయవలసి రావడంతో ప్రతి దానికి పేరు ఏర్పడింది. అందువల్లనే ఒకటి చల్లపల్లె అయితే మరొకటి కళ్ళేపల్లి అయింది. ఇక్కడ రెండూ పల్లెలే. కాని ఒకటి చల్ల-పల్లె, రెండవది కళ్ళే-పల్లె, మరొకటి ముని-పల్లె, ఇక్కడ-పల్లె, అనేది జనావాసాన్ని సూచించే పదం. చల్ల, కళ్ళే, ముని-అనేవి, అనేకంగా వున్న- పల్లె అనే జనావాసాలను వివక్ష చేస్తున్నాయి. అయితే అన్నీ పల్లెలు కావు. కొన్ని పట్టణాలు, కొన్ని తుర్రులు, మరికొన్ని కుర్రులు. ఈ విధంగా జనావాసాలను సూచించే పేర్లలో ఎంతో వైవిధ్యం కన్పిస్తుంది.

ప్రతి గ్రామనామంలోను సాధారణంగా రెండు పదాలుంటాయి. కొన్ని సందర్భాలలో మూడు నాలుగు పదాలున్నవి కూడా లేకపోలేదు. రెండుపదాల కలయిక: నీరు-కొండ, పారు-పూడి, మూడు పదాల కలయిక: తూర్పు-లంక-పల్లి, దొంగల-గన్న-వరం, చెరువు-మాధవ-వరం, నాలుగు పదాలు గలవి: నీళ్ళు-లేని-తిమ్మా-పురం; భుజ-భుజ-నెల్లూరు (నెల్లు-ఊరు); ఒకేపదం గలవి: దర్శి, తడ, కంభం, నగరం, చీకటి మొదలైనవి. రెండు పదాలు కలిగిన గ్రామనామాలలో ఉత్తర పదాలకు (-పూడి, -పర్రు, -తుర్రు), పూర్వపదాలు విశేషాలుగా ఉపకరిస్తున్నాయి. వుదా: పారుపూడి, జబర్లపూడి, కత్తిపూడి అనే గ్రామనామాల్లో - పూడి

ప్రతి మనిషికి పేరున్నట్లే ప్రతి జనావాసానికీ పేరుంది. పేరనేది గుర్తింపు కోసం ఏర్పడింది. అయితే ఈ పేర్లు పెట్టడంలో కొన్ని అంతరువులున్నాయి. మనుషులందరికీ పేర్లున్నాయి. మానవ జనావాసాలన్నింటికీ పేర్లున్నాయి. కాని జంతుకోటికి, వృక్షకోటికి, అలా పేర్లులేవు. పులులు, పిల్లలు, చింతచెట్లు, మామిడిచెట్లు, కాకులు, నెమళ్ళు, కుర్చీలు, బల్లలు అని అంటున్నాము.

అనేది ఉత్తరపదం. కాగా పారు-, జబర్ల-,కత్తి, అనేవి దానిపై విశేషణాలుగా చేరి మూడు స్వతంత్ర గ్రామాలకు పేర్లుగా సిద్ధించాయి. ఈ నేపథ్యంలో ఈ క్రింది గ్రామనామాలను పరిశీలించండి.

- కళింగపట్నం, విశాఖపట్నం, నిజాంపట్నం, మచిలీపట్నం; మేడూరు, కోడూరు, తుళ్ళూరు.
- కప్తానుపాలెం, చోడిపాలెం.
- పసుమర్రు, పామర్రు, యలమర్రు.
- కోగల్లు, మాగల్లు, చాగల్లు, ఈడుపుగల్లు.
- విజయవాడ, నందివాడ, మర్రెవాడ.
- నరసాపురం, కృష్ణాపురం, పండితాపురం.
- కసుకుర్రు, ఇక్కుర్రు, పాలకుర్రు.
- తుంగతుర్రు, మొగలితుర్రు.
- ఈలప్రోలు, పెదప్రోలు.

ఇట్లా ఎన్నో చెప్పవచ్చు. కేవలం ఏదో ఒక పేరు పెట్టడమే లక్ష్యమైతే, ఉత్తరపదంగా కన్పిస్తున్న వాటిలో ఏదో ఒక పదంపై విశేషణాలు అనేకం చేర్చితే జనావాసాలకు పేర్లు ఏర్పడి ఉండేవి. అలా కాక, పూర్వపదంలో వైవిధ్యం పాటించడమే కాక ఉత్తర పదంలో కూడ వైవిధ్యాన్ని పాటించారంటే మన ప్రాచీనుల ఉద్దేశం కేవలం ఏదో ఒక పేరు పెట్టడం కాదని బోధపడుతుంది. అంటే అవి కేవలం జనావాసాలనే కాక ఆ జనావాసాల్లో వున్న వివిధ తరగతులను, వైరుధ్యా లను బోధిస్తున్నాయిని అర్థం. ఆ పదాల అర్థం తెలిస్తే ఆ వైవిధ్యం బోధపడుతుంది. పేర్లు పెట్టడం లో మన ప్రాచీనుల భావాలు తెలియ వస్తాయి. తెలుగు గ్రామ నామాల్లో కన్పించే ఈ వైవిధ్యాన్ని పరిశీ లించండి.

- కొండ (నీరుకొండ)
- గుంట (త్రోవగుంట)
- కాలువ (కాటిగాని కాలువ)
- చెరువు (మేళ్ళచెరువు)
- కట్టుబడి (అధ్యాన్నం నారాయణ కట్టుబడి)
- కుంట (యాతాలకుంట)
- కొండ్రలు (చేబ్రోలు వీరప్పకొండ్రలు)
- కటకం (ధాన్యకటకం)
- వరం (గన్నవరం)
- ఏరు (పాలేరు)
- మడక (పూడిమడక)
- దొరువు (పూడిరాయని దొరువు)
- రేవు (వాడరేవు)
- రాల (దుగ్గిరాల)
- బండ ( గాజులబండ)
- తిప్ప (నాగాయతిప్ప)
- లోవ (ముడసరలోవ)
- లంక (కృష్ణలంక)
- గడ్డ (పులిగడ్డ)
- కోట (దేవరకోట)
- త్రోవ (తలుపులమృత్రోవ)
- నరవ (బెడుదుల నరవ)
- గుండం (మోక్షగుండం)
- తోట (మల్లెతోట)
- వనం (తులసివనం)
- బయలు (గుర్రాలబయలు)
- మంద (ఆవులమంద)
- పెంట (వనిపెంట)
- వాకిలి (యాటవాకిలి)
- కడప (దేవునికడప)
- దరి (పెన్నదరి)
- మామిడి (దొరమామిడి)
- మడుగు (గుండ్లమడుగు)
- సముద్రం (తిమ్మసముద్రం)
- వాడ (విజయవాడ)
- మెట్ట (దిగువమెట్ట)
- వంపు (నదివంపు)
- పాలెం (కృష్ణాయపాలెం)
- అంకి (పోరంకి)
- రాయి (విజయరాయి)
- ముక్కల (నిడుముక్కల)
- పట్టు (పూతలపట్టు)
- శాత్తు (పరమశాత్తు)
- కాణి (వరగాణి)

ఇందులో ఏవో కొన్ని తప్ప మిగిలినవి సులభంగానే బోధపడుతున్నాయి. కటకం, అడవిలో వుండే పల్లెను సూచిస్తుంది. నరవ, కొండత్రోవలో వుండే జనపదాన్ని సూచిస్తుంది. పై పదాలకు ఉదాహరణంగా చూపిన గ్రామనామాలను ప్రత్యక్షంగా చూచిన వారికి, ఆయా గ్రామాలు, ఆయా పదాలు సూచిస్తున్న పరిసరాల లోనే ఉన్నాయనేది తెలుసు.

దీనిని బట్టి మన ప్రాచీనులు తమ జనావాసాలకు పేర్లు పెట్టడంలో స్థానిక నైసర్గిక స్థితిగతులకు ఎంతో ప్రాధాన్యమిచ్చి నట్లు తెలుస్తుంది. -పూడి, -పర్లు, -తుర్లు, -కుర్లు మొదలైన పదాలకు నిఘంటువుల్లో అర్థాలు కన్పింపవు. పూడి అనేది వాగులు వంకలు మొదలైన ప్రవాహాల ప్రక్కన, ఆ ప్రవాహాలకు ఏ మాత్రం వరద వచ్చినా మునిగిపోయేచోట కన్పిస్తుంది. నేడు కాలబోధకంగా ఉపయోగిస్తున్న సామెత 'ఏండ్లు పూండ్లు గడిచా'యనేది నిజానికి ఆ అర్థంలో వచ్చింది కాదు. ఏండ్లు, పూండ్లు గడవడం అంటే ఏరులు అంటే నదులు, పూండ్లు అంటే బురదనేలలు దాటి వచ్చాయనేది అసలైన అర్థం. కాని ఈ అర్థం పెద్దన నాటికే మూసిపోయింది. పర్లు, పై స్థితికంటే ఎత్తైన భూ భాగానికి వర్తిస్తుంది. తుర్లు, కుర్లు అనేవి పర్లు కంటే ఎత్తైన భూభాగాలను, ఇసుక, నల్లరేగడి కలిసిన భూములను సూచి స్తాయి. ఈ అనుబంధాలతో కూడిన గ్రామాలన్నీ, పై వివరించిన పరిసరాల్లోనే నెలకొని వుండడం గమనార్హం.

రావికంపాడు, పోలకంపాడు మొదలైన గ్రామనామాల్లో కన్పిస్తున్న 'కమ్మ'కు నది అని అర్థం. గుండ్లకమ్మ మనం ఎరిగినదే. కృష్ణానదికి 'పేరకమ్మ' అనేది అచ్చపు తెనుగు పేరు. ఈ రెండు కమ్మలకు మధ్య వున్న నాడు 'కమ్మనాడు'. 'కమ్మగుట్టు గడప దాటడు' అనే సామెతను కమ్మవారి కుటుంబాలలోని గుట్టు గడప దాటి బయటకు రాదనే అర్థంలో వివరించడం పరిపాటి. నిజాని కిది సరికాదు. కమ్మనాటి గుట్టు కడప దాటిపోదు అని అర్థం. అంటే పాకనాడు దాటినా, రేనాడు దాటిపోదని అర్థం. 'పెంట' అంటే పశువులను మంద వేసే స్థలం. 'తడ'కు సరిహద్దు అని అర్థం. గుర్రాల బయలులోని 'బయలు' కర్ణం మేతకు వదిలే చోటు అని. పాలెం మొదటి అర్థం, పాలెగాడు వుండే చోటు. అనంతరం కాలంలో శివారు అని అర్థంలో రూఢమైంది. పల్లె మొదట బొద్దుల నివాసం. పాడు జైనులుండే చోటు. వాడ శాఖా నగరానికి పేరు. చెరువు, కుంట, గుంట, కొలను, కుళం, మడుగు, కంభం మొదలైనవి పరిమాణాన్నిబట్టి జలాశయాల్ని సూచించేవి. చీకటి అంధకారం అనే అర్థంలో కాక చెట్టును సూచి స్తుంది. నెమలి, కాకి కూడ పక్షుల పేర్లు కావు. చెట్ల పేర్లే. ప్రాాలు, పురానికి వికృతిగా భావించడం కద్దు. కాని ప్రాాలు దేశ్యపదం. ప్రభుత్వ ఖజానా వుండే చోటు. దానిమీద అధికారి ప్రాాలయ. తరువాత వ్యక్తి నామంగా మారింది. చీరాల, పేరాల, గూటాల, కడియాల మొదలైన వానిలోని 'ఆల' గడ్డిజాతికి చెందిన మొక్క. ఆకూ అలము అనడం మన ఎరుకలోనే. 'గడ్డ' ఏటి ఒడ్డున వున్న ఎత్తైన భూభాగాన్ని సూచిస్తుంది. 'లంక' నదీ మధ్యంలోని విశాలమైన భూభాగాన్ని, 'తిప్ప' అంతకంటే తక్కువ పరిమాణం గల భూభాగాన్ని సూచిస్తాయి. పిన్నదరి, వైరదరి ఆయా నదుల తీరాల నెలకొని వున్న వైనాన్ని సూచిస్తాయి. 'వరం' అనేది ఒకరి

అనుగ్రహం వల్ల పొందిన వరం లాంటిదికాదు. వరాని కర్ణం ఒక పెద్ద గ్రామంలోని కొంత భూభాగాన్ని విడదీసి ఇచ్చినది. ఆ విడదీయబడిన భూభాగం 'వరం'. అంతేకాని ఇవ్వడమనే క్రియకు సంబంధించినది కాదు. అయితే గన్నవరం, అడవివరం ఇలాంటివి కావు. నిజానికవి గనివారం, అడివారం. చెరువు క్రింది భూమి గనివారం. క్రిందనున్న (సింహాచలం దేవ స్థానానికి) భూమి అడివారం. వైవాకలోని 'వాక', పాలువాయిలోని 'వాయి' చిన్న ప్రవాహాలను సూచిస్తాయి. వినుకొండ, బెల్లంకొండ, నీరుకొండల లోని 'కొండ' పర్వతసూచే. కాని మానికొండ, పోలు కొండ, కొండ పాటూరులలోని 'కొండ' శిలాసూచి కాదు. కొండంగి అనేది గడ్డి జాతి మొక్క. దీనిని బట్టి ఇచ్చట కొండ అనేది మొక్క అని బోధ పడుతుంది. ఈ ఉదాహరణల వలన, ముందు చెప్పినట్లుగా, మన ప్రాచీనులు పరిసరాలను దృష్టిలో వుంచుకొని తమ ఆవాసాలకు పేర్లు పెట్టారని అవగతమవుతుంది.

ఇక గ్రామనామాల్లోని ప్రథమ భాగాలను పరిశీలిద్దాం. వీటిలో కూడ చాల వైవిధ్యముంది. వ్యక్తినామాలు, కులనామాలు, వృత్తి నామాలు, నైసర్గిక స్థితికి సంబంధించినవి. వృక్షాలపేర్లు, పక్షుల పేర్లు, సంఘటనల పేర్లు - ఇలా మానవ నాగరకత, సంస్కృతి వికాసాలు ముడిపడి వున్న అన్ని అంశాలు ఇందులో చోటుచేసుకున్నాయి. గ్రామనామాల్లోని వ్యక్తినామాలు ఆ గ్రామాన్ని నిర్మించిన వారి పేర, గ్రామాన్ని దానంగా వుచ్చుకొన్నవారి పేర, ప్రముఖులైన వ్యక్తుల పేర వస్తుంటాయి. కులాలు, వృత్తుల పేర్లు, వారు ముందుగా ఆ చోట నివాసమేర్పరచుకోవడం వల్ల వస్తాయి (ఉదా. మేదర మెట్ల, బోయగూడెం, బ్రాహ్మణతర్ల, రెడ్డిపాలెం, నాయుడుపేట). జొన్నపాడు, వరికుంట, నేలమామిడి చెలక, తాడికొండ, నెమలికల్లు, తోటకూరపాడు, రావిరేల, మర్రిబంధం, వేములదిన్నె, తుమ్మల పెంట, మద్దిపట్ల, రేణి గుంట, జమ్మలమడక, అవురుపూడి, కొడవటికల్లు, కలిగిరి, కడవ కుదురు, చింతమోటు, వెదుళ్ళచెరువు, ఈతముక్కల, గొట్టిపాడు, మెంతిదిబ్బ, పెసర్లంక, చాగర్లమూడి, సామర్లకోట, కందిమళ్ళ, బెండపూడి, వెణుతురుమిల్లి మొదలైన గ్రామనామాలలోని పూర్వ పదాలన్నీ వృక్షజాతి సంబంధులు. ఆవులెన్న, గుళ్ళాలబయలు, ఎడ్లపాడు, తోడేళ్ళదిబ్బ, చీమలమర్రి, వింజమూరు మొదలైనవి జంతువుల పేర్లను, పక్షుల పేర్లను, గడ్డిపేర్లను సూచిస్తాయి. 'వింజ' అనేది ఒక నీటిపక్షి దాని ఈకలతో చేసినది వింజామర. పులిగడ్డ, పులివెందుల, పులిప్రాద్దుటూరులలోని 'పులి' జంతువు కాదు. పులి అంటే అనాది బంజరు. బోరుపాలెం, కొండపల్లి, బండ మీదపల్లి, లోయ, లాము, నరవ, ఎదురుమొండి, నంగేగడ్డ మొదలైనవి, అవి నెలకొన్న ప్రాంతపు భూస్థితిని వ్యక్తపరుస్తాయి. 'బోరు' శబ్దానికర్థం మధ్యలో ఎత్తుగా వుండి, ఇరువైపులకు వాలి వున్న భూస్థితిని సూచిస్తుంది. 'మొండి' భూమి ఆగిపోయిన

చోటును సూచిస్తుంది. లాము అంటే కొండ అంచునగల ఆవాసం. నంగే శబ్దానికర్థం రేవు. అయినవోలు, అయినంపూడి లలో గల 'అయిన' శబ్దానికర్థం నదివంపు తిరిగేచోట అభి ముఖంగా వున్న భూభాగం అని అర్థం.

కొన్ని ఊళ్ళపేర్లు, రెండు మూడు చోట్ల కూడ వుంటాయి. ఇలాంటి సన్నివేశంలో మరికొన్ని విశేషణాలు చేర్చి వాటిని వివక్ష చేసిన వైనం కన్పిస్తుంది. ఇక కొన్ని దిక్కులను సూచించేవి. కాగా మరికొన్ని పరిమాణ, పౌర్వాపర్య సూచకాలు. ఉదా: తూర్పు లంకపల్లి, పడమటి ఆలేరు, ఎగువతడకర, దిగువమిట్ట, సౌత్ వల్లూరు, నార్త్ వల్లూరు, పెదమద్దాలి, కురుమద్దాలి, పాతకురు మద్దాలి కొత్త పెదమద్దాలి మొదలైనవి. శేరిగొల్వేపల్లి, జమీ గొల్వేపల్లి, శేరికల్వ పూడి, జమీకల్వపూడి, మొఖాసా కల్వపూడి మొదలైనవి రెవిన్యూ పదాలతో చేసిన వివక్ష. పండిత విల్లూరు, దొంగ తిమ్మాపురం, నీళ్లలేని తిమ్మాపురం మొదలైనవి వాటివాటి ఆధిక్యాన్ని అభివాన్ని సూచించేవి.

**సంఘటనలతో వచ్చిన పేర్లు**

రణస్థలం- అక్కడ జరిగిన యుద్ధం కారణంగా వచ్చింది. సంక్రాంతిపాడు- ఆ గ్రామాన్ని కట్టించి సంక్రాంతిపాడు దాన మివ్వడం కారణంగా వచ్చింది. 'వసంతవాడ'- మార్గమధ్యంలో ఏర్పాటుచేసిన చలివేంద్రం కారణంగా వచ్చింది. పాయకరావు పేట- ఒకానొక సర్దార్ కు నైజాం నవాబు ఫాయ్ కరావు అనే బిరుదు ఇవ్వడం కారణంగా, అతడు నివాసమున్న చోటుకు ఆ పేరు స్థిరపడింది. 'సర్వసిద్ధి' తెలుగు చాళుక్యులలోని ఒకరికి బిరుదు. అతడిమీద గౌరవంతో విశాఖజిల్లాలోని సర్వసిద్ధి గ్రామం ఏర్పడింది. సోమవారపు పేట, బేస్తవారపు పేటలు ఆయా రోజుల్లో అక్కడ సంత జరగడం కారణంగా వచ్చాయి. బంటుమిల్లి, భట్టి ప్రాంతాలు సైనికుల పోషణకు గాను ఏర్పాటు చేయబడిన గ్రామాలు. జోడి ధర్మాపురం ఆ గ్రామం పై 'జోడి' అనే పన్నును విధించడం కారణంగా, మరొక ధర్మాపురం నుండి దీనిని వివక్ష చేయడానికి గాను స్థిరపడింది. కప్తానుపాలెం నిజానికి కేప్టెన్ పాలెం. పోర్చుగీసులు ధాన్యం కొనుగోలుకు ఏర్పాటు చేసికొన్న నెలవు. హంపి పంపానది కారణంగా వచ్చింది. విజయ నగరం చరిత్ర తెలిసిందే. వళందపాలెం డచ్చివారి రాజధాని హాలెండు శబ్దం నుంచి వారి మకాముకు పేరుగా నెలకొన్నది. ఫ్రెంచివారి నెలవు పరాసుపేట. ఫరంగుల (విదేశీయులు) ఆవాసం ఫిరంగి పురం. (Foreign అనే అంగ్లపదం తెలుగు లిప్యంతరీకరణంలో ఫరంగి అయి, వ్యవహారంలో ఫిరంగి అయింది.)

ఇలా ఊళ్ళ పేర్లలో అనేక విశేషాలు నిక్షిప్తమై ఉన్నాయి. వాటిని శాస్త్రీయపద్ధతిలో అధ్యయనం చేయడం వల్ల చరిత్ర, చారి త్రక భూగోళం. ఒకప్పటి నైసర్గికస్థితి, జనుల ఆచార వ్యవహారాలు, వారు పండించిన పంటలు, వారు సాకిన జంతుజాలం-

ఈ విధంగా మానవేతిహాసానికి సంబంధించిన అన్ని అంశాలను సమంగా అర్థం చేసికోవడానికి ఉపకరిస్తుంది. గ్రామనామాలు భాషా సంకేతాల రూపంలో ఉన్న శిలాజాలు. అవి కదిలిపోయిన కాలపు గుర్తులు.

### మన ఇంటి పేర్లు

ప్రతి వ్యక్తికీ పేరుంది. ఇంటి పేరూ వుంది. ఈ ఇంటిపేరు నిజానికి కుటుంబనామం. కొందరు తాము నిర్మించుకున్న నివాస భవనాలకు పేర్లు పెట్టుకుంటారు. నిజానికవే ఇంటిపేర్లు. అయితే ఈ భావన ఇటీవల ప్రాచుర్యంలోనికి వచ్చింది. వెనుకటి శతాబ్దాల్లో రాజభవనాలకు పేర్లున్నట్టు దాఖలా వుంది. సాధారణ భావనలో కుటుంబ నామమే ఇంటిపేరుగా వ్యవహరింపబడు తోంది. కారణం కుటుంబానికి ఆశ్రయమిచ్చేది ఇల్లు గనుక, కుటుంబ నామం ఇంటి పేరుగా చెలామణిలోనికి వచ్చింది. ఇలాంటి వ్యవహారం, దీని విషయంలోనే కాదు మరోచోట కూడ కనిపిస్తుంది. ఇలువరుస అనే వ్యవహారముంది. అక్కడ కూడ ఇండ్ల వరుస అని కాక కుటుంబ చరిత్ర అనే అర్థాన్నే ఇస్తోంది.

ఇక ఈ ఇంటిపేర్లు ఏదో ఒక పద్ధతిలో ప్రపంచమంతటా వున్నాయి. ఇలా చెప్పడానికి కారణం, మన ఇంటి పేర్లు, వ్యక్తి నామానికి ముందుండగా, ఇతర భాషా సమాజాల్లో వెనుక వున్నాయి. దేనినయినా సమంగా గుర్తించేటందుకు పేరు అవసరముంటుంది. అది మనిషైనా, జంతువైనా, వస్తువైనా, స్థలమైనా అంతే. అయితే సమాజం లోని వ్యక్తులకు, వారు నివసించే స్థలాలకు మాత్రమే అన్నింటికీ పేర్లుంటాయి. మిగతా వాటికి జాతి గతమైన పేర్లు తప్ప, ప్రతి దానికి పేరుండదు. పిల్లలలో ప్రతి పిల్లికీ పేరుండదు. అలాగే ప్రతి వేపచెట్టుకు పేరుండదు.

ఇక వ్యక్తులందరికీ పేర్లున్నా, ఒకే విధమైన పేర్లు చాలా మంది వ్యక్తులకుంటాయి. దీని వలన సమమైన గుర్తింపుకు విఘాత మేర్పడుతుంది. దానిని అధిగమించే ప్రయత్నంలో భాగంగా ఇంటి పేర్లు అవసరమైనాయి. అయితే కొన్ని సందర్భాలలో అప్పుడు కూడ ఇబ్బంది ఎదురవుతుంది. అప్పుడు తండ్రి పేరు లేదా వారు చేసే వృత్తి పేరు లేదా వారి శరీర వర్ణం. ఇలా అయా వ్యక్తులలోని ఏదో ఒక ప్రత్యేకతను బట్టి ఇచ్చే శబ్దంతో ఆ ఇబ్బందిని పరిహరిస్తాము.

ఇలా ఏర్పడ్డ ఇంటిపేర్లు, ఒక భాషా సమాజపు అంటే ఒక జాతి జీవనానికి ప్రతీకలుగా భాసిస్తాయి. అంటే సమాజపు అన్ని ముఖాలు అందులో దర్శనమిస్తాయి. కాలగతిలో జన జీవనంలో అనేక మార్పులు వస్తాయి. జీవవశైలి మారిపోతూ వుంటుంది. ఆ మార్పు కనుగుణంగా దానిని సూచించే వ్యవహారం సంఘ జీవనంలో చోటు చేసుకొంటుంది. దాని కనుగుణమైన భాషా వ్యవహారమేర్పడుతుంది. అంటే క్రొత్త భావనలు, దాని కనుగుణమైన పదజాలం వ్యాప్తిలోనికి వస్తూ వుంటుంది. కాని మారనివి పేర్లు. అందువలన అవి పురా సమాజపు జీవనానికి దర్పణంగా భాసిస్తాయి. అందులోను, ఒకనాటి సమాజాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి బాగా ఉపయోగపడేవి ఇంటిపేర్లంటే అతిశయోక్తి లేదు. వాని అధ్యయనం వలన చరిత్ర, సంస్కృతులకు నేపథ్యాన్ని సవదరించే సమస్త అంశాలు బోధపడతాయి. ఒక భాషా సమాజపు సాంస్కృతిక చరిత్రను అధ్యయనం చేయడంలో విస్మరింపరానిది గృహనామాధ్యయనం. దీనిని కొంత వివరంగా చూద్దాము.

మన ఇంటిపేర్లలో నూటికి తొంబదికి మించి ఊళ్లపేర్లే చోటు చేసుకున్నాయి. అంటే ఆయా పేర్లు గల ఇంటిపేరులున్న కుటుంబాలు ప్రాయికంగా మొదలు ఆ గ్రామానికి చెందిన వారన్నమాట. అంటే ఇప్పుడున్న గ్రామానికి వారు ఆ గ్రామం నుంచి తరలి వచ్చారని తెలుస్తుంది. మరి అలా తరలి రావడానికి కారణాలను తరచి చూస్తే ఆ కారణాల నేపథ్యం తెలుస్తుంది. అవి యుద్ధాలు కావచ్చు, వర్షాభావం కావచ్చు, రాజకీయ కారణాలు కావచ్చు, భయంకరమైన వ్యాధులు కావచ్చు. ఏ కారణం లేకుండా వున్న ఊరును విడిచి పోవడానికి ఎవరూ ఇష్టపడరు. ఆ కారణాలను అన్వేషించుట వలన, ఆ నాడు సమాజంలో నెలకొన్న పరిస్థితులపై అవగాహన కలుగుతుంది. ఇక, మరికొన్ని కుటుంబాల ఇంటి పేర్లు, ప్రస్తుతం వారు ఏ గ్రామంలో వున్నారో, ఆ గ్రామ నామాలే అయివుంటాయి. అంత మాత్రంచేత, అనాది నుండి వారు ఆ గ్రామవాసులేనని, అంటే ఆ గ్రామానికి వారే గడ్డ ఎత్తారని చెప్పడం సాధ్యంకాదు. ఎందుకంటే జనం వచ్చాకే, ఆ జనావాసానికి పేరు ఏర్పడుతుందనేది సాధారణ సూత్రం. అయితే కొన్ని ఇంటిపేర్లతో ఏర్పడ్డ గ్రామాలు లేకపోలేదు. వలేటివారి పాలెం, యార్లగడ్డ వారి లంక లాంటివి వాటికి ఉదాహరణలు.

కొన్ని ఇంటిపేర్లు కొంత తబ్బిబ్బుకులోను చేస్తాయి. ఉదాహరణకి గాలి, మల్లెమాల. ఇక్కడ గాలి అంటే వాయువు కాదు. అదొక ప్రాంతనామం. ఆ ప్రాంతానికి ఆ పేరు, గాలి అనే చెట్ల వలన వచ్చింది. మల్లెమాల అంటే మల్లెపూలదండ కాదు. అది ఒక ఊరిపేరు. కొండదాపున గల అడవిలో నున్న పల్లెను మాల అంటారు. అలాంటి చోట వచ్చిన గ్రామాలు అర్లమాల, విక్కత మాల, మల్లెమాల మొదలైనవి.

అయితే ఇలాంటి గ్రామ నామాలు ఇంటిపేర్లు గావడం చాలా అరుదు. అయితే పై సన్నివేశాలకి- అంటే, ఇప్పుడున్న ఊరి పేరే ఇంటిపేరు గావడానికి కొన్ని కారణాలున్నాయి. సాధారణంగా ఇలాంటి సన్నివేశం, గ్రామాధిపతుల, పంచాణం వారి విషయం లో వుంటుంది. అంటే కరణాలు, వెట్టి, తలారి, మున్నిఫ్, కమ్మరి, వడ్రంగం, కంసాలి, పురోహితుల కుటుంబాల విషయంలో మాత్రమే ఇది సాధారణంగా కనిపిస్తుంది. ఇది ఊళ్ళ పేర్లు ఇంటి పేర్లయిన వాని విషయం.

కొందరి ఇంటిపేర్లు వ్యక్తి నామాలుగా వుంటాయి. భైరవ భట్ల, అప్పాజోస్యల, వీరమాచనేని, తమ్మిశెట్టి, గుండుబోయిన, తిమ్మావర్రుల మొదలైనవి ఇలాంటివి. ఇందులో భైరవ, అప్ప, వీరమాచ, తమ్మి, గుండు, తిమ్మ అనేవి ఆయా వ్యక్తుల పేర్లు. భట్ల, జోస్యల, నేని, శెట్టి, బోయిన, వర్రుల అనేవి ఆయా వ్యక్తులు అనుసరించిన వృత్తులు. భట్టు అనేది బ్రాహ్మణుల్లో ఒక స్థాయిని సూచిస్తుంది. జోస్యల, వారి జ్యోతిష్య పరిజ్ఞానానికి సంకేతం. నేని నాయక శబ్దభవం. శెట్టి వాణిజ్యపరమైనది. బోయడు అనేది దేవాలయానికి చెందిన ఒక వృత్తి. భక్తులు ఇచ్చిన పశువులను సాకి, ఇచ్చిన వారి అభీష్టం మేరకు, దేవాలయానికి నేయి అందించే వృత్తి ఇది. వర్రుల ఉపాధ్యాయ శబ్దానికి మారు రూపం. ఆ పేర్లు గల వ్యక్తులు ప్రసిద్ధులుగావడం వలన తరువాతి కాలంలో, వారి వారి సంతతికి, వారి పేర్లు ఇంటి పేర్లు అయినాయి.

ఇవిగాక కొన్ని వృత్తులు, సాధారణ నామాలు కూడ ఇంటి పేర్లుగా కనిపిస్తాయి. అవసరాల, సమయమంతుల, గడియారం, అయాచితుల, సోమయాజుల, భారతుల, రామాయణం, పంతులు, వ్యాకరణం, దిట్టకవి, సంగీతం, కప్పగంతుల, గుడి సేవ, అర్చకం, భండారు, జన్యావుల, సుంకరి, కిలారి, ఉపద్రష్ట, వాజపేయాజుల, అవధానుల, పచ్చిపులుసు, వరికూటి, జొన్న కూటి, ఆరిగి కూటి, భాగవతుల, శరణు, అగ్నిహోత్రం, అశ్వ ధాటి, నీరుకట్టి, దశబంధాలు, ఆరాధ్యుల, సూరి, బందా, వేదాంతం, పడితరం- ఇలా అనేక విధాలైన పేర్లు కనిపిస్తాయి.

ఇందులో కొన్ని తేలికగా బోధపడతాయి. మరికొన్నింటికి వివరణలు అవసరం. అవసరాల అనేది, ప్రభువు కాలోచితమైన వ్యవహారాలను గుర్తుచేసేవారు. సమయమంతుల అలాంటిదే. గడియారం కాలమానాన్ని పరిగణించేవారిది. అయాచితుల, యజ్ఞం నిర్వహించేటపుడు, ఆహ్వానం లేకుండానే, యధా లాపంగా హాజరయ్యేవారు. సోమయాజుల, యజ్ఞం చేసి సోమ యాజియైన వారికి వచ్చినది. భారతుల, ఒక ఆధ్యాత్మికవ్యవస్థకు సంబంధించినది. కప్పగంతుల వేదం చదివే తీరులోని ఒక విశేషం. జన్యావుల, పునరుత్పత్తి కొరకు పశువులను సాకేవారిది. కిలారి, ప్రభువు ఆలమందలపై అధికారులకు సంబంధించినది. ఉపద్రష్ట యజ్ఞ నిర్వహణ పర్యవేక్షకుడు. వాజపేయాజుల, తత్సంబంధమైన యజ్ఞం చేయింప సామర్థ్యం గలవారు. శరణు, శైవ మతానుయాయులలో ఒక అంతరువు. అశ్వధాటి కవిత్వం చెప్పడంలోని విశేషాన్ని సూచిస్తుంది. నీరు కట్టి, గ్రామంలోని చెరువునీటిని వంతుల ప్రకారం సరఫరా చేసే ఉద్యోగం. దశ బంధం చెరువులను నిర్మించడంలో, మరమ్మత్తులు చేయడం లోని నిర్వహణకు పరిహారంగా చెల్లించవలసిన శిస్తులో పొందిన రాయితీ. బందా దేవాలయ నిర్వహణలో ఒక ఉద్యోగం. పడి తరం, ఆలయంలో ప్రసాదాలను వినియోగించే పదార్థాల వంతు. పై వివరణలను బట్టి ఒకనాటి మన సమాజపు తీరు తెన్నులెలాంటివో అర్థమవుతున్నాయి గదా!

అయితే మరి కొన్ని ఇంటిపేర్లు కొంత తబ్బిబ్బుకులోను చేస్తాయి. గాలి, మల్లెమాల, ఇందుకు ఉదాహరణలు. ఇక్కడ గాలి అంటే వాయువు కాదు. అదొక ప్రాంతనామం. ఆ ప్రాంతానికి ఆ పేరు, గాలి అనే చెట్ల వలన వచ్చింది. మల్లెమాల అంటే మల్లెపూలదండ కాదు. అది ఒక ఊరిపేరు. కొండదాపున గల అడవిలో నున్న పల్లెను మాల అంటారు. అలాంటి చోట వచ్చిన గ్రామాలు అర్చమాల, వికృత మాల, మల్లెమాల మొదలైనవి. అలాగే తేళ్ళ. ఇది విష జంతువుకు సంకేతం కాదు. త్యాడ అనే ఊరిపేరుపై బహువచనం తేళ్ళ. ఇలా ఇంటిపేర్లలో చాల వైవిధ్యముంది. అన్నీ తెలుసుకోదగ్గవే. U



శ్రీ యార్లగడ్డ బాలగంగాధరరావు ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేసినవారు. అనేక గ్రంథాలకు వ్యాఖ్యానాలు రాశారు. తెలుగులో ఇంటి పేర్లు, గ్రామనామాల పై ప్రత్యేకదృష్టితో పరిశోధన చేశారు. నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయంలో తెలుగుభాష ఆచార్యులుగా పనిచేసి, పదవీ విరమణ చేసి, ప్రస్తుతం విజయవాడలో ఉంటున్నారు.



## మన పద్యం - మన వ్యక్తిత్వం

డా॥ గౌరీకావీ సరసింహార్య

ఈ యుగం ప్రత్యేకమైన కాలం. ప్రతి విద్యలోనూ ప్రత్యేక విభాగాలే. కాలికో వైద్యుడు, వ్రేలికో వైద్యుడు. ఏది వచ్చినా ఆదుకోగలననే ఆపద్బాంధవుడు లేడు. పదిహేనేళ్లు డిగ్రీ వరకు చదువు చెప్పాక కూడా మళ్ళీ వ్యక్తిత్వ వికాసానికి ప్రత్యేక శిక్షణ. సంభాషణానైపుణ్యానికి ప్రత్యేక శిక్షణ. నాయకత్వ లక్షణాలకి ప్రత్యేక శిక్షణ. అన్నింటికీ మూడేసి నెలలు శిక్షణ. మూడేసి వేలు భక్షణ. కడుపులోంచి ఇంకా బయటపడకుండానే కంగారుపడి తీసుకుపోయి కాన్వెంట్లలో అప్పగించినా, అక్కడి నుండి పదిహేనేళ్లు రాచిరంపాన పెట్టినా పట్టుమని పది పద్యాలు అప్పగించలేడు. నోరు తెరచి నాలుగుముక్కలు కాగితం చూడకుండా మాట్లాడలేడు. ఇతరుల కోసం కాకపోయినా తన కోసం తాననయినా కష్టపడలేడు. నాయకుడు కాకపోయినా సరైన అనుచరుడైనా కాలేడు. ఇన్ని లక్షలు ఖర్చుపెట్టి చదివించినా చివరకు విద్యార్థులు వ్యక్తిత్వ హీనులుగానూ, ఈర్ష్యాలుగానూ, నిస్సంతోషులుగానూ, కోపిష్టులు గానూ, వృధావేశపరులుగానూ, పరభాగ్యోపజీవులుగానూ తయారు కావడానికి కారణం ఏమిటి?

పదో తరగతి వరకు తెలుగు పుస్తకాలు చూస్తే పదిరకాల ప్రక్రియలు నేర్పేద్దామనే తాపత్రయం తప్ప పది కాలాలపాటు పదిలంగా మనస్సు మీద ముద్రవేసేలా పది పద్యాలు నేర్చుదామనే ఆలోచన కానరావడం లేదు. ప్రాచీన పద్యసాహిత్యం మీద పక్కా వ్యతిరేకతతో పాఠాలు రూపకల్పన చేస్తున్నారనే అనుమానం సమాజంలో బలంగా ఉంది.

**వ్యక్తిత్వ వికాసం అంటే పదిమందినీ మించిపోవడం కాదు. పదిమందినీ కలుపుకు పోవడం. సంభాషణా నైపుణ్యం అంటే దబాయించి వాదించడం కాదు. గుబాళించేలా మాట్లాడ గలగడం. నాయకత్వ లక్షణం అంటే పెత్తనం చలాయించడం కాదు, ప్రేమతో జయించడం. నిర్వహణా సామర్థ్యం అంటే నెత్తి మీద కత్తి పెట్టి పని చేయించడం కాదు, ఒత్తిడి లేకుండా ఒప్పించి పనిచేయించడం.**



అదే ప్రాచీన సాహిత్యంలోని పద్యాల ద్వారా అత్యాధునిక విద్యార్థినీ విద్యార్థులకు ఉపయోగపడే ఎన్ని విషయాలు ఎంత చక్కగా నేర్పవచ్చో సావకాశంగా, సావధానంగా కాస్త 'లోచూపుతో' చూద్దాం.

వ్యక్తిత్వ వికాసం (Personality Development) అంటే పదిమందినీ మించిపోవడం కాదు. పదిమందినీ కలుపుకు పోవడం. సంభాషణ నైపుణ్యం (Communication Skills) అంటే దబాయించి వాదించడం కాదు. గుబాళించేలా మాట్లాడగల గడం. నాయకత్వ లక్షణం (Leadership Quality) అంటే ప్రేక్షనం చలాయించడం కాదు, ప్రేమతో జయించడం. నిర్వహణ సామర్థ్యం (Managing Ability) అంటే నెత్తి మీద కత్తి పెట్టి పని చేయించడం కాదు, ఒత్తిడి లేకుండా ఒప్పించి పనిచేయించడం. ఇవన్నీ మన తెలుగు పద్యాల ద్వారా మనస్సుకి పట్టేలా చెప్పవచ్చు.

తనకోసం బ్రతికింది బ్రతుకు కాదు, పదిమంది కోసం బ్రతికిందే బ్రతుకు. ఈ విషయాన్ని ఆంధ్ర మహాభారతంలో శకుంతల ఎంత విశ్లేషణాత్మకంగా చెప్పిందో చూడండి.

నుతజల పూరితంబులగు నూతులు నూరిటి కంటె నూ  
 నృతవ్రత! యొక బావి మేలు; మఱి బావులు  
 నూరింటి కంటె నొక్క న  
 త్కృతువది మేలు; తత్కృతు శతంబున కంటె  
 నుతుండు మేలు; త  
 త్పుత శతకంబు కంటె నొక నూనృత వాక్యము  
 మేలు చూడగన్  
 -నన్నయ

మూడు రోజులు ఏకాంతంగా గడిపి, గర్భిణిని చేసి, కుమారునితో వచ్చిన స్త్రీని- నువ్వెవరో నాకు తెలియదన్న పెద్ద మనిషిని 'నూనృతవ్రత!' అని నిండుసభలో సంబోధించడంలోనే శకుంతల ధైర్యం, నన్నయగారి ఉక్తి చమత్కారం కనబడుతున్నాయి. ఒక కుటుంబానికి మాత్రమే ఉపయోగపడే నుయ్యి కంటె పదిమందికీ ఉపయోగపడే ఊరబావి మంచిదనడంలో నీకోసం నువ్వు బ్రతకడం అవసరమే అయినా పదిమంది కోసం బ్రతికే ప్రయత్నం కూడా చెయ్యమనే సందేశం లేదా? బావులు



త్రవ్వడం కంటె యజ్ఞం గొప్పది. యజ్ఞంలో మఱ్ఱి, మారేడు, జువ్వి, రావి, జమ్మి, రేగు మొదలైన ఔషధ వృక్షాల సమిధలు వాడతారు. వాటి ధూమం గాలిలో కలిసి మేఘాలను కదిలించి వర్షాలు కురిపిస్తుంది. కాబట్టి నూరు బావులు త్రవ్వడం కంటె ఒక యజ్ఞం చేయడం మేలని చెప్పింది. వర్షాలు లేకపోతే త్రవ్విన నూతులు, బావుల వల్ల ఉపయోగం ఏముంది? వంద యజ్ఞాలు చేయడం కంటె ఒక కొడుకుని కనడం గొప్ప విషయమని పేర్కొంది. ఎందుకంటే ఆ కుమారుడు మళ్ళీ యజ్ఞాలు చేస్తాడని. అంతేకాని వైద్యవిద్యో, యంత్రవిద్యో (ఇంజనీరింగ్) పూర్తిచేసి అమెరికాకో, ఆస్ట్రేలియాకో చెక్కేస్తాడని కాదు.

ఇటువంటి సందర్భాలలోనే కొంతమంది ప్రాచీన సాహిత్యానికి లింగవివక్ష ఆపాదిస్తారు. అందుకే కాస్త 'లోచూపు' అవసరం. స్త్రీ ప్రక్కన లేకుండా పురుషుడు ఎటువంటి యజ్ఞయాగాలు చెయ్యడానికి అధికారం లేదు. అందుకని యజ్ఞం చేసే కొడుకుని వీరు కంటే, ప్రక్కన కూర్చునే కూతుర్ని ఇంకొకరు కంటారు. ఆ రకంగా యజ్ఞాలు, తద్వారా వర్షాలు, తద్వారా పంట, తద్వారా పాడి తద్వారా వ్యక్తికి అభివృద్ధి, గ్రామానికి పురోగతి అన్నీ సాధ్యమవుతాయి.

ఇంతవరకు భౌతికాభివృద్ధిని గురించి మాట్లాడిన భారతీయ నాయిక 'శకుంతల' సారాంశంగా నైతికాభివృద్ధి గురించి మాట్లాడుతోంది. వందమంది కొడుకుల్ని కలిగి వుండడం కంటె కూడా ఒక్క సత్యవాక్యానికి కట్టుబడి ఉండటం గొప్ప విషయమని చెప్పింది. (వందమంది కొడుకులు కలిగిన ధృతరాష్ట్రుని పతనం, సత్యానికి కట్టుబడ్డ ధర్మరాజు విజయం ఇక్కడే సూచింపబడ్డాయి.) ఆ రకంగా దుష్కర్మతుని బుద్ధికి ధర్మ దీపికను చూపించింది. ఈ ఒక్క పద్యం ఎంతమంది వ్యక్తిత్వాల నైనా వికసింపజేయడానికి బంగారు బాట కాదా?

విద్యార్థులు ప్రతిభ ఎలా పెంచుకోవాలో, ఆ ప్రతిభను ఎలా కాపాడుకోవాలో, ఆ ప్రతిభను ఎవరి కోసం వినియోగించుకోవాలో, ఎంత ఆకర్షణీయంగా ఆ ప్రతిభను అందించాలో, అలా అందించగలిగితే అతనికేం ప్రయోజనమో, దేశానికి ఏం ప్రయోజనమో అన్నీ ఒకే ఒక పద్యంలో వివరించాడు ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు అల్లసాని పెద్దన్న.

అటఁజని గాంచె భూమిసురు డంబర చుంబి  
 శిరస్సురర్మురీ  
 పటల ముహుర్ముహుర్లదభంగ తరంగ  
 మృదంగ నిస్సృన  
 స్ఫుట నటనానుకూల పరిపుల్ల కలాప కలాపిజాలమున్  
 కటకచరత్క రేణుకర కంపిత సాలము శీత శైలమున్

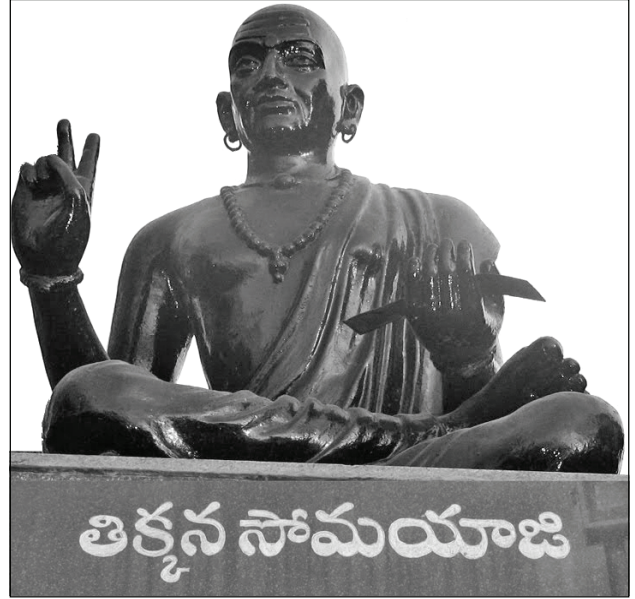


పైకి హిమాలయ వర్షనలా కనిపిస్తున్నా ఈ పద్యంలో రత్నాలు చాలా ఉన్నాయి. (అనర్హ రత్నాలకు హిమాలయం పుట్టినిల్లు గదా!) హిమాలయ శిఖరాలు అంబరాన్ని చుంబిస్తున్నాయని, అక్కడి నుండి జారిపడే జలధారలు మృదంగ ధ్వనులు వినిపిస్తున్నాయని, ఆ ధ్వనులకు ఆకర్షింపబడిన నెమళ్లు బయటకు వచ్చి పురి విప్పి నాట్యం చేస్తున్నాయని పైకి కనిపించే భావం. పదవ తరగతి పరీక్షల్లో ఎనిమిది మార్కులు సంపాదించడానికి అది చాలు. కాని విద్యార్థుల వ్యక్తిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దాలంటే ఇంకాస్త లోతుల్లోకి వెళ్లాలి.

విద్యార్థి ప్రతిభ ఆకాశమంత ఎత్తు ఎదగాలి. కాని అక్కడే ఉండిపోకూడదు. ఆ ప్రజ్ఞ సెలయేటిలా క్రిందికి రావాలి. తన తల్లిదండ్రులకి, తన గ్రామప్రజలకు సేవచేయడం కోసం స్వాదు జలంలా ఆ ప్రతిభ అందుబాటులోకి రావాలి. అలా ప్రవహించే టప్పుడు మృదంగధ్వనిలా ఆకర్షణీయంగా సాగాలి. విద్య ఎంత ఉన్నా దాన్ని ఆకర్షణీయంగా అందించడం చేతకాకపోతే ఏ రంగంలోనూ ఎవరూ రాణించలేరు. అలా అందించగలిగితే నెమళ్లు తమంత తామే వచ్చి పురివిప్పి నాట్యం చేస్తాయంటే ప్రతిభావంతుడైన మేధావి ఎవరూ తన వినియోగదారుల్ని, ఖాతా దారుల్ని, పాఠకుల్ని, శ్రోతల్ని, ప్రేక్షకుల్ని వెదుక్కోవలసిన అవసరం లేదని సారాంశం. రత్నాల్లాంటి ఈ భావాలు పద్య సముద్రాల గర్భాల్లో ఉంటాయి. ఆ మహాకవుల అంతరంగాలు అంత లోతైనవి. వాళ్లు సమస్త శాస్త్ర సాగరాలను ఆపోశన పట్టిన కుంభసంభవులు (అగస్త్యులు). ఇటువంటివి ఉపాధ్యాయులు శోధించి సాధిస్తే, ఆకర్షణీయంగా వివరిస్తే మధ్యాహ్న భోజనాలు, ఉచిత పుస్తకాలు, ఉచిత దుస్తులు అవసరం లేకుండానే విద్యార్థులు పాఠశాలలో ఉంటారు, వింటారు, బాగుపడతారు.

ఎంతటి విపత్కర పరిస్థితుల్లోనైనా వాక్యాతుర్యంతో బయటపడటం తెలుగు పద్యాలు తీయతీయగా నేర్పిస్తాయి. మిత్రుల మధ్య అపార్థాలు తొలగిపోవడానికి, శత్రువుల వల్ల అనర్థాలు కలగకుండా జాగ్రత్తపడటానికి ఆంధ్ర మహా భారతం-శాంతిపర్వంలోని ఒక్క పద్యం చక్కని దారి చూపిస్తుంది.

ఒక ఎలుక ఉదయాన్నే జీవయాత్ర కోసం బయలు దేరింది. కన్నం దాటి నాలుగడుగులు (ఎలుక కాళ్లతో) వేసిందో లేదో యమధర్మరాజులా పిల్లి ప్రత్యక్షమయింది. కంగు తింది. అంతలోనే స్తిమితపడింది. ఆ పిల్లి వేటగాడి వలలో చిక్కుకొని ఉంది. అమ్మయ్య! అనుకొని కొంచెం ధైర్యంగా ముందుకు వెళ్లే సరికి చెట్టు మీద గుడ్లగూబ, పొదలోంచి ముంగిన ఎలుకవైపు గుర్రుగా చూస్తున్నాయి. 'ఇది ఎక్కడి సంకటంరా దేవుడా!' అనుకొంది కానీ ధైర్యం కోల్పోలేదు. (ఎలోకేజీ నుండి ఎంసెట్ వరకూ చదివి ఆంగ్లభాషా సాగరాలు ఆపోశన పట్టిన అరివీర భయంకర విద్యార్థులెవ్వరిలో ఇంత ధైర్యం కనబడదు.) ఒక్కక్షణం చురుగ్గా ఆలోచించింది. పిల్లిని చూస్తే ముంగిన, గుడ్లగూబ భయపడ



తాయి. కాబట్టి పిల్లి రక్షణలో ఉన్నట్లుంటే అవి తన జోలికి రావు. అంతే! ఒక 'ఐడియా' జీవితాన్ని నిలబెడుతుంది గదా! పిల్లి రక్షణ కోరింది. వలతాళ్లు కొరికి పిల్లిని రక్షిస్తానంది. ప్రాణం మీద ఆశతో పిల్లి ఒప్పుకుంది. పిల్లి రక్షణలో ఉన్న ఎలుకను ఏమీ చేయలేమని నిర్ణయించుకొని మసకకళ్ల గుడ్లగూబ, మందబుద్ధి ముంగిన అక్కడ నుండి జారుకున్నాయి. ఎలుక హాయిగా ఊపిరి పీల్చుకొంది. ఇంక పిల్లిని విడిపించాలి. తనకు ప్రాణాపాయం లేకుండా చూసుకోవాలి. అందుకే పిల్లి ఎంత కంగారుపడుతున్నా వేటగాడు దగ్గరకు వచ్చేవరకు వలతాళ్లు కొరకలేదు. వేటగాడు సమీపించాక హడావుడిగా తెగ్గొట్టి పారేసింది. బ్రతుకుజీవుడా అంటూ పిల్లి పారిపోయింది. బ్రతికానురా దేవుడా అంటూ ఎలుక కన్నంలోకి దూరింది.

ఇంతటితో కథ అయిపోలేదు. ఎలుక చేసిన మేలు మరచిపోలేని పిల్లి జీవితాంతం స్నేహంగా ఉందాం రమ్మని కన్నం దగ్గరికి వచ్చి మరీ ఆహ్వానించింది. జీవితాంతం స్నేహం అక్కరలేదు. స్నేహం వల్ల జీవితం అంతం కాకుండా ఉంటే చాలని ఆలోచించిన ఎలుక ఇలా సమాధానం చెప్పింది.

అరులన్ మిత్రులన్ దెలియ నారయుటెంతయు  
 సూక్ష్మకృత్య, మ  
 వెవ్వరవతి దుష్కర, మ్మరులు వీరన నుండియు  
 మిత్రభావమున్  
 చొరయుటయున్ సుహృజ్ఞనము పోలిఁగిల్లియు  
 శత్రుతాగుణ  
 స్ఫురణ మొకపుసూపుటయు చూతుముగాదె ధరిత్ర  
 నెల్లెడన్

తిక్కన - శాంతిపర్వం - 3-227

జీవితంలో మిత్రులెవరో, శత్రువులెవరో తెలుసుకోవడం చాలా కష్టం. కొంతమంది పైకి చురుచురలాడే ముఖాలతో కనిపిస్తారు. కాని అవసరానికి ఆదుకొంటారు. కొందరు రాసుకు పూసుకు తిరుగుతారు. అవసరానికి ముఖం చాటేస్తారు. ఇవన్నీ జీవనయానంలో అలవాటుపడ్డ శకునాలే. అందువల్ల పిల్లని నమ్మి ఎలుక స్నేహం చెయ్యడం ఎప్పటికీ అవివేకమే పొమ్మని చెప్పింది.

ఈ వివేకం ఈనాటి యువతులకి ఉంటే అపాయకారులయిన అబ్బాయిల విషయంలో ఎంత జాగ్రత్తగా ఉండగల్గతారో కదా! అర్ధరాత్రి బండి మీద విహారాలు, పబ్బులకి, క్లబ్బులకి కలిసి తిరగడాలు, విచ్చలవిడి విహారయాత్రలు కొంతయినా తగ్గే అవకాశం ఉంది కదా!

ఈరోజుల్లో చాలామంది యువతీయువకుల్లో అనుకూల దృక్పథం కొరవడుతోంది. ప్రతిదానికీ ప్రతికూలంగా ఆలోచించడం, ఆందోళన చెందడం, ఒత్తిడికి లోనవడం తరచుగా కనబడుతోంది. ప్రపంచం మనం ఎలా చూస్తే అలా కనబడుతుంది. 'స్పృష్టిలో భేదం లేదు నీ దృష్టిలో తప్ప' అంటారు ఆదిశంకరాచార్యులు. ఏ వ్యక్తి అయినా మనం ఎలా చూస్తే అలా కనబడతాడని చెప్పడానికి ప్రబంధాల్లో వర్ణనలన్నీ ఉదాహరణలే. ఎంత వ్యతిరేకి అనుకొన్నా అతనిలో మనకు కావలసిన లక్షణాలు కొన్నయినా ఉంటాయి. అదే విషయాన్ని ఉత్తర హరివంశం అనే ప్రబంధంలో నాచన సోమన బలరామదేవుని వర్ణనలో స్పష్టం చేస్తాడు.

**పాతాళాధిపుఁడైన శేషుఁడు ప్రలంబఘ్నుండు నారాయణ  
ప్రీతింబుట్టిన శంకరుండని జనుల్ పేర్కొన్నచో నంధకో  
ద్భూత స్నేహముఁ గామపాలతయుఁ దప్పున్**

**దప్పుఁగొకేమి? వి**

**ఖ్యాతిం బొందఁడె పాండురాంగ మహిమన్ హాలాహల  
స్వీకృతిన్**

- నాచన సోమన

నాచన సోమన తిక్కనగారి గాఢాభిమాని. ఆయనలాగే ఈయన కూడా హరిహరనాథునికే కావ్యాంకితం చేశాడు. ఉత్తర హరివంశంలో కథ అంతా శ్రీకృష్ణ విజయమే. కాబట్టి కృష్ణునికి తోడునీడైన బలరాముని శివుని అవతారంగా వర్ణించాలని ఆయన తాపత్రయం. కాని శివుడు అంధకవైరి. బలరాముడు అంధకమిత్రుడు (అంధక వంశం వారు యాదవుల మిత్రులు). శివుడు కామపాలుడు (మన్మథుని శాసించినవాడు). బలరాముడు మన్మథుని శ్వాసించినవాడు. ఇన్ని వైరుధ్యాలున్నా కలిసి లక్షణాలు ఉండకపోతాయా, కవి పరిశీలించగా అద్భుతమైన పోలికలు రెండు దొరికాయి.

బలరాముడు, శివుడు ఇద్దరూ తెల్లనివారే. 'పాండురాంగ మహిమ' ఇద్దరికీ ఉంది గదా అని సమర్థించాడు. ఇంకో పోలిక 'హాలాహల స్వీకారం' అన్నాడు. శివుడు హాలాహల స్వీకారం చేసిన విషయం అందరికీ తెలుసు. మరి బలరాముని విషయంలో ఇది ఎలా సరిపోతుంది? మనసుండిన మార్గముండదా? నాచన సోమన భాషావైపుణ్యంతో దాన్ని సాధించాడు. బలరాముడు హాల (మద్యం), హలము (నాగలి) విడిగా స్వీకరించాడు గదా అన్నాడు. అంటే శివుని విషయంలో ఏక పదమైన హాలాహలం బలరాముని విషయంలో రెండు పదాలు కలిసిన ద్వంద్వ సమాసం అయింది. కవిగారి నాలుకకి రెండువైపులా పదునుండటం అంటే ఇదే.

సారాంశంగా మనం ఎంత వ్యతిరేకించే వారిలోనయినా మనకు కావలసిన లక్షణాలు కొన్నయినా ఉంటాయని గ్రహించవచ్చు. ఈ భావంతో జీవిస్తే ప్రపంచంలో ప్రతికూలతలుంటాయా? ఇంతకంటే వ్యక్తిత్వ వికాసం ఉంటుందా? ఈ నాలుగు పద్యాల్లోనే ఇంత ఉంటే మొత్తం పద్యసాహిత్యంలో ఇంకెంత ఉంటుంది! అందువల్ల తెలుగుపద్యమే తెలుగువారి వ్యక్తిత్వం.

**ఒక పద్యమ్మును నేర్చుకొన్న ధనమైయోగమ్మునై ధ్యానమై  
సుకవిత్యాంబల దీప్తిదర్శన సుధాస్రోతస్యిని స్నామై  
అకలంక ప్రతిభాసమన్విత మృదువ్యాహారమై హారమై  
సకలోర్కన్ కొనగోట నెత్తినటులుత్యాహమ్ము దీపంచెడిన్**



అద్భుతమైన ధారణాశక్తి కలిగిన మహా సహస్ర్రావధాని డా॥ గరికిపాటి నరసింహారావు. ప్రాచీన కవిత్వానికి తోడు ఇటు ఆధునిక కవిత్వాన్ని కూడా జోడించి అవధాన విద్యలో ప్రవేశపెట్టిన విలక్షణమైన అవధాని. ప్రపంచంలోని అనేక దేశాల్లో తన విద్యను ప్రదర్శించారు. తెలుగుభాష యొక్క బొన్నత్యాన్ని వివిధ మాధ్యమాల ద్వారా ప్రచారం చేస్తున్నారు. నివాసం కాకినాడ, హైదరాబాదు.





## తరం మాలింది! స్వరం మాలింది!

రెండు జుయదేు

ఇతర కళలన్నిటి కన్నా వయస్సులో చిన్నదైన చలనచిత్ర కళ భారత దేశంలో ఆవిర్భవించి ఇప్పటికి సరిగ్గా నూరేళ్ళే అవుతున్నా, దాని ప్రభావం మాత్రం అంతకు కొన్ని వందల రెట్లు ఎక్కువ. తెరమీది బొమ్మలు కథాకథన రూపాన్ని సంతరించుకున్న తొలి నాళ్ళ సినీ రూపకర్తల్లో వ్యాపారదృష్టి కన్నా కళాత్మక అధికం. అప్పటి మూగసినిమాల రోజుల్లో, దేశంలో స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం ముమ్మరంగా సాగుతోంది. కానీ, జనానికి తెలిసిన కథలనే తెరపై బొమ్మలుగా చూపి, ఆకట్టుకోవాలన్న ఆలోచనతో పౌరాణిక, చారిత్రక కథలకే మన సినీ రూపకర్తలు ఓటేశారు.

పైపెచ్చు, బ్రిటీషు ప్రభుత్వపు కఠినమైన సెన్సార్షిప్ సైతం మన దర్శక, నిర్మాతలను సమకాలీన రాజకీయ అంశాల వైపు వెళ్ళనివ్వలేదని చెప్పాలి. అయితే, పౌరాణిక, జానపద కథలే సినీ ఇతివృత్తాలైన ఆ రోజుల్లోనూ ఆ చిత్రాల్లో కూడా మన దర్శక, నిర్మాతలు ప్రజలను చైతన్య పంతులను చేయడానికీ, జాతీయాభిమానాన్ని రేకెత్తించడానికీ, మనదైన వారసత్వంపట్ల జాగృతులను చేయడానికీ వీలైన చోటల్లా ప్రయత్నించారు.

తెరపై మూగబొమ్మలకు మాటొచ్చాక తెలుగు సినీ పరిణామాన్ని గమనిస్తే, తెరపై తెలుగు మాట, పాట మొదటిసారిగా వినిపించిన సినిమా 'కాళిదాస్' (విడుదలైంది- 1931 అక్టోబర్ 31) కాగా, తొలి పూర్తి తెలుగుటాకీ భక్త ప్రహ్లాద (తొలిసారిగా రిలీజైంది 1932 ఫిబ్రవరి 6న బొంబాయిలో). ఈ భక్త ప్రహ్లాద కథాంశం పౌరాణికమే అయినా, అది కూడా ప్రతీకాత్మకంగా బ్రిటీషువారిపై ఆనాటి భారతీయుల పోరాటాన్ని ప్రతిబింబించిన కథనని

అగ్రకులస్థుడు, నిమ్మ  
కులస్థురాలిని పెళ్ళి  
చేసుకోవడం- మాలపిల్ల నాటికి  
భావ విప్లవమైతే, బలిపీఠం  
నాటికి అది భావాలలో ఆదర్శం.  
ఆ ఆదర్శానికి తగ్గట్లు అవసరమైన  
కొత్త వాతా వరణంలో ఇమడక  
పోతే చోటుచేసుకునే అపార్థా  
లకు ఆ రెండో సినిమా తెర  
రూపం. అయితే, కాలగతిలో  
సమాజంలో మరింత మార్పు  
వచ్చి, కులాంతర, మతాంతర  
వివాహాలు గణనీయమైన  
సంఖ్యలో జరుగుతుండేసరికి,  
ఇవాళ్ళకి అది ఓ సాధారణ  
సామాజిక వాస్తవం.



కొందరి భావన. బ్రిటీషు వారికి హిరణ్యకశిపుడు పాత్ర, గాంధీజీకి ప్రహ్లాదుడి పాత్ర ప్రతీకలు కావచ్చని విశ్లేషించిన వారూ ఉన్నారు.

**తొలి తెలుగు సామాజిక చిత్రం**

అప్పటి నుంచి గడచిన 81 ఏళ్ళ తెలుగు సినీచరిత్రలో సుమారు 4,500 వేల దాకా నేరు చిత్రాలు వచ్చాయని ఓ అంచనా. అందులో ఎన్ని శాతం చిత్రాలు అభ్యుదయ వాదంతో, సమాజాన్ని పురోగమింపజేశాయి, సామాజిక వాస్తవికతను ఏ మేరకు ప్రతిఫలించాయన్నది ఆసక్తికరమైన అంశమే.

నిజానికి, టాకీ చిత్రయుగంలోనూ తొలి నాలుగేళ్ళూ తెలుగులో వచ్చినవన్నీ పౌరాణికాలు, కాకుంటే భక్తిగాధలు. అవన్నీ ప్రసిద్ధ ఇతివృత్తాలే! అయితే, ఆ కాలపు సమాజాన్ని ప్రతిఫలించిస్తూ, అభ్యుదయ దృక్పథాన్ని చూపెట్టడం రికార్డుగా చూస్తే, 1936 నాటి ప్రేమ విజయము తొలి తెలుగు సాంఘిక చిత్రం. 'సామాజిక అంశాలను ప్రతిఫలించే చిత్రం'గా చెప్పుకొంటూ మొదలైన ఈ సినిమాతో తెలుగు తెరపైకి సమకాలీన సాంఘిక అంశాలు నేరుగా ప్రవేశించాయి.

అప్పటికే ప్రసిద్ధమైన 'కాలేజ్ గర్ల్' అనే నాటకాన్ని ఆధారం గా చేసుకొని రూపొందించిన ఈ చిత్రంలో కళాశాల జీవితం, విద్యార్థిని విద్యార్థుల మధ్య వికసించే ప్రేమ, స్థానిక ఎన్నికల లాంటి అనేక సమకాలీన పరిస్థితులు ప్రస్తావనకు వచ్చాయి. ఆనాటి సమాజంలో ఎక్కువగా చర్చనీయాంశమైన వితంతు వివాహాల అంశం కూడా కథలో ప్రధానాంశమైంది. సాంకేతిక నిపుణుడైన ద్వారకానాథ్ ప్రజ్ఞ అండగా, అప్పటి రంగస్థల ప్రముఖుడు కృత్తివెంటి నాగేశ్వరరావు నిర్దేశకత్వంలో 'ఇండియన్ ఆర్ట్ సినిమా' పతాకంపై ఈ చిత్రం తెర మీదకు వచ్చింది. అటు ఇతివృత్తంలోనూ, ఇటు పాత్రలు ఎదుర్కొనే సమస్యల్లోనూ ఈ తొలి తెలుగు సాంఘిక చిత్రం అలా సమకాలీనతను చూపడం విశేషమే. అంటే మన సినిమా ఇప్పటికి 77 ఏళ్ళ క్రితం సామాజిక కథాంశాలు, అభ్యుదయ భావాల బాటలో ప్రవేశించిందన్న మాట. అప్పటి నుంచి కులం, ఆర్థిక హోదా, ప్రేమ, పెళ్ళి, వర

కట్నం, పితృస్వామ్య భావజాలం, గృహహింస, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం లాంటి సామాజిక వాస్తవాలు సినిమా పట్టకం ద్వారా కొన్నిసార్లు ప్రతిఫలించాయి. పరావర్తనం చెందాయి. మరికొన్ని సందర్భాల్లో ఈ వెలుగు రేఖలు వక్రీభవనమూ చెందాయి.

**కులాలు, ఆర్థిక లంతరాల రణశ్రేణి**

స్వాతంత్ర్య ఉద్యమానికి సరిజోడుగా సంస్కరణ ఉద్యమాలూ ఊపందుకున్న రోజులను గమనిస్తే, మన రెండో సాంఘిక చిత్రమూ పురోగామి దృక్పథంతో కూడుకున్నదే! తమిళుడైన కె. సుబ్రహ్మణ్యం (నేటి సుప్రసిద్ధ భరతనాట్య కళాకారిణి పద్మాసుబ్రహ్మణ్యం తండ్రి) జాతీయవాద ఉద్యమానికి ఊతంగా సినీ మాధ్యమాన్ని ఉపయోగించుకున్నారు. కులతత్వాన్ని నిరసించిస్తూ, కులం పేరిట సాగుతున్న దౌర్జన్యాన్ని ఖండిస్తూ ఆయన తమిళంలో బాలయోగిని (1937) చిత్రాన్ని రూపొందించారు. గూడవల్లి రామబ్రహ్మం సహాయకుడిగా పనిచేయగా, అదే కథను, అదే పేరుతో తెలుగులోనూ తీశారు.

ఇక, ప్రముఖ రచయిత చలం రచన ఆధారంగా గూడవల్లి రామబ్రహ్మం తీసిన మాలపిల్ల (1938) తెలుగులో నాలుగో సాంఘిక చిత్రం. అది ఆనాటి అస్పృశ్యతా నివారణ పోరాటానికి, హరిజనుల దేవాలయ ప్రవేశ ఉద్యమానికి వెండి తెరరూపం. కేరళలో ఓ సంస్థానంలో జరిగిన హరిజనుల ఆలయ ప్రవేశ ఉదంతం స్ఫూర్తిగా ఈ చిత్రం తీశారు. కులతత్వం పై పోరాటానికి అప్పటి నుంచి తెలుగు తెర వేదికే. మాలపిల్ల వచ్చిన నాలుగున్నర దశాబ్దాల తరువాత కూడా అస్పృశ్యత, అంటరాని తనం తెరపై చూపెట్టాల్సిన పరిస్థితి సమాజంలో ఉందనడానికి వేజెళ్ళ సత్యనారాయణ మరోమలుపు (1982) లాంటివి ఉదాహరణ. కాలం మారినా, తరాలు మారినా సమాజంలో మార్పు ఆశించినంత వేగంగా రాలేదనడానికి ఆనాటికి అది వెండితెర సాక్ష్యం.

ఆగ్రకులస్తుడు, నిమ్మ కులస్తురాలిని పెళ్ళి చేసుకోవడం-మాలపిల్ల నాటికి భావ విప్లవమైతే, బలివీరం నాటికి అది భావాలలో ఆదర్శం. ఆ ఆదర్శానికి తగ్గట్లు అవసరమైన కొత్త వాతావరణంలో ఇమడకపోతే చోటుచేసుకునే అపార్థాలకు ఆ రెండో సినిమా తెరరూపం. అయితే, కాలగతిలో సమాజంలో మరింత మార్పు వచ్చి, కులాంతర, మతాంతర వివాహాలు గణనీయమైన సంఖ్యలో జరుగుతుండేసరికి, ఇవాళ్ళికి అది ఓ సాధారణ సామాజిక వాస్తవం. అందుకే, నాయికా నాయకుల మధ్య వివాహానికి కులమే అడ్డుగోడ అవుతున్న సందర్భాలు తాజా సినిమాల్లో అరుదు.

అయితే, ఆర్థికపరమైన అంతస్థుల తేడా మాత్రం అప్పటికీ, ఇప్పటికీ ప్రధాన సమస్య. సమాజంలోనూ, సినిమాల్లోనూ ప్రధానాంశమే. పెద్దింటి అమ్మాయి, పేదంటి అబ్బాయిల





ప్రేమకూ, పెళ్ళికి అవరోధాలతో వచ్చిన, వస్తున్న సినిమాల జాబితా కొండవీటి చాంతాడే! పాతాళభైరవి (1951) రోజుల నుంచి తేజ దర్శకత్వంలో నితిన్ నటించిన నిన్నటి జయం (2002) దాకా ఈ సామాజిక వాస్తవం ఓ తరగని ముడిసరుకు.

**ఎలాంటి మొగుడు కావాలి?**

భర్త తాగుబోతైనా, తిరుగుబోతైనా పవిత్ర భారతనారి తన భర్త పాదాలనే ఆశ్రయించాలన్న పాతకాలపు పాతివ్రత్య ధర్మాలను మన సినిమాలు యథాశక్తి ప్రబోధిస్తూ వచ్చాయి. తెలుగులో మూడో సాంఘిక చిత్రమైన రోహిణీ పిక్చర్స్ వారి గృహలక్ష్మి (1938, దర్శకుడు హెచ్.ఎం. రెడ్డి) పరకాంతా వ్యామోహంలో పడి, ఇంటికి దీపమైన ఇల్లాలని నిర్లక్ష్యం చేసిన ఓ భర్త, అతనిలో పరివర్తన తెచ్చిన భార్య కథ. ఈ సాధారణ కథా ఇతివృత్తంలోనూ మద్యపాన వ్యతిరేకతను ప్రబోధించడం, కల్లు మానండోయ్ బాబూ కళ్ళు తెరవండోయ్... గీతం వగైరా పురోగామి దృక్పథ చిహ్నాలే.

కథానాయకుడు ఎన్ని చెడు తిరుగుళ్ళు తిరిగినా, చివరకు మంచివాడిగా పరివర్తన చెందడమనే వెండితెర సంస్కరణ ఫార్ములాకు ఈ సినిమా నాంది పలికింది. దాదాపు అర్ధశతాబ్దం తరువాత ప్రభాకరరెడ్డి నిర్మించిన మోహన్ బాబు-జయసుధల గృహప్రవేశం (1982) నాటికి కూడా పతియే ప్రత్యక్షదైవమనే హీరోయిన్లు, చెడ్డవాడైన హీరో ఆఖరికి పశ్చాత్తాపపడడమనే ధోరణి కొనసాగింది.

ఒకప్పుడు కుటుంబం కోసమే జీవితాన్ని హారతి కర్పారం చేసుకున్న స్త్రీల జీవితాలు తెరపై అంతులేని కథ (1976)లుగా

సంధ్య (1980) వెలుగులు చిమ్మేవి. కాలగతిలో భర్త ఏం చేసినా సహించి, క్షమించి, భరించాల్సిన అవసరం జీవితంలో తగ్గింది. స్త్రీలు ఆర్థికస్వేచ్ఛతో స్వతంత్ర జీవనులయ్యే సావకాశం సమాజంలో వచ్చింది. అందుకే, 'సహనశీలివమ్మా... మహిళా... అనురాగ మూర్తివమ్మా...' అని ప్రశంసలందుకున్న ఒకప్పటి సినినాయిక రూపే కాదు, చూపూ మారింది. దృఢమైన అభిప్రాయాలతో, పెళ్ళికి ముందు నుంచి తమ భావాలను స్పష్టంగా వ్యక్తం చేస్తున్న స్త్రీ పాత్రలు (ఆనంద్, గోదావరి, బొమ్మరిల్లు) ఇటీవల తెర మీదకు నడిచొచ్చాయి.

అయితే, స్త్రీ స్వేచ్ఛ, సమానత్వ అంశాలను మన సినిమాలు వక్రీకరిస్తున్న సందర్భాలూ చాలానే ఉంటున్నాయి. అందుకే, కొన్ని సిని నాయికా పాత్రలు సింపుల్ గా... ఏకపత్నీ ప్రతుడైన శ్రీరాముడు మాకక్కర్లేదు, బుగ్గ గిల్లెసి, చీర లాగేసే ...చిలిపి కృష్ణుడే కావాలి... ఉయ్ లవ్ బ్యాడ్ బాయ్స్! అని కొత్త పాట పాడుతున్నాయి. వాస్తవికతను వక్రీకరించి, అదే అనుసరించాల్సిన ధోరణి అని భ్రమింపజేస్తున్నాయి.

**మనిషికి పెళ్ళి! మనసుకు హాల్డర్?**

నిజానికి, వివాహబంధం, మాంగల్యం, పసుపు కుంకుమలకు మన సమాజంలోని ప్రాధాన్యం కూడా సినిమాలకు మహత్తరమైన ముడిసరుకులే. వై.వి. రావు మళ్ళీ పెళ్ళి (1939), ఆ తరువాత వచ్చిన బి.ఎన్. రెడ్డి సుమంగళి ('39) వితంతు పునర్నివాహాన్ని ప్రోత్సహించాయి. కానీ, మెడలో తాళి ఉంది కాబట్టి, మనసులో ఇష్టాన్ని చంపుకొని అయినా కట్టుకొన్న వాడితోనే కలిసి ఉండాలన్న సూత్రీకరణకే చాలా ఏళ్ళు మన సినిమాలు వోటేశాయి. మాంగల్య బలం (1959) అందుకు ఓ ఉదాహరణ. మనసు కన్నా మాంగల్యానికే పెద్ద పీట వేసే ధోరణి చంద్రమోహన్-రాధికలతో బాపు తీసిన రాధా కల్యాణం (1981) నాటికి కనిపిస్తుంది. తాళిబొట్టు తీసేసి రమ్మన్నప్పుడు, వివాహ బంధాన్ని తెంచుకొని ప్రేమబరిలోకి రాలేని సగటు మధ్యతరగతి



మహిళ మనస్తత్వమే జన నీరాజనం అందుకుంది.

అందుకు భిన్నంగా మనసు లేని చోట మాంగల్యానికి పని లేదంటూ ముందే కూసిన కోయిల- ప్రత్యగాత్మ దర్శకత్వంలోని మనసు-మాంగల్యం (1971). ఆ చిత్రంలో హీరో తాను కట్టు కున్నా కాపురం చేయని యువతి మెడ లోని తాళిని తీసేసి, ఆమె ఇష్టపడుతున్న వాడికిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాడు. పెళ్ళినేది జరగా ల్పింది రెండు మనసుల మధ్యే కానీ, మనుషుల మధ్య కాదనే ప్రతిపాదన అందులో ఉంది. అది ఒక రకంగా అప్పటికి సమాజం ఆలోచనాధోరణిలో రావా ల్పిన మార్పుకు నిదర్శనం. కానీ, కాలాన్ని దాటి ముందుకెళ్ళి తీసిన ఈ చిత్రాన్ని అప్పటి జనం హర్షించలేదు.

ఓ దశాబ్దకాలం తరువాత ఆ అంశానికే అగ్ర, నిమ్మ వర్ణాల కోణాన్ని, సంప్రదాయాన్ని జోడించిన చిత్రం- కె. విశ్వనాథ్ సప్తపది (1981). దానికి కొనసాగింపు జంధ్యాల ఆనంద బైరవి (1984). ఈ రెండు చిత్రాలకూ ఇతివృత్తాల మీద తలెత్తిన నిర సనలు తక్కువేమీకాదు. అయితే, వినసాంపైన సంగీత, సాహిత్య, నృత్యాల మధ్య ఆ విమర్శలు మరుగయ్యాయి.

ఆ తరువాత దశాబ్దాన్నర గడిచి, కొత్త సహస్రాబ్ది వచ్చేసరికి సమాజమూ మారింది. ప్రేక్షకులూ మారారు. మనసుల మధ్య పెళ్ళినే హర్షించారు. ప్రేమ లేని పెళ్ళి కంటే, ప్రేమించినవాడి తోనే అమ్మాయి పెళ్ళికి ఓటేస్తూ, నువ్వే కావాలి (2000), నువ్వు నాకు నచ్చావ్! (2001) లాంటి చిత్రాలు వచ్చి, ఘన విజయం అందు కున్నాయి.

**దుష్టలకు దూరంగా...**

మనసు లేనప్పటి సంగతి అలా ఉంచండి! మనిషే దుర్మార్గుడైతేనో!! అయినా సరే, అతడితోనే భార్య కలి సుండాలన్నదే సమాజం రుద్దిన కట్టు బాటు. ఆ బంధనాలను తెంచుకోవడం లో తెర మీద కథానాయిక అంత తేలిగ్గా ఆమోదం పొందలేకపోయింది. నిజానికి, దీనికి బీజం తెలుగులో టాకీలు మొదలైన రెండు దశాబ్దాల కల్లా పడింది. ఆదర్శ



భావాలతో 'ప్రజానాట్య మండలి' ద్వారా రంగస్థలంపై ప్రత్యేక ముద్ర వేసిన గరికపాటి రాజారావు సినిరంగ ప్రవేశం చేసి, రూపొందించిన పుట్టిల్లు (1953) లో భర్త పరమ దుర్మార్గుడైనప్పుడు, భార్య అతణ్ణి వదిలేయవచ్చంటూ ప్రబో ధించారు. కఠినమైన జీవన వాస్తవికతను గ్రహించి, అవసరాన్ని బట్టి ఆచరించా ల్పిన విప్లవాత్మక పంథాను పుట్టిల్లు చిత్రం చూపెట్టింది.

క్రాంతదర్శిగా కవి చూపిన ఆ మార్గం అప్పట్లో ప్రేక్షకజనానికి రుచించ లేదు. అలాగే, చిలకమ్మ చెప్పింది (1977)లో భర్తను భరించలేక భార్య తన దారి తాను చూసుకుంటే, దాన్ని జనం హర్షించలేదు. కానీ, కాపురం పొస గనప్పుడు కలిసుండడం కన్నా వేరుపడ

డమే ఉత్తమమన్న వైఖరి ఆ తరువాత క్రమంగా అందరూ ఆమోదిస్తున్న పరిష్కారమైంది! అందుకు వెండి వెలుగుల సాక్ష్యం- 'యువచిత్ర' అధినేత కాట్రగడ్డ మురారి నిర్మించిన గోరింటాకు (1979). పుట్టిల్లు నుంచి గోరింటాకుకు వచ్చేనాటికి సమాజం ఆలోచనాధోరణి మారింది. మోసగాడైన యువకుడు కట్టిన తాళిని తెంపి, ఒక యువతి వాడి ముఖాన కొడితే ప్రేక్షకులు జేజేలు పలికారు.

అలాగే దర్శక, నిర్మాత క్రాంతికుమార్ లాంటివారు

1980ల ద్వితీయార్థంలో, 1990లలో న్యాయంకావాలి! (1981), స్వాతి (1984), 9 నెలలు (2000) లాంటి చిత్రాల ద్వారా మహిళా జీవిత ప్రధానాం శాల్ని ప్రస్తావించారు. ఈ పితృస్వామ్య వ్యవస్థలో శిలమంటే ఏమిటి, మనస్సుల మధ్య అనుబంధానికి వయస్సుతో పని ఏమిటి, గర్భాన్ని అద్దెకిచ్చి, మరొకరి బిడ్డను తాను కనే మాతృమూర్తుల 'సర్రోగసీ' అంశం లాంటివి చర్చించారు.

**నిరుద్యోగ భారతం**

కాలం మారుతూ వచ్చినా, సమా జంలోని మౌలిక సమస్యలు మారలేదు. ఇవాళ్ళికి సమాజాన్ని పీడిస్తున్న నిరుద్యోగ సమస్యలాంటి కళ్ళదుటి వాస్తవాన్ని బి.ఎన్. రెడ్డి వందేమాతరం (1939)



చిత్రం ఆనాడే ప్రస్తావించింది. అయితే, ఆ అంశాన్ని కుటుంబ నేపథ్యంలో చెబుతూ, చివరకు వందేమాతరం లాటరీలో తగిలిన అదృష్టమే సమస్యకు పరిష్కారంగా చూపారు. అయితే, స్వరాజ్యం వస్తే, సమస్యలు పరిష్కార మవుతాయన్నది దర్శక-నిర్మాతల పరోక్ష సూచన అనుకోవచ్చు.

తీరా, స్వరాజ్యం వచ్చినా సమస్య తీర లేదన్న నిష్పర సత్యానికి సినిరూపం ఆ తరు వాత నలభయ్యేళ్ళకు కమలహాసన్ -శ్రీదేవితో కె. బాలచందర్ తీసిన ఆకలి రాజ్యం (1980). అదే నిరుద్యోగ సమస్యను ప్రతిభావంతుల మీద పడిన రిజర్వేషన్ విధానపు విషపరిణా మంగా చిత్రించిన వేజెళ్ళ సత్యనారాయణ ఈ చదువులు మాకొద్దు! (1984) అప్పట్లో వాదవివాదాలు రేపిన వెండితెర సంచలనం.

పెరిగిన జనాభా, విద్యావకాశాల నేపథ్యంలో గతంతో పోలిస్తే, ఇవాళ దేశంలో నిరుద్యోగం ఇంకా పెరిగింది. సమస్య పెరిగినా, ఆ సామాజిక వాస్తవ నేపథ్యంలో వస్తున్న, సత్య దర్శనం చేయిస్తున్న సినిమాలు దాదాపు మృగ్యం.

**వరకట్ట వీడితేలు, బాధితులు**

సమాజంలో ఉన్న వరకట్ట దురాచారాన్ని తెలుగు సినిమా కెమేరా కన్ను చిత్రిస్తూనే వచ్చింది. సినీ ఆగ్రహం. కొన సాగుతున్న ఈ దుస్సంప్రదాయాన్ని నిరసిస్తూ కాళ్ళకూరు నారాయణరావు ప్రసిద్ధ నాటకం ఆధారంగా చిత్రజల్లు పుల్లయ్య తీసిన వర విక్రయం (1940) నుంచి ఇప్పటి దాకా తెలుగులో వందల సంఖ్యలోనే సినిమాలు వచ్చాయి.

ఎన్టీయార్ వరకట్టం (1969) అయినా, కె. విశ్వనాథ్ తీసిన శుభలేఖ (1982) అయినా, వేజెళ్ళ తీసిన ఈ పిల్లకు పెళ్ళవుతుందా? (1983) అయినా వరకట్ట సమస్యపై వచ్చినవే. వరకట్టపు చావులు, గ్యాస్ సిలిండర్ ప్రమాదంగా చూపించి కోడల్ని హతమార్చడాల్లాంటివి సమాజంలో నుంచి సినిమా ల్లోకి (ఏయన్నార్ జస్టిస్ చక్రవర్తి -1984) నడిచొచ్చాయి. కాకపోతే, కాస్తంత నాటకీయతనూ, అసహజత్వాన్నీ అద్దుకొని మరి వచ్చాయి.

**సామాజిక చైతన్యానికి ప్రాతిపదికలు**

దున్నే వాడిదే భూమి, భూమికి రైతే యజమాని అన్న భావాలు 1960, '70ల నాటి చిత్రాల్లో కనిపించినా, రానున్న సమాజంలో కానున్న వాస్తవం అదేనన్న సంగతిని దర్శకుడు గూడవల్లి రామబ్రహ్మం రైతుబిడ్డ (1939)లోనే చూపెట్టారు. దేశానికి స్వాతంత్ర్యమైనా రాని రోజుల్లోనే జాగృతులైన రైతు



సంఘాల వారికీ, జమీందారులకూ మధ్య సంఘర్షణ సాగుతుండగా, రైతు రక్షణయాత్ర జరిగిన సమయంలో తీసిన సినిమా అది.

భూమికి యజమాని రైతే అనీ, జమీందారు శిస్తు వసూలు చేసే ఏజెంటు మాత్రమేననీ, అడవులు-పోరంబోకులు ప్రజలవేననీ ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటుచేసిన కమిటీ అప్పట్లో ప్రకటించింది. ఆ చారిత్రక నేపథ్యంలో రామబ్రహ్మం రూపొందించిన ఈ కథాచిత్రం జమీందార్లను వాస్తవికంగా చూపించి, నిర్దాక్షిణ్యంగా అవహాస్యం చేసింది. జమీలు పోయి, దున్నే వాడిదే భూమి అవుతుందన్న ఆగామి స్పృహను ఆ సినిమా అందించింది. రైతుల కుటుంబాలు, జీవి

తాలు, గ్రామీణవ్యవస్థ నేపథ్యంతో ఆ తరువాత వచ్చిన హీరో కృష్ణ ప్రజారాజ్యం (1983), రైతుభారతం (1994) చిత్రాల లాంటి వన్నీ ఆ తానులోని గుడ్లకు, సినిరూపకల్పన నాటి సామాజిక స్థితిని అతుకులు వేసుకున్న కథలే!

**స్వాతంత్ర్యం కి మేడివండు**

స్వాతంత్ర్యంతో సమాజం భూతల స్వర్గమవుతుందన్న స్వప్నం కొద్దిరోజుల్లోనే కరిగిపోయిన వైనాన్ని మన సినిమాలూ ప్రతిఫలించాయి. నటి-నిర్మాత సి. కృష్ణవేణి ఎం.ఆర్.ఎ. పతాకంపై ఎల్.వి. ప్రసాద్ దర్శకత్వంలో నిర్మించిన మనదేశం (1949) చిత్రం ఆనాటి స్వాతంత్ర్య పోరాట కాలఘట్టాన్ని తెరపై చూపింది. అదే సమయంలో దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించాక వచ్చిన కొత్త ప్రభుత్వంలో దేశం కోసం త్యాగం చేసిన దేశభక్తులకు సరైన స్థానం లేదనే విషయాన్ని ప్రస్తావించింది. ద్రోహి (1948) చిత్రం మనకొచ్చిన స్వరాజ్య లక్షణాన్ని ప్రశ్నించింది. ఇవన్నీ సమకాలీనతను చూపుతూనే, ప్రేక్షకుల్ని ఆలోచింపజేసిన ప్రయత్నాలు.

ఆ తరువాత కూడా స్వాతంత్ర్యం అందించిన ఫలాలు ఏమిటన్నది ప్రశ్నిస్తూ, పదుల సంఖ్యలో సినిమాలు వచ్చాయి.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చి మూడు దశాబ్దాలు దాటినా, పరాయి ప్రభువుల నుంచి దేశానికి స్వాతంత్ర్యం కోసం శ్రమించిన యోధుడైనా (దాసరి-ఎన్టీయార్ల సర్దార్ పాపారాయుడు- 1980), పరాయి దేశాల ముప్పురుల నుంచి దేశాన్ని కాపాడిన సైనిక వీరుడైనా (బొబ్బిలిపులి- 1982) చివరకు ఇంటిదొంగలతోనే పోరాడి, మన ప్రజాస్వామ్యంలోని దొంగ రాజకీయనేతలపై తుపాకీ ఎక్కుపెట్టాల్సిన దుర్గతి పట్టినట్లు సామాజిక వాస్తవాన్ని మెలోడ్రామాతో చెప్పారు.

అవన్నీ అప్పట్లో జనం మెచ్చిన కథలు, చిత్రాలు. కానీ, స్వాతంత్ర్యోద్యమ తరం మారి, సరళీకరణ, సంస్కరణల శకపు కొత్తతరం వచ్చాక, అదే హీరో వారసుడైన బాలకృష్ణ నటించి నప్పటికీ, గత పదేళ్ళలో వచ్చిన ఆ తరహా కథలు (విజయేంద్ర వర్మ- 2004, పరమ వీరచక్ర, తాజాగా శ్రీమన్నారాయణ- 2012) ప్రేక్షకులకు పట్టని విషయాలయ్యాయి. మారిన తరాన్నీ, మారు తున్న వారి స్వరాన్నీ, సమాజంలో మారిపోతున్న విలువలనూ తులనాత్మకంగా చూడకపోతే, ఎదురయ్యేది పరాజయమేనని బాక్సాఫీస్ పాఠం నేర్పాయి.

**జనస్వామ్యమా? ధనస్వామ్యమా?**

అలాగే, మనకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చినా ప్రజాస్వామ్యం వర్ధిల్లడానికి బదులు గ్రామీణ పాలనావ్యవస్థలో ధనస్వామ్యం పెరిగిపోయింది. అలా పేరుకుపోతున్న అనేక రుగ్మతలకు ఆనాటి కె.వి. రెడ్డి పెద్ద మనుషులు (1954) నుంచి నిన్నటి టి. కృష్ణ వందేమాతరం (1985) దాకా అన్నీ సినీ ప్రతిబింబాలు. ఇక, అయిదున్నర దశాబ్దాల పై చిలుకు క్రితమే గ్రామీణ నేపథ్యంలో, భూ సమస్యను ఇతివృత్తంగా చేసుకొని తాపీ చాణక్య దర్శకత్వం లో రోజులు మారాయి (1955) ఓ క్రాంతిదర్శక చిత్రం. అందులో బంజరు భూముల పంపిణీని పతాక సన్నివేశాల సాక్షిగా తెరపైకి తెచ్చారు. ఇవాళ పాలకవర్గాలు గొప్పగా చెప్పుకుంటూ, ఎప్పటికీ పూర్తి చేయలేకపోతున్న భూపంపిణీ వ్యవహారాన్ని అప్పట్లానే వెండితెరపై చూపెట్టడం సమాజంలో రావాల్సిన, రానున్న మార్పులకు ముందస్తు సంకేతం.

**ఆ రోజుల్లోనే మొదలైన క్షీణత**

అలాంటివి వస్తున్న సమయంలోనే 1950ల ప్రథమార్థం నుంచే తెలుగు సాంఘికచిత్రాలు మరోపక్క క్రమంగా కొంత నాటకీయ పంథాకు మళ్ళినట్లు భావించ వచ్చు. అది సాదాసీదా కుటుంబకథ అయినా, లేక సమాజంలోని అన్యాయాలపై సామాన్యుల ఆవేదన, ఆగ్రహమైనా -మంచీచెడుల మధ్య సంఘర్షణే అప్పటి సినీమాల ప్రధాన భూమిక. ఆఖరుకు మంచిదే పైచేయి కావడంతో, 'అంతా సుభిక్షం, సుఖాంతం' అన్నట్లుగానే సినీమా ముగుస్తుంది. ఈ రకమైన విలువల అజెండా నిర్ణయం, అపరిమిత ఆశావాదం తెలుగు సినీకథలో అంతర్భాగమయ్యాయి.

ఆసక్తికరమైన విషయం ఏమిటంటే, తెలుగు సినీమాకు స్వర్ణయుగం గా చెప్పుకొనే 1950, 1960లలో కూడా

సోషల్ పిక్చర్స్ లో కుటుంబ ఇతివృత్తాలే ఎక్కువగా వచ్చాయి. అంతే తప్ప, వాస్తవిక చిత్రాలో, కళాత్మక చిత్రాలో కాదు. చెడు మీద మంచి విజయం, చెడ్డవాళ్ళు ఆఖరికి తప్పు తెలుసుకొని మారడం, పొరపాచ్చాలతో చిన్నాభిన్నమైన ఉమ్మడి కుటుంబం చివరకు కలుసుకోవడంలాంటి కథాంశాలే తెర నిండా పరుచు కున్నాయి.

1960ల ద్వితీయార్థానికే మొదలైన క్షీణత, 1970లలో ప్రస్ఫుటంగా కనపడింది. ఇంద్రియాలను ఉత్తేజపరిచి, విస్మయంలో వాస్తవ ప్రపంచాన్ని కాసేపు విస్మరింపజేసే యాక్షన్, కౌబాయ్, జేమ్స్ బాండ్ చిత్రాలు హోరెత్తించాయి. సాంఘిక చిత్రాల్లోనూ వెగటు హాస్యం, మోటు సరసంతో మాటలు, పాటలు రాసాగాయి. వాటి వాణిజ్య విజయం ముందు వాస్తవికత చిన్నబోయింది. అభ్యుదయ ఛాయలు, ఆ ఛాయలకు క్రీనీడలే సినీమాల్లో అక్కడక్కడ మెరిశాయి.

**మెలోడ్రమాటిక్ అభ్యుదయం**

స్టూడెంట్ విషబీజాలు పడిన 1970లలోనే నవ్య చిత్రాలు తీసి, వాస్తవికతను ప్రతిబింబించాలనే ఆలోచన కొందరిలో రేకెత్తింది. ఆ ప్రయత్నాల వరుసలో మృణాలోసేన్ శిష్యుడు గౌతమ్ ఫూష్ దర్శకత్వంలో నటుడు-నిర్మాత బి. నరసింగరావు రూపొందించిన మా భూమి (1980) తెలుగునాట వాస్తవిక చిత్ర ఉద్యమంలో ఓ మైలురాయి.

ఆ వాస్తవిక చిత్ర విజయం తెలుగు తెరపై అరుణారుణ చిత్రోదయానికి ఆలంబన అయింది. యువతరం కదిలింది (1980) అంటూ మొదలై ఎర్రమల్లెలు (1981) మీదుగా విప్లవ శంఖం (1982) పూరించేదాకా సిల్వర్ స్క్రీన్ ఎర్రబడింది. అయితే, ఈ చిత్రాలు కూడా ప్రధానంగా చెడుపై మంచి పోరాటం ఫక్కికీ,

గ్రామప్రాంతాల్లో భూస్వాముల చేతుల్లో సాగుతున్న లైంగిక దోపిడీకీ, శ్రమదోపిడీకీ పరిమితమయ్యాయి. 'భూమికోసం... భుక్తి కోసం... విముక్తి కోసం...' అన్న సిద్ధాంతాన్నే అటు నుంచి ఇటు, ఇటు నుంచి అటు చెప్పాయని విమర్శించినవారూ లేక పోలేదు.

వామపక్ష భావజాలంపట్ల సైద్ధాంతిక సహానుభూతి వున్న ధవళ సత్యం, మాదాల రంగారావు లాంటి దర్శకులు, నిర్మాతలు ఆ కృషిని పతాకస్థాయికి తీసుకువెళ్ళారు. అభ్యుదయం వైపు జనాన్ని ఆలోచింపజేసేందుకు ప్రయత్నించారు. కాస్త అటూ ఇటూగా ఆ సమయంలోనే, అదే రకమైన సైద్ధాంతిక నేపథ్యంతో





వచ్చిన దర్శకులు వేజెళ్ళ సత్యనారాయణ, టి. కృష్ణ లాంటివారు తెలుగు తెరను ఓ ఊపు ఊపారు.

మరో మలుపు, ఈ పిల్లకు పెళ్ళవుతుందా?, ఈ చదువులు మాకొద్దు! లాంటి వేజెళ్ళ చిత్రాలన్నీ సమాజంలోని వర్ణవ్యవస్థ, వరకట్నం, రిజర్వేషన్ విధానం లాంటి వాటిపై సెల్యులాయిడ్ అస్త్రాలే! ఇక, సమకాలీన వ్యవస్థపై సంధించిన వ్యంగ్య బాణాలుగా నేటిభారతం, దేశంలో దొంగలు పడ్డారు, రేపటిపౌరులు, వందేమాతరం, ప్రతిఘటన లాంటి టి. కృష్ణ చిత్రాలు సూటిగా తాకాయి. ఇవన్నీ దిగువ, మధ్యతరగతి మెచ్చే పుష్కలమైన మెలోడ్రమాటిక్ అభ్యుదయ భావాల కలబోతలుగా నిలిచాయి. ఆ కృషికి కొనసాగింపుగా, విషయాన్ని శ్రామికవర్గం దాకా తీసుకువెళ్ళి ఆర్. నారాయణమూర్తి పాతికేళ్ళుగా సినిమాలు తీస్తూ వస్తున్నారు.

**రౌడీలు, రాజకీయాల రంగుల ప్రపంచం**

వీటికి కాస్తంత ముందుగానే, ‘కలియుగ మహాభారతం’ (1979) లాంటి పాలిటికల్ సెటైర్లు వచ్చాయి. ప్రధానంగా ఈ చిత్రాలకు గ్రామీణ పాలనావ్యవస్థ, పంచాయతీలు, స్థానిక స్వపరిపాలన లాంటి అంశాలే ఆధారం.

దాదాపు ఆ సమయంలోనే రాజకీయ నేపథ్య కథలూ పెరిగాయి. ముఖ్యంగా, 1970ల తరువాత, ముఖ్యంగా దేశంలో ఎమర్జెన్సీ విధింపు, ఎత్తివేత తరువాత ఈ రాజకీయ నేపథ్య కథలు వెండి తెరపైకి విరివిగా వచ్చాయి. కలియుగ మహా భారతం లాంటివి ఆ కోవలోవే! ఆ పైన ఆ సమకాలీన రాజకీయాలకూ, వ్యక్తులకూ, రౌడీయిజానికి అద్దం పడుతూ ప్రతిఘటన (1985), చైతన్యరథం (1987) లాంటి చిత్రాలు వచ్చాయి.

ఎన్ని వాస్తవ అంశాలను తీసుకున్నప్పటికీ, వాణిజ్య విజయమే పరమావధిగా సహజత్వానికి దూరంగా, సినిమాటిక్ గా సాగడం ఈ చిత్రాల మౌలిక లక్షణం. వీటన్నిటినీ



పూర్తిగా పురోగామి దృక్పథ చిత్రాలుగా వర్గీకరించలేం కానీ, సమకాలీన పరిస్థితుల పట్ల ప్రజలను చైతన్యవంతుల్ని చేసే అంశాల ఛాయలు వీటిలో వున్నందుకు సంతోషించవచ్చు. ఇలాంటి చిత్రాల్లోని పాత్రలు, సంఘటనలు, మాటలు ఆ తరం ప్రేక్షకుల్లో చర్చనీయాంశంగా మారాయి. వెండి తెరకు ఓ విజయ సూత్రాన్ని అందించాయి.

అందుకే, అప్పటి ప్రతిఘటన (1985), ప్రతిఘటన (1986), అలజడి (1990) లాంటి చిత్రాల మొదలు ఇటీవలి పోసాని కృష్ణమూర్తి ఆపరేషన్ దుర్యోధన, రవి చావలి శ్రీమన్నారాయణ (2012) దాకా రాజకీయ ఇతి

వృత్తాలు, రౌడీయిజానికి ప్రతిబింబాలైన కథలు హింసను వాడుకొని వస్తూనే ఉన్నాయి. ఒంటిచేతితో అందరినీ అడ్డుకోగల మానవాతీత లక్షణాలతో 1960ల చివరి నాటికే స్థిరపడ్డ కథానాయక పాత్రలను చూపెడుతూనే ఉన్నాయి. జనం చూస్తూనే ఉన్నారు. ఫలితంగా, సమకాలీన సమాజంలో రాజకీయాలు కానీ, రాజకీయనేతలు కానీ కుంభకోణాలు, హత్యల చుట్టూరా నడుస్తున్నవేనన్న అభిప్రాయాన్ని తెలుగు సినిమా బలంగా కలిగించింది. ఇవాళ ప్రజాస్వామ్య రాజకీయ వ్యవస్థపై అపనమ్మకం ప్రబలిపోవడానికి వెండితెర తన వంతుగా అగ్నికీ ఆజ్యం పోసింది.

**ఇప్పుడు హీరోలు నీళ్ళు!**

ఒకప్పుడు కథానాయకుడు డంటే సకల సద్గుణ సంపన్నుడు. అందుకే, మాలవీల్ల, మళ్ళీ పెళ్ళి చిత్రాల్లోని కథానాయకులు విద్యావంతులుగా, సంఘ సంస్కరణాభిలాషులుగా కనిపిస్తారు. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలోని అప్పటి కాంగ్రెస్ పార్టీ నీతికీ, మహాత్మాగాంధీ రీతికీ ఆ నాయక పాత్రలు అనుసరణలు. పరిస్థితుల ప్రభావానికి లోబడి కథానాయకుడు ఏదైనా తప్పు చేసినా, దానికి అతను పశ్చాత్తాపపడడం, ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవడం లాంటివి నాగయ్య నటించిన దేవత (1941) నాటి నుంచి ఉన్న ధోరణి.



కానీ, రాను రానూ సమాజంలోని అష్టావక్రతలకు తగ్గట్టే సినిమా హీరో కూడా మూర్తీభవించిన అవలక్షణాల కుప్పగా మారాడు. అందుకే, ఒకప్పుడు హీరో బుద్ధిమంతుడు (1969). ఆ తరువాత ప్రేమనగర్ (1971)లో విహరించిన దసరా బుల్లోడు (1971). అటుపైన స్టేట్ రౌడీ (1989), అసెంబ్లీ రౌడీ (1991). ఇప్పుడు వట్టి పోకిరి. ఇంకా చెప్పాలంటే, కంత్రి, తాజాగా జులాయి (2012). ఒకప్పుడు దొంగను పట్టుకొనే పోలీసు... నేర సామ్రాజ్య నేతలను ఏరిపారేసే వేటగాడు అయిన తెలుగు సినిమా హీరో ఇప్పుడు నేల విడిచి సాము చేస్తున్నాడు. మాఫియా నేతగా మారడమే లక్ష్యమైన బిజినెస్ మేన్ గా అవతరించాడు. తానున్న సమాజానికీ, వాస్తవానికీ దూరంగా తానే డాన్, బాద్ పా అయ్యాడు.

### వివేకులకి ప్రశ్నోచన?

మాలవిల్ల నాటికి జీవితానికీ, సినిమాకూ ఉన్న ప్రత్యక్ష అనుబంధం కాస్తా ఇప్పుడు క్షీణించి, వట్టి ప్లాస్టిక్ సంబంధంగా పరిణమించింది. వాణిజ్య చట్రంలోనే తెలుగు చిత్రసీమ గుడు గుడు గుంజాలు ఆడుతూ, జీవితాన్ని మించిన ఇమేజ్ లో చిక్కు కున్న తారల చుట్టూ పరిభ్రమిస్తోంది. ఆ సంకుచిత పరిధిలోనే హీరోతో చెప్పించిన డైలాగ్ లోనో, చేయించిన చేష్టలోనో సహజత్వాన్ని జొప్పించామనీ, సమాజాన్ని ప్రతిఫలించామనీ, ఉపయోగపడే విషయం బోధించామనీ దర్శక, రచయితలు జబ్బలు చరుచుకోవాల్సి వస్తోంది.

సినిమా అంటే యూత్ కే అంటూ వినోదం కాస్తా వల్గారిటీ స్థాయికి దిగిపోయింది. కాలేజీ టీనేజీ ప్రేమలు, కత్తులతో చాలక

కంటి చూపుతో చంపుకోవడాలు, బరిసెలు, బాంబులు, గాలిలో లేచే సుమోలు, ఒంటరిగా వందమందిని చిత్తు చేసే హీరోలు, కొడితే దిమ్మ తిరిగి మైండ్ బ్లాక్ పోవడాల దగ్గరే మన సినిమా ముస్తిష్కం చిక్కుబడిపోయింది.

కొంత నిరాశగా ధ్వనించినా, ప్రముఖ సినీ రచయిత కీర్తిశేషులు త్రిపురనేని మహారథి ఓ సందర్భంలో చెప్పినట్లు, ఇవాళ 'తెలుగు చలనచిత్ర రూపం వెలుగు లేని దీపం.' అది 'అప్పుడప్పుడూ మినుకు మినుకుమని, తనకూ వెలుగుండని ప్రకటిస్తుంది తప్ప, పూర్తిగా వెలుగు నివ్వగల శక్తిని పోగొట్టు కుంది.' ప్రస్తుతం సామాజిక స్పృహ అంటే వట్టి నినాద చిత్రాలుగా తయారైంది. కుటుంబగాఢలంటే, అల్లరిచిల్లర హాస్యంగా మారింది. వినోదాత్మక చిత్రాలంటే వెకిలి మాటలు, చేష్టల వంటకమైంది.

వెరసి చుట్టుపక్కల చూడడం తగ్గించి, చుక్కల్లో (తారల్లో) చూపు చిక్కుకొన్న విచిత్రసీమగా తెలుగు పరిశ్రమ ప్రస్తుతం పైకి చూస్తూ, కింద నడుస్తోంది. నేల విడిచి సాము చేస్తోంది. గాలిలో తేలినట్లు, గుండె పేలినట్లు చేయడమే పరమావధిగా సమకాలీన సమాజంలోని సమస్యలకూ, వాస్తవికతకూ, సామాజిక చైతన్యానికీ దూరమవుతోంది.

రెండున్నర గంటల పాటు చీకటిలో ఊహావిహారం చేయించి, ప్రేక్షకుణ్ణి జోకొడుతోంది. మేలుకొలపాల్సిన కళ మనిషిని నిద్రపుచ్చితే ఆ తప్పెవరిది? కళదా? కళాకారులదా? కళా వ్యాపారులదా? కళ్ళప్పగించిన మీది, మాది, మనందరి దీనా? U



ఈనాడు దినపత్రికలో జర్నలిస్టుగా జీవితం ప్రారంభించి, అనతి కాలంలోనే ముఖ్య బాధ్యతలు నిర్వహించారు శ్రీ రెంటాల జయదేవ్. అనేకమంది సినీరంగ ప్రముఖులను ఇంటర్వ్యూ చేశారు. ఇంటూరి వెంకటేశ్వరావు ఉత్తమ సినీ జర్నలిస్టు పురస్కారాన్ని అందుకొన్నారు. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం నుంచి తెలుగులో డాక్టరేట్ పట్టా పుచ్చుకున్నారు. 2012 సంవత్సరపు ఉత్తమ సినీ జర్నలిస్టుగా ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం నంది పురస్కారం పొందారు. 10టీవి ఛానెల్ లో పనిచేస్తూ, హైదరాబాద్ లో నివాసం ఉంటున్నారు. email: rentalajayadeva@gmail.com





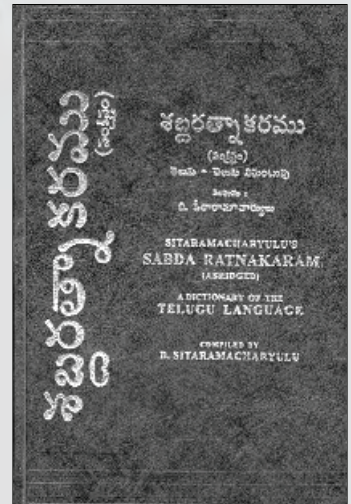
## ఇంటర్నెట్లో తెలుగు డిక్షనరీలు చోదరి జుంపా

ఏ ఇంగ్లీషు మాటకైనా అర్థం తెలియకపోతే వెంటనే డిక్షనరీ చూసే అలవాటు మనలో చాలామందికి ఉంది. టెక్నాలజీ అభివృద్ధి చెందినకొద్దీ ఈ పని మరీ సులువు అయ్యింది. వర్డ్ ప్రాసెసర్లోనో లేక సెర్చ్ ఇంజన్లోనో మనకు అర్థం కావలసిన మాట టైపు చెయ్యగానే ఆ మాట అర్థం, పర్యాయపదాలు, ఇతర వివరాలు వెంటనే స్క్రీన్ మీద ప్రత్యక్షమౌతాయి.

ఇంగ్లీషు డిక్షనరీలు తరచు చూసేవారికి కూడా, తెలుగు పదానికి అర్థం తెలియకపోతే డిక్షనరీ కోసం వెతికే అలవాటు తక్కువ. దీనికి ముఖ్యకారణం మనకు తెలుగు డిక్షనరీలు (ఇక్కడే కాదు, ఇండియాలోనూ) అందుబాటులో లేకపోవటమే. ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ రంగంలో తెలుగువారు ప్రముఖపాత్రలు పోషిస్తున్నా ఇంటర్నెట్లో తెలుగు మాత్రం ఉండవలసిన స్థాయికి ఇంకా చేరుకోలేదు. కొన్నాళ్ళ క్రితం వరకూ తెలుగుపదానికి అర్థం కావాలంటే, ఇంటర్నెట్ తెలుగు వేదికల మీద తెలిసినవారిని సంప్రదించవలసిందే కాని స్వయంగా వెంటనే వెతుక్కునే అవకాశం ఉండేది కాదు.

ఈ లోటు పూరించటానికి వాడపల్లి శేషతల్పశాయి, కాలెవు నాగ భూషణరావు అనే ఇద్దరు హైదరాబాదు యువకులు స్వచ్ఛందంగా సిద్ధపడ్డారు. తాము నిర్వహిస్తున్న ఆంధ్రభారతి అనే తెలుగు సాహిత్య ఖజానా వెబ్సైటులో వారు తెలుగుపదాలకు అర్థం తేలిక గా వెతుక్కునే సదుపాయం కల్పించటానికి సంకల్పించారు. తెలుగుకు సంబంధించిన అన్ని నిఘంటువులనూ ఒక్కచోటకు తీసుకొనివచ్చి ఒక్క మౌస్ క్లిక్కుతో అందరికీ అందుబాటులో ఉంచాలనే ప్రయత్నం మొదలుపెట్టారు. జర్మనీలో ఉండే పరుచూరి శ్రీనివాస్ వీరికి సహాయపడ్డారు.

ఆంధ్రభారతి-తానాల సహకారం  
వల్ల ఈరోజు తెలుగు మాటలకు  
అర్థాల్ని ఇంటర్నెట్లో  
వెదుక్కోవడం సులభ సాధ్య  
మయ్యింది. ఆంధ్రభారతి సైటుకు  
వెళ్ళే (లేకపోతే సైటులో నిఘంటు  
సోధన పై క్లిక్ చేస్తే) మీరు ప  
తెలుగుమాటకైనా అర్థం  
తెలుసుకునే వీలున్నది.  
మీ వీలునిబట్టి మీకు  
కావలసిన మాటను  
ఇంగ్లీషులో కాని  
తెలుగులో కాని  
టైపు చేస్తే చాలు.





అయితే ఇది చిన్నపనేమీ కాదు, బృహత్కార్యమనే అనాలి. ముందు నిఘంటువుల తాలూకు హక్కులు ఎవరిదగ్గర ఉన్నాయో తెలుసుకొని వారి అనుమతి పొందాలి. నిఘంటువులో ఉన్న ప్రతి మాటనూ మళ్ళీ యూనికోడ్లో టైపు చేయాలి. ఆ తర్వాత జాగ్రత్త గా ఒకటికి రెండుమార్లు పూవులు సరిదిద్దుకోవాలి. ఆ తరువాత ఆ పదాలను వెతుక్కునే సెర్చ్ ఇంజన్ కంప్యూటర్ ప్రోగ్రాం తయారుచేసుకోవాలి. వేగవంతమైన కంప్యూటర్ సర్వర్లను నియోగించాలి. అంతేకాక ఈ సదుపాయం వినియోగించుకోదలచిన వారందరికీ కంప్యూటర్లో తెలుగు టైపు చేసే నైపుణ్యము, సౌకర్యము ఉండకపోవచ్చు. అందుచేత ఆ పదాలను ఇంగ్లీషులో టైపు చేసినా, తెలుగులో టైపు చేసినా వెతకగలిగేట్లుగా కంప్యూటరును ప్రోగ్రాము చేయాలి.

నిజానికి ఇంత పనిని తలకెత్తుకోవాల్సినది ఔత్సాహికులు కాదు. ప్రభుత్వమో, అధికార భాషాసంఘమో, విశ్వవిద్యాలయాలో, అకాడెమీలో చేయవలసిన పని. అయితేనేం, ఆంధ్ర భారతివారు తమ ఉత్సాహమే వనరుగా ఈ పనిని ప్రారంభించారు. వారికి చేయుతనివ్వటానికి తానా ప్రచురణల కమిటీ నిశ్చ

యించింది. తెలుగును సంరక్షించటం, వ్యాపింపచేయటం తానా ఆశయాలలో ముఖ్యమైంది. అందుచేత తానా బోర్డ్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ ఈ ప్రయత్నాన్ని ఆమోదించి ప్రోత్సహించింది. ఈ ప్రయత్నానికి ఆర్థికంగా చేయుతనివ్వమని కోరగానే తానా సభ్యులు ఉత్సాహంగా ముందుకు వచ్చారు. అవసరమైన నిధులను సమకూర్చారు. ఈ దాతలందరికీ, ముఖ్యంగా కొండవళ్ళ హనుమంత రావుగారికి, తానా సంస్థ తరపున నా కృతజ్ఞతలు.

ఆంధ్రభారతి-తానాల సహకారం వల్ల ఈరోజు తెలుగు మాటలకు అర్థాల్ని ఇంటర్నెట్లో వెదుక్కోవడం సులభ సాధ్యమయ్యింది. ఆంధ్రభారతి సైటుకు వెళ్తే (లేకపోతే సైటులో నిఘంటు శోధన సైక్లిక్ చేస్తే) మీరు ఏ తెలుగుమాటకైనా అర్థం తెలుసుకునే వీలున్నది. మీ వీలునిబట్టి మీకు కావలసిన మాటను ఇంగ్లీషులో కాని తెలుగులో కాని టైపు చేస్తే చాలు.

తెలుగు మాటకు తెలుగు అర్థం, తెలుగు మాటకు ఇంగ్లీషులో అర్థం, ఇంగ్లీషు మాటకు తెలుగు అర్థం, ఉర్దూ మాటకు తెలుగు అర్థం ఇప్పుడు సులభంగా వెతుక్కోవచ్చు. శంకరనారాయణ, బ్రౌన్ తెలుగు-తెలుగు, తెలుగు-ఇంగ్లీషు,

### అభిరుచే కలిపింది... నడిపింది

ఈ ఇద్దరు మిత్రుల పరిచయం నిన్నామొన్నటిది కాదు. నాగభూషణరావు కాకినాడ నుంచి వచ్చి హైదరాబాదులో స్థిరపడిన వారు. శేషతల్పశాయి స్వస్థలం తెనాలి. హైదరాబాదు జె.ఎ.ఎన్.టి.యు.లో బి.టెక్. చదివినపుడు మొదటిసారి కలిశారు. సాహిత్యం పట్ల అనురక్తి, భాషపై ప్రేమ... ఇలా ఉమ్మడి అభిరుచులు వారి మధ్య స్నేహానికి వంతెన వేశాయి. కళాశాల దాటారు, సాఫ్ట్వేరు ఉద్యోగాల్లో కుదురుకున్నారు. ముప్పైయేళ్లయినా ఆ అభిరుచులు మాత్రం అలాగే నిలిచాయి. నిలవడమే కాదు, ఊడలు వేసి పాతుకుపోయాయి. ఏదో చేయమని పురికొల్పాయి. ఫలితమే 'ఆంధ్రభారతి.'

ఈ వెబ్సైటు ఆలోచన 1999లో వచ్చింది. ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధ రచనల్ని ఒక నెలవుకు చేర్చాలనుకున్నారు. తెలుగు నిఘంటువుని అంతర్జాలం వాడే వారందరికీ అందుబాటులోకి తేవాలనుకున్నారు. ఇలాంటి ప్రయత్నాలు ఇంకేమైనా జరిగాయా అని వెతికారు. తెలుగులో ఏమీ దొరకలేదు. అడ్లూరి శేషుమాధవరావు నడుపుతున్న వెబ్సైటు ఉంది. అందులో కొత్తగా చేర్చులేమీ లేవు. తమిళంలో మాత్రం 'ప్రాజెక్టు మధురై' అనే ఒక వెబ్సైటు తారసపడింది. అందులో ప్రాచీన తమిళ సాహిత్యం అంతా టైపు చేసి ఉంచుతున్నారు. కావాలనుకున్నవారికి వాటిని పుస్తకరూపంలో దించుకునే అవకాశం వుంది. ఈ ప్రయత్నమూ, దీనికి తమిళుల నుంచి లభిస్తున్న తోడ్పాటు చూసి మిత్రులిద్దరూ ఉత్తే జితులయ్యారు. ఇలాంటిది తెలుగులోనూ ప్రారంభించాలని నడుం బిగించారు.



## నిఘంటువుల సేకరణ

ఈ నిఘంటువులు సేకరించడమన్నది పెద్ద శ్రమ. వాటిలో చాలావరకు ఇప్పుడు ప్రచురణలో లేవు. దుకాణాల్లో దొరికితే కొనడం, లేదంటే పాత పుస్తకాల దుకాణాల్లో వెతకడం, అక్కడా దొరక్కపోతే గ్రంథాలయాల నుంచి అద్దెకు తీసుకోవడమో, నకలు తీసుకోవడమో చేసేవారు. వాటిల్లో నిఘంటువు వంటివి కొన్ని లభ్యం కావడం కష్టమైంది. ప్రస్తుతానికి దాదాపు అన్నీ సమకూరినట్టే. వీటిలో 'ఆంధ్ర వాచస్పత్యము' (కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రి), 'ఆంధ్రశబ్ద రత్నాకరము' (చెలమచెర్ల రంగాచార్యులు), 'తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశం' (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు) వంటి ఎన్నో విలక్షణ నిఘంటువులు ఉన్నాయి. ప్రసిద్ధ 'సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు' ఆరు సంపుటాల్లో అయిదు పూర్తికాగా, మిగిలినదానికి టైపింగు జరుగుతోంది. ఇంకా అనేక మాండలిక కోశాలు జాబితాలో ఉన్నాయి. రెండు మూడు నిఘంటువులు మాత్రం టైపు చేయాల్సిన అవసరం లేకుండానే సమకూరాయి. విఠల్, వ్యాస్ అనే వ్యక్తుల దగ్గర అవి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. వారు 'రచన' అనే కమర్షియల్ సాఫ్ట్వేరు కోసం వాటిని తయారు చేసుకున్నారు. అడగ్గానే ఇచ్చారు.

ఇంగ్లీషు-తెలుగు డిక్షనరీలతో పాటు, ఉర్దూ-తెలుగు నిఘంటువు, రవ్వా శ్రీహరి నిఘంటువు, బూదరాజు రాధాకృష్ణ ఆధునిక వ్యవహారకోశం- మొత్తం ఎనిమిది డిక్షనరీలలో ఒక్కసారే అర్థాలు, పర్యాయపదాలు ఇప్పుడు తెలుసుకోవచ్చు. ఇప్పటికి ఈ సైటులో 8,250 డిక్షనరీ పేజీలు టైపుచేసి అందుబాటులోకి తెచ్చారు.

ఇదే మనకు గొప్పగా అనిపిస్తూ, ఉపయోగపడుతూ ఉన్నా, ఇప్పటివరకు చేసినది సంకల్పించిన ప్రయత్నంలో చిన్న భాగమే. ఇంకా ఏడు మాండలిక పదకోశాలు, మరో రెండు పర్యాయపద నిఘంటువులు టైపు చేయటం, ప్రూఫులు దిద్దడం పూర్తయ్యింది. ఏప్రిల్ నెలలో ఈ తొమ్మిది నిఘంటువులు (2,406 పేజీలు) కూడా ఇంటర్నెట్ కి ఆప్ లోడ్ చేయబడతాయి. ఇవి కాక ఇంకో 17 నిఘంటువులు (మొత్తం 34 వాల్యూములు, 17,835 పేజీలు) టైపు చేయటం అయిపోయింది. వీటన్నిటినీ జాగ్రత్తగా ప్రూఫులు దిద్దాక ఇంటర్నెట్ లో అందుబాటులోకి వస్తాయి. తరువాత దశలో ఇంకో 37 నిఘంటువులు (55 వాల్యూములు, 25,407 పేజీలు) చేర్చబడతాయి. అంటే ఈ ప్రాజెక్టు పూర్తయ్యే సరికి కనీసం 71 నిఘంటువులు (53,898 పేజీలు) ఇక్కడ అందు బాటులో ఉంటాయన్నమాట.

ఈ నిఘంటువుల్లో ప్రామాణిక సాంప్రదాయ నిఘంటువు లతో పాటు, మాండలిక పదకోశాలు, వివిధ వృత్తుల పారిభాషిక

పదాల, పర్యాయ పదాల నిఘంటువులు కూడా ఉన్నాయి. వీటికి తోడు, ఇంగ్లీషు, సంస్కృత, ఉర్దూ పదాలు, పురాణాల్లో వచ్చే పేర్లు, సంగీతం, ఆయుర్వేదం వంటి వివిధ శాస్త్రాల్లో వచ్చే పదాలు, సాంకేతిక పదాల అర్థాలు కూడా ఇక్కడ లభ్యమౌతాయి. ఈ వివరాలన్నిటినీ మీరు ఈ పట్టికలో చూడవచ్చు.

ఈ సదుపాయాన్ని మీరంతా వినియోగించుకొంటారని ఆశిస్తున్నాను. తెలుగును సంరక్షించుకోవటానికి, నేర్చుకొనడానికి, వ్యాపింపజేయడానికి అవసరమైన ఇంకా ఎన్నో ప్రతిపాదనలను మన తానా ప్రస్తుతం పరిశీలిస్తుంది. మీ అందరి సహకారంతో శాశ్వతంగా ఉపయోగపడే అనేక ప్రాజెక్టులను మనం చేపట్టవచ్చు.

ఈ ప్రాజెక్టుకు, తానా ప్రచురణల కమిటీ చేపడుతున్న ఇతర ప్రాజెక్టులకూ మీరు సహాయాన్ని అందించదలచుకుంటే, ఈ లంకెలో Telugu On-line Dictionaries ద్వారా విరాళాలు ఇవ్వ వచ్చు. చెక్కు ద్వారా విరాళాలు ఇవ్వాలంటే, TANA Publications Committee పేర వ్రాసిన చెక్కులను V. Chowdary Jampala, 20374 Buckthorn Ct, Mundelein, IL 60060కు పంపించవచ్చు. ఇతర వివరాలకు నన్ను (cjampala@gmail.com; 937-475-7809) సంప్రదించవచ్చు.

ఈ ప్రయత్నంలో సహాయ సహకారాలు అందించిన వారందరికీ, మరోసారి నా కృతజ్ఞతలు. U



శ్రీ జంపాల చౌదరి నార్త్ చికాగోలోని రోస్లాండ్ ప్రాంక్లీన్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ మెడిసిన్ & సైన్స్ లో సైక్రియాటి డిపార్ట్ మెంట్ కు అసోసియేట్ చైర్మన్ గాను, ప్రొఫెసర్ గానూ ఉన్నారు. వృత్తిరీత్యా వైద్యుడై నప్పటికీ సాహితీ, సాంస్కృతిక, కళారంగాలలో అభిరుచి, అభినివేశము ఉన్నాయి. 1995, 2009 తానా సాహసీర్ లకు సంపాదకుడుగా ఉన్నారు. అమెరికాలోని తెలుగువారి కోసం తెలుగునాడి పత్రిక ప్రారంభించి, 5 సంవత్సరాల పాటు పత్రిక ముఖ్య సంపాదకులుగా ఉన్నారు. 2015-17 సంవత్సరానికి తానా అధ్యక్షులుగా ఎన్నికయ్యారు. తానా కార్యకలాపాల్లో కీలకపాత్ర పోషిస్తున్నారు.

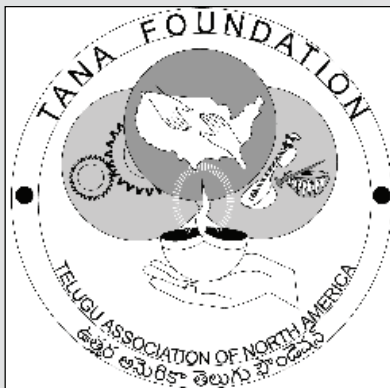
email: cjampala@gmail.com



**TANA FOUNDATION**  
*Charity and Service*

An  
Autonomous Body  
of  
Telugu Association  
of  
North America  
(TANA)

A not-for-profit  
Organization  
Tax ID 36-3060732



TANA Foundation has been the top organization for doing charitable activities in Andhra Pradesh from USA. Average of a million dollars per year worth of projects have been implemented consistently for more than a decade.

Some of the projects handled by the Foundation directly apart from donor sponsored projects are as follows:

**Orphanages**

We have identified many Orphanages which are being run very efficiently but not able to provide everything they want to, due to paucity of funds. We would like to support as many orphanages as possible and as an initial stage we want to include at least 10 orphanages which cater to at least 1000 children. We plan to start an endowment of One Croorerupees which will feed these 1000 children for at least one month every year. We expect the cost to be Rs.1000 per child for one month towards food costs and that is how we arrived at the figure.

Apart from this we would like to constantly raise money for the physically handicapped children / persons and try to make them more mobile and productive.

Donors can celebrate their memorable days with the children of these orphanages. For about \$100 a donor will be able to feed all the children in the orphanage for one day.



### Scholarships

We see many deserving students who are intelligent but not able to continue their higher studies. Some have government subsidies but not enough to cover all the expenses while some don't get the subsidies at all. We propose to give scholarships to these students to make them intelligent and productive citizens of the country. Each scholarship would be approx. \$250 per student per year. A recipient of this scholarship will be assigned to a donor for monitoring their progress by the donor.



### Eye Camps

Operation Envision has been one of the most successful projects of TANA Foundation. We have helped sponsor more than 500 eye camps in various parts of Andhra Pradesh and more than 35000 people are living a better productive life due to these camps. This project probably gives instant results to the donation given by a donor by transforming the life through a cataract surgery. An eye camp can be sponsored with an initial donation of \$600 which would transform lives of at least 50 people. Give the gift of eye sight and enjoy the thrill of doing so.

### Cancer Camps

We have now started to sponsor cancer camps with the help of BasavaTharakam Cancer Hospital in Hyderabad. For about \$2000 a cancer camp can be conducted in the sponsor's chosen village/city. Sponsor will have to arrange for the publicity, place where the camp can be conducted and some accommodation to the visiting team.

Of the two camps conducted till now, almost 20 ladies were diagnosed with breast cancer and probably would not have survived if not for these camps.

Due to the increase in cancer affected patients, it is probably a worthwhile service a sponsor can do to their village. If \$2000 for one individual is a huge amount, we suggest you partner with other individuals in or nearby where the camp has to be conducted.

### Cleft Lip

For \$300 you can change the face of a child forever and put a beautiful smile.

Cleft lip and unusual growth in the mouth and throat severely effect children with these deformities. Moreover these happen in remote areas among poor people due probably of nutritional deficiencies. For about \$300 this deformity can be removed and enable a child to live a normal healthy life. This project has been just taken up and 10 surgeries have been sponsored till date. It takes the hospital crew to convince





the parents of these affected children to come to the hospital for a free surgery as they are scared of the costs and after effects of the surgery.

### **Libraries**

TANA Foundation with the help of BREAD society has been establishing libraries in Government schools. For about \$500 a library can be established which is administered by a teacher of the school. There has been a 75% success rate of utilization of these libraries. BREAD society regularly inspects these libraries and is starting to give prizes for students who use the libraries and submit write ups on the books they read. This is one project that everyone should consider sponsoring for their alma mater.

### **Funeral Shelters**

We see funeral homes, cemeteries in this part of the world in a pleasant environment as sending of a loved one in a most respectful manner is considered very important. Unfortunately in many parts of our state in India the cemeteries/graveyards are used for every other purpose other than for cremation. As a result it becomes a necessity to clean the trash before a cremation can be done. If it rains, then it becomes difficult to do that also. Building a funeral shelter to help in this process with basic amenities costs about \$5000. This must be considered by everyone to do for their village. TANA Foundation can guide you in the process and this is a donor sponsored project.

### **Scholarships, Community Centers, helping schools etc as donor sponsored projects**

There are about half a dozen non-profit organizations established in various parts of Andhra Pradesh which are giving scholarships to the less privileged children and these organizations are able to do what they are doing best due to generosity of donors here.

Three Community Centers are being built by three donors. One of them will be having a state of the art sports facility as well in Nizamabad. One of them is being built to fulfill the dream of donor's father and another in memory of another donor's husband. It is amazing to see these donors doing so much for the benefit of the citizens of their towns.

Generous donors are sending funds for the benefit of schools in their villages.

Overall TANA Foundation has been doing more than One Million Dollar per year worth of projects in our beloved state of Andhra Pradesh. Volunteers of TANA Foundation are proud and happy at this achievement.

TANA Foundation is looking for more volunteers to get involved and help the less fortunate. For more information on foundation activities or if you wish to volunteer please send an email to [foundation-chair@tana.org](mailto:foundation-chair@tana.org)

We make a living by what we get, we make a life by what we give.

*Board of Trustees of TANA Foundation*

*We can do a lot more Together! Let us join Hands!*

*Join TANA Foundation volunteers and make a difference*



తెలుగువలకు 2013

150





## పారుగు తెలుగు స.నెం. రమ్య

తెలుగుజాతి చరిత్రను నిండుగా తెలుసుకోవాలి అంటే, ముందుగా మొత్తం తెలుగునేల ఏదో ఎరుక పరచుకోవాలి. వక్కణాన (ఉత్తరం) విందెమల (వింధ్య పర్వతం), తెక్కణాన (దక్షిణం) వానమామల (కన్యాకుమారికి 30 కి.మీ. పైన ఉంటుంది), పడమర పడమటి కనుమలు, తూరుపున వంగకడలి ఇవీ నిండయిన తెలుగు నేల ఎల్లలు. వేల ఏళ్ల తెలుగుజాతి చరిత్రలో తెలుగు వాళ్లంతా ఒకే ఏలుబడి కింద ఏనాడూ లేరు. అట్లా ఉండడం వీలుకాని పని. ఎందుకంటే తమిళులలాగానో కన్నడిగులలాగానో ఒడియావారిలాగానో చిన్న గుంపు కాదు తెలుగువాళ్లది.

మొత్తం 18 కోట్లమంది తెలుగువారిలో సగంమందే ఇప్పటి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో ఉన్నారు. మిగిలిన సగంమంది ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోకి బయట ఉన్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ తరువాత తెలుగు వాళ్లు ఎక్కువగా ఉన్న తావు ఇప్పటి తమిళ నాడు. అక్కడ 42 నూర్పాలు (శాతం) మంది ఉన్నారు. ఇప్పటి కర్ణాటకలో 33 నూర్పాలు, ఇప్పటి మహారాష్ట్రలో 16 నూర్పాలు, ఇప్పటి ఒడిశాలో 22 నూర్పాలు ఉన్నారు. ఇప్పటి చత్తీసుగఢ్ లోని పాత బస్తరు అంతా తెలుగే ఎక్కువ. పై తావుల పేర్లన్నీంటి ముందూ 'ఇప్పటి' అనే మాటను ఎందుకు వాడినానంటే ఈ ఎల్లలు నిన్న మొన్న ఏర్పడినవి కాబట్టి. నుడుల పేరుతో నాడులు ఏర్పడడం తెలుగువాళ్లకు పెద్ద దెబ్బ. తెలుగువాళ్లు ఇప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ లోనే ఉండి తరువాత తరువాత మిగిలిన చోట్లకు వలస పోయినారు అనేది తప్పుమాట. తొల్లి నుండి పైన చెప్పిన ఎల్లల నడుమ తెలుగు పరచుకొని ఉంది.

కమ్మవారి కులపురాణం  
చెప్పగలిగే గోపాల్ అనే 70  
ఏళ్లు పైబడిన కళాకారుడు  
వున్నాడు. 12 ఏళ్ల క్రితం  
అతన్ని చూసినప్పుడు 22  
రాత్రుల పాటు కులపురాణం  
చెప్పేవాడు. తర్వాత అది ఆరు  
రాత్రులకి వచ్చింది. ఇప్పుడు  
ఒక్క రాత్రిలోనే ముగిం  
చేస్తున్నారు. గోపాల్ తర్వాత  
కమ్మ కులపురాణం  
చెప్పేవాడే లేడు.



## సంచార కులాల్లో చరిత్ర

తమిళనాడులో 82 సంచారకులాలు ఉంటే వాటిలో 79 కులాలకు ఇంటిభాష తెలుగు. వీరిలో విపరీతమైన జ్ఞానం ఉంది. మాటల మూట ఉంది. ఉదాహరణకి తమిళనాడులోని 'నాళమణికారర్' అనే సంచారజాతి వద్ద ఎక్కడా దొరకని 200 తెలుగు మాటలు దొరికాయి. సంచార కులాల్లో ఒకే కులాన్ని ఆశ్రయించే కులాల్ని ఆశ్రిత కులాలు అంటారు. వీరి దగ్గర కులపురాణాలు కళారూపాలలో ఉన్నాయి. కానీ ఇప్పుడవి అంత్యదశలో ఉన్నాయి. ఉదాహరణకి వెలమ కులానికి ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో కులపురాణం లేదు. దీనిని చెప్పగలిగిన వాడు నాకు మధుర దగ్గర కలుమపట్టి అనే ఊరిలో దొరికాడు. అతని జ్ఞానాన్ని భద్రపరచాలని నేను ఎంతో మందిని కలిశాను. లాభం లేకపోయింది. చివరికి అతను చనిపోయాడు! అలాగే కమ్మవారి కులపురాణం చెప్పగలిగే గోపాల్ అనే 70 ఏళ్లు పైబడిన కళాకారుడు వున్నాడు. 12 ఏళ్ల క్రితం అతన్ని చూసినప్పుడు 22 రాత్రుల పాటు కులపురాణం చెప్పేవాడు. తర్వాత అది ఆరు రాత్రులకి వచ్చింది. ఇప్పుడు ఒక్క రాత్రిలోనే ముగించేస్తున్నారు. గోపాల్ తర్వాత కమ్మ కులపురాణం చెప్పేవాడే లేడు.

గంగాపురం వద్ద అండిపందారం అనే సంచార కులం ఉంది. వాళ్లు 42 యక్షగానాలు రాయగలరు. కానీ ఇప్పటి తరం బడికి పోవడం మొదలుపెట్టడంతో ఇక ఆ ప్రక్రియ ముగిసిపోనుంది. ద్రౌపది పూర్వ జన్మవృత్తాంతం అయిన నలాయణి వంటి అరుదైన కథలని కొన్ని తరాలుగా వీరు యక్షగానంలో ఆడుతున్నారు. ఇంతా చేసి గంగాపురం అనే ఊరు తిరుపతి నుంచి కేవలం 65 కిలోమీటర్లే. అయినా వీరి కళని భద్రపరిచే ప్రయత్నం ఎవరూ చేయడంలేదు.

తెలుగుజాతి ఎంత పెద్దది అంటే, 24 ద్రావిడ నుడులు మాట్లాడే వారు 32 కోట్ల మంది ఉంటే అందులో ఒక్క తెలుగు వాళ్ల లెక్కే 18 కోట్లు. ఎందుకనో తెలుగువాళ్లకు మొదటి నుంచీ తమ గొప్పను చాటుకోవడం తెలియదు. ఇండియాలో హిందీ పెద్ద నుడి అనీ హిందీ తరువాతి తావు తెలుగుదేననీ ఎందరో పెద్దలు రాసేస్తుంటారు. జనాభా లెక్కలను బట్టి చూస్తే ఇండియాలో హిందీ తరువాత పెద్ద నుడి వంగనుడి. మూడవ వరుసలో తెలుగు ఉంటుంది. కానీ దొరతనపు (Government) లెక్కలలో నెల్లుపొల్లులు ఎంత? మచ్చుకు తమిళనాడునే తీసుకొంటే తమిళనాడులో 42 నూర్పాలు తెలుగు వాళ్లున్నారు, కానీ లెక్కలలో చూస్తే 5 నూర్పాలుగానే కనిపిస్తారు. కర్నాటక లోనూ అంతే. నుడుల పేరుతో నాడుల ఏర్పడిన తరువాత ఈ అరవయ్యేళ్ల కాలంలో ఆయా నుడుల వారు తమతమ నుడుల లెక్కను పెంచేసి, తెలుగును తగ్గించేసినారు. అట్లాగే 47 నుడులను మింగేసి హిందీ పేరుతో ఒక ఏలి (Artificial) నుడి వక్కణాన చెలరేగిపోయింది. బ్రజ్, కడీబోలీలను మట్టుకే హిందీగా లెక్కిస్తే ఆ రెండు నుడులనూ తల్లి నుడిగా కలిగినవారు పన్నెండు కోట్లకు మించరు. ఈ నిజాలను నిగ్గు తేల్చి చూస్తే ఇండియాలో తెలుగే పెద్ద నుడి. తెలుగువాళ్లం ఈ నిజాన్ని బాగా చాటాలి. 18 కోట్ల మందికి తల్లి నుడి అయిన తెలుగు ప్రపంచ నుడులలో ఎన్నో వరుసలో ఉందో కూడా లెక్కలు వేసి చాటాలి.

తెలుగంటే ప్రేమతో ఆ భాష లోతుల్లోకి వెళ్తే ఎన్నో గొప్ప విషయాలు తోచాయి. కన్యాకుమారి నుంచి వింధ్య పర్వతాల దాకా తెలుగువారు అసంఖ్యాకం. అందుకే పార్లమెంటులో హిందీని జాతీయభాషగా చేయడంపై చర్చ జరిగినప్పుడు, ఇంత

అఖండమైన దేశానికి కొద్దిమంది మాత్రమే మాట్లాడుకునే భాషని జాతీయభాషగా గుర్తించడం పట్ల వ్యతిరేకత వచ్చింది. దానికి బదులు ఉత్తరాదికీ దక్షిణాదికీ అనుసంధాన భాషగా తెలుగును గుర్తించాలన్న వాదనను అన్నాదురై వంటి తమిళ నాయకులు సైతం బలపరిచారు.

తెలుగువాళ్లకు మొదటి నుండి వలస మీద మక్కువ ఎక్కువ. ప్రపంచంలో కొద్ది జాతులలో మట్టుకే ఈ ఎసలు (స్వభావం) ఉంటుంది. ఇండియా మొత్తంమీద ఇప్పటికే దిమ్మరి తెగలు (Nomads) గా ఉన్న వారిని గమనిస్తే, మొత్తం తెగలలో సగానికి పైగా తెలుగు తెగలే ఉన్నాయి. తెలుగువారు మనం ఊహించలేని మారుమూలల్లో ఉనికి నిలబెట్టుకుంటున్నారు. ఉదాహరణకు శ్రీలంకలో నివసించే నాలుగు మూల జాతుల్లో మూడు తెలుగువారివే. వారు అహికూటిక (పాములు పట్టేవాళ్లు), రామకూడూరు (కోతులనాడించేవారు), వాగై (సోది చెప్పకునేవారు). అంతదాకా ఎందుకు శ్రీలంకని పాలించిన చివరి రాజు తెలుగువాడే. ఆంగ్లేయులని ఎదిరించినందుకు ఆయన్ని బంధించి వేలూరుకి తరలించారు. ఇప్పటికీ ఆయన సమాధిని అక్కడ చూడవచ్చు- తమిళ ఫలకంతో! ఆయన వారసులు చిత్తూరు దగ్గరలో ఉంటున్నారు.

రాజస్థాన్, గుజరాత్, మహారాష్ట్రలలో తిరుగుతుండే బైరూపులు, ఉచల్యా, గీర్ నెవడార్, వడార్, వార్వార్, మందుల వార్, చిన్నదేవర్, మశన్ జోగి వంటి తెగలన్నీ తెలుగువే. కర్నాటకలోని చెన్నదాసరి, దొంబి దాసరి, విబూది వేషగాళ్లు, కొండ మామలు, దురగ మురిగి, ఉరుమారెమ్మ మున్నగు తెగల వాళ్లందరూ తెలుగువారే. తమిళనాడులో అండి పందారం, ఉ



ప్పాండి, పప్పాండి, ఉంగరాలాండి, మలక జంగాలు, పచ్చ జంగాలు, జంగమ పండారం, కుడుకుడుపోళ్లు, అళగర్ మాట్టు కారర్, నాళి మణిక్కారర్, రామ కుళువర్, నాగకుళువర్, పచ్చ కొరస, తల్లి కొరస, లండోళ్లు, వంటి నలబయి పైచిలుకు దిమ్మరి తెగలున్నాయి. దిమ్మరి తెగలలో పరిసరాల ఎరుకువ (విజ్ఞానం) ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఒక్కొక్క తెగలోనూ అరుదయిన తెలుగు మాటలు సూర్య కొద్దీ దొరుకుతాయి. వీటన్నిటినీ సేకరించగలిగితే ఇప్పటివరకూ తెలుగులోకి రాని వేల తెలుగు మాటలను బయట పెట్టవచ్చు. మచ్చుకు 'విబూది వేషగాళ్లు' అనే తెగవాళ్ల దగ్గర నేను సేకరించిన వాటిలో కొన్ని మాటలను చూడండి.

విబూది వేషగాళ్ల మాట	మన మాట
1) ఈకినగాడు -	మాలవాడు
2) కీనగాడు -	మాదిగవాడు
3) ఎలకోడు -	రెడ్డి
4) కడ్డిగాడు -	ఈడిగ
5) కెందలగాడు -	చాకలి
6) కొరగాడు -	మంగలి
7) గొంటగాడు -	కోమటి
8) జిడ్డగాడు -	కురుబ
9) తాటిగాడు -	బ్రాహ్మణుడు
10) బార్తిగాడు -	ఒడ్డెర
11) మొబ్బగాడు -	వాల్మీకి/బోయ
12) కారిగాడు -	బుడగ జంగమ
13) కుమ్మిగాడు -	కుమ్మరి
14) కుచ్చుగాడు -	పోలీసు
15) దారిగాడు -	ముస్లిం
16) బిడంగాడు -	దొమ్మరి
17) మక్కడిగాడు -	లంబాడి
18) ఒల్తుగాడు -	యాచకుడు
19) కంచికదారి -	దనవంతుడు
20) కంకదారి -	వైద్యుడు
21) మిడసడు -	దొంగ
22) నెట్టగాడు -	దొర
23) బీరుగాడు -	మార్వాడీ
24) మట్టగాడు -	ఊరిదేవుడు
25) ముత్తడు -	దేవుడు
26) సిర్పగాడు -	అబ్బాయి
27) సిర్పకోటి -	అమ్మాయి
28) కొక్కడిగాడు -	కోడి
29) కైక -	కుక్క
30) కాసిగం -	పిల్లి

31) ఉన్నసిగాడు -	ఎలుక
32) కాజలు -	చేపలు
33) తోడిసిగాడు -	ఉడుత
34) కురుంగాడు -	తాబేలు
35) నర్సిగాడు -	నక్క
36) మండిగాడు -	పంది
37) మీటంగాడు -	తేలు
38) వలెంగాడు -	ఉడుము
39) సెవులపోతు -	కుందేలు
40) పుల్లంకొక్కడి -	నీటికోడి
41) కొరగ -	గువ్వ
42) గింజ -	రూపాయి
43) గీటు -	పావలా
44) తుక్కులు -	పైసలు
45) నెట్టు -	బంగారం
46) చిక్కనెట్టు -	వెండి
47) సొణపం -	నగ
48) కొంకణం -	పురుషాంగం
49) పుచ్చం -	యోని
50) బోగాటకం -	సంబోగం

అట్లాగే కర్నాటకలోని బెల్గాం జిల్లాలోని పాములదిన్నె అనే పల్లెలో బేడ జంగాలు అనే తెగవాళ్లు ఉన్నారు. వీళ్లు 'బేడ' అనే వాద్యాన్ని మోగిస్తూ తెలుగులో కతలను పాడుతుంటారు. వీళ్ల దగ్గర 95 కతలు ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క కతను ఒక రేయంతా చెప్పతారు. వీటిలో చాలా కతలు ఇప్పటి ఆంధ్రదేశంలో లేవు. కుంబం చెన్నారెడ్డి కత, కలిచెళ్ల నరసింహారెడ్డి కత, పినాయి పాపిరెడ్డి కత, ఈడిగోళ్ల సత్తెమ్మ కత, ఎరికల మాచాళ కత, కమ్మ వారి పణితి కత, ఈడిగ దేవమ్మ కత, తెలుగు సత్తెమ్మ కత, బలుగూరి కొండయ్య కత వంటి అరుదయిన కతలను ఎన్నింటినో చెప్పతారు వీళ్లు.

తమిళనాడు వేలూరు జిల్లాలోని గంగాపురం అనే ఊరి లో ఆండిపండారం వాళ్లు ఉన్నారు. తెరువాటలు ఆడేదాంట్లో పేరుపొందిన తెగ వీరు. వీరి దగ్గర ఇంకా 42 తెరువాటలు (యక్షగానాలు) బతికి ఉన్నాయి. ద్రౌపది పూర్వజన్మ అయిన నళాయణి తెరువాట వీరి దగ్గర మట్టుకే ఉన్న కళారూపం.

ఈ ఆండి పండారం తెగవారే కేరళలోనూ ఉన్నారు. అక్కడ కూడా వీరి ఇంటి నుడి తెలుగే. కేరళ సంప్రదాయ నృత్య రూపకాలు కతకళి, రామనాటం, క్రీష్ణనాటం. ఈ మూడు కళా రూపాలకూ మూలరూపం కూడియాటం. ఈ కూడియాటం కళా కారులు ఆండిపండారం వారే. అంటే కేరళలోని కతకళికి కూడా మూలం తెలుగువాళ్ల కళే.



ఇంకొక కళారూపాన్ని గురించి కూడా మనం చెప్పుకోవాలి. అలెక్స్ హేలీ రాసిన రూట్స్ నవలను చదివితే మన వెంట్రుకలు నిక్కబొడుచుకొంటాయి కదా. అట్లాగే అనిపిస్తుంది ఈ పాటను విన్నప్పుడు కూడా. కావేరికి తెక్కణంగా 'కంబళనాయకర్లు' అనే తెలుగు కులం ఒకటుంది. వీళ్లలో దేవరాటం, సేవాటం, తెమ్మాం గాటం వంటి గొప్ప పల్లెకళలున్నాయి. ఇవన్నీ కాదుకానీ, వీళ్లు పెళ్లిళ్లప్పుడు పాడుకొనే మంగళం పాట మట్టుకు ఎంతో అబ్బురమయినది. ఆడవాళ్లు కొందరు గుంపుగా కూచుని సుమారు గంటసేపు ఈ పాటను పాడుతారు. పాట మొత్తం వింటే మన ఒళ్లు గగురుపాడుస్తుంది. సుమారు ఆరేడు వందల ఏళ్లు నాడు తుంగబద్ర తీరం నుండి బయలుదేరి బళ్లారి, కడప, చిత్తూరు, వేలూరు, సేలం, కరూరు జిల్లాల మీదుగా సాగి కావేరిని దాటి వచ్చి ఇప్పుడున్న తావులో వాళ్లు ఎట్ల కుదురుకొన్నారో చెప్పే పాట అది. ఆ పాటలో తుంగబద్ర, కావేరి నదుల నడుమ జరిగిన ఒక పెద్ద వలస చరిత్ర ఉంది. ఆనాడు వాళ్లు వచ్చిన దోవను గుర్తు పెట్టుకొని దానిని పాటగా మలిచి తరతరాలుగా పాడు కొంటున్నారు. 'ఎనాటికయినా మన సీమకు పోవలెనయా...' అంటా కళ్లనీళ్లు పెట్టుకొంటా ముగిస్తారు పాటను.

ఆంధ్రదేశంలో వినిపించని కమ్మవారి కులపురాణం ఇప్పటి తమిళనాడులో ఇంకా బతికే ఉంది. వీరణం అనే వాద్యాన్ని మోగిస్తూ బయినాండ్లు అనే కులం వారు 22 రాత్రులు కతను గానం చేస్తారు. కమ్మకులంలో సహగమనం చేసిన 200 మంది పేరంటాళ్ల కతను గానం చేస్తూ తిరిగే పిచ్చికుంటి వారు కూడా ఉన్నారు.

ఇక మాదిగల కళారూపాలను గురించి చెప్పాలంటే ఒక పాత్రమే రాయాల్సి వస్తుంది. తమిళనాట మాదిగలు అందరూ తెలుగువారే. జిక్కాటం, జింపలాటం, పెద్దమేళం, చెక్కపుల్లలాటం, రొమ్ముడోళ్లు, కంసాళె కతలు, పలకలాటం, ఉడుకాటం.... ఇట్లా ఎన్నో కళలు మాదిగలవి.

శ్రీరామనవమి నుంచి ఏడు శుక్రవారాలు ఆడే లేపాక్షి రామాయణం యక్షగాన ప్రక్రియకే అత్యున్నతమయినది. హోసూరు తాలూకా 'బేరిక' అనే పల్లెలో ఆడుతారు దీనిని. ఏడు

శుక్రవారాల ఆటలోనూ ఒక్క నుడుగు కూడా వచనం ఉండదు. మొత్తం పాటే. చివరి వారం 'ఎదురు చప్పురం' పేరుతో ఎదు రెదురుగా రెండు వేదికలను వేస్తారు. ఒక్కొక్క వేదికమీదా వానర, రక్కస సేన గుమిగూడి పోరును కళ్ల ఎదుట నిలుపుతారు.

వేసవిలో తంజావూరు జిల్లా మేలటూరు, శాలియ మంగళం, తేపెరుమానల్లూరులలో జరిగే బాగవత మేళాలు, హోసూరు తాలూకాలోని అలసనత్తం యక్షగానం, నోక్కం కతలు, ఒంటిపులి కుందు, కూనపిల్లి ఆట, వీరకాశి, పడుకాశి, రోకలాటం, కారపల్లి కొయ్యబొమ్మలాట, ఒడ్డెర్ర ఉడుక కతలు, ఒట్టకూత్తు... ఒకటూ రెండూ ఒక్క తమిళనాడులోనే నూటికి పై చిలుకు తెలుగు కళలున్నాయి. కర్నాటకలోనూ అంతే. బెంగుళూరు జిల్లా ఆనేకల్లు తాలూకాలో 'మాయసంధ్ర' అనే పల్లె ఉంది. ఊరు ఉండేది కర్నాటకలో, ఊరిలోని జనమంతా తమిళులు, అయినా ఆ ఊర్లో దేసింగురాజు కేళికను తెలుగులోనే ఆడుతారు. ఒడిశా బరంపురం దగ్గర తెలుగు గొల్లవారి అంజాటను చూస్తే ఒళ్లు పులకరిస్తుంది. మహారాష్ట్ర విదర్భ తావులో కోమట్ల కులపురాణం చెప్పే తెలుగు గోందళేలున్నారు.

అలాగే అక్కడి కళారూపాలను ఇక్కడికి తీసుకువచ్చి ప్రదర్శించాలి. పాపం అక్కడి కళాకారులకు తెలుగువారి మధ్య ఆడాలని కోరిక. మమ్మల్ని తిరస్తికి (తిరుపతి) తీసుకుపోయి ఆడించప్పా అని ఎంతో ఆశగా అడుగుతారు.

ఇవన్నీ, ఇంత తెలుగుతనమూ ఆంధ్ర దేశానికి బయటే ఉన్నాయి. మెల్లమెల్లగా ఇవన్నీ వేరే నుడుల వారి కళలుగా పేరు తెచ్చుకొంటున్నాయి. వీటన్నింటినీ మనవిగా చాటుకోవాలి. ఈ కళలను బతికించుకోవాలి. కనీసం రికార్డు చేసి పెట్టుకోవాలి. వందల తరాలుగా మన పెద్దలు కాపాడుకొంటూ వచ్చి మనకు అందించిన సొత్తును మనం మన తరువాతి తరాలకు అందించి తీరాలి. అట్లా జరగాలంటే ఆంధ్రదేశంలోని తెలుగువారు తాము ఉంటున్నది కేవలం రాజకీయపు గిరి మట్టుకే అని గుర్తించాలి. ఒక తెలుగు చిత్రపటాన్ని తయారు చేసుకొని, దానికి ప్రచారం తేవాలి. అప్పుడే పొరుగు తెలుగుకు కూడా గుర్తింపు వస్తుంది. 18 కోట్ల తెలుగుజాతి తలెత్తి నిలబడుతుంది. U



రచయిత ఈ వ్యాసాన్ని ఇంగ్లీషు, సంస్కృత పదాలు లేకుండా వీలయినంత వరకూ అచ్చ తెనుగు పదాలతో రాశారు. అందుకే ఎక్కడా గూటాలు కనపడవు. (ఉదా: తుంగబద్ర) - సం.

స.వెం. రమేష్ తెలుగు భాషోద్యోమ సమాఖ్య కార్యకర్తగా వివిధ ఆంధ్రేతర ప్రాంతాలలో తెలుగు భాషావికాసం కోసం కృషి చేస్తున్నారు. ప్రళయకావేరి కథల సంపుటి వెలువరించారు. మొరసనాడు కతలు, తొండమండలం కతలు సంకలనాలకు సహ సంపాదకులు. తమిళ, కన్నడ కథలను తెలుగు లోకి అనువాదం చేస్తున్నారు. 2010లో తానా గిడుగు రామమూర్తి పురస్కారం అందుకున్నారు.

email: savenramesh@gmail.com





## తెలుగువాడి జీవనాడి... కూచిపూడి పై. నగరాజ్

నాట్య జగతిపై తెలుగువాడి 'ముద్ర' కూచిపూడి. అద్భుత ఆహార్యం... విశిష్ట వాచికాభినయం... కూచిపూడి సొంతం. కృష్ణాతీరంలో ప్రభవించి... అచ్చ తెలుగు సంప్రదాయంలో వికసించి... ఖండఖండాంతరాల్లో జయకేతనం ఎగురవేసిన ఘనచరిత్ర కూచిపూడి నృత్యానిది. ఆనాటి సిద్ధేంద్రుడి నుంచి నిన్నటి వెంపటి చినసత్యం వరకూ ఎందరో మహానుభావుల కేళికా విన్యాసాలతో పరిపుష్టమై... భారతీయ శాస్త్రీయనృత్యాలకే తలమానికమై... దేశవిదేశాల్లోని అసంఖ్యాక అభిమానుల ఆదరణను అందుకుంటున్న అచ్చ తెలుగు కళారూపమిది.

చక్కెర తేనెల ఊట, మధురామృతాల తోట... మన తెలుగు నవరస నాట్యదీపిక... మన కూచిపూడి. ఈ రెండింటిది అవినాభావ బంధం. ఆరు వందల ఏళ్ల కిందట సిద్ధేంద్రుడు సృజించిన 'భామాకలాపం'లో భాష, భావం జోడు గుర్రాలై కదం తొక్కుతాయి. 'భామనే... సత్యభామనే,' అంటూ తన గురించి చెప్పకునే సిద్ధేంద్రుడి సత్యభామ... 'ఇంతినే చామంతినే మరుదంతినే విరిబంతినే...' అంటూ హాయిలు పోతుంది. పదహారువేలమంది కోమలుల లందరిలోనూ తానే భామనని సగర్వంగా ప్రకటించుకుంటుంది. అభినయానికి, నర్తనానికి వంద శాతం అవకాశం కల్పించే అక్షరాల సమ్మేళనం... భామాకలాపం. ఇదొక్కటే కాదు, కూచిపూడి కళాకారులు అభినయించే నాట్యరూపాల్లో అత్యధికం అచ్చతెలుగుకు పట్టం కట్టినవే.

కూచిపూడి కళాకారుల నయనాలు అభినయాన్ని పలికిస్తే... కరచరణాల విన్యాసాలు భావప్రకటనలను వ్యక్తం చేస్తాయి. సాధారణ భావాల

సామాన్యుని జీవనచిత్రాన్ని ప్రతిబింబించినప్పడే కవిత్వమైనా, కళలైనా సార్థకమయ్యేది. ఈ కొలమానాన్ని అందు కోవడంలో కూచిపూడిది ఎప్పుడూ అగ్రస్థానమే. దేవాలయాలకు, రాజాస్థానాలకు మాత్రమే పరిమితం కాని కళ ఇది. ప్రజా సమస్యల్ని నర్తకర్ణితంగా అభినయిస్తూ, మహారాజుల దృష్టికి తీసుకెళ్ల - వాటి పరిష్కారానికి కృషిచేసే సామాజిక బాధ్యతను శతాబ్దాల కిందటే భుజానికెత్తుకుంది కూచిపూడి.



## కూచిపూడి అ, ఆ, లు!!

- అంకురార్పణ** : 600 ఏళ్ల కిందట.
- ఆవిర్భావం** : కృష్ణా జిల్లా, కూచిపూడిలో.
- ఆద్యుడు** : సిద్ధేంద్రయోగి.
- ఆలంబన** : భరతుని నాట్యశాస్త్రం.
- అంకాలు** : వీధి నాటకాలు, యక్షగానాలు, కలాపాలు
- ఆకర్షణ** : ఆంగికం - ఆహార్యం - వాచికం - సాత్వికాల అభినయ విన్యాసం.
- అపూర్వం** : మూడుసార్లు అంతర్జాతీయ సమ్మేళనాలను నిర్వహించుకోగలగడం.
- అజరామరాలు** : హరిశ్చంద్ర, భక్తప్రహ్లాద, ఉషాపరిణయం, విప్రనారాయణ, శ్రీనివాస కల్యాణం, నర్తన శాల, చండాలిక తదితర నృత్య ప్రదర్శనలు.
- అగ్రగణ్యులు** : వేదాంతం లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి, వెంపటి వెంకట నారాయణ, చింతా వెంకట రామయ్య, తాడేపల్లి పేరయ్య, మాధవయ్య హరి, వేదాంతం రాఘవయ్య, భాగవతుల రామలింగ శాస్త్రి, వేదాంతం వెంకటాచలపతి శాస్త్రి, వెంపటి పెదనత్యం, పసుమర్తి కృష్ణమూర్తి, వెంపటి చినసత్యం, మహంకాళి సత్యనారాయణశర్మ తదితరులు.

## కూచిపూడి కలికితురాయిలు

- 1502** కూచిపూడి భాగవతుల తొలి ప్రదర్శన
- 1678** కూచిపూడి బ్రాహ్మణులకు అగ్రహారాన్ని బహూకరించిన తానీషా.
- 1952** వేదాంతం పార్వతీశం కృషితో సిద్ధేంద్ర కళాక్షేత్ర స్థాపన.
- 1953** 'క్షీరసాగర మథనం' నృత్యనాటకం ద్వారా అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి.
- 1954** వేదాంతం పార్వతీశం చేత కూచిపూడి పతాకా విష్కరణ.
- 1960** కూచిపూడి సశాస్త్రీయమని నిరూపణ.
- 1986** కూచిపూడిపై డా॥ చింతా రామనాథం మొదటి పరిశోధన.
- 2002** కూచిపూడి నాటక వికాసం పై డా॥ వేదాంతం రామలింగశాస్త్రి సమగ్ర పరిశోధన.
- 2008** కాలిఫోర్నియాలో అయిదు తరాలకు చెందిన 320 మంది కళాకారుల ప్రదర్శనతో తొలి గిన్నెస్ బుక్ రికార్డు.
- 2010** హైదరాబాద్ లో 2800 మంది కళాకారుల మహాబృంద నాట్యప్రదర్శనతో రెండో గిన్నెస్ బుక్ రికార్డు.
- 2012** హైదరాబాద్ లో 16 దేశాల 5794 మంది కళాకారులు ప్రదర్శనతో మూడో గిన్నెస్ బుక్ రికార్డు.

నుంచి నెమలి నాట్యం, పూల మకరందాన్ని గ్రోలే బ్రమర విన్యాసం, కడలి కెరటాల పదనిసలు, మలయ మారుతం, మేఘాల షికారు, వానజోరు, పిడుగుల హోరు, మగువ సౌందర్యం, సౌకుమార్యం లాంటి అనేకానేక అపురూప దృశ్యాలును... కేవలం చేతివేళ్లను కదిలిస్తూ, శిల్ప సదృశ్యమైన భంగిమలతో కళ్లకు కట్టడమే కూచిపూడి ప్రత్యేకత. కూచిపూడి హస్తముద్రలు అపూర్వం. ప్రకృతి నుంచి, సామాజిక నేపథ్యం నుంచి, నిత్యజీవితం నుంచి గ్రహించిన అనేక భావాలను అతి సుకుమా

రంగా వ్యక్తం చేస్తాయి అవి. ఒక్క చేతితో అభినయించే 28 అసంయుక్త హస్తముద్రలు, రెండు చేతులతో చేసే 13 సంయుక్త హస్తముద్రలు... కూచిపూడి సొంతం. నిజానికి భరతుడి నాట్యశాస్త్రంలోని 67 హస్తముద్రలనూ కూచిపూడి అభినయించ గలదు. అలాగే, చతుర్విధ ప్రక్రియల్నీ, రీతుల్నీ పూర్తిగా అన్వయించు కున్న ఏకైక నృత్యమిది. అలంకార శాస్త్రంలోని దశ రూపకాలను, ఉప రూపకాలను కూడా పూర్తిస్థాయిలో ప్రదర్శించగల నేర్పు కూచిపూడి కళాకారులది.



### మేలు కలయిక - పద్మశ్రీ, నృత్యచూడామణి, డా॥ శోభనాయుడు

కూచిపూడిని కేవలం వినోదమాధ్యమంగా భావిస్తుంటారు. నిజానికి కూచిపూడి కళ విజ్ఞాన భాండాగారం కూడా. అది పురాణాల ప్రాశస్త్యాన్ని కళాత్మకంగా ప్రజల ముందుకు తెచ్చింది. బాల్యవివాహాలు, సతి, వరకట్నం, మద్యపానం లాంటి సామాజిక జాడ్యాలపై కూచిపూడి షోరాడింది. కాలప్రవాహంలో ఆవిష్కృతమైన సాంకేతికతను అంది పుచ్చుకుని అది మరింత సుసంపన్నమైంది. జీవితానికి సాఫల్యతను అందించే కళ కూచిపూడి అని వర్ణమాన కళాకారులు గుర్రెరగాలి. ప్రభుత్వం కూడా మన కళకు, కళాకారులకు చేయుతనిస్తేనే ధరణిపై తెలుగుజాతి ఉన్నంతకాలం కూచిపూడి వైభోవోపేతంగా విలసిల్లుతుంది.



తెలుగుపలుకు 2013

156

**కూచిపూడి ఒక జీవనది... - పద్మభూషణ్ డా॥ రాజారెడ్డి**

కూచిపూడి జీవనదిలాంటిది. స్థల, కాలాలకనుగుణంగా మార్పులను స్వీకరిస్తూ వస్తోంది. అది... దక్షిణ భారతంలో తమిళ, కన్నడ వాగ్గేయకారుల కృతుల్ని స్వీకరించింది. అలాగే ఉత్తర భారతంలో తులసీదాస్, కబీర్ దాస్, మీరాబాయిలాంటి వారినీ సమాదరించింది. అంతేందుకు మాజీ రాష్ట్రపతి అబ్దుల్ కలాం స్వయంగా రాసిన ఆంగ్ల కృతులకు సైతం పాశ్చాత్య సంగీతంతో బాణీ కట్టి ప్రదర్శన లిచ్చి జయభేరి మోగించింది. ఇలా సాహిత్యంలో, సంగీతంలో ఎన్ని మార్పులను స్వీకరించినా కూచిపూడి మాత్రం తన సహజత్వాన్ని, శాస్త్రీయతను ఏనాడూ కోల్పోలేదు. తెలుగు గ్రామీణుల పౌరాణిక గాథలను ప్రచారం చేసే నేటి దాకా కూచిపూడి ప్రస్థానం అద్వితీయం.



సామాన్యుని జీవనచిత్రాన్ని ప్రతిబింబించినప్పుడే కవిత్వ మైనా, కళలైనా సార్థకమయ్యేది. ఈ కొలమానాన్ని అందు కోవడంలో కూచిపూడిది ఎప్పుడూ అగ్రస్థానమే. దేవాలయాలకు, రాజాస్థానాలకు మాత్రమే పరిమితం కాని కళ ఇది. ప్రజా సమస్యల్ని నర్మగర్భితంగా అభినయిస్తూ, మహారాజుల దృష్టికి తీసుకెళ్లి- వాటి పరిష్కారానికి కృషిచేసే సామాజిక బాధ్యతను శతాబ్దాల కిందటే భుజానికెత్తుకుంది కూచిపూడి.

ఆనాడు శిస్తుల వసూలు పేరిట... రాయలసీమలోని సిద్ధవటం గ్రామంలో కరవుబారిన పడ్డ కుటుంబాల్లోని రస్తీలపై రాజప్రతినిధి సమ్మెట గురవరాజు క్రూరమైన అత్యాచారాలు చేసేవాడు. కేళిక రూపంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల దృష్టికి ఈ విషయాన్ని తీసుకెళ్లి, అకృత్యాలకు అడ్డుకట్ట వేయించారు నాటి కూచిపూడి భాగవతులు. ఆనాటి నుంచి నేటి వరకూ ఎన్నో సామాజిక సమస్యలపై పదం కలుపుతూ కదం తొక్కుతూ పురోగ మిస్తూనే ఉంది. విశ్వకవి రవీంద్రుడి 'చండాలిక'ను అభిన యించి అంటరానితనంపై విల్లు ఎక్కుపెట్టింది. భ్రూణహత్యల పై 'నాతిచర', స్త్రీల సమస్యలకు అద్దం పట్టే 'విజయోస్తు తే నారీ', అన్నదాతల ఆక్రందనల నేపథ్యంలోని 'రైతేరాజు', జాతి

సమగ్రతను చూపే 'సమైక్యతాభారతి', శాంతిని ఆకాంక్షించే 'అహింసా పరమోధర్మః', మహనీయుల జీవితాల్ని ప్రతిబింబించే 'వివేకానంద...' కూచిపూడి శైలికి నిలువెత్తు తార్కాణాలు.

కాలక్రమంలో వచ్చిన లెక్కకు మిక్కిలి మార్పులను ఎప్పటికప్పుడు ఆవాహనం చేసుకుంటూ కూచిపూడి సుసంపన్నం అవుతోంది. అయితే, కళకైనా కళాకారులకైనా జనాదరణ ఆయువు పట్టులాంటిదైతే ప్రభుత్వ చేయూత సంజీవని. దేశాంతరాల్లో తెలుగువారి ఖ్యాతిని ఇనుమడింపజేస్తూ, అనితర సాధ్యమైన సామాజిక బాధ్యతను నిర్వర్తిస్తున్న కూచిపూడికి ప్రభుత్వ ఆదరణ ఇంకా పెరగాలి. నాట్యాన్నే తపస్సుగా భావించి సాధన చేస్తూ, చేయిస్తూ... భావితరాలకు దాన్ని దగ్గర చేస్తున్న కళాకారులకూ చేయూతనందివ్వాలి. కూచిపూడికే జీవితాలను అంకితం చేసిన మహానుభావులను ఆర్థికంగా ఆదుకోవాలి. ప్రజల్లో కూచిపూడిపై అభిరుచిని, ఆసక్తిని పెంచడానికి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలి. ఆసక్తి ఉన్న చిన్నారులకు పాఠశాల స్థాయిలోనే కూచిపూడిని నేర్పించేలా ప్రణాళికలు సిద్ధం చేయాలి. అప్పుడే తెలుగువాడి కూచిపూడి ప్రస్థానం అప్రతిహతంగా కొనసాగుతుంది.

U



కర్నూలు జిల్లాలో పుట్టి పెరిగిన నాగరాజ్ ఈనాడులో జర్నలిస్టుగా పనిచేస్తూ అనంతరం ఈటీవీ2లో 'సఖి' కార్యక్రమాలను పర్యవేక్షిస్తున్నారు. సాహిత్యం, కళలపై వివిధ వ్యాసాలు రాశారు. నివాసం హైదరాబాద్.





## వివాహాలూ తతంగాలూ సన్నిధానం సరిసింహాకర్క

**వివాహం ఒక సంతానవ్యవస్థ.  
అది స్త్రీ పురుషుల లైంగిక  
సౌఖ్యాలకు ఒక కట్టుబాటు.  
వివాహం ఒక ఆర్థికవ్యవస్థ.  
భార్య, వారసులు ఏర్పడి  
ఆస్తుల సంక్రమణానికి అది  
ఓ పునాది.  
భారతీయవ్యవస్థలో  
అధర్మపత్నులకు తావు లేదు;  
ధర్మపత్నులకే గౌరవాదరాలు.**



వేడుక సంస్కృతిలో భాగం. మనిషి పుట్టిన దగ్గర్నుంచి చనిపోయేవరకూ జరుపుకునే అన్ని వేడుకలూ ఈ సంస్కృతిలో భాగమే. ఇలాంటి వేడుకల్లో అతి ముఖ్యమైన వేడుక వివాహం. ఒక్కో ప్రాంతంలో ఒక్కో రకంగా ఈ వేడుక సాగుతుంది. తెలుగువారు జరుపుకునే వివాహవేడుకకీ కొన్ని ప్రత్యేకతలున్నాయి. ప్రాంతాలనుబట్టి, కులాలనుబట్టి చిన్నచిన్న మార్పులుంటాయి.

భారతదేశంలో వివాహం అనేది ఒక సంస్కారం. ఒక సుదీర్ఘ మానవ జీవనవ్యవస్థలో అయిదువేల సంవత్సరాల నుండో ఆ పై నుండో వస్తూ సాగు తూన్న ఒక నాగరిక వ్యవస్థావిశేషం. అది వైయక్తికంగా కనిపించే కల్యాణమైనా సమాజ కల్యాణ కార్యాలలో ఒకటి. అది పదిమందికి చెందిన కళ్ల వేడుక. బంధుమిత్ర సపరివార శుభాకాంక్షల డోలిక.

ఆదిమయుగ కాలం సంగతి వేరు. సంచార జాతులుగా సమాజ మానవసందోహాలున్న వాళ్ల స్థితిగతులువేరు. ఇష్టమైన తావుల్లో కొన్నాళ్లుండడం మరోచోటికి బయలుదేరడం. వేటాడడాలు! పొట్ట నింపుకోవడాలు. ఇష్టమైనట్లు వ్యవహరిస్తూ స్త్రీ పురుషులు కలుస్తూ మానవసృష్టిని కొనసాగించిన ఆ కాలం, ఆ సందర్భాలూ వేరు. అదీ మన చరిత్రే. గడచిన చరిత్రే. అయితే ఇప్పుడు కొనసాగుతున్నది నడుస్తున్న వివాహవ్యవస్థ. వైదికమైనది. సంచార జాతులు సమూహజాతులయ్యాయి. వ్యవ సాయం, పశుపాలన, అవసర కార్యకలాపాలలో ఇతర మానవుల అవసరాన్ని గుర్తించడం... ఇలా సాగు తూండగా- కూడు, గూడు, ఉనికిలతో 'మనికి' మనిషి ప్రధాన అవసరమైంది.



తాత్కాల అంశాలు శాశ్వత అంశాలయ్యాయి. కట్టుబాట్లు సామాజిక మయ్యాయి.

ఒప్పుదలలు సామాజికమైన సందర్భాలలో సంస్కారాలు కాలానుగుణంగా పరిమళించాయి.

వివాహం మానవ జీవనచరిత్రలో భాగమైంది.

ఈజిప్టులో 'మెన్సు', గ్రీకుదేశంలో 'సెక్రోసిస్', హిందువు ల్లో శ్వేతకేతువు వంటివారిని వివాహవ్యవస్థలకు మూలపురుషు లుగా భావిస్తారు. శ్వేతకేతువు ఎవరో కాదు- మహాభారతం ఆది పర్వంలో చూస్తే కనిపించే ఉద్ధాలక మహర్షి కొడుకే శ్వేతకేతువు అని మనకు తెలుస్తుంది. పశుబలంతో ఒకడు తన తల్లిని తన ఎదుటే చేయి పట్టుకు లాక్కుపోవడం చూడగానే శ్వేతకేతువు మనస్సు కకావికలైంది. బలం కలవానిదే రాజ్యం అవడం చెడు సంప్రదాయమన్నాడు. అది వ్యభిచారం అవుతుందని పాపం వస్తుందని భావించి ఒక కట్టుబాటుకు వివాహవ్యవస్థకు మార్గ దర్శి అయ్యాడనేది ఒకటుంది. అంతకుమునుపు ఎప్పుడో వేద కాలంలోనే వివాహవ్యవస్థ దాఖలాలు లేకపోలేదు. ఊర్వశీ పురూరపుల కథనం ఋగ్వేదంలోనిదే. ఋగ్వేదంలో- వివాహ సూక్తం అని పదవ మండలంలో 85వ సూక్తం వుంది. సూర్యుని కుమార్తె సూర్యను- సోమునికిచ్చి పెళ్లి జరిపించిన అంశం భాసిస్తోంది.

యజ్ఞయాగాల కాలంలో పెళ్లి కాకపోతే పురుషునికి గుర్తింపు లేదు.

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలో- 'అయజ్ఞయో వా ఏషయో పత్నీకః' అని వుంది. అంటే భార్య లేనివాడు యజ్ఞహీనుడు అని.

అంతేకాదు, అందులోనే, 'అథో అర్థోవా ఏష ఆత్మవః యత్ పత్నీ' అని వుంది. అంటే భార్య లేనివాడు, ఏకాకి అయిన వాడు అసంపూర్ణుడు అని.

అందుకే భార్య- అనే ఆమె సరదాగా అనుకునే వన్ ఫోర్తాంగి కాదు; ఆమె అర్థాంగి.

ఒకటి రెండూ కాదు మనకు నూట ఎనిమిది ఉపనిషత్తు లున్నాయి. అందులో ఒకటైన తైత్తిరీయోపనిషత్తులో శిక్షావల్లిలో గురువు శిష్యునితో 'ప్రజాతమ్మం మా వ్యవచ్ఛేత్నీః' అని ప్రబో ధించాడు. దాని అర్థం సంతానసూత్రానికి గండికొట్టకు నాయనా అని.

ఆయురారోగ్య భాగ్యాలతో తులతూగాలని నిండు నూరేళ్లు జీవించాలని మానవుల శుభాకాంక్ష. భారతీయ శుభా కాంక్షలకు అతిశయోక్తి అలంకారాలుండి అవి రోదసిదాకా ప్రయాణిస్తాయి.

'ఆచంద్రతారార్కం' విలసిల్లాలని దీవించడంలో ఎంత పెద్దమనసు. ప్రపంచమానవుడు తలెత్తుకుని చెప్పకోతగ్గ శుభా

కాంక్ష భారతీయులది.

సుఖదుఃఖాల త్రాసులో ఊగిసలాడే మానవులు వీలైనం తగా ఆనందంతోనే గడపాలనుకోవడం సహజం. ఇన్నాళ్ల, ఇన్నేళ్ల ఆచారవ్యవహారాల్లో పదిమంది కలిసి తినడం, ఆనందించడం ఒక సామాజిక విశేషం. భారతీయుని జీవనంలో పుట్టింది మొదలు సంస్కారాలు, దానాలూ ధర్మాలు, అన్నప్రాశనం, కేశ ఖండనం, అక్షరాభ్యాసం వాటితో మాత్రమే ఊరుకోవడం లేదు.

పిల్లవాడు కాని పిల్ల కాని- అడుగులేస్తే అరిసెలు, పలుకులాస్తే పంచదారచిలకలు, గడప దాటితే గారెలు, బోర్లా పడితే బూరెలు, గృహారాజ్యంలో ఆనందాల పంపకంలో స్త్రీ పురుషుల సంయుక్త కార్యాలు లేకుండా, ఇరుగు పొరుగుల వారు పొల్గొనకుండా ఒక్కటి జరగదు.

చిన్నప్పుడే ఇన్ని తతంగాలుండగా యుక్తవయస్సులు వచ్చాక జరిగే వివాహ సంస్కారంలో కొన్ని తతంగాలుండడం రకరకాలుగా ఉండడం సహజం.

భారతదేశంలో శాస్త్రం ఆచారమైంది. ఆచారం చట్ట మైంది. సమాజమే సాక్షి అయిన న్యాయవ్యవస్థ యిది.

వివాహం ఒక సంతానవ్యవస్థ. అది స్త్రీ పురుషుల లైంగిక సౌఖ్యాలకు ఒక కట్టుబాటు. వివాహం ఒక ఆర్థికవ్యవస్థ. భార్య, వారసులు ఏర్పడి ఆస్తుల సంక్రమణానికి అది ఓ పునాది. భారతీయవ్యవస్థలో అధర్మపత్నులకు తావు లేదు; ధర్మపత్నులకే గౌరవాదరాలు.

పెళ్ళిళ్లు రెండు రకాలు- 1) అమంత్రకం అంటే మంత్రాలు లేకుండా చేసేవి, 2) సమంత్రకం అంటే మంత్రాలతో చేసేవి. వేదాలు శాస్త్రాలను అనుసరించి దేవతలను ప్రసన్నం చేసుకోవడానికి సమంత్రక వివాహాలు ఉద్దేశించబడినాయి.

మేళతాళాలు, విందులు, వినోదాలతో జరిగే వివాహాలలో వివిధ రకాల తతంగాలు ఒకనాటి మానవుల ఆకాంక్షలు, మంత్రాల ద్వారా అంతర్ధాతులు తెలిపేలా వుంటాయి.

వధువు: దేనికైనా ఓ పవిత్రతను కలిగించడం దైవభక్తితో దేవతల శక్తులతో అనుసంధానించడం భారతీయ జీవన విధానం లో ఉంటూ వచ్చింది.

వధువు అంటే లక్ష్మి, పార్వతి, సరస్వతుల ఒకే ఆత్మ రూపం. పచ్చని ప్రకృతిసంపదకు ఓ శక్తిస్వరూపం. సంపదకు ఓ సంకేతం.

వరుడు: బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుల ఆత్మరూపం వరుడు. విజయాలు చేపట్టడానికి సంసిద్ధుడై వున్న సిద్ధపురుషు డతడని విశ్వాసం.

వివాహంలో తతంగాలు రకరకాలుగా ఉన్నా ప్రధాన మైనవి 35.

అవి- 1) పెళ్ళిచూపులు, 2) నిశ్చితార్థం, 3) స్నాతకం, 4)



కాశీ ప్రయాణం, 5) వరపూజ-ఎదుర్కోలు, 6) గౌరీపూజ, 7) మంగళస్నానాలు, 8) కన్యావరణం, 9) మధుపర్కాలు, 10) యజ్ఞోపవీతధారణ, 11) మహాసంకల్పం, 12) కాళ్లు కడుగుట, 13) సుముహూర్తం- అంటే బెల్లం, జీలకర్ర నెత్తి మీద పెట్టడం, 14) కాళ్లు తొక్కించడం, 15) కన్యాదానం, 16) స్వర్ణజలాభి మంత్రం, 17) యోత్రేబంధనం, 18) మంగళసూత్రధారణ, 19) తలంబ్రాలు, 20) బ్రహ్మముడి, 21) అంగుళీయకాలు తియ్యడం, 22) సప్తపది-పాణిగ్రహణం, 23) హోమం, 24) సన్నికల్లు తొక్కించడం, 25) రాజహోమం, 26) స్థాలీపాకం, 27) నాగవల్లి, 28) సదస్యం, 29) నల్లపూసలు కట్టడం, 30) అరుం ధతీ దర్శనం, 31) ఉయ్యాలలోని బొమ్మను అప్పజెప్పడం, 32) అంపకాలు: గృహప్రవేశం, 33) సత్యనారాయణస్వామి వ్రతం, 34) కంకణవిమోచనం, 35) గర్భాదానం.

కాలమాన పరిస్థితులు మారడం వల్ల 35 తతంగాలున్నా వర్తమానకాలంలో- 1) సమావర్తనం, 2) కన్యావరణము, 3) కన్యాదానము, 4) సుముహూర్తము, 5) పాణిగ్రహణము, 6) అగ్ని పరిచర్య, 7) లాజహోమము, 8) సప్తపది, 9) నక్షత్ర దర్శనము అనే వాటిలో వివాహాన్ని నిర్వహిస్తున్నారు. వీలునుబట్టి ప్రాధాన్యాన్ని గ్రహించడాన్ని బట్టి వీటికి కొన్ని కలిపి నిర్వహిస్తున్నారు. స్థితిగతులు బాగా ఉండి స్థిమిత వాతావరణం ఉన్న రోజుల్లో తతంగాలు, విందులు అన్నీ కొన్నిరోజుల పాటు జరిగేవి. అసలీ వివాహాలు హిందూ ధార్మికవ్యవస్థ ఏర్పడినప్పటి నుండి చూస్తే 8 రకాలుగా ఉండేవి.

**1) బ్రహ్మవివాహం:** ధార్మికమైన వేద సంబంధితమైన పెళ్లి. పిల్లతండ్రి- విద్యావంతుడైన వరుని స్వయంగా పిలిచి శక్తికొలది నగలు, బట్టలతో కుమార్తెను వరుని చేతిలో పెట్టడం పాణిగ్రహణం చేయించే పెళ్లి.

**2) దైవవివాహం:** ఆపస్తంబ గృహ్యసూత్రంలో చెప్పిన దాన్ని అనుసరించి యజ్ఞసందర్భంలో కన్యను దక్షిణగా ఇవ్వడం. పురోహితులు వారి రక్షకులైన మహారాజు పాలకుల నుండి అందమైన కన్యల్ని పరిగ్రహించడం ఈ పెళ్లిలో జరిగేది. యజ్ఞాలూ అవీ తగ్గడంతో ఈ దైవవివాహ పద్ధతి తగ్గింది.

**3) ప్రాజాపత్యం:** ఇది యాజ్ఞవల్క్యసృష్టిలో చెప్పబడింది. వధువు తండ్రి యోగ్యుడైన వరుణ్ణి ఎన్నుకొని వధూవరులు ధార్మిక కృత్యాలలో ఒకరినొకరిని అనుసరించడానికి ఉద్దేశించి చేసే వివాహం. ఈ పెండ్లి చేసుకున్న వరుడు జీవితం జీవితమంతా గృహస్థుడుగానే వుండాలి. అర్థాంగి జీవించి వుండగా సన్యాసి కారాదు.

**4) ఆర్ష వివాహం:** ఒకటి రెండు గోమిధునాల్ని గ్రహించి మాత్రమే చేసే వివాహం.

**5) ఆసుర వివాహం:** మనుధర్మ శాస్త్రం ఏమి చెబుతోందంటే వరుడు వధువుకు ఆమె సంబంధీకులకు శక్తి కొలదీ ధనమిచ్చి వివాహం చేయాలని. కొందరు స్మృతికర్తలు ఈ పద్ధతిని వ్యతిరేకించారు.

బోధాయనుడు-

క్రీతా ద్రవ్యేణ యానారీ వ సా పత్రీ విధేయతే  
నసాదైవేన సాప్రిత్యే దాసీం తాకవయో విదుః॥

అంటే కన్యను అమ్మినవాడు దారుణమైన నరకంలో పడిపోతాడు. అంతేకాదు, అటూ ఇటూ ఏడు తరాల పుణ్యాన్ని పోగొట్టుకునేవాడైపోతాడు.

**6) గాంధర్వ వివాహం:** స్త్రీ పురుషులిద్దరూ ఇష్టపడి ఒకరిని మరొకరు అనుసరించాలనే దృక్పథంతో చేసే పెళ్లి. ఇది ప్రేమ మూలకంగా జరిగే పెళ్లి, అశ్వలంఘనుడు, హరివగోతములు, మనువులు వేరువేరుగా ఈ వివాహ విషయంలో వివరించినారు.

ఇచ్ఛాయాన్యోన్య సంయోగః కన్యాయాశ్చ వరస్యచ  
గాంధర్వస్య తు విజ్ఞేయో మైధున్యః కామసంభవః

అన్నాడు మనువు. అంటే కామభావ వశీభూతులైన స్త్రీ పురుషులు ఇష్టపడి ఇద్దరూ కలవడం. మహాభారత శకుంతలా దుష్యంతులది గాంధర్వమే. అయితే గాంధర్వపద్ధతిలో కన్య నిచ్చేవారికి రాయితీ వుంది. అలా ఇచ్చేవారు గాంధర్వలోకంలో పూజింపబడతారు.

**7) పైశాచిక వివాహం:** ఇది ఓ రకమైన బలాత్కార వివాహం. హాయిగా నిద్రపోయే ఆడపిల్లని అపహరించుకుపోయి చేసుకునే పెళ్లి. దీనిని ప్రాచీనులు నిరసించారు.

మనువు 'పైశాచశ్చాష్టయో ధమః అన్నాడు. అంటే అష్టవిధ వివాహాల్లో అధమ వివాహం పైశాచికమని.

**8) రాక్షస వివాహం:** అమ్మాయి బంధువుల్ని, సంబంధీకుల్ని హింసలు పెట్టి అయినా లేక వాళ్లని చంపి అయిన అమ్మాయిని దొంగిలించుకుపోవడం రాక్షసం. యుద్ధ ప్రీతి కల వాళ్లల్లో మొదట్లో ఇది వున్నా తరువాత దానికదే అంతరించింది.

తరువాత తరువాత స్వయంవర వివాహాలు వచ్చాయి. ఇందులో సభాముఖంగా కన్యలు వరుణ్ణి ఎంపిక చేసుకోవడం వుండేది. అయితే ఇది రాజులకి మాత్రం చెందిన వ్యవహారంగా వుండేది.

ఇవన్నీ పురాణ చారిత్రక కాలవివాహాలుగా గమనించాలని, వర్తమానకాలంలో- 1) పెద్దలు నిర్ణయించిన వివాహాలు, 2) ప్రేమ వివాహాలు. అంటే arranged and love marriagesగా స్థిరమయ్యాయి.

అయితే చాలామట్టుకు హిందూ వివాహాలు సాంప్రదాయికంగా మంత్ర, మంగళవాయిద్య, విందు వినోదాలతో జరుగుతున్నాయి. కనుక ప్రధాన వివాహతతంగాలు ముఖ్యమైనవి

తెలుసుకుంటే ఇవి ఇందుకా అని తెలుస్తుంది. అనాదిగా వస్తున్న ఒక వ్యవస్థ తాలూకు పారమార్థిక అంశాలూ ఆచారాలూ కూడా తెలుస్తాయి. నాగరిక సమాజం సవాలక్ష సంస్కరణలకి ఆలవాల మైనా కొన్ని సంప్రదాయాలు పరంపరగా కొనసాగడానికి కారణాలుంటాయి.

వెనకటి కాలంలో అయిదురోజుల పాటు వివాహాలు జరిగేవి. పెళ్లిరోజుకు పదిరోజులు ముందే దగ్గరి చుట్టాలు ప్రేమతో వచ్చి పెళ్లి పనులలో సహకరించేవారు.

**కొన్ని వివాహ తతంగాలు**

రకరకాల ఆచారాలున్నాయి. కొన్నికొన్ని ఆలోచించి పెట్టినవి. మరికొన్ని అవసరార్థం పెట్టినవి.

**పెళ్లిచూపులు:** 'చూపులు కలిసిన శుభవేళ'లు పెళ్లికి చాలా ముఖ్యం. మంచిరోజున మంచి ముహూర్తంలో పెళ్లి చూపులు ఏర్పాటుచేస్తారు. సోమ, మంగళవారాలు మంచివి కావు. చవితి, షష్ఠి, అష్టమి, ద్వాదశి, అమావాస్యలు కాకుండా మంచి నక్షత్రాలుండేలా చూసి, వర్షాలు, దుర్ముహూర్తాలు లేకుండా పెళ్లిచూపులుండాలి. పిల్లను చూడడానికి రమ్మని పిల్లవాని తల్లిదండ్రులకు కబురు పంపాలి. అమ్మాయి, అబ్బాయి ఒకరినొకరు చూసుకొని పరస్పరం అభిప్రాయాలు తెలుపుకోవాలి. రెండువైపులవారు ఒకరి వివరాలు ఒకరు తెలుసుకోవాలి. నచ్చు బాట్లు తెలుసుకోవాలి.

**నిశ్చితార్థం:** నిశ్చితార్థానికి మంచి ముహూర్తం చూడాలి. పెట్టుపోతల వివరాలు మాట్లాడుకోవాలి. తరువాత కన్యాదాత ఇంటికి వెళ్లి మీ అమ్మాయిని మా అబ్బాయికి చేసుకొంటాం అని తెలిపి, 'ధ్రువంతేరాజా!' అనే వేదమంత్ర పఠనాలతో అమ్మాయికి కొత్తబట్టలు పెట్టి పూలుపళ్లు ఇచ్చి 'శీఘ్రమేవ వివాహసిద్ధి రస్తు,' అనాలి. లగ్నపత్రికలు రాయించి పరస్పరం పుచ్చుకోవాలి.

తరువాత వధూవరుల పెద్దలు దోషాలు లేని ముహూర్తాన్ని పెట్టించుకోవాలి. లగ్నపత్రికపై పసుపుకుంకుమలు రాసి, దేవుని దగ్గర పెట్టాలి. తరువాత లగ్నపత్రికలు మార్చుకోవాలి.

వెనకటి కాలంలో రాగిరేకుపై లగ్నపత్రిక రాసేవారు. లగ్న పత్రికను ప్రార్థించేవారు.

**అంకురారోపణం:** ఒక మంచి ముహూర్తం చూడాలి. ఇంటిని అలంకరించుకోవాలి. ఐదు మూకుళ్లలో పుట్టమట్టిని నింపాలి. ఆ మూకుళ్లలోకి బ్రహ్మాండ్రాదుల్ని ఆవాహన చేయాలి. నవధాన్యాలు తెచ్చి గోక్షీరంతో క్షాళన చెయ్యాలి. మూకుళ్లలో వాటిని నింపి నీళ్లు పోయాలి. పంచపాలికలంటే ఈ మూకుళ్లే. పెళ్లిరోజున వీటిని కల్యాణమండపంలో ఉంచాలి. 16 రోజుల పండుగనాడు పూజలు నిర్వర్తించి మట్టిని చెట్ల పాదుల్లో పోయ్యాలి.

**పెండ్లికుమార్తె / పెండ్లికుమారుని చేయడం:** కన్యాదాత ఇంట్లో బంధువులు స్నేహితుల సమక్షంలో సువాసినుల మధ్య పెళ్లికుమార్తెను చేయాలి. పురోహితుడి చేత కులదేవతా పూజ చేయించాలి. షోడశోపచార పూజ చేయించడానికి పెళ్లికొడుకుతో బాటు, బావమరది వరసయ్యో పిల్లాడిని తోడ పెండ్లికొడుకుని చేయాలి. మంగళహారతులు పాడించి ఇద్దర్నీ దీవింపజేయాలి.

**రక్షాబంధనం:** తొమ్మిది వరసల తెల్లదారం పసుపుతో తడిపి మామిడి ఆకునుగాని, పసుపుకొమ్ము కాని కలిపి తోరం చేయాలి. 'రక్షాకంకణ దేవతాపూజ వివాహాంగత్వే సరక్షార్థం రక్షాబంధనం కరిష్యే' అని చదవాలి.

**బాసికం:**

శుభికే ముహూర్తాహ శుభయంతే ముఖం మమ మమత్వం శోభయముఖం భూయాసీం మేశ్రియంకురు ముఖానికి అందం కలిగించడం కోసం బాసికను ధరింప జేస్తారు. బాసికము బాసికము అయిందా అనిపిస్తుంది. నుదుటికి క్షేమదాయకం బాసికం. దృష్టిదోషం పడకుండా ఇది ఉపయోగిస్తుంది. వధూవరులకు ఇద్దరికీ వుంటుంది. బాసిక ఒక ఆభరణం వంటిది. బాసిక పూజ కూడా చేస్తారు. పెండ్లికొడుకు చేయగానే కొందరు కడతారు, కల్యాణానికి ముందే కొందరు కడతారు.

**గోరీదేవి పూజ:** శుభాలను కలిగించేది గోరీదేవి. ఆమె కన్యలో లీనమై వుంటుందని భావిస్తారు. దీర్ఘ సుమంగళిగా ఉండడానికి పెళ్లికుమార్తెచే గోరీపూజ చేయిస్తారు. ఆయుష్ష్యా భివృద్ధికి గోరీపూజను చేయిస్తారు.

**సమావర్తనం:** సమావర్తనం అంటే తిరిగి రావడం. వరుడు గురుకులవిద్యను పూర్తి చేసుకుని, గురువు ఆజ్ఞ తీసుకొని మరీ గృహస్థధర్మాన్ని స్వీకరించడానికి తీర్థయాత్రలు చేసి తిరిగిరావడాన్ని సమావర్తనం అంటారు.

వచ్చేముందు గురువు శిష్యునికి- సత్య, ధర్మ, వేద అంశాల పట్ల, మాతృ, పిత, గురువు, అతిథి వంటి వారి పట్ల



ఏ విధంగా ఉండాలో బోధిస్తాడు.

**స్నాతకం:** గృహస్థాశ్రమంలో చేరడానికి జరిపే తతంగం స్నాతకం. ఇందు గురించి సర్వప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవాలి. ఇది దేహశుద్ధి కొరకు (మరో అర్థంలో కాదులెండి) చేసే అంశం. క్షుర కర్మ చేయించుకోవాలి. తరువాత వేన్నీళ్ల స్నానం చేయాలి. స్నాతు డవడమే స్నాతకం. విద్యాభ్యాసం తరువాత చేసే సంస్కారాన్ని స్నాతకం అంటారు. ఓ రకంగా సమావర్తన సంస్కారాన్ని కూడా స్నాతకం అనడం వుంది.

స్నాతకం మంత్రపూర్వకంగా జరుగుతుంది. ఆ మంత్రాలకు చింతనలు రాలతాయి.

అపోహిష్టామయోభువః తాన ఊర్జై దధాతవ!

మహేరణాయ చక్షసేః

అంటే ఓ ఉదకవలులారా! మాకు మీరు సుఖాల్ని కలుగ జేస్తారు. మాకు మీ దయవల్లే అన్నం దొరుకుతోంది. మీవల్ల వచ్చిన శక్తి ద్వారా మేము గొప్ప జ్ఞానాన్ని పొందజాలుతున్నాము. ఇంకా సత్సంగాన్ని ప్రసాదించవలసిందని ఇలా ఇలా చాలా ఆకాంక్షలు స్నాతక శ్లోకాలలో ఉంటాయి. భవిష్యకాలం బాగా వుండాలనే కోరికలుంటాయి. ఆ కోరికల్లో దేశభక్తి పాలు కూడా వుంటుంది.

సమాజంచ విరాజంచాభి శ్రీర్యాచనోగృహే!

లక్ష్మ్యేరాష్ట్రస్య యాముఖే తయామాసగం

స్వజామసి స్వాహా!

అంటే నేను నివసించే ఇల్లా దేశమూ సిరిసంపదలతో తులతూగాలి అని.

ఈ స్నాతకం వరుని ఇంట్లోగాని, కల్యాణమండపంలో, విడిదిలోగాని పురోహితుని ఆధ్వర్యంలో జరగాలి.

**కాశీయాత్ర:** మానవ సంబంధాలను కుటుంబ సంబంధాలను మరింతగా ఆత్మీయం చేయడంలో భారతీయ వివాహ తతంగాలు ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయి. పెళ్లికొడుకు పసుపుగుడ్డను మెళ్లో వేసుకుని, గొడుగు పట్టుకుంటాడు. చేత్తో కర్ర పుచ్చు



కుంటాడు. కాళ్లకు పాదుకలు వేసుకుంటాడు. నేను బ్రహ్మచారి గానే జీవితం గడుపుతాను. ధర్మమార్గంలో జీవితం గడపడానికి కాశీ వెడతానని బయలుదేరతాడు. పెళ్లి జరగవలసిననాడు కాశీ వెడితే కథే అడ్డంగా మారి అర్థం లేనట్లవుతుంది. అందువల్ల బాజాభజంత్రీల మధ్య కన్యాదాతగాని వరుని బావమరిదిగాని వరుడి వద్దకు వెళ్లి గడ్డం క్రింద బెల్లంముక్క పెట్టి మరీ బ్రతిమాలతాడు. 'ఓ బ్రహ్మచారిగారూ! మీరు మీ కాశీ ప్రయాణాన్ని విరమించుకోండి. మా సోదరిని వివాహం చేసుకుని సుఖాలతో గృహస్థాశ్రమంలోనే వుండిపొండి,' అని బెల్లంముక్క నోటిలో పెడతాడు. ఈ వేడుకను బంధుమిత్రులంతా చక్కని వేడుకగా తిలకిస్తారు. వరుడు అంగీకరిస్తాడు. కాశీయాత్ర మానేస్తాడు. సంసారయాత్రకు అంగీకరిస్తాడు.

**హోమవిధానం:** గోమయంతో నేల అలకాలి. అప్పుడు బియ్యంపిండితో ఎనిమిది కోణాల ముగ్గు వేయాలి. దానిపై పసుపుతో స్వస్తికం రచించి కుంకంబొట్లు పెట్టాలి. పూవులూ అక్షతలూ వేయాలి. గంధం కర్ర లేదా మామూలు కర్ర తీసుకుని దానిపై హారతి కర్పూరం వేసి వెలిగించాలి. అందులో నేయి వేస్తూ షోడశోపచార పూజలు చేయాలి. ఇందుకై పురోహితునితో తగు మంత్రాలు చదివించాలి. చివరికి హోమం బూడిదకు బొట్టుపెట్టుకోవాలి.

**కన్యావరణం:** యాత్రలకు వెడదామనుకున్న బ్రహ్మచార వరుడి దగ్గరికి వధువు తండ్రి వెళ్లి నా అమ్మాయిని చూసి పెళ్లి చేసుకుని గృహస్థాశ్రమ ధర్మాన్ని పొందవలసిందని కోరతాడు. అంగీకరించిన వరుడు మేళతాళాల మధ్య, బంధుమిత్ర బృందాల కోలాహలం మధ్య పెళ్లివారింటికి వస్తాడు. దీనిని వరా గమనం అనడం వుంది, కన్యావరణం అనడమూ వుంది. ఈ సందర్భంగా ఉన్న వేదమంత్రాలు అర్థవంతంగా ఉంటాయి. వరుడు గోత్రప్రవరలు చెప్పకొంటాడు.

**గణపతి పూజ:** పళ్లెం నిండుగా బియ్యం పోయాలి. పసుపు గణపతిని చేసి తమలపాకు పైగాని మారేడు లేక మామిడి ఆకుపై గాని ఉంచాలి. అక్షితలతో పూవులతో పూజించాలి. వివాహం శుభాంతం, సుఖాంతం అవడానికి గణపతి పూజ చాలా ముఖ్యం.

**కలశపూజ:** నీటితో నిండిన చిన్న బిందెను తీసుకోవాలి. పిండి, పసుపులతో ఆరు కోణాల ముగ్గు పెట్టి మధ్యలో ఓం రాసి దానిపై కలశాన్ని పెట్టాలి. అందులో పచ్చకర్పూరం, జవ్వాజి, పునుగు కలిపిన మిశ్రమం వెయ్యాలి. బిందె చుట్టూ పసుపు రాసి బొట్లు పెట్టాలి. 'కలశస్యముఖే విష్ణుః' శ్లోకం చదువుకోవాలి.

**పుణ్యాహవాచనం:** శుభమైన కార్యాలు జరిగేచోటును శుద్ధి చేసే పవిత్రకార్యం పుణ్యాహవాచనం. అంటే ఈరోజు శుభ



దినం అని పెద్దలచే పలికించడం. వధూవరుల శరీరశుద్ధి, కళ్యాణమండపం శుద్ధికి, వాయుశుద్ధికి, స్థల పవిత్రీకరణకు ఈ కార్యం అవసరం. కలశంలో మామిడాకులు వేసి, దర్పలుంచి, కొబ్బరికాయ ఉంచి, అక్షతలు, గంధం, పువ్వులు వేసి ఆ నీటి లోకి దేవతల్ని ఆవాహన చేయాలి.

మంగళవాక్కుల్ని వింటాంగాక అనే ఉపనిషద్వాక్యాలను పఠించాలి. అమృతత్వాన్ని కీర్తిని ఇమ్మన్న అగ్నిని అడగాలి.

మంత్రపూత జలాన్ని నాలుగుదిక్కులా జల్లాలి.

**వరపూజ:** వీరపూజ దేశభక్తులకు అవసరం. వరపూజ వివాహానికి అవసరం. కల్యాణమండపంలో పనికివచ్చిన వరుణ్ణి లక్ష్మీనారాయణ రూపంగా భావించి పానకం బిందెతో ఎదురు వెళ్లి కన్యాదాత భార్యతో వెళ్లి వరుని పాదాలు పళ్లెంలో పెట్టి కడుగుకొని నీళ్లు తలపై జల్లుకుంటాడు. పానకాన్ని వరునికి బంధువులకీ పంచుతారు.

**మధుపర్కం:** తేనె, పెరుగు, నెయ్యి కలిపితే ఏర్పడే తీయని పానీయం మధుపర్కం. ఇది వరునికి బంధువులకీ ఇవ్వాలి. కానీ కొందరు పంచదార ఇస్తున్నారు. పెండ్లికుమారునికి ఈ సందర్భంలో ఇచ్చే పంచెలచావుని మధుపర్కం అంటారు. మధుపర్కాలు కట్టుకున్న వరుడిలో కొత్తకళ వస్తుంది.

**వధువును గంపలో తేవడం:** పూర్వం మేనరికాల వివాహాలు బాగా జరిగేవి. వెదురుగంప వెదురుపాత్ర క్రింద లెక్క. మేనమామ కూడా ఇంకొకకరితో వివాహం చేయడానికి అంగీకరించారనడానికి చిహ్నంగా వధువు మేనమామ గంపలో పెండ్లి కూతురిని కూర్చోబెట్టి వరుని ఎదురుగా ఉంచి కన్యాదానానికి సాక్షిభూతుడయ్యే ఒక ఆచారం ఈనాటికీ వ్యవహారంలో ఉంది.

**తెర పట్టడం:** సుముహూర్తం రాకుండా వధూవరులు ఒకరినొకరు చూసుకోకుండా మధ్యలో తెర పట్టుకుంటారు. వరుడు పరమాత్ముగాను, వధువు జీవాత్ముగాను భావించుకొని మధ్యలో మాయతెర తొలగడం వంటిది తెర తీయడం.

**కన్యాదానం:** విద్య, భూమి, వస్తు దానాలలాగే కన్యా దానం. ఆ కన్య మెడలో మంగళసూత్రం కట్టి గృహస్థధర్మంలోకి వరుడు వస్తాడు. కన్యాదాత వరుని కాళ్లు కడిగి కన్యాదానం చేస్తూ తాను లక్ష్మీనారాయణునికే కన్యాదానం చేశానని భావిస్తారు. కొబ్బరికాయ, పండ్లు, పువ్వులు అక్షతలు ఉన్న వధువు కుడి చేతిని వరుని కుడిచేతిలో ఉడకపూర్వకంగా ఉంచి దానమిస్తారు.

వరుడు ప్రతిగ్రహ మంత్రాలు చదువుతూ స్వీకరిస్తాడు. మధువు శరీర గుణగుణవర్ణన చేస్తూ కన్యాదానం చేస్తారు.

పెళ్లిప్రమాణాల్ని పురోహితుడు చెప్పగా వధూవరులు చేస్తారు.

ధర్మాలలో అర్థకామాలలో ఈ వధువును కాదని నేనేమీ చేయను అని వరుడు ప్రమాణం చేస్తాడు. అనేక కోట్ల ఏళ్లు నత్య



లోకంలో నివసించే యోగ్యత రావాలంటే కన్యాదానం చేయాలి. పాపవిముక్తికి కూడా కన్యాదానం వినియోగపడుతుంది.

అంతేకాదు, ఈ సర్వభూమండలాన్నీ దానం చేస్తే ఎంత ఫలితం వస్తుందో అంత ఫలం కన్యాదానం వల్ల లభిస్తుంది.

చూర్ణిక అనే సంస్కృత గద్యను పఠించి బహువిధ దేవతా శుభాకాంక్షలూ కలిగేలా చేస్తారు.

**సుముహూర్తం:** నిర్ణయ ముహూర్తానికి ముందే పురోహితులు పవిత్ర వివాహ మంగళ శ్లోకాల్ని చదువుతారు. దీనివల్ల నవగ్రహ ఆశీస్సులు కూడా పొందడానికి వీలవుతుంది.

జీలకర్ర బెల్లం కలిపిన ముద్దను సుముహూర్త సమయాన వధూవరుల శిరస్సులపై ఉంచుతారు. శాస్త్రవేత్తలు జీలకర్ర, బెల్లం కలిపి నూరిన ముద్ద. శిరస్సుల్ని చేరితే శక్తి కలుగుతుందని, విద్యుచ్ఛక్తి వంటి ఒకానొక శక్తి ఇరువురికీ లభిస్తుందని చెబుతారు. ఒకరి తలపై మరొకరు చేతులుంచడం ద్వారా ఆకర్షణ అభిమానాలు పెరుగుతాయి. ఒకరికొక్కరు వశం కావడానికి వీలవుతుంది.

**యుగచ్చిద్రాభిషేకం:** (కాడి రంధ్రం నుండి అభిషేకం) ఇరవై దర్పల్ని కలిపి అయిదు దర్పలుగా చుడతారు. గుండ్రంగా చుడతారు. గుండ్రంగా చుడతారు. దానిపై బండి కాడిని పట్టుకుని ఎడమవైపు రంధ్రంలో బంగారముంచి దాని ద్వారా నీటిని వధువుపై పడేట్లా చేస్తారు. వధువు ఆయురారోగ్యాలతో శాశ్వతంగా పరిధవిల్లడానికి దీనిని చేస్తారు. దీనివలన పుట్టబోయే సంతతికీకూడా మంచి జరుగుతుందని విశ్వాసం.

**యోక్తధారణ:** 24 దర్పల్ని 32 అంగుళాల పొడవున్న దానిగా పేనితే ఆ తాడును యోక్తం అంటారు. దీనిని వధువు నడుముకి చుట్టి ముడివేస్తారు. దీన్ని నడుం బిగించడంగా యజ్ఞయోగ్యురాలుగా దీక్ష గైకొనడంగా భావిస్తారు.

**మాంగల్యపూజ:** కొన్ని బియ్యం పళ్లెంలో పోస్తారు. వీటిని పళ్లెం నిండుగా పరచాలి. అందులో మంచి కొబ్బరిబొండ్లం,



తాంబూలం పెట్టి తమలపాకుల్లో మంగళసూత్రాలు, మట్టెలుతో కొబ్బరిబొండ్లం పై పెట్టాలి. వాటికి వధూవరులచే షోడశ విధ పూజలు నిష్ఠగా చెయ్యాలి. మంగళసూత్రాల్ని మంచి ఆచారాలున్న వారిచే, శుభప్రద మనసులచే చలువ చేతుల వారిచే స్పృశింపజేయాలి.

**మంగళసూత్రధారణం:** శుభప్రదమైన ఆనందసూత్రం మంగళసూత్రం. రెండు పళ్లెల తలంబ్రాలపై మంగళసూత్రాలు పెట్టి వరుడు ఆనందంగా మాంగల్యదేవతను ఆహ్వానిస్తాడు. షోడశోపచార పూజ సూత్రాలకి చేయించాలి. వరుడు వధువుకు ఎదురుగా నిలబడి వధువు కంఠంలో అలంకరిస్తాడు.

అతడు- మాంగల్యం తంతునానేన మమజీవన హేతునా కంఠేబద్ధామి శుభగే సంజీవశరదాం శతమ్

అనే మంత్ర పవిత్ర శ్లోకాన్ని చదువుతాడు. నా జీవితం, జీవనవిధానం దీనిమీదే ఆధారపడి ఉంది. నీవు దీనిని కంఠాన ధరించి నిండు నూరేళ్లూ జీవించెదవుగాక! అంటూ మూడు ముళ్లూ వేసి వివాహబంధ సంబంధీకుడవుతాడు.

స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరాలు మూడు కనుక మూడింటికి ముళ్లు వేయడం జీవన ఆనందబంధాలకు హేతువవుతుంది.

**ఆశీర్వతలు-ఆనందాల తలంబ్రాలు:** పవిత్ర ప్రధానమైన మంగళసూత్రధారణ అయ్యాక వధూవరులు ఆనంద హృదయ భారాలతో పోటాపోటీగా తలంబ్రాల అక్షతలు ఒకరి తలపై ఒకరు పోసుకుంటారు. జీవన ఆనందపరమార్థాలకి చేరువయ్యామని పులకరిస్తారు. క్షత అంటే విరిగేది, అక్షత అంటే విరగనిది. విరగని బంధానికి అక్షత దాఖలా తలన్పాలు-తలంబ్రాలు అంటే తలపై బియ్యం అని అర్థం.

ఈ తలలపై బియ్యం పోసుకోవడంతో వివాహపు శాశ్వతపు నెయ్యం పరిమళిస్తుంది.

**బ్రహ్మముడి వేయడం:** వధువు చీర, వరుడి ఉత్తరీయం అంచుల్ని కలిపి ముడివేయడం బ్రహ్మముడి వేయడం. పురోహితుల ఆశీస్సులు, పెద్దల ఆశీస్సులు కొంగుల్లో ముడి వేసుకొని శాశ్వతంగా పదిలపరచుకోవడానికి ఇది శుభసంకరం.

**సన్నికల్లు తొక్కడం:** దృఢంగా నిలబడడానికి జీవితంలో వేటివైనా ఎదుర్కొనడానికి సంసిద్ధత తెల్పడానికి సన్నికల్లు తొక్కిస్తారు. అగ్నిహోత్రానికి ఉత్తరం వైపు సన్నికల్లు ఉంచి వధువు కుడికాలు చేత తొక్కిస్తారు. కలహానికి ఎవరైనా వస్తే వారిని కూడా నీవు దృఢంగా ఎదుర్కో అనే సంకేతం ఉండడం ఆశ్చర్యపరచినా మహిళ దృఢంగా బాధ్యతగా ఉండాలనేది చెప్పడం ఇందులో ఉంది.

వధూవరుల కాళ్ల క్రింద సానపెట్టి కుడికాలుతో ఎడమ కాలును ఒకరితో ఒకరు మూడుసార్లు తొక్కించాలి. దీనివలన పరస్పర స్పర్శ, ప్రేమ బీజాంకురాలు ఏర్పడడం జరుగుతుంది.

**ఉంగరాలు తీయడం:** పాలూనీళ్లూ కలిపి మూతి సన్నగా ఉండే నిండు నీళ్లబిందెలో వుంగరం వేయగా వధూవరులు ఒకరి చేతులొకరు తాకుతూ ఉంగరాన్ని వెతుకుతూ బిడియాన్ని దూరం చేసుకోవడం ఈ తతంగ ఉద్దేశం.

**పాణిగ్రహణం:** వరుడు తన కుడిచేత్తో వధువు కుడిచేతిని మంత్రపూర్వకంగా పట్టుకోవడం పాణిగ్రహణం. ఇందులో బొటనవ్రేలు పెట్టుకుంటే మగసంతానం ప్రాప్తిస్తుందని ఇలా కొన్ని విశ్వాసాలున్నాయి. చంద్రుడూ, గంధర్వుడూ, అగ్ని హోత్రుడూ- ఈ ముగ్గురూ దేవతలూ నిన్ను వరించాక మనుష్యుణ్ణున నేను వరించాను. దేవతాప్రీతితో మనం సంతానభాగ్యం, వివిధ భాగ్యాలు పొందగలం అనేది అంతరార్థాలు కల మంత్రాలు చదవబడతాయి.



**సప్తపది:** అగ్నిహోత్రుడు పవిత్రుడు. అగ్నిసాక్షిగా వివాహం జరుగుతుంది. ఆయన ఎదుట మంత్రనమన్వితంగా ఏడడుగులు నడుస్తారు. దీనినే సప్తపది అంటారు. ఈ మాటలో పది తెలుగు పది కాదు, సంస్కృత పదం. సప్త = ఏడు, పద = పదాలు, అడుగులు కలిసి నడవడం. సకల సంపదలూ క్రమంగా ఏడు విభాగాలుగా పొందడం అనే శుభాకాంక్ష కూడా ఈ సప్తపది లో ఉంది.

**లాజహోమం:** లాజ అంటే వరిపేలాలు. ఇది వధువు చేసే ఒక యజ్ఞం వంటిది. భర్త శాశ్వత ఆయువుతో విలసిల్లడానికి తాను దీర్ఘసుమంగళిగా ఉండడానికి లాజహోమం చేస్తుంది. వధువు లాజల్ని హోమం చేస్తుంది కూడా. దీనివల్ల అగ్నిహోత్రుడి అనుగ్రహం కూడా కలుగుతుందని విశ్వాసం.

**యోక్తం యోచనా:** వధువుకు ముందే కట్టబడిన తాడును మంత్రం చదువుతూ విప్పేయడం ఈ క్రియగా కలిగినది.

**ఉయ్యాలబొమ్మను అప్పజెప్పడం:** బొట్టు పెట్టబడిన ఆడపడుచు ఉయ్యాలలో ఓ బొమ్మను పెట్టి జోల పాడుతుంది, వూపుతుంది. వసంతాన్ని ఆ బొమ్మపై పోస్తే అది దంపతులిద్దరి పై పడుతుంది. ఆడపడుచు వధువుతో పాడిఆవు నిస్తావా పడుచు నిస్తావా అని అడిగితే పడుచునే ఇస్తానని బొమ్మను ఆడపడుచు చేతికిస్తుంది.

ఇది భవిష్యసంతాన ఆకాంక్ష చిహ్నం.

**మిథున విడియములు:** పాత దంపతులకి కొత్త దంపతులు తాంబూలాలిచ్చి వారి ఆశీస్సులు తీసుకొంటారు.

**అప్పగింతలు:** కని, పెంచి, లాలించి ఇంతకాలం పోషించి ప్రేమను చూపిన కన్నకుమార్తె ఒకరికి కొత్తవారికి ఆ కుటుంబానికి అప్పజెప్పడం ఒక చిత్ర భావానుభూతి. అది

ఎవరికి వారే అర్థం చేసుకునేది. ప్రయాణ సౌకర్యాలు అంతగా లేని కాలంలో ఘోను సౌకర్యాలు అవీ లేని ఆ కాలంలో బిడ్డ గురించి, సోదరి గురించి కుటుంబీకుల ప్రేమాభిమానాలు, కొత్తచోటికి వెడుతోందన్న బరువు భావనలు ఈ అప్పగింతల్లో తెలుస్తాయి. ఈ కార్యక్రమంలో కొత్తబట్టలు పెట్టడం ఉంటుంది.

**అరుంధతీ నక్షత్ర దర్శనం:** రాత్రి కొత్తజంటను బయటికి తీసుకువచ్చి ఆకాశంలో కనబడే ఉత్తరధ్రువ నక్షత్రాన్ని అదే అరుంధతీ నక్షత్రాన్ని చూపుతారు.

ఓ నక్షత్రమా నీలాగే నేనూ శాశ్వతంగా కుటుంబంలో అన్ని సంపదలతో విలసిల్లాలి, నీవు నాశనం లేక ఎలా వెలుగు తావో అలాగే నేనూ నా కుటుంబంలో వెలగాలని కోరుకుంటుంది వధువు ఆ నక్షత్రాన్ని.

**గర్భాదానం:** 'సమావేశంచవధ్యా సహమైధునార్థం శయనమ్' ఇద్దరూ కలిశారు. మీరు ఇంక కలిసి సుఖాలు పంచుకోవచ్చు. శయ్యాసౌఖ్యాలు పొందవచ్చు అని విప్పి చెప్పేది గర్భాదాన కార్యక్రమం. ఇది ప్రథమరాత్రి. వధూవరుల శారీరక సౌఖ్యాల ఆనందడోలికలు అలా సాగుతూనే ఉంటాయి.

మన హిందూ వివాహ పద్ధతుల్లో కార్యక్రమాలలో, తతంగాల్లో ఒక్కొక్క అంశాన్నీ ఒక చిన్న గ్రంథంగా శ్లోకార్థాలతో వివరించి విశేషించి చెప్పుకోదగ్గ విషయం. తతంగానికీ తతంగానికీ మధ్య పూజలు, రకరకాల ఆలోచనలు రేకెత్తించే ఒకనాటి చరిత్ర చెప్పే విశేషాలమయం వివాహాలంటే.

కానీ సమాంతర సంస్కృతిలో ఉండే బహుకులాల ప్రజల వివాహాల వేడుకల గూర్చి జరగవలసినంత పరిశోధనలు జరగలేదు. అవి జరిగితే దాచేస్తే దాగని సామాజికచరిత్రాంశాలను మరిన్ని మనం భద్రపరచుకోవచ్చు. ఇందుకు పరిశోధకులు పూనుకోవాలి.

U



రాజమండ్రిలో ప్రముఖమైన గౌతమి గ్రంథాలయం నిర్వాహకులుగా చాలాకాలం పనిచేసి ఇటీవలే పదవీ విరమణ చేశారు. రచయిత, పరిశోధకులు. అనేక ప్రాచీన గ్రంథాలను వెలుగులోకి తీసుకొచ్చారు. ప్రస్తుతం రామోజీ ఫౌండేషన్ నిర్వహిస్తున్న 'తెలుగు వెలుగు' పత్రికలో పనిచేస్తున్నారు. నివాసం హైదరాబాద్.





## అమెరికాలో సురక్షిత జీవనం కోసం మార్గదర్శక సూత్రాలు

రూపకర్తలు: నన్ననని హెల్త్, డా. జంపా చోదరి

మంచి భవిష్యత్తునో,  
ఉన్నతవిద్యనో ఆకాంక్షిస్తూ,  
ఆప్తులను విడచి అమెరికాకు  
వచ్చిన సాటి ప్రవాస  
ఆంధ్రులకు ఒక  
ఆపన్నహస్తం అందించే  
ఆప్తమిత్రుడిగా, అన్ని వేళలా  
అండగా నిలుస్తున్న తానా  
టీమ్ స్క్వేర్ కి సహాయ  
సహకారాలనందించి,  
మనమంతా ఒక పసుదైక  
కుటుంబంగా మమేకం  
కావటానికి దోహదపడ  
వలసిందిగా మీ అందరినీ  
తానా ఆర్థిస్తుంది!

పై చదువులకి, ఉద్యోగాలకి, విహారయాత్రలకి... ఇలా ఎన్నో రకాలుగా అమెరికా వెళ్ళడం అంటే తెలుగువారికి ప్రీతి. అమెరికా సురక్షితమైన దేశమే. కానీ గత కొద్ది సంవత్సరాలుగా మన తెలుగువారు ఎదుర్కొన్న విపత్తులు, ఘోర ప్రమాద సంఘటనల గురించి మనందరం వింటూనే ఉన్నాం. సంఖ్యాపరంగా చూస్తే, అమెరికాలో ఉన్న తెలుగువారి సంఖ్యతో పోలిస్తే ఇలా జరిగిన సంఘటనలు తక్కువే. కానీ వీటి బారినపడినవారు, వేల మైళ్ళ దూరంలో తెలుగుదేశంలో ఉన్న వారి కుటుంబ సభ్యులు అనుభవించిన ఆవేదన చాలా ఎక్కువ. అటువంటి సంఘటనలలో ఎన్నోసార్లు మన తెలుగువారిని ఆదుకొని, సహాయపడి వారికి, వారి కుటుంబసభ్యులకి ఓదార్పు నిచ్చింది, ప్రముఖ అమెరికా తెలుగు సంస్థ తానా (ఉత్తర అమెరికా తెలుగు సంఘం).

ఈమధ్య సంభవించిన కొన్ని సంఘటనలని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే, దేనికి అదే ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో జరిగిన ఘటనగా కనిపించినా, అన్నింటా కనిపించిన మౌలిక లక్షణాలు కొన్ని వున్నాయి. రోడ్డు ప్రమాదాలలో తీవ్రంగా గాయపడటం, మరణించటం, హింసాత్మక సంఘటనలు (ముఖ్యంగా ఉద్యోగాలు చేస్తూ చదువుకుంటున్న విద్యార్థులపై దాడులు), అనారోగ్యం, ఆత్మహత్యలు లాంటివి మనవాళ్ళు ఎదుర్కొంటున్న విపత్తులలో కొన్ని. చట్ట నిర్వాహణా సంస్థలు, ముఖ్యంగా ఇమ్మిగ్రేషన్ డిపార్ట్మెంట్ తో ఇబ్బందులు, తగినంత ఇన్సూరెన్స్ (బీమా) చేయించుకోకపోవటం ఈ సమస్యల్ని మరింత జటిలం చేస్తున్నాయి.

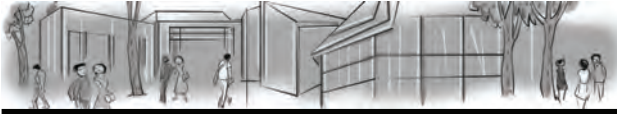




మనందరికీ, అంటే పర్యాటకులకైనా, విద్యార్థులకైనా, అమెరికాలో నివాసం కోసం వచ్చేవారికైనా, భద్రతాపరంగా ఉపయోగపడే కొన్ని ముఖ్యసూచనల్ని అందిస్తున్నాము.

**స్థూలంగా చెప్పాలంటే మనందరం-**

- | ప్రమాదకర స్థలాలకి, పరిస్థితులకి దూరంగా ఉండాలి.
- | చట్టబద్ధమైన వ్యవహారించాలి.
- | తగినంతగా వాహన, ఆరోగ్య, జీవిత బీమాలు తప్పని సరిగా చేయించుకోవాలి.



**విద్యార్థులు - విశ్వవిద్యాలయాలు**

పై చదువుల కోసం ప్రతి సంవత్సరం పెద్ద సంఖ్యలోనే తెలుగు ప్రాంతానికి చెందిన విద్యార్థులు అమెరికా వస్తుంటారు.



వీరిలో చాలామందికి తగినంత ఆర్థిక సదుపాయం ఉండదు. కాంపస్ ఉద్యోగాలు లభించటం కష్టం. ఆర్థిక ఇబ్బందుల వల్ల, ఇటువంటి విద్యార్థులు తప్పనిసరై కొన్ని సాహసాలకి పాల్పడతారు. వివేకపూరిత పరిస్థితులు ఎదుర్కోవటానికి ఇది ప్రధాన కారణం.

1. విశ్వవిద్యాలయ ఎంపిక చాలా జాగ్రత్తగా చేసుకోవాలి. గత రెండేళ్లలో మూడు సంఘటనలు జరిగాయి. సరైన విధానాలు అమలు జరగని కారణంగా అమెరికా ప్రభుత్వం కొన్ని ప్రైవేట్ విశ్వవిద్యాలయాల్ని మూసివేసింది. వీటిలో చదువుకొంటున్న తెలుగు విద్యార్థులు పెద్ద సంఖ్యలోనే ఉన్నారు. వారి పరిస్థితి దయనీయంగా, ఇబ్బందిగా మారింది. ఆన్లైన్ క్లాసులు, పనిచేసుకునే వెనులుబాటు విషయాలలో ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయాల కన్నా భిన్నంగా మరింతగా సడలింపులతో ప్రవర్తించే యూనివర్సిటీలను అనుమానించి, జాగ్రత్తగా విచారించాలి. స్టూడెంట్ వీసా మీద ఉన్నప్పుడు క్లాసులకి వెళ్లి చదువుకోవటం, కేంపస్ దరిదాపుల్లోనే ఉంటూ చదువుకి సంబంధించిన ఉద్యోగాలు చేయటం సాధారణం. ఈ అంశాలని అతిక్రమిస్తే వీసా నిబంధనలని వ్యతిరేకించినట్టే. అటువంటి విద్యార్థులని, తప్పుడు వ్యవహారాలకి పాల్పడినవారిగా సందేహించి జైల్లో పెట్టడమో, వెనక్కి పంపివేయడమో జరుగుతుంది.
2. పై చదువుల కోసం అమెరికా వచ్చే విద్యార్థులు, మొత్తం విద్యాకాలం అంతటికీ చదువు మరియు వసతికి సరిపోయేంత ఆర్థిక వనరుతోనే రావాలి. ఒకటి లేదా రెండు సెమిస్టర్లకి సరిపోయేంత డబ్బు తెచ్చుకుంటే చాలదు.

3. యూనివర్సిటీ కాంపస్ బయట పార్ట్ టైమ్ ఉద్యోగాలు చేసుకోవటం ఆకర్షణీయంగానే తోచినా, వాటిలో చాలా ఉద్యోగాలు ప్రమాదకరమైనవి. దుండగుల క్రౌర్యం ఎదురయ్యే పరిస్థితులు ఎక్కువ. కన్వీనియన్స్ స్టోర్స్, గ్యాస్ స్టేషన్స్, డెలివరీ ఉద్యోగాలలో నగదు, డబ్బు తాలూకు బాధ్యతే కాక, అర్ధరాత్రుళ్ళు పనిచేసే అవసరం కూడా ఉంటుంది. తీవ్ర నేర ప్రాంతాలలో తిరగటం వల్ల ప్రమాదాలతో చెలగాటం అడాల్సి వస్తుంది. అందుకని ఇలాంటి ఉద్యోగాలకు దూరంగా ఉండాలి.

4. హెల్త్ ఇన్సూరెన్స్ తప్పనిసరిగా ఉండాలి. బీమా చేయించుకోవటానికి కొంత ఖర్చు అవుతుందన్నది వాస్తవం. కానీ ఆరోగ్యబీమా చాలాచాలా అవసరం. బీమా చేయించుకోకపోతే మరింత ఖర్చుకి దారితీసే అవకాశాలు ఎక్కువే. ఇన్సూరెన్స్ ప్రీమియంకి అయ్యే ఖర్చుకి ఎన్నో రెట్లు ఎక్కువ ఖర్చు అనారోగ్యం కోసం చేయాల్సిన ప్రమాదం ఉంది. తక్కువ ప్రీమియంతో వచ్చే గ్రూపు హెల్త్ ఇన్సూరెన్స్ పథకాల కోసం మీ విశ్వవిద్యాలయం వారిని సంప్రదించండి.

5. సరైన కాలపరిమితి ఉండేలా వీసా విషయంలో ఎప్పుడూ జాగ్రత్తగా ఉండాలి. 'ఇంటర్నేషనల్ స్టూడెంట్ డిపార్ట్ మెంట్' వారితో ఎల్లవేళలా జవాబుదారితనంతో మెలగాలి.

6. స్టూడెంట్ వీసాతో చట్టబద్ధం కాని పార్ట్ టైమ్ ఉద్యోగాలు చేయకూడదు. వీటి వల్ల జైలుశిక్షపడే అవకాశం ఉంది. అంతేకాక అమెరికా నుండి పంపి వేయబడటం, భవిష్యత్తులో అమెరికాకి రానివ్వకపోవటం లాంటి శిక్షలకి కూడా దారితీయచ్చు.



**ఘర్షణలని తప్పించుకోవటం**

వాగ్వివాదాలు, అపార్థాలు సాధారణంగా గొడవలకి దారితీస్తాయి. ఆ గొడవలు కొద్ది క్షణాల్లోనే పెద్దవై విపరీత పరిణామాలకి దారి తీయవచ్చు. ప్రత్యర్థి దగ్గర ప్రమాదకర ఆయుధం ఉంటే మరింత విషమ పరిస్థితి ఎదురవుతుంది. అసలే అమెరికాలో తుపాకుల వాడకం మిగతా దేశాల కన్నా ఎక్కువ.



1. అపరిచితులతో వాగ్వివాదాలు వద్దు. చాలారకాల అభిప్రాయభేదాలు వాగ్వివాదాలుగా మారి ఒకరి నొకరు కొట్టుకునే స్థాయికి చేరతాయి. వాటివల్ల ఉత్తరోత్తరా

ప్రత్యర్థి కన్నా మీకే ఎక్కువ నష్టం అన్న విషయం మరిచి పోకండి.

2. అభ్యంతరకరమైన సంజ్ఞలు చెయ్యకండి (మధ్యవేలు, చూపుడువేలు చూపించటం లాంటివి). తిట్లు, బూతు మాటలు వాడకండి. పొరపాటు అవతలివారిదే అయినా, మీ కోపాన్ని అదుపులో ఉంచుకోండి. రెండు క్షణాలు నిగ్రహం పాటించగలిగితే పరిస్థితి దానంతటదే చక్కబడుతుంది. గొడవలు పడకుండా పరిష్కరించుకునే భద్రమైన పద్ధతులు చాలా ఉంటాయి.
3. మొరటుగా బెదిరిస్తూ డబ్బు, విలువైన వస్తువులు ఇమ్మనే దొంగలుగానీ, దుండగులుగానీ ఎదురుపడితే, ఎంతమాత్రం ప్రతిఘటించకుండా ఉన్నవి ఇచ్చేయ్యటం మంచిది. డబ్బు పోతే సంపాదించుకోవచ్చు. విలువైన ప్రాణం పోతే తిరిగి రాదు.
4. తోటి భారతీయులు తారసపడితే, కొంతమంది ఇంగ్లీషు లో కాక, భారతీయ భాష లోనే మాట్లాడతారు. వీరి భాష పక్కనున్న ఇతరులకు అర్థంకాక అపార్థం చేసుకొని గొడవలు పడిన సందర్భాలు ఉన్నాయి. అందువల్ల బయట ప్రదేశాలలో ఇంగ్లీషులో మాట్లాడితేనే మంచిది.
5. ఎదుటివారిని, ముఖ్యంగా అపరిచితులని పరిశీలిస్తూ న్నట్టు కళ్ళప్పగించటం, తేరిపార చూడటం మంచిది కాదు. వారు నొచ్చుకునే అవకాశం ఉంది.
6. లోకల్ విద్యార్థులతోను, ప్రాంతీయులందరితోను కలిసిమెలిసి గడిపే ప్రయత్నం చెయ్యండి. అప్పుడు వాళ్ళకి మీరు పరాయివారన్న భావన తగ్గుతుంది. మీకు కూడా స్థానిక సంస్కృతి, సంప్రదాయాలు తెలుస్తాయి. భారతీయులతో మాత్రమే గడుపు తూంటే స్థానికులకి మీరు పరాయివారన్న అభిప్రాయం అలాగే ఉండిపోతుంది.



### డ్రైవింగ్



అమెరికాలో తెలుగువాళ్ళకి ఎదురవుతున్న దుర్ఘటనలలో చాలా సంఘటనలు కారు ప్రమాదాల వల్ల జరుగుతున్నాయి. రోడ్డు ప్రమాదాలకి సంబంధించిన కారణాలన్నీ మన అదుపులో లేకపోయినా, భద్రతా సూత్రాలను పాటిస్తూ, అప్రమత్తంగా ఉంటే చాలావరకు ప్రమాదాలను, తీవ్రంగా గాయపడటాన్ని తగ్గించవచ్చు.

1. చట్టరీత్యా అనే కాకుండా, ఎప్పుడూ సీట్ బెల్ట్ పెట్టుకోవాలి. కారులో ముందు సీట్ లోనే కాక వెనక సీట్ లో కూచున్నా సీట్ బెల్ట్ పెట్టుకోవాలి. సీట్ బెల్ట్ పెట్టుకోవటం వల్ల అత్యంత పెద్ద ప్రమాదాల్లో కూడా రక్షణ ఉంటుంది. అనేక ప్రమాదాల్లో సీట్ బెల్ట్ పెట్టుకోకపోవడం వల్ల కారు నుంచి బయటికి విసిరి వేయబడి తీవ్రంగా గాయపడిన సంఘటనలు చాలా ఉన్నాయి.
2. సరైన డ్రైవింగ్ లైసెన్స్, బీమా లేకుండా అమెరికాలో కారు నడపకండి.
3. భారతదేశంలో కారు నడిపే అనుభవం మీకు ఎంత ఉన్నా, అమెరికాలో కారు నడిపే ముందు, డ్రైవింగ్ పాఠాలు తప్పనిసరిగా పొందండి. ప్రాథమిక అవగాహన, నియమ నిబంధనలు, పాటించాల్సిన వేగం మొదలైన వివరాలు అర్థమవుతాయి. అలా కాని పక్షంలో కంగారు, అయోమయం వల్ల ప్రమాదాలు జరిగే అవకాశం ఉంది. కాబట్టి తగిన డ్రైవింగ్ తర్ఫీదు తప్పనిసరి.
4. వీలైనంత వరకూ రాత్రి ప్రయాణాలను మానెయ్యండి. మీరు పూర్తి జాగ్రత్తతో సమర్థవంతంగా కారు నడిపినా, రాత్రి వేళల్లో కారు నడిపే తాగుబోతులు, నిద్రా బాధితులు ఎందరో ఉండే అవకాశం ఉంది.
5. మాదకద్రవ్యాలు, మద్యం మత్తులో ఎప్పుడూ కారు నడపకండి. తాగి మోటారు వాహనాలు నడపడం అమెరికాలో చాలా పెద్ద నేరంగా పరిగణిస్తారు. లైసెన్సు రద్దు, జైలు శిక్ష, జరిమానాలు, లాయర్ ఫీజులు లాంటి పెద్ద ఇబ్బందులతో పోలిస్తే ఆల్కహాల్ ఇచ్చే క్షణికానందం ఏమాత్రమూ సరితూగదు. నలుగురూ కలిసి ఎక్కడికైనా వెళ్ళినా, విందు వినోదాల్లో పాల్గొన్నా, భద్రంగా కారు నడపడానికి మీలో ఒక వ్యక్తిని ఎంచుకోవాలి. ఆ వ్యక్తి అన్నిరకాల మత్తుపదార్థాలకి పూర్తిగా దూరంగా ఉండాలి.
6. మీ కారు ముందుకు నడపలేని స్థితిలో తప్ప బ్రేక్ డౌన్ కోసం నిర్ధారించిన స్థలాలలో కారు నిలపకండి. ఒకవేళ బ్రేక్ డౌన్ అయి అలా నిలిపితే, కారులోంచి దిగి ట్రాఫిక్ కి దూరంగా సురక్షిత స్థలానికి చేరటం మరువకండి.
7. ఎవరయినా పోలీసు అధికారి మీ కారు ఆపితే, ఆగగానే కారులోంచి దిగకండి. మీ చేతులు స్పీరింగ్ మీదే ఉంచి, ఆయన ఆదేశాల కోసం వేచి చూడండి.
8. భారతదేశంలోకన్నా అమెరికాలో పాదచారులకి హక్కులు ఎక్కువ. మీ కారు వారికి తగినంత దూరంలో ఉండేలా జాగ్రత్త తీసుకోండి.
9. కారు నడిపేటప్పుడు, భద్రతకి అవరోధం కలిగించనంత దూరంలో ఆగేలా మీ డ్రైవింగ్ ఉండాలి. అది అమెరికా

- డ్రైవింగ్ లో ప్రాథమిక సూత్రం. ఈ దూరం ఎంత అన్నది వాతావరణం, పరిస్థితుల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.
10. దారిలో ఏదయినా కారు ప్రమాదం కంటబడితే, స్వయంగా వారిని రక్షించాలని అనాలోచితంగా పరుగులు తీయకండి. తగిన జాగ్రత్త, శిక్షణ లేకపోతే వారికి సహాయం కన్నా కీడు చేసినవారవుతారు.
  11. మీ పర్స్, ఇతర విలువైన వస్తువుల్ని ఎవరి పర్యవేక్షణ లేకుండా కారులో వదలకండి.
  12. నిద్ర వచ్చినా, అలసటగా అనిపించినా వెంటనే సురక్షిత స్థలంలో ఆగి తగిన విశ్రాంతి తీసుకోండి. 'మరొక్క మైలు వెళ్ళాక చూద్దాం,' అని పొరపాటుగానయినా ఆలోచించకండి. డ్రైవరు ఒక్క క్షణం నిద్రతో తూలగా తీవ్రమైన యాక్సిడెంట్లయి ప్రాణాలు పోయిన సంఘటనలు చాలా ఉన్నాయి.
  13. కారు నడుపుతూ టెక్స్ట్ / ఎస్.ఎం.ఎస్.లకి సెల్ ఫోన్ వినియోగించకండి. డ్రైవింగ్ చేసేటప్పుడు సెల్ ఫోన్ వాడకం అమెరికాలో చాలాచోట్ల నిషిద్ధం. ప్రాంతీయ చట్టాలను తెలుసుకోండి.
  14. అపరిచితులను, లిఫ్ట్ అడిగేవారిని మీ కారులో ఎక్కించుకోకండి.
  15. మీకు పరిచయం లేని వ్యక్తుల కారు ఎక్కకండి.
  16. నడిచేటప్పుడు పాదచారులకు నిర్ధారించిన స్థలంలోనే రోడ్డు దాటండి. ఎప్పుడూ ట్రాఫిక్ నియంత్రణ సూత్రాలను పాటించి తీరండి.
  17. డ్రైవింగ్ లో ప్రమాదకర విషయాలు
    - ఎ) నిద్రమత్తు (నిద్రమత్తుగా అనిపించిన వెంటనే డ్రైవింగ్ ఆపేయండి. ఎంత మాత్రం రిస్క్ తీసుకోవద్దు).
    - బి) వేగం (వేగం ఉద్వేగంగా ఉండొచ్చు, కానీ ప్రాణాంతకం).
    - సి) మత్తు పదార్థాలు (ఆల్కహాల్, ఇతర మత్తుపదార్థాలు ప్రమాద కారణాలే కాక, చట్ట వ్యతిరేకం).
    - డి) సీట్ బెల్ట్ (సీట్ బెల్ట్ కట్టుకోవటం చట్టనిబంధనే కాదు, ప్రమాదరక్షణ కూడా).



**వీసా నిబంధనలు**

మీ వీసాకి సంబంధించిన పరిమితులు, వెసులుబాట్లు బాగా అర్థం చేసుకోండి. ఇమ్మిగ్రేషన్ చట్టాలు అతిక్రమించటం



నిర్బంధానికిగానీ, డిపార్ట్మెంట్ గానీ దారితీయవచ్చు. చాలా చోట్ల తమ వీసాపత్రాలని ఎల్లవేళలా కూడా ఉంచుకునే నిబంధన ఉంది. ముఖ్యంగా అరిజోనా రాష్ట్రం లాంటి సరిహద్దు ప్రాంతాలలో వీసాపత్రాలు ఎప్పుడూ కూడానే ఉంచుకోవాలి.



**అపార్ట్మెంట్ / ఇల్లు / డార్క్ రూమ్**



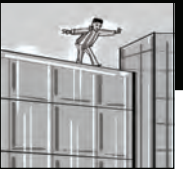
1. ఎప్పుడూ మీ అపార్ట్మెంట్ / ఇల్లు / డార్క్ రూమ్ తలుపులు (క్రిందగానీ, మొదటి అంతస్తుగానీ అయితే కిటికీ తలుపులతో సహా) భద్రంగా తాళాలు వేయండి.
2. తలుపులు లోపల నుంచి మరింత దృఢంగా ఉండటానికి 'కిక్ ఇన్ బార్' (అడ్డు గడియ)ని వాడండి. ఇవి అంత ఖరీదైనవి కావు. వాల్ మార్ట్/టార్గెట్/హోమ్ డిపా/లోప్ లాంటి చాలా సూపర్ స్టోర్స్ లో తేలిగ్గా లభించే సంరక్షణ పరికరం.
3. పాగ్ త్రాగటానికో, పార్టీల వంటలు చెయ్యటానికో స్మోక్ డిటెక్టర్స్ కనక్షన్ తొలగించటం, బద్దలు కొట్టడం లేదా ఆపటం చెయ్యకూడదు.
4. గత కొంతకాలంగా దొంగలకి భారతీయుల ఇళ్ళు ఆకర్షణీయంగా మారాయి. ఎందుకంటే మనవాళ్ళకి ఖరీదైన నగలను ఇళ్ళల్లో పెట్టుకోవటం అలవాటు. అది వాళ్ళకి తెలుసు. పార్టీలలోను, ముఖ్య సమావేశాలలోను మన వాళ్ళ నగలు చూసి, దొంగలు వెంటాడి వచ్చిన సంఘటనలెన్నో వెలుగు చూస్తున్నాయి. మీ విలువైన నగలు, పత్రాలు, సర్టిఫికెట్లు ఇళ్ళల్లో/అపార్ట్మెంట్ లో ఉంచుకోవద్దు. సేఫ్ డిపాజిట్ బాక్స్ (లాకర్స్) భద్రమైనది. దానికి అయ్యే ఖర్చు తక్కువే కాక మీకు, మీ ఆస్తికి ఎంతో భద్రత.
5. అత్యవసర సమయంలో వచ్చి సహాయపడటానికి వీలుగా, మీకు బాగా నమ్మకస్తుడైన వ్యక్తి దగ్గర మీ ఇంటి మారు తాళం ఉండే ఏర్పాటు చేసుకోండి.
6. మీరు నివసిస్తున్న అపార్ట్మెంట్, ఇంటి ప్రాంతం సురక్షితమైందే అయినా, వృత్తి నైపుణ్యతతో పర్యవేక్షించే రక్షణ సదుపాయాన్ని (అలారం సిస్టం) ప్రత్యేకంగా ఏర్పరచుకోండి. ఇటువంటి రక్షణ విధానాలు సమర్థవంతంగా దొంగతనాలు, కార్పన్ మోనాక్సైడ్, లో/హై టెంపరేచర్ల నుంచి రక్షణ కల్పిస్తాయి.



7. చాలా అపార్ట్‌మెంట్లలో, బీమా ఏర్పాట్లు బిల్డింగ్ కు మాత్రమే పరిమితం. కానీ ఆ బీమా నివసించే వారి వస్తువులకు వర్తించదు. అందుచేత మీ వస్తువులకు మీరే బీమా ఏర్పాటు చేసుకోవడం అవసరం. ఈ బీమా ఏర్పాటు అంత ఖరీదైనది కాదు. మీ లీజింగ్ ఆఫీసుని సంప్రదిస్తే వివరాలు తెలుస్తాయి.
8. అత్యవసర పరిస్థితిలో 9-1-1కి ఫోన్ చెయ్యండి. అగ్ని మాపక, పోలీస్, అంబులెన్స్ లాంటి అత్యవసర సేవల బృందాలు అమెరికాలోని చాలా నగరాలలో పది నిమిషాల దూరంలోపే ఉంటాయి. అత్యవసర పరిస్థితులని ఎదుర్కోవటానికి, అవసరమయిన ప్రాథమిక చికిత్స అందించటానికి వారు సుశిక్షితులు. స్నేహితులకి ఫోన్ చేసి విలువైన సమయాన్ని వృధా చేయకండి.
9. వంట ఇంటి పరికరాలు స్టవ్, ఓవెన్, ఇస్ట్రీపెట్టె, హీటర్, ఎ.సి. లాంటివి వాడుకలో లేనప్పుడు వాటిని కట్టి వుంచటం అలవాటు చేసుకోండి. ఇంటిని వదిలి వెళ్లే ముందు ఒకటికీ రెండుసార్లు ఈ విషయాలను పర్యవేక్షించండి.
10. ఇంట్లో ఎవరూ లేనప్పుడు కొవ్వొత్తులు లాంటి అన్ని దీపాలు, పూజ దగ్గర దివ్వెలు అన్నీ ఆరి ఉండేలా జాగ్రత్త వహించండి.



**ఆత్మహత్య మరియు మానసిక ఇబ్బందులు, అత్యవసర పరిస్థితులు**



ఉద్వేగ మనస్థితి, మానసిక రోగాలు, ఉద్రిక్త ప్రవర్తనల వల్ల వచ్చే అత్యవసర పరిస్థితులలో సహాయపడటానికి సామాజికపరంగా ఎన్నో సౌకర్యాలున్నాయి. సాధారణంగా కమ్యూనిటీ మెంటల్ హెల్త్ సెంటర్ లేదా క్రైసిస్ సెంటర్ అందుబాటులో ఉంటుంది. వారి ద్వారా ఇటువంటి అత్యవసర పరిస్థితుల్లో తగిన సహాయం లభిస్తుంది. వారి ఫోన్ నెంబర్లు ప్రాంతీయ టెలిఫోన్ డైరెక్టరీలో ఉంటాయి. అత్యవసర పరిస్థితిలో 911కి ఫోన్ చేసినా స్థానిక పోలీసులు సహాయం అందిస్తారు. ఇన్సూరెన్స్ లేకపోయినా, మానసిక ఆరోగ్య సమస్యలకు లోకల్ కమ్యూనిటీ మెంటల్ హెల్త్ ఏజెన్సీ దగ్గర నుంచి వైద్య సహాయం పొందవచ్చు.

ఆత్మహత్యా భావనతో బాధపడేవారు Toll Free Nationwide Hotline (1-800-273-TALK)ని సంప్రదిస్తే తక్షణ సహాయం లభిస్తుంది.



**చట్టబద్ధ ప్రవర్తన**



1. చట్టప్రకారమే నడుచుకోండి. అమెరికాలో ఉన్నంత వరకూ ప్రాంతీయ చట్ట విధానాలకు కట్టుబడి ప్రవర్తించటం తప్ప మరో మార్గం లేదు. తెలిసి చేసినా, తెలియక చేసినా తప్ప చేస్తే చట్టం నుంచి తప్పించుకునే అవకాశం లేదు.
2. ఒంటరిగా ఉన్న పనిపిల్లల జోలికి వెళ్ళకండి. వారు మీ పక్కింటి పిల్లలయినా సరే, ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు వారి దగ్గరకు వెళ్ళటం, తాకటం చెయ్యకండి.
3. పిల్లలతో ఉన్న తల్లిదండ్రులుగానీ, పెద్దవారుగానీ అనుమతిస్తేనే తప్ప పిల్లలకి తినుబండారాలు, పానీయాలు ఇవ్వకండి.
4. బహిరంగ ప్రదేశాల్లో, స్విమ్మింగ్ పూల్స్ లో, థియేటర్లలో అపరిచితులను ముట్టుకోవటం కానీ, వారిని రాసుకుని వెళ్ళటం కానీ చేయకండి.
5. గుర్తింపు పత్రాలు, మందుల చీటీలు, సర్టిఫికేట్ల విషయంలో తప్పకుండా విధానాలకు, దొంగ సంతకాలకు పాల్పడకండి.
6. విశ్వవిద్యాలయాలు, ప్రభుత్వ సంస్థలు, సామాజికంగా ప్రఖ్యాతి ఉన్న యజమానులు ధృవీకరించిన పత్రాలను తప్పక నకలు చెయ్యటంలాంటి చట్ట వ్యతిరేక కార్యకలాపాలకు పూనుకోకండి. ఓ విశ్వవిద్యాలయపు ఖాళీ లెటర్ హెడ్స్, రబ్బరు స్టాంపులు, సీల్స్ వెంట ఉంచుకుని తిరుగుతున్న ఓ భారతీయ విద్యార్థిని పట్టుకుని శిక్షించి వెనక్కి పంపించటం జరిగింది.
7. తగిన చట్టబద్ధమైన అనుమతి లేని ఏ ఆయుధం మీ దగ్గర ఉంచుకోకండి.
8. పబ్లిక్ ట్రాన్స్ పోర్ట్ లో ప్రయాణించేటప్పుడు, విమాన ప్రయాణంలోను ఎంతో జాగ్రత్త గా ఉండండి. సబబు కాకపోయినా, 9/11 సంఘటన తరువాత మధ్య ఆసియా వాసులంటే ఎక్కువగా అనుమానిస్తున్నారు. పదునైన వస్తువులుగానీ, మండే ద్రావకాలుగానీ మీతో ఉండకుండా చాలా జాగ్రత్త వహించండి.
9. ఒకవేళ దారి తప్పినా, ఇతరుల ఇళ్ళ ప్రాంగణాలలోకి వెళ్ళకూడదు, వాళ్ళ తలుపులు తట్టకూడదు.
10. ఇరుగు పొరుగు వారితో ఇబ్బంది కలిగేలా ప్రవర్తించకండి. ముఖ్యంగా రాత్రివేళల్లో.



## గృహహింస

ఎవరైనా సరే, కుటుంబ సభ్యుల నయినా సరే హింసించటం అమెరికాలో చట్ట వ్యతిరేక చర్య. ఎదుటివారి అనుమతి, ఇష్టం లేకుండా ముట్టుకోవటం కూడా నిర్బంధ హింసగా పరిగణిస్తారు. గృహహింసని ఇక్కడి న్యాయవ్యవస్థ చాలా తీవ్రంగా పరిగణిస్తుంది.



1. అభిప్రాయభేదం, ఘర్షణ పడటం జరిగితే క్రౌర్యానికి కానీ, మొరటుతనానికి కానీ, శారీరక హింసకి కానీ దిగవద్దు. చిన్న తప్పిదం కూడా కెరియర్ మొత్తాన్నే కాక జీవితాన్నే నాశనం చేస్తుంది.
2. మీ భార్యనిగానీ, భాగస్వామిని లేదా స్నేహితుల్ని, తదితర కుటుంబసభ్యుల్ని కోపంగా, గట్టిగా తాకవద్దు. మీ వల్ల వారికి చిన్న పాటి దెబ్బ కూడా తగలకూడదు.
3. మీరు ఎటువంటి గృహహింసనయినా ఎదుర్కొంటే వెంటనే సహాయాన్ని అర్థించండి. దేశం మొత్తంగా ఎన్నో భారతీయ సంస్థలు మీకు సహాయం చెయ్యటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. గృహహింస బాధితుల్ని ఆదుకోవటానికి ప్రతిచోట ప్రాంతీయ సంస్థలు ఎన్నో ఉన్నాయి.



## తల్లిదండ్రులు, బంధువులు

1. పరిసరాలకి పూర్తిగా అలవాటు పడే వరకూ తల్లిదండ్రులను ఒంటరిగా వదలకండి.
2. సురక్షితం కాని ప్రదేశాలలో వారిని ఒంటరిగా తిరగనివ్వకండి. మీ ఇంటి చుట్టు ప్రక్కల వారితో ప్రమాదం లేకపోయినా, ఇతర ప్రదేశాల నుంచి వచ్చే ఆగంతుకుల వల్ల ప్రమాదం ఉండవచ్చు.
3. పరిసరాలలోని పిల్లలకి, పెంపుడు జంతువులకి ఆహార పదార్థాలు పెట్టటం, దగ్గరగా వెళ్ళి తాకటం అమెరికాలో చెయ్యకూడదని వారికి స్పష్టంగా అర్థమయ్యేలా చెప్పండి.
4. వారు మీ దగ్గర అతి తక్కువ కాలం గడవడానికి వచ్చినా, వారికి ఆరోగ్య బీమా తప్పనిసరిగా ఉండేలా చూడండి.



## పిల్లలు

1. ఇంట్లోగానీ, కారులోగానీ, కారు వెలుపలగానీ పిల్లల్ని ఒంటరిగా వదలకండి.
2. పిల్లలను కారులో ఒంటరిగా వదలకూడదు. ఏ షాపులోకో వెళ్ళినప్పుడు, కారులో ఒంటరిగా వదిలిన మీ పిల్లలు మీకు కనపడే దూరంలో ఉన్నా, వారిని అలా వదలకండి. అమెరికాలో చాలాచోట్ల చట్టరీత్యా అది నిషిద్ధం కూడా.
3. మీ పిల్లలే కదా అని మొరటుగా, క్రూరంగా ప్రవర్తించటం, కొట్టటం లాంటి చర్యలకి పాల్పడకండి. పిల్లల్ని కొట్టటం, హింసించటం, ఇతర శిక్షలకు గురి చేయటం అమెరికాలో నేరం. అలాచేస్తే అమెరికా చట్టరీత్యా సమస్యల్ని ఆహ్వానించిన వారవుతారు. మీ నుంచి మీ పిల్లల్ని వేరుచేసే ప్రమాదం ఉంది.
4. చిన్నపిల్లలకి అందేలా ఏ ప్రమాదకర వస్తువు వదలకండి.
5. పిల్లలకి ప్రమాదకరమైన ఆల్కహాల్ లాంటివి అందుబాటులో లేకుండా జాగ్రత్త పడండి. అటువంటివాటిని తాళం వేసి భద్రపరచటం మంచిది. యుక్తవయసులోకి అడుగుపెట్టబోయే పిల్లల విషయంలో మరింత ఎక్కువ జాగ్రత్త అవసరం.
6. వారి తల్లిదండ్రుల అనుమతి లేనిదే పరిచయం లేని పిల్లల ఫోటోలు తియ్యకండి.



## బేబీ సిట్టింగ్ / బేబీ డే కేర్

1. బేబీ సిట్టింగ్ కానీ, డే కేర్ కానీ అవసరమైతే, ఆ వృత్తిపర శిక్షణ, లైసెన్స్ కలిగిన వ్యక్తులు మరియు సంస్థల సేవలే వినియోగించండి.
2. మీకు తగిన ధృవీకరణ, మీ స్థలానికి తగిన లైసెన్స్ ఉంటేనే పసిపిల్లల బేబీ సిట్టింగ్ మరియు డే కేర్ సర్వీసులకు మీరు సిద్ధపడండి. పసిపిల్లలకి ఇటువంటి సేవలు అందించినవారికి ఎదురయిన దురదృష్టకర సంఘటనలు, వారు ఎదుర్కొన్న తీవ్ర కష్టాలు చాలా వెలుగులోకి వస్తున్నాయి. సరైన లైసెన్స్ లేని బేబీ సిట్టింగ్ చాలా చోట్ల చట్టరీత్యా నేరం.





## తానా టీమ్ స్క్వేర్ చేసిన కృషి - వివరాలు

అవిర్భవించిన అతికొద్ది కాలంలోనే ఉత్తర అమెరికాలో తెలుగువారికి ఆపద సమయంలో అండగా నిలిచే ఏకైక వ్యవస్థగా ఎదిగిన మన తానా అత్యవసర సహాయక బృందం (TANA Emergency Assistance Management TEAM - TEAM Square) సేవలు సదా ప్రశంసనీయం.

అక్టోబర్ 2008లో ఏర్పడిన టీమ్ స్క్వేర్ ఈరోజు దాదాపు రెండు వందలమంది కార్యకర్తలతో, అమెరికా కెనడాల్లోని అన్ని ప్రాంతాలకు విస్తరించింది. మిజోరీలో రోడ్డు ప్రమాదంలో తెలుగు పిల్లలు మరణించినప్పుడూ, చికాగోలో అగ్నిప్రమాదంలో తెలుగు విద్యార్థులు నిరాశ్రితులైనప్పుడూ, కనెక్టికట్ లో గ్రోసరీ స్టోర్ లో ఒక తెలుగు యువకుడు ఘోరంగా హత్య కావించబడినప్పుడూ, వేలమంది తెలుగు విద్యార్థులు ట్రైవ్యాల్ యూని వర్సిటీ మూత సందర్భంగా ఇమ్మిగ్రేషన్ ఇబ్బందుల పాలైనప్పుడూ, ఇంకా అనేక ఇతర విపత్తర సంఘటనల్లోనూ నిస్వార్థంగా ముందుకు వచ్చి ఓపికతో, చొరవతో, తెగువతో అవిశ్రాంతంగా పనిచేస్తూ మన టీమ్ స్క్వేర్ కార్యకర్తలు చూపిన సేవాస్ఫూర్తి మనందరికీ ఆదర్శప్రాయం.

నాలుగు సంవత్సరాలుగా నిర్విరామంగా కృషి చేస్తూ 325కి పైగా వివిధ దురదృష్టకర సంఘటనల్లో చిక్కుకున్న మన తెలుగువారి కుటుంబాలకు టీమ్ స్క్వేర్ విలువైన సహాయాన్ని అందించగలిగిందంటే అందుకు సహృదయులైన కార్యకర్తలతో పాటు, మీలాంటి నాలుగు వేల మంది దాతలందించిన వితరణే ముఖ్యకారణం. ఇప్పటికి దాదాపు 325 సంఘటన లలో టీమ్ స్క్వేర్ దాదాపు 405,000 డాలర్లను సహాయంగా అందించింది. ఈ కార్యక్రమం ఒక సుస్థిర భూమికపై నిలబడాలంటే మనం రెండు లక్షల డాలర్ల కనీస మూలనిధిని ఏర్పాటు చేసుకోవాలి.

తరతమ భేదాలకు అతీతంగా మన తెలుగువారందరికీ టీమ్ స్క్వేర్ ద్వారా సహాయ సహకారాలు అందిస్తూ తానా మరెంతోమంది కొత్తవారికి చేరువయ్యింది. తద్వారా తానా ఈరోజు విశిష్టమైన, బలీయమైన సంస్థగా దినదిన ప్రవర్ధమానం చెందుతోంది. కేవలం ప్రమాదాల పాలయిన వారికి సహాయపడటానికే పరిమితం కాకుండా, అసలు అటువంటి ప్రమాదాలను నివారించటానికి తగు భద్రతా సూచనలను టీమ్ స్క్వేర్ తయారుచేసి అన్నిచోట్ల ప్రచురించి ప్రచారం చేసింది. ఈ విధంగా పలు మంచి కార్యక్రమాల ద్వారా మన తానా టీమ్ స్క్వేర్ మరెన్నో ఇతర భారతీయ సంఘాలకు మార్గదర్శకంగా ముందు నిలిచింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి తల్లిదండ్రులు అమెరికా వెళ్లే విద్యార్థులకు, ఉద్యోగస్థులకు మన తానాలో సభ్యులుగా చేరడని సలహాలివ్వటం తానా సేవాతత్పరణకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనం, కొలమానం.

మంచి భవిష్యత్తునో, ఉన్నతవిద్యనో ఆకాంక్షిస్తూ, అవులను విడచి అమెరికాకు వచ్చిన సాటి ప్రవాసాంధ్రులకు ఒక ఆపన్నహస్తం అందించే ఆప్తమిత్రుడిగా, అన్ని వేళలా అండగా నిలుస్తున్న తానా టీమ్ స్క్వేర్ కి సహాయ సహకారాలనందించి, మనమంతా ఒక వసుధైక కుటుంబంగా మమేకం కావటానికి దోహదపడవలసిందిగా మీ అందరినీ తానా ఆర్థిస్తుంది!

### టీమ్ స్క్వేర్ గణాంకాలు ఇతర వివరాలు

- | 201 మంది కార్యకర్తలు
- | 550 మంది దాతల నుండి 5 నుండి 30,000 డాలర్ల వరకు అందిన విరాళాల మొత్తం 450,000 డాలర్లు.
- | ఆపన్నులకై ఖర్చు చేసింది - 405,000 డాలర్లు
- | టీమ్ స్క్వేర్ కొరకు నిల్వ చేసిన మొత్తం 45,000 డాలర్లు
- | 50 నెలలలో 325 అత్యవసర సంఘటనలకు సహాయం
- | 170 తీవ్ర సమస్యలు
- | 92 ప్రమాదవశాత్తూ మరణాలు (ఎక్కువగా రోడ్డు, నీటి ప్రమాదాలలో)
- | 12 ఆత్మహత్యా సందర్భాలు
- | 13 హత్యా సందర్భాలు
- | 32 ఆకస్మిక మరణాలు
- | 20 తీవ్ర గాయాలు (ప్రమాదాలలో)
- | 77 మంది అగ్నిప్రమాదం వల్ల నిరాశ్రితులు
- | 3 తుపాకి దాడులు
- | ఒకరిపై తీవ్ర దాడి
- | 13 న్యాయపర అంశాలు
- | ఇమ్మిగ్రేషన్ సమస్యలు - ట్రైవాలీ యూనివర్సిటీ, యుఎన్విఎ, హెర్బ్యాన్ యూనివర్సిటీ విద్యార్థుల సమస్యలు, ఇతర ఇబ్బందులు

విపత్తర పరిస్థితుల్లో చిక్కుకున్న తెలుగువారికి ఉత్తర అమెరికాలో సాయం చేసేదెవరు? ఈ ప్రశ్నకు ఇప్పుడు ఒక్కటే సమాధానం-  
**తానా అత్యవసర సహాయక బృందం**  
**టీమ్ స్క్వేర్**

<http://www.tana.org/team-square-help-line/about-team-square>



3. చట్ట వ్యతిరేకంగా, ఇమ్మిగ్రేషన్ పద్ధతులకి వ్యతిరేకంగా నివసిస్తున్నవారిని బేబీ సిట్టింగ్ కిగానీ, మీ ఇంటిపనికిగానీ నియోగించకండి. అలా చెయ్యటం వల్ల తీవ్ర పరిణామాలు ఎదురవుతాయి.

### పన్నులు

అమెరికా జీవితంలో పన్ను చెల్లించటం తప్పనిసరి. అందువల్ల పన్నులకి సంబంధించిన చట్టాలను, సూత్రాలను, నిబంధనలను కనీసం మీ అవసరం మేరకయినా చక్కగా అవగాహన చేసుకుని, సజావుగా టాక్స్ రిటర్న్స్ సమర్పించి, పన్ను కట్టండి.



### ఆరోగ్య, జీవిత, ఆటో బీమాలు

1. వీసా కాలపరిమితి ఎంత తక్కువ కాలమయినా, అమెరికాలో ఉన్నన్ని రోజులు మంచి ఆరోగ్య బీమా వుండటం ఎంతో అవసరం. అమెరికాలో వైద్యం ఎంతో ఖరీదు. ఇన్సూరెన్స్ లేకపోతే చాలామందికి భరించలేనంత ఖర్చు. సరైన ఆరోగ్యబీమా చేయించుకోని అశ్రద్ధ వల్ల హెచ్-1, ఎల్-1 తాత్కాలిక వీసాలతో అమెరికా వచ్చిన విద్యార్థులు తీవ్రమైన ఇబ్బందుల పాలయిన సందర్భాలు అసంఖ్యాకం.
2. మీరు సంపూర్ణ ఆరోగ్యవంతులయినా రేపేం జరుగుతుందో ఎవరూ చెప్పలేరు. గత ఆరు నెలల్లో 35 ఏళ్ళ వయసు లోపు భారతీయులు మాసివ్ హార్ట్ ఎటాక్ తో మరణించిన సందర్భాలు పన్నెండు పైగా ఉన్నాయి.
3. టర్మ్ లైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ ఆర్థికంగా చాలామందికి అందుబాటులో ఉండే ప్రీమియం కి లభిస్తుంది. ముప్పై అయి దేళ్ళలోపు వయసు వారికి లక్ష డాలర్ల టర్మ్ లైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ ఒకటి రెండుసార్లు రెస్టారెంట్ లో పెట్టే ఖర్చుకి వచ్చేస్తుంది. అటువంటి బీమా సౌకర్యం, మీ దగ్గరవారిని తీవ్ర ఆర్థిక ఇబ్బంది నుంచి కాపాడుతుంది.
4. మీరు ఏదయినా సంస్థకి లేదా కంపెనీకి చెందిన వారైతే, ఆ సంస్థ ఉద్యోగులకు గ్రూప్ ఇన్సూరెన్స్, డిసెబిలిటీ ఇన్సూరెన్స్ సౌకర్యం ఉండేమో తెలుసుకోండి. గ్రూపు పాలసీలు చొకగా లభిస్తాయి. అయితే, మీరు ఆ సంస్థలో పని చేస్తున్నంత వరకే ఆ బీమా సౌకర్యం ఉంటుందన్న విషయం గుర్తుంచుకోండి.



5. మంచి ఆటోమొబైల్ ఇన్సూరెన్స్ అత్యవసరం. ప్రాంతీయ చట్టాల ప్రకారం ఎంతోకొంత బీమా తప్పనిసరిగా ఉన్నా, మరికొంత బీమా థర్డ్ పార్టీగా లేదా అంబ్రెల్లా కవరేజ్ గా ఉండటం మంచిది.



### బేంకింగ్, ఇతర అత్యవసర వివరాలు

1. బేంక్ ఖాతా తెరిచే సమయంలో (సేవింగ్స్ కానీ చెకింగ్ కానీ) ఒక నామినీ లేదా పియూడి (Payable Upon Death) పేరుగానీ ఎన్నుకోవాలి. మీరు ఎంపిక చేసుకున్న వ్యక్తి బేంక్ లో, ఆ సమయంలో ఉండాలన్న నిబంధన లేదు. మీకు బాగా నమ్మకమైన కుటుంబ సభ్యులనుగానీ లేదా స్నేహితులనుగానీ ఎంపిక చేసుకోండి. మీకేమయినా జరిగితే, మీరు కష్టపడి సంపాదించిన సొమ్ము దుర్వినియోగం కాకుండా, మీ కుటుంబ సభ్యులకు ఏ రకమయిన చట్టపర సమస్యలు ఎదురవ్వకుండా ఆ సొమ్ము పొందేలా పూర్తి నమ్మకమయిన వ్యక్తి నామినీ / పిఓడిగా ఎంపిక చేసుకోండి.
2. మీ వ్యక్తిగత గుర్తింపు సమాచారాన్ని, అత్యవసర పరిస్థితిలో సంప్రదించాల్సిన వివరాలను మీ సెల్ ఫోన్ లో, పర్సల్ పొందుపరచి ఉంచండి. మీ సెల్ ఫోన్ లో ICE (In Case of Emergency) అని ఈ సమాచారాన్ని పొందుపరచవచ్చు.
3. మీ వివాహ, ఆర్థిక, వయో పరిస్థితి ఎటువంటిదయినా మీరొక వీలునామా రాసి ఉంచటం అభిలషణీయం.



### క్రీడలు మరియు వినోదం

1. తగినంత సామర్థ్యం, అనుభవం లేనిదే సాహస క్రీడల జోలికి వెళ్ళకండి.
2. ఈత రాకపోతే, మీకు మీరుగా స్విమ్మింగ్ పూల్స్ లో, పాండ్స్ లో దిగకండి. మిమ్మల్ని భద్రంగా కాపాడే తర్ఫీదు గల వ్యక్తులు ఉన్నచోటే నీటిలో దిగండి. మీరు గజ ఈత గాళ్ళయినా మీకు తెలియని నీటిలోతులలోకి, సముద్రాలలోకి వెళ్ళకండి. పరిచయం లేని ప్రకృతి, పరిసరాలు ప్రమాదకరం కూడా అని మరువకండి.



3. మాటింగ్ రేంజెస్, గన్ క్లబ్స్ లో పాల్గొనే ముందు భద్రతాపరమైన తర్ఫీదుని తప్పనిసరిగా తీసుకోండి.
4. జలసంబంధమయిన వినోదాలు, అంటే White Water Rafting, Fishing, Canoeing లాంటి సరదాలలో సేఫ్టీ జాకెట్స్ తప్పనిసరిగా ధరించండి.
5. మీరు పాల్గొనే క్రీడలకు తగిన పరికరాలు మంచి స్థితిలో ఉన్నవి ఎంచుకోండి.



### ఇంటర్నెట్

1. అపరిచిత వ్యక్తులతో శృంగార సంభాషణలు ఆన్ లైన్ లో జరపకండి. పోలీసులు జరిపే స్టింగ్ ఆపరేషన్స్ కు ఈమధ్యన చాలామంది దొరికిపోతున్నారు.
2. వెబ్ సైట్స్ ద్వారా బెదిరింపులకు, నీచమైన సందేశాలకు పాల్పడకండి. దానివల్ల మీకుగానీ, మరెవరికీ



గానీ ఎంతమాత్రం ఉపయోగం లేదు. ఇలాంటి చర్యల వల్ల ఈమధ్య ఎందరో విద్యార్థులు ఎన్నో కష్టాల పాలయ్యారు.

3. మీ కంప్యూటర్ లను వైరస్, మాల్ వేర్ ప్రమాదాల నుంచి జాగ్రత్తగా రక్షించుకోండి. మీ కంప్యూటర్ ని బేంకింగ్ మరియు ఇతర ఆర్థిక లావాదేవీలకు వాడుతుంటే అప్రమత్తంగా ఉండాలి. చాలా ఇండియన్ వెబ్ సైట్స్ వైరస్ మరియు మాల్ వేర్ కారకాలు అవుతున్నాయి.
4. మీరు పనిచేస్తున్న స్థలాలలోని మీ ఇంటర్నెట్ సౌకర్యాలను దుర్వినియోగం చెయ్యకండి. ఇంటర్నెట్ వ్యక్తిగత వినియోగం మీద చాలా సంస్థల్లో ఆంక్షలుంటాయి. ఏమాత్రం దుర్వినియోగమైనా మీ ఉద్యోగం పోయే ప్రమాదం ఉంది.

మరో ముఖ్యమైన విషయం- మీ వీసా స్థితి, పరిధి, హక్కులను క్షుణ్ణంగా తెలుసుకోండి. ఇమిగ్రేషన్ చట్టాన్ని అతిక్రమిస్తే జైలు, దేశ బహిష్కరణలకు దారితీసే అవకాశం ఉంది.

సరయిన అవగాహన, ప్రణాళికాబద్ధ జీవనం మిమ్మల్ని, మీ కుటుంబసభ్యుల్ని ఎన్నో రకాల విపత్తుల నుంచి కాపాడుతాయి.

**ఆపదలో ఆపన్నహస్తం అందిస్తాం- మీకోసం మేమున్నామని స్పందిస్తాం  
తానా టీమ్ స్పెషిల్**

k

**అయినవారెవరూ అందుబాటులో లేని దేశంలో, ఆపదలెదురైనప్పుడు అండగా నిలిచే ఆత్మీయులే  
తానా టీమ్ స్పెషిల్**

k

**ఒక్కరి కోసం అందరు కలిసి... అందరి కోసం ఒక్కరు నిలిచి  
తానా టీమ్ స్పెషిల్**

k

**అనుకోని ఆపదలెదురైనప్పుడు నిస్సహాయంగా చింతించకండి! ఒక్క పిలుపు దూరంలో ఉంది మా సేవాదళం!!**

**తానా టీమ్ స్పెషిల్  
మీకిస్తుంది కొండంత బలం**



తెలుగుపలుకు 2013





## TANA THEN AND NOW

*Dr. Raghavendra S. Prasad*

MD: FAAFP: FACIP: CMD: WCC

### **CONCEPT AND THE GENESIS OF FIRST NORTH AMERICA TELUGU CONFERENCE (1977)**

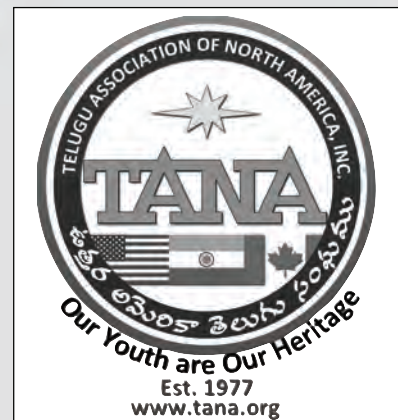
Telugu Literary and Cultural association of New York (TLCA) was one of the earliest Indian organizations in USA, founded in 1971. Dr. Kakarla Subba Rao was the president of Telugu literary and Cultural Association Of New York Tristate Area (TLCA) in 1975-76 followed by Guttikonda Ravindranath in 1976-77. Both of them felt the need to have a meeting of all the Telugus living in USA and Canada at New York to discuss the concerns, issues and to promote Telugu language and culture. This thought originated in their pure minds on August 28, 1976 on the auspicious Vinayaka Chaturdhi day. They invited all the Telugu associations in North America at the time to New York.

At the time there were about 5000-7000 Telugu families in North America represented by nine associations. They are: Telugu Literary and Cultural association of New York (TLCA), Telugu Cultural Association of Delaware Valley (TAGDV), Greater Washington Telugu Cultural Society (GWTCS), Telugu Cultural Association of Houston (TCAH), Telugu Cultural Association of Greater Chicago (TAGC), Detroit Telugu Cultural Association (DTA), Bay Area Telugu Association of San Francisco (BATA) and Andhra Cultural Association of Southern California in Los Angeles (ACASC) from USA and Andhra Cultural Association of Edmonton (ACAE) from Canada.

Representatives of these nine associations met under the leadership of Dr. Kakarla Subba Rao and Mr. Guttikonda

*The first four TANA conventions were held in high schools with no air conditioning in the month of May.*

*Typical budgets of first four conferences ranged from \$9,000-30,000 and lasted two days. Families hosted delegates at home, women volunteers cooked food at the venue, local children and adults performed in cultural programs.*



Ravindranath and formulated the details for the first North America Telugu Conference that was held on May 28-29, 1977. Chief Guest was Mr. Anna Rao of TTD. This was attended by about 310 Telugu families, with 940 delegates from 30 states of USA. It was held in a high school, attendees were hosted in local homes and food was prepared by the volunteer women at the venue. A total of \$8,004.08 was collected with surplus of \$1,412.10 after \$6,591.98 expenses. \$412.10 spent on post conference report and \$1000 was passed on to Detroit as seed money for the 2nd conference.

#### **STARTING OF TANA (1978)**

After conference was completed successfully, a thought came in to sustain this effort with an umbrella Telugu Association and as a result TANA came into existence. Dr. Kakarla Subba Rao became its first president. TANA was later incorporated in Maryland by a Telugu attorney Mr. Durvasula Sastry in 1978. Initial Three elections to TANA in 1978, 1979 and 1981 were by indirect means through delegates. From the rolls of member associations, a delegate is elected for every 25 members. There were approximately 300 delegates that elect the executive body of TANA.

#### **SECOND TANA CONFERENCE: DETROIT (1979)**

Second conference was held in Detroit with Tummala Madhava Rao as the convener, who went on to become the second president of TANA. He was instrumental in taking efforts to incorporate TANA with the help of Vadlamudi Sri Krishna and Durvasula Sastry from Maryland. Budget of this conference increased to \$20,000 with attendance of about 1000.

#### **THIRD TANA CONFERENCE: CHICAGO (1981)**

Third conference was held under stewardship of Tella Tirupataiah as convener at Chicago, who subsequently became the third president of TANA. This was attended by about 2000 people with a budget around \$30,000. Tirupataiah was instrumental in making TANA more visible. Getting a full pledged delegation from AP government, responsible in obtaining non-profit status for TANA by IRS and was also responsible for initiating the TANA Foundation in 1981 (before it used to be called Telugu foundation of TANA).

#### **FOURTH TANA CONFERENCE: WASHINGTON DC (1983)**

This was held with Jakkampudi Subbaraidu as the convener and Tella Tirupataiah as the TANA president. While the first three conferences went smoothly the path to this conference was rocky at best. There were significant ego problems exhibited by the local leadership (between two well respected individuals)

on the issue of who should be the convener, lead to an altercation. At this juncture TANA executive body intervened and brought in neutral person Mr. Jakkampudi Subbarayudu as the convener who did a face saving job of resurrecting the conference. This conference taught us important lessons of the importance of unity and sublimation of individual egos in running successful, fruitful conferences.

#### **FIFTH TANA CONVENTION: LOS ANGELES (1985)**

This conference was held with Dr. Raghavendra Prasad as convener and Kakarla Chandrasekhara Rao as TANA president. After being president of Telugu association of Southern California (TASC- 1982-83 & 1983-84), I was blessed with the good fortune to serve as TANA's treasurer (1983-85), Convener (5th TANA Conference in Los Angeles) and it's President (1985-87). Having observed the happenings in Washington DC as a TANA executive committee member (treasurer), I decided on taking preventive steps to have a good conference that will bring in more unity in host community.

The first four TANA conventions were held in high schools with no air conditioning in the month of May. Typical budgets of first four conferences ranged from \$9,000-30,000 and lasted two days. Families hosted delegates at home, women volunteers cooked food at the venue, local children and adults performed in cultural programs. I was moved by the plight of the mothers who had to host guests at home on one hand, come to the venue, cook food and still attend to the crying children in hot summer heat (no air-conditioning). They missed most of the cultural programs that were enjoyed by the men. I decided to usher in some changes to help these mothers. Fourth conference is lesson for us in terms of repercussions of disunity and sad plight of women at the conference. I decided to address these two primary issues squarely.

#### **CONFERENCE REFORMS (1985)**

Unity became the central theme of operation of the fifth conference. We formed 16 committees with a leadership core team of 34 members that represented who is who in Los Angeles Telugu community. We moved the conference into a convention hall, with budget of \$100,000. I had to work against the concerns of many who were skeptical about the possibility of raising \$100,000 so that we could move the conference into a convention center.

In order to meet the funding needs a massive fund raising efforts were introduced, created tiers of donors (grand-benefactor, benefactor, grand-patron and patron) with no special privileges of seating or accommodations except for mention in souvenir and



honoring with plaques on the dais. Allowing Indian catering at convention center became a big issue. I ended up attending and addressing the Long Beach City town hall meeting to obtain their permission for Indian food catering. Here are some firsts in this convention.

#### **FIRSTS OF 5th TANA CONVENTION**

First conference in a convention center rather than in a school. Conference was held at Long Beach Convention Center. First \$100,000 budget. First Awards Banquet to save time on main stage for this function. First Moving Stage was created to save time in transition between artists groups. Food was catered for the first time and this became the norm in all subsequent conferences. First Service Project by young adults: 100 Telugu young adults served in awards banquet.

First Kavi Sammelanam was added. First Astavadhanam. First dedicated Business Conference. First Souvenir published separately by Telugu Academy of Hyderabad on the occasion of the TANA conference. First significant surplus money from conference to TANA: \$30,000 surplus from convention was passed on to TANA treasury for the first time. First Conference in July: Conference was moved to July from May because of non-availability of convention center. Ever since it became the norm. First Government Delegation of artists to TANA paid by Govt. of AP: Sent a delegation of 6 artists in addition to a political delegation. First Private party sponsored delegation: Movie Icon, Shri. Krishnam Raju sent a delegation at his expense. All attendees stayed in the designated hotels with pre-negotiated discount rates. This became the norm after this convention. Inclusivity: It became a very inclusive convention with involvement of who is who in Telugu community in Los Angeles. At the end of the conference, the Los Angeles Telugu community is more united.

After Fifth TANA Convention, I was unanimously elected as TANA Fifth President. TANA received wide publicity in India because of its service activities. During my tenure Vempati Chinna Sathyam Kuchipudi Dance Troup, Sobha Naidu Troup and Shobha Raju Team and several other Telugu artists had successful multi city tours. TANA foundation increased their service activities in India. At a time when there is no concept of continuing medical education for physicians after their graduation TANA created and introduced the concept of continuing medical education (CME) in India.

In 1986 TANA physicians conducted a mammoth CME conference in Hyderabad called "Primary

Care Medicine Update 1986" with co-sponsorship of Nizam's Institute of medical Sciences and Government of Andhra Pradesh. This was attended by 500 primary Care physicians from all over AP. Similar conference was held in Thirupathi in December 1986 and in Vijayawada in July 1987.

TANA also conducted an "International Conference on Integrated Rural Development" in Hyderabad in January 1987 and Industries and Investment Seminar in 1987. TANA Physicians have donated video libraries to all the eight Medical Colleges in Andhra Pradesh. These were shipped to India free of cost by Singapore Air Lines. All these service activities in India were conducted with zero cost to TANA treasury. All volunteers bore their own travel expenses and all the equipment donations are from individual donations. This was true even during the Fifth TANA conference where all travel expenses and telephone bills were born by volunteer committee members including the convener. Few complimentary rooms at conference hotel, Hyatt Regency, Long Beach were allotted to visiting poets from India.

#### **SIXTH TANA CONFERENCE, ST. LOUIS (1987)**

This was held in St Louis, with Dr. Mantena Narasa Raju as the convener. I was the president of TANA at this time. This conference was held in a university campus. There was a significant shift towards popular movie singers and artists away from classical artists. Convention catered to the populist film playback singers and paid large sums for their programs. In the first five conferences the focus was on promotion of classical fine arts. Popular movie artists attended the conference at their own expense. We just recognized their presence in the conference.

This practice initiated at St. Louis was followed ever after in all the conventions. Later on popular movie heroes and heroines were invited paying significant honorariums and privileged class air tickets to show their face at convention. The typical reason given by the leadership is that these movie stars will attract more crowds. Thus conventions became commercial enterprises and used commercial promotional tactics to attract larger crowds. The focus shifted from what is good (priyam) to the community to what is popular (modam) with community. As a result convention budgets sky rocketed to a million and above.

The convention committee took this shift in direction on their own without consultation with TANA executive body. One of the lessons of this conference is That TANA executive body should have participation and active involvement in conference planning and decisions. This was implemented in all confer-



ences from then onwards with TANA executive body through its president became in-charge of the conference along with local coordinator.

#### **SEVENTH TANA CONFERENCE: HOUSTON (1989)**

This was held with Dr. Vinta Janardhan Reddy as its convener and Mr. B. Venkateswara Rao as president in University of Houston campus. This had 2000 attendees. \$110,000 was collected with a surplus of \$20,000 that was shared between TANA and local Telugu Association. This is the first convention in which seating was segregated with ropes to separate donors from the ordinary registrants. This practice is followed in all the following successive conventions ever since.

#### **SPLIT OF TANA INTO TANA-ATA**

After the 7th conference in Houston (1989), Andhra politics crept into USA. AP was hit by cyclone on May 4-9, 1990 that hit shore 40km SW of Machilipatnam. This resulted in deaths of 967 people, death of 3.6 million live stock and damaged 1.43 million houses.

Marri Chenna Raddy, then chief minister of AP visited USA to raise funds for cyclone relief fund in AP. TANA collected cyclone relief funds, but decided to transfer the funds through Rama Krishna Mission to do relief work instead of through chief minister fund. This caused some friction in relationship with the visiting CM. This resulted in division of opinions, egos flared up and as a result, a second national organization called ATA came into existence (1990), with the blessings of then chief minister, Marri Chenna Reddy.

#### **EIGHT TANA CONFERENCE: ATLANTA (1991)**

This was held in Atlanta with Dr. Vanapalli Manga Raju as the convener and Dr. Nallamothu Satyanarayana as president. After the Fifth conference the next two were held in university campuses. However the eight conference moved back into a convention center. After this all other conventions were held in convention centers. This was the first conference after TANA was divided to form ATA. ATA's first conference was on the same date in Chicago. Later after discussions with ATA body, they agreed upon having conferences in alternate years, TANA in odd years and ATA in even years. Thus the 2nd conference of ATA was held in 1992 and then every 2 years. Thus there was a level of cooperation between TANA and ATA in spite of the division, for the greater good of the community. This was a welcome development.

#### **NINE TH TANA CONFERENCE & WORLD TELUGU CONFERENCE (1993)**

This was held in New York with Dr. Dasaradharami Reddy as the convener and Dr. Nallamothu Satyanarayana as the president. Spiritual dimension was added in this conference, in tune with the aging Telugu population. We started first Vedic conference that was chaired by me in New York. This now became the norm in every convention since then. Several swamiji's now regularly give pravachans at the TANA conferences. These are well attended.

Large number of artists and others were liberally invited to this conference and there was significant problem catering to the needs of these stranded artists after the conference. They all got stranded in New York without a program to go. This taught us the lesson of the due diligence and prudence of invitations and the importance of having a committee to coordinate post conference tours for visiting invitees from India after the conference.

#### **TENTH TANA CONFERENCE: CHICAGO (1995)**

This conference was done with Yadlapati Yugandhar as convener and Mantena Narasa Raju as the President. This was attended by 7200 members. \$ 785,000 was collected. Expenses were \$ 700,000 leaving a surplus of \$85,000 that was given to TANA. This had the first inaugural dance ballet and the first laser show. Business seminar is well attended. Youth were involved on the main stage.

#### **ELEVENTH TANA CONFERENCE: ANAHEIM (1997)**

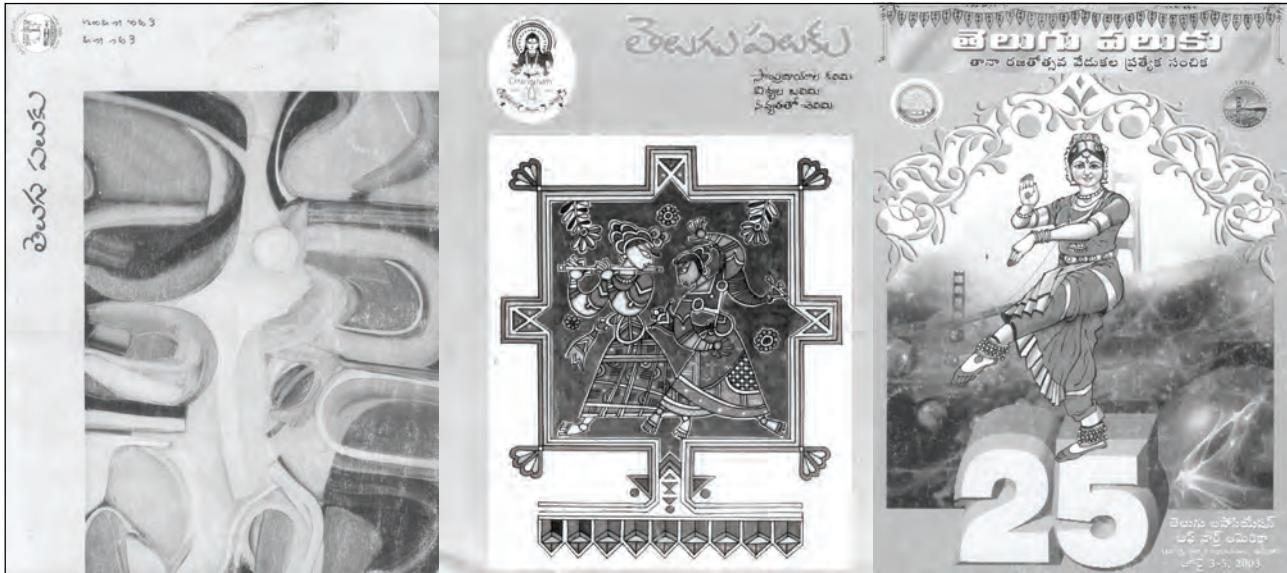
This conference was done with Kottapalli Kondala Rayudu as the convener and Vadlamudi Ramamohana Rao as the President. In this conference they conducted the first Novel writing competition in India with a prize money of Rs.1.5 lakhs. A supplemental stage was started for selection of local artists to perform on the main stage. This conference collected \$750,000 with expenditure of \$500,000. Surplus of \$250,000 was passed on to TANA treasury. This conference set a record in surplus money that is passed on to TANA till that time.

Chalasani Mallikharjuna Rao was the president from 1997-99. During his tenure, he beefed up the membership list, issued ID numbers for life members, updated voter list by removing more than 3 votes for one family. TANA finances were beefed up by cutting down TANA Patrika to 8 issues/year from 12./ year. He had a novel writing contest like the year before, before the convention.

#### **TWELVETH TANA CONFERENCE: CINCINATI (1999)**

This was done with Gorrepati Ranganatha Babu as convener and Chalasani Mallikharjuna Rao as president. They had a revenue of about \$1.2 million and had a surplus of \$270,000. \$200,000 of this trans-





ferred to TANA treasury and \$70,000 was transferred to local Telugu association. High light of the program is the local unity, business seminar and 3 hour cultural program by Akkineni Nagarjuna and his team of 40 members. Miss world Rita Faria from Hyderabad attended the convention. Movie play back singer Suseela received the life time achievement award at this conference. Folk art Festival in India by name Chaitanya Sravanthi was started at this time. TANA regional & Youth conference was successfully held in Dallas during Gangadhar's tenure as president.

**THIRTEENTH TANA CONFERENCE: PHILADELPHIA (2001)**

This conference has the distinction of having two conveners one followed by other. They are Allada Janardhana Rao and Kosaraju Vijaya Saradhi. Nadella Gangadhar was the president of TANA then. In this conference chief minister Chandra Babu Naidu's speech was shown in a live telecast to all the delegates. About 7000 people attended the conference. \$1.1 million was collected with expenditure of \$1,03 million leaving a surplus of \$70,000. Out of this \$20,000 was transferred to TANA treasury.

During the tenure of Padmasri Muthyala as president TANA Back Pack Program was initiated. This program is now currently held in Dallas, San Jose, Washington, DC, Boston and Detroit. Dr. Navaneeta Krishna, Chalasani Mallikharjuna Rao and Yetta Hanumatha Rao were actively involved in developing this new program in TANA.

**FOURTEENTH TANA CONFERENCE SAN JOSE (2003)**

Komati Jairam was the convener and Muthyala Padmashri was the president for this conference. A

minor conflict for leadership role of conference was resolved by creating the post of chairman. Dr. Peraiah Sudanagunta took the roe of the chairman. This was attended by 6-7,000 people. Total collections were \$1.1 million with break even expenditure. TANA conducted Kabaddi tournament in India. The winning team was supposed to come to the conference, however due to problems with visa this did not materialize.

During the tenure of Dr. Navaneetha Krishna Gorrepati as president, he conducted children's Cultural programs in Dallas, Detroit, New York, Washington Dc, and San Jose that selected child artists to perform in Detroit TANA Conference. He was also involved in arranging Psunami disaster relief in Prakasam District near Chirala. A TANA Nagar was built at a cost \$50,000 with 80 houses and given to fishermen there.

**FIFTEENTH TANA CONFERENCE: DETROIT (2005)**

This conference was held with Dr. Kodali Srinivasa Rao as the coordinator and Dr. Gorrepati Navaneetha Krishna as the president. Conference team developed some guidelines to go by through town hall meetings with local Telugu community. Three such meetings were held one at the temple, one in library and the third one in a meeting hall. Approximately 200 people attended each of these meetings. Purpose of the meeting is the needs assessment of the community.

Deliberations of these meetings were summarized below: (1) 70% of the performers in cultural program to be from USA. (2) Youth should have enough representation. (3) Tickets and honorariums should not be paid to any artists or otherwise from India. (4)



Conference committee members agreed not to get reimbursed for travel and telephones from the conference funds. (5) Transparency in accounts. (6) Surplus is the goal. 8000 people attended the conference. A Total of \$1.5 million was collected, leaving a surplus of \$340,000 that was split between TANA and local association at 75% to 25% ratio.

**SIXTEENTH TANA CONFERENCE: WASHINGTON DC (2007)**

Dr. Yadla Hema Prasad was the convener and Bandla Hanumaiah was the president of TANA. 14,000 people attended the conference. Highlight of the conference is President Bill Clinton's address to the business seminar.

Former Chief Minister of AP Nara Chandra Babu Naidu attended the conference. In the youth mixer, 200 youth met and resulted in 10 marriages after the conference, 10% success rate. A decision was made to have the next conference in Orlando, Florida.

**SPLIT IN TANA : NATS FORMATION**

TANA had a cultural program in India called "Chaitanya Sravanthi" at Guntur and one of the members (a potential convener for Orlando conference) donated Rs. 10 lakhs to sponsor the event in his father's memory. During this event, some differences of opinions developed as to the control between the donor and TANA executive body. The fall out from this Chaitanya Sravanthi resulted in some actions by TANA about the Orlando conference and its leadership. TANA executive board appointed another person locally as the coordinator and suggested to initially identified coordinator to take the role of co-coordinator which he refused.

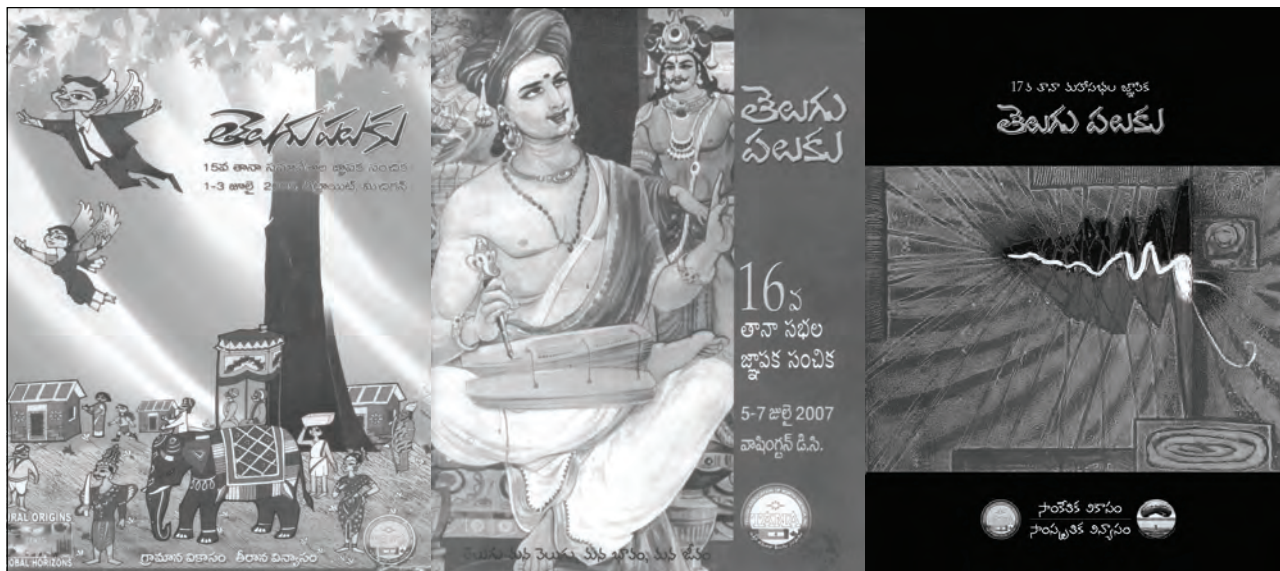
Later on this appointed new coordinator re-

quested TANA to move the convention away from Orlando since he was not getting the cooperation needed from the community. This new development forced TANA to move the convention from Orlando to Chicago with Yedlapati Yugandhar as its coordinator. This turn of events upset the Orlando team that resulted in a new organization "North America Telugu Society (NATS) with Rana Kumar as its first president and Madala Ravi as the convener of its first conference in Orlando.

Kakarala Prabhakara Chowdary was the TANA president During 2007-2009. During his tenure TANA along with Telugu communities across the globe fought for recognition of Telugu as "PRACHEENA BHASHA" and achieved it in the year 2009. TANA continued it's on ongoing programs, Telugu teaching at UT Austin, International Internship program, back pack program with school supplies and scholarship program for college students. A new program called TEAM SQUARE was started to help Telugu families in USA under distress. During this time TANA faced unfortunate law suits that cost TANA dearly. Eventually these were resolved amicably. During his term, there was an Internal Revenue Service audit of TANA, Inc-Foundation, Convention, Trust funds and General funds for the years 2004 and 2005. TANA successfully came out of this audit with the pro bono CPA services of Prabhakara Chowdary. He obtained Illinois Tax exempt status that saved several thousands in refunds to TANA for the conference expenditure.

**SEVENTEENTH TANA CONFERENCE CHICAGO (2009)**

This was held in Chicago with Yadlapati Yugandhar as the coordinator and Kakarala



## TANA AND TANA CONFERENCE LEADERSHIP SINCE INCEPTION

Ser#	Year	President	Convener	Location	Year	Conf.
	1977	-	Guttikonda Ravindranath	New York	1977	1
1	1978-79	Dr. Kakarla Subba Rao	Tummala Madhava Rao	Detroit, MI	1979	2
2.	1979-81	Tummala Madhava Rao	Tella Tirupataiah	Chicago, Ill	1981	3
3.	1981-83	Tella Tirupataiah	Jakkampudi Subba Rayudu	Washington DC	1983	4
4.	1983-85	Kakarala Chandrasekhara Rao	Dr. Raghavendra Prasad	Los Angeles, CA	1985	5
5.	1985-87	Dr. Raghavendra S. Prasad	Dr. Mantena Narasa Raju	St. Louis, MO	1987	6
6.	1987-89	B. Venkateswara Rao	Dr. Vinta Janardhana Reddy	Houston, TX	1989	7
7.	1989-91	Dr. Nallamothu Satyanarayana	Dr. Vanapalli Manga Raju	Atlanta, GA	1991	8
8.	1991-93	Dr. Nallamothu Satyanarayana	Dr. Dasaradharami Reddy	New York, NY	1993	9
9.	1993-95	Dr. Mantena Narasa Raju	Yedlapati Yugandhar	Chicago, Ill	1995	10
10.	1995-97	Vadlamudi Rama Mohana Rao	Kottapalli Kondala Rayudu	Anaheim, CA	1997	11
11.	1997-99	Chalasani Mallikharjuna Rao	Gorrepati Ranganatha Babu	Cincinnati, Oh	1999	12
12.	1999-01	Nadella Gangadhar	Allada Janardhana Rao Kosaraju Vijaya Saradhi	Philadelphia, PA	2001	13
13.	2001-03	Muthyala Padma Shri	Komati Jairam	San Jose, CA	2003	14
14.	2003-05	Dr. Gorrepati Navaneeta Krishna	Dr. Kodali Srinivasa Rao	Detroit, MI	2005	15
15.	2005-07	Bandla Hanumaiah	Dr. Yadla Hema Prasad	Washington, DC	2007	16
16.	2007-09	Kakarala Prabhakar Chowdary	Yadlapati Yugandhar	Chicago, Ill	2009	17
17.	2009-11	Komati Jairam	Chilukuri Satish	Santa Clara, CA	2011	18
18.	2011-13	Thotakura Prasad	Vennam Murali	Dallas, TX	2013	19

Prabhakara Chowdary as President of TANA. This conference and its origin was meddled with problems as mentioned above. The conference that was originally scheduled to happen in Orlando, Florida was moved to Chicago as the result of of problems elucidated earlier.

This was the first time in the history of TANA a scheduled conference in a location was moved from that location. As a result of this split in TANA, both Chicago (TANA) and Orlando (NATS) conferences were held on the same July 4th weekend in 2009. Both conferences incurred heavy losses. 6800 people attended the conference. \$1million was collected with expenditure of \$1.35 million leaving a deficit of \$350,000. This was the heaviest loss TANA incurred in any TANA conference.

One of the lessons of this conference is, that leadership has to put aside personal, personality differences aside for the greater good of unity in community. Unity should guide all our actions. Adjustment and accommodating differences in views, by sublimating personal egos should be a priority in any actions of a good leader. Show downs and cornering of

any body or any group to a desperate situation should be avoided, since this kind of actions will result in desperate actions that harm the Unity in community. Similar events and circumstance cropped up in previous terms of other presidents. However, they in their wisdom adjusted, accommodated for the greater good of community and prevented splits by preventing show downs. This preventable situation is a historic lesson on how not to handle a situation for future leadership of TANA.

### **EIGHTEENTH TANA CONFERENCE**

#### **SANTA CLARA (2011)**

This was done with Chilukuri Satish as the coordinator and Komati Jairam as TANA president. Initially this conference was scheduled to be held in Newark, New Jersey. Since NATS also announced to have a conference there on the same date, TANA in their wisdom avoided confrontation and moved the conference to Santa Clara, California. This was a wise decision that resulted in a surplus of \$400,000 that fortunately wiped out the deficit from the Chicago conference. Komati Jairam put lot of effort for this surplus to materialize.



Two communist party leaders and TV channel CEOs attended the conference for the first time. Encounter with Ravi Prakash (TV9) and Heart to Heart with RK and Praja Paksham with Paruchuri Gopala Krishna and short film session with Sekhar Kamula are the unique events in this conference.

A Photography session with local professional photographer is well attended.

**NINETEENTH TANA CONFERENCE  
DALLAS (2013)**

This current conference is being held with Murali Vennam as coordinator and with Thotakura Prasad as TANA president. This was the conference that was announced first for the July 4th weekend in 2013. But however for reasons not publicly known NATS also announced their conference in Dallas at the same time. I personally made numerous attempts to resolve this conflict in schedule, that I felt is mutually self destructive and divisive to the Dallas Telugu community. In my attempts to resolve, I proposed four alternatives plans to resolve. They are:

**Proposal #1:** Merge NATS and TANA and have a single convention in Dallas in July 2013. Both of the current boards would share equal responsibility in convention.

**Proposal #2:** Hold the TANA and NATS conventions on two different dates in 2013. An appropriate alternate date may be the Thanksgiving holiday in November 2013. (This date is known to be available at the Dallas Convention Center). The change to be decided by coin toss.

**Proposal #3:** TANA would hold their convention in July 2013 in Dallas (for the reason that transfer of presidency in TANA at the end of completion of 2 years) and NATS would hold their convention in July 2014 also in Dallas. The entire Dallas Telugu community would be able to help both the conventions. This would have the added benefit of solving the ongoing convention scheduling conflict forever.

**Proposal #4:** TANA and NATS to hold their conventions in different cities on July 4th weekend.

While TANA leadership agreed for these proposals, but unfortunately the same is not the case with NATS leadership. With disappointment with the outcome of my efforts, I requested Thotakura Prasad, President of TANA to change the timing of TANA conference unilaterally in the interest of greater good

of the community. He complied with this request and changed the date of conference from July to Memorial Day weekend on May 24-26, 2013. I sincerely appreciate his cooperation in averting major conflict in Telugu community of Dallas. Thotakura Prasad set an example by this action for future leaders of Telugu community. This action of his will be always remembered.

**CHANGES OVER THE YEARS**

TANA and its membership has undergone several changes over the years. Change is the law of nature in any dynamic society. Any activity or value that helps foster unity and amity should be preserved and fostered. All practices or beliefs that causes harm to the unity in society should be purged. Stated below are some of those significant changes that involved all of us directly or indirectly.

**ROLE OF STRONG EGOS AND RESULTANT DIVISIONS**

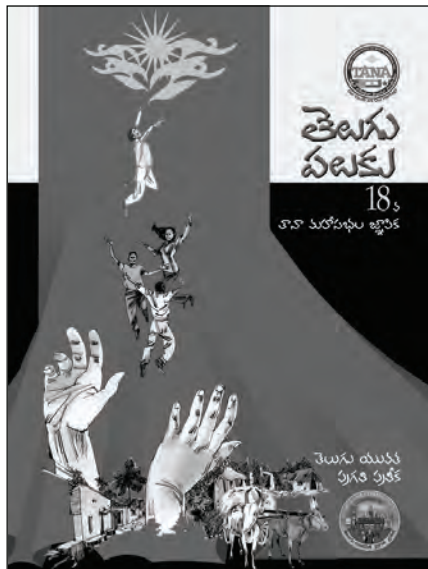
TANA's division into TANA and ATA in 1990, TANA's division into TANA and NATS in 2009 and ATA's division into ATA and NATA in 2012 are all very much the result of inflexibility of leadership, play of strong egos, forgetfulness of common good principle and unity at all costs. Societies all along had to deal with the common culprit of strong egos. It is important that all community organizations should have programs of personal development of its membership on ways to sublimate ego and foster team work and unity as a personal value.

Elections is inevitable part of any democracy. In all elections there be winners and losers. However

our organizations often became victims of bad losers. The loser instead of taking it graciously as a part of the game of life, take it personally and create splinter groups and new organizations. This too often the case with our Indian organizations. This is one reason we as Indians excel individually and collectively fail. We need to change this negative pattern and transform ourselves to be instruments of promotion of common good and unity in community. We should always remember the essential portion of the commUNITY is UNITY.

**IMPORT OF POLITICS FROM INDIA**

With TANA and it's conventions we get to know and interact with several Indian politicians. Unfortunately rather than influencing them positively with our broader view and vision of things with our





experiences, we are instead bringing their weaknesses to ourselves and to our organizations. We have a need to recognize this weakness in us and change for the better. Soon we should be able to positively influence Indian polity for the better with our examples.

#### **GROWTH IN NUMBERS**

One good thing that happened during this period of splits is the growth of number of Telugus. Due to the IT boom a large number of IT professionals arrived with H1B visas. At present we have in excess of 300,000 Telugus living in North America. In spite of 4 different Telugu associations each of the four organizations still are able to draw enough crowds. It is also good to see that there is some healthy competition in providing community services and cooperation between various organizations for common benefit. However TANA the mother organization still maintains its uniqueness through its service activities in USA and in India. It still draws largest number of attendees for its conventions.

#### **NEW TELUGU IMMIGRANTS AND RISK TAKING**

Young new immigrants (H1B) are IT professionals predominantly. This group being young and in the stage of feeling invincible are taking undesirable risks that resulted in several unfortunate tragedies that required TANA to intervene. These are mainly untimely deaths in vehicular accidents. TANA developed an information brochure on how to prevent such tragedies. This very useful six page informational brochure developed by Mohan Nannapaneni and Chowdary Jampala is available in this souvenir in Telugu as well as TANA website in English. I request all to heed the advice put forward and prevent heart breaks to their families.

#### **SELF RELIANCE: ACCIDENT & DEATH INSURANCE**

Having observed these tragedies from the sidelines, It is strongly recommended that each young immigrant should explore and get term life and or accidental death and dismemberment insurance as soon as they land. Fortunately this is less than the cost of 1-2 Telugu movie tickets a month. This kind of self reliance and planning is essential to prevent a financial burden on your families and the community. They should move away from attitude of invincibility and be prepared and ready for any eventuality pro-actively.

#### **COMMUNITY IMAGE: REPUTATION**

When the early generation Telugu immigrants arrived in USA, they hardly had any support systems. In the presence of adversity the earlier generations worked hard to benefit themselves and their community. They created organizations like TANA to benefit the Telugu community and also worked and assimilated well with the local American community. They

brought good name to themselves, to their community and to India. They earned the reputation of hard workers and honest workers and the title of ideal immigrants.

Short cuts and exploitation of credit systems in USA, bogus credentials and beefing up resume with lies and not assimilating with main stream America are some of the problems with the newer generation. This if continued will erode the good image of ideal immigrants to an unreliable and unethical immigrant status in near future. Please remember that not only your future and credibility but the future and credibility as a group is dependent on each one of us.

#### **SECOND GENERATION - OUR PRIDE**

Most gratifying thing to watch is to see the sacrifices made by the earlier generation of NRIs to foster a dynamic new generation that made us the ideal/model immigrant community. Our 2nd generation is our pride. They are excelling in every field, including politics. Culturally this 2nd generation is very rich. However the advantage that our 2nd generation is enjoying now is due to the sacrifices of the first generation. It may or may not last long, since we do not know how far and how much our second generation will sacrifice for the next generation.

#### **OBSERVATIONS AND IDEAS TO PONDER UPON YOUTH INVOLVEMENT: ENDOWMENTS AND SCHOLARSHIPS**

TANA should do more to involve them in the leadership roles and also try to set aside a portion (say 10%- 15% of revenue) of conferences as endowment for scholarships to our children. This could be further increased to 20-25% later. We should start to engage their involvement in our organization by forming a TANA YOUTH BODY that is nominated by the executive body to plan and execute activities that benefit them. Possible agenda items include exchange programs with AP Universities, service projects here and in India, mentoring programs for other youth, human values, marriage enhancement programs, leadership work-shops, political, social activism and the like.

#### **ACTIVITIES THAT BENEFIT TELUGUS IN USA**

Our activities in India should not be monitory, but only advisory in systems development that empowers them. Private individuals may donate money channeled through TANA Foundation to causes of their choice in India. TANA should move away from promoting popular film singers and artists by offering them huge sums of money and first class tickets. When they come on their own, we only should give appropriate hospitality and recognition. All our efforts should be towards promoting classical arts, culture, human values and to address social ills by social activism for a better society.





**MARRIAGE ENHANCEMENT EDUCATION PROGRAMS**

Divorce and marital discord is on the increase. In order to prevent flare-ups in marital relationships, we need to offer preventive educational programs in the conventions and at other times. These prevention workshops will help both the young and old alike by fostering understanding of marriage dynamics and proper communication. We already started this seminar in this 19th convention.

**PROMOTING HUMAN VALUES**

TANA should have a panel discussion with youth and the elderly together to discuss the issue of human values in our lives. It is the human values that will keep us in the fore front of society and should explore, plan and execute activities in this direction. We should bring in our youth into these panel discussion as participants and as audience to get the most benefit from the activity in this direction. This panel discussion on transfer of values is already initiated in this 19 th convention.

**PROMOTING IDEA OF NRI BRAIN POOL**

Some of the earlier generations are in their retirement age now and are willing to offer their knowledge and skills for a better India without any monetary return. They bring the benefit of a different perspective because of their experience of living in progressive orderly societies. TANA as organization should promote this image of brain bank and help dispel the

image of dollar bags. All our activities in India should be towards transfer of information and knowledge.

**SPEARHEADING THE SECOND FREEDOM MOVEMENT AND SOCIAL ACTIVISM**

This generation of NRIS from North America should and will lead the second freedom moment of India away from corruption and bureaucracy. We should squarely address the curse of caste by birth in our society which has no scriptural basis. We should promote removal of caste names at the end of names. Organizationally we should boldly declare this and promote this for others to follow.

**UNITY AS MANTRA OF TANA**

One of the benefits of community service is that we learn to sublimate our egos, listen, adjust, accommodate with people of different views for the common good of the community and the organization. This is the ground in which we learn to sublimate our egos for common good. Unity under any circumstances should be the rule.

The elders should set an example with their character and actions. The youth learn more from our actions than from our deliberations and lectures. TANA's name and image should be protected and Unity should be the mantra for all our endeavors and actions.

VISIT TANA WEBSITE- [www.tana.org](http://www.tana.org) to read the document in full along with recommendations generated based on conversations with past leadership of TANA.

U



*Dr. Raghavendra Prasad is a medical doctor, a geriatrician by specialty. He was born in Santanatalapadu village in Prakasam District, Andhra Pradesh, India. He was the past President of Telugu Association of North America (TANA) during 1985-87; Convener of the 5th TANA Convention in Los Angeles in 1985 and recipient of TANA Community Service Award in 1991. He was in Rama Krishna Mission, Chinmaya Mission and now he is in Sri Sathya Sai Organization. He led several Medical camps in Puttaparthi and in Texas as Medical Director. He is an author of a book of Telugu poems "Kavitha Kalyani" and a book on "Hinduism A Primer" (English) and "Hindu Dharmam-Pravesika".*





## OUR YOUTH IS OUR HERITAGE

*Sushmitha Kosuri*

**W**e are living in an age that is giving rise to great youth leadership all around the world. Whether it is 28 year old Mark Zuckerberg transforming social media or our very own 15 year old Snigdha Nandipati winning the National Spelling Bee, our youth members are no longer just the leaders of tomorrow. They are already the leaders of today. Although there are many qualities that can create a leader, I have noted three qualities that I found important to develop for my young Telugu brothers and sisters so that they can stand out as leaders in their student organizations and communities.

***Tip 1: Be bold and take the first step***

As an economics major at Baylor University, I was asked to take on a project that could positively impact the Waco community. From consulting a failing small business to bringing attention to locally grown products, there were an abundance of project ideas that could benefit the city with a daunting 30% poverty rate. However, one place students were not looking was local education reform. Nearly 40% of Waco public schools were considered academically unacceptable with students reading at least 2 grades below their expected level and 31% of high school students dropping out and returning to their cycle of poverty. Tackling the education issue would require more than our allot-

***Leadership potential is nested within each of us. It is up to every individual to foster and allow those leadership qualities to hatch and start taking flight in their academic environment, extracurricular activities or in our societies.***



ted semester's worth of work and research at a number of levels ranging from early childhood education to high school retention. But two of my classmates and I decided that if we were talking about improving the future of Waco then we needed to start with the children of Waco.

After months of research and presentations, we were able to get city officials and educators to jump on board with our education reform plan. We trained 70 volunteers who devoted their free time to one-on-one tutoring, organized workshops that allowed teachers of thriving classrooms to share tips with the teachers of struggling classrooms and implemented project and problem based learning within the academic curriculum. Today, of the 15 academically unacceptable schools that we worked with, the Texas Education Agency rated 11 of them as recognized and 4 as acceptable. There is still more to do but in the words of Confucius, "the journey of a thousand miles begins with a single step"... a single bold step.

**Tip 2: Seek opportunities to work with the leaders in your community. They can teach you more than you can ever hope to learn.**

Once I graduated from Baylor University, I moved back to my favorite city in the world, Dallas, Texas to start the next chapter of my academic career as a medical student at UT Southwestern. Suresh Manduva, a close family friend and current President of the Telugu Association of North Texas (TANTEX), approached me with the idea of starting a youth group within TANTEX. Suresh Uncle wanted a platform on which our youth could come together to network, serve the community, be empowered and gain a deeper appreciation for our beautiful culture. It was a wonderful opportunity for me to build a connection with my Telugu community while bringing service opportunities to the younger middle school and high school students. Through

working with Suresh Uncle, we were able to take what was once a disconnected group of Telugu teenagers to a now cohesive and meaningful youth group, Spoorthi. While working with Suresh Uncle, I realized that the affection that he showed to his fellow TANTEX members and the encouragement he instilled in the youth was an illustration of a true a leader. He is a team player who inspires.

Prasad Thotakura Garu, is another important figure in my life. It all started when Suresh Uncle asked me to attend a luncheon Prasad Uncle was organizing for, then state representative, Governor Nikki Haley through the Indian American Friendship Council (IAFC). The event planted a little seed in me that developed into a greater interest in making a difference on the governmental level. I asked to volunteer at IAFC events to feed my newfound interest and shadow the great work of Prasad Uncle. Also the president for IAFC, Uncle then asked me to join the organization's Board of Directors. It was more than an honor; it was one of the biggest learning experiences of my life. The opportunity not only introduced me to Indian Americans who were strengthening the bond between the US and India and making immeasurable differences in their communities but it also introduced

me to the great directorship of Prasad Uncle. Despite being the busiest man I know, he has always maintained a constant calm demeanor and faces obstacles with dignity and thoughtfulness. He doesn't teach through lectures or advice, he teaches by example. I will always be grateful to Suresh Uncle and Prasad Uncle for taking a chance on me and blessing me with the opportunities to learn from their leadership.

**Tip 3: Be the Thermostat not the Thermometer"**

In the fall of 2012, I joined President Obama's re-election grassroots campaign. I had been an admirer of his journey and



vision and I wanted to show my support beyond just casting my vote. I was selected to work in Hillsborough County in Florida which was one of the top 3 most watched and critical counties for the election. As a field director, I was in charge of 5 teams each consisting of an average of 20 volunteers. Each team was responsible for reaching out to their surrounding community to educate neighbors about issues ranging from healthcare reform to college grants. I had to make sure that my teams were prepared to tackle the difficult questions that they would be asked by citizens with opposing viewpoints, equipped with reading materials they could provide to undecided citizens and encouraged enough to endure the pressure from the predominantly republican atmosphere of Hillsborough County. Four of my teams maintained a strong and positive spirit throughout the campaign. However, my fifth team made it clear that they did not appreciate being led by a college student. I never held a full-time job, I didn't know enough history, I had never been responsible for a family and I was just simply too young. The productivity of the group came to a standstill as they yearned for a more experienced and relatable leader and refused to meet the weekly goals that I would set for them. My hope began to wither as I thought that I could single handedly be responsible for losing Hillsborough county because of my inability to empower my fifth team. However, an important slogan in President Obama's campaign was to always be a thermostat not the thermometer. A thermometer

simply adapts to the surrounding temperature while a thermostat controls it. I could not let the negativity of the group bring me down too. Instead, I had to bring the group up to a level of positivity. In order to do that, I would set up weekly meetings with my 5th team during which I would allow a portion of the meeting for the volunteers to educate me on what issues they felt were more important to address to their neighbors and what tactics they thought would be more effective in improving voter turnout in their district. By taking the time to understand the concern behind the complaints of my volunteers and allowing them to freely express their opinions, I was able to build a more amiable relationship with my volunteers. In the final weeks of the campaign, my fifth team was feeling uplifted, energized and was more accepting of me. They talked to thousands of locals about what a second term could do for their community. We ended up winning Hillsborough county. And, for the icing on the cake, two months later, we were asked to attend the President's inaugural ceremonies in Washington D.C.

Leadership potential is nested within each of us. It is up to every individual to foster and allow those leadership qualities to hatch and start taking flight in their academic environment, extracurricular activities or in our societies. Remember to be bold and take the initiative when no one else is, learn from the leaders in your community and always be the thermostat.

U



*Sushmitha Kosuri a resident of Frisco, TX is currently studying MD/MBA/MPH at UT Southwestern Medical School. She is active in voluntary service for the American Red Cross, Salvation Army, Circle-K service International Society and the Indian American Friendship Council. She is active in research relating to medical communications, education and health policy. She is receiving TANA Award of Excellence for this year.*





## సేవాభావంతోనే ఆత్మతృప్తి కన్నగంటి మంజుల

ఏ సంస్థ అయినా ఒక  
వెసులుబాటు మాత్రమే  
కల్పిస్తుంది. దాన్ని ఎలా  
వాడుకోవాలో మన చేతుల్లో  
ఉంది. మహిళలు తెలుగు  
సంస్థలలో మరింత  
క్రియాశీలక పాత్ర  
వహించడానికి ముందుకు  
వస్తారని ఆశిస్తున్నాను.  
వారిని ఆహ్వానిస్తున్నాను.



స్థానిక పాఠశాలలలో, వైద్యశాలలలో స్వచ్ఛందసేవ చేస్తూ ఉన్నప్పుడు నాతో పనిచేసే వారిలో ఎక్కువగా మహిళలే ఉండేవారు. అయితే స్థానిక తెలుగు సంస్థ టాన్ బెక్స్ లోనూ, తానాలోనూ కార్యనిర్వాహకవర్గంలో మహిళలు అతిస్వల్పంగా ఉండడం బాధ కలిగించింది. మహిళలకు రిజర్వేషన్ కల్పించడంతో స్థానిక సంస్థ కార్యనిర్వాహకవర్గంలో వారి శాతం పెరిగింది. కానీ తానా పరిస్థితిలో ఇంకా మార్పు లేదు.

దీనికితోడు తానా నుంచి అందే ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలన్నిటి మీదా చిరునామాలో భర్త పేరొక్కటే రాయడం వంటి విషయాలు కలత పెట్టాయి. మహిళలకూ సంస్థలో సమాన భాగస్వామ్యం ఉండాలని భావించి, నేను ముందుకు వస్తే నాతోపాటు మరికొందరు కలుస్తారన్న ఉద్దేశంతో 2007లో తానా మెంబర్షిప్ సర్వీస్ కమిటీలో చేరాను. ఆ తర్వాత ఉమెన్స్ ఫోరం కమిటీ ఛైర్మన్ గా ప్రస్తుతం తానా సౌత్ వెస్ట్ రీజనల్ రిప్రజెంటేటివ్ గా నా శక్తిమేరకు సేవలందిస్తున్నాను.

19వ తానా మహాసభలకు సన్నాహకంగా డల్లాస్ ప్రాంతంలో ఎన్నో కార్యక్రమాలు తోటకూర ప్రసాద్ గారి నేతృత్వంలో, తోటి తానా స్వచ్ఛందసేవకులతో, కమిటీల అధ్యక్షులతో చేపట్టి విజయవంతంగా జరిపాము.

పేద విద్యార్థులకు ప్రతి ఏడూ నాలుగొందల పైగా సంచులు పంచడం, పద్మవిభూషణ్ డా॥ మంగళంపల్లి బాల మురళీకృష్ణగారితో సంగీత కచేరీ, పద్మభూషణ్ డా॥ బాల సుబ్రహ్మణ్యం, పద్మశ్రీ చిత్రగర్లతో సినీగీతాల కచేరీ ఏర్పాటుచేసి యూనివర్సిటీ ఆఫ్ టెక్నాలజీ, ఆస్టిన్ లో తెలుగు భాషాబోధనకు అవసరమయిన నిధులు సమకూర్చడం, ఫుడ్ బ్యాంక్ కోసం తిండిపదార్థాల సేకరణ, ఫుమన్ పెట్టర్ కోసం నిధుల సమీకరణ, విప్రనారాయణ, శ్రీనివాసకల్యాణం వంటి నృత్య నాటకాలకు సహకారం అందించడం, తనికెళ్ళ భరణికి సత్కారం చేయడం, పద్మభూషణ్ డా॥ అక్కినేని నాగేశ్వరరావుగారి జన్మదినోత్సవ వేడుకలు వైభవంగా జరపడం గతరెండేళ్ళుగా చేసిన ముఖ్య కార్యక్రమాలు.

తెలుగుభాష సంస్కృతి, కళల పరివ్యాప్తికి దోహదం చేసే కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడం ఆనందాన్ని కలిగించింది. అవసరం లో ఉన్నవారికి సాయపడడం ఆత్మతృప్తిని కలిగించింది. తానాలో క్రియాశీలక బాధ్యత తీసుకుని ఉండకపోయినట్లయితే ఇటు వంటి విభిన్నమైన కార్యక్రమాలలో ఇంత తక్కువ సమయంలో పాలుపంచుకోవడం సాధ్యమయ్యేది కాదు.

ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా కష్టించి పనిచేసే వారితో పరిచయ మయింది. అబ్బురపరిచే సేవాతత్పరత కలవారు స్ఫూర్తిని కలుగజేశారు. కలిసి పనిచేస్తే సాధ్యం కానిది ఏదీ లేదని పదే పదే నిరూపించారు. ఇది నా జీవితంలోనే మరిచిపోలేని విషయం.

మహిళగా సంస్థాపరంగా నేను ఎదుర్కొన్న సమస్యలు పెద్దగా లేవు. తోటి కార్యనిర్వాహకవర్గ సభ్యులు నా అభిప్రాయాలకు విలువ నిచ్చారు. ఆప్యాయత కనపరుస్తూనే

గౌరవించారు. తోడుగా మరింతమంది మహిళలు లేరన్న చింత తప్ప మరేదీలేదు. నిజానికి ఇలాంటి కార్యక్రమాల్లో మహిళలు కనక ముందుకు వస్తే చేయవలసిన పనులు చాలా ఉన్నాయని అనుభవపూర్వకంగా అర్థమయింది.

ఈ స్ఫూర్తితో ఇప్పుడు నాకనిపిస్తోంది- తానాలో ఒక ప్రత్యేక మహిళా విభాగం కనుక ఏర్పాటయితే, అనేకమంది మహిళలను సమీకరించి, వివిధ సేవాకార్యక్రమాలలో ఉత్సాహంగా పాల్గొనడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది. భారతదేశం నుంచి ఇక్కడకు వచ్చిన మహిళలు ప్రారంభంలో ఎదుర్కొనే ఇబ్బందులను ఈ సమాజంలో ఇతర సమస్యలను అర్థం చేసుకొని, తదనుగుణంగా ప్రవర్తించడానికి వీలుగా మహిళలను చైతన్యవంతం చేయవలసిన బాధ్యత కూడా మనం స్వీకరించటం సబబుగా ఉంటుందని అనుకొంటున్నాను. ఇటువంటి కార్యక్రమాలతో మరింత ఉత్సాహంగా పనిచేయడానికి ఇప్పటి వరకు పనిచేసిన అనుభవం ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుందని భావిస్తున్నాను.

ఏ సంస్థ అయినా ఒక వెసులుబాటు మాత్రమే కల్పిస్తుంది. దాన్ని ఎలా వాడుకోవాలో మన చేతుల్లో ఉంది. మహిళలు తెలుగు సంస్థలలో మరింత క్రియాశీలక పాత్ర వహించడానికి ముందుకు వస్తారని ఆశిస్తున్నాను. వారిని ఆహ్వానిస్తున్నాను.

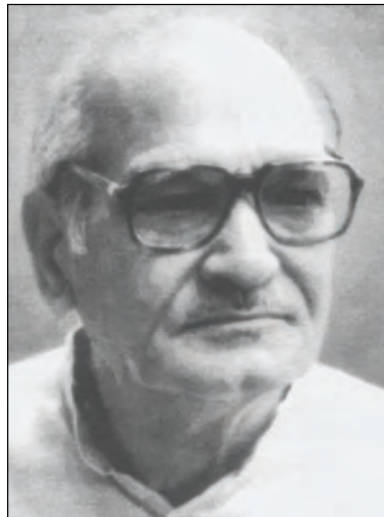
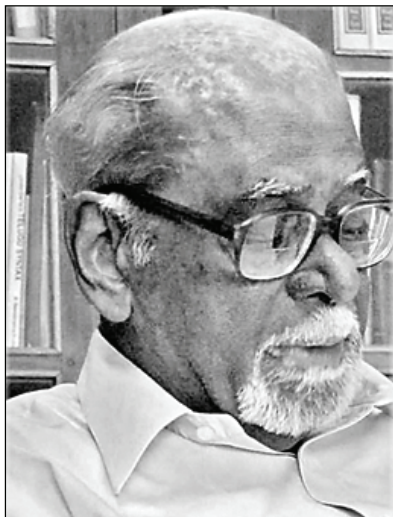
వైరుతి ప్రాంతీయ ప్రతినిధిగా డెల్లూస్ లో జరుగుతున్న 19వ తానా మహాసభలకు స్వాగతం పలుకుతున్నాను. ఎంతో మంది స్వచ్ఛంద సేవకులు ఎన్నో రోజులుగా శ్రమించి జరుపుతున్న ఈ మహాసభలు మీకు మధురమైన జ్ఞాపకాలు మిగులుస్తాయని నమ్ముతున్నాను. U



కన్నెగంటి మంజులత ప్రస్తుత తానా వైరుతి ప్రాంతీయ ప్రతినిధి. ఇప్పుడూ, ఇంతకుముందూ వివిధ హోదాలలో తానా కార్యక్రమాల్లో చురుగ్గా పాల్గొంటున్నారు. కుమారుడు విరించి, భర్త చంద్రతో సాల్ లేక్, టెక్సాస్ లో నివాసం. వృత్తం, నటనల పట్ల ఆసక్తి.



## తానా - గిడుగు రామమూర్తి స్మారక పురస్కారాలు అందుకున్న శ్రీ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి, శ్రీ సి. ధర్మారావుల మృతికి నివాళి



ద్రవిడ భాషలపై ఎంతో విలువయిన పరిశోధన చేసిన శ్రీ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి అంతర్జాతీయ స్థాయికి చెందిన భాషా శాస్త్రవేత్త. తులనాత్మక భాషాశాస్త్రంలో వీరికి పేరు ప్రఖ్యాతులున్నాయి. వృత్తిపదకోశాల నిర్మాణానికి ఎన్నో ప్రణాళికలు వేసి, తదనుగుణంగా తెలుగుభాషలో వృత్తి పదకోశాల ప్రచురణకు మార్గం సుగమం చేశారు. అనేక పదకోశాలను రూపొందించారు. హైదరాబాద్ కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయానికి రెండు విడతలు ఉపాధ్యక్షులుగా పని చేశారు. వారి ఈ కృషికి గుర్తింపుగా 2005లో డిట్రాయిట్ తానా సభల సందర్భంగా వీరికి 'గిడుగు రామమూర్తి పురస్కారం' అందజేశారు.

2012 ఆగస్టు 11న మరణించిన వీరి మృతికి తానా తన ప్రగాఢ సంతాపాన్ని తెలియజేస్తోంది.

అధికార భాషాసంఘం కార్యదర్శిగా పనిచేసిన సి. ధర్మారావుగారు తెలుగు అమలుకు సంబంధించిన వివిధ కార్యక్రమాలను రూపొందించడంలో ముఖ్యపాత్ర వహించారు. 1992లో పదవీవిరమణ అనంతరం మాతృభాషా సమితిని ప్రారంభించారు. 1996లో అది చైతన్యభాషా సమితిగా రూపుదిద్దుకొని, అనంతరం తెలుగుభాషోద్యమ సమాఖ్యగా సమరశీల పోరాటాల్ని నేటికీ నిర్వహిస్తోంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ధర్మారావుగారి జీవితమంతా తెలుగుభాష చుట్టూ ఆవరించుకొని ఉంది. 2007లో వాషింగ్టన్ లో జరిగిన తానా సభల్లో వీరు 'గిడుగు రామమూర్తి స్మారక పురస్కారం' అందుకున్నారు.

2013 మార్చి 20న మరణించిన వీరి మృతికి తానా తన ప్రగాఢ సంతాపాన్ని తెలియజేస్తోంది.







# TANMAI

JEWELERS

## EXCLUSIVE GIVEAWAY PROMOTION FOR TANA CONFERENCE 2013

**MINI IPAD  
FREE**

Any amount spent  
above 10000



**IMAC  
FREE**

Any amount spent  
25000 & above



**One Gold Coin  
FREE**

Any amount spent  
5000 & above

Term & condition applied

Unique Design · Exceptional Quality · Excellent Price

972-409-9122 or 407.252.7998 • [www.TanmaiJewelers.com](http://www.TanmaiJewelers.com)  
305 Cimarron Trail Suite 140 Irving, TX 75063



## Home Buying



Receive 2.5% Plus Free  
move for New Homes  
and 1.5% or more for  
Existing Homes

## Real Estate

Residential / Commercial

" Changing the way you buy and sell Real Estate "

# Ram Konara , Realtor

Office : 972-393-1418

Cell: 469-964-2033

## Selling

*Save Money (\$\$\$) in Commission with our flat free listing program*



**Commercial Properties**

**Apartment Rental** Receive \$250 Cash Back

"Some restrictions may apply and subject to consent of both parties "

## ఇది మన శాస్త్రం... ఇది మన వారసత్వం...

కథలు, కలితలు, చిత్రకళ, శాస్త్ర సహాయం...  
ఇలా బహుముఖంగా విస్తరించిన మన శాస్త్రం,  
సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని ప్రతిబింబించే విధంగా  
ఇది.

ఇందులో కురు మచ్చిపాళయిన కు డారు  
కనబడవచ్చు... బొమ్మల్లో కు ఆనకొట్లు  
కెక్కువచ్చు... కలిలో కు భావనాన్ని  
అనుభవించవచ్చు... వ్యాసాచార్య కు జ్ఞానసంపదని  
పెంచుకోవచ్చు...  
ఆస్వాదించండి...



www.micropix.net



*Best Quality... Best Price*

BUSINESS CARDS  
FLYERS  
POSTCARDS  
POSTERS  
DOOR HANGERS  
BOOKLETS  
& MANY MORE

# MICROPIX

C R E A T I O N

CALL FOR ANY  
CUSTOM ORDER

**DESIGN . PRINT . WEB . ANIMATION**



Cell: 214-923-9529 . [printgraphicdesign@gmail.com](mailto:printgraphicdesign@gmail.com)

**817-684-0423**



*With Best Compliments*

# Sundance

Behavioral Healthcare System  
*Rebuilding Lives*

The Premier Healthcare System for Psychiatric, Behavioral and Chemical Dependency Care

Fort Worth

Arlington

Dallas

[www.sundancehealthcare.com](http://www.sundancehealthcare.com)

**Puskoor Kumar, MD**

**Kishore Sunkara, MD**

**Raju Indukuri, MD**

# ఈ ఘోషం...

## చిత్రకళ

మనం రోజూ చూసే రంగుల ప్రపంచాన్ని తమదైన ప్రత్యేక దృష్టితో తమ భావావేశాలను రంగుల్లోకి అనువదించిన చిత్రకారుల కళా ప్రపంచం ... 197

కొండపల్లి శేషగిరిరావు, ఎన్.వి. రామారావు, ఏలె లక్ష్మణ్, రాయన గిరిధరగౌడ్, వాసు, పార్వతి, తల్లావర్షుల శివాజి, నకాషీ నాగేశ్వర్, ఈపూరి రాజు, కుమారస్వామి

## కథలు

1. థాంక్స్ గివింగ్ - సాయిబ్రహ్మానందం గౌర్తి ... 207
2. పునీత - ఎన్. నారాయణస్వామి ... 210
3. కొడుకులు - పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ ... 215
4. గ్రాండ్ డేమ్ - లైలా యెర్నేని ... 219
5. తెలుగు వెలుగులు - నాయుని కృష్ణమూర్తి ... 223
6. భోజ్యేషు మాత! - సత్యం మందపాటి ... 226
7. ప్రయాణం - జి. అక్షిత్తి ... 230
8. వింత కుటుంబం - పాతూరి విజయలక్ష్మి ... 233
9. దృష్టి - పి. చంద్రశేఖర అజాద్ ... 236
10. ప్రాధాన్యం - వి. రాజారామమోహనరావు ... 241
11. రంగంపెట్టి - మన్నం సింధుమాధురి ... 244

## వ్యాస ప్రపంచం

1. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య శతజయంతి - అక్కిరాజు రమాపతిరావు ... 250
2. తెలుగు సాహిత్యంలో హాస్యపాత్రలు - శ్రీరమణ ... 254
3. కథ-నాటకం-సినీమా - గొల్లపూడి మారుతీరావు ... 257
4. ఆధునిక యుగంలో హాస్యం - ఎమ్మీయస్ ప్రసాద్ ... 261
5. సినీమా పాటలు - నవ్వులాటలు - కె.వి.ఎస్. రామారావు ... 266
6. చిత్రగీతములలో ఛందస్సు - జెజ్జాల కృష్ణమోహనరావు ... 270
7. తెలిసీ చెప్పకపోయారో - మోహన్ ... 274
8. తెలుగువాడిగా పుట్టనుగాక పుట్టను! - హాస్యబ్రహ్మ శంకరనారాయణ ... 277
9. కులమే ప్రాతిపదికగా... - డా॥ గవరసాన సత్యనారాయణ ... 281
10. సాహిత్య శబ్ద విచారం - గాయత్రి భోగవల్లి ... 284
11. తానా గ్లోబల్ సైన్స్ ఫెయిర్ రిపోర్ట్ - రాజేష్ వీరపనేని ... 286

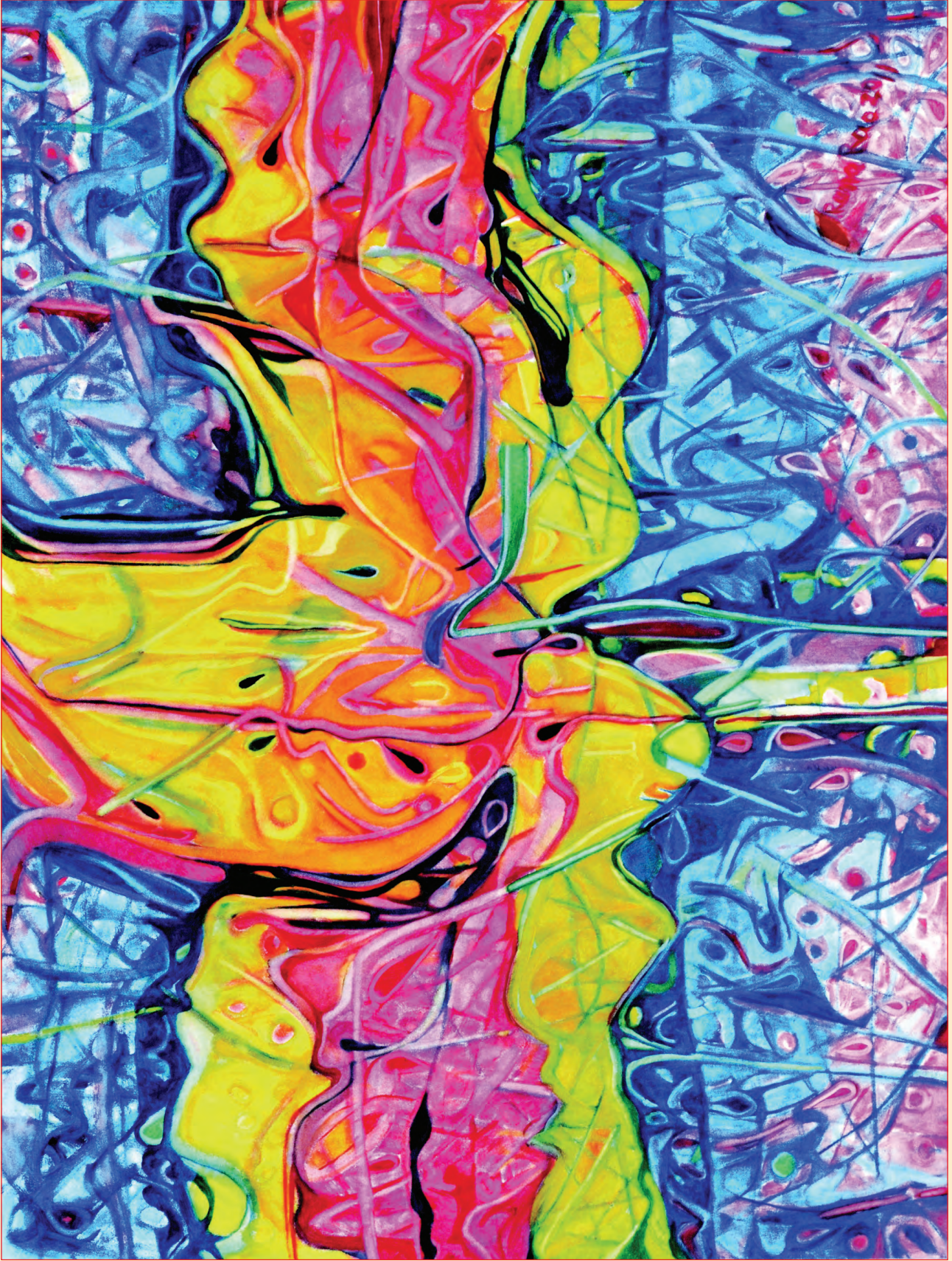
## కవితార్పురి

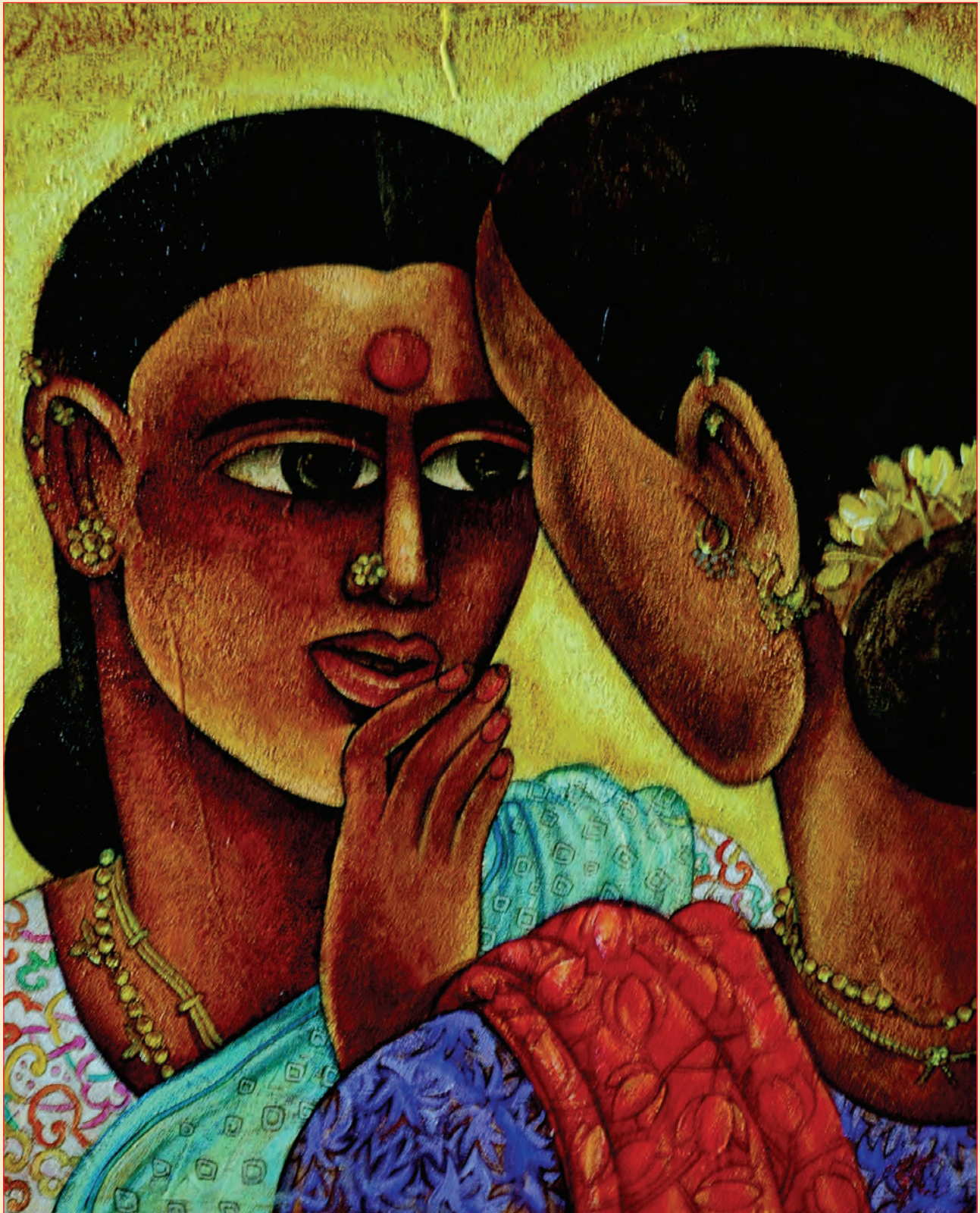
కె. శివారెడ్డి, దేవిప్రియ, నందివాడ ఉదయభాస్కర్, నందిని సిధారెడ్డి, ఆశారాజు దర్బశయనం శ్రీనివాసాచార్య, కోడూరి విజయ్ కుమార్, విన్నకోట రవిశంకర్, నారాయణస్వామి, వైదేహి శశిధర్, కందుకూరి శ్రీరాములు, పెరుగు రామకృష్ణ, గరికపాటి పవన్ కుమార్ రామినేని మోహనతులసి, మూలా సుబ్రహ్మణ్యం, ఇంద్రాణి పాలపర్తి, తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్, స్వాతి శ్రీపాద, దాసరాజు రామారావు, ముకుంద రామారావు, రత్న శిఖామణి, ప్రసాద్ సరిపల్లి, కాలనాధభట్ట వీరభద్రశాస్త్రి, యశస్వి సతీష్ ... 287



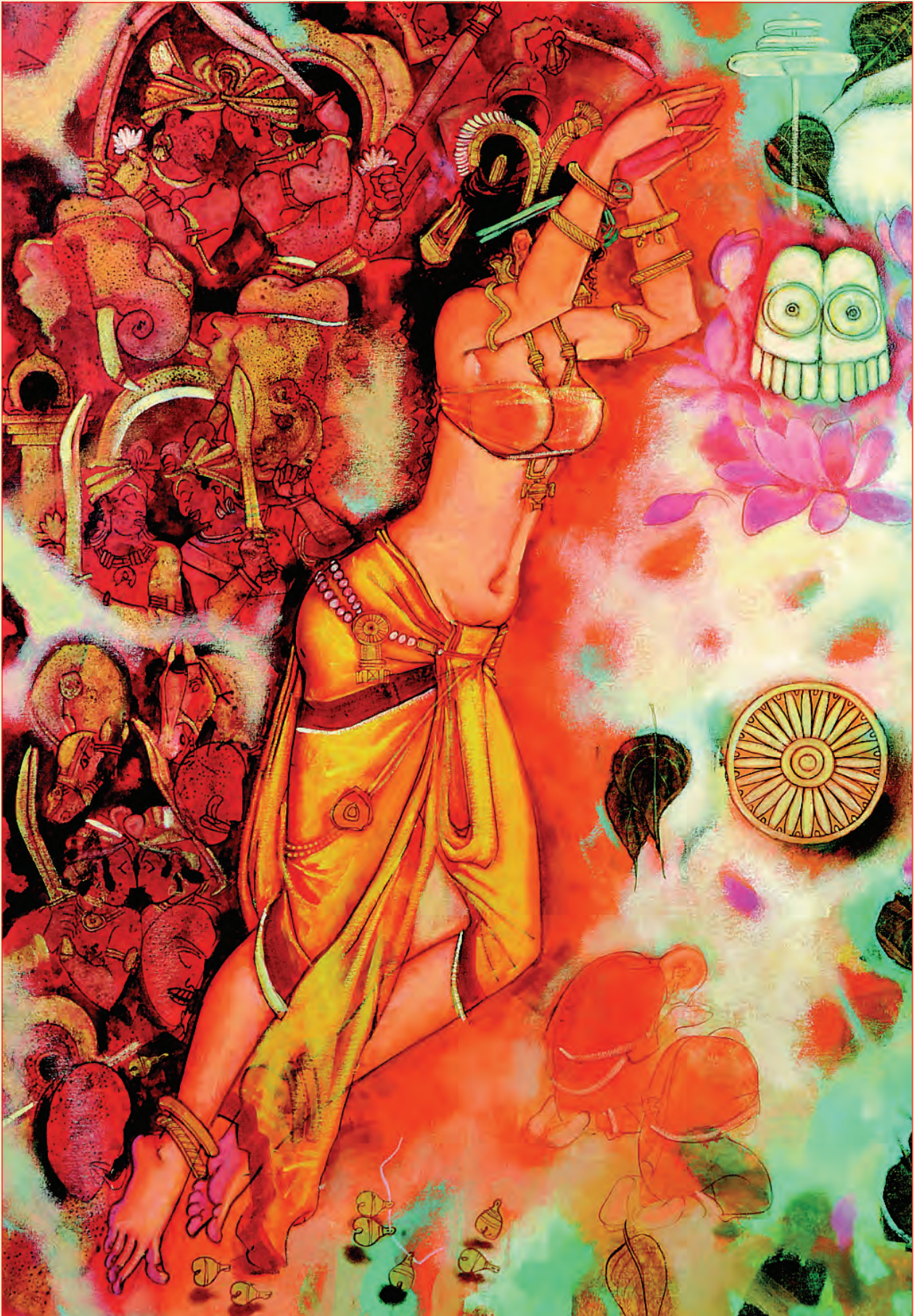


ఎస్.పి. రామారావు, యు.ఎస్.ఎ.



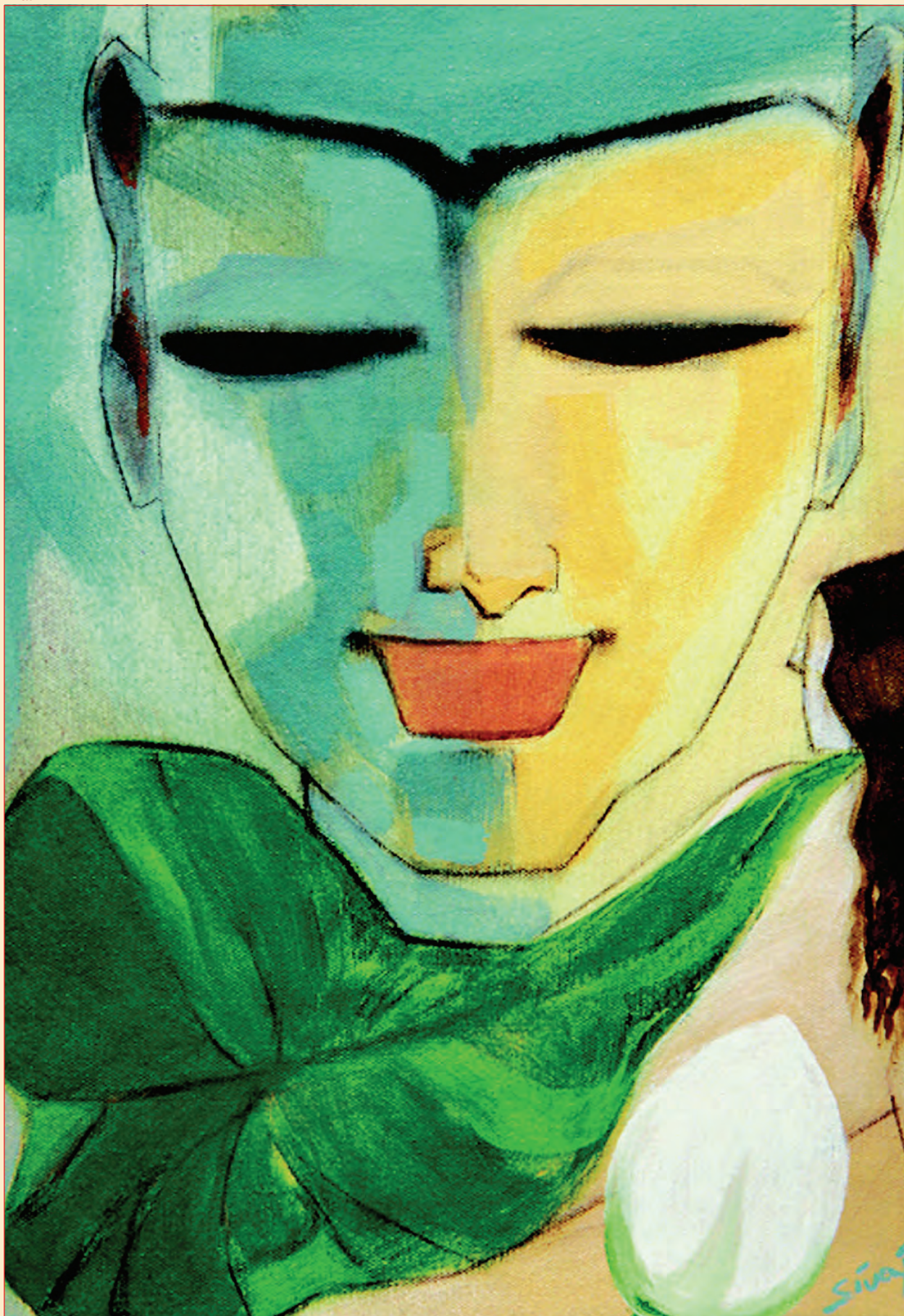
















కొప్పుల రాజు



**TEXAS INDO-AMERICAN PHYSICIANS SOCIETY (TIPS)  
& AMERICAN ASSOCIATION OF PHYSICIANS OF INDIAN ORIGIN**



*In association with PRATHAM invites you for a*

**CHARITY FUNDRAISER**



**To Raise Awareness Of  
Childhood Obesity**



**SHANKAR  
EHSAAAN  
LOY**

*Live in Concert*

**Saturday, June 15th, 2013 at 7:30pm**

**VENUE: Curtis Culwell Center**

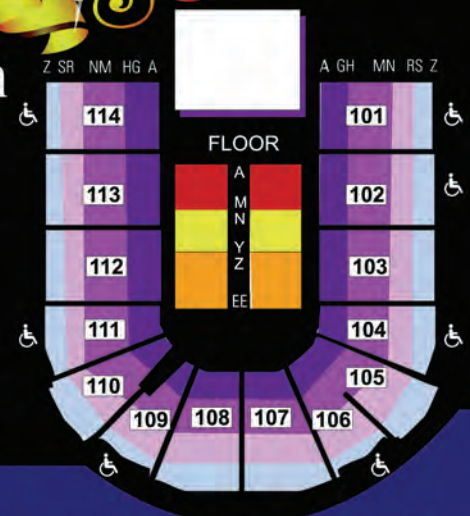
4999 Naaman Forest Blvd. Garland, TX 75040

Srini Potluri, MD 469-323-5050  
Srinivas Gunukula, MD 214-498-2014  
Anup Shetty, MD 214-437-5722  
Ashwani Agarwal, MD 469-877-8483  
Nabeel Syed, MD 469-235-5481

Hima Reddy, MD 214-535-4406  
Sridhar Korsapati 972-897-5612  
Vineet Goyal 516-946-7977  
Raj Asava 214-659-1725

Email: [information@tipsnec.org](mailto:information@tipsnec.org)

[www.tipsnec.org](http://www.tipsnec.org)



**SEATING CHART FOR STAND TICKETS:**

Section 101-114 : ■ Rows A to G \$75 ■ Rows H to M \$55 ■ Rows N to R \$35 ■ Rows S to Z \$25

VIP & VVIP tickets & Sponsorships are available



# k థాంక్స్ సివింగ్ k

సాయి బ్రహ్మానందం గొత్త

హైదరాబాద్ 101 మీద బి.ఎం.డబ్ల్యూ కారు స్పీడ్ లిమిట్ దాటి వేగంగా డ్రైవ్ చేస్తున్నాడు 'నెట్ గురు' కంపెనీ అధినేత జే.పీ. అసలు పేరు జయప్రకాశ్ అయినా జేపీ అనే అందరికీ చెబుతాడు. ఇంజనీరింగ్ చేసి అమెరికా వచ్చిన జేపీ, సాఫ్ట్ వేర్ వ్యాపారవేత్త అవతారం దాల్చిన ఎంతోమంది భారతీయుల్లో తనూ ఒకడు. సిలికాన్ వేలీ ఫార్మాన్ 500 కంపెనీల్లో అతనిదీ ఒకటి. ఇల్లు సమీపిస్తూండగా జేపీ ఫోన్ మ్రోగింది. ఒకచేత్తో స్ట్రీటింగ్ మీద చేయ్యేసి మరో చేత్తో ఫోన్ తీసి, "హలో," అన్నాడు.

"హాయ్! స్టీవ్! హా డిడ్ ఇట్ గో?" అంటూ పలకరించాడు.

"జేపీ! ఇప్పుడే గూగుల్ కి వెళ్ళి మన కోట్ ఇచ్చి వచ్చాను. చాలామంది ఈ ప్రాజెక్ట్ కోసం ఎగబడుతున్నారు. సిస్కో, జునిపర్ వంటి పెద్ద కంపెనీలు కూడా ఉన్నాయి. అయినా మన ప్రాజెక్ట్ క్వాలిటీ బావుందని వాళ్ళన్నారు. చూద్దాం మన లక్!..." అవతలి నుంచి స్టీవ్ అంతా పూసగుచ్చినట్లు చెబుతున్నాడు.



అంతా శ్రద్ధగా విన్నాక కోపం చిర్రెత్తుకొచ్చింది జేపీకి. స్టీవ్, జే.పీ నెట్‌గురు కంపెనీ భాగస్వాములు.

“ఈ పెద్ద కంపెనీలు ఏ ఒక్క ప్రాజెక్టు వదిలిపెట్టవు. మొన్ననే సిస్కాకి 100 మిలియన్ టెండరు వచ్చిందికదా? ఈ ఎనిమిది మిలియన్ల చిన్న ప్రాజెక్టు కూడా వదిలిపెట్టరా? ఛీ...!” అంటూ చికాగ్గా అన్నాడు.

మాటల్లో జేపీని అర్థంబుగా రమ్మనమని స్టీవ్ చెప్పాడు.

“నో! నేను రాలేను. ఇంటికి ఫ్లోరింగ్ పనివాళ్ళు వస్తున్నారు. వెళ్ళి తీరాలి. రేపు మాట్లాడుకుందాం!”

“ఏంటి రెండు మిలియన్ల పెట్టి కొన్న కొత్త ఇంటికి ఏడాది తిరక్కుండా అప్పుడే రిపేరా?” స్టీవ్ నవ్వుతూ అడిగాడు.

“మొన్న యూరోప్ టూరికి వెళ్ళినప్పుడు, ఒక వాల్టర్ పైపు లీకయ్యింది. దాంతో ఇల్లంతా ఫ్లడింగ్ అయ్యి నీరోచ్చేసి వుడెన్ ఫ్లోరంతా పాడయ్యింది. ప్రస్తుతం టైల్స్ వేయిద్దామనుకుంటున్నాను. ఈ కాంట్రాక్టర్లతో సరిగ్గా మాట్లాడుకోకపోతే కష్టం. వెళ్ళి తీరాలి. వెళ్ళకపోతే మా ఆవిడ చంపేస్తుంది,” అంటూ చూసుకుందామని చెప్పి ఫోన్ పెట్టేశాడు.

ఇంటికొచ్చేసరికి నలుగురైదుగురు లాటిన్ పనివాళ్ళు కనిపించారు. వాళ్ళల్లో పొట్టిగా ఉన్న ఒకతను జేపీకి పరిచయం చేసుకున్నాడు.

కాస్త గోధుమరంగులో నల్లటిజుట్టుతో ఉన్నతను చూడగానే లాటిన్ అన్నట్టే ఉన్నాడు. అతని పేరు హోసే అని చెప్పి, పని మొదలు పెడతామనీ, హాల్లో ఉన్న మెట్లని కొట్టి మరలా కొత్తవి వెయ్యాలని చెప్పాడు. సరేనన్నాడు జేపీ.

“పిల్లలిద్దూ చంపుకు తినేస్తున్నారు. మీరు ఎలాగయినా ఆ ఐపాడ్ మినీ కొనండి. స్కూల్లో అందరికీ ఉందనీ పెద్దాడు ఒకటే గోల. వాణ్ణి చూసి మీ ముద్దుల కూతురూ మొదలు పెట్టింది. వీళ్ళ గోల భరించలేకుండా ఉన్నాను,” మేడ మీదకి రాగానే భార్య సుమ తన గోడు వెళ్ళబుచ్చుకుంది.

“అయినా వేలెడు లేరు, వీళ్ళకి ఐపాడ్ ఎందుకట? ఒక్కొక్కటి రెండొందల డాలర్లు? ఇవాళ మార్కెట్లోకి ఒకటి వస్తే, రేపు మరొకటాస్తుంది. మొన్ననే గేంబోయ్ కొన్నాను కదా?” చికాగ్గా అన్నాడు జేపీ.

స్కూల్లో తోటి పిల్లల వత్తిడి వల్ల వీళ్ళూ తన బుర్ర తింటున్నారని సుమ చెప్పింది.

“రేపు థాంక్స్ గివింగ్ కి వాల్యూర్ట్ 140 డాలర్లకి సేల్ పెట్టాడని బాబీ చెప్పాడు. వంద డాలర్లు తగ్గినా తగ్గినట్టే!...” అంటూ ఏకబిగిన చెప్పకుపోతోంది సుమ. థాంక్స్ గివింగ్ సేల్లో కొంటానని పిల్లల్ని సముదాయించమని చెప్పాడు. పిల్లల మాట దేవుడెరుగు సుమ మాత్రం హమ్మయ్య అనుకుంటూ ఊపిరి పీల్చుకుంది.

మొహం కడుక్కొచ్చి ఆఫీసు పని చేసుకుందామని లాప్ టాప్ తీశాడు జేపీ. క్రింద రేడియోలో పెద్దగా లాటిన్ పాటలు

వినిపించడంతో చిర్రెత్తుకొచ్చింది జేపీకి. కాస్త వాల్యూం తగ్గించమని అడుగుదామని క్రిందకి వచ్చాడు. ఆ స్పానిష్ సంగీతం కట్టేయమని హోసేపై కోప్పడ్డాడు. అది చూసి హోసే చిన్నబుచ్చుకున్నాడు. వెళ్ళి రేడియో కట్టేశాడు. కొంతసేపటికి అక్కడ మెషిన్ హోరూ, పనిముట్ల చప్పుళ్ళూ ఎక్కువయ్యేసరికి ఆ స్పానిష్ పాటలే మెరుగనిపించింది జేపీకి. క్రిందకొచ్చి హోసేకి పాటలు పెట్టుకోమని చెప్పాడు. హోసే మొహంలో చిరునవ్వు తాండవించింది.

V

పిల్లలు స్కూల్ నుండి రాగానే థాంక్స్ గివింగ్ సేలూకి ఐపాడ్ మినీ కొంటానని చెప్పడంతో ఎగిరి గంతేశారు. వాల్‌మార్ట్ ఉదయం నాలిగింటికి తెరుస్తాడనీ, రాత్రి పదింటికల్లా వెళ్ళి క్యూలో నిలబడితేగానీ దొరకదనీ బాబీ తండ్రికి ముందుగానే చెప్పాడు. అమెరికాలో థాంక్స్ గివింగ్, క్రిస్ మస్ పెద్ద పండగలు. వీటికి ప్రతీ కంపెనీ వస్తువులన్నీ చాలా తగ్గింపు ధరలో అమ్ముతాయి. జనాలు ఈ సేల్ కోసం బాగానే ఎగబడతారు. నెల్లాళ్ళ ముందుగానే కంపెనీలు వస్తువుల ప్రచారం మొదలుపెడతాయి. జేపీకి వీటి గురించి తెలుసు. గతంలో ఈ సేల్లో రాత్రి నిలబడి చాలానే ఎలక్ట్రానిక్ వస్తువులు కొన్నాడు.

వారం రోజులుగా ఇంట్లో పని జరుగుతోంది. పెద్ద డబ్బా లాంటి టూ-ఇన్-వన్తో ఉదయం ఎనిమిదికల్లా ప్రత్యక్షమవుతాడు హోసే.

వాళ్ళు పాటలు వింటూ పని చేసుకుంటారు. జేపీక్కూడా స్పానిష్ సంగీతం నచ్చుతోంది. వచ్చి రానీ ఇంగ్లీషులో హోసే జేపీతో సంభాషిస్తాడు. అతనికి వాళ్ళ స్పానిష్ యాస ఒక్కసారి అర్థంకాదు. మెల్లగా హోసేతో బాగానే పరిచయం అయ్యింది. హోసే మెక్సికో నుండి వచ్చాననీ, ఇక్కడ ఇలాంటి కాంట్రాక్ట్ వర్కు చేసుకు బ్రతుకుతున్నాననీ, తను స్పానిష్ పాటలంటే చెవి కోసుకుంటాననీ చెప్పాడు.

“హోసే! ఇంత పెద్ద టేపు రికార్డర్ మోసుకోవడం ఎందుకు? సుబ్బరంగా ఐపాడ్ కొనుక్కోరాదూ?” అంటూ హోసేకి ఉచిత సలహా పారేశాడు జేపీ. హోసే కొడుకూ అది కొనమని గొడవ చేస్తున్నాడనీ, అది చాలా ఖరీదవడం వల్ల కొనలేనన్న తన అశక్తని వెలిబుచ్చాడు. జేపీ వాల్‌మార్ట్ సేల్ గురించి చెప్పాడు. తనూ వెళ్ళి కొంటానని అన్నాడు హోసే!

V

చూస్తుండగా థాంక్స్ గివింగ్ వచ్చేసింది. నవంబరుకే చలి చంపేస్తోంది. జేపీ, సుమా పిల్లలతో కలిసి రాత్రి పదింటికల్లా వెళ్ళి వాల్ మార్ట్ క్యూలో నిలబడ్డారు. బాబీకయితే అదొక థ్రిల్. ఆకలేస్తే తినడానికి సుమ స్నాక్స్ పట్టుకొచ్చింది. జేపీ తన లాప్ టాప్ తో పాటు చిన్న చెయిర్ కూడా తెచ్చుకున్నాడు. నవంబరు చలిలో ఆ క్యూలో నిలబడ్డారు. అక్కడ చాలామంది చైనీసు వాళ్ళూ, లాటిన్ లూ, ఇండియన్లు కనిపించారు. అక్కడక్కడ

నల్ల జాతీయులు కూడా కనిపించారు. క్యూ పెద్దదిగానే ఉంది. బాబీకి మాత్రం చాలా టెన్షన్ గా ఉంది. తనకి ఐపాడ్ మిని దొరుకుతుందో లేదోనని. వీళ్ళ వెనక్కాలే ఒక లాటిస్ న్నీ వుంది. ఆమెతో పాటే ఇద్దరు పిల్లలూ ఉన్నారు. క్యూలో సుమా పిల్లలూ ఉన్నారు. జేపీ మాత్రం దూరంగా చెయిర్లో కూర్చుని ఆఫీసు పని చేసుకుంటున్నాడు. ఇహ పావుగంట లో వాల్ మార్ట్ తలుపులు తెరుస్తారనగా జేపీ వచ్చి లైనులో నిల బడ్డాడు. అంతే ఆ స్పానిష్ స్త్రీ లైను మధ్యలో దూరుతున్నాడని జేపీతో గొడవ పెట్టుకుంది. మొత్తానికి జేపీ సర్ది చెప్పాడు. కానీ ఆ స్పానిష్ స్త్రీ మాత్రం గుర్రు గానే చూస్తోంది జేపీని.

వాల్ మార్ట్ తలుపులు తెరవగానే బిలబిలమంటూ అందరూ పరిగెత్తారు. సుమా, జేపీ, పిల్లలూ ఎలక్ట్రానిక్స్ విభాగం వైపు పరిగెత్తారు. అక్కడ ఐపాడ్ మిని కోసం జనం ఎగబడు తున్నారు. అక్కడున్న పెద్ద పెట్టెలో అందరూ తలకటి తీసు కుంటున్నారు. ఇహ మూడే మిగిలాయి. జేపీ, సుమా చెరొకటి తీసు కున్నారు. ఇహ మిగిలిందాన్ని బాబీ, ఇంతకుముందు లైన్లో ఉన్న లాటిస్ పిల్లాడూ లాక్కోబోయారు. జేపీ ఆ పిల్లాణ్ణి పక్కకు తోసి ఆ ఐపాడ్ లాక్కొన్నాడు. ఆ పిల్లాడు క్రింద పడిపోయాడు. ఇంతలో తల్లి వచ్చి కోపంగా చూసి స్పానిష్ లో గట్టిగా తిట్టింది జేపీని. ఆమె మాటలేం పట్టించేకోకుండా కౌంటరు వైపు నడిచాడు జేపీ.

మొత్తానికి విజయవంతంగా మూడు ఐపాడ్లు కొన్నాడు జేపీ; పిల్లలిద్దరికీ చెరొకటి, ఇండియాలో ఉన్న బావమరిదికోకటి.

V

ఆ మర్నాడు హోసే వచ్చినప్పుడు ఐపాడ్ చూపించాడు జేపీ. స్పీకర్ పెట్టి పాటలు వినిపించాడు. హోసే ఎంతో ఆశ్చర్యం గా చూశాడు.

తను కొనుక్కుందామనుకున్నాడు కానీ తనకి అంత స్థామత లేదనీ చెప్పాడు. తను రోజుకి అయిదు డాలర్లు సేవ్ చేసి తన కొడుక్కి పుట్టిన రోజు కానుకగా కొనిస్తానని చెప్పాడు. ఓ నాలుగు రోజుల తరువాత హోసే ఫ్లోరింగ్ పని ముంగిం చేశాడు. తను స్పానిష్ పాటలు మిస్సవుతున్నానని వెళ్ళే ముందు జేపీ అంటే, తన వద్దున్న సంచీలోంచి ఒక స్పానిష్ పాటల సీడీ బయటకు తీశాడు హోసే.

“తీసుకోండి. దిసీజ్ గిప్ట్!” స్పానిష్ యాసలో అంటూ జేపీ చేతిలో సీడీ పెట్టాడు.

గత మూడు వారాలుగా స్పానిష్ పాటలు చెవులకి పట్టే శాయి జేపీకి. కాదనకుండా తీసుకున్నాడు.

V

ఓ నాలుగు వారాల తరువాత ఇంట్లో మేడ మీద బాత్రూం పైపింగ్ పోయింది. సుమ ముందుగానే హెచ్చరించినా జేపీ అంత గా పట్టించుకోలేదు. ఓ రోజు ఆ పైపు కాస్తా లీకయ్యి, గదంతా నీరోచ్చేసింది. ఆఫీసు నుండి పరిగెత్తుకొచ్చాడు జేపీ. హోసేకి కాల్ చేశాడు, వెంటనే రమ్మనమని. ఆ సాయంత్రం హోసే వచ్చాడు. ఆ మర్నాడే వచ్చి రిపేరు చేస్తానని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ మర్నాడు ఉదయం హోసే వచ్చే వరకూ వర్కుకి వెళ్ళ లేదు జేపీ. ఎనిమిదింటికల్లా వచ్చే హోసే తొమ్మిదయినా రాలేదు. జేపీకి పదింటికి మీటింగ్ ఉంది. సాధారణంగా టైముకి వచ్చే హోసే అరగంట ఆలస్యంగా వచ్చాడు. వస్తానే సారీ చెబుతూ తన పనిముట్లని వ్యానులోంచి ఒక్కొక్కటే లోపల పెడుతున్నాడు. అతనితో మాట్లాడుదామనుకుంటూండగా స్టీవ్ నుండి జేపీకి ఫోనోచ్చింది.

“జేపీ! బాడ్ న్యూస్! మనకి గూగుల్ ప్రాజెక్ట్ రాలేదు!”

“షిట్! గూగుల్ వాళ్ళు మనకే ఇస్తామని, కాంట్రాక్టు మనకే నని చెప్పారు! బెంచ్ మార్స్ అన్నీ మనకే అనుకూలంగా ఉన్నాయన్నారు కదా?” గట్టిగా కోపంతో అన్నాడు.

“అవుననుకో! కానీ సిస్కా వాళ్ళు ఏం చెప్పారో తెలీదు.

ఆ కాంట్రాక్ట్ సిస్కాకే వెళ్ళింది,” స్టీవ్ గొంతులో నిరాశ ధ్వనిం చింది.

“ఛీ! ఈ పెద్ద కంపెనీలు చిన్న కంపెనీలని బ్రతనివ్వవు.

మరీ చిన్న ప్రాజెక్ట్ కి కూడా కక్కూర్తి పడాలా?” అంటూ విసురుగా కారు వద్దకు పరిగెత్తాడు.

హోసే తన పనిముట్లని ఒక్కొక్కటే లోపలికి తెస్తున్నాడు.

అతని వెనుకే చేతిలో పనిముట్లతో ఒక స్పానిష్ స్త్రీ, ఒక చిన్న పిల్లాడు లోపలికి వస్తూ కనిపించారు. వాళ్ళని చూసేసరికి పరాగ్నా ఫోను మాట్లాడుతున్న జేపీ దృష్టి వాళ్ళ వైపు మళ్ళింది. ఎక్కడో చూసినట్లు గుర్తొచ్చింది, ముఖ్యంగా ఆ చిన్నపిల్లాణ్ణి.

చేతిలో టేపురికార్డరుతో ఆ పిల్లాడు లోపలికొచ్చాడు.K



శ్రీ గొర్తి సాయిబ్రహ్మానందం పుట్టింది, పెరిగింది కోససేమ, అమలాపురంలో. చదువు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం. భార్య లలిత, బిడ్డలు హర్ష, సుజయలతో కుప్పర్తి, కాలిఫోర్నియాలో నివాసం. ఆటలు, సినిమాలు, వార్తాపత్రికలు వీరి ఇష్టమైన వ్యాసకాలు. సాహిత్యం, నృత్యం, సంగీతం అంటే ప్రేమ. పాతికకు పైగా కథలు, నాటకాలు రాశారు. సరిహద్దు కథల పుస్తకం ప్రచురించారు. త్యాగరాజు జీవితచరిత్ర గ్రంథస్థం చేశారు.



k

# పుస్తక

k

ఎన్. నారాయణస్వామి

ఇవ్వాలి సోమవారం. ఇంకా వారం సరిగ్గా మొదలన్నా కాలేదు... ఇవ్వాలి రెండు విచిత్రాలు జరిగాయి

ఆఫీసుకి వెళ్తునే నా మేనేజర్ పాల్ దగ్గర్నించి ఈమెయిల్.

క్రిస్, పదింటికి మీటింగ్. ఫలాని కాన్ఫరెన్సు గదిలో.

వీడికేం కావాలో సోమవారం పొద్దున్నే అనుకుంటూ నా పనిలో మునిగి పోయా. మీటింగ్ టైమయిందని కంప్యూటరు హెచ్చరించింది. నోటు పుస్తకం తీసుకుని గది కెళ్తే అక్కడ పాల్తోబాటు ఇంకో మేనేజర్ కూడా ఉన్నాడు. ఇంత తతంగం నా ఉద్యోగం ఊడగొట్టడానికి. పొద్దునే ఒక మెయిలు పెట్టుంటే అసలు ఆఫీసుకి వచ్చేవాణ్ణి కాదుగా. ఆహా... ఈ వారం భలే గొప్పగా మొదలైంది అనుకుని ఇంటికి బయల్దేరాను. నిజానికి ఇది పెద్ద విచిత్రం కాదు, రేపో ఎల్లండో జరుగుతుందని నేను ఎదురుచూస్తున్నదే. నా జీవితంలో గత పదేళ్ళుగానూ జరుగుతూ ఉన్నదే. అందుకే పెద్ద ఫీలవలేదు.

పదిన్నరకి ఆఫీసు వదిలిపెట్టాను.

పదకొండుకల్లా అపార్టుమెంటు కాంప్లెక్సుకి వచ్చేశాను. వస్తూ వస్తూ దార్లో స్టైర్లింగ్ హైట్సులో హాల్ రోడ్డు మీద బుషేమీ లిక్కర్ షాపులో రెండు సీసాల స్కీర్లాఫ్ వోడ్కా కొనుక్కొచ్చాను. ఇంతకు మునుపు తాగేవాణ్ణి కాదు. అమ్మ ఉండేది. రెండేళ్ళ కిందట అమ్మ పోయాక తాగడం మొదలెట్టాను. అపార్టుమెంటు కాంప్లెక్సుకి చేరే లోపల ఒక సీసా పావు వొంతు తేలికపడింది. నా బుర్రలో ఒక జోరీగ సుర్రుసుర్రని సుడులు తిరుగుతోంది. బలే సమ్మగా ఉంది. అలవాటు చొప్పున మెయిల్ బాక్కు తెరిచాను కాబోలు. ఎదురుగా ఉంది ఉత్తరం. తెల్ల కవరు. మామూలు ఉత్తరంలాంటి తెల్ల కవరు. పైన నీట్గా నీలపు సిరాతో రాసిన నా పేరూ ఎడనూ. నాకు ఉత్తరమొచ్చింది.



ఇదే రెండో విచిత్రం. అప్పుడే ఇంత కిక్కెక్కేసిందా అని కళ్ళు నులుముకుని చూశాను, పోనీ ఇంకెవరిదైనానేమో అని. నాదే. అదిగో నా పేరు- క్రిస్టాఫర్ తాడిపర్తి. నా ఈ ముప్పుయ్యేడేళ్ళ జీవితం లో నాకంటూ ఎప్పుడన్నా ఉత్తరమొచ్చిందా? వెరైజన్ బిల్లులూ, కార్నివాలీ క్రూజ్ ఆఫర్లూ కాదు- నిజంగా ఒక మనిషి రాసిన ఉత్తరం. ఈమెయిలు కాదు, నిజమైన కాయితం మీద రాసిన ఉత్తరం, నిజమైన కవర్లో, పైన నిజమైన చేతి రాతలో నా ఎడ్రెసుతో. ఏమో వచ్చిందేమో ఎప్పుడన్నా. ఈ మధ్యకాలంలో అయితే కాదు. కొన్ని యేళ్ళయి ఉండొచ్చు.

సీసాలోంచి ఇంకో గుక్క తాగి, తలుపు తెరుచుకుని ఇంట్లోకొచ్చాను. తాళాలతో బాటు ఉత్తరాన్ని కూడా పక్కనున్న బల్ల మీద పడేసి, రెండు సీసాలూ పట్టుకుని వెళ్ళి సోఫాలో చీతికిలబడ్డాను. ఎదురుగా టీవీ. దాని పక్కన అమ్మా నాన్నా ఫోటో. అలా చూస్తూనే ఇంకో గుక్క తాగాను. ఫోటోలోనించి అమ్మ కళ్ళు నన్నే చూస్తున్నాయి. ఇంకో గుక్క. అమ్మ కళ్ళు పెద్దవయ్యాాయి. ఇంకో గుక్క. అమ్మ కళ్ళు కోపంగా, అసహ్యంతో నిండి. ఇంకో గుక్క. అమ్మ కళ్ళు కాళిక కళ్ళల్లే. గటగట నాలుగు గుక్కలు.

V

క్రిస్టాఫర్ ఆ రోజు బడి అయిపోయాక గంటన్నరసేపు ఫుట్ బాల్ ఆడుకుని వచ్చాడు, అమ్మ చేతిలో ఏం తిట్లు తినాలి వస్తుందో అని భయపడుతూ. పదో తరగతి పరీక్షలు ఇంకా రెణ్ణె లల్లో ఉన్నాయి. కానీ ఆశ్చర్యంగా నిర్మలాదేవి వాణ్ణి తిట్లకపోగా, వాడు ఇంట్లోకి రాగానే కేకు పెట్టింది. వాళ్ళ కుటుంబానికి అమెరికా వలసవెళ్ళే అవకాశం వచ్చింది ఆ రోజు, ఫేమిలీ ఇమ్మి గ్రేషన్ అట. తిట్లూ తన్నులూ తప్పాయని సంతోషపడ్డాడు క్రిస్టాఫర్. కానీ ఈ సంఘటన తన జీవితాన్ని ఎలా మార్చేస్తుందో వాడికి ఆ క్షణంలో తోచలేదు.

నిర్మలాదేవి సులభంగా తృప్తిపడదు. ఒక ప్రభుత్వాసుపత్రి డాక్టరు భార్యగా, ఒక చిన్న క్రిస్టియను బడి ప్రిన్సిపాలుగా విజయ వాడలాంటి వూళ్ళో మగ్గుతూ, ఇద్దరు పిల్లల తల్లిగా ఇమిడిపోవడం ఆవిడ ఉద్దేశం కాదు. ఎగరాలి పైకెగరాలి. రెక్కల సత్తువ అందుకే ఇచ్చాడు దేవుడు. డా. థామస్ తో పెళ్ళైనప్పటి నించీ ఆయన కెరీర్ ని ముందు ఆకాశానికెత్తాలని ప్రయత్నించింది. ప్రభుత్వాసుపత్రికి అలవాటు పడిపోయిన ఆయన ప్రాణం ఆవిడ స్కీములకి లొంగ లేదు. ఆయన్ని వదిలేసి తన పరిధిలో చేతికొందిన చిన్నచిన్న వ్యాపారాలు మొదలుపెట్టింది. చీటీలు కట్టింది. బీమా ఏజెన్సీ చేసింది. చర్చిలో అత్తమామల పరపతీ, బడిలో తన అధికారమూ, ఆస్పత్రిలో భర్త అధికారాన్నీ పూర్తిగా వినియోగించుకుంది. పిల్లలిద్దర్నీ చిన్నప్పటినించీ తన లక్ష్యాలకి తగినట్టు తీర్చిదిద్దుతూ ఉన్నది. కూతురు జెన్నిఫర్ మంచి ప్రైవేటు జూనియర్ కాలేజీలో కామర్సు గ్రూపుతో ఇంటరు చదువుతోంది.

ఆమె ఎంబీయే చదవాలి. క్రిస్టాఫర్ డాక్టరవ్వాలి. ఒట్టినే డాక్టర వడం కాదు, అమెరికా లో న్యూరోసర్జన్ అవ్వాలి. ఎటొచ్చీ వాడికి ఆటల మీద ఉన్న ధ్యాస చదువుమీద లేదు. నిర్మలాదేవి దృష్టిలో ఈ వలస ఆహ్వానం సరిగ్గా రావలసిన సమయంలోనే వచ్చింది. కొడుకునీ కూతుర్నీ కూర్చోపెట్టి, అమెరికాకి ఎలా వెళ్ళాలో, అమెరికాలో తమ భవిష్యత్తు ఎంత ఉజ్జ్వలంగా ఉండబోతుందో ఉత్సాహంగా చెబుతున్నది.

డా. థామస్ కి ఇప్పుడు ఉన్నట్టుండి అమెరికాకి వలస వెళ్ళాల్సి రావడం ఏమీ నచ్చలేదు. తన ఇష్టప్రకారంగా నడిచే ఉద్యోగం. సాయంత్రం పూట క్లబ్బు కెళ్ళి రెండు రౌండ్లు డ్రింక్కు, నాలుగు రౌండ్లు బ్రిడ్జీ, ఊళ్ళో కావలసినంత గౌరవం, చుట్టూతా బంధువులూ స్నేహితులూ. కానీ ఈ విషయంలో ఆయన ఇష్టా యిష్టాలకి తావులేదు. నష్టం రాకుండా త్వరితంగా నగదు ముట్టే వస్తువులూ ఆస్తులూ అన్నీ అమ్మేశారు. అన్నీ నిర్మలాదేవి జాగ్రత్తగా పద్దతి ప్రకారంగా నిర్వహించింది. ఇక్కణ్ణించి ఏమేమి పట్టు కెళ్ళాలో, కొత్తగా ఏమేమి కొనాలో అన్నీ సమకూర్చుకోవడం అంతా యుద్ధ ప్రాతిపదికన జరిగింది. నిర్మలాదేవి ఒక జెనరల్. జెన్నిఫర్ ఆమె కింద లెఫ్టినెంట్. డా. థామస్ కి కానీ క్రిస్టాఫర్ కి కానీ పెద్ద పని లేదు, వస్తువుల్ని పాక్ చెయ్యడం తప్ప.

V

ఫోను మోగడంతో మెలకువొచ్చింది. అక్క! టైము ఐదు న్నర చూపిస్తోంది. పేగులు కరకరలాడుతున్నాయి. నోరంతా పచ్చిగా ఉంది. సీసా తీసి నోటినిండా వోడ్కాతో నోరు పుక్కిలించి మింగాను. ఫోను అదే అగిపోయింది. ఏమన్నా తినాలి. పేగులు కరకర. ఫోను మళ్ళీ మోగుతోంది. మళ్ళీ అక్కే. మాట్లాడాలని లేదు. ఫోను అక్కడే వదిలేసి బాత్రూముకి పోయొచ్చాను. వుత్తరం గుర్తొచ్చింది. పేగులు కరకర. టర్నీ శేండ్విచ్ చేసుకుని తిన్నా వోడ్కా నంచుకుంటూ.

ఉత్తరం గుర్తొచ్చింది. ఆకలి తీరిందిగానీ తల దిమ్ముగా ఉంది. ఇప్పుడా ఉత్తరం చదవబుద్ధి కాలా. ఫోను తీసుకుని అక్క మెసేజి విన్నాను.

“ఒరే క్రిస్, నీకేవన్నా ఉత్తరమొచ్చిందా ఇవ్వ్యాళ్ళు? నువ్వు ఫోనెందుకు ఎత్తలేదు? ఇదిగో, ఆ ఉత్తరం తెరవకు, ఓకే? పారే సెయ్యి. కాదు కాదు, స్టవ్ మీద నిప్పులో కాల్చేసెయ్యి, ఓకే? మెసేజి చూసుకోగానే ఫోన్ చెయ్యి.”

ఏంటిది? ఇన్వెస్టుమెంట్ బేంకుల్లో పని చేసే చేసీ ఈ జెన్ని ఫర్ కి పిచ్చేవన్నా ఎక్కిందేమో? ఉత్తరమేంటి? ఓ అవును, ఉత్తరం, వచ్చింది కదా. వోకే. అవునూ, నాకు ఉత్తరం వచ్చినట్టు అక్కకి ఎలా తెల్లు? తనే పంపిందా? తనే పంపితే చదవకుండా కాల్చెయ్యి మంటదేంటి? హమ్మ. ఏదో మిస్టరీ. ఇప్పుడీ మిస్టరీ ఒద్దు, ఏ హిస్టరీ వొద్దు. మిస్టరు స్మిర్నాఫే ముద్దు.

V



తాడిపర్తి కుటుంబం అమెరికాలో మిషిగన్ రాష్ట్రంలో ట్రాయ్ అనే నగరానికి వచ్చారు. ట్రాయ్లో ప్రసిద్ధి చెందిన సెయింట్ అనాస్టసియా కేథలిక్ చర్చిలో చేరారు. ఆ చర్చిలో అందరూ విద్యాధికులూ, ట్రాయ్ నగరంలోని ప్రముఖులూ వుంటారని ముందుగానే విచారించి నిర్మలాదేవి ఈ నిర్ణయం తీసుకున్నది. డా. థామస్ అయిష్టంగానే ఏదో చిన్న ఉద్యోగంలో చేరి, అంతకన్నా అయిష్టంగా మెడికల్ పరిక్షలకి చదవడం మొదలెట్టాడు. నిర్మలాదేవి ఒక బేంకులో బెల్లరుగా చేరి తన కుటుంబ వృక్షం వేళ్ళూసుకోవడానికి ఏమేం చెయ్యాలో పథకాలు వెయ్యడం మొదలెట్టింది. జెన్సిఫర్ విషయం కొంచెం కష్టమయింది. నేరుగా కాలేజీలో చేరేందుకు ఆలస్యమయింది. అందుకని ముందు ఓక్లాండ్ కమ్యూనిటీ కాలేజీలో వ్యాపారవిద్యకి సంబంధించిన కోర్సులో చేరింది. క్రిస్టాఫర్ పదోతరగతి మళ్ళీ చదవాల్సి వచ్చింది. కానీ ప్రఖ్యాతి గాంచిన ట్రాయ్ హైస్కూల్లో సీటు దొరికింది.

ఎటొచ్చీ డా.థామస్ విషయంలోనే నిర్మలాదేవి అంచనాలు అనుకున్నట్టుగా సాగలేదు. పైపై అజమాయిషీకి బాగా అలువాటు పడిన డా. థామస్ ఆ వయసులో అమెరికా వైద్య ప్రవేశపరీక్షలు గట్టెక్కలేకపోయాడు. రెండేళ్ళు ఆ పరీక్షలతో కుస్తీపట్టి బోలెడు డబ్బులు తగలేశాక అతను చేతులెత్తేశాడు నావల్ల కాదని. పరిస్థితులు వేరేగా ఉంటే నిర్మలాదేవి అతన్ని సులభంగా విడిచిపెట్టి ఉండేది కాదుగానీ సరైన ఆదాయం లేక పోవడమూ, ఈ పరీక్షల పేరిట ఖర్చు విపరీతంగా జరుగుతుండడమూ గమనించుకున్నాక వేరే దారులు వెతకక తప్పలేదామెకి. అతను అప్పటికే అక్కడికి కొంత దూరంలో ఉన్న భారతీయ గ్రోసరీ షాపులో పని చెయ్యడం వల్ల దానికి సంబంధించిన అనుభవం కొంత అబ్బింది. ట్రాయ్ చుట్టుపక్కల భారతీయ జనాభా బాగా పెరుగుతుండడం గమనించి ఆవిడ. పప్పులు ఉప్పులు కావాలంటే కనీసం పది మైళ్ళ దూరం పోవాల్సి వస్తోంది. బాగా ఆలోచించి భారతీయ గ్రోసరీ షాపు తెరవడానికి నిర్ణయించింది.

చర్చిలో తను పెంపొందించుకున్న స్నేహాల బలంతో ఆమె దానికి అవసరమైన ఏర్పాట్లన్నీ చురుకుగా సాగించింది. ఎప్పటి లాగానే జెన్సిఫర్ ఆమెకి తగిన లెఫ్టినెంట్. అప్పటికే జెన్సిఫర్ వేష భాషల్లో అమెరికను పోకడలని బాగా సాధించింది. డా. థామస్ కేవలం ఒక విగ్రహమూర్తి. చూస్తుండగానే ట్రాయ్కి నడిబొడ్డు లాంటి కూడలిలో ఒక చిన్న షాపు తెరిచారు. అందులో అన్నిరకాల పప్పులు, ఉప్పులు భారతీయ తిండి పదార్థాలతో పాటు తెలుగు, హిందీ, తమిళ సినిమాల విడియో టేపులు అద్దెకివ్వడం కూడా మొదలుపెట్టారు. ఇప్పుడు మాత్రం నిర్మలాదేవి అంచనా సరిగ్గా పనిచేసింది. డా. థామస్కి కూడా ప్రాణం హాయిగా ఉంది. గల్లా పెట్టి దగ్గర కూర్చోవడం, వచ్చేపోయే కష్టమర్లతో బాతాఖానీ వెయ్యడం - అంతే ఆయన చెయ్యాలింది. వ్యాపారం నడవడానికి వెనక జరగాల్సిన తతంగమంతా ఎలాగూ నిర్మలాదేవి చూసుకునేది జెన్సిఫర్ సహాయంతో.

v

వోడ్కా మత్తు మెత్తగా హాయిగా ఉంది. కౌచ్చో పడుకోవడం తో నడుము నొప్పెడుతున్నా లేవబుద్ధి కాలేదు. మధ్య మధ్యలో ఫోను మోగుతోంది. కిటికీలోనించి సూర్యకాంతి నేరుగా మొహా మీద పడి ఇంక భరించరాకుండా అయింది. లేవక తప్పలేదు. ఫోను తీసుకుని టైము చూశాను. మూడు చూపిస్తోంది. వారం మంగళారం. పక్కన బేబుల్ మీదికి చెయ్యి పోనిచ్చి బాటిల్కోసం తడిమాను. ఖాళీ. నిన్న రెండు బాటిల్స్ తెచ్చినట్టు గుర్తు? బలవంతంగా కౌచ్లో లేచి కూర్చుని రెండోదాని కోసం వెతికాను. అది పక్కకి దొర్లిపోయి ఉంది- అదీ ఖాళీ. వోకే. నో ప్రాబ్లం. బయటి కెళ్ళామని కారు తాళాలకోసం చూస్తే, తాళాల కింద ఉత్తరం.

నిన్న అక్క మెసేజి గుర్తొచ్చింది.

అనాలోచితంగా కవరు తెరిచాను.

ప్రియమైన క్రిస్టాఫర్,

ఎలా ఉన్నావు? నేను గుర్తున్నానా?

నువ్వు మరిచిపోయావేమోగాని, నేను మాత్రం నిన్నెప్పుడూ మర్చిపోలేదు. నువ్వు చర్చి కార్యక్రమాలకి రావడం మానేసినా, తరవాత నేను ట్రాయ్ నించి బదిలి అయి వెళ్ళిపోయినా నిన్ను నేను గమనిస్తూనే ఉన్నాను.

అప్పటి నీ స్నేహితురాలు, కినేషా గుర్తుందా? ... ..

v

ఇంట్లో అప్పటిదాకా ఒక కారే ఉంది. దానితోనే సర్దుకుంటున్నారూ కిందమీదవుతూ. జెన్సిఫర్ కాలేజి క్లాసులు, క్రిస్టాఫర్ హైస్కూలు క్లాసులు, నిర్మలాదేవి ఉద్యోగానికి వెళ్ళడం, డా. థామస్ వ్యాపారం- పిల్లలకి తోటి విద్యార్థులు రైడ్ ఇవ్వడం, చుట్టుపక్కల వాళ్ళు సహాయం చెయ్యడం, ఎలాగో నెట్టుకొస్తున్నారు. వ్యాపారం రెండేళ్ళు నడిచాక, పరవాలేదు, కొంచెం నిలదొక్కుకున్నాం అన్న ధైర్యం వచ్చాక ఇంకో కారు కొనాలని నిర్ణయించింది నిర్మలాదేవి. పాతకారు ఇక తమకోసమే అని జెన్సిఫర్, క్రిస్టాఫర్ ఇద్దరూ సంతోషిస్తున్నారు. తమతమ అవసరాలని బట్టి ఇద్దరూ దాన్ని పంచుకుని వాడుకోవచ్చు నిజానికి. కానీ ఒకరోజు రాత్రి భోజనాల దగ్గర నిర్మలాదేవి నోరు జారి కారు ముఖ్యంగా క్రిస్టాఫర్ది జెన్సిఫర్ ఎప్పుడైనా కావాలంటే వాడుకోవచ్చు అన్నట్టుగా ఒక మాట అన్నది. జెన్సిఫర్కి తిక్కరేగి వాళ్ళమ్మతో పోట్లాటకి దిగింది. పిల్లల దగ్గర్నించి ఎదురు ప్రశ్నించని విధేయత తప్ప ఇంకెటువంటి ప్రవర్తన చూడని నిర్మలాదేవి మొదట తెల్లబోయింది. జెన్సిఫర్కి నచ్చుచెప్పుడానికి ప్రయత్నించింది. తల్లి శాంతంగా మాట్లాడినకొద్దీ జెన్సిఫర్ శాంతించకపోగా ఇంకా చెలరేగిపోయింది. క్రిస్టాఫర్, డా. థామస్ ఇద్దరూ వ్రూస్పడిపోయి చూస్తున్నారు. జెన్సిఫర్ కోపంతో ఊగిపోతూ, చూపుడువేలు క్రిస్టాఫర్ మొహామీద ఆడిస్తూ- ఎందుకు వీడికి కారు? వాడి నల్లముండని వేసుకుని షికార్లు తిరగడానికా- అనరిచింది కీచుగొంతుతో.

ఆ రాత్రి నిర్మలాదేవి క్రిస్టాఫర్ గదిలోకి వచ్చింది. పుస్తకం తెరిచి చదివే ప్రయత్నం చేస్తున్నాడన్నమాటేగాని క్రిస్టాఫర్ కళ్ళు



అక్షరాల్ని చూడలేదు. మనసు ఆందోళనతో, భయంతో నిండి ఉంది. తల్లి లోపలికి రాగానే ఏం జరుగుతుందో అని ఉలిక్కి పడ్డాడు. ఆవిడ సీరియస్ గా ఉందికానీ శాంతంగానే ఉంది. వాడి భయం పోయేట్లు ముందు వాణ్ణి లాలించింది. బుజ్జగించింది.

ఎవరా అమ్మాయి, ఎక్కడీ వాళ్ళని అడిగింది. నల్లవాళ్ళా? అంటే నిజం నల్లవాళ్ళు కాదు, పోస్టారికోనించి వచ్చారా? ఓహో, హేంట్లామక్లో ఉంటారా? అంత మంచి ప్రదేశం కాదే. పోనీలే, వాళ్ళ నాన్నగారేం చేస్తారా? లేరా? ఓహో. అమ్మా అమ్మమ్మా ఉంటారా ఇంట్లో? పన్నెండు చదువుతోందా ఆ అమ్మాయి కూడా? ఓహో. ఏంటీ, చర్చి ప్రోగ్రాములో కలిశారా? మన చర్చి లోనే? ఫాదర్ మార్క్ చేసిన ప్రోగ్రాములోనా? ఓహో బానే ఉంది కానీ, చూడు నాన్నా, అసలు మనమేంట్ తెలుసా? మన వంశ మేంట్ తెలుసా? మనది తెలుగు కేథలిక్కుల్లో అతి పురాతనమైన వంశం. మనది చాలా పవిత్రమైన కుటుంబం. తప్ప నాన్నా, మనలాంటి వాళ్ళు ఎవరితోబడితే వాళ్ళతో కలవకూడదమ్మా, నీకెందుకు, నువ్వు చక్కగా అన్నీ మరిచిపోయి కాలేజీలో చేరి చదువుకో. మనం అను కున్నట్టుగా డాక్టరవు, ఇండియా నించి రాజకుమారిలాంటి పిల్లని తెచ్చి నేను చేస్తానుగా నీకు.

రెండు గంటల తరవాత నిర్మలాదేవి ఆ గదిలోనించి బయటికి వెళ్ళేముందు క్రిస్టాఫర్ మళ్ళీ ఎప్పుడూ ఆ అమ్మాయిని చూడనని మేరీమాత మీద తల్లికి ప్రమాణం చేశాడు.

V

ఓ కినేషా, కినేషా, కినేషా! కేరమెల్ రంగు కినేషా! కేర మెల్లంత తియ్యటి కినేషా! ఈ అసమర్థుణ్ణి క్షమించు కినేషా.

బాత్రూములోకెళ్ళి, బాత్ టబ్బులో చల్లటి నీళ్ళు తెరిచి, తల నీటిధారలో పెట్టాను. ఐదు నిమిషాలు చల్లటి నీళ్ళలో తడిసే టప్పటికి బుర్రకి పట్టిన మబ్బులు కొంచెం తొలిగాయి.

V

ఆ క్షణంలో తల్లిని ఎదుర్కోలేక నిర్మలాదేవికి ప్రమాణం అయితే చేశాడుకానీ ఆ ప్రమాణాన్ని నిలుపుకోవడం చేతకాలేదు క్రిస్టాఫర్ కి. ఒక వారం రోజులు నిగ్రహించుకున్నాడు కినేషా ఇంటి వేపుకి వెళ్ళకుండా. బడివేళ కాని సమయాల్లో నిర్మలాదేవి వాణ్ణి వెయ్యికళ్ళతో కనిపెట్టి ఉంటోంది. చర్చికి సంబంధించిన యూత్ కార్యక్రమాలు, సేవాకార్యక్రమాలకి కూడా వెళ్ళక్కరలేదంది. తల్లి గీసిన గీటుదాటడం క్రిస్టాఫర్ కి అలవాటు లేదుకానీ ఆ పూట వాడి మనసు అలజడి రేపిన కల్లోలం తల్లిపట్ల విధేయతని నొక్కేసింది. బుధవారంనాడు సాయంత్రం బేండ్ ప్రాక్టీసు కోసం కినేషా తన బడి టీమ్ తో ట్రాయ్ మైదానానికి వస్తుందని, మధ్యాహ్నం క్లాసులు ఎగ్గట్టి ఐదు మైళ్ళు నడిచి ఆ మైదానానికి వెళ్ళాడు. కినేషా తన టీముతో బస్సు దిగి మైదానంలోకి వెళ్ళబోతుంటే వెనకనించి పిలిచాడు. కినేషా వచ్చింది. క్రిస్టాఫర్ కి నోరు పెగల్లేదు. వారం పది రోజులుగా వాడి మనసు కినేషా కినేషా అని పలవ రిస్తూ ఉన్నది కానీ తీరా ఎదురుపడేటప్పటికి ఏం మాట్లాడాలో,

అసలు ఏం చెప్పాలనుకున్నాడో వాడికి తోచలేదు. తడబడి పోయాడు. గబగబా ముందుకొచ్చి కొగలించుకోబోయాడు. కినేషా చెయ్యి చాచి వాణ్ణి అక్కడే నిలబెట్టేసింది.

ఇంకా ఏం మిగులుందని వచ్చావు అనడిగింది. మీ అమ్మ మా ఇంటికి కాల్ చేసింది, క్రిస్. 'నా జీవితంలో ఎవ్వరూ ఎప్పుడూ నన్ను అంత అవమానించలేదు. నా గురించి నేను చిన్నతనంగా అసహ్యంగా ఫీలయ్యేట్లు చెయ్యలేదు ఆ రోజు వరకూ. నువ్వంటే చాలానే ఇష్టపడ్డాను క్రిస్. నీవారి పట్ల నువ్వు చూపించే బలమైన అభిమానం, అందరికీ సహాయంగా ఉండాలి అని తాపత్రయపడే నీ మనస్తత్వం, ముఖ్యంగా మిగతా అబ్బాయిల్లా కాకుండా ఆడ వారిపట్ల గౌరవంగా మసలే నీ స్వభావం, వీటన్నిటినీ చాలా ఇష్ట పడ్డాను. కానీ నీ కోసం నా ఆత్మాభిమానాన్ని చంపుకోలేను, క్రిస్. ఇంకెప్పుడూ నాతో మాట్లాడాలని చూడకు. నా దగ్గరికి రాకు. వెళ్ళిపో,' అనేసి వెళ్ళిపోయింది, వెనక్కి తిరిగి చూడకుండా... శాశ్వతంగా.

V

... .. అప్పటి నీ స్నేహితురాలు, కినేషా గుర్తుందా? అప్పట్లో మీ స్నేహంలో మీ అమ్మగారి జోక్యం గురించి నాకు తెలుసు.

किनేషా నాతో మాట్లాడుతూనే ఉన్నది. నాతో కలిసి పని చేస్తూనే ఉన్నది.

నాకు ట్రాయ్ నించి సెయింట్ పాల్ బదిలీ అయినాక, కొన్నేళ్ళకి ఆమె కాలేజి ముగించి ఉద్యోగానికి మినియాపోలిస్ వచ్చింది. అలా మళ్ళీ నాతో కలిసి సేవా కార్యక్రమాల్లో పనిచేస్తూ వచ్చింది.

దురదృష్టవశాత్తూ కినేషాకి బ్రెస్ట్ కేన్సర్ సోకింది.

ఇంచుమించు పదేళ్ళపాటు దాంతో హోరాహోరీ పోరా డింది కానీ ఆర్సెల్ల కిందట కేన్సర్ ఆమె ప్రాణాల్ని బలితీసుకున్నది. ఆమె వెళ్ళిపోతూ, నీకోసం ఒక బహుమతి వదిలి వెళ్ళింది. ఈ లెటర్ హెడ్ మీద మా సెమినరీ నెంబర్ ఉన్నది. కాల్ చెయ్యి.

ఈ డొంకతిరుగుడు అంతా ఎందుకు అని నువ్వు అను కోవచ్చు. కారణం ఉన్నది.

నీ జీవితం అతలాకుతలం అయిందని నాకు తెలుసు. నిలదొక్కుకోవడానికి కష్టపడుతున్నావనీ నాకు తెలుసు.

ఈ బహుమతిని నువ్వు మనస్ఫూర్తిగా కోరుకుంటున్నావు అని నాకు తెలియాలి. దానికి నువ్వు కనీసం ఒక మొదటి అడుగు వెయ్యాలి.

నా ఆశ వమ్ము చెయ్యవని ఆశిస్తున్నా.

నీకై ఆ దయామూర్తి మేరీమాతని ప్రార్థిస్తూ

ఫాదర్ మార్క్

V

किनేషా తన జీవితంలోనించి అదృశ్యం అయినంత మాత్రాన క్రిస్టాఫర్ జీవితం తలకిందులైపోలేదు. అన్నీ యధావిధి



గా జరిగిపోతున్నాయి. అప్పటికే పన్నెండో తరగతి దాదాపు పూర్తయి ఉన్నందున వాడి గ్రేడ్ బాగా వచ్చాయి. ముందే నిర్మలా దేవి ప్లాన్ చేసినట్టుగా యూనివర్సిటీ ఆఫ్ మిసిగన్లో సీటాచ్చింది. కొంత యాంత్రికంగానే అయినా వాడి జీవితం బాగానే గడిచిపో తున్నది. ట్రాయ్ లోనే వుండి ఉంటే చర్చి కార్యక్రమాలు, తద్వారా మళ్ళీ ఎక్కడైనా కినేషా కన బడుతుందేమోననే కోరికా కలిగేవేమో. కేంపస్ లో ఉండడం వల్ల అటువంటి సంచలనాలు ఏమీలేవు. పంతొమ్మిదేళ్ళపాటు తల్లి ఆదేశాలని ఎదురు ప్రశ్నించకుండా పాటించడం అలవాటైపోయింది వాడికి. దానికి విరుద్ధంగా ప్రవ ర్తించడం ఎలాగో తెలియదు. పొడుగు వారాంతాలకీ, శలవులకీ తలదండ్రుల దగ్గరికి వచ్చి వెళుతున్నాడు. క్లాసులకి వెళు తున్నాడు, చదువుతున్నాడు, పరీక్షలు రాస్తున్నాడు, గ్రేడ్లు బాగానే వస్తున్నై. అన్నీ సవ్యంగానే జరిగిపోతున్నై, కానీ ఏదో వెలితి.

కాలేజీలో రెండో యేడు నడుస్తుండగా వాడికి మెల్లగా ఆర్థమయింది ఆ వెలితి ఏమిటో. మొదట్లో అది కినేషా లేని లోటు అనుకున్నాడు, కానీ కాదు. తనకంటూ స్వంత వ్యక్తిత్వం లేకపోవడం వల్ల ఏర్పడింది ఈ వెలితి. తన కుటుంబసభ్యులతో, ముఖ్యంగా తల్లితో తారసపడినప్పుడల్లా ఈ వెలితి వాడి మనసుని కల్లోలం చెయ్యడం మొదలుపెట్టింది. ఈ వెలితిని పూరించా లంటే తన స్వంత వ్యక్తిత్వాన్ని నింపుకోవాలి. ఇరవయ్యేళ్ళుగా లేనిది ఒక్కసారి రమ్మంటే ఎక్కణ్ణించి వస్తుంది? తన జీవిత మంతా తల్లి ఆశయాలని సాకారం చెయ్యడానికే నిర్దేశించబడింది. తల్లి ఆశయాల్ని నెరవేర్చడమే తన జన్మకీ ఉన్న ఏకైక లక్ష్యం. తన వ్యక్తిత్వం బలపడాలంటే, ఒకటే మార్గం- తల్లి ఆశయాలని వ్యతిరేకించాలి. ఆవిడ ఆజ్ఞలని ఉల్లంఘించాలి. నిర్మలాదేవి క్రిస్టాఫర్ జీవితాన్ని గురించి ఏమేమి కలలు కన్నదో, వాడు ఏ గొప్ప విజయాలు సాధించాలని ఆశపడిందో వాటన్నిటినీ వమ్ము చెయ్యా లని కంకణం కట్టుకున్నాడు క్రిస్టాఫర్.

ఇప్పుడైనా పెద్ద విప్లవం ఏమీ జరగలేదు. కేకలూ, అరుపులూ ఏం జరగలేదు. నాలుగో సెమిస్టరులో వాడి గ్రేడ్లు దారుణంగా పడిపోయాయి. ఆ గ్రేడ్లు చూసి నిర్మలాదేవి తల్లడిల్లి పోయింది. లాలించింది. కోప్పడింది. నచ్చచెప్పింది. ఆగ్రహించింది. ఆశ చూపించింది. వాడు దేనికీ పన్నెత్తి ఎదురు చెప్పలేదు.

మళ్ళీ కేంపస్ కి వెళ్ళాడు. అయిదో సెమిస్టర్ అన్ని సబ్జెక్టుల్లోనూ ఫెయిలయ్యాడు. ఆ క్రిస్మసు శలవల్లో నిర్మలాదేవి కొడుకు చుట్టూ కట్టుకున్న ఆశాసౌధం కుప్పకూలిపోయింది. నీదారి నీదే, ఏం చేసు కుంటావో చేసుకో. నువ్వు నా కొడుకువి కాదు, అంటూ ఆవిడ అప్పటికి పంజరం తలుపు తెరిచింది.

కానీ ఎగరడానికి క్రిస్టాఫర్ కి రెక్కలు లేవు. ఒక చిన్న ఉద్యోగాన్నించి మరోదానికి, ఒక గర్ల ఫ్రెండు నించి మరొక గర్ల ఫ్రెండుకు, ఎగరలేని పక్షి అసలాటంగా గెంతుతున్నట్టు గెంతుతూ ఉన్నాడు. ఎంబీయే పూర్తి చేసి న్యూయార్కు వెళ్ళిపోయిన జెన్నిఫర్ ఎప్పుడైనా మాట్లాడుతుండేది.

క్రిస్టాఫర్ కి ముప్పై అయిదోయేట నిర్మలాదేవి అకస్మాత్తు గా చనిపోయింది. ఒక అతిథి వెళ్ళినట్టే వెళ్ళాడు పూనరలేకి. డా. థామస్ ని జెన్నిఫర్ తమతో న్యూయార్క్ తీసుకెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళు వెళ్ళు తల్లిదండ్రుల ఫాటో, ఫ్రేం కట్టి ఉన్నది, క్రిస్టాఫర్ కి ఇచ్చింది. దాన్ని తెచ్చి లివింగ్ రూములో టీవీ పక్కన పెట్టాడు. దానికెదురుగా కూర్చుని వోడ్కా తాగుతూ తల్లి మీద కసి తీర్చు కుంటున్నాడు ఇన్నాళ్ళూ.

v

ఫాదర్ నెంబరుకి ఫోన్ చేశాను. ఫోన్లో ఆయన గొంతు వింటూ ఉంటే మళ్ళీ నేను పది హేడెళ్ళ క్రిస్ ని అయినట్టుగా అనిపించింది. ఏడ్చేశాను. ఫోనులోనే ఓదార్చారు.

కినేషా నన్ను క్షమించిందా ఫాదర్ అనడిగాను. క్షమించింది అనే అనుకుంటాను క్రిస్. లేకుంటే ఈ బహు మతిని నీకిచ్చేది కాదు. అన్నారు.

కినేషా నాకు బహుమతిని ఇవ్వడం ఏంటి ఫాదర్ అన్నాను అయోమయంగా.

నువ్వు ఎలా నీ జీవితాన్ని నాశనం చేసుకుంటున్నావో నాకు తెలుస్తూనే ఉంది. నా ద్వారా కినేషాకీ తెలుస్తూనే ఉంది. అందు కేనేమో, తాను వెళ్ళిపోతూ నీకు ఆశని ప్రసాదించింది, క్రిస్. అన్నారు.

ఆశా? అవును, క్రిస్. నీ కూతురు. హోప్. రెండు గంటల్లో మినియాపాలిస్ వెళ్ళే ఫ్లైట్లో ఉన్నాను.



విజయవాడలో పుట్టిన శంకగిరి నారాయణస్వామి డిట్రాయిట్లో ఒక ఆటోమోటివ్ కంపెనీలో జనెరల్ మేనేజర్ గా పనిచేస్తున్నారు. వివరీతంగా పఠనాసక్తి. పరిమితంగా రచనాసక్తి. ఇంకా అన్నిరకాల లలితకళలంటేనూ ఆసక్తి. పన్నెండేళ్ళుగా భరతనాట్య సాధన చేస్తున్నారు. 1995 నించీ కథలు రాస్తూ అమెరికాలోనూ ఆంధ్రాలోనూ వివిధ పత్రికల్లో ప్రచురించారు. కథకుడిగా, సమీక్షకుడిగా, విశ్లేషకుడిగా పాఠకులకు సుపరిచితులు. 2007 నించీ 'కొత్తపాళీ' (<http://kottapali.blogspot.com>) అనే బ్లాగుని నిర్వహిస్తున్నారు. 2009లో 'రంగుటద్దాల కిటికీ' కథాసంపుటిని ప్రచురించారు.



k కొడుకులు k

పెద్దంపి అశోక్ కుమార్

“ఏం చేద్దాం.....” ఆందోళనగా అడిగాడు జనార్ధన్.

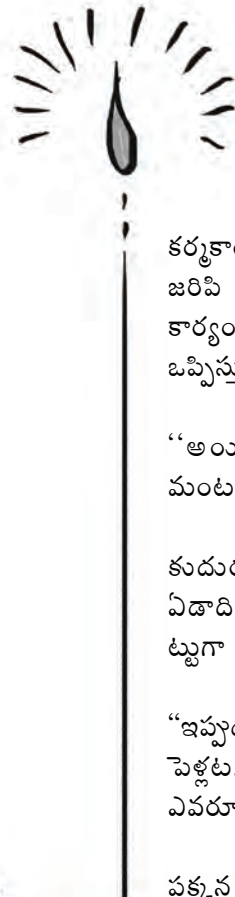
“అవును....ఏం చేద్దాం,” నీరసంగా అన్నది నీరజ, మళ్ళీ తనే భర్తను నిలదీస్తున్నట్టుగా, “ఏం చేస్తారో తెలియదు. ఈ పెళ్లి మాత్రం జరగాల్సిందే. ఆమెరికా సంబంధం ఇంత మంచి సంబంధం రావాలంటే రాదు,” అన్నది.

జనార్ధన్ నీరసంగా సోఫాలో కూర్చుంటూ, “అదేదో నేనే అడ్డుకుంటున్నట్టు,” అన్నాడు విసుగ్గా

గ్లాస్ తో మంచి నీళ్లు ఇస్తూ, “ఎవరు అడ్డుకుంటున్నారని వాదన కాదు. ఎలా చేయాలో ఆలోచించండి,” అన్నది నీరజ.

‘నాకు మాత్రం తొందర లేదా నీరజా... మన చేతిలో ఏముందో చెప్పు. ఏడాది నుండి సంబంధాలు చూస్తున్నామా... ఒక్కటి కుదరలేదు. ఇప్పుడు నాన్న ఆరోగ్యం బాగులేదని మాను కున్నామా... సంబంధం వచ్చింది. నాన్న నేడో రేపో అన్నట్టుండే. ఇప్పుడు పెళ్లి ఎలా కుదుర్చుకుంటాం చెప్పు. ఒకవేళ కుదుర్చు కుని అన్ని సర్దుకుని రేపో మాపో పెళ్లనగా కళ్లుమూస్తే ఎలా చెప్పు. ఆడపిల్ల పెళ్లి కాదుగదా... తప్ప లేదనడానికి... మగపిల్ల వాడి పెళ్లి సుష్టి ముట్టుడు...” గ్లాసు అందుకుంటూ అన్నాడు.

కోపాన్ని అణిచిపెట్టుకుని, “అలాగని ఏడాది వరకు ఆగు దామా,” అన్నది నీరజ.



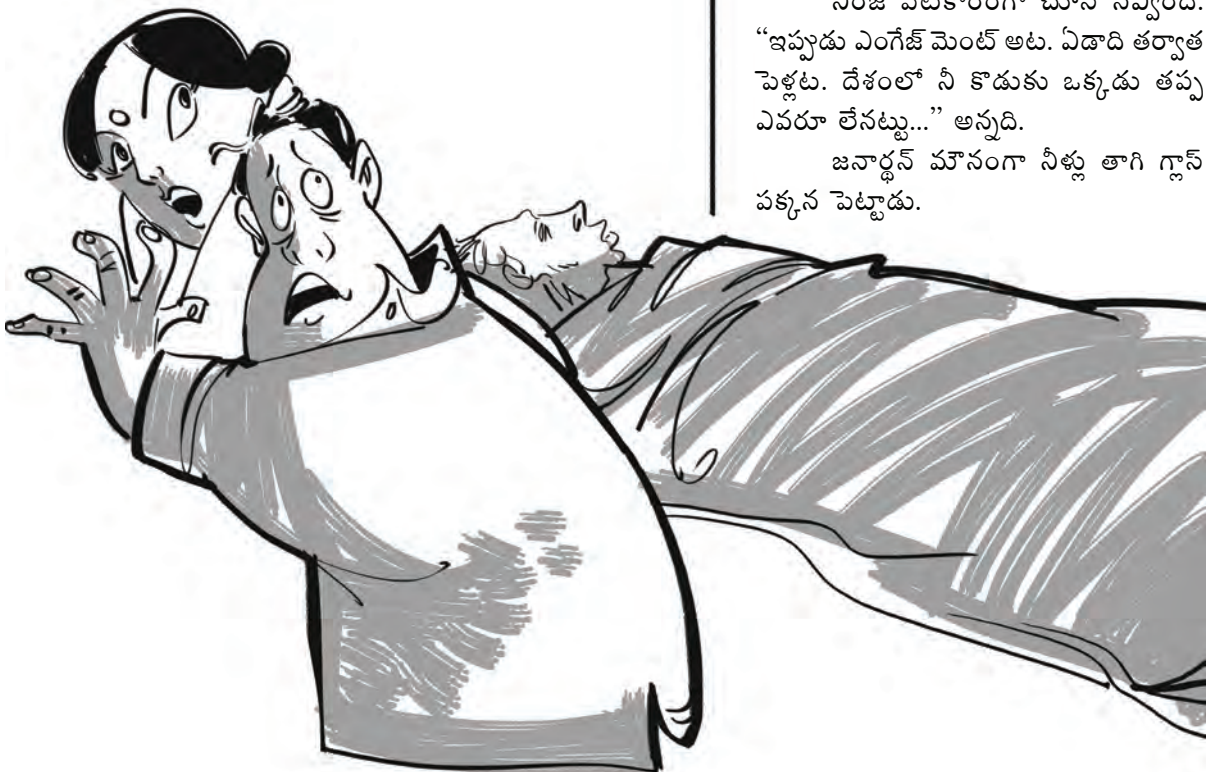
“తప్పదు మగపిల్లవాడు కదా... పైగా కర్మకాండ చేయాల్సింది నేనే... ఏడాది దినం జరిపి పిండాలు పెట్టేవరకు ఎలాంటి శుభ కార్యం జరగడానికి కూడదు కదా...” ఆమెను ఒప్పిస్తున్నట్టుగా అన్నాడు.

కోపంగా మునివేళ్లపై లేచింది నీరజ. “అయితే సంబంధం వదులుకుండా మంటరా,” అన్నది.

“అలా ఎందుకంటాను చెప్పు. ఇప్పుడు కుదుర్చుకుందాం. ఎంగేజ్ మెంట్ చేద్దాం. ఏడాది తర్వాత పెళ్లి,” ఆమెను ఒప్పిస్తున్నట్టుగా అన్నాడు.

నీరజ వెటకారంగా చూసి నవ్వింది. “ఇప్పుడు ఎంగేజ్ మెంట్ అట. ఏడాది తర్వాత పెళ్లట. దేశంలో నీ కొడుకు ఒక్కడు తప్ప ఎవరూ లేనట్టు...” అన్నది.

జనార్ధన్ మౌనంగా నీళ్లు తాగి గ్లాస్ పక్కన పెట్టాడు.



నీరజ అతని పక్కకు వచ్చి కూర్చుంటూ, “ఇంకో మాట చెప్పండి,” అన్నది.

జనార్ధన్ నవ్వడానికి ప్రయత్నిస్తూ, ‘ఇదేం బేరమా... ఏం చెప్పాలి. నాన్న రెండు మూడురోజుల కంటే ఎక్కువ బడకడు,’ అన్నాడు.

నీరజ అతన్ని ఒప్పిస్తున్నట్టుగా గొంతు తగ్గించి, “మీ పట్టు మీరే కాని నా మాట వినే ప్రయత్నం చేయడం లేదు. అమ్మాయికి అమెరికాలో మంచి ఉద్యోగం. మంచి కుటుంబం. ఒక్కటే కూతురు. పెళ్లి కాగానే అబ్బాయిని అమెరికా తీసుకెళ్తారు. మంచి ఉద్యోగం చూపిస్తారు. అలా వాడో దారిన పడతాడు. ఈ సంబంధం ఒప్పించడానికి మా అన్నయ్య ఎంత కష్టపడ్డాడని... ఇప్పుడు మనం జారవిడుచుకుంటే మళ్లీ దొరకడు,” అన్నది.

జనార్ధన్ కూడా అదే ఆలోచిస్తున్నాడు. కాని ఏంచేయాలో తోచడంలేదు. తండ్రి పరిస్థితి అలా ఉంది. పెళ్లి సంగతి ఇలా ఉంది. ఇన్నేళ్లు బతికి ఇప్పుడే తొందరపెడుతున్న తండ్రి పై కోపం వచ్చింది.

“ఏం చేద్దాం చెప్పు... నాకు మాత్రం వదులుకోవాలని వుందా... పైగా అనుకున్నంత కట్టుం,” అన్నాడు.

నీరజ కూడా ఆలోచనలో పడిపోయింది. రెండు మూడేండ్లుగా కొడుకు కోసం ఎన్నో సంబంధాలు చూసారు. ఒక్కటి కుదరలేదు. కుదురుతుందనుకున్న సంబంధానికి ఇలా ఆటంకం ఎదురుకావడంతో మనసంతా ఆందోళనగా ఉంది.

“వాళ్లను ఓ సారి అడిగి చూస్తే,” జనార్ధన్ అన్నాడు.

“ఎమనీ...”

‘అదే... ఇప్పుడు మాట ముచ్చట మాట్లాడుకుని ఏడాది తర్వాత...’

భర్త మాటలు పూర్తికాక ముందే అందుకుంది నీరజ. “కుదరదన్నరట. అయినా అది పద్ధతికాదు...” అన్నది.

జనార్ధన్ లో ఎక్కడో మిగిలి ఉన్న చిన్న ఆశ కూడా అడు గంటింది. ‘చ... చేజేతులా ఒక మంచి సంబంధాన్ని పోగొట్టు కుంటున్నం. ఈ సంబంధం కుదిరితే మన రొట్టే నేతిలో పడ్డట్టే,’ అన్నాడు.

“ఇప్పుడు నూతిలో పడ్డట్టుంది బతుకు. మీ నాన్న మనను ఎప్పుడు ఉద్ధరించాడని... బతికి అలా సాధించాడు. చచ్చి ఇలా సాధిస్తున్నాడు,” నీరజ అన్నది కోపంగా.

“ఇంకా చావలేదుగా... చస్తేనన్నా పీడ విరగడవుతుండే,” కోపంగా అన్నాడు జనార్ధన్.

“చస్తే పీడ విరగడ కాదు. కొత్తగా పీడ చుట్టుకుంటుంది. చావక ముందే ఏదోఒకటి చేయాలి,” అన్నది నీరజ.

అప్పుడే జనార్ధన్ జేబులో సెల్ మోగింది. చూస్తే అమ్మ. కోపంగా కట్ చేసి జేబులో వేసుకున్నాడు.

“ఎవరు...?” అడిగింది నీరజ.

“అమ్మ...” ఉసూరుమంటూ చెప్పి సోఫాలో జారిగిల బడ్డాడు జనార్ధన్.

“ఎందుకటా... మందో మాకో తెమ్మని చెప్పడానికి చేసి ఉంటుంది. ఇంకో ఇద్దరు కొడుకులున్నారుగా... లక్షలు సంపాదిస్తున్నారు. వాళ్ళుకు తెమ్మని చెప్పచ్చుగా. అయినా ఎవరినని ఏం లాభం. అన్ని పనులు మీదేనుకుని మీరే ముందు నడిస్తేను...” కోపంగా భర్తను అన్నది నీరజ.

సంభాషణ ఎటో మలుపు తిరుగుతుందని గ్రహించిన జనార్ధన్ తెలివిగా, “ముందు పెళ్లి విషయం ఆలోచించు,” అన్నాడు భార్యతో.

కొద్దిసేపు ఆగి, “ఒకే ఒక మార్గం. అంతకుమించి మరో మార్గం లేదు,” అన్నది నీరజ.

జనార్ధన్ ఆసక్తిగా ఏమిటన్నట్టు చూసాడు. దగ్గరగా జరిగి, “మనం గట్టిగా నిర్ణయించుకుంటే చెయ్యవచ్చు,” అంటూ తన ఆలోచన చెప్పింది నీరజ.

కొద్దిసేపు ఆలోచనల్లో మునిగిపోయారు జనార్ధన్. తర్వాత ఒక నిశ్చయానికి వచ్చినట్టు లేచి నిలబడ్డాడు. అతడు అవును, కాదు అని ఏదీ చెప్పనకుండా లేవడంతో అర్థంకాక అతడివైపు చూసింది నీరజ. చదవడానికి అతడి మొహంలో ఏభావము లేదు.

“ఏమంటారు,” అడిగింది నీరజ.

అప్పటికే తల్లి నుంచి రెండుమార్లు ఫోన్. మౌనంగా బయటకు నడిచాడు జనార్ధన్. ఏ విషయం చెప్పకుండా వెళ్లి పోతుంటే బయటవరకూ వచ్చింది నీరజ. జనార్ధన్ మౌనంగా కారు ఎక్కి వెళ్లిపోయాడు.

అతనికి కోపం తెప్పించానా అనిపించింది ఒక్కక్షణం. తర్వాత సర్దుకుని, ‘నాకు మాత్రం అలా చెయ్యాలనుందా... ఏంచేద్దాం. ఈ విషయంలో ఎలాగైనా అతడిని ఒప్పించాలి. ఈ మార్గం తప్ప మరోమార్గం లేదు,’ అనుకుంది.

కారులో బయలుదేరిన జనార్ధన్ తండ్రి దగ్గరికి వెళ్లాడు. ముగ్గురు కొడుకులు మూడు ఇళ్లు కట్టుకుని బయటకు వచ్చాక తల్లి దండ్రి పాత ఇంట్లోనే ఉంటున్నారు. నెలకు ఇంత అని కొంత డబ్బు ఇస్తే అందులోనే సర్దుకుంటున్నారు.

జనార్ధన్ ను చూడగానే తల్లి ఏడుపు అందుకుంది. “ఒరే... పెద్దోడా... మీ నాన్నను చూడరా... నిన్నమొన్న కానిన్ని పాలన్నా తాగేవాడు. ఈరోజు పాలు పోస్తే కారిపోతున్నాయిరా... నాకేదో భయంగా ఉంది,” అన్నది.

‘నీకే కాదు. నాక్కూడా...’ అనుకుంటూ తండ్రిని పరిశీలన గా చూసాడు జనార్ధన్. రోజూ కనీసం కళ్లు తెరిచి చూసేవాడు. మాట్లాడక పోయినా సైగలతో ఏదో చెప్పేవాడు. ఈ రోజు కనీసం కళ్లు కూడా తెరవలేదు.

‘కొంపదీసి ఈ రోజే రేపో పోడు కదా,’ అనుకున్నాడు. ఈ ఆలోచన రాగానే భయం పట్టుకుంది. వెంటనే తెలిసిన డాక్టర్ కు ఫోన్ చేసి ఏదో మాట్లాడాడు. తర్వాత ఇద్దరు తమ్ముళ్లకు ఫోన్ చేసాడు. అరగంటలో ఇద్దరు వచ్చారు.

“నాన్న కండీషన్ సీరియస్ గా ఉంది. హాస్పిటల్ తీసు కెళ్లాలి,” తమ్ములతో అన్నాడు.



తమ్ములిద్దరూ విచిత్రంగా చూస్తూ, “ఇప్పుడు హాస్పిటల్ ఎందుకు. డబ్బు దండగ. ట్రీట్‌మెంట్ ఇస్తే మాత్రం లేచి తిరుగుతాడా,” అన్నారు.

జనార్ధన్ తమ్ముళ్ళిద్దరిని చీత్యారంగా చూసి, “తప్పకుండా తీసుకుపోవలసిందే. మీరు అవునన్నా కాదన్నా నేను తీసుకువెళ్ళా. కన్నతండ్రి ఈ స్థితిలో ఉంటే చూస్తు ఊరు కోవాలా,” అన్నాడు.

“నీ ఇష్టం. మేం మాత్రం ఒక్కరూపాయి డబ్బు ఇవ్వం,” ఇద్దరూ దురుసుగా అన్నారు.

తల్లి కూడా కొడుకు మాటలకు ఆశ్చర్యపోతూ, “అదేంట్రా... పెద్దోడా ఇప్పుడు హాస్పిటల్ ఎందుకురా... ఇన్ని రోజులు నేను నెత్తివోరు మొత్తుకున్నా డాక్టర్‌కు చూపించలేదు. కనీసం చచ్చే ముందయినా నా కళ్ల ముందు ఉండనియారా...” అన్నది బతిమాలుతున్నట్టు.

జనార్ధన్ పట్టుదలగా ‘నీకు తెలియదమ్ము... ఊర్కో... ఇప్పుడు మంచి ట్రీట్‌మెంట్ అందిస్తే జబ్బు నయం కావచ్చు... మన ప్రయత్నం మనం చేయాలిగా...” అన్నాడు.

అంతవరకు ఊరకే అంటున్నాడనుకున్న తమ్ముళ్ళు అతని పట్టుదలను చూసి డబ్బుల విషయంలో మరోసారి తమ నిర్ణయం చెప్పారు.

“అదెట్లా...నేనొక్కడినే కొడుకునా... మీరుకాదా... నాన్న మనందరినీ సమానంగా చదివించ లేదా...?” కోపంగా అడిగాడు.

ముగ్గురికి వాదన జరిగింది. తల్లి ఏడుస్తూ కూర్చుంది నలుగురిని పిలుస్తానన్నాడు జనార్ధన్. వందమందిని పిలిచినా తమ నిర్ణయం మారదన్నారు ఇద్దరు తమ్ముళ్ళు.

“మీ సంగతి తర్వాత చూస్తా,” అంటూ అంబులెన్స్‌కు ఫోన్ చేసాడు జనార్ధన్.

తల్లి వద్దంటుంది. బతిమాలుతుంది. ఏడుస్తుంది. అయినా వినిపించుకోకుండా అంబులెన్స్ ఎక్కించాడు జనార్ధన్.

తమకేం సంబంధం లేనట్టు తమ్ముళ్ళిద్దరు వెళ్ళిపోయారు.

పేషెంట్‌ను చూడగానే పెదవి విరిచాడు డాక్టర్. “సారీ... అవుటాప్ కండిషన్.. ఇప్పుడేం చేయలేము. కిడ్నీస్ ఫంక్షనింగ్ పూర్తిగా ఆగిపోయింది. డయాఫ్రం పాడైపోయింది. ఫిల్టరింగ్ లేదు. కాబట్టి ఏ క్షణంలోనైనా స్ట్రోక్ రావచ్చు... ఇప్పుడు ఇంటి వద్ద ఉండడమే బెటర్...” అన్నారు.

జనార్ధన్ దీనంగా ముఖంపెట్టి, “తెలుసు డాక్టర్... ఈ పరిస్థితుల్లో ఈయనకు ఇబ్బందిపెట్టడం మాకు మాత్రం ఇష్టమా... కాని తప్పని పరిస్థితి. వారంలో నా కొడుకు పెళ్ళి. ఇప్పుడు నాన్నకు ఏదైనా జరిగిందనుకో... ఏడాది వరకు శుభ కార్యం పనికిరాదు. ఏడాది ఆగితే సంబంధం పోయేట్టుంది. ఒక్కపది రోజులు ఎలాగైనా బతికించండి. ఎంత ఖర్చయినా ఫరవాలేదు...” అన్నాడు బతిమాలుతున్నట్టు.

డాక్టర్ విచిత్రంగా చూస్తూ, “మా చేతుల్లో ఏముందండి. మేమెలా బతికిస్తాం,” అన్నాడు.

జనార్ధన్ బ్యాగ్‌లోంచి నోట్లకట్టలు తీసి టేబుల్‌మీద పెడుతూ, “ఇది అడ్వాన్స్ సర్... ఇంటెన్సివ్ కేర్‌లో ఉంచండి. మెడికల్ డెడ్ అనుకొండి. శవాన్నే భద్రపరుస్తున్నామనుకొండి.

పదిరోజుల తర్వాత ఒక్కక్షణం కూడా ఇక్కడ ఉంచను,” అన్నాడు.

డాక్టర్ నవ్వుతూ, “మా ప్రయత్నం మేం చేస్తాం... తర్వాత మీ అదృష్టం,” అన్నాడు.

జనార్ధన్ తండ్రి దగ్గరికి వచ్చి నిలబడ్డాడు. తండ్రి కొడుకు వైపు దీనంగా చూసాడు. కళ్లలో నీళ్లు తిరుగుతున్నాయి. కదలడానికి కాళ్లు చేతులు సహకరించడం లేదు. ఏదో మాట్లాడాలని పెదవి విప్పుతున్నాడు. కాని మాట పెకలడంలేదు. బలవంతంగా చేతని ఎత్తి వెళ్ళిపోదామంటున్నాడు.

తల్లి తల్లడిల్లిపోతుంది. “నాన్న కళ్లు తెరిచాడురా. ఇంటికి వెళ్ళామంటున్నాడు,” అన్నది కొడుకుతో. జనార్ధన్ మౌనంగా వున్నాడు. క్షణాల్లో నర్సులు, డాక్టర్లు ప్రత్యక్షమయ్యారు. తండ్రి పైగలు చేస్తూనే ఉన్నాడు. తల్లి ఏడుస్తూనే ఉంది. ఎవరితో సంబంధం లేకుండా ఐసీ యూనిట్‌లోకి మార్చారు.

లోపలికి వెళ్తానని తల్లి పట్టుపడుతుంది. బయటనే ఉండాలని సర్దిచెప్పుతున్నారు నర్సులు.

“ఒరే... చివరిరోజుల్లోనైనా దగ్గర ఉండనివ్వండిరా... మీకు దండం పెడతా...” తల్లి ఏడుస్తుంది.

ఆమె ఏడుపును పట్టించుకోకుండా బయటకు నెట్టు కొచ్చారు నర్సులు. తల్లిపై విసుక్కుంటూ బయటకు వచ్చిన జనార్ధన్ భార్యకు ఫోన్ చేసాడు.

“పదిరోజులు మేనేజ్ చేసా... ఓ రెండురోజులు అటూ ఇటూ... నా పని పూర్తయింది. ఇక నీదే. ఎలా ఒప్పిస్తావో ఏం చేస్తావోగాని వారంల పెళ్ళి కుదుర్చు... పదిరోజుల్లో అన్నీ పుర్తయి పోవాలి,” అన్నాడు. నీరజ భర్తను మెచ్చుకుంటూ కులాసాగా నవ్వింది. అంతా అనుకున్నట్టే జరిగింది.

జనార్ధన్ కొడుకు పెళ్ళి వారంలోనే చేసాడు. మరో రెండు రోజుల్లో మిగతా కార్యక్రమాలు పూర్తయ్యాయి.

అంతవరకు అరచేతిలో ప్రాణం పెట్టుకున్న నీరజ, “హమ్మయ్య...ఓ పనైపోయింది టెన్షన్‌తో చచ్చిపోయాననుకో,” అన్నది భర్తతో తేలిగ్గా.

‘నేను మాత్రం ఆనందంగా ఉన్నానేంటి... గంట గంటకు డాక్టరుకు ఫోన్ చేస్తున్నాను,” అన్నాడు జనార్ధన్.

“ఇంకేం... వెంటనే వెళ్ళి హాస్పిటల్ నుంచి తీసుకు రండి,” అన్నది పురమాయిస్తూ.

‘అరే... ఈ రోజే కదా... పనులన్ని పూర్తయినవి. ఇప్పుడే తెస్తే ఎవరన్నా ఏమనుకుంటారు,” విసుగ్గా అన్నాడు జనార్ధన్.

భర్తను విచిత్రంగా చూస్తూ నవ్వింది నీరజ. నవ్వుతూనే, “ఇప్పటికి మీకు ఎన్నోసార్లు చెప్పాను. ఇప్పుడు కూడా చెబు తున్నాను. మనం మనకొరకు బతకాలి కాని ఇతరుల కొరకు కాదు. ఎప్పుడూ ప్రాక్టికల్‌గా ఆలోచించాలి. నువ్వెంత మంచిపని చేసినా అందరూ మంచివారనరు. నువ్వెంత చెడ్డపని చేసినా అందరూ నిన్ను చెడ్డవారనరు. అందుకే మనం మనంగా బతకాలంటే. ఒక్కరోజుకు పదివేలంటే మామూలా...? ఇప్పటికే హాస్పిటల్ బిల్లు లక్షదాటి ఉంటుంది...” అన్నది.



లక్ష పేరు వినగానే జనార్ధన్ గుండె వేగం హెచ్చింది. వెంటనే హాస్పిటల్ కు పరిగెత్తాడు.

జనార్ధన్ ను చూస్తూనే డాక్టర్ నవ్వుతూ, 'కంగ్రాచ్యులేషన్స్ సర్... రండి రండి...' అన్నాడు.

"థాంక్యూ డాక్టర్... ఎలాంటి ఆటంకం లేకుండా మీ దయవల్ల ఓ శుభకార్యం జరిగిపోయింది," అన్నాడు జనార్ధన్.

డాక్టర్ నవ్వుతూ, "మీరు అదృష్టవంతులండి... అందు కని అన్నీ శుభాలే జరుగుతున్నాయి," అన్నాడు.

"ఏదో మీ సహకారం... సార్. మీరు చొరవ చూపకుంటే ఈ పని జరిగేదే కాదు," అన్నాడు జనార్ధన్ కృతజ్ఞతగా.

"నాదేముందండీ... మీరు అదృష్టవంతులు అంతే! అటు మీ కొడుకు పెళ్లయింది. ఇటు మీ నాన్న కోలుకుంటున్నాడు," అన్నాడు.

జనార్ధన్ కు అర్థంగాక డాక్టర్ వైపు విచిత్రంగా చూసాడు.

డాక్టర్ విజయగర్వంతో నవ్వుతూ, "అవునండీ... మీకు సర్ప్రైజ్ ఇద్దామనే ఫోన్ లో చెప్పలేదు. విచిత్రంగా మూడోరోజు నుంచే డయాఫ్రం ఫంక్షనింగ్ మొదలయింది.. కిడ్నీస్ రికవరీ అవుతున్నాయి. ఇది గమనించి మేం ట్రీట్ మెంట్ స్టార్ట్ చేసాం... రోజురోజుకు పరితం కనిపించింది. ఇంకో ఇరవై రోజులు ఐసీయు లో ఉంచితే మనిషి నార్మల్ అయ్యే అవకాశముంది..." డాక్టర్ చెప్పకుపోతున్నాడు.

జనార్ధన్ బిత్తరపోయి చూస్తున్నాడు. మనసులోనే లెక్కలు వేసుకుంటున్నాడు. అతని పరిస్థితి చూసి వేరుగా అర్థం చేసుకున్న డాక్టర్, "నేను చెప్పితే మీరు నమ్మకం లేనట్టుంది. చూద్దురుగాని రండి..." అంటూ లోనికి తీసుకెళ్లి తండ్రిని చూపించాడు. రిపోర్ట్ చూపించాడు. వాడుతున్న కాస్ట్ లీ మందుల గురించి చెప్పాడు. ట్రీట్ మెంట్ గురించి కూడా చెప్పాడు.

జనార్ధన్ కు కళ్లు బైర్లుకమ్మాయి. 'ఒక లక్ష అనుకున్నాను. రెండు దాటేట్టున్నవి,' అనుకుంటూ తండ్రి వైపు చూసాడు.

తండ్రి ప్రశాంతంగా నిద్రపోతున్నాడు. మొఖంలో కళ వచ్చింది. కాళ్లు చేతులు అడిస్తున్నాడు. కాళ్లలో వాపు తగ్గింది. వీటన్నింటి కంటే బిల్లు సమస్యనే వేధిస్తుంది అతన్ని. అతనిలోని కంగారును చూసిన డాక్టర్ తృప్తిగా నవ్వుకుంటూ, "చనిపోతా డనుకున్న తండ్రి కోలుకుంటే ఎవరికైనా ఇలాగే ఉంటుందండీ... మీకు మీ తండ్రి అంటే ఎంత ప్రేమో మీ అమ్మ చెప్పింది. ఒకరకంగా ఈ క్రెడిట్ అంతా ఆమెకే దక్కుతుంది. మేం

ట్రీట్ మెంట్ కు వెనకాడిన ప్రతీసారి ఎంత ఖర్చయినా ఫరవాలేదని మాకే ధైర్యం చెప్పిందనుకో..." అన్నాడు.

జనార్ధన్ మనసులోనే పటపట పళ్లు కొరుక్కున్నాడు. మమ్మల్ని అడక్కుండా ఇంత ఖరీదైన ట్రీట్ మెంట్ ఎలా ఇచ్చారని అడక్కుముందే బయవంతా తల్లి మీద తోసేసాడు డాక్టర్. అక్కడ ఏమీ అనలేక బయటకు వచ్చాడు జనార్ధన్.

బయటకు వెళ్లిన తల్లి అప్పడే వచ్చింది. కొడుకును చూస్తూనే సంతోషంగా, "ఓరే జానా... ఏదో అనుకున్నాను కానీ నీవు చేసింది మంచిపనేరా... నాన్న కోలుకుంటున్నాడురా.... ఇంకో పదిహేను రోజులుంటే బాగైపోతాడట," అన్నది.

అంతవరకు అనిచిపెట్టుకున్న కోపం ఒక్కసారిగా బయట పడింది. "ఆ... పదిహేను కాదు. నెలరోజులుంచుదాం. డబ్బులు మనింట్లో చెట్టుకు కాస్తున్నాయి... కోసుకొచ్చి ఇక్కడ ఇస్తా... నువ్వేం మాట్లాడుతున్నావో తెలుసా అమ్మ... ఇదెంత ఖరీదైన వైద్యమో తెలుసా... నువ్వు ఇలా చేస్తావని తెలిస్తే నిన్ను ఇక్కడ ఉండనిచ్చేవాడినే కాదు," అన్నాడు అరుస్తున్నట్టు.

తల్లి మొహంలో నవ్వు మాయమై పోయింది. కొడుకువైపు భయం భయంగా చూసింది. ఏమాత్రం పట్టునడలినా తల్లి సెంటి మెంట్ తో కొడుతుందని గ్రహించిన జనార్ధన్ గొంతును పెంచి తీవ్రస్థాయిలో, "ఈ ఖర్చంతా నేనొక్కడినే భరించాలి. వాళ్లిద్దరిని అడగవు... పదిహేనురోజులు కాదు. గంట కూడా ఇక్కడ ఉండడానికి లేదు. బట్టలు సర్దుకో..." అన్నాడు.

తల్లి ఏడుస్తూ బతిమాలడం మొదలుపెట్టింది. "జానా... ఒద్దురా... ఇప్పుడిప్పుడే కోలుకుంటున్నాడు రా... నేను తమ్ముళ్లిద్దరిని ఒప్పిస్తానురా..." అన్నది.

"అయితే ఒప్పించు... ఇప్పుడే," నిష్కారంగా అంటూ సెల్ ఫోన్ ఇచ్చాడు. తల్లి కొడుకులిద్దరికీ ఫోన్ చేసింది. మాకేం తెలియదని కచ్చితంగా చెప్పేసారు.

"చూసావా... చూసావా... నన్ను ఇరికించాలని చూస్తున్నావు. అదేం కుదరదు. వెంటనే నడు," అన్నాడు జనార్ధన్.

డాక్టర్ చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు. తల్లి నెత్తినోరు మొత్తుకొని ఏడ్చింది. అయినా వినలేదు జనార్ధన్.

అరగంలో బిల్ పే చేసి తండ్రిని అంబులెన్స్ ఎక్కించాడు. వారంలో తండ్రి పరిస్థితి మొదటికి వచ్చింది.

సరిగ్గా నెల తరువాత రెండవ కొడుకు ఇంట్లో కూడా ఒక శుభకార్యం మొదలయింది.

k



పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ దాదాపు వంద కథల వరకూ రాశారు. ఐదు కథా సంపుటాలు ఊటబాయి, వలస బతుకులు, మా ఊరి బాగోతం, భూమడు, మాయిముంత, రెండు నవలలు- దాడి, జిగిరి; సోరుగడ్ల వ్యాససంపుటి ప్రచురించారు. ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉన్నారు. వీరి కథలు కొన్ని ఇతర భాషల్లోకి అనువాదమయ్యాయి. వివిధ కథల పోటీల్లో వీరి కథలకు బహుమతులు లభించాయి.  
email: peddintiak@gmail.com

k

# డాండే డేమ్

## రైల యెర్షి

k



ఫిల్ హార్మోనిక్ బాక్సాఫీసులో ఉన్న వాలంటీర్, “ఇదిగోండి మీ టికెట్. మీరు C.E.O., బాక్సులో కూర్చుంటారు. యూ గాట్ ద బెస్ట్ సీట్ ఇన్ ద కాన్సర్ట్ హాల్. మీకు మిసెస్ మైరా పాలిన్స్కి ఎలా తెలుసు?”

“నాకామె తెలియదు. ఒకవేళ కలిస్తే, ఇవాళే మొదటిసారి,” అంది డాక్టర్. నిసి పామల్.

“షి ఈజ్ ఏ గ్రేట్ లేడీ. యూ విల్ బి ఇంప్రెస్స్డ్.”

ఎవరీ మైరా? తనైతే షోపేన్ విన టానికి వచ్చింది. పియానో లైవ్ కాన్సర్ట్. మాస్కోలో ప్రజు గెలుచుకుని, అప్ప ట్పించి దేశ విదేశాల్లో మంచి బుకింగ్స్ సంపాదించుకుని, లాస్ ఎంజెలేస్ లో సెటిల్ అయిన అమెరికన్ పియానిస్ట్. ‘బాక్సాఫీసులో నీకోసం టికెట్ ఉంటుంది తీసుకో, నేనూ జూలీ అక్కడ కలుస్తాం,’ అని అంత మాత్రమే బిల్ చెప్పాడు. ఈ మైరాని గురించి ఏం చెప్పలేదే? అంటే ఈ నగరంలో అందరికీ (తనకు తప్ప) ఈమెగారు తెలుసు అన్నమాట- అను కుంది నిసి.

ప్రోగ్రాం తీసుకుని, తిన్నగా పైన బాక్సులోకి పోయి, తన సీటు సంబరు చూసుకుని కూర్చొంది. ఆమెకు ఆ ఎత్తుకు, కొంచెం తల తిరిగింది. పొట్టలో చిన్న నాసియా కెరటం. మరీ ముందు



సీటు.రెయిలింగ్ పట్టుకుని సర్దుకుని కూర్చోంది. గభాలున ముందున్న పిట్టగోడ మీద పెట్టిన తన పర్చును తీసి, జాగ్రత్తగా తన పక్కగా పెట్టుకుంది. అమ్మయ్యో! ఆ పెద్ద బరువు పర్చుగాని గోడ మీద నుంచి కిందకి పడితే- సరిగ్గా కింద వరసల్లో ఖర్వాటు లెందరున్నారో, ఆ 'ధర ఖర్వాటుడొకండు,' పద్యంలోలాగా- మత్పర్చు పాత వేగమునకున్ తక్షణమున్ తచ్చిరమున్ విచ్చెన్... లాంటి ఉపద్రవం, జరగగూడదు. అమ్మయ్యో! అసలే ఏదీ సరిగ్గా సాగటలేదు ఈ సాయంత్రం. ఆమె ఎవరోగానీ, లెట్ మీ నాట్ అప్ సెట్ మై హోస్టెస్, అనుకుని- షోపాన్ గురించి ఏవో ఆలోచనల్లో పడింది.

కొంచెంసేపట్లో, 'ద వ్యూ' షోలో ఊపీ గోల్డ్ బర్గ్ లాగా ఒక చాలా వదులుగా ఉన్న డ్రెస్ వేసుకుని, పైనా అలాగే, ఊపీ లాగా, ఓవర్ సైజు పలచటి పాడుగు సిల్కుకోట్ వేసుకున్న ఒక స్త్రీ వచ్చింది. ఆమె ముఖం చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉంది. వయసు మళ్ళీన ఎలిజబెత్ బేలర్ లా ఉందామె.

నిసి లేచి తనను పరిచయం చేసుకుంది.

ఆమె ఆప్యాయంగా కౌగిలింది, "ఇంతకు ముందు చూశా నేనెక్కడో నిన్ను. ఎక్కడ కార్మియాలజిస్టుగా పనిచేసింది?"

"అ యామ్ సారీ. నేను ఆంకాలజిస్ట్ ని. గుండె డాక్టర్ ని కాను."

ఇంతలోకి బిల్ క్లిఫర్డ్, అతని భార్య (నర్సు), ఇంకో నల్ల జంట (డెంటిస్టులు) బాక్సులోకి వచ్చారు.

మైరా, బిల్ ని కోపంగా చూస్తూ, "ఏమయ్యా! నీ ఒక్క మాట నమ్మేదిలేదు. కార్మియాలజిస్టులను ఈ సాయంత్రం ప్రోగ్రాంకి పిలుస్తున్నానన్నావ్?"

నిసికి నిమిషంలో అర్థమయింది. బిల్, మెడికల్ ప్రొఫెషన్ నుంచి కొందరిని, మైరాకి ఆ సాయంత్రం సి.యి.ఓ. బాక్సులో కంపెనీకి ఎన్నుకున్నాడు. ఎందుకో మరి? మైరావారికి, అతని ద్వారా స్పెషల్ ఇన్విటేషన్లు పంపింది. కాని మైరాకి ఎవరోచ్చేదీ సరిగ్గా తెలియదు.

నిసికి కూడా, తన హోస్టెస్ గురించి కొంచెం కూడా తెలీదు. కానీ, వ్యవహారం చూస్తుంటే, ఆమె ఊళ్ళో ప్రముఖ వ్యక్తిలాగా ఉంది.

పాపం, బిల్ కి తన వల్ల బిజినెస్ డీల్ ఏమీ దెబ్బతినదు కదా! అతడు మంచివాడు. తన ఒంటరితనం గురించి తెలిసిన వాడు. తను అతని గేలరీలో సైన్ వే పియానో కొనుక్కున్నప్పటి నించీ మంచి స్నేహితుడయ్యాడు. తనకి చక్కని పాశ్చాత్య సంగీతం వినిపించాలని, ఆ ఊళ్ళో నలుగురితో తను కలిసి, పార్టీలలో నవ్వుతూ పాల్గొనాలని అతని కోరిక.

నిసి, చనువుగా- "ఎక్కడో పొరపాటు. కానీ ఆ కార్మియాలజిస్ట్ కన్నా నేను లక్ష్మీ. మిమ్మల్ని కలిశాను. ఈ అందమైన

సాయంకాలం మీ అందరితో కలిసి షోపాన్ వినబోతున్నా," అంది.

మైరా కరిగిపోయింది. వెంటనే సర్దుకుని, - "ఈ కాన్ఫర్స్ పియానిస్ట్ ని తప్పకుండా వినాలి. హి ఈజ్ ఎ డ్రీమ్. తర్వాత చిన్న పార్టీ. అతన్ని, ఫిల్ హార్మోనిక్ మ్యూజిక్ కండక్టర్ నీ ముఖా ముఖీ కలవొచ్చు."

కింద, ఆర్యోస్థా మొదలయింది. వారంతా నిశ్శబ్దమైపోయి ప్రోగ్రాంలో లీనమైపోయారు.

మధ్యలో ఒకసారి, నిసి పక్కని నర్సు, చెవిలో గుసగుస గా అంది. "మైరాకి ఇప్పుడు ఎనభయ్యిల్లో వయసు. ఒక ముప్పు య్యేళ్ళుగా ఈ ఫిల్ హార్మోనిక్ ని పెంచుతూ వచ్చింది."

"ఓ! హా నైస్! నాకీమె అసలు తెలియదు, అంత అందంగా ఎలా ఉంది!" అంది నిసి.

మళ్ళీ సంగీతంలో విరామం వచ్చినప్పుడు, మళ్ళీ నిసి చెవిలో, నర్సు జూలీ,

"క్రేజీ కూర్చో- అని వరసగా పదిహేనో ఎన్నో ఎమ్మీ ఎవార్డులు వచ్చాయి. సెమీ రియాలిటీతో అల్లిన సీరీస్ అవి. ఆ షోలో హీరో, మైరా భర్తని ఆధారంగా తీసుకుని, రాశారు. అతడు ఒక బిజినెస్ డైకూన్."

నిసి- "1950, 60ల్లో అమెరికాలో, న్యూయార్క్ లో ఆడ్వర్టైజింగ్ జయంట్స్ ని గురించిన షోనా? ఓరినీ! నే నమ్మ లేకపోతున్నా."

నర్సు గర్వంగా- "ఐ నో. యు డోంట్ నో. హీ ఈజ్ డెడ్. మైరా ఈజ్ ఎ పవర్ హౌస్ ఇన్ దిస్ టౌన్," అతి మెల్లగా అని ఊరుకుంది.

నిసి- ఇప్పటికైనా తన హోస్టెస్ ని గురించి కొంతైనా తెలిసింది కదా అని- 'అప్పుడప్పుడూ సోసైటీ గురించి నాకు అప్ డేట్లు పంపమనాలి జూలీని,' -అని మెంటల్ నోట్ పేడ్ లో రాసుకుంది.

పియానిస్ట్, కేజువల్గా డ్రెస్ చేసుకున్నాడు. కాన్ఫర్స్ పియానిస్ట్ నల్లదుస్తుల డ్రెస్ కోడ్, ఫిల్ హార్మోనిక్ వారి స్టేజ్ ఆచారాలు ఏమీ పాటించ లేదు. కానీ ఆ సాయంత్రాన్ని పూర్తిగా డామినేట్ చేశాడు. సందేహం లేకుండా ఆ సాయంత్రం, ఇతర వయొలిన్, వయొలా వాయిద్యగాళ్లు అతనికి కేవలం కొంత సపోర్ట్ మాత్రమే.

విరామంలో, మైరా గెస్ట్లకు బాక్సులోనే ఆతిథ్యం. నిసి తనకు షాంపేన్ కావాలంది. మైరా, తను మధ్యం తాగనని, కావాలంటే పక్క బాక్సు నుంచి తెప్పిస్తానంది.

"వద్దులే. మంచినీళ్లు ఇవ్వు, చాలు," అంటే మైరా నవ్వుతూ, "ఇండియానాలో, స్టేట్ యూనివర్సిటీలో, నేను బిజినెస్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ కోర్సులు తీసుకుంటున్నప్పుడు, నాకు

కొందరు ఇండియన్ స్టూడెంట్లని ఎసైన్ చేసేవారు. నన్ను వాళ్ళు 'మీరా' అని పిలిచేవాళ్ళు. నేను అప్పుడప్పుడూ, వాళ్ళకు కర్ర పొడరూ, క్యూమిన్ వేసి వంటచేసి పెట్టేదాన్ని. మగపిల్లలు ఇండియా పెళ్ళి చేసుకోవడానికి పోయి వస్తుండేవారు. తిరిగి వచ్చినప్పుడల్లా, మీ దేశంలో పొడుగ్గా వేసుకునే అంగీలు-వాటిని ఏమంటారా?" అని నిసిని భుజం మీద పొడుస్తే, ఆమెకు మైరాకి కావాల్సిన పదం ఏమిటో గబుక్కున తెలియలేదు.

పక్కన నర్సు- "నెహ్రూ కోట్," అని టక్కున అందించింది.

మైరా- "నాకు ఆ 'నెహ్రూ కోట్', ప్రతిసారీ మళ్ళీ ఒక 'సారీ' తెచ్చి ఇచ్చేవారు. నేను ఇండియన్లకు పార్టీలిచ్చేప్పుడు, అవి చుట్టుకునేదాన్ని. మగపిల్లలు, వాళ్ళకు నా వంట బాగుండే దంటా, నన్ను వాళ్ళ పెళ్ళాలకు కుకింగ్ కోర్సులు తియ్యమనే వాళ్ళు," అంది.

డెంటిస్టులు, బిల్, మౌనంగా ఆ సంభాషణ వింటున్నారు.

నిసి, "1960లా? అప్పుడు నేనేం చేస్తున్నానబ్బా!" అంది తమాషాకి.

"నువ్వొకా హైస్కూలు దాటి ఉండవు. షికాగోలో ఏ హాస్పిటల్లో పని చేసావు?" అంది నిసిని.

"ఎక్కడా చెయ్యాలా. నేను న్యూయార్క్ డాక్టర్ని. ఇల్లినాయ్, ఇండియానాలో యూనివర్సిటీలు, హాస్పిటల్స్ నాకు అసలు తెలీదు."

మైరా మళ్ళీ బిల్ని తినేసేట్టు చూసి- "గుండె డాక్టరూ

కాదు, షికాగో నుంచి రాలేదు? అన్నీ తప్పే. నువ్వు చెప్పే వాయిద్యం ఒక్కటి కూడా ఇక నేను కొనను," అంది.

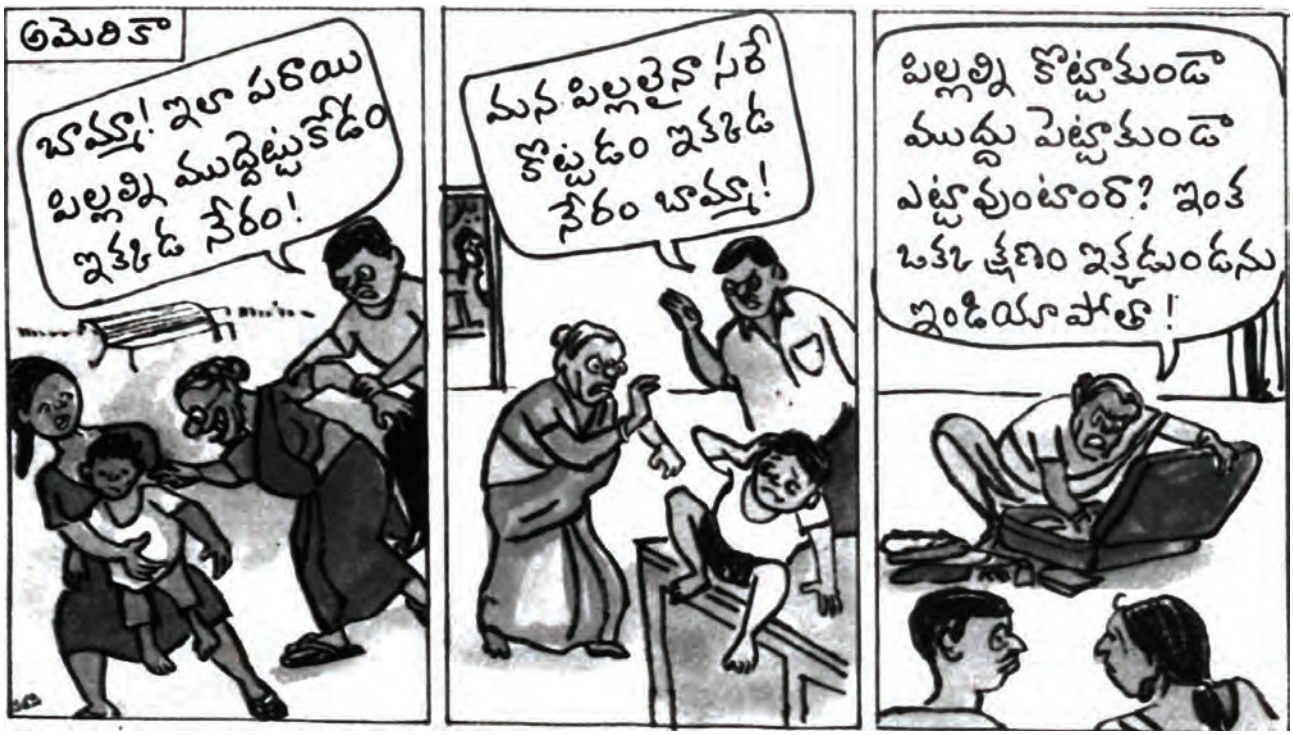
బిల్ అస్పష్టంగా ఏదో అన్నాడు, ఇంకో డాక్టర్, ఎందుకో రాలేదంటూ.

తర్వాత మైరా, తనకీ మధ్యే వచ్చిన గుండెజబ్బు గురించి, నాలుగు వారాలు టెక్సాస్ హాస్పిటల్లో ఉండాల్సి వస్తే భరించలేక పోయాననీ, హాస్పిటల్లో భోజనం ఇంత కూడా సహించక ఇండియన్ సైన్ వంట చేసుకుని తిన్నట్టు, అక్కడి డాక్టర్లకు, సంగీతం వినిపిస్తే చాలు పేషెంట్లకు, జబ్బులన్నీ నయమై పోతాయి, ఇప్పటి పిచ్చి వైద్యాలు మానేసి, ఒక సంగీతం విభాగం తెరవమని తను చెప్పినట్టు-

ఇలా కబుర్లన్నీ -ఆమె చెబుతోంది. పెద్దామెగదా. బాక్సు ఆమెదేనయ్యే. ఫిల్ హార్మోనిక్ అంటారా, అదీ ఆమె క్రియేషన్. మల్టీ మిలియనీరు. ఆ Grand Dame మాటలు, మిగతావారు మర్యాదగా, అప్పుడో మాట అప్పుడో మాట అందిస్తూ విన్నారు.

నిసిని మాత్రం, ఆ విరామం అంతసేపూ, భుజం మీద వేసిన చెయ్యి తియ్యకుండా, కావించుకునే ఉంది. ప్రోగ్రాం అయిపోయాక, తన ప్రైవేట్ పార్టీలో, కాన్సర్ట్ పియానిస్ట్కి పరిచయం చేసింది. "అతనితో మాట్లాడాలంటే నాకు భయం. నాకు సంగీతం గురించి ఏం తెలుసనీ? కొంచెం రిలాక్స్ అవటానికి ఇప్పుడైనా ఇంత ఎర్ర వైనం ఇస్తావా మైరా?" అంటే,

"అల్పహాల్ నా చేత్తో నేనివ్వను. కావాలంటే బార్



ఓపెన్ గా ఉంది తెచ్చుకో,” అనేసి వెళ్ళిపోయింది మైరా.

నిసి, పియానిస్టి- అతడి పియానో వాయిద్యం అద్భుతంగా ఉందనీ, షోపాన్ స్పియానో వింటే, అతని కాలపు ఉమన్ రైటర్-జార్జ్ సేండ్స్ కి, షోపాన్ పియానో కిందే పడుకుని ఎందుకు ఉండి పోవాలనిపించిందో నాకిప్పుడు తెలిసింది - అని చెప్పింది.

అతను- “ఓ! పాత మూవీ promptu, రైట్? నాకూ ఇష్టం,” అని నవ్వాడు.

పార్టీ అయిపోయాక, కారులో వెనక్కి వస్తూ, మైరా కబుర్లు గురించి అలోచించింది నిసి. ప్రపంచానికి, ఇంకా ఇండియా ఉత్త చీరలూ, కర్రీ పాడరూ, మసాలా దినుసులలాగా కనిపిస్తోందా? అనుకుంది.

ఈమెను మీరా అని ఇండియన్ విద్యార్థులు పిలవటం- కూల్ డ్రింక్ లూ, కాస్మెటిక్సు అమ్మే బొమ్మలూ, కేష్ నుల్లా సృష్టించిన ఈమె తర్వాత క్లాసికల్ సంగీతానికి అంకితం కావటం, తన వ్యాపారపు చాకచక్యం ఇలా దారి మళ్ళించి, సంగీతాన్ని ప్రజలకు అమ్మటమే (అదేలే ప్రజల అభిరుచిని మెరుగు పరచటం,) రోజువారీ కార్యక్రమంగా చేసుకోటం విచిత్రంగా అనిపించింది.

నిసికి ఏదో సందిగ్ధం? మైరా తనతో ఆదరంగానే మాట్లాడింది. కానీ ఆమెకు ఏదో ఆందోళన? తన వల్ల? ఏదో అయిష్టం?

ఉత్సృత ఆపుకోలేక, ఇంటర్ నెట్లో వెతికింది. మైరాని గురించీ, ఆమె భర్తని గురించీ వివరంగా చదివింది.

ఇదీ అక్కడ ఇచ్చిన సమాచారం.

రేమండ్ పాలిస్నీ, 1950ల నుండి ఓ ముప్పయ్యే నలభై ఏళ్ళు, అతడు పనిచేసేదంతా, సిగరెట్ల అడ్వర్టైజ్ మెంట్స్ రాయటానికి. సిగరెట్ తాగటం గ్లామరస్ అని చూపటానికి. బిల్ బోర్డ్ల మీద, ఆకర్షణీయమైన బొమ్మలూ, కేచీ స్లోగన్లతో, ప్రజలను ఆకర్షించి, సిగరెట్ల అమ్మకం పెంచటానికి.

రేమండ్ పాలిస్నీ, చైన్ స్మోకర్. ఆల్కహాలిక్. ఉమనైజర్.

యాభయ్యల వయసులో రేమండ్, మొదటి భార్యకు విడాకులిచ్చి, మైరాని రెండో పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఇద్దరూ బిజినెస్ ఎక్సెక్యూటివ్లుగా ఎంతో పైకి వచ్చారు. ఒకరంటే ఒకరికి ఎంతో ఆరాధన. మోజు. మైరాని పెళ్ళి చేసుకున్న ఒక పదేళ్లలోనే, అతడు జబ్బుపడి, చనిపోయాడు.

ఇటీవలికాలంలో, మెడికల్ సైన్సు ద్వారా, సిగరెట్లు కాల్షి టానిక్ - లంగ్ కేన్సర్, ఇతర కేన్సర్లకూ ఉన్న సంబంధం, టోబాకో వల్ల కలిగే ఇతర హానీ, బయటపడింది. ఆ తర్వాత, అమెరికాలో, టోబాకో కంపెనీల వాళ్ళు, డాక్టర్ల పరిశోధనా ఫలితాలను మాపు చెయ్యటానికి ఎంతో ప్రయత్నించారు. సిగరెట్ల వల్ల అనారోగ్యం వచ్చిన ప్రజల క్లెయిమ్లు రద్దు చెయ్యటానికీ, నష్ట పరిహారాలు ఇవ్వకుండా చూట్టానికీ, ఎంతో డబ్బు ఖర్చు పెట్టారు. కాని కాల క్రమేణా, సిగరెట్ల తాగటం ప్రమాదకరమని వార్నింగులు, తప్పని సరి అయ్యాయి. అమెరికాలో సిగరెట్ల పబ్లిక్ ప్లేసుల్లో కాల్షిటం నిషేధించారు. సిగరెట్ అడ్వర్టైజ్ మెంట్ విజర్డ్ గా, షోకి లాగా, 1960 ల అప్పటి సమాజంలో పలుకుబడి, డబ్బు సంపాదించిన రేమండ్ పాలిస్నీ లాంటివాళ్ళకి, ఇప్పుడు సమాజంలో విలువ సున్నా కూడా కాదు, మైనస్.

కేన్సర్ ఫీల్డ్ లో పని చేసిన నిసికి, ఈ సిగరెట్లు, పొగాకు చుట్టలు, చరిత్ర తెలియనిదా? మైరా భర్త ఎలా మరణించాడో, ఏ జబ్బుతో మరణించాడో, నిసికి ఊహించటం కష్టమా? ఒక గాఢ ప్రేమికగా, మైరా సొంత వేదనలు; ఆత్మకథల రూపంలో ప్రజలకు చేసుకునే నివేదనలు; తెలిసో తెలియకో వృత్తులలో ఇతరులకు చేసిన కీడుకు చేసుకునే ప్రాయశ్చిత్తాలు; ఇట్టి మనస్సంఘర్షణలు, నిసికి తెలియనివా?

k



లైలా యెర్నేని ఇండియాలనూ, అమెరికాలోనూ చదువుకుని పాతికేళ్లు అమెరికాలో డాక్టరుగా పనిచేసి, నిరమించి, పుస్తకాలు చదువుకుంటూ, అప్పుడప్పుడూ సీనిమాలు చూస్తూ, కాన్సాసు మీద బొమ్మలు వేస్తూ ఫ్లోరిడాలో నివాసం ఉంటున్నారు.





# టెలుగు వెలుగులు

k

నాయని కృష్ణమూర్తి

k

రాజు గారి టేబుల్ మీద మూడు రకాల బ్రేలు ఉన్నాయి. ఎడంచేతివైపు బ్రే మీద 'అత్యవసర సమస్యలు' అని లేబుల్ ఉంది. మధ్య దానిమీద 'అవసర సమస్యలు', కుడిచేతివైపున్న దానిమీద 'సమస్య కాని సమస్యలు' అని ఉంది.

ఏమీ తోచని రాజుగారు అత్యవసర సమస్యలున్న బ్రేని ముందుకు జరుపుకొన్నాడు. ఒక్కో పైలుని తీసి కాగితాలు తిరగేశాడు. ఏదీ అత్యవసర సమస్యగా కనిపించలేదు రాజుగారికి. ఆ పైళ్ళన్నీ తీసి 'అవసర సమస్యలు' బ్రేలో పడేశాడు. ఆ బ్రేలో పైళ్ళ సంఖ్య పెరిగిపోయింది. కాస్తేపు కళ్ళు మూసుకొని దాన్ని ముందుకు జరుపుకొన్నాడు. ఒక్కో పైలు తీసి, కొన్ని క్షణాలపాటు చూసి 'సమస్యకాని సమస్యలు' బ్రేలో పడేయడం మొదలు పెట్టాడు. ఆ పని పూర్తయింది.

ఇక తను పరిష్కరించాల్సిన సమస్యలేవీ కనిపించలేదు రాజుగారికి. పైళ్ళలో లేని సమస్యలేవన్నా బుర్రకు తోస్తాయా అని కళ్ళు మూసుకొని తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. ఎంతసేపు ఆలో చించినా రాజ్యమంతా సుభిక్షంగా ఉన్నట్టు, ప్రజలకు ఏ సమస్య లేనట్టు అనిపించింది.

ఎందుకైనా మంచిదని మంత్రిని పిలిపించాడు. "ఏమయ్యా మంత్రి... మన రాజ్యమంతా సుభిక్షంగా ఉంది. ప్రజలంతా సుఖంగా ఉన్నారని నేననుకొంటున్నాను. నువ్వే మంటావు? ఔను కదూ..." గత్యంతరం లేని మంత్రి తల ఆడించాడు.



“నేను ఉత్తమమైన రాజును అనుకొంటున్నాను. నువ్వే మంటావు? ఔనంటావు కదూ...!”

“ఎప్పటికప్పుడు ప్రజల సమస్యను పరిష్కరించే వ్యక్తిని ఉత్తమమైన రాజు అనొచ్చు... మీరూ అలాంటివారే...” అంటూనే రాజుగారి బేబుల్ మీదున్న పైళ్ళ వంక చూశాడు. అత్యవసర సమస్యలు, అవసర సమస్యలు వాటికి సంబంధించిన డ్రైలలో లేవు. అన్ని పైళ్ళూ సమస్యకాని సమస్యల డ్రైలో ఉన్నాయి. అంటే వాటి భవిష్యత్తు చెత్తబుట్ట.

“ప్రస్తుతం నాకు ఏ సమస్య కనిపించడం లేదు.”

రాజుగారి స్టేట్ మెంట్ కు బేబుల్ మీది నుండి చూపు తిప్పకుండానే మంత్రి తల ఆడించాడు ఔనన్నట్లు. రాజుగారు కొనసాగించారు. “నీ మంత్రి బుద్ధికి ఏ సమస్య అయినా ఉంది అనిపిస్తే చెప్పు. ఇరవై నాలుగ్గంటల్లోపల పరిష్కరించేస్తాను!”

మంత్రి నీళ్ళు నమలూడు. రాజుగారికి కోపం వచ్చింది. ‘నారాజ్యంలో ఎవరూ నీళ్ళు నమలడానికి వీలేదు. తప్పనిసరిగా ఏదో ఒకటి నమలుకోవాల్సిన పరిస్థితి వస్తే ఏ బ్రాండ్ నో, విస్కీ, రమ్మో... అంతే! నీళ్ళు నమలకూడదు!’

‘ప్రస్తుతం ప్రజలు అదేపని చేస్తున్నారు మహాప్రభో... దేశంలో ఏ మూల చూసినా మంచినీటి కరవే కనిపిస్తోంది. అందు కని ప్రజలు నీళ్ళు నమలడానికి బదులు చీప్ లిక్కర్ నీళ్ళు నములుతున్నారు!’

“చాలా మంచిపని చేస్తున్నారు. దీనర్థం ఏమిటంటే మన దేశం అభివృద్ధి దిశలో దూసుకుపోతోంది. నీకో రహస్యం తెలుసా? అభివృద్ధి చెందిన చాలా దేశాల్లో మంచినీళ్ళకు బదులు బీరు తాగుతారు.”

“అయితే మనకు మంచినీటి సమస్య లేదంటారు...”

“నో... ఉంది అనిపించినా అది సమస్య కాదు. మనం చీప్ లిక్కర్ కూడా ప్రజలకు అందుబాటులో ఉంచలేని దుస్థితి ఏర్పడితే అప్పుడు మంచినీటి సమస్య ఉన్నట్టు. అండర్ స్టాండ్... అర్థమయిందా? గుర్తు పెట్టుకో... మంచినీళ్ళు లేకుండా ఎవరూ చనిపోరు...”

మంత్రి అందుకొన్నాడు. “ఒకవేళ ఎవరైనా చనిపోయి నట్టు వార్తవస్తే కారణం మంచినీటి కొరత కాదు. మద్యం కొరత అని అర్థమవుతుంది.”

“వేరేగుడ్! బాగా చెప్పావు. ఇంకేదైనా సమస్య అనిపిస్తే చెప్పు.”

“విద్యుత్తు...”

రాజుగారు పకపకా నవ్వారు. “నీళ్ళే లేకపోతే విద్యుత్తు ఎలా వస్తుందయ్యా? కాబట్టి విద్యుత్తు కొరత అనేది సమస్య కానేకాదు.”

మంత్రికి ఒప్పుకోవాలనిపించలేదు. “మీరది సమస్య కాదంటే ఎలా? విద్యుత్తు కొరత కూడా ఒక సమస్య అని నాకు బలంగా అనిపిస్తోంది.”

రాజుగారు మంత్రిని కొంచెం దగ్గరగా రమ్మని, రహస్యం చెబుతున్నట్టు, “మనం దేన్నయితే పరిష్కరించలేమో దాన్నసలు సమస్యగానే గుర్తించకూడదు.”

జ్ఞానోదయమయినట్లు మంత్రి తల ఆడించాడు.

“కాబట్టి మంత్రి... మనం పరిష్కరించగలిగే సమస్య ఏదైనా ఉంటే చెప్పు. ఇప్పుడే దాని అంతు చూసేద్దాం.” మంత్రి నోరు తెరచి ఏదో చెప్పబోయే లోపలే రాజు మళ్ళీ అందు కొన్నాడు. “నువ్వు ఆహార సమస్యల్ని, రైతు సమస్యల్ని ఏకరువు పెట్టాద్దు. అవన్నీ నీటితో లింకు ఉండేవే. మనమేమైనా మాంత్రి కులమా మేఘాల్ని సృష్టించి, వర్షాలు కురిపించి ఈ సమస్యల్ని పరిష్కరించడానికి!”

మంత్రి తలాడించడం తప్ప ఇంకేమీ చెయ్యలేక పోయాడు. ఇద్దరూ కళ్ళు మూసుకొని ప్రజాసమస్యల్ని గుర్తించడానికి ఆలోచించసాగారు.

చప్పున ఏదో గుర్తుకు వచ్చినట్లు తల విదిలించుకొన్నాడు మంత్రి. “ప్రభూ... ఈమధ్య తమరు ప్రపంచ తెలుగు మహా సభల్ని విజయవంతంగా నిర్వహించారు. గుర్తుందా?”

“యస్ యస్... అండ్ ఇట్ వాజె గ్రాండ్ సక్సెస్... నా కెంతో హ్యాపీగా ఉంది.”

“ఆ సభల సందర్భంగా తమరు ఒక అజెండాను ప్రకటించారు. గుర్తుందా?”

రాజుగారు నొసలు చిట్టించారు. “మాటిమాటికీ గుర్తుందా గుర్తుందా అంటావేమిటయ్యా! జరిపిన సభలన్నింటినీ, వాటి అజెండాలతో సహా గుర్తు పెట్టుకోవాలా? అసలు నిన్ను నేను అడిగిందేమిటి? నువ్వు చెబుతున్నదేమిటి? ప్రజా సమస్యలేవైనా ఉంటే చెప్పవయ్యా మగడా అంటే... నువ్వేదో బెల్గా మహాసభల గురించి చెబుతున్నావు...”

“ఆరోజు మీరు సభలో ఒక ప్రకటన చేశారు. మన తెలుగుభాష అంతరించిపోయే ప్రమాదం ఉంది. మన తల్లి భాషను మనం కాపాడుకోవాలి. ఇది చాలా ముఖ్యమైన సమస్య గా నేను పరిగణిస్తున్నాను అన్నారు.”

“సర్సరే... ఆ అజెండా పాయింట్లెవో చెప్పు. క్షణాల్లో పరిష్కరించేస్తాను.”

మంత్రి అయోమయంగా, “క్షణాల్లోనా...?” అన్నాడు.

“ఏం? అంతకంటే ఎక్కువ టైం పడుతుందా? చెప్పు. మొదటి పాయింట్లెవో చెప్పు చూద్దాం.”

“ప్రతి విద్యార్థి పదోతరగతి వరకూ చదివే సబ్జెక్టుల్లో తెలుగు కూడా విధిగా ఉండి తీరాలి. ఇదీ మొదటి పాయింటు.”

ఒకక్షణం ఆలోచించారు రాజుగారు. “ఇది సమస్య ఎందుకయింది? ప్రతి క్లాసులోనూ బెల్గా సబ్జెక్టు చెప్పండి అని ఒక ఆర్డర్ పడేస్తే పోలా?”

“తెలుగు సబ్జెక్టు చెప్పడానికి తెలుగు పాఠ్యపుస్తకాల వుండాలి కదా...”

‘అయితే దిస్సియర్ బెక్స్ బుక్ ప్రిపరేషన్ - నెక్స్ట్ ఇయర్ టీచింగ్ అందాం.’

“మీరు చెప్పినట్లు అన్నీ అంత సులభంగా జరగవు. ఈ భాషా సంస్కృతుల వ్యవహారం చూడ్డానికి ఒక ప్రత్యేక మంత్రిత్వ శాఖ ఉండాలి.”

“ప్రత్యేకంగా దీనికోసం ఒక మంత్రిని పెట్టుకోవడానికి



నాకేం అభ్యంతరం లేదు. అయితే ముందుకొచ్చేవాళ్ళు ఎవరు? ఒక రహస్యం చెప్పనా? టెల్గా భాషలో ఉండే అక్షరాలన్నీ తప్పుల్లే కుండా రాయగలిగినవాళ్ళు ఎంతమంది ఉంటారు? ఎవరూ ఉండరు. ఒకవేళ ఉన్నా వాళ్ళు ఈ శాఖను వద్దు పొమ్మంటారు. వాళ్ళు కోరుకొనే శాఖలు వేరు. కాబట్టి నో టెల్గా మంత్రి శాఖ.”

“సంగీత, నాటక, సాహిత్య అకాడమీల పునరుద్ధరణ కూడా చేస్తామన్నారు.”

“దట్స్ నో ప్రాబ్లెమ్. మనవాళ్ళలో చాలామంది ఈ పోస్టుకు ఎగబడతారు.”

“నిజమే ప్రభూ... ఈ అకాడమీ ఇన్‌ఛార్జ్‌లకు మంచి వినోద కాలక్షేపం. ఆప్తులకు, బంధువులకు, తమ ప్రాంతంవారికి బహుమతులు ఇచ్చుకోవచ్చు, పుచ్చుకోవచ్చు. ఎంతోమంది కళాకారులు పరిచయమవుతారు.”

“యస్సెస్... రేపు గుర్తుచెయ్య. ఆ పని పూర్తి చేద్దాం. నెక్స్ట్ పాయింట్-...”

“సిటీలో షాపింగుకు వెళ్ళే ప్రతిషాపు ముందరా నేమ్‌బోర్డ్ ఇంగ్లీషులో ఉంటోంది. దుకాణాల పేర్లన్నీ తెలుగులోనే ఉండాలని, దానికి తగిన చర్యలు తీసుకొంటామని తమరు సెలవిచ్చారు.”

“ద వెరీ ఐడియా ఇట్‌సెల్ఫ్ ఈజ్ నాన్సెన్స్. క్యారీస్ నో మీనింగ్. ఏమయ్యా... ఎవడైనా దుకాణం ముందు బోర్డు ఎందుకు పెడతాడు? బజార్లో వచ్చేపోయే వాళ్ళకు ఆ షాపులో ఏముందో తెలియడానికి. మెడికల్‌షాప్ అని ఇంగ్లీషులో ఉండే బోర్డును నువ్వు టెల్గాలో రాయమంటావు. వాడు ‘మందుల దుకాణం’ అని రాస్తాడు. సాయంత్రం పొద్దు పోయింతర్వాత ఒకడొచ్చి బ్రాందీ క్వార్టర్ బాటిల్ ఇవ్వమంటాడు. షాపువాడు ‘ఇది ఆ మందుల షాపు కాదు. ఈ మందులు వేరు’ అంటాడు. వచ్చినవాడు ఒప్పుకోడు. మందంటే బ్రాందీ, విస్కీ, రమ్ ఇలాంటి వాటిల్లో ఏదో ఒకటి మాత్రమే అని వాడి స్థిరమైన అభిప్రాయం. పెద్ద గొడవ అవుతుంది. అట్లాగే వైన్‌షాప్ అనే బోర్డును టెల్గాలో రాయాలంటే ఎంత చావొచ్చి పడుతుంది! ఆఖరికి వైన్‌షాపు వాడు ‘ద్రాక్షాసవ విక్రయకేంద్రం’ అని రాయిస్తాడు. దాన్ని చదివిన వాళ్ళు అర్థంకాక అయోమయంలో రోడ్డుకు అడ్డంగా పడిపోతారు. అప్పుడు శాంతిభద్రతల సమస్య ఒకటి మొదలవుతుంది. కాబట్టి మంత్రి... దుకాణాలపేర్లు టెల్గాలోనే ఉండాలన్న నియమాన్ని వద్దనుకొంటే మంచిది. తర్వాత వచ్చే టెల్గా గొడవ పాయింట్ మిటి చెప్ప.”

“పాలనాభాషగా తెలుగునే ఉపయోగించాలి. అన్ని ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లోను తెలుగులోనే కార్యకలాపాలు నిర్వహించాలి అని ఆదేశించారు...” ప్రభువులవారు ఈ పాయింటుకు ఎలా స్పందిస్తారో అర్థంకాకుండా నిలబడ్డాడు మంత్రి.

రాజుగారు ఆలోచనలో పడ్డారు. మూడుమార్లు నిలువుగా, అయిదుమార్లు అడ్డంగా తల ఊపాడు. మంత్రి ఊపిరి బిగబట్టి చూస్తున్నాడు.

ఎట్టకేలకు రాజుగారు పెదవి విరుస్తూ నోరు తెరిచారు.

“ఇది సమస్య ఎలా అయింది?” సూటిగా అడిగాడు.

“ఎందుకంటే - ఇంతవరకూ మనం పాలనా వ్యవహారాలన్నీ ఇంగ్లీషులోనే జరుపుతున్నాము...”

“ఇప్పుడు ఆ ఇంగ్లీషును వదిలిపెట్టి అన్ని పైళ్ళూ టెల్గాలోనే రాసుకోవాలి. అంతేకదా... స్ట్రీక్ట్ గా ఫాలో కమ్మని ఆర్డర్ ఇమ్మూ చేసేద్దాం.... వెరీ సింపుల్...”

“అది మీరు చెప్పినంత సులభం కాదు మహాప్రభో... మన సిబ్బంది అంతా ఇంగ్లీషు కొట్టుడికి అలవాటు పడిపోయారు. ఇప్పుడు తెలుగులో రాయాలంటే ప్రతిఒక్కరూ చేతు లెత్తేస్తారు.”

“వై? వాట్స్ ద ప్రాబ్లెమ్?”

“షైల్ పదం దగ్గర్నుండి ఓట్, కేస్, కలెక్టర్, అప్పీల్, బిల్, మైల్, రబ్బర్, స్టేషన్, హాల్- ఇలా అన్నీ ఇంగ్లీషు పదాలే... వీటికి తెలుగుపదాలు సులభస్థాయిలో దొరకవు.”

“వెరీబ్యాడ్ బ్యాడ్... అసలీ ఇంగ్లీషు పదాల్ని మన టెల్గా భాషలోకి స్మగ్లింగ్ చేసిందెవరు?”

“ఇంగ్లీషోల్లు.”

“ఇంగ్లీషోల్లంటే గుర్తుకొస్తా ఉంది. ఆయనెవరో సి.పి. బ్రౌన్ అనే ఆయన టెల్గా-ఇంగ్లీషు, ఇంగ్లీషు-టెల్గా డిక్షనరీలు రాశాడు కదా... ఆయన నువ్వు చెప్పేలాంటి డిఫికల్ట్ వర్డ్స్-పట్టించుకోలేదా?”

“కొన్ని ఇంగ్లీషు పదాలకు తెలుగు రాశాడు. కొన్నింటికి రాయలేదు.”

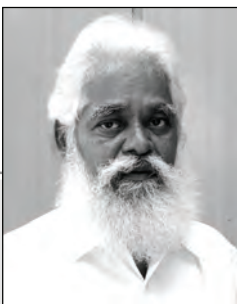
“ఆ సి.పి. బ్రౌన్ ను ఓమారు పిలిపించండి. నేను మాట్లాడుతాను. ఇంగ్లీషు-టెల్గా కమిటీకి ఆయన్నే అధ్యక్షుడిగా చేసి ఈ సమస్యను పరిష్కరించేస్తాను.”

“నా జ్ఞానాన్ని తమరు క్షమిస్తానంటే ఒక మనవి...”

“క్షమించేశాను. అదేదో మనవి చేసుకోండి.”

“సి.పి. బ్రౌన్ గారు చనిపోయి వంద సంవత్సరాలు దాటిపోయింది!”

k



నాయుని కృష్ణమూర్తి కథకుడు, నవలాకారుడు. పిల్లల కోసం నిఘంటువులు తయారుచేశారు. రామాయణ, భాగవతాలను సరళ తెలుగులో రచించారు. చిత్తూరు జిల్లా చౌడేశల్లిలో విజయవాణి పబ్లికేషన్స్, ప్రింటింగ్ (పెన్సు) నిర్వహిస్తున్నారు.



# భోజ్యేషు మాత!

k

k

సక్రం మందసాపి

సీతాపతి హ్యూస్టన్ ఇంటర్ కాంటినెంటల్ ఎయిర్పోర్ట్లో పాసింజర్లు బయటికి వచ్చేచోట గంట నుంచి ఎదురు చూస్తున్నాడు.

ఫ్రాంక్ఫర్ట్ నుంచి అప్పుడే విమానం దిగినట్టు గోడ మీద మానిటర్ చూపిస్తున్నది. సీత కస్టమ్స్, ఇమిగ్రేషన్ పూర్తి చేసుకుని రావటానికి ఇంకో గంట పడుతుందని సీతాపతికి తెలుసు. అయినా అతని హడావిడి అతనిది.

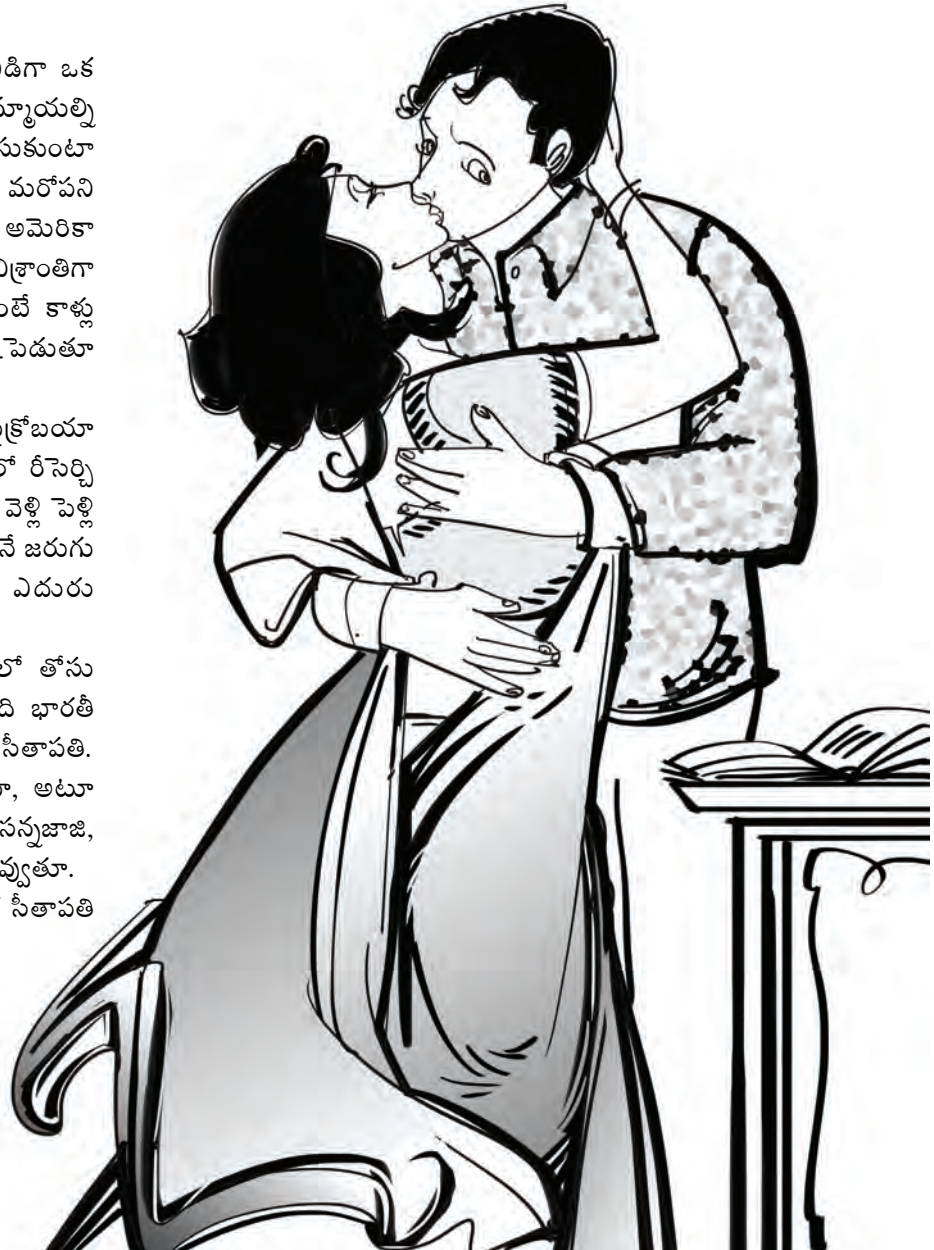
దానికి కారణం రెండు నెలల క్రితం హడావిడిగా ఒక శనివారం ఇండియాలో దిగి, ఆదివారం అరడజను అమ్మాయిల్ని చూసి, సోమవారం వాళ్లల్లో తను ఎంచుకున్న సీతని చేసుకుంటానని చెప్పేసి, గురువారం పెళ్లి చేసేసుకుని, శుక్రవారం మరోపని కూడా కానిచ్చేసి, మళ్ళీ శనివారం రాత్రికే బయల్దేరి అమెరికా వచ్చేశాడు. అప్పుడంత హడావిడి పడినవాడు ఇప్పుడు విశ్రాంతిగా ఎలా ఉంటాడు? కాలు గాలిన పిల్లిలా తిరుగుతుంటే కాళ్లు నొప్పిపుట్టి, త్వరత్వరగా తెలుగులో నిమిషాలు లెక్కపడుతూ అక్కడ వున్న కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

సీతాపతి ఏడేళ్ల క్రితమే అమెరికా వచ్చాడు. మైక్రోబయా లజిలో పీహెచ్డి పూర్తిచేశాక, అక్కడెయూనివర్సిటీలో రీసెర్చ్ విభాగంలో ఉద్యోగం ఇచ్చారు. తర్వాత ఇండియాకి వెళ్లి పెళ్లి కూడా చేసుకు వచ్చాడు. అన్ని అతను అనుకున్నట్టుగానే జరుగు తున్నందుకు సంతోషపడుతూ, సీత రాకకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు.

కొంచెంసేపటికి పెద్ద సూట్‌కేసులు బండిలో తోసు కుంటూ ఒక్కొక్కళ్లే వస్తున్నారు. వారిలో కొంతమంది భారతీ యులు. ఆత్రంగా వారిలో సీత కోసం చూస్తున్నాడు సీతాపతి.

ఆ కొత్త వాతావరణానికి కొంచెం బిత్తరపోతూ, అటూ ఇటూ చూసుకుంటూ ముందుకి వెళ్లిన ఒక సన్నపాటి సన్నజాజి, సీతాపతిని చూసి “ఏమండీ,” అని పిలిచింది చిరునవ్వుతూ.

ఆ అమ్మాయి ఎవరిని పిలుస్తున్నదో తెలియక సీతాపతి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. వెనకాల ఎవరూ లేరు.



“నేనండీ సీతని,” అంది సీత మూతిని సున్నాలా చుట్టి. ఏ అమ్మాయి అయినాసరే మూతి అలా సున్నాలా పెడితే సీతాపతికి ఎంతో ఇష్టం. పెళ్లిచూపుల్లో అలా చూసే, సీతని చేసు కుంటానని చెప్పాడు సీతాపతి. ఇప్పుడూ అది చూసే సీతని వెంటనే గుర్తు పట్టేశాడు కూడాను.

“హాయ్ సీతా! ఎలా అయింది ప్రయాణం. ప్లెన్ లో నిద్ర పోయావా? మన భోజనం పెట్టారా? కస్టమ్స్ వాడు ఏమీ కస్టమ్స్ ఇవ్వలేదు కదా?” చకచకా అడిగేశాడు. అడిగి, జవాబులకి ఎదురుచూడకుండానే ఆమెని కౌగలించుకుని, బుగ్గ మీద ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. సీత సిగ్గుపడిపోయి సామానుల బండిని ముందుకు నెట్టింది, అతన్ని తీసుకురమ్మని.

“ఓ! సారీ!” అంటూ బండి తీసుకుని పార్కింగ్ గరాజ్ వేపు దారితీశాడు సీతాపతి.

సీతాపతి కారులో సామానులు ఎక్కిస్తున్నప్పుడు అంది సీత, “కస్టమ్స్ వాడు కస్టమ్స్ ఏమీ ఇవ్వలేదు కానీ మూడు కేజీల ఆవకాయ, రెండు కేజీల గోంగూరపచ్చడి ప్యాకెట్లు తీసేసు కున్నాడు.”

“వాడేం చేసుకుంటాడు తెల్లవెధవ. గోంగూర పచ్చట్లో ఉల్లిపాయ ముక్కలు నంజుకు తినాలని కూడా వాడికి తెలీదు,” అంటూ ఇంకా ఏదో అనబోయాడు కానీ, కొత్త పెళ్లాం పక్కనే వుండటం వల్ల వూరుకున్నాడు.

కారులో ఇంటికి వస్తున్నప్పుడు అడిగింది సీత. “ఇందాక నేను లోపలి నుంచి వస్తున్నప్పుడు, మీరు నన్ను గుర్తుపట్టినట్టు లేదు. అప్పుడే నన్ను మర్చిపోయారా ఏమిటి... ముప్పై రోజుల్లో తమిళంలాగా, నాలోజుల్లోనే పెళ్లాడినందుకా...”

ఎడం చేత్తో స్ట్రీటింగ్ చేస్తూ, కుడి చేత్తో సీత మెడ నిమిరు తున్న సీతాపతికి ఒక్కసారిగా గుర్తుకు వచ్చింది. “అవునూ! నీ రెండు జడలేమయిపోయాయి. అసలు నిన్ను పెళ్లి చేసుకున్నదే నీ రెండు జడలు చూసి. ఇందాక నేను వెతుకుతున్నది ఆ రెండు జడల కోసమే,” అన్నాడు జుట్టు కత్తిరించేసుకున్న రెండు జడల సీత మెడ వెనుక లేని జడలు వెతుకుతూ.

ఫక్కుమని నవ్వింది సీత. “నిజంగానా! నాకు తెలీదు మరి! అమెరికాలోనే వుండే మా స్నేహితురాలు శైలజ. తను చెప్పింది, అమెరికాలో ఎవరూ జడలు వేసుకోరు, జుట్టు కత్తిరించు కోవాలంటే ఖరీదు, ఇండియాలోనే కత్తిరించుకుని వెళ్ళమని...”

“ఎవరా అమ్మాయి? శైలజా, శూర్పణఖా? అందుకని బందరు లోనే జుట్టు కత్తిరించుకు వచ్చావా?”

అతని కోపం చూసి నెమ్మదిగా అంది సీత. “లేదు హైద్రా బాదులోనే చేయించింది. మీకు రెండు జడలు అంటే అంత ఇష్టం అని నాకు తెలీదు. అందుకే...” చిన్నబుచ్చుకుని, మూతి సున్నాలా పెట్టుకుని అంది సీత.

సీత మూతి సున్నాలా పెడితే సీతాపతి మూర్ఛపోతాడనో, అలాటిదేదో అనుకున్నాం కదా ఇంతకుముందు. అందుకని సీతా

పతి వెంటనే కరిగిపోయాడు. “ఎంత బాగున్నావు సీతా!” అన్నాడు ప్రేమగా ఆమె చేతిని తన చేతిలోకి తీసుకుంటూ.

సీత సీతాపతి చేతిని మృదువుగా నిమిరింది. “ముందుకి చూస్తూ కారు నడపండి. ఏక్సిడెంట్ అయి మనిద్దరికీ ఏమన్నా అయితే, నేను క్షేమంగా చేరినట్లు మా అమ్మకి చెప్పేవాళ్లు కూడా ఎవరూ వుండరు,” అంది నవ్వుతూ.

“ఇంటికి వెళ్లక, నువ్వు స్నానం చేసే లోపల నేను కూర, అన్నం వండేస్తాను. ఇక్కడికి వచ్చేముందర పప్పు, పులుసు చేసే శాను. అంతేకాదు, కాస్త పరమాన్నమూ చేశాను. రేపూ ఎల్లండి శనాదివారాలు సెలవు. లేటుగా నిద్రలేవచ్చు. నీకూ ఈలోగా బడలిక తీరుతుంది...” అన్నాడు సీతాపతి.

“మీరు వంట చేస్తానని చెప్పారు కానీ, ఇలా అన్ని రకాలు చేస్తారని అనుకోలేదు!” అంది అందంగా నవ్వుతూ సీత.

V

విమానంలో ఏం పెట్టారో కానీ సరిగ్గా తినకపోవటం వల్ల ఆరోజు సీతకి అంతా గొప్ప విందు భోజనంలా వుంది.

“యు ఆర్ ది బెస్ట్ కుక్ ఇన్ ది వరల్డ్,” అని సీతాపతి పెదవుల మీద ముద్దు పెట్టింది.

“అబ్బ! ఎంత తియ్యగా వుందో!” అన్నాడు సీతాపతి.

పకపకా నవ్వింది సీత. “అంతకన్నా తీపిది ఇంకోటుంది. మీకోసం బందరు మిలాయి తెచ్చాను,” అని సూట్ కేస్ తెరిచి, బందరు లడ్డూలు నోటికి అందించింది. ఆ రాత్రి కూడా ఎంతో తీయగా గడిచింది. ఇండియా క్షేమసమాచారాలు చెబుతూనే అలసిన సీత సొలసి నిద్రపోయింది.

V

మామూలుగా శనాదివారాలు కొంచెం ఆలస్యంగా ప్రార్థన ఎనిమిది గంటలకి నిద్రలేస్తాడు సీతాపతి. కానీ పక్కనే పక్కలో అందమైన పెళ్లాం పడుకుని వుండటం కొత్తగా వుండేమో, ఏడింటికే నిద్ర మెలకువ వచ్చింది. శబ్దం చేస్తే సీతకి నిద్రాభంగ మవుతుందని చక్కటి ఆమె ముఖం చూస్తూ పడుకున్నాడు. ప్రయాణబడలిక వల్లా, ఆంధ్రా అమెరికాల కాలమానంలో ఎంతో తేడా వుండటం వల్లా, ఒళ్లు మరచి నిద్రపోతున్నది సీత. నల్లటి జుట్టు తెల్లటి నుదుటి మీద నాట్యమాడుతున్నది. ఇంద్రధనుస్సు లాటి కనుబొమ్మల క్రింద అందంగా మూసుకున్న కళ్లు బాపు బొమ్మని గుర్తు చేస్తున్నాయి. సన్నగా కోబేరులా వున్న ముక్కు తెల్లగా మెరిసిపోతున్నది. కొంచెం తెరుచుకున్న ఎర్రని పెదవుల మీద మందహాసం కవిస్తున్నది. సీతాపతికి ఒక్కసారిగా ప్రేమ ముంచుకొచ్చింది. కానీ సీత లేస్తుండేమోనని వూరుకున్నాడు.

ఇంకో గంట గడిచినా సీత నిద్ర లేవకపోయేసరికి తను లేచి, బెడెరూం తలుపు వేసి బయటికి వచ్చాడు. టామేట ముక్కలు, ఉల్లిపాయలు, కరివేపాకు వేసి ఉప్పా చేశాడు.

ఆ ఘుమఘుమలకీ, పోపు ఘాటుకీ సీత నిద్రలేచి ఆవ లిస్తూ, “అప్పుడే నిద్ర లేచేశారా?” అంది.



“బ్రేక్ ఫాస్ట్ రెడీ,” అంటూ ఆమెని దగ్గరకు తీసుకుని బుగ్గ మీద ముద్దు పెట్టాడు సీతాపతి.

“ఉండండి... ముఖం కడుక్కుని వస్తాను,” లేస్తూ ఒళ్లు విరుచుకుంది సీత.

“అమ్మో! ఎంత బాగున్నావో,” అన్నాడు సీతాపతి.

“అవును మరి! కొత్త పెళ్లాన్ని కదా!” అని బాత్రూంలోకి వెళ్లింది సీత.

సీత వచ్చేసరికి రెండు ప్లేట్లలో ఉప్పా, పక్కనే పచ్చడి, కాఫీ అన్నీ బేబుల్ మీద సర్ది వుంచాడు సీతాపతి.

“థాంక్యూ! అన్నీ ఎంత తొందరగా చేశారండీ. యు ఆర్ గ్రేట్. మిమ్మల్ని పెళ్లిలో చూసి నీకు ఎంతో మంచి మొగుడు దొరికాడే అంది మా బామ్మ!”

“నేను వంట బాగా చేస్తానని మీ బామ్మకెలా తెలుసు?” అడిగాడు అమాయకంగా సీతాపతి.

అతని నెత్తి మీద ఒక మొట్టికాయ వేసింది. “మీ వంట చూసి కాదు. అమాయకంగా వుండే మీ ముఖం చూసి,” అంది.

ఉప్పా తింటూ, “మిమ్మల్ని ఒక ప్రశ్న అడగనా? ఏమను కోరు కదూ,” అంది సీత.

“అడుగు... నాకు ఏ అమ్మాయి వంట నేర్పిందనా...”

“అమెరికాలో ఇన్నేళ్లు వుంటే వంట ఎందుకు రాదు. అదికాదు, మా నాన్న ఈమధ్య ఓ కొత్త ఫ్రీడ్స్ కొన్నాడు. కొనే ముందు మాడు నెలలు ఏ ఫ్రీడ్స్ మంచిది, ఏది ఎక్కువ రోజులు మన్ను తుంది, ఫీచర్స్ ఏమున్నాయి అని ఎంతో రీసెర్చి చేశాడు. కనపడ్డ మిత్రుల్ని, కనపడని శత్రువుల్ని అందర్నీ విచారించాడు...”

“అవును మరి, అంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టి కొనేటప్పుడు

విచారించాలి కదా... అది సరిగ్గా పనిచేయకపోతే తర్వాత నిజంగా విచారించాలి మరి!” అన్నాడు సీతాపతి చిరునవ్వుతూ.

“వెధవ ఫ్రీడ్స్ కే అన్నాళ్లు చూస్తామే మనం. అలాటిది జీవితాంతం మీతో కాపురం చేయాల్సిన భార్యని అరగంటలో చూసేసి, అర నిమిషంలో ఊఁ కొట్టేసి, ఇలా వచ్చి అలా పెళ్లి చేసేసుకుని వెళ్లిపోయారే... ఎందుకని?”

“నీ నున్నటి పాలరాతి నుదుటి మీద వందేళ్ల వారెంటీ చూసి చేసుకున్నాను,” అన్నాడు సీతాపతి నవ్వుతూ.

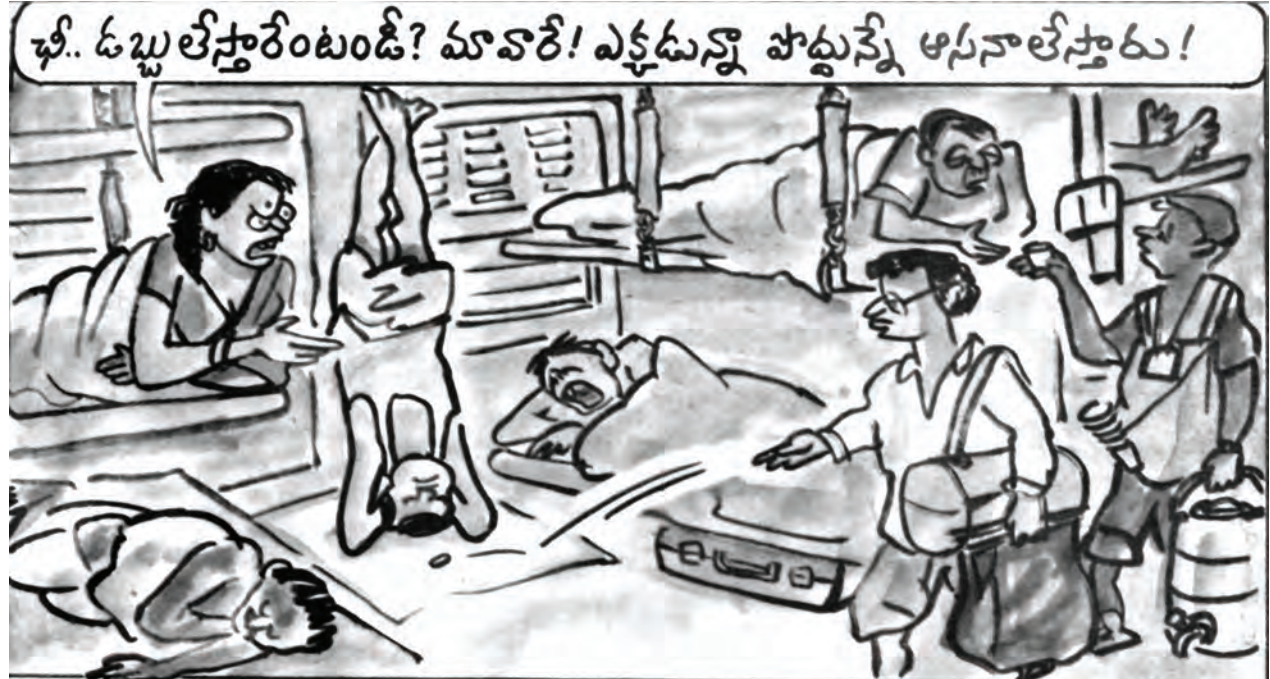
“హాస్యానికి కాదు, నిజంగా అడుగుతున్నాను,” అంది సీత.

“నిజంగా చెబుతున్నాను. నీ చక్రాల చక్కెర మూతి చూసీ, రెండు జడలు చూసీ, హోల్ సేల్ గా నీ అందాన్ని చూసి చేసు కున్నాను. మా అమ్మానాన్నా ముందే ఒక జేమ్స్ బాండ్ ని మీ కుటుంబం మీదా, మీ వంశం మీదా క్షుణ్ణంగా విచారించారు కూడాను,” అన్నాడు నవ్వుతూ.

ఒక్కక్షణం ఆగి అన్నాడు, “మరి నువ్వు అంతేగా! ఒక్క చీర కొనటానికే పది షాపులు తిరుగుతావ్! నన్నెందుకు అలా చూసి, ఇలా చేసుకున్నావ్?”

“అమెరికా అబ్బాయి అనగానే ఎగిరి గంతేసి చేసుకున్నా ననుకున్నారా, కాదు. మానాన్న మీ అమెరికా నుంచి సిబ్బంది వాళ్లని తెప్పించి విచారించమంటే, వాళ్లు పాపం ఇక్కడ అమెరికాలోనూ, అక్కడ ఇండియాలోనూ విచారించారుట,” అంది.

“జవాబులు మాత్రం భలే చెబుతావ్. ఇవాళ కార్యక్రమం ఏమిటంటే బజారు వెళ్లి కూరలూ, ఇంకా కావాల్సినవి తెచ్చు కుందాం. వీలుంటే అక్కడే ఎక్కడో తినేద్దాం. రాత్రికి మాత్రం



ఎన్నాళ్ల నించో ఎదురుచూస్తున్న నీ చేతి వంట. ఇక లే! స్నానం చేద్దాం,” అంటూ లేచాడు సీతాపతి.

V

గ్రోసరీ షాపులో కూరలూ, పళ్లూ కొన్నారు. “ఇక్కడ ఎన్ని రకాలు దొరుకుతాయో!” అని ఆశ్చర్యపోయింది సీత.

అక్కడి నుంచి మాలికి వెళ్లారు. అక్కడ కొన్ని అమెరికన్ డ్రెస్సులూ మొదలైనవి కొనుక్కుంది. మాలిలో నడుస్తుంటే, వాళ్లకి ముందర నడుస్తున్న ఒక తెల్ల అమ్మాయి కొంచెం లావుగా వున్నా, పాడుగ్గా వుంది. చక్కగా దువ్విగ జడ ఎంతో పాడుగ్గా నడుం మీద నాట్యం చేస్తున్నది. పక్కనే నడుస్తున్న ఇంకో అమ్మాయి నడుం మీద చేయి వేసి, ఒకళ్లకొకళ్లు హత్తుకుని వెడుతున్నారు.

“ఛీ పాడు,” అంది సీత.

“పాడు ఏమోగానీ ఆ జడ చూడు, అమెరికాలో అమ్మాయిలు జడలు వేసుకోరన్నావే... చూడు,” అన్నాడు సీతాపతి.

ఆ మాటలకి ముందు వెడుతున్న జడ అమ్మాయి వెనక్కి తిరిగింది. అది అమ్మాయి కాదు. పెరిగిన గడ్డం, మీసం వున్న ఒక తెల్లతను. సీతాపతికి నోట మాట రాలేదు.

సీత ఫక్కున నవ్వింది. “జడబ్బాయి!” అంది ఇంకా పెద్దగా నవ్వుతూ.

సీతాపతి కూడా నవ్వాడు. ఇద్దరూ అక్కడే పిజ్జా తిని ఇంటికి వచ్చారు. ఇంటికి రాగానే నిద్ర వస్తున్నది బాబూ అంటూ ఇంకా జెట్ లాగ్ తీరని సీత మంచం మీద వాలిపోయింది. సీతాపతికి మధ్యాహ్నం నిద్ర అలవాటు లేదు కనుక, సీత తెచ్చిన తెలుగుపత్రికలు చదువుతూ సోఫాలో పడుకున్నాడు. సాయంత్రం ఆరయినా సీత లేవకపోతే, తనే కిచెన్ లోకెళ్లి, కూర కోసం వంకాయలు తరిగాడు. దాంట్లోకి, పప్పులోకి, పులుసులోకి కావలసిన కూరగాయలన్నీ తరిగాడు. మధ్యమధ్యలో, “సీతా! ఇక నిద్ర లేవరాదా! మరి అంతగా పడుకుంటే రాత్రికి నిద్ర పట్టదు,” అని కనీసం అరడజను సార్లు అన్నాడు.

“అయ్యో! చాలాసేపు పడుకున్నాను. సారీ,” అంటూ నిద్రలేచింది సీత.

“ఏదీ నీ వంట రుచి చూపిస్తానన్నావ్! కూరలు, ఉల్లి పాయలు, మిరపకాయలు అన్నీ తరిగేశాను. పోపు సామాన్లు, మిగతావన్నీ ఇక్కడే పెట్టేశాను,” అన్నాడు సీతాపతి.

సీత, “వస్తున్నా! వస్తున్నా!” అంటూ పది నిమిషాల తర్వాత వచ్చింది. ఆమె చేతిలో వంట పుస్తకం వుంది.

“అదెందుకు?” అడిగాడు సీతాపతి ఆశ్చర్యపోతూ.

“మా ఇంట్లో మా బామ్మ ఎప్పుడూ నన్ను వంటింట్లోకి రానిచ్చేది కాదు మడి అని. అందుకని ఈ పుస్తకం కొని తెచ్చుకున్నాను,” అంది సీత కొంచెం బిడియపడుతూ.

బిత్తరపోయాడు సీతాపతి. “మరి మా జేమ్స్ బాండ్ నీకు వంట బాగా వచ్చని చెప్పాడే!” అన్నాడు.

“మీ సిబ్బంది వాళ్లు కూడా, మీకు వంట బాగా వచ్చని చెప్పారు. అయినా నేను వాళ్ల మాటలు నమ్మలేదు. మీ వంట చూశాక, వాళ్లు ఆబద్ధం ఆడలేదని తెలిసింది,” అంది సీత.

“అంటే మీ జేమ్స్ బాండ్ అబద్ధం చెప్పినా నేను నమ్మాను. మా సిబ్బంది వాళ్లు నిజం చెప్పినా నవ్వు నమ్మలేదు. అందుకేనేమో అంటారు ఆడవాళ్లని అర్థం చేసుకోవటం కష్టం అని. అసలు నువ్వెప్పుడైనా వంట చేశావా?” అడిగాడు సీతాపతి.

“ఒక్కసారి చేశాను. మా బామ్మ పక్కంటి మందపాటి పిన్నిగారితో తిరపతి వెళ్లినప్పుడు. అప్పుడు కూర మాడిపోయింది. పప్పులో ఉప్పు ఎక్కువయింది. ఘాటుచారు చేస్తే, వేడిచారులా వచ్చింది. అందుకని మా తమ్ముడు వేడిచారుని ఏడిచారు అని ఎగతాళి చేసి, ఉడిపి హోటల్లో తిని వచ్చాడు అప్పుడు. అప్పటి నుంచి మళ్లీ వంట చేయలేదు. ఎన్నో ఏళ్ల నుంచి పాపం మీరే వండుకు తింటున్నారు. నేను వచ్చి మీకు చక్కగా మంచి భోజనం పెడతాననుకుంటే, మిమ్మల్ని నిరుత్సాహపరిచాను. సారీ!” అంది సీత అమాయకంగా. సీత కళ్లల్లో నీళ్లు మెరుస్తున్నాయి.

సీతని అలా చూడగానే ఒక్కసారిగా కరిగిపోయాడు సీతాపతి. “ఛీ అదేమిటి! కొత్త పెళ్లనివి అలా కంటనీరు పెట్ట కూడదు. వంట ఏమీ బ్రహ్మవిద్య కాదు. నేను నేర్చుతానుగా. మూడు వారాల్లో గురువుని మించిన శిష్యుడివయిపోతావు,” అన్నాడు సీతాపతి, సీతని దగ్గరికి తీసుకుంటూ.

“శిష్యుడు కాదు, శిష్యురాలు!” అంది సీత, మళ్లీ అమాయకంగా మూతి సున్నాలా చుట్టి.

“అమ్మదొంగా! మాటలు చెప్పటం మాత్రం బాగా తెలుసు,” అని, ఆమెని కౌగలించుకుని, ఆ ఎర్రటి పెదవుల మీద ముద్దు పెట్టుకున్నాడు సీతాపతి. K



సత్యం మందపాటి గత 31 సంవత్సరాలుగా టెక్సాస్ లో ఆస్టిన్ నగరంలో వుంటున్నారు. నాలుగు దశాబ్దాలుగా భారతదేశంలోనూ, అమెరికాలోనూ వున్న దాదాపు అన్ని ప్రముఖ పత్రికలలోనూ 300 వైగా కథలు, మూడు నవలలూ, ఎన్నో వ్యాసాలు, నాటికలు, కవితలు, శీర్షికలు రాశారు. పది పుస్తకాలు ప్రచురింపబడ్డాయి. వాటిలో అమెరికా బేతాళుడి కథలు, ఎన్నారై కబుర్లు ఒకటి, ఎన్నారై కబుర్లు మరోటి రెండవ ముద్రణ చేయబడ్డాయి. తెలుగుబడి నిర్వహించి, తెలుగు అసలు రానివారికి, ఇంగ్లీష్ ద్వారా తెలుగు నేర్పటానికి ఒక సిలబస్ తయారుచేశారు.



k

# ప్రయాణం

k

జి. పక్షి



చీకటిని చీల్చుకుంటూ దూసుకుపోతోంది గరుడ బస్సు. చాలాకాలం తర్వాత ఒంటరి ప్రయాణం. ఆయనకి ఆఫీసులో ఆడిట్ జరుగుతోందని రానన్నారు. నిజంగా ఆడిట్ జరుగుతోందో లేకపోతే వంకో ఆయనకే తెలియాలి. ఒంటరిగా నువ్వు మాత్రం ఎందుకు? నువ్వు కూడా వెళ్ళొద్దు అన్నారు. ఎప్పుడూ వెళ్ళే హైదరాబాద్ గా. సిద్దూ బస్సు దగ్గరకి వస్తానన్నాడు లెండి. వెళ్ళ గలను అంటూ తనే బయలుదేరింది. ఏసీ బస్సు చలి అనిపించింది. బ్యాగ్ లోంచి షాల్ తీసుకుని కప్పుకున్నాను.

అయినా ఈ కారణంతో ఇప్పటికీ కనీసం పదిసార్లు వెళ్ళి ఉంటుంది హైదరాబాద్. సిద్దు పెళ్ళయి ఇప్పటికీ సరిగ్గా మూడేళ్లు. మూడేళ్లలో కనీసం పదిసార్లు డైవోర్స్ వరకూ వచ్చారు. ఎప్పటికప్పుడు సిద్ధూనో, శృతో ఫోన్ చేసి ఇంక నావల్ల కాదు. డైవోర్స్ తీసుకుందామనుకుంటున్నాం అనడం, అప్పటికప్పుడు చస్తూ బతుకుతూ పరిగెత్తుకు రావడం. ఎడమొగం పెడమొగంగా ఉన్న ఇద్దరినీ బుజ్జగించి లాలించి నచ్చచెప్పి సరిచేసి ఓదారిలో పెట్టి వెనక్కు రావడం. వచ్చినన్ని రోజులు పట్టదు మళ్ళీ ఫోన్.

అట్లా అని అవేమన్నా భయంకరమైన ఘర్షణలా అంటే కాదు. ఏదన్నా బలీయమైన కారణముందా అంటే లేదు. చిన్న చిన్న అడ్డెస్ట్ మెంట్ ప్రాబ్లమ్స్.

వాళ్ళంతట వాళ్ళే కదా ఇష్టపడి చేసుకుంటామన్నారు. ఇద్దరికిద్దరూ చక్కటి పిల్లలు. మంచి పిల్లలు. విడిగా ఎవరికీ ఎవరి మీదా



ఎలాంటి కంప్లయింటూ లేవు. కానీ కలిసి బతకడంలోనే ఏదో తెలీని ఫ్రీక్స్. వాళ్ళు ఇబ్బంది పడుతున్నారు. తమనీ ఇబ్బంది పెడుతున్నారు. వాళ్ళు మొదటిసారి విడాకులన్నప్పుడు తను వణికిపోయింది. చిగురుటాకులా అల్లాడిపోయింది. అప్పటి కప్పుడు టాక్సీ చేయించుకుని ఉరుకులు పరుగుల మీద ఇంటికి వెళ్ళి కారు దిగేసరికి ఇద్దరూ నవ్వుతూ కబుర్లు చెప్పు కుంటూ కాఫీ తాగుతున్నారు. ప్రయాణపు అలసట అంతా ఎగిరి పోయి నట్టు అనిపించింది. రెండు రోజులుండి ఇద్దరికీ జాగ్రత్తలు చెప్పి వెనక్కు వచ్చారు. రెండు నెలల కల్లా మళ్ళీ పోను.

ఉద్యోగం ఒకే కంపెనీలో. కలిసి వెళ్ళి కలిసి వస్తుంటారు. ఇద్దరికీ కలిపి జీతం లక్షల పైమాటే. ఇంక బాధ ఏంటి? హాయిగా ఆడుతూ పాడుతూ సరదాగా గడిపెయ్యక? తమకి సిద్ధా ఒక్కడే. శృతి కూడా అంతే. వాళ్ళ అమ్మానాన్నలకి ఒక్కటే కూతురు. ఇద్దరూ ఇంట్లో తమ మాటే నెగ్గించుకుంటూ అపురూపంగా పెరిగి వచ్చినవాళ్ళు. బహుశా అదే ఇద్దరికీ సమస్య అవుతుందేమో.

అక్కాచెల్లెళ్ళు, అన్నాదమ్ముల మధ్య పెరిగితే సర్దుబాట్లు, ఇచ్చిపుచ్చుకోడాలు తెలుస్తుంది. తన మాటే వేదంగా పెరిగిన వాళ్ళు అంత త్వరగా ఇతరులతో ఎలా అడ్డెస్ట్ అవుతారు?

శృతి మంచిపిల్ల. తనని అత్తయ్యగారూ అనకుండా అంటి అన్నప్పుడే తనకు శృతి దగ్గరైపోయింది. తన దగ్గర ఉన్న నాలుగు రోజులూ వెంట వెంటే తిరుగుతూ సిద్ధాకి ఇష్టమైన వేంటో అడిగి తెలుసుకుంది. కొన్ని వంటలు నేర్చుకుని తనే చేసింది. సిద్ధా కూడా మాటిమాటికీ శృతి, శృతి అంటూ పిలిచిన వాడు పిలిచినట్టే ఉంటాడు. ఏదన్నా తేడా వచ్చిందంటే చాలు అంత ప్రేమా ఏమై పోతుందో ఇద్దరూ ఒకళ్ళ మీద ఒకళ్ళు ఒకటే కంప్లయింటూ. భయంకరమైన శత్రువుల్లా తెగబడి పోట్లాడుకుంటారు. ఇద్దరిలో ఎవరూ వెనక్కు తగ్గరు.

'నువ్వన్నా ఊరుకోమ్మా శృతి,' అంటే, 'ఎంతైనా మీ అబ్బాయి కదా. అందుకే వెనకేసుకుని వస్తున్నారు. నా తప్పు లేకుండా నన్నంటే ఎందుకు ఊరుకోవాలి? ఆడపిల్ల అయి నందుకా,' అని శృతి అలక.

అసలు ఈ గొడవలన్నీ ఎందుకు వస్తున్నాయో అంటే, "ఏవో జాబ్ టెన్షన్స్ అమ్మా ఆఫీసు నుంచీ రకరకాల చికాకులతో ఇంటికి వస్తాం. మధ్యలో ట్రాఫిక్ న్యూసెన్స్ ఒకటి. పని వత్తిడి ఎక్కువైనప్పుడు విసుగనిపిస్తుంది. తను ఏదన్నా విసిగిస్తే అరుస్తాను. తను అర్థం చేసుకుని ఊరుకుంటే కాసేపటికి నేనే చల్లబడతాను. ఆఫీసులో అంటే ఎవర్నీ ఏమనలేం. శృతికి ఏమయింది? ఏదో చికాకులో ఉన్నాడులే అని అర్థం చేసుకో వచ్చుగా. తనూ ఎదురుతిరిగి మాటకి మాట అంటుంది. అప్పటికి తనకి మంచిగా ఉన్నప్పుడు చెబుతాను. చికాకులో ఉన్నప్పుడు ఏదన్నా అన్నా పట్టించుకోకుండా ఊరుకోమని. ఊహ!

తనూ రెచ్చిపోతుంది. ఇదిగో ఇప్పుడు చూస్తున్నావుగా," అంటాడు.

"అదే ఉద్యోగం తనతో పాటు సమానంగా నేను కూడా చేస్తున్నా కదా అంటే. తనకేనా చికాకులు? నాకుండవా? జాబ్ టెన్షన్ నాకు ఉండదా? నేనూ చికాకుగానే ఇంటికి వస్తాను. తను విసుక్కుంటే నాకూ కోపం వస్తుంది. నేనేమన్నా మల్లెపూవులాగా చెక్కుచెదరకుండా ఇంట్లో కూర్చుని కాలక్షేపం చేస్తున్నానా? పైగా ఎన్ని మాటలు ఎలాంటి మాటలు అంటాడని? సమాధానం చెప్పకపోతే వాటన్నింటినీ ఒప్పుకున్నట్టేగా. అందుకే చూసి చూసి చివరికి ఉండబట్టలేక నేనూ అరవడం మొదలెడతాను," అంటుంది శృతి.

ఇద్దరిదీ కరెక్ట్. తప్పు ఇద్దరిదీ కాదు. పరిస్థితులది. ప్రశాం తంగా వుండనివ్వని వత్తిడిది.

ఒకసారి అసలు గొడవ ఎందుకు మొదలయింది అని అడిగితే కాసేపు ఆలోచించి కానీ ఇద్దరూ చెప్పలేకపోయారు. సిద్ధా తడి టవల్ సోఫా మీద వేస్తే శృతి విసుక్కుందిట. దానితో గొడవ మొదలు. అలా మొదలైన గొడవ చివరకు డైవోల్స్ వరకూ వచ్చేసింది. వాళ్ళ జీవితాల్లో ఎంత వత్తిడి, ఎంత ప్రస్టేషన్ లేకపోతే అలా జరుగుతుంది?

ఇద్దరూ బి.టెక్. ఇద్దరూ బిజినెస్ మేనేజ్మెంట్ చేశారు. మేనేజ్మెంట్ స్కిల్స్ గురించి అనర్థంగా గంటల తరబడి చెబుతారు. బిజినెస్ ఎలా మేనేజ్ చేసుకోవాలో సలహాలిస్తారు. కానీ జీవితాన్ని ఎలా చక్కదిద్దుకోవాలో వాళ్ళకి తెలీదు. లైఫ్ మేనేజ్మెంట్ స్కిల్స్ తెలీవు. పెద్దపెద్ద కంపెనీల సమస్యల్ని చిటికెలో పరిష్కరిస్తారు. తమ సమస్యల్ని పరిష్కరించుకోవడం ఎలాగో తెలీదు.

మొదట రెండు మూడుసార్లు వాళ్ళు విడాకులన్నప్పుడు ఆయన కూడా కంగారుపడ్డారు. బిక్కమొహం వేసుకుని తనతో పాటు హైదరాబాదు పరిగెత్తుకుని వచ్చారు. తర్వాత తర్వాత వాళ్ళ ఫోన్ వస్తే ఆయన విసుక్కోవడం మొదలుపెట్టారు. చిన్న చిన్న సమస్యలకి తల్లకిందులైపోతారు. అసలు వాళ్ళ పోట్లాటలకి ఒక అర్థం పర్థం ఏదన్నా ఉందా? పెళ్ళి అంటే చిన్నపిల్లల ఆట అను కుంటున్నారా? అయినా సిఫార్సులతో కాపురాలు చక్కబడ తాయా నీ పిచ్చి కాకపోతే? ఈసారి నువ్వు వెళితే వెళ్ళు. నేను మాత్రం రాను. నన్ను రమ్మనమని మాత్రం అడక్కు అని విసుక్కో వడం మొదలుపెట్టారు.

కానీ నిజానికి వాళ్ళు ఒకళ్ళదేనా తప్పు? పిల్లలకి చదవడం నేర్పుతున్నాం కానీ, బతకడం నేర్పలేకపోతున్నాం. వాళ్ళు పుస్తకాలతో, యంత్రాలతో బాగానే ఉంటున్నారు. మనుషులతోనే బాగా ఉండలేకపోతున్నారు. నైస్టీపర్సంటా, నైస్టీపైవ్ పర్సంటా? ఎమ్ సెట్టా, ఐబటీనా? ఎలక్ట్రీకలా? ఎలక్ట్రానిక్సా? ఏప్రోనా? టీసీ



ఎస్సా? దేనికన్నా ఏది నయం అని ఆలోచిస్తున్నాం. పుస్తకాలు, చదువు, ఉద్యోగం తప్ప మనుషులు వాళ్ళ సిలబస్ లో లేకుండా చేస్తున్నాం.

బ్రాయిలర్ కోళ్లలాగా, చేపల చెరువుల్లో చేపల్లాగా వాళ్ళని ఒక ప్రత్యేక ప్రయోజనం కోసం పెంచుతున్నాం. ఆ ప్రయోజనం సాధించడమే సార్థకత అంటున్నాం. ఇన్నాళ్ళూ పుస్తకాలతో సహా జీవనం చేసిన వాడిని తీసుకువచ్చి మనుషుల వాసన అంటే తెలియని వాడిని తీసుకువచ్చి మనుషులతో బతకమంటే అది వాడికి ఏం తెలుసు?

ఏ చిన్న కష్టం వచ్చినా కదిలిపోయి అమ్మానాన్న మీద విసుక్కోవడమే తెలిసిన వాడికి ఇంకో అమ్మాయి తో కలిసి బతకడం ఏం తెలుస్తుంది? ఏ కష్టం కూడా వాడు చదువుతున్న గది గోడల్ని తాకకుండా జాగ్రత్తపడ్డాం. గది నాలుగోడల మధ్యా బతికిన వాడిని ఒక్కసారిగా మనుషుల మధ్యకు తీసుకువస్తే నీళ్ళలోంచి బయటపడిన చేపపిల్లలా గిలగిలలాడిపోతా? బాస్ విసుక్కున్నా, కొలీగ్ తో ఘర్షణ పడినా ఎవరన్నా ఏదన్నా అన్నా దాన్ని ఎదుర్కోవడం ఎట్లా అనేది చదువూ నేర్పక ఇంట్లో తల్లి దండ్రులూ నేర్పకపోతే జీవితంలోని డిజిప్పాయింట్ మెంట్ లికి, టెన్షన్ లకి వాళ్ళకి ఔట్ లెట్ ఏది?

జీవితాన్ని బ్యాలెన్స్ చేసుకోలేకపోవడం వాడి తప్పు అంటా రాయన. ఎవరికి ఎవరూ అన్నీ నేర్పరు. కొన్ని ఎవళ్ళకి వాళ్ళే నేర్పు కోవాలి. ఇప్పటికి పదిసార్లు అయింది పంచాయితీ. ఇంకెప్పుడు తెలుసుకుంటారు వాళ్ళు అంటారు.

తనకి ఏంటో సిద్ధా, శృతి ఇద్దరూ ఎలోకేజీ, యూకేజీ పిల్లల్లా, 'టీచర్, నా బలవం లాక్కున్నాడు. నన్ను గిచ్చు తున్నాడు,' అంటూ కంప్లెయింట్ చేసే పిల్లల్లానే కనిపిస్తారు. ఏం చేసినా చిన్నతనం అనిపిస్తుంది తప్ప కోపం రాదు. జీవితమే సర్దుబాట్లమయం. భార్యభర్తలు దేనికి ఎందుకు ఘర్షణ పడతారంటే ఏం చెప్పగలం? ఇదివరకు ఉమ్మడి కుటుంబాలుండేవి. ఇంట్లో పెద్దవాళ్ళుండేవారు. ఎవరన్నా దెబ్బలాడుకుంటే కూర్చో బెట్టి నచ్చుచెప్పేవారు. అందుకే పోట్లాడుకున్నా దాని సాంద్రత

మనసులోకి ఎక్కేది కాదేమో. ఇప్పుడలా కాదు. విపరీతమైన ఆత్మ విశ్వాసం. ఇగో ప్రాబ్లమ్స్, ఎవరిమీదా ఆధారపడిలేమన్న ధీమా. పిల్లల్ని వెనక్కు తగ్గనివ్వడంలేదు. అందుకే ఏ చిన్న ఘర్షణ వచ్చినా డైవోర్స్! డైవోర్స్! అంటున్నారు. డైవోర్స్ అంటే ఎంత ఘర్షణ? ఎంత నరకం? వెంటాడే జ్ఞాపకాలు ఎంత ఇబ్బంది పెడతాయో, ఎంత అశాంతిని తెచ్చిపెడతాయో. పిల్లలు వీళ్ళకేం తెలుసు? వీళ్ళకి అంత దూరం ఆలోచించే లోకజ్ఞానం కూడా ఏది? పిచ్చి పంతాలు, పట్టుదలలు తప్ప.

జీవితాన్ని బ్యాలెన్స్ చేసుకోలేకపోవడం సిద్ధా తప్పటం. ఎంత తేలిగ్గా అని చేతులు దులుపుకున్నారు ఆయన. నిజానికి ఆ తప్పు వాడి ఒక్కడిదేనా? సిద్ధా లెక్కల్లో జీనియస్. ఎలాంటి ఈక్వేషన్స్ అయినా నిమిషాల్లో చేసేసేవాడు. ఇప్పుడు జీవితంలో చిన్న చిన్న ఈక్వేషన్స్ దగ్గర తడబడుతున్నాడు. జీవితం పూలబాట కాదని అవుడవుడూ ఎదురుదెబ్బలు తగులుతాయని వాడికి నేర్పకపోవడం తమ తప్పు కాదా?

ఇంటికి బంధువులు వచ్చినా, స్నేహితులు వచ్చినా 'హామ్' అనేసి వెళ్ళిపోయి గదిలో కూర్చుని చదువుకునేవాడు. వాడి డ్యూటీ అదే అని అనుకున్నాం. ఆహా! ఎంత బాధ్యతగా చదువుకుంటున్నాడని మురిసిపోయాం. కానీ వాడు విశాలమైన డ్రాయింగ్ రూంలోంచి చిన్న ఇరుకుగదిలోకి వెళుతున్నాడని అర్థం చేసుకోలేకపోయాం, ఆ గదిలోంచి తిరిగి వాడు ఇంకా విశాలమైన ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టాల్సి ఉందని గ్రహించలేక పోవడం తమ తప్పు. పిల్లలు గొప్పవాళ్ళయితే దానికి తల్లిదండ్రుల కృషి కారణమంటారు. మరి పిల్లల వైఫల్యానికి కూడా కారణం తల్లిదండ్రులే అవ్వాలి కదా. ఆ రకంగా సిద్ధా వైఫల్యంలో తామి ద్దరికీ కూడా భాగం ఉంది.

ఈసారి ఆయన రారని నేను ముందుగా ఊహించిందే. అయితే ఎవరికి తప్పినా తప్పకపోయినా నాకు వాళ్ళ దగ్గరికి వెళ్ళక తప్పదు. తల్లిదండ్రులుగా మేం చేసిన తప్పుకి పరిహారమే ఈ నా ప్రయాణం. ఆ విషయం నేను తెలుసుకున్నాను. ఆయనకే ఇంకా తెలియాల్సి వుంది.



జి. లక్ష్మి కథలు, కవితలు రాస్తారు. ఇటీవలే ఆల్బర్ట్ కామూ నవలకి తెలుగు అనువాదం 'అవరిచితులు' ప్రచురించారు. కొంతకాలం సత్రికా రంగంలో పనిచేసి, ప్రస్తుతం కో-ఆపరేటివ్ రిజిస్ట్రార్ గా విజయవాడలో ఉంటున్నారు.

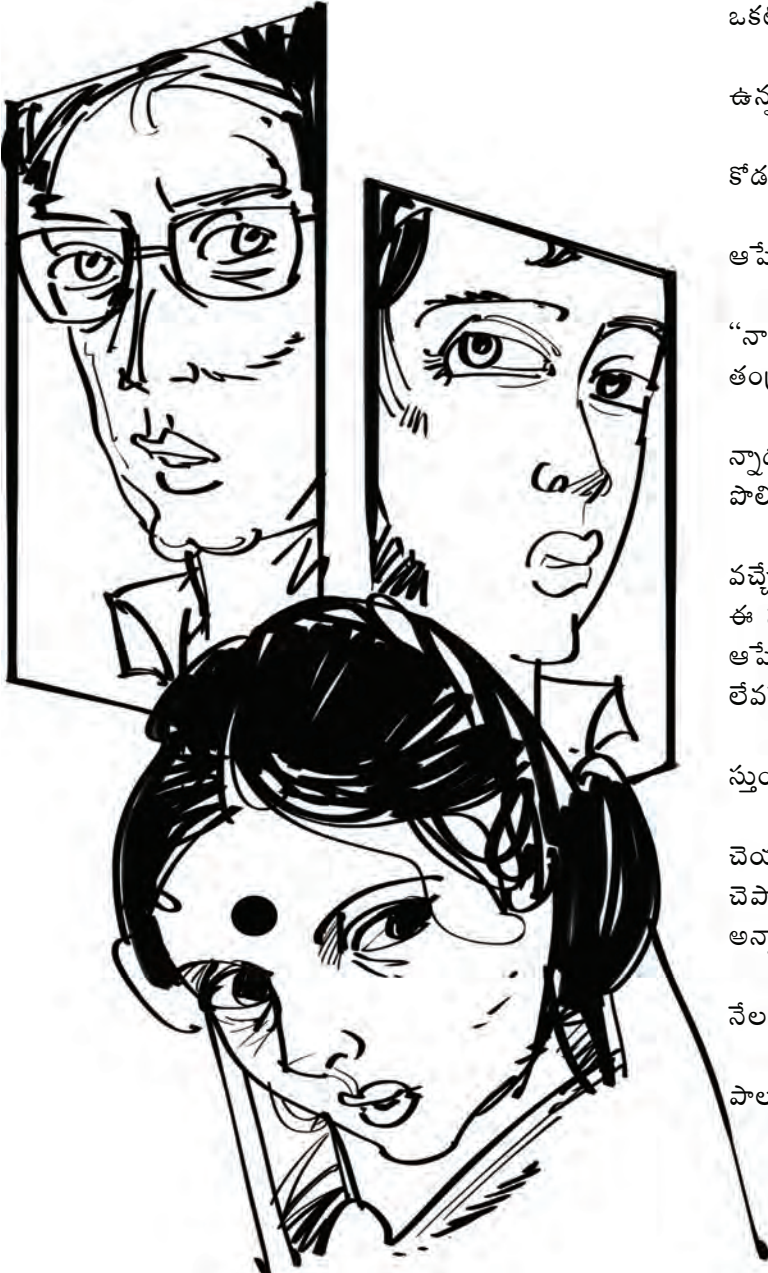


# వింత కుటుంబం

k

k

కాక్టూరి ఎబయిష్మి



అదో డ్యూప్లెక్స్ ఇల్లు. ఇంటి పేరు హరివిల్లు. ఆ ఇంట్లో మూడు తరాలవాళ్లు వుంటున్నారు. మొదటితరం మనిషి రామ్మూర్తి. సెంట్రల్ గవర్నమెంట్లో ఉద్యోగం చేసి రెండేళ్ల క్రిందట పదవీ విరమణ చేశాడు. ఆయన భార్య సుమిత్ర.

రెండోతరం వాడు రవితేజ. సాఫ్ట్వేర్ ఇంజనీర్. అతని భార్య ఉష. మూడోతరం వాడు ఆదిత్య. వాడికి అయిదేళ్లు. ఒకటో తరగతి చదువుతున్నాడు.

తెల్లవారింది. సుమిత్ర వంటింట్లో కాఫీ పెడుతోంది. పైన ఉన్న నీటి ట్యాంక్ నిండి నీళ్లు కిందకి పోతున్నాయి.

“ఉషా, మోటర్ ఆపేయ్, నీళ్లు పోతున్నాయి,” అంది కోడలితో.

ఉష ఆదిత్యని తయారుచేస్తోంది. అందుకే, “రవీ, మోటర్ ఆపేయ్. నీళ్లు పోతున్నాయి,” అని మొగుడికి చెప్పింది.

రవి బ్రెడ్మిల్ మీద వ్యాయామం చేస్తున్నాడు. అందుకే, “నాన్నగారూ, కాస్త మోటర్ ఆపండి. నీళ్లు పోతున్నాయి,” అని తండ్రికి చెప్పాడు.

ఆయన వరండాలో కూర్చుని పేపరు చదువుకొంటు న్నాడు. “సుమిత్రా, మోటర్ ఆపేయ్, నీళ్లు పోతున్నాయి,” అని పొలికేక పెట్టాడు.

తను చెప్పినపని గోడకి కొట్టిన బంతిలా తిరిగి తన దగ్గరకే వచ్చేసరికి సుమిత్రకి చిర్రెత్తుకొచ్చింది. ‘ఛ, నేను బతికుండగా ఈ సంసారం బాగుపడదు,’ అని విసుక్కుంటూ వెళ్లి మోటర్ ఆపేసింది. కాఫీ కోసం అందరూ హాల్లో చేరినప్పుడు ఆ విషయం లేవనెత్తి అందరికీ అక్షింతలు వేసింది.

“నా చెయ్యి ఖాళీలేదు, అవతల స్కూలు బస్సు వచ్చే స్తుంది. అందుకే ఈ శాల్తీకి చెప్పాను,” అంది ఉష.

“రోజు మొత్తం మీద ఒక్క అరగంబైనా ఎక్సర్సైజ్ చెయ్యకపోతే నా ఒళ్లు నా మాట వినదు. అందుకే నాన్నగారికి చెప్పాను. అయినా పొద్దున్నే పేపరంతా కంఠస్థం పట్టాలా?” అన్నాడు రవితేజ.

“అవున్నే... మిషను మీద నడిస్తేనే వ్యాయామం చేసినట్టు. నేలమీద నడవడం నామోషీ,” అన్నాడు రామ్మూర్తి.

“మళ్ళీ మొదలెట్టారా మీ పైటింగూ?” అన్నాడు ఆదిత్య పాలు తాగుతూ.

“నువ్వు నోరుముయ్యరా కుర్రకుంకా!” అన్నాడు రామ్మూర్తి.

“వాడినెందుకు అనడం. వాడేమన్నాడనీ! వున్న మాటేగా! అయినా మీ వ్యవహారం ఏమీ బాగాలేదు. మరీ పులీ మేకాలాగా వుంది మీ గొడవ,” అంది సుమిత్ర మనవడిని వెనకేసుకొస్తూ. ఆవిడ మాట నిజమే.

ఆ తండ్రి కొడుకులకి క్షణం కూడా పడదు. ప్రతి విషయం లోనూ వాదులాడుకుంటూ వుంటారు. మళ్ళీ ఒకరితో ఒకరు డైరెక్ట్ గా మాట్లాడుకోరు. ఓ మనిషిని అడ్డం పెట్టుకుని వాదించు కుంటారు. సామాన్యంగా వాళ్ళిద్దరికీ వారధి సుమిత్రే.

డైనింగ్ బేబుల్ దగ్గరికి చేరతారు టిఫిన్ చెయ్యడానికి. “నాకు దోసె వద్దు, నూనె ఎక్కువుంటుంది. కార్నోస్టెక్స్ తింటా నమ్మా,” అంటాడు రవి.

“ఇవేమరి తిక్క ఆలోచనలంటే. కమ్మగా దోసె, కొబ్బరి చట్నీ వేసుకుని తినక తెల్లదొరల్లాగా ఆ పిచ్చివన్నీ తినడం ఏమిటో కదా సుమిత్రా,” అంటాడాయన.

“ఏం చేస్తాం? గతంలోలా ఒకసారి గవర్నమెంటు ఉద్యో గంలో చేరి నిశ్చింతగా కూర్చునే రోజులు కావుగా ఇవి! మా ఆఫీసు లో ఏడాదికోసారి వైద్యపరీక్షలుంటాయి. అందులో ఏదైనా తేడా వస్తే ఇంటికి పొమ్మంటారు. అందుకే ఈ తంటాలు. లేకపోతే నేనూ దోసెలూ, పూరీలు, గారెలూ లాగించేసేవాడినే అమ్మా!” అంటాడు కొడుకు.

“వారమంతా ఈ గడ్డిగాదం తిని వారాంతంలో అంగుళం మందాన చీజ్ వేసిన పిజ్జా, ఓ ఐస్క్రీమ్ ఇటికా తెచ్చుకుని లాగిం చేస్తే కొలెస్టరాల్ అదుపులో వుంటుందా సుమిత్రా?” అంటాడు తండ్రి.

నెల మొదట్లో వుంటుంది వాళ్ళ తమాషా. కంప్యూటరు ముందు కూర్చుని, వచ్చిన జీతం, కట్టాల్సిన బిల్లులూ, ఖర్చులూ లెక్క వేసుకొని డీలాపడిపోతాడు రవి.

“ఏమిటో! గతంలో అయితే చక్కగా నెల జీతంతో ఇల్లు గడిచిపోయేది. ఇంకా మిగిలేది. రిటైరయ్యాక కూడా రాజుగారి భరణంలాగా పెన్నను కూడానూ. అదృష్టం అంటే అదీ. ఏ టెన్షనూ వుండేది కాదు కదా అమ్మా,” అంటాడు రవి.

“క్రెడిట్ కార్డు జేబులో వుంది కదా అని పిచ్చి ఖర్చులన్నీ పెట్టేసి ఆఖర్న ఏడిస్తే ఏం లాభం? మా రోజుల్లో ఇలా కార్డుల మీద ఖర్చు పెట్టుకోడమూ లేదు. వాడికి డబ్బు కట్టేటప్పుడు ఇలా మొత్తుకోవడమూ లేదు. అందుకే సుఖంగా వున్నాం. కదూ సుమిత్రా!” అంటాడు రామ్మూర్తి.

రుసరుసలాడుతూ కంప్యూటర్లో జమాఖర్చులు చేసేస్తూ వుంటే, మళ్ళీ ఆయనే, “సుమిత్రా! ఎవరికైనా ఏదైనా అవసరం వుంటే నా దగ్గర డబ్బు తీసుకోవచ్చు. ఎంత కావాలో చెప్తే చెక్ రాసిస్తా. ఇందులో నామోషీ ఏంలేదు. తండ్రి దగ్గర తీసుకోవచ్చు,” అంటాడు.

“ఇప్పుడంత అవసరం లేదులే అమ్మా. ఊరికే ఖర్చులు చూసి అనుకున్నా అంతే,” అంటాడు రవి.

రవి ఆఫీసుకి వెళ్లేటప్పుడు హాల్లో కూర్చుని, “అన్నీ తీసు కున్నాడేమో కనుక్కో. పర్సనల్ ఫోను తీసుకొన్నాడేమో అడుగు. కార్లో పెట్రోలుండేమో చూసుకోమను,” అంటాడు భార్యతో.

“అమ్మా! ఇవన్నీ రోజూ చెప్పాలా? నేనేమైనా స్కూలుకెళ్లే పిల్లాడినా?” అని విసుక్కుంటాడు రవి.

“ఏమోలే. పూరికే గుర్తు చేస్తున్నా నోరు పూరుకోక. క్రిందటి వారం మెళ్లో వున్న (ఐ.డి. కార్డు) మర్చిపోయి ఆఫీసుదాకా వెళ్లి మళ్ళీ వెనక్కొచ్చింది ఈ మహానుభావుడే కదూ!” అని దెప్పి పొడుస్తాడాయన.

ఒక్కోరోజు మాత్రం తండ్రికొడుకూ కూర్చుని క్రికెట్ గురించీ, రాజకీయాల గురించి ఓ పావుగంట ప్రశాంతంగా మాట్లాడుకుంటారు. కానీ అది చాలా అరుదు.

ఒక్కోసారి చాలా సీరియస్ గా వాదించుకుంటారు.

వెంటనే పేపరు తిరగేసి, “సుమిత్రా అక్కడెక్కడో వృద్ధుల కోసం ప్రత్యేకంగా ఇళ్లు కట్టారుట. కొంత డబ్బుస్తే రూమ్ ఇస్తారుట. తర్వాత నెలనెలా ఇంత అని కడితే తిండి తీర్లం మందూ మాకూ అన్నీ వాళ్లే చూసుకుంటారుట. మనం అక్కడికి వెళ్లటం ఉత్తమం ఏమో అనిపిస్తోంది,” అంటాడు.

రవి కూడా, “ఉషా, మనం వేరే ఇల్లు అద్దెకి తీసుకుని వెళ్లిపోదాం! పెద్దవాళ్లు వెళ్లడం ఎందుకూ? మనం కావాలను కుంటే ఇంకో నాలుగేళ్లలో ఇంకో ఇల్లు కొనుక్కోగలం,” అంటాడు.

ఒకరోజు చాలా పెద్ద గొడవ జరిగింది, తండ్రి కొడుకుల మధ్య. ఆవేళ శనివారం. రవికి శలవు. ఇంట్లోనే వున్నాడు.

రామ్మూర్తి మధ్యాహ్నం టీవీలో ఏదో తెలుగు సినిమా చూస్తున్నాడు. “ఛ, వెధవ సినిమా. ఇంట్లో ఫ్రీగా చూస్తుంటేనే విసుగొస్తోంది. ఇంక థియేటర్ కి వెళ్లి చూసేవాళ్లు గుండె బాదు కుని ఏడవరా! ఆ హీరో చూడు, చీకేసిన తాటిటెంకలా మొహమూ వాడూనూ. ఇక ఆ హీరోయిను బట్టలు కాశీలో వదిలేసి వచ్చినట్టుంది,” అని ఒకటే సణుగుడు.

వింటున్న రవికి విసుగొచ్చింది. “అంత తిట్టుకుంటూ ఎందుకు చూడడం? ఛానల్ మార్చరాదా! లేకపోతే టీవీ తీసేసి అలా ఎటన్నా వెళ్లచ్చుగా,” అన్నాడు.

దాంతో ఆయనకి కోపం వచ్చేసింది. “ఏం నా కొంపలో సణుక్కునే అధికారం కూడా లేదా నాకు?” అన్నాడు భార్యని పిలిచి.

“సినిమా చూస్తూ రన్నింగ్ కామెంట్రీ చేస్తుంటే వినేవాళ్లకు తలనొప్పి రాదా అమ్మా!” అన్నాడు రవి.

మాటామాటా పెరిగింది. “ఈ కొంపలో నేనుండలేను. వేరే దారి చూసుకుంటాను,” అన్నాడు రామ్మూర్తి భార్యతో.

“వాళ్లెందుకు వెళ్లడం, మనమే పోదాం ఉషా,” అన్నాడు రవి.

రామ్మూర్తి పేపరు తీసి, సీనియర్ సిటిజన్స్ హోమ్ కోసం వెతికి వాళ్లందరికీ ఫోన్లు చేశాడు. రవి కంప్యూటర్ ముందు కూర్చుని తన ఆఫీసుకి దగ్గరగా వున్న అద్దె ఇళ్ల వివరాలు వెతికి వాళ్లతో ఛాటింగ్ చేశాడు.

ఆ రాత్రి రామ్మూర్తికి కాస్త నలత చేసింది. వాళ్లు కిందనున్న బెడ్ రూమ్ లో వడుకుంటారు. పైన మూడు బెడ్ రూములున్నాయి. ఒకదాంట్లో రవి, రెండో దాన్లో ఆదిత్య వుంటారు. మాటిమాటికి మెట్లెక్కి వెళ్లటం కష్టం కాబట్టి రిమోట్ తో పనిచేసే బెల్ ఒకటి పెట్టుకున్నారు.

రామ్మూర్తి ఆయనపడుతూ వుంటే గుండెకి అమృతాం జనం రాసి, పంచదార నీళ్లు ఇచ్చి చూసింది సుమిత్ర. తగ్గకపోవడంతో బెల్ నొక్కింది.

పరుగున వచ్చేశారు రవి, ఉష. తండ్రిని చూసి, గాభర పడ్డాడు రవి. పైకెళ్లి బట్టలు మార్చుకుని, పర్స్ తీసుకుని వచ్చేశాడు. తండ్రిని, తల్లిని కార్లో ఇంటి దగ్గరున్న హాస్పిటల్ కి తీసుకు వెళ్లాడు.

పక్కింటావిడని లేపి ఆదిత్యకి సాయంగా పడుకోమని అప్పగించి హాస్పిటల్ కి వెళ్లింది ఉష. రామ్మూర్తిని ఎడ్మిట్ చేసుకుని ఉపశమనానికి మండులిచ్చారు. ఆయన దగ్గర ఒక్కరు మాత్రం వుండొచ్చు అంటే సుమిత్ర కూర్చుంది.

రవి, ఉష బయట కూర్చున్నారు. “ఏవిటో మొండిమనిషి. తన పట్టుదల తప్పించి ఎదుటివారి మాట వినిపించుకోరు. ఎంతసేపూ ఇతరుల గురించి ఆరాటం తప్ప తన గురించి ఆలోచించుకోరు. ఆయనేనా! నాకు మాత్రం వుండదా ఆయన మీద అభిమానం. మంచి బ్రాండెడ్ షర్టు కొనుక్కొచ్చి వేసుకోమంటే వేసుకోరు. నాకెందుకురా ఇవన్నీ, నువ్వు వేసుకో అంటారు. మంచి బూట్లు కొన్నా, మంచి వాచీ కొన్నా అంతే. కొత్తది నువ్వు వాడుకో. నువ్వు వాడుతున్న పాతది నాకిచ్చేయ్ అంటారు. విసుగొచ్చేస్తోంది నాకు,” అని ఆవేశంగా మాటాడు తున్నాడు రవి.

లోపల రామ్మూర్తి అంతే. “ఇన్నేళ్లొచ్చినా ఇంకా చిన్నతనం లక్షణాలు పోలేదు. ఈకాలం పిల్లలకున్న తెగింపు లేదు. ఎంత సేపూ అమ్మా అమ్మా అంటూ నీవెంట తిరుగుతాడు. నా మీద అభిమానంతో అమెరికా పోకుండా ఇక్కడే వుండిపోయాడు. నేను వాడి కోసం సంపాదించింది ఏమీలేదు. ఎప్పుడో కొని పడేశాను

ఈ స్థళం. ఇంటి కోసం తనే లోన్ తీసుకున్నాడు. వెర్రి సన్నాసి. తీసుకోగానే సరా! తీర్చుకోవద్దా,” అని మాట్లాడుతుంటే, “పూరుకోండి, మీరు హైరానా పడకండి,” అంటోంది సుమిత్ర.

మర్నాడు ఆదివారం రామ్మూర్తికి అన్ని టెస్టులూ చేస్తామన్నారు డాక్టర్లు. అప్పుడే ఆయన సెల్ ఫోన్ కి ఫోనొచ్చింది సీనియర్ సిటిజన్స్ హోమ్ నుండి. చూడ్డానికి వస్తామన్నారు కదా, వెహికల్ పంపించమా అని అడిగారు. ప్రస్తుతానికి ఆ ఆలోచన మార్పు కొన్నాం అన్నాడు రవి. అలాగా అని బాధపడిపోయి, మళ్లీ మనసు మార్చుకుంటే మాకు తెలియజెయ్యండి అన్నారు వాళ్లు.

రవికి కూడా చాలా మెయిల్స్ వచ్చాయి, అద్దె ఇంటి సమాచారంతో. అందరికీ ఇప్పుడొద్దు అనే సమాధానం ఇచ్చాడు.

రామ్మూర్తిగారికి టెస్టులు అన్నీ అయ్యాయి. ఏమీ తేడా లేదు. అంతా సవ్యంగా వుంది. అప్పుడేదో కారణం వల్ల ఆయాసం వచ్చింది, అంతే అని ఇంటికి పంపించేశారు.

ఆరోజు సోమవారం. రవి తీరిగ్గా కూర్చుని వున్నాడు. “సుమిత్రా! ఏం ఆఫీసు లేదా? వెళ్లడా?” అన్నాడు రామ్మూర్తి.

“మీకు ఒంట్లో బాగాలేదు కదా! అందుకే రెండ్రోజులు శలవు పెట్టాడు,” అందావిడ.

“నాకేమైంది? దుక్కపిక్కలా వున్నాను. వెళ్లమను. మళ్లీ అక్కడ పస్లన్నీ పేరుకుపోతాయి,” అన్నాడు.

“అంత కొంపలంటుకుపోయే పస్లేం లేవు. శలవులు కూడా మిగిలిపోయాయి,” అన్నాడు రవి.

“శలవులుంటే భార్యభర్తా, పిల్లవాడిని తీసుకుని ఏ ఊరికో వెళ్లచ్చు. అప్పుడు వాడుకోవచ్చు ఆ శలవులు. ఇప్పుడు ఆఫీసుకెళ్లే బాగానే వుంటుంది. ఆ మాటే చెప్ప ఆయనగారికి,” సలహా ఇచ్చాడు రామ్మూర్తి.

“ప్రపంచంలో అంతా నా మాట వినాలి, నేను మాత్రం ఎవరి మాటా వినను అంటే ఎలా కుదురుతుంది చెప్పమ్మా?” అన్నాడు రవి.

ఇద్దరూ ఆవిడని తడికలా అడ్డం పెట్టుకుని వారులాడు కున్నారు.

‘భగవంతుడా వీళ్లిద్దరూ ఇక ఈ జన్మకి మారరు,’ అను కుంటూ లోపలికెళ్లిపోయింది సుమిత్ర.

నిజమే మారరు. కారణం వాళ్లిద్దరూ భారతీయులు. భారత దేశంలో పుట్టిన వాళ్లకి ఆత్మాభిమానాలు, సెంటిమెంటుస్ కూడా ఎక్కువే.

K

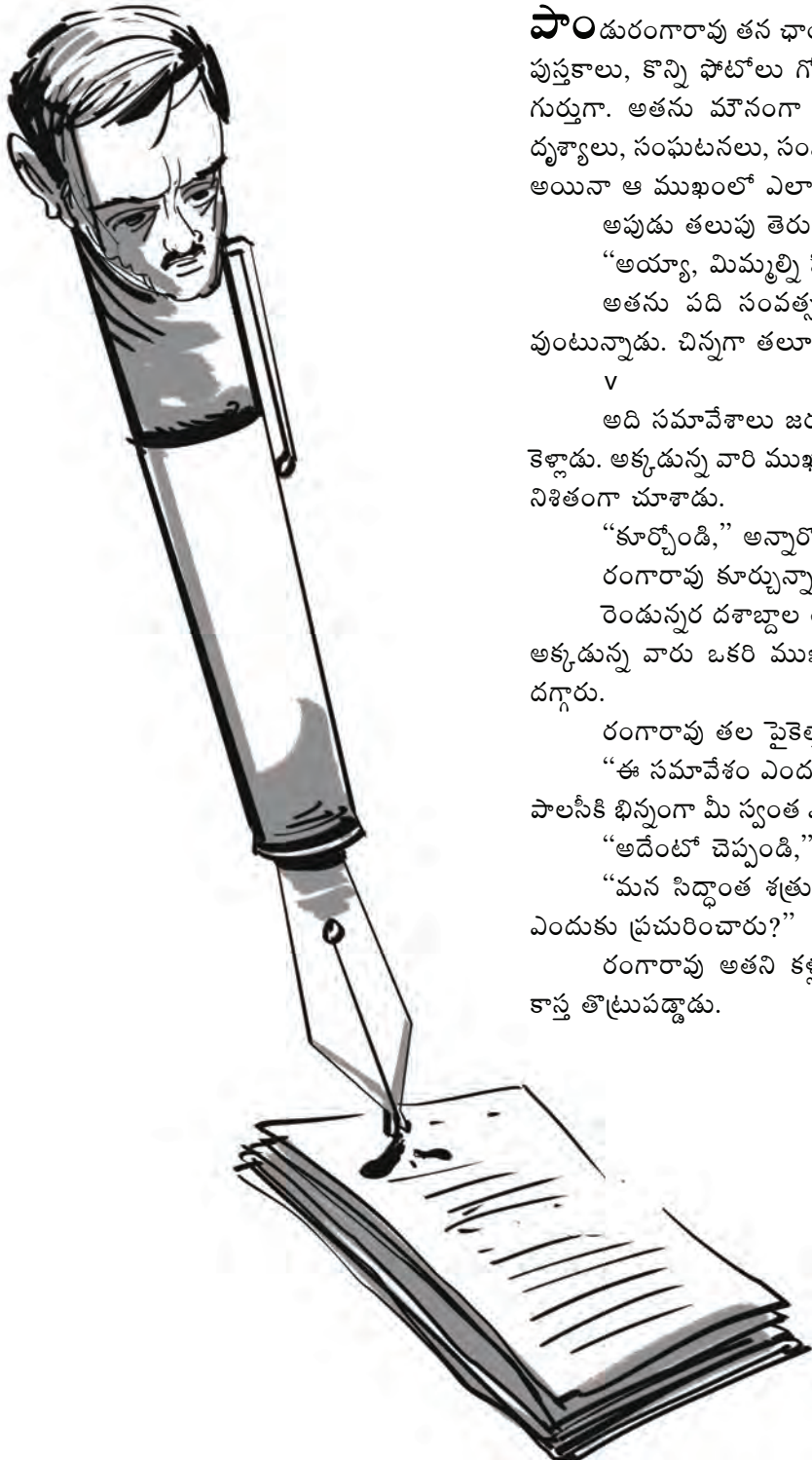
ప్రముఖ కథా, నవలారచయిత. అప్పుడప్పుడు సినిమాలకు మాటలు రాస్తుంటారు. ముఖ్యంగా హాస్యకథలు, హాస్య సన్నివేశాలు రచించటంలో ప్రత్యేకత ఉన్నవారు. మూడు కథాసంపుటాలు ప్రచురించారు. వీరిక నవల శ్రీవారికి ప్రేమలేఖ సినిమాగా జంధ్యాల దర్శకత్వంలో వచ్చింది.

k

వృష్టి

k

౩. చంద్రశేఖర్ అజాద్



పాండురంగారావు తన ఛాంబర్లో వున్నాడు. అతని బేబుల్ మీద రకరకాల పుస్తకాలు, కొన్ని ఫోటోలు గోడల మీద వేలాడుతున్నాయి- గత చరిత్రలకు గుర్తుగా. అతను మౌనంగా శూన్యంలోకి చూస్తున్నా మనసులో రకరకాల దృశ్యాలు, సంఘటనలు, సంవత్సరాలు అలా మెరిసి మాయం అవుతున్నాయి. అయినా ఆ ముఖంలో ఎలాంటి భావం పలకటం లేదు.

అప్పుడు తలుపు తెరుచుకుంది మెల్లగా.

“అయ్యా, మిమ్మల్ని పిలుస్తున్నారు,” అన్నాడు రామచంద్రయ్య.

అతను పది సంవత్సరాలుగా పాండురంగారావుకి సహాయకుడిగా వుంటున్నాడు. చిన్నగా తలూపాడు రంగారావు.

v

అది సమావేశాలు జరుపుకునే చిన్న హాల్. పాండురంగారావు అక్కడి కెళ్లాడు. అక్కడున్న వారి ముఖాలు గంభీరంగా వున్నాయి. ఆయన వారందరినీ నిశితంగా చూశాడు.

“కూర్చోండి,” అన్నారొకరు.

రంగారావు కూర్చున్నాడు.

రెండున్నర దశాబ్దాల తర్వాత అతను ఓ దోషిలా తల దించుకొన్నాడు. అక్కడున్న వారు ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూసు కున్నారు. ఎవరో చిన్నగా దగ్గారు.

రంగారావు తల పైకెత్తాడు.

“ఈ సమావేశం ఎందుకు జరుగుతుందో మీకు తెలుసు. మన పత్రిక పాలసీకి భిన్నంగా మీ స్వంత ఎజెండాని ప్రచారం చేస్తున్నారు,” అన్నాడొకతను.

“అదేంటో చెప్పండి,” అన్నాడు రంగారావు.

“మన సిద్ధాంత శత్రువు విశ్వేశ్వరయ్య మరణవార్తని మన పత్రికలో ఎందుకు ప్రచురించారు?”

రంగారావు అతని కళ్లలోకి సూటిగా చూశాడు. ఆ చూపుకి అతను కాస్త తొట్రుపడ్డాడు.

“మీరు అటు పత్రికల సంప్రదాయం అంటారు. మన పార్టీ నాయకులు చనిపోతే వారి పత్రికలో వేస్తున్నారా? ప్రచురించినా ఏదో మూల చిన్న వార్తగా వుంటుంది. మీరు అలా కాదు. ఫ్రంట్ పేజీలో బాక్స్ కట్టి మరీ వేశారు. కార్యకర్తల నుండి నాయకత్వం దాకా ఎందరో ఫోన్లు చేస్తున్నారు. అభ్యంతరాలు చెబుతున్నారు. మన పత్రికలో విశ్వేశ్వరయ్యకి అంత ప్రాధాన్యం ఇచ్చినందుకు మండిపడున్నారు,” అన్నాడు ఇంకో వ్యక్తి.

“మన నాయకుల మరణవార్తలు ప్రచురిస్తున్నారా- ప్రచురిస్తే ఎక్కడ ఏ మేరకు అనేది వారి విజ్ఞతకి చెందిన విషయం. ఆ పత్రికకి చెంది నేను సమాధానం చెప్పలేను,” అన్నాడు రంగారావు.

“మీకున్న ప్రత్యేక శ్రద్ధ ఏంటో చెప్పండి.”

రంగారావు మానసికంగా సిద్ధంగానే వున్నాడు.

“ఈ వయసులో నాకు ప్రత్యేక శ్రద్ధలు వుండాలి అవసరం లేదు. విశ్వేశ్వరయ్యగారు సిద్ధాంతపరంగా నాకు వ్యతిరేకి లేదా శత్రువు. వ్యక్తిగతంగా కాదు.”

కొందరి ముఖాలు మాడిపోయాయి.

“ఆయన ఓ పార్టీకి నాయకుడు మాత్రమే కాదు. తను నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం కొన్ని దశాబ్దాలుగా పోరాటం చేస్తున్నాడు. అతనికి ఆస్తులు లేవు. అవన్నీ పార్టీ కోసం అమ్మేశాడు. సాధారణ కార్యకర్తగా, అత్యంత నిరాడంబర జీవితం గడుపుతున్నాడు. మన పార్టీలోని వ్యక్తులే కాదు, అనేక రాజకీయ పార్టీల వారు వ్యక్తిగా వారిని గౌరవిస్తాయి. ముఖ్యంగా ప్రజలు అతన్ని నిస్వార్థ రాజకీయ నాయకుడిగా, ఎలాంటి మచ్చలేని వ్యక్తిగా గౌరవిస్తారు. అందుకే మన పత్రికలో ఆయనకి అంత చోటు లభించింది. అది కనీస ధర్మం అని నేను అనుకున్నాను,” అన్నాడు రంగారావు.

“ఇంకా నయం. మీరు చివరి దర్శనానికి వెళ్లి మన జెండాని ఆయన మీద కప్పి రాలేదు,” అన్నాడో యువకుడు.

“నేను కప్పాలనుకున్నా వారు కప్పనీయరులే బాబూ.”

“చూశారా ఆ వ్యంగ్యం?”

“అది మొదలుపెట్టింది మీరు. పత్రికకి ఓ ప్రజాస్వామ్య లక్షణం వుండాలి. ఎదుటివారి సిద్ధాంతాల్లో మనం విభేదిస్తాం. ఈ విశ్వేశ్వరయ్యగారికి వ్యతిరేకంగా మన పత్రికలో ఎన్నో వ్యాసాలు ప్రచురించాం. మనం ప్రజలకు మంచి జరగాలని ఎలా పని చేస్తున్నామో, ఆయన అలా పనిచేస్తున్నారు. వారి సేవలని మన తిరస్కరించలేం కదా. ఇంత చిన్న విషయాన్ని ఎందుకు పెద్దది చేస్తున్నారు?”

“మీకిది చిన్న విషయంగా కనిపించొచ్చు.”

“నేను ఒక్క మాట అడుగుతున్నాను. మన పార్టీ కార్యకర్తలు చనిపోతారు. నాయకులు చనిపోతారు. అందరికీ ఒకే రకమైన ప్రాధాన్యత ఇస్తామా? ఇస్తున్నామా? అది ఎవరి విషయం

లోనైనా సాధ్యం అవుతుందా? సమాజంలో వారికున్న స్థానం, వారి కంట్రీబ్యూషన్, వీటినిబట్టి వారిని గుర్తిస్తాం. ఓ గ్రామ నాయకుడికీ, జాతీయ నాయకుడికీ మధ్య వున్న తేడాని మనం గుర్తించామా?” అన్నాడు రంగారావు సూటిగా.

“మీరు అసలు విషయాన్ని పక్కదారి పట్టిస్తున్నారు,” అన్నాడో ముఖ్యుడు.

“గదుల్లో కూర్చుంటే ఇలానే వుంటుంది. జనంలోకి వచ్చి పనిచేస్తే తెలుస్తుంది. ప్రజల సమస్యలేంటో, వారు ఇలాంటి సమయాల్లో ఎలా రియాక్టువుతారో.”

రంగారావు చిన్నగా నవ్వాడు.

“నేను జనంలో పనిచేసి వచ్చిన కార్యకర్తనని మీకు తెలియకపోవచ్చు. నా గురించి తెలియని మీలాంటివారికి విశ్వేశ్వరయ్యగారి గురించి తెలియకపోవటం ఆశ్చర్యం లేదు. ఓ పార్టీ కార్యకర్తకిగాని, నాయకుడికిగాని గత చరిత్ర తెలిసి వుండటం చాలా అవసరం. లేదంటే ఎలాంటి వ్యక్తుల మీదయినా ద్వేషాన్ని మాత్రమే పెంచుకుంటాం. పార్టీ పత్రిక బాధ్యత నామీద పెట్టింది. ఆ బాధ్యతని నేను సమగ్రంగా నిర్వర్తిస్తున్నానని నమ్ముతున్నాను,” అంటుంటే...

“ఇప్పటిదాకా పత్రికను మీమీద వదిలేయటం పార్టీ చేసిన తప్ప,” అన్నాడో సభ్యుడు.

“మీరు పొరపాటు పడుతున్నారు. ఎప్పటినుంచో ఈ పత్రికకి సంపాదకవర్గం వుంది. అందులోని వారు ఏ మేరకు తమ బాధ్యతలు నిర్వహించారో ఆత్మవిమర్శ చేసుకుంటే బాగుంటుంది,” అన్నాడు మృదువుగానే.

ఆ బృందంలోని కొందరికి కోపం వచ్చింది.

“ఈమధ్య మీరు మన సిద్ధాంతాల్ని విమర్శించే రచయితల కథలు ప్రచురిస్తున్నారు. ఆ రకంగా మీరు వ్యక్తిగత సంబంధాలు పెంచుకుంటున్నారు.”

“మన పత్రిక పాలసీకి భిన్నంగా వేసిన కథ ఒకటి చెప్పండి,” అన్నాడు రంగారావు సూటిగా.

అక్కడ కొద్ది క్షణాలు నిశ్శబ్దం.

“ఆ రచయితలు అన్ని పత్రికలకి రాస్తున్నారు. మనం విస్తృతంగా జనంలోకి వెళ్లాలనుకుంటున్నాం. మన పత్రికకు ఇది ఫలానా పార్టీ పత్రిక అని ముద్రపడకుండా వుండాలి. అయినా ఇది మన పార్టీ అధికార పత్రిక కాదు. ఇది సాహిత్య, సాంస్కృతిక, సిద్ధాంత పత్రిక. మీరు ఏ వ్యక్తిగత పరిచయాల గురించి అడుగున్నారు. ఆరోపిస్తున్నారు. అందుకు అడుగుతున్నాను. మన పార్టీ నాయకులకి, కార్యకర్తలకి, ఇతర శత్రుపార్టీల వారితో సంబంధాలు లేవా? అలాంటివారితో సామ్యం పొందటం లేదా? అధికార పార్టీతో పనులు చేయించుకోవటం లేదా? ఒకే వేదికల మీద కలిసి ప్రసంగించటం లేదా?” రంగారావు స్వరం ఆ హాల్లో ప్రతిధ్వనించింది.

“ప్రజల సమస్యల కోసం కొన్ని పనులు చేయాల్సి వుంటుంది.”



“ఇది కూడా అందులో భాగం. విశ్వేశ్వరయ్యగారి వ్యక్తిత్వం, ప్రజల్లో ఆయనకున్న స్థానం వల్లనే నేను ఆ వార్తకు కాస్త ప్రాధాన్యత ఇచ్చాను. మన సిద్ధాంతాలకు భిన్నమైన వ్యక్తులను మనం స్వంతం చేసుకుంటున్నాం. మన పార్టీనే కాదు, మన వ్యతిరేకులు కూడా ఇలానే చేస్తున్నారు. ఇప్పుడు కావాల్సింది సాధ్యమైనంత ఎక్కువ మందిని కలుపుకుపోవటం. అంతేకాదు, పత్రిక మనుగడ కోసం సవాలక్ష చెత్త ప్రకటనలు వేస్తున్నాం. వాటినే మనం వ్యతిరేకిస్తున్నాం గానీ వాటిని తిరస్కరించే స్థితిలో లేం,” అన్నాడు రంగారావు.

“మీ వివరణ పూర్తయింది. మేం బాధ్యులకి మా రిపోర్ట్ అందజేస్తాం. మీరు వెళ్లవచ్చు,” అన్నారు.

“ధన్యవాదాలు,” అని తన ఛాంబర్ కి వెళ్లిపోయాడు రంగారావు.

V

రామచంద్రయ్య వచ్చాడు.

“అయ్యా కాఫీ తీసుకురమ్మంటారా?” అన్నాడు.

“ఇప్పుడేం వద్దు,” అన్నాడు రంగారావు.

రంగారావుకేసి విచారంగా చూసి వెళ్లిపోయాడు.

ఇరవై సంవత్సరాలకు పైబడి రంగారావు ఒంటిచేత్తో పత్రికను నడుపుకుంటూ వస్తున్నాడు. పేరుకి ఎడిటోరియల్ బోర్డ్ వుంది. అందులో చాలా సభ్యులు మారిపోయారు. కొంత మంది చనిపోయారు. అప్పట్లో ఒకరిద్దరు అతనికి సహకరించే వారు. ఇంకొందరు వయసు మీరటంతో వ్రాయలేకపోతున్నారు.

ఇప్పుడున్నవారిలో చాలామంది పత్రిక పేజీలు కూడా తెరవరు. కొంతమంది ప్రకటనలు సేకరించి ఇస్తారు. అదే పత్రికకు చేసే గొప్ప సేవనుకుంటారు. అది కూడా సీరియస్ గా

చేయరు. సంవత్సరానికి ఒకటో, రెండో.

కొన్ని సందర్భాల్లో పత్రిక సర్క్యూలేషన్ పెంచాలంటారు. క్యాంపెయిన్ కి పిలుపునిస్తారు. కొన్ని పత్రికలకి చందాలు కట్టిస్తారు లేదా కొన్ని తామే కడతారు. ఇప్పటివరకు పత్రికలో కంటెంట్ గురించి తీవ్రంగా చర్చించిన దాఖలాలు లేవు.

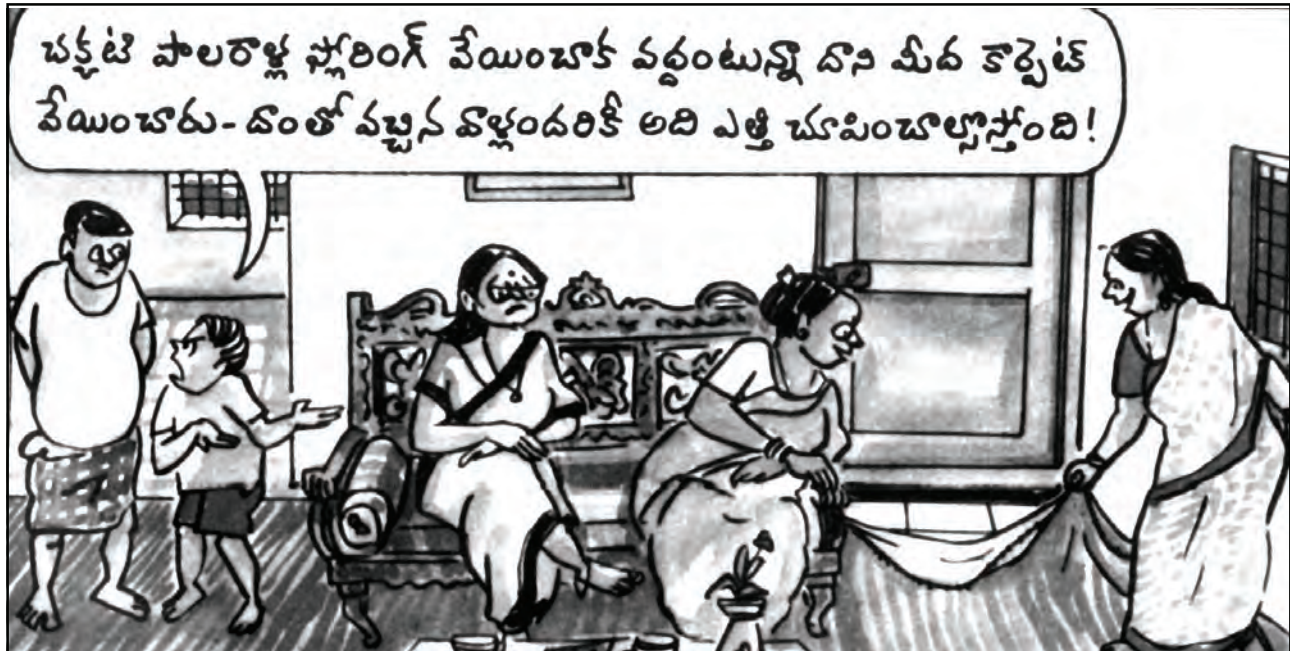
“ఈ విషయంలో మీకు మేం ప్రత్యేకంగా చెప్పేదేం వుంటుంది,” అనేవారు.

“పత్రికను బయటి పాఠకులు చదవటం వేరు. ముందు మన కార్యకర్తలతో చదివించండి. ఫీడ్ బ్యాక్ ఇవ్వండి,” అని ఎన్నోసార్లు రంగారావు మొత్తుకునేవాడు. వారికి ఎప్పటికప్పుడు రోడ్ల మీదికి రావటంతోనే సరిపోతుంది అనేవారు తప్ప అలాంటి ప్రయత్నం చేయలేదు. పార్టీ సభ్యులు ఇతర పత్రికలు చదువుతారు తప్ప ఈ పత్రిక చదవరు. అది నగ్గుసత్యం.

ఇంకొందరు సంపాదకవర్గంలో తమ పేరు చూసుకుని మురిసిపోతుంటారు. ఆ హోదాని వ్యక్తిగతంగా ఉపయోగించు కుంటారు. ఒకరిద్దరు రచనలు చేయగల శక్తి వున్నవారు. వారు పత్రికకి రచనలు పంపేవారు కాదు. ఆ హోదాని వ్యక్తిగతంగా ఉపయోగించుకుంటారు. పెద్దపెద్ద సర్క్యూలేషన్ వున్న దినపత్రిక లకి పంపేవారు. ప్రత్యేక సంచికలు వేస్తున్నప్పుడు చివరి నిముషం దాకా ఎన్ని ఫోన్లు చేసినా, ‘ఇదిగో అదిగో’ అంటుండే వారు.

“మీరు మన పత్రికకి వ్రాయకపోతే ఎలా?” అని రంగా రావు ఒత్తిడి చేస్తుంటే ఒకతను చెప్పాడు.

“మన పత్రికని చదివేవారు తక్కువ. అదే పెద్ద పత్రికలో అయితే మన భావాలు ఎక్కువమందికి చేరతాయి. ఎక్కువ మందిని ఆకర్షించటమే కదా మనకు కావలసింది.”





“కనీసం మనకున్న పాఠకులను కాపాడుకోవాలి. మన కార్య కర్తలను నిలుపుకోవాలి. ఇతర పత్రికలకు మిమ్ముల్ని రాయవద్దని నేను అనటం లేదు. ఇది కర్తవ్యంగా పెట్టుకోండి,” అని రంగారావు వాదించాడు.

“పోనీ ఆ పత్రికల వ్యాసాల్ని మన పత్రికలో రీ ప్రింట్ చేయండి. ఆ పత్రిక సౌజన్యంతో అని ప్రచురించండి.”

రంగారావు వాదించటం మానేశాడు.

అతని చేతికి పత్రిక వచ్చేటప్పటికి అద్దెకి తీసుకున్న చిన్న గది, అందులో రెండు బేబుల్స్ వుండేవి. ఓ సహాయకుడు మాత్రం వుండేవాడు. అతనికి పత్రిక పనితో పాటు పార్టీ పని వుండేది. బయట ప్రెస్ లో ప్రింట్ చేసేవారు.

కొంతమంది సంపాదకవర్గ సభ్యులుగా వుండటం వల్లనే వారి రచనలు అచ్చయ్యేవి. అసెంబ్లీలో ఆ పార్టీకి ఇద్దరు ముగ్గురు ఎం.ఎల్.ఎ.లు వుండేవారు. అయినా వారికో నాయకుడు వుంటాడు. ఎవరు శాసనసభాపక్ష నాయకుడయితే వారికి పత్రికలూ, మీడియా ప్రాధాన్యం ఇస్తుంది.

ఎలాంటి అధికార హోదా లేకపోయినా ప్రాధాన్యత ఇవ్వటమనేది వ్యక్తిగత ప్రతిభ మీద, ప్రవర్తన మీద, ప్రజల్లో వారికున్న స్థానం మీద ఆధారపడి వుంటుంది.

అలా ఓ గదిలో ప్రారంభమైన ఆ పత్రికని మూడు గదుల అద్దె భవనంలోకి మార్పించాడు. ఆ తర్వాత కాలంలో స్వంత భవనం, స్వంత ప్రెస్ ఏర్పాటు చేయాలనుకున్నాడు. పార్టీ ప్రముఖుల్ని కదిలించాడు.

అలా భవన నిర్మాణానికి పిలుపునిచ్చారు. అక్కడ వుండే రంగారావుకి మరో ప్రపంచం లేదు. పత్రిక, భవన నిర్మాణం. రామచంద్రయ్యకి రంగారావుతోనే లోకం.

అతనికి భార్య చనిపోయింది. పిల్లలు లేరు. పార్టీ, భవనం, రంగారావుకి సహాయకుడిగా వుండటం మాత్రమే ప్రపంచం. చందాలు సేకరించటం, ప్లానులు గీయించటం, పనులు చేయించటం, ఎప్పుడో తినటం, అర్ధరాత్రులు అర్థికల్స్ రాయటం. ఇలా అప్పట్లో పార్టీ కాస్త ఊపు మీద వుంది. అప్పుడు కూడా రంగారావుని నిరుత్సాహపరిచిన వారున్నారు.

‘తలకు మించిన భారం పెట్టుకున్నారు, అప్పులు చేయాల్సి వస్తోంది, ఇవన్నీ ఎప్పటికీ తీరాలి,’ అంటూ.

రంగారావు ఎక్కువ వాదించేవాడు కాదు.

భవన నిర్మాణం కోసం రాష్ట్రంలో ఎన్నో ప్రాంతాలకు వెళ్లాడు. కార్యకర్తల్ని కదిలించడు. నాయకుల వెంట పడడు. వ్యక్తిగతంగా రంగారావుని అభిమానించే వారున్నారు. అలాంటి వారందరూ ఎంతోకొంత డబ్బు రూపంలో, వస్తువుల రూపంలో ఇచ్చి సహకరించారు.

ఇప్పుడు భవనంలో మీటింగ్ హాల్ వుంది. బయట ప్రాంతాల నుండి వచ్చేవారికి విడిది గదులున్నాయి. భోజనశాల వుంది. పత్రికకి స్వంత మెషినరీ వుంది. సంపాదకుడికి ఛాంబర్ వుంది. పాటలూ, నాటకాలు, రూపకాలు రూపొందించు

కోవటానికి గదులున్నాయి. ఇవన్నీ ఏర్పడినా సంప్రదాయంగా వున్న చందాదారుల కంటే ఓ వెయ్యి కాపీలు అటూ ఇటూగా వుంటాయి.

అందుకే పత్రికను సాధ్యమైనంత ఎక్కువమందికి చేర్చటానికి ప్రణాళికలు రూపొందిస్తున్నాడు.

శిలాఫలకం మీద తన పేరు వేస్తానంటే రంగారావు అంగీకరించలేదు. పత్రికలో రాజకీయ అంశాలతో పాటు కథలూ, కవిత్యం, సినిమాల మీద సమీక్షలు, ఇంకా అనేకానేక శీర్షికలు ప్రవేశపెడుతున్నాడు. రచయితలకు పారితోషికం ఇవ్వటం మొదలుపెట్టాడు.

పత్రిక తరపున అనేక సెమినార్లు పెడుతున్నాడు. ఇలాంటి సమయంలోనే కొత్తగా కొందరు రంగారావు కృషిని ఇంకో కోణంలో చూడటం మొదలుపెట్టారు. అందులో ఒకతనికి పత్రిక సంపాదకుడిగా పనిచేయాలనే కోరిక వుంది. కానీ అది చిన్న విషయం కాదని అతనికి తెలుసు. అందుకే చాప కింద నీరులా పనిచేయటం మొదలుపెట్టాడు.

V

రంగారావు యువకుడిగా వున్నప్పుడు ఆ పార్టీ సిద్ధాంతానికి ఆకర్షింపబడ్డాడు. అప్పటి నుండి పూర్తికాలం కార్యకర్తగా పనిచేయటం మొదలుపెట్టాడు. ఎన్నోసార్లు శత్రువుల దాడికి గురయ్యాడు. అతనికి పార్టీ తప్ప ఇంకోటి తెలియదు.

ఎన్ని ఉద్యమాల్లో పాల్గొన్నా నిరంతరం అధ్యయనంలో వుండేవాడు. కరపత్రాలు రూపొందించేవాడు. సభల్లో ఉపన్యసించేవాడు. ఎప్పుడయితే పార్టీలోకి రావాలనుకున్నాడో అప్పుడు ‘బ్రహ్మచారి’గా వుండాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

అతనిలోని ప్రతిభని, నిబద్ధతని గమనించి పార్టీ ముఖ్యుడు పత్రిక బాధ్యతని అప్పగించారు. అప్పటి నుంచి ఏం తిన్నాడో, తాగాడో తెలియదు. ఏరోజూ విలాసంగా బతక లేదు. ఇప్పటివరకు జీతం తీసుకోలేదు. తనకి ఎవరున్నారని, ఎవరికి ఆస్తులు ఇవ్వాలని పతనమవుతాడు. పేరు మాత్రమే కోరుకుంటే ఈ పత్రికనే అంటి పెట్టుకుని వుండాలా?

కేంద్రానికి రమ్మని, ఎం.ఎల్.సి.గా అవకాశం ఇస్తామని ఎంతమంది సీనయిర్ నాయకులు తనని అడగలేదు. అవన్నీ కాదన్నాడు. ముందు పత్రికను ప్రజల పత్రికగా చేయాలను కున్నాడు.

జీవితంలో మొదటిసారి బాధనిపించింది.

గుండెల దగ్గర చేత్తో రాసుకుంటున్నాడు.

అప్పుడు మళ్ళీ రామచంద్రయ్య కనిపించాడు. అతని కళ్ళలో నీళ్లు తిరుగుతున్నాయి. అతను రంగారావు దగ్గరకొచ్చాడు.

“అయ్యా, ఏదోకరోజు నన్నూ బయటికి వెళ్లమంటారేమో,” అన్నాడు గద్గడికంగా.

“ఎందుకలా అనుకుంటున్నావు. అది పొరపాటు,” అన్నాడు.

“అది నాకు తెలియదు బాబూ. పార్టీలోగాని, బయటగానీ

డబ్బున్న వాడికే విలువ. అధికారంలో వున్నవాడికే విలువ అనిపిస్తోంది. మీకు చేతకానిది పదిరూపాయలు సంపాదించటం. లౌకికంగా బతకాలని తెలియకపోవటం,” అన్నాడు.

రంగారావు నిర్వికారంగా చూస్తున్నాడు.

రాత్రి ఎంతకూ నిద్ర పట్టటం లేదు.

రంగారావుకి తమ పార్టీలోని కొంతమంది వ్యక్తుల మీద ఎత గౌరవం, అభిమానం వున్నాయో, ఇతర పార్టీలకు, సిద్ధాంతాలకు చెందిన మరికొందరి మీద అంతే గౌరవాభిమానాలున్నాయి. అందులో విశ్వేశ్వరయ్య ఒకడు.

ఆ మాటకొస్తే పార్టీలోనే విభేదాలున్నాయి. అయినా కలిసి పనిచేస్తున్నారు. వ్యక్తుల్ని అంచనా వేసే పద్ధతి ఇది కాదు అనుకున్నాడు. అతను తన టేబుల్ దగ్గరికి వచ్చాడు. ప్యాడ్ అందుకొని చదవటం మొదలుపెట్టాడు.

పార్టీ బాధ్యులకు, నమస్కారం.

ఇన్ని సంవత్సరాల ఆ కృషిని, పార్టీ పట్ల నాకున్న విశ్వాసాన్ని ఒక్క వార్తతో నిర్ణయించారు. నన్ను పార్టీ వ్యతిరేకిగా, చివరికి వ్యక్తివాదిగా చిత్రించే ప్రయత్నం జరుగుతోంది.

ఇదేదో కొంతమంది వ్యక్తుల ప్రమేయం అని నేను అనుకోవటం లేదు. ఇలాంటిది మన పార్టీకే పరిమితం అని కూడా నేను అనుకోవటం లేదు.

సమాజంలో వస్తున్న కొన్ని మార్పులు అన్ని వ్యవస్థలకీ పాకుతున్నాయి. మానవీయ విలువలు పడిపోతున్నాయి. సమాజంలో పరస్పర విరుద్ధమైన అనేక సిద్ధాంతాలున్నాయి. వాటిని నమ్మి, వాటి కోసం ఎందరో పనిచేస్తున్నారు.

ఆ సందర్భాల్లో ఒకరికొకరు శత్రువులుగా ఎదురెదురుగా నిలబడాల్సి వస్తుంది. పోరాటం చేయాల్సి వస్తుంది. అయితే కొంతమంది వ్యక్తులు కులాలకి, మతాలకి, సిద్ధాంతాలకి కూడా అతీతంగా ఎదుగుతారు. అంటే అది వారిలోని మానవీయ కోణం, సమాజానికి వీరు అందించే కంట్రీబ్యూషన్. మనం ఓ సిద్ధాంతాన్ని నమ్ముతాం కాబట్టి ఇతరుల మంచిని సయితం నిరాకరించాల్సిన అవసరం లేదు. దానికి మించి అలాంటి వ్యక్తుల్లోని ఆదర్శగుణాలని మనం స్వీకరించాలి.

ఎత్తుగడలు, వ్యూహాలు, ఆచరణ ఓ క్రమంలో నిబద్ధతతో

సాగేవి. ఇప్పుడలా కాదు. అన్ని పార్టీల్లోకి కులాలు, మతాలు, ఇంకా అనేకానేక అంశాలు ప్రవేశించాయి. వీటన్నిటికీ ఆర్థిక మూలాలున్నాయి. తాత్వికత ఉంది. ఎక్కువ శాతం వాటి ప్రభావంలో పడిపోయారు. అనేకానేక అవలక్షణాలు ఇప్పుడు చాలామందికి ఆదర్శవంతం కావటం, వస్తు వినిమయ ప్రభావాన్నించి తప్పించుకోలేని బలహీనతలు రాజ్యమేలుతున్నాయి. ఇంకో పక్కన బతుకు పోరాటం ఎంతోమందిని అంతవరకే పరిమితం చేస్తున్నాయి. ప్రజల ఉమ్మడి శత్రువుల విషయంలో మనం రాజీ పడుతున్నాం. విశాలమైన ఐక్య సంఘం నిర్మించటంలో విఫలమవుతున్నాం.

మనం అమ్మను ప్రేమిస్తాం. అమ్మ మనల్ని ప్రేమిస్తుంది. అమ్మలోను, మనలోను బలాలు, బలహీనతలు ఉంటాయి. చాదస్తాలు, ప్రేమ, కోపం, ఇంకెన్నో లక్షణాలను భరిస్తూ ఎవరికి వారు బయటపడే ప్రయత్నం చేయాలి. ఎదుటివారి విషయంలోనూ అంతే. వారిని అంచనా వేయటంలో తర్కం, సిద్ధాంతాలతో పాటు కొన్ని సందర్భాల్లో వాటికి మించిన హృదయం వుండాలి. ఇలా ఉండడం సరయినది కాదంటున్నారు. అందుకే నన్ను మన పత్రిక సంపాదక బాధ్యతల నుండి తప్పించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

నేను ఎవరి మీదో కోపంతో ఈ నిర్ణయం తీసుకోలేదు. అలాగే నేను పార్టీని వదిలిపెట్టి వెళ్లడం లేదు. పత్రికకి నాలాంటి వ్యక్తులు పనికిరారని నాకనిపించింది. నావల్ల పత్రికకు, పార్టీకి ఎలాంటి నష్టం కలుగకూడదు. ఇక నుండి సామాన్య కార్యకర్తగా పనిచేస్తాను. కార్యకర్తగా పనికిరానని పార్టీ భావిస్తే ఎలాంటి వివాదాలు సృష్టించకుండా సంస్థ నుండి మౌనంగా బయటికి వెళ్లిపోతాను.

నేను మనుషుల్ని ప్రేమిస్తాను. మనుషులు ఎవరయినా వారు చేసే పనులు, వారి ఆచరణను బట్టి గౌరవిస్తాను.

పార్టీ ఒడిలోనే తుది శ్వాస విడవాలని నేను కోరుకుంటున్నాను. అది సాధ్యం కానప్పుడు ప్రజల మధ్య నా చివరి మజలీ ముగిస్తాను.

ధన్యవాదాలతో...

మీ

పాండురంగారావు



తెలుగులో విస్తృతంగా రాసే రచయితల్లో చంద్రశేఖర్ ఆజాద్ ఒకరు. 56 నవలలు, 400కు పైగా కథలు అచ్చయ్యాయి. టీవీ సీరియల్స్ కు, సినిమాలకు మాటలు, కథలు, స్క్రీన్ ప్లే అందిస్తూ వుంటారు. వేలాది టీవీ సీరియల్ విసిసోడ్లకు రచయిత. వివిధ పత్రికల్లో కాలమ్స్ నిర్వహించారు. వీరి కథలకి, నవలలకి అనేక బహుమతులు లభించాయి. నివాసం హైదరాబాద్.



తెలుగువలకు 2013

240

k

# ప్రాధాన్యం

k

## ౧. రజారూపరూపం



అన్నపూర్ణకి, నాకూ మధ్య తలెత్తిన గొడవ చిన్నదే... అయినా ఇబ్బందిగా, చిరాగ్గా వుంది. తనకీ అలాగే వుంటుందని తెలుసు.

వాళ్ల ఊరు వెళ్లటం అన్న చిన్న విషయం ఎందుకు ఇంతగా చిరాకు పెడుతోంది? భార్యాభర్తల మధ్య ప్రయారిటీస్ తేడా యేనా? తన కోరికకి, నా కోర్కెలంత ప్రాముఖ్యత ఇవ్వటం లేదా?

v

సంక్రాంతి సెలవల వల్ల ప్రయాణపు ఏర్పాట్లు చాలా కష్టమయ్యాయి. నావరకూ నాకు విసుగ్గానే వుంది.

పదేళ్లు దాటింది నేను ఆ ఊరు వెళ్లి. రైలు, బస్సు, రిక్షా... ఇలా రకరకాల వాహనాలు ఎక్కాలి. పిల్లలతో కలిసి ప్రయాణం. నానా హైరానా తప్పదు. ఎంతగా నచ్చబెప్పినా, అన్నపూర్ణ మాట వినలేదు.

రైలు బయల్దేరిన కాస్సేపటికి గుర్తించాను... పిల్లలిద్దరూ ఎంతో ఉత్సాహంగా వున్నారు. వాళ్లవేపు మురిపెంగా చూస్తున్న అన్నపూర్ణ ముఖం నవనవలాడుతోంది. ఈమధ్య అన్నపూర్ణ ముఖంలో అంత మెరుపు చూళ్లేదు. ఇంట్లో వున్న నలుగురం ఒకర్నికరు తీరుబడిగా చూసుకోవటమే తగ్గిపోయింది. ఊరు వెళ్లటమన్న చిన్న కోరిక నేను

తీరుస్తున్నందుకు, తనలో ఎంత సంతోషం. ఎన్ని కోరికలు తీరుతున్నా మగవాళ్లెందుకు ఇంతగా సంతోషపడరు?

ప్రయాణం నేను ఊహించినంత ఇబ్బందిగా లేదు. ఈ పదేళ్లలో జరగటానికి ఆస్కారం వున్న మార్పుల విషయం నా ఆలోచననే తాకలేదు. రైలు దిగిన గంటన్నరలో ఊరు చేరిపోయాం. ఇదివరకైతే గంటలు గంటలు బస్సుల కోసం చూడాల్సి వచ్చేది. ఇప్పుడు అంచెలంచెలుగా రకరకాల వాహనాలు.

గుమ్మంలో మమ్మల్ని చూసిన పెద్దాయన నారాయణరావు ముఖం వెలిగిపోయింది. 'తాతయ్యా,' అంటూ చిన్నపిల్లలా అన్నపూర్ణ ఆయన గుండెల దగ్గర చేరిపోయింది.

కొద్దిసేపట్లోనే పిల్లలిద్దరూ తాతమ్మ, ముత్తాతలతో కబుర్లే కబుర్లు... ఆ పెద్ద ఇల్లు, దొడ్డి కలయతిరిగేశారు.

ఆ సాయంత్రానికి ఇల్లంతా నిండిపోయినంత సందడి. నా ఇద్దరు తోడల్లుళ్లు, వదినా, మరదలు, వాళ్ల పిల్లలు కూడా వచ్చారు. ఆ రాత్రికే నా ఒక్కగానొక్క బావ మరిదీ కుటుంబ సమేతంగా వచ్చేశాడు. ఇంట్లో అన్ని వయసుల వాళ్లు అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నారు.



ఈ పండక్కి తప్పనిసరిగా రావాలని అందర్నీ పెద్దాయన కొంచెం గట్టిగానే ఒత్తిడిచేసి పిలిపించారు. అలా ఆయన ఎందుకు పిలిచారో ఎవరికీ అర్థంకాలేదు. రకరకాల ఊహా గానాలు సాగాయి. అడిగి తెలుసుకునే చొరవ ఎవరూ చూపించ లేకపోయారు.

మర్నాటి పొద్దున్న, “రావోయ్ రాజారావు, అలా వెళ్లొద్దాం,” అని పిలిచారు.

కాఫీ తాగినే బయలుదేరాం. ఇంకా సూర్యోదయం అవ లేదు. కొన్నాళ్లు మార్నింగ్ వాక్ చేశాను. అందువల్ల తిరిగి ఈ నడక బాగానే వుంది.

నాకన్నా ముప్పై ఏళ్లు పెద్దవారాయన. ఎంతో చురుగ్గా నడుస్తున్నారు. వెనకపడ్డ నన్ను గమనించి, “సిటీలో నడక అంత అలవాటు ఉండదు కదూ...” అన్నారు. సమాధానంగా చిన్నగా నవ్వాను. ఈమాత్రం తీరుబడిగా నడిచి ఎన్నాళ్లైందో... ఎప్పుడూ మనసులో ఏదో హడావిడే.

పరిసరాల్ని, పక్కవాళ్లనీ పరికిస్తూ ప్రశాంతంగా నడుస్తుంటే హాయిగా వుంది. ఊరు పెద్దగా మారలేదు. పెంకుటిళ్ల స్థానంలో అక్కడక్కడ డాబాలు వచ్చాయి. పాకలు తగ్గినట్టుగా అనిపించింది. పరిసరాలు అంతగా మారకపోయినా, మనుషుల తీరులో మార్పు తెలుస్తోంది.

ఊళ్లో నాలుగువేపులా వీళ్లకి పొలాలు వున్నాయి. దక్షిణం వేపు తీసుకెడుతున్నారాయన. దార్లో ఊరివాళ్లు చాలామంది ఎదు రయ్యారు. పెద్దా చిన్నా తేడా లేకుండా వాళ్లందరూ ఆయనతో కలివిడిగా మాట్లాడుతున్నారు. సలహాలు, సంప్రదింపులు, పలక రింపులు అన్నీ... ఆయనతో ఎంతో ఇష్టంగానే చేస్తున్నట్టుంది.

దక్షిణంవేపు పొలాల పక్కనే పెద్ద మామిడితోట. ఆ తోటకి కంచెలా ఒత్తుగా జీడిమామిడి చెట్లు... కొంచెం దూరంలో కొబ్బరి తోట... ఆ తోటకి అనుకునే కొబ్బరిపీచు తీసే పరిశ్రమ.

చాలారోజులకి కంటి ముందు పచ్చటి సౌందర్యం. పైర గాలి... హడావిడి లేని జనం. ఎన్నో జన్మలక్రితం నేనెరిగిన జీవితాన్ని తిరిగి అనుభవిస్తున్నట్టుంది.

అంతా తిరిగి మేం ఇల్లు చేరేటప్పటికి రెండు గంటలు పైనే పట్టింది. ఈ సమయమంతా తాతయ్యగారు నాతోనే వున్నా, మాట్లాడిన మాటలు తక్కువే అయినా, నాకు కొన్ని విషయాలు తేలిగ్గానే అర్థమయ్యాయి.

ఊరంతా ఒక యూనిట్గా మార్పు చెందుతున్నట్టు కన బడుతోంది. ఊళ్లో ఎక్కువమంది వ్యవసాయదారులే. వ్యవసాయంతో పాటు వ్యవసాయాధార చేతిపనుల్లో అభివృద్ధి బావుంది దీని వల్ల. ఆసక్తి ఉన్నవారికి చెయ్యటానికి పనికి లోటులేదు. వీటి వెనుక తాతయ్యగారి కృషి, ఊరివాళ్ల మాటల ద్వారా తెలు స్తోంది. ప్రత్యక్షంగా నా అనుభవంలోకి ఆయన కావాలనే ఏదో తీసుకు వచ్చినట్టుంది.

ఇంకో రోజు గడిచింది. ఆ ఊరు రావటానికి ఎంతగా విసుక్కున్నానో, అనవసర ప్రయాణమని ఎంత చిరాకుపడ్డానో అదంతా నాలోంచి తొలగిపోయింది.

ఇల్లంతా పిల్లల సందడి. పువ్వులు, తూనీగలు ఉన్న తోటలా వుంది ఇల్లు.

మా పిల్లలు రవీ, శుభల సంతోషం మరీ... వేరే లోకంలో వున్నట్టు సంబరంగా వున్నారు. కొబ్బరాకుల బొమ్మలు, బూరాలు, వామనగుంటలు, తొక్కుడుబిళ్ల, కోతికొమ్మచ్చి... ఇవన్నీ రవికి, శుభకి కొత్త అనుభవాలు.

మా మావగారు, అత్తగారు ఇంట్లో ఉన్న ఎవరికీ ఏ లోటు రాకుండా వెయ్యి కళ్లతో అజమాయిషీ చేస్తున్నారు.

అందరం కలిసి వీలున్నప్పుడల్లా ఎటో అటు వెడు తున్నాం. ఓరోజు గుడికి, మరోరోజు తోటకి... ఊరు నాలుగు వేపులా తిరిగి రావటం, కడుపునిండా తినటం... రోజులు తెలియ కుండానే గడిచిపోతున్నట్టుంది.

తినటం ఓ అవసరంలా కాకుండా, ఓ రసాస్వాదనలా వుంది. మామూలు ఫలహారాలే కాక, చిట్టిగారెలు, పోకుండలు, నువ్వుండలు, చిమ్మిలి, మినపసున్నిలాంటివే కాక... జున్ను, కొబ్బరిబొండాలు, ఈతమువ్వ... ఓరకం కాదు... సిటీలోనే పెరిగిన పిల్లలకి సరికొత్త రుచులు... నూతన అనుభవం.

చిన్నపిల్లల్లా మేం గెంతులు వెయ్యకపోయినా, కేరింతలు కొట్టకపోయినా, మా మనసులు అవన్నీ చేస్తున్నాయి. చిన్నతనం లోకి, పసితనపు అనుభవంలోకి, సహజాతాల పరిమళంలోకి తిరిగి ప్రయాణిస్తున్నట్టుంది.

ఈ ఊరు పేరు ‘తేనెపల్లి.’ ఎప్పుడో చాలా ఏళ్ల క్రితం ఈ ఊరినిండా పూలతోటలు, తేనెపట్లు ఎక్కువగా ఉండేవని, అందుకే ఆ పేరు వచ్చిందంటారు. ఈ ఊరి ప్రత్యేకత ఉత్తర, దక్షిణాల్లో రెండు పక్కలా పంట కాలువలుండటం.

ఓసారి మా రవి కెనాల్ అంటే ఏమిటని అడిగాడు. వాడికి వివరించి చెప్పినా పూర్తిగా అర్థంకాలేదు. తీసికెళ్లి ఆ ఊరి కాలవలు చూపించగానే అంతా తేలిగ్గా అర్థమైనట్టు మారింది వాడి ముఖం. తుమ్మెదలనాదం, ఉడతల విన్యాసం, గుంపుగా ఎగిరే పక్షుల సాయం సమయం, వివరించి చెప్పేవి కావు. ఇలా రావటం వల్ల పిల్లలకి ఎంతో మంచి జరిగిందనిపించింది.

మాతో గడిపే నారాయణరావుగారికి, పిల్లలతో గడిపే నారాయణరావుగారికి ఎంతో తేడా... ఎక్కువసేపు వాళ్లతోటే... నక్షత్రాలన్నింటినీ తన చుట్టూ పెట్టుకున్న అందంలా... ఆయన వాళ్ల మధ్య మురిపాల ముత్తాత. ఆ అనుభవం నిష్కల్మషం. అసలు సిసలైన ఆనందం.

కొన్ని కొన్ని కొసల్ని కలిపి జీవితంలో చూసుకోవటం మిస్ అవుతుంటాం. ఊరి మనిషిగా నారాయణరావుగారు, కుటుంబ పెద్దగా నారాయణరావుగారు చేసే పనులు వేరైనా, రెండూ ఒక

దానికి మరొకటి కొనసాగింపులాగే వున్నాయి. జీవితం పట్ల సరైన కృషి, అవగాహన అది. ఇంటా బయటా కూడా అర్థవంతమైన బతుకది.

పండుగ నాలుగు రోజులూ మరీ బాగా గడిచాయి. గంగి రెద్దుల మేళాలు, రంగురంగుల ముగ్గులూ... పిల్లలూ, పెద్దలూ ఒకటైపోయాం. మానసికంగా, శారీరకంగా ఓ ఆరోగ్యం మధ్య వున్నట్టుంది.

అన్నీ బాగానే వున్నాయి. మేం వెళ్లే రోజు దగ్గరపడింది. మమ్మల్నందర్నీ పండక్కోనేమీ పిలిచారా? ఆయనంతగా ఆయనేం బయటపడ్డంలేదు.

ఆయన పద్దతుల్లో కొన్ని ప్రత్యేకతలున్నాయి. ఇంటికి విరజాజి, జాబిల్లి... ఇలాంటి పేర్లు చాలామంది పెట్టుకుంటారు. నారాయణరావుగారు అలాంటి పేర్లం పెట్టలేదుగానీ, వీధి గుమ్మం పక్కన పెద్ద శిలాఫలకం ఏర్పాటుచేశారు. తమ కుటుంబంలో ముందుగా 'తేనెపల్లి' వచ్చి స్థిరపడిన ఆయన ముత్తాత తండ్రి దగ్గర నుంచీ, ఆయన వరకూ, అందరి పేర్లూ, వివరాలూ ఆ ఫలకం మీద చెక్కి వున్నాయి.

గట్టిగా గుర్తు తెచ్చుకుంటేనేగానీ నాకు మా ముత్తాతగారి పేరు గుర్తురాదు. తాతగారి పేరు చెప్పటానికే చాలామంది తడుముకునే రోజులివి.

ఊరి మధ్య వున్న గుడి గాలిగోపురం మీంచి ఊరంతటినీ ప్రతి సంవత్సరం వివరంగా ఫోటోలు తీయిస్తున్నారు. ఊరికి సంబంధించిన ముఖ్యమైన పత్రాలు, నకళ్లు భద్రపరుస్తున్నారు. ఊళ్లోని అన్ని కుటుంబాల వివరాలు సేకరించారు. ఏ హడావిడి లేకుండా, ఆయనంతగా ఆయన చేస్తున్న ఈ పనులు... మొత్తం ఊరి తాలూకు తీరుతున్నట్టి, ఎదుగుదల, మార్పుల్ని భద్రంగా భావికి అందించే దృష్టి... చరిత్ర విషయంలో అంతగా శ్రద్ధలేని మనకి ఓ ముసలాయన చాదస్తం అనిపించే అవకాశం లేకపోలేదు. కానీ అలాంటి వ్యక్తి ఊరికే మమ్మల్నందర్నీ పిలిచారా?

అదేరోజు మా ప్రయాణం. ఇంకో రెండుగంటల్లో బయలు దేరతాం. భోంచేసి కూచున్నాం. తాతయ్యగారు మా దగ్గరికి వచ్చి కూచున్నారు.

“మీ అందరికీ శ్రమ అవుతుందని తెలుసు. సెలవలు

పెట్టి దూరప్రయాణం ఇబ్బందనీ తెలుసు. అయినా మొండిగానే మిమ్మల్ని పిలిచాను. కుటుంబం అంతా ఒక్కసారేనా కలుసుకోవటం అవసరం అనిపించింది. లేకపోతే ఒకే కుటుంబం అయినా ఒకరికొకరం తెలియం. అభిమానం కరువైపోతుంది.

“పిల్లలు ఒకళ్లనొకళ్లు పేర్లు పెట్టి పిలుచుకోవటం తప్ప అక్కయ్య, అన్నయ్య, తమ్ముడు, బావా, చెల్లాయి లాంటి పిలుపులకే దూరమైపోతారు. పెద్దవాణ్ణి, ఏదో చేశాను. కష్టం కలిగితే ఏమీ అనుకోకండి...” అన్నారు.

బయలుదేరుతుంటే ఏదో ఓ సుఖంలోంచి రొడ్లకొట్టుడు జీవితంలోకి వెళుతున్నట్టుంది. అయినా తప్పదు. పిల్లలు మరీ దిగులు ముఖాలు పెట్టారు.

దేని మీదా గట్టి ప్రేమ లేని జీవితంలో ఏం ఉండదు. తాతగారి బాధ అదే. రుచిలో, స్పర్శలో, నలుగురు కలిసి గడపటంలో, నువ్వెరిగిన పలకరింపులో, ఆనందం సరఫరా అవుతుందన్న ఎరుక తిరిగి మాలో కలిగిందే ప్రయత్నమే ఆ పండుగ పిలుపులు.

మళ్ళీ రైల్వే కుదుటపడ్డాం.

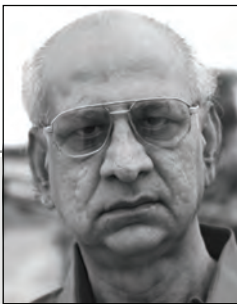
“పెట్టుబడులు, కాసుకలే కాక... మనకి కష్టం తెలియకూడదని, ఇది కూడా ఇచ్చాడు తాతయ్య...” అంది అన్నపూర్ణ. తన చేతిలో నోట్ల బొంతర వుంది.

‘కష్టం తెలియకపోవటమే కాదు... మనకి నిజమైన సుఖం దక్కాలని ఆయన శ్రమిస్తున్నారు,’ అనుకున్నాను.

ఆయన సంపాదించిన డబ్బంతా మాకు పంచాలనుకుంటే ఎంతో తేలికే ఆయనకి. కానీ, ఆయన అంతకన్నా విలువైన వారసత్వం కోసం తపిస్తున్నాడు. ఈ వారంరోజుల అనుభవంతో కళ్ల ముందు చాలా మెదుల్తున్నాయి. ఆలోచనలో ఎన్నో భావాలు. అన్నింటికన్నా ఆయన తన మునిమనవలందరితో కలిసి నిండుగా మెరిసిన దృశ్యమే గుర్తిస్తోంది.

మునిమనవలు, ముత్తాతలే అరుదైపోతున్న కాలం. ఆయన మరీ అరుదైన ముత్తాత. ఆయనకి నా పిల్లల్ని దగ్గర చెయ్యాలన్న బాధ్యత నాదికాదా? దీనికి అన్నపూర్ణ కోరికన్న రూపు కావాలా? ఇది నా ప్రియారిటీ అన్న ఆలోచన లేకపోవటం అన్యాయం కాదా?

k



వి. రాజారామమోహనరావు 250 కథలు, 17 నవలలు రాశారు. వరద, తెల్లటి చీకటి, మలుపు కథాసంపుటాలు వెలువడ్డాయి. కొన్ని కథలు ఇతర భాషల్లోకి అనువాదమయ్యాయి. 1970లనాటి న్యూవేవ్ రచయితల్లో ముఖ్యులు. రేడియో, టీవీలకు రచనలు చేశారు. రైల్వేలో పదవీ విరమణ చేశారు. తెలుగునాడి పత్రికలో ధారావాహికంగా ప్రచురించిన నవలాపరిచయాలతో 'నవలా హృదయం' అనే పుస్తకాన్ని ప్రచురించారు. నివాసం హైదరాబాద్.



k

# రంగం పెట్టి

k

కున్నం సింధురూఢురి

“యా వండీ లచ్చీశ్రీమ్మగారూ బాగుండారా, ఏంటి కబురు చేశారంట,” అనే మాట ఇనపడింది. అతను మా ఊరి వర్రంగి వాసుదేవరావు.

“ఏవీ లేదు. కాళీగా ఉంటే మా రంగం పెట్టికీ, మైలగుడ్డల పెట్టికీ పాలీషు పెడతావని పిలిచాను,” అంది అమ్మమ్మ.

“మొన్న పట్నం నించీ ఎద్ద కొట్టాళ్లు (షోరూమ్) వచ్చారండీ. ఎక్కడన్నారంగంపెట్టి ఉంటే ఎతికి పెట్టమన్నాడు. ఐదేలిప్పిత్తాను.”

“ఏదో పనివంతుడివి తింటే పదో పరకో తింటావు గందా అని నిన్ను పిలితే మా కొంపలో వాళ్లలాగా నువ్వు కూడా నా సామానం మీదే కన్నేశా. పదినిమిషాల్లో మా స్థలం ఖాళీ చెయ్యక పోయావో నిన్ను సావిడూడిసే పాలికట్టెతో కొడతా,” అని తిట్లు మొదలుపెట్టింది. దడిసిపోయిన వాసుదేవరావు కథ ఎదురు తిరగటంతో బతుకుజీవుడా అని ఎట్టాగో బయటపడ్డాడు. ఇంత లోకి మా అమ్మమ్మకి నేను దొరికిపోయా.



“ఏవే ఎక్కడ ఆడతన్నా. ఊరిమీద బలి తిరుగుతున్నావా. బెజగాడెల్లె పెరిగావు. పనిపాటల్లేవు. ముసల్లి చేసుకోలేక సత్తందని యావన్నా ఉందా. నీకు ఇవరం ఎప్పుడు వచ్చుడే,” అని అమ్మమ్మ పురాణం ఇప్పింది.

నన్నేదో అనటం ఇని, “ఏంజెయ్యాలక్కయ్యా,” అంటా పక్కంటో ఉండే మా కవలమ్మమ్మ వచ్చింది.

“ఏంజెయ్యాలా ఆ ఎలిసిమీద సామానం పారేసి ఎన్నాళ్ల యింది. పోయినేడు కుదరక తోవలా. ఆటి గురించి పట్టిచ్చుకునేది ఎవరు? ఒక్కళ్లన్నా నా మాట ఇంటేనా. అట్లా వదిలేసి రెండేళ్లు అయ్యింది. ఎలికలు, బొద్దింకలు, సాలీళ్లు ఎన్ని గూళ్లు, గుడ్డు పెట్టినయ్యో. తోవటానికి పనిమనిషి నాగమ్మని రమ్మన్నా. ఈ విల్లలు ఒకళ్ళా పైకెక్కి ఒంపుతా, రెండోవాళ్లందిత్తంటే, నాగమ్మ తువుతుంటే నేను కడగొచ్చినకుంటన్నా. మళ్లీ ఆటిని తుడిసి ఎండలోబెట్టి, కిలువు పట్టకుండా, ఉప్పురవకుండా, నేతిగుడ్డతో తుడవాలి. ఎలిసి దులపాలి. మళ్లీ కొత్తగుడ్డలు పరిసి సామానం పరవాలి. నా సావు కొత్తంది, ఒక్కదాన్నే సేసుకోలేక.”

“నేను సెయ్యేత్తాలే అక్కయ్యా,” అంటా పనికి మమ్మల్ని పురమాయించారు.

ముందుగా రంగిపెట్టి మైలపెట్టి తుడుతున్నారు. నేను రంగంపెట్టి ఈపు అరసున్నాలాగా ఉంటే కాసేపు దానిమీద పడుకున్నా. మా ఇంటో భోషాణం పెట్టి, కుండలపెట్టి, మైలగుడ్డల పెట్టి, రాట్నం పెట్టి, గాజుల పెట్టి, బల్లపద్దుల పెట్టి, ఏకులపెట్టి, బొట్టుపెట్టి, ఆఖరిదీ పెట్టెలకే రారాజురంగం పెట్టి (రంగూన్ పెట్టి). మళ్లీ దింటో రకాలు. పూలపెట్టి, నగిషిలపెట్టి, బద్దీలపెట్టి. మా పక్కంటో కవలమ్మమ్మ వాళ్లది పూలపెట్టి. బద్దీలపెట్టిలో నాలుగొరసలు. వరసకి నాలుగు నించి ఎనిమిది సారుగులు. ఒకొరస మొత్తం తీతేగానీ రొండో వరస రాదు. రక రకాల అరలు. అమ్మమ్మ మెడలో చంద్రహారం పెట్టికి ఏసి నట్టుగా పైన దండ అతుక్కుని ఉంటది. మూలలన ఇత్తడి బద్దీలు మేం రంగూన్ జమిందారులం అన్నట్టు నిక్కు సూపిత్తా ఉంటయ్యి. దస్తావేజులు, పాత పుస్తకాలు, సాపుపుటకల కాయితాలు, ఈలునామాలు, అప్పనోట్లు. అన్నిటికీ అదే బ్యాంకి. ఆఖరి అర తియ్యాలంటే అంతా తెలిసినాళ్లకి అరగంటయినా పట్టుద్ది. నా పదేళ్లు వయసప్పుడు మా పక్కంటో ఉండే మా అమ్మమ్మ చెల్లెలు వరసయ్యో కవలమ్మమ్మ రంగంపెట్టి తెరుతుంటే చూశా. అప్పటి నంచీ నాకా పెట్టంటే చానా ఇష్టం. పాత విరలాచార్య సినిమాలో మాంత్రికుడి కొంపలాగా ఉండేది.

రంగంపెట్టి మా ఇంటికి చేరటం కూడా నిత్రవే. కవలమ్మమ్మ వాళ్లాయనా, మా తాతా పడవల మీద బియ్యం ఏసుకుని రంగం ఎల్లి వత్తావత్తా, మాకు బద్దీలపెట్టి, ఆళ్లకి పూలపెట్టి తెచ్చారు. నష్టం వచ్చి యాపారం మానేసినా ఈ చెక్క సామానం గుర్తుగా ఉండిపోయినయ్యి.

ఇంకోటి మైలగుడ్డల పెట్టి. దాన్ని సుండు సీతమ్మగారని మా అమ్మమ్మ స్నేహితురాలు ఆళ్ల పిల్లలతో పాటు రాజమండ్రి నించీ మాకూ ఒకటి తెచ్చింది. ఇడిసిన గుడ్డలు అందులో ఏత్తే మా రాంకోటి తాత కింద చిన్న తలుపు తీసుకుని గుడ్డలు మూట కట్టుకుని ఎల్లేవాడు. దానికి గాజు అద్దాలు. ఎనక పాత హిందీ సినిమా తారల చిత్రాలు. ఎప్పుడయినా అల్లరి ఎక్కువ చేత్తే అమ్మతో దెబ్బలు పడతయ్యి అనుకున్నప్పుడు గౌనులో ఏరు సెనక్కాయలు పోసుకుని తింటా అమ్మకోపం తగ్గినాక బయటికి వచ్చేదాన్ని. ఈ రొండా లేకపోతే మా ఇంటికి అందవే లేదు. మరనాటి పొద్దిన్నే సామానం తోమే పని మొదలుపెట్టారు. అసిగాడు (అన్న) ఎలిసిమీద నించి అందిత్తంటే, నచ్చితే చేతికిత్తన్నా లేకపోతే ఇసిరి ఇసిరి కొడతన్నా, ఆడుకోటానికి ఈలవటల్లేదనే కచ్చతో.

“అట్లా ఇసిరితే, సొట్టలు పడితే అయ్యి ఎందుకూ పనికి రావు. మళ్లీ కొనుక్కొలేము. వస్తువ అవరదు. నిదానంగా ఇవ్వాలి,” అంది కవలమ్మమ్మ.

“దానికేంటి కష్టం జేతేగా నెప్పి తెలిసేది. ఒంకిటికెల్లి ఉ డకేసుకోటానికి కూడా సట్టి అవుర్కున్నప్పుడు కదా మన బాద అర్థవయ్యేది.”

“అంతేలే అక్కయ్యా, పిల్లాజెల్లా లేకపోతే కుక్కా నక్కా పిల్లీ దూడా దుక్కి మీద బెమలు పెంచుకుంటాం. అయ్యి లేకపోతే బీరువాలు, మంచాలు, కంచాలు, చిప్పలే బందాలు. పొద్దిన లెగిత్తే అయ్యే పలకరిత్తయ్యి. ఆటిమీదే మమకారాలు. ఏదో పక్కంటో నువ్వుండబట్టి ఇంటో లేళ్లల్లే ఈ పిల్లలు ఎగురుతా, గంతులేత్తన్నారు. ఏదో ఈళ్లగా నాకు పిల్లాజెల్లా. మొగుడు ఏ దేశాల మీద తిరిగినా లోటు తెలవటల్లా. ఏది తెచ్చిపెట్టమన్నా తుర్రున పరుగెత్తుతారు. అంతగా అయితే దానికి పెళ్లయిన తరువాత నే నెలతాలే ఎనకమాల. ఒంటికాయి సాంఠికమ్మనైగా.”

“దీన్ని నమ్ముకుంటా, గొంతులో నీళ్లు కూడా పొయ్యదు. నాకూ కూతురుంది. సుకపడతన్నానా. చాకిరీ తప్పిందా. బిడ్డలుండా లేకపోయినా ఒకటే బతుకు. ఉండాళ్లేవయినా మమ్మల్ని ఎండి ఉయ్యాలేసి ఊపుతున్నారా, నిన్నూపట్టేదని బాదపడతానికి. అందరిదీ ఒకటే రాత. ఈ బిడ్డలకన్నా మట్టిగడ్డలు నయ్యం. చాకిరీ జేతే ఫలితం సూపిత్తయ్యి. ఇప్పుటాళ్లు మీద మనవే నయం. తిట్టుకున్నా, తిమ్ముకున్నా పెద్దాళ్లు మంచాన పడితే శాకిరీ జేసి కూడేశాం. ఇప్పుడన్నీ మొక్కుబడి తంతులు. ముందు ముందు అయ్యి కూడా సూడములే. మాట్లాడితే నా కూతురు సామానం కేజీల లెక్కన మారకం కాటా ఏపిత్తానంటది. ఏనాటినించీ ఏర్పాటు జేసుకున్నాం. ఎన్ని గుర్తులు. అయినా మన బాదలు మడుసుల కన్నా సామానులకే ఎక్కువ తెలుసు,” అంది.



సాయంత్రం దాకా అందరం కలసి సత్తా, పడతా సామాన్లు కడగటం సరిపోయింది. అమ్మమ్మకి, కవలమ్మమ్మకీ ఓపికలు అయిపోయినాయి. ఇక రేపు తుడిసి సర్దొచ్చులే అని ఇల్లంతా సిందరవందరగా పరిసినట్టు ఒదిలేశారు. మైలుగుడ్డల పెట్టి, రంగంపెట్టి ఎల్లండి దులిపి, పాలీమికి మనిషిని రమ్మని కబురు పెట్టారు. ఇంతలో అమ్మ వచ్చింది. చూసి చిరచిరలాడతా,

“అన్నీ గోతాల్లో మూటకట్టండి. టాక్టరు మీదేసుకెల్లి అమ్మి పడేద్దాం. కొంపంతా బొచ్చులే. ఎదవ సంత. తూకానికి ఓ ఐదారువేలొత్తయ్యి. ఇంకో ఎయ్యి కలిపితే ఎకరం పొలం వచ్చుద్ది. కనీసం మగతా అన్నా ఇత్తారు. పతిసారీ ఐదారుకేజీల ఊక, దబ్బకాయలో నాలుగు, ఎఱ్ఱమట్టి, సబ్బుపాడి, కొబ్బరిపీసు, తోవటానికి ముగ్గురు మడుసులు, దొంగలెవరన్నా ఎత్తుకుపోతారనే బయం. కొంపకి కాపలాగా ఎల్లకాలం ఓ మడిసి. తీరా సర్దినాక డమడమా, బడబడా, ఆటిట్టో ఎలికలు తిరగడం,” అని ఇసుక్కుంది.

“ఇయ్యాల అయ్యి అడ్డవయినయ్యని అమ్మతానంట న్నావు. రేపు ముసలాళ్లు మయినాక మేవడ్డమని మమ్ములైవరికి అమ్మతా?”

“అమ్మా ఇక నువ్వావు. రోజుకొకసారన్నా వాడనయ్యి ఇంటో అనవసరం. అయినా నేను చెపితే నువ్వింటా. ఎముకలు అరిగే దాకా తోవుకో.”

“నేను సచ్చేదాకా నా సామానం అమ్మమాక. నీకు ఒద్దకపోతే నేను నా మనవరాలికి ఇత్తా. ఆనాడే దానికి ఒద్దకపోతే తెగ నమ్ముద్ది.”

అక్కడే ఉండి ఈళ్ల మాటలింటన్న నేను, “నాకు మాత్రం కవలమ్మమ్మది రంగంపెట్టి, మైలుగుడ్డల పెట్టి కావాలి. రంగం పెట్టిలో ఉండి ఎండి కాటిక్కాయి, వక్కపాడి డబ్బా, ఎండి పెన్ను, పన్నీరుబుడ్డి నాకే ఇత్తానందిగా.”

“తీసుకుని నెత్తిన పెట్టుకు ఊరేగు. నీకొచ్చేవాడు పల్లెటూళ్లో ఉంటాడనేంటి? ఏ పట్నంవాడో అయితే అగ్గిపెట్టి కొంపలో ఖాళీలేక ఇసిరి రోడ్డుకేత్తాడు. ఈ పెట్టెలు రొండా పెట్టా లంటే పెద్ద చావిడి (హాలు) కావాలి.”

“కొంపాగోడూ లేనాణ్ణి ఎతికి తెత్తావా ఏంటి దానికి. మేం ఇద్దరం ఎల్లి సర్ది వత్తాం. అవసరం అయితే సచ్చేదాకా దాని దగ్గరే ఉండి బూజులు దులిపి కడిగి పెడతాంలే,” అంది కవలమ్మమ్మ.

“ఇప్పుడు మాటలూ ఓపికలూ అప్పుడు ఎవరికీ ఉండవు. అయినా దాని సంగతి మీరెట్టా చెబుతారు. ఇక అది కూడా ఏ ఆనందం లేకుండా మీకు మల్లెనే కుండలూ, డబ్బాలు, సట్టిలూ, సిప్పలూ కడుక్కుంటా. చదువూ, ఉజ్జోగాలు, దేశాల మీద తిరుగుతా, అన్నీ హోటళ్లలో కొనుక్కుని తినే రోజులొత్తయ్యి. అయినా మీకు మడుసుల మీద కన్నా కుండ, సిప్ప, డిప్పా,

సట్టి, సిబ్బరేకు, తప్పాళాలల మీదే మోజు. అయ్యే కూడు పెడతయ్యి.”

“మాకు తెలిసింది ఇదే. మీ బాబులాగా, నీలాగా మమ్మల్ని మా బాబు సదివివ్వలా. ఈటి గురించి తప్ప మాకింకేమి తెలుతయ్యి. ఏ ఊళ్లన్నా ఏలటం రావద్దా. అయినా నాకు సామానం అంటే ఇష్టం. మల్లి మాట్టాడావో, అన్నీ పట్టుకుపోయి ఏరే కొంపలో అడ్డెకుంటా,” అని ఒక్కసురిసిరింది.

ఎందుకొచ్చిన గొడవ అని అమ్మ కూడా వాదిచ్చులా.

రాత్తిరయ్యింది. సామానం వాకిలంతా పరిసి చిక్కురు బిక్కురుగా ఉండయ్యి. అమ్మమ్మలిద్దరికీ సర్దటానికి ఓపికలు అయిపోయినాయి. బేకుచెక్క చినుకులు పడితే పాడవుద్దని కవలమ్మమ్మ వరండాలో మైలపెట్టిని జరిపిచ్చారు.

అన్నాలు, కూరలు వండటం అయినాక అందరం ఇక్కడే తిన్నాము. కవలమ్మమ్మ ఆళ్లాయనా మా తాతా కలిసే యాపారాలు చేసేవారు. లాసాచ్చి మా తాత మానేసినా, ఆ తాత మాత్రం యాపారం ఏరుతో అక్కడే ఉండి సంవత్సరానికి రెండుసార్లు వచ్చి నెలేసి రోజుల లెక్కన ఉండి ఎలతాడు. కానీ చాలామంది అమ్మమ్మకి పిల్లలు లేరని రంగంలో ఎవరినో చేసుకుని పిల్లల్ని కన్నాడని ఆళ్లు పెంపకం కోసం, దానికోసం అక్కడే ఉంటన్నాడని ఎనకగా గుసగుసలాడుకుంటారు. ఎదురుగ్గా అంటే మా అమ్మా అమ్మమ్మా రాచ్చుసుల్లా పడతారని బయ్యం. ఆళ్ల ప్రేమలూ బందాలే ఏరు.

ఇద్దరూ ఇరవై ఏళ్ల నించీ పక్కపక్క ఇళ్లల్లో కాపరాలు. మొగుళ్లు తెచ్చినా తేకపోయినా సంసారాలు లాక్కురాటం అలవాటయిపోయింది. గోంగూరా పండుమిరపకాయలు పచ్చట్టో గోలగూర ఆకులాకులుగా కనపడేటట్టు పచ్చడి పట్టటం దగ్గర నించీ రాట్నం మీద ఏకులు ఒడకటం, అత్తామావల సంవచ్చరీ కాలకి బట్టలు పెట్టి ఎవరికి దానం ఇవ్వాలి, ఏ గేదె పాలకి కోవా ఎక్కువ కట్టుద్ది, ఈ సంవత్సరం మొత్తానికీ ఎంత ముదర లేతరంగు కుంకాలు నూరుకోవాలి, రాళ్లు ఎన్నేయ్యాలి, నిమ్మరసం ఎక్కువయితే కుంకం ఏ రంగుకి తిరుగుద్ది, కొబ్బరినూనె, పచ్చ కర్పూరం పాళ్లు కుంకంలో ఎంత కలిపితే మొకాన రాలకుండా అతుక్కుంటుంది, పూర్ణాల పూత పిండి బరకబరకగానే ఎందు కుండాలి లాంటి జాతీయ సమస్యలన్నీ ఇరవై ఏళ్లుగా మాట్లాడు కుంటన్నారు. అయితే చివరికి ఇద్దరి నిర్ణయం ఒకటే.

ముందు మా అశిగాడు (అన్నయ్య) తరువాత నేనూ తరువాత మా తమ్ముడు ఎవరో ఒకళ్లం కవలమ్మమ్మ పక్క మీదే నిదర. మొగుడికి దూరంగా సంవచ్చరాలు గడిపింది కానీ పక్కలో మాత్రం పనిపిల్లలు లేకుండా ఎప్పుడూ లేదు. మేం పక్కలు తడిపేసినా ఆనందమే. ఒక్కోసారి మేం ముగ్గురం తన దగ్గరే పొడుకుంటావని ఏడిసి కొట్టుకుని అమ్మ చేతుల్లో ఈపులు ఇమానం మొత్తలు మోగిచ్చుకున్న రోజులెన్నో.





ఇవ్వాళ కూడా అన్నాలు తినటం అయినాక అమ్మమ్మ మంచం ఎక్కో పడుకున్నా. అసిగాడికి, తమ్ముడికి ఏరే మంచం ఏసింది. అందరం పగలంతా అటూ ఇటూ తిరుగుతూ పని చేస్తూ ఉండామేమో తొందరగా నిద్దరలోకి జారుకున్నాం. అద్దరాత్రిరి కాడ ఎవరియ్యో మాటలు ఇనపడతన్నయ్యి. ఎవరా అని చూశా. ఎంతా శ్చర్యం. ఆళ్లు మైలపెట్టి మా రంగంపెట్టి. ఏం మాట్లాడ తన్నయ్యో అని దగ్గరగా ఇంటానికి నిలబడ్డా.

“రంగప్పా ఏంటి రోజులిట్టా కూలతన్నయ్యి. మడుసుల ఎక్కలో మనం చిల్లికానీ ఇలవ చెయ్యటల్లేదు. ఎంత భోగంగా బతికావు? అసలు నీ పుటకెక్కడ, ఆ దర్శా ఏంటి? ఎక్కడ రంగం? ఎక్కడ కథ. రంగం నించీ నిన్ను తెత్తన్నారని ఉత్తరం వచ్చిన కాడ్చించి నీ రాకకోసం ఊరంతా ఎంత ఎదురుచూశారు. నువ్వు ఓడ మీద విలాసంగా దిగావు. నిన్ను ఆరుగురు మడుసులు మోసి లాగుడు పడవలోకి నిదానంగా కూచ్చోబెట్టారు. ఆ పడవ పెద్ద కాలవలో పడి సాయంత్రానికి ఊరు జేరింది. కాలువ గట్టున ఊరు ఊరంతా నిలబడ్డారు. జాగ్రత్తగా తాళ్లు ఉయ్యాలతో గోనెపట్టల మీద దించి జనం స్వాగతంతో ఆశ్చర్యంగా సూత్తంటే సున్నం కొట్టిన తెల్లటి ఇంట్లో అడుగెట్టావా. మీది దేవదారు వంశవేమో మాంచి వయస్సులో ఉండవ్వడం తయారయ్యోవేమో అబ్బా ఎంత సోకు. నీపై నున్న ఇత్తడి బద్దీల నగల ముందు ఎంత హారాలయినా దిగదుడుపే. రోజుకొకింటాళ్ళొచ్చి నీలో డబ్బు దాసుకునేవాళ్లు. నాలుగొరసల్లో ఎన్ని సారుగులు. నల్లమందుకి ఒక అర. దాన్ని సూసి మొకం చిట్టగిచ్చినా, పెద్ద పాపాయి కూతురు కన్నప్పడు, సరిగ్గా సూడక వాపునెవ్వలాస్తే, నాటుసిక్కడం గింజంత ఏత్తే మళ్ళీ మూడురోజులు నెప్పలని మూలగలేదు. అట్టాగే కాసుల సారుగు. రంగం నించీ వచ్చిన పత్తి, చెక్కరంగుదే అయినా తోటలో దూరిపి ఉంచితే ఆ సారుగులో ఊరందరిదీ శాదెడు బంగారం దాశారు. ఇనప్పెట్టెలూ, బాంకీ తాళాలూ ఒట్టి సేతుల్తో పగలకొట్టే స్థూవర్షువరం దొంగ ‘మాణక్కానికి’ తెల్లవార్లూ తిప్పినా అరదారి కనపడలా. పట్టుసీరలు, తనఖా కాయితాలు, డిక్రీలు ఎన్నెన్ని దాశారు. సెరిత్రలో ఈళ్లు కొన్న గన్నాయ్, బొన్నాయ్ బీరువాల తాళాలు పగలకొట్టి దొంగతనాలు సూశాంగానీ ఒకనాడన్నా రంగం పెట్టి దోపిడి జరిగిందని రోడ్డుకిగానీ, పేపరుకిగానీ ఎక్కో ఎరుగుండామా,” అని దిగాలుగా అంటుంది మైలపెట్టి.

నీ బతుకు మాత్రం అవటానికి ఇడిసిన గుడ్డలపెట్టుయినా పెళ్ళీ, బట్ట, పెద్దమడిసీ అయినబట్ట, పురిటిగుడ్డలూ, శోఖనం గుడ్డలూ, పురుళ్లు, పున్యాలు, సాపులు ఎన్నిటిని కాసి కాపాడా. నువ్వే లేకపోతే గబ్బెత్తిపోయేది ఇల్లు. అనే లోపల డమ్మని దూకింది, సూరుకి యాలాడగట్టిన సారకాయబుట్ట.

“ఏంటి మాట్లాడతన్నారు రంగం వదినా?”

“ఏదో కట్టం, సుకం లే? సూరులో ఎట్టుండా?”

“ఉహా... ఏం జెప్పను. కనీసం మిమ్మల్ని ఇళ్లలోనో, సంత

మేడల్లోనో ఉంచుతున్నారు. మా పని మరీ గోరం. ఇదివరకి పాదుబెడితే ఇంటి కప్పంతా అల్లుకుని, సల్లగా లేత కాయలతో కడుపులు నింపుతూ ఉండేదాన్ని. సారకాయ దప్పకం అంటే నా స్నేహితురాలు ముద్దపప్పతో కలిపి తినని వాళ్లుండారా. ముదిరినాక నన్ను లోపల శుభ్రంజేసి రకరకాల ఇత్తులునింపి యాలకడితే ఒచ్చే పంటకి గింజ పొట్టిపోకుండా, పుచ్చుకుండా, బూజు పట్టకుండా పొట్టలో దాచుకునేదాన్ని. ఏంటో మమ్మల్ని పెంటపోగుల్లో ఏసి, ప్యాస్టిక్ పొట్టల్లో ఇత్తనాలు దూరుతున్నారు. ఈ ప్యాస్టిక్ జిమ్మియ్యి,” అని మెటికలు ఇరుత్తుండగా ఎవరియ్యో నీడలు కదిలినట్టయ్యింది.

రంగంపెట్టి కళ్లు నులుపుకుని సూత్తే దిగులుగా మూడు కోతులు వచ్చి, “బావుండావా రంగప్పా,” అన్నయ్యి.

“ఏం బాగులే దినదినగండం నూరోళ్ళాయుష్షు. మీరెవరు? అయినా కోతిమూక మీకేం తక్కువ? దేశం అంతా ఎగరొచ్చు.”

“ఏం ఎగురుతాం? అడివి అంతా నరికేసి వరిపాలాలు, చేపల సెరువులు సేత్తే. మెండు కొట్టిన పచ్చిగడ్డి తిని కడుపులు ఉబ్బి చానామంది మావాళ్లు సచ్చిపోయారు. ఇక మా విషయం-నా పేరు విజారు, ఇది ఐజారు, ఇది కిజారు. మాది జపాను దేశంలో నిక్కారు నగరంలోని బౌద్ధ ఆలయంలో ఒక గోడ. అక్కడ మమ్మల్ని ఇతారిస్కో అనే ఆయన ఎడమ చేత్తో రాశాడు. మాది ఇతారి వంశీకుల పడికట్టు. ఇతారి అంటే ఎడమచేత్తో రాసేవాటం ఉండాళ్లం అని అర్థం. గాంధీతాత మనసుని గెలుచుకుని ఇక్కడ మనుషుల్లో ఇళ్లలో కలిసిపోయాం. ఆయన గురించి మాట్లాడి నప్పడల్లా ఆయనతో సమాన గౌరవం అందుకుంటా, చెడు వినకు, చెడు కనకు, చెడు మాట్లాడకు అని పేర్లు మార్చుకున్నాం. వేం పుట్టి పెరిగిన ఊరినే మరిసిపోయాం. ఇప్పుడు ఇక్కడాళ్లకి గాంధీ సినిమాల్లో గుర్తున్నాడు. మా గురించి ఇక చెప్పేవాళ్లెవరు. గాంధీ తాతతోనే మా ఇలువంతా పోయి ఒట్టి కోతిమూకలా మిగిలాం,” అని జలజలా కన్నీళ్లు రాల్చినయ్యి.

టకటకమని పళ్లు నూరతన్న శబ్దం ఎక్కడిదా అనుకుంటే చీకిపోయిన గోనెసంచిలో పురికొనతో కట్టిన మూటలోనించి బయటపడటానికి తన్నుకుంటోంది. ఏదో ఏంటో అని సంచి మూతి ఉప్పదిత్తే కీళ్లు, కాళ్లు సరిచేసుకుంటా బయటపడింది చిలకల అచ్చు.

“అయ్యో ఇదేంటి ఎల్లువకి కొట్టుకొచ్చిన పిల్లలా నీలుక్కుంది. ఒల్లంతా సెదలు కొరుక్కు తినట్టుందే?”

టకటకా అరిగిపోయిన దవళ్లని కదిలిత్తా మొదలుబెట్టింది. “ఏం జెయ్యను. తెల్లటి పంచదార పాకంపట్టి నిమ్మరసం పిండి పక్కనబెట్టి, మమ్మల్ని నీళ్లలో ముంచి మాలో పాకం నింపితే నిమిషాల్లో మా నించీ అడివిలోకి పారిపోయే జంతువులు, ఆకాశంలో పిట్టలు, నీళ్లలో చరాలు ఎన్ని తయారయ్యాయి. పిల్లలు ఎంత సంబరంగా జేబుల్లో పెట్టుకుని



చేతులు నాక్కుంటా కాకెంగిలితో పంచుకునేవాళ్లు. పెళ్లిలో పెద్దపెద్ద ముంత మావిడి కాయలంత చిలకలు పోసి ఎదురు బుట్టలో పెట్టి ఇయ్యపురాలికితే మురిసిపోయి, కోపాలన్నీ మరిసిపోయేవాళ్లు. మమ్మల్ని నూత్నే నవ్వని పెదాలు, అపురూపంగా అరచేతిలో ఉంచుకోనాళ్లేరీ,” అంటంటే దాని వంటి చెదపురుగుల్ని అందరూ పడి దులిపారు. ఇంకా కొన్ని అట్లాగే ఉండగా,

“ఓ అరుణపతాకమా, చేసుకోమ్మారెడ్ సెల్యూట్. నీలో ఉన్న సుత్తి, శ్రమజీవుల నవీనశక్తి నీలో కలుసున్నది కొడవలి,” అంటూ పాట పాడతన్న కొడవలీ, సుత్తి, ప్రవాహంలా వీళ్లని అనుసరిస్తన్న దబ్బనం, అట్టకాడ, గొడ్డలి, పాలుగు, గునపం, ఆరి, తవ్వంగాల, దోకుడుపార, మొత్తాన్ని చూసి గొడ్డలి ఊగిపోతా ఉపన్యాసం అందుకుంది.

ఆ ఉపన్యాసం అయిపూ అంతూ లేకుండా సాగుతాంది. ఇంతలో నుట్టూ, జిడ్డు కవురు కంపు వంటితో, సంగం ఎలికలు తిని కొరికి వదిలేసిన ఆవునెయ్యి ఒత్తులు యాలాడతంటే వచ్చినయ్యి నాలుగు దీపారాధన కుందులు. ఆటితో పాలుగా ఒళ్లంతా ఎలికగొడ్డెలు, పగిలిన బల్లిగుడ్డు పెంకులతో పాత్రం దొల్లినట్టు డొల్లుకుంటా నడుతూ వచ్చింది లావాటి గుండిగ.

ఇదేంటి జనంలో భక్తి ఇవరీతంగా పెరిగి పూజలూ, పునస్కారాలూ ఎక్కువయినయ్యి కదా. మీరేటి శనికి దానవిత్తే ఏళ్ల తరబడి వాడని నువ్వుల నూనిలా సవురు కారతన్నారు. మీ ఎనకాల పానకం పోసే గుండిగకేమొచ్చింది.

“ఒక్కొక్క కుందిలోకి కేజీ నూని పాయ్యాలి. ఈళ్ల దగ్గర అంత డబ్బులూ, రోజూ తోవే ఓపికలూ లేవు. పున్యం లేకోతే పింగాయె. రోజుకో వాదం, ధ్యానం అని, యోగ అని, మనస్సని, ఆత్మ అనీ ఇక్కడెవరూ మమ్మల్ని లెక్క చెయ్యట్లా. అదేంటంటే తింటానికి కూడులేదాగానీ పూజలెందుకు అని తిడతన్నారు. మాకు అమెరికా పోవాలని ఉంది. ఈ ఇంటి నుట్టాలు అమెరికాలో వుండారు. మాలాంటి నాలుగు కుందుల్ని, నాలుగేపులా పెట్టి మజ్జలో గుండిగ పెట్టి పయినగాజు పలకేసి అన్నాల బల్ల చేశారంట. ఆళ్లని సూట్టానికి మనాళ్లే కాదు, ఇంగ్లీసాళ్లు కూడా వత్తన్నారు అనుకుంటన్నారు. ఆళ్లు అక్కడ మెరుత్తున్నారుంట. అట్లా ఆ దేశం అన్నా పోయి ఒకెలుగు ఎలగాలని ఉంది. సొంతూళ్ల ఇలవా సలవా లేదు. ఏడాదికోసారి రుద్ది కడగటానికే ఏడిసి సత్తన్నారు. పీనిగ మెకాలకి మడి తడి అయితే అసలే లేవు. వరు పడితే ఆళ్లే ముట్టుకుంటన్నారు. ఆచారాలకయితే ఎప్పుడో ఉద్ధ్యపన చెప్పేశారు. ఎన్ని తరాలు సూత్తన్నాము. ఈళ్లు మన ముందు పుడతన్నారు, సత్తన్నారు. ఇంకెన్ని తరాలు సూత్తాయో. నిలేసుకుని ఉండా పట్టిచ్చుకోట్లా. లెక్కలేనట్టుగా ఇదిలిచ్చి పోతన్నారు. కనీసం ఆదేశవన్నా పోతే ఈ చింతలన్నీ మరిసి ఆళ్లకి కొత్తగా కనపడొచ్చు.

“ఏంటల్లా అమెరికా, పీనిగ మొకాలు అంటన్నారు,” అంటూ కడుపుతో ఉండే ఆడదిలా, ఉప్పు ఉరిసి పాతకంపు

కొడతా వచ్చింది సంతకాయ పచ్చడి జాడీ.

“అబ్బో నువ్వా మాకన్నా పురాతనం. సీకుడు ఆలోశనలు, మాకే సీద్రం అయినా వచ్చిందిగా ఏం సెప్పుద్దా,” అన్నట్టు చూశారు.

“నా పచ్చడి నేనూ రొండా మోటే. జరం వత్తే పత్తెం భోజనం, నాలో తెలుగాళ్ల ఆవకాయ, గోంగూర, మాగాయి, నార దబ్బకాయి ఎన్ని దాసుకున్నాను. మీరు నన్ను పాత సంతకాయ బావాలన్నాగానీ ఆనాడే ‘ప్యారీ’ అనే పేరుతో గీరపోయా. మేం చిన్నాపెద్దా కలిపి ఒక ఐదారన్నా పతి ఇంటో తిరిగేవాళ్లం.”

అంతలో అందరికీ అమ్మో, అమ్మో అని అని ఒంటి మీద వాతలు తేలుతున్నాయి. ఎవరో గాలిలో ఎగిరెగిరి కొడతన్నారు. ఆ దెబ్బలు సర్రన కొండరాయిని కోసినట్టుగా సురుకు అంటు తున్నయ్యి. దొరక పుచ్చుకుంటే అది వాళా కళ్లు. “ఒంగోలెద్దుగానీ, మైసూరెద్దుగానీ బండి కడితే చట్చట్లాడతా చేతిలో రంగు కుచ్చులతో మెరిసేదాన్ని. కింద నాకో మూరెడు పొడుగువారు కట్టేవాళ్లు. వాళా కళ్లు, చెర్నాకోలు, వారుకోలు అని ఎన్ని పేర్లు. నాకు తోడు మా అమ్మకి సవిత్రీ కొడుకుండేవాడు. ఆడి పేరు ముల్లకట్ట. తుప్పట్టిన ముల్లతో ఉండాడు. మమ్మల్ని సూత్తే ఎంత పశువయినా, ఆబోతయినా మేకలా మారాల్సిందే,” అని గప్పాలు కొడతంది. ఎనక్కి తిరిగితే, గలగల సిన్నగంటల మోత ఊగుతా ఊగుతా, సంపంగి నూనోసనతో, నాలుగు కాళ్లతో కింద రాతి జోళ్లతో ఊగుతా వచ్చింది పందిరిమంచం. అందరూ కూసొండని నడుం వాల్చింది. అయ్యో నడుం ఇరుగితే అవటిదానివపుతావు అన్నారందరూ.

బుస్సున కోపంతో “ఇరగటమా, ఈ ఇంటికి మూడు తరాల ముందు పెద్దావిడితో పాటుగా కాపరం జేత్తన్నా. రాయగడ తెలువడంగుల సేతిలో తయారయ్యా. అబ్బో ఈ మంచంమ్మీదే ఆ పెద్దాళ్ల మొదటి రాత్రి. గదిలో అన్నీ సర్ది మంచం పయిన సలవగుడ్డ పరిసి, సన్నజాజులు సల్లి అప్పుడు అమ్మాయిగా వుండ ఈమెని లోపలికి పంపారు. తలుపు సందుల్లోనించీ కిటికీల్లోనించీ వరసయినాళ్లు తొంగి సూట్టం సూసిన పెళ్లికొడుకు శోభనం వద్దు, అన్నీ మా ఇంటికోచ్చినాకే, ఇదేవన్నా అందరూ సూసే ఆటా, ఇద్దరి పరవశం, ఆళ్లకే సొంతమయిన గ్యాపకం,” అని అలిగి ఆళ్లారి దారి పట్టాడు.

బాగా చదువుకున్నాడు. ఇట్టాంటియ్యి నచ్చవని, ఎదవ ఏసాలెయ్యమాకండని, పెద్దాళ్లందరూ ఆడాళ్లని కేకలేసి, ఆఖరికి ఇద్దరినీ గదిలోకి పంపారు. అమాయకుడనుకున్న పెళ్లికొడుకు నాలుగు రోజుల్లో నూనిదీపం ఎలుగులో నూలుసీరిప్పదీప్పిచ్చి, జుట్టు జారేసి, పెనబాముల్లాగా సుట్టేసుకుంటా, గోడ మీద పడిన ఆళ్ల నీడల బొమ్మలు సూపి ఆళ్లే సిగ్గుపడి సిన్నవవులు నవ్వుకునే వాళ్లు. అట్లా నా సాయంతో ఆరుగురు పిల్లల్ని కన్నారు. పడకగది లోనూ పందిరిమంచంమ్మీదా ఆళ్లు తన్నుకోటం ఏనాడూ సూడలా. ఆ పెద్దావిడి పడకింటోకి, మురికి సీరతో ఎప్పుడూ

రాలా. ఇవ్యాళ ముసలాయన కాలం చేశాడు. ఆమెమో ముతక కోకల్లోకి ఏలు ముడిలోకి దిగిపోయింది. నన్నేమో కీళ్ళుడదీసి గోడకానిచ్చారు. ఆ రోజుల్లో ఆల్టిద్దరి మజ్జా నలిగిన మల్లెరెకులు, మరవం ఆకులూ పెట్టెల్లో ఇరుక్కుని సాలిళ్లు గూళ్లు అల్లుకుంట న్నయ్యి. దూరంగా మినుకు మినుకుమంటా అందరి మీదా గుడ్డెలుగు చూపిస్తూ పలచగా పరుచుకున్న గాజు దీపంబుడ్డి, పక్కనే గడకజ్జలాగా వత్తన్న సవురు తోడుకునే బొంబాయి (ఒకలాంటి పంపు).

ఈళ్లందరినీ చూస్తూ అటూ ఇటూ పరిగెత్తుతున్నా. ఈలోపల కాల్లో ఆకుముల్లో, పలేట్లరుగాయి ముల్లో కన్నున దిగింది. ముల్లు లోతుగా దిగి ఇరుక్కుంది. రాటల్లా. ఏమి చెయ్యాలా అని నెప్పిని భరిస్తూ కాలును ఒళ్లో పెట్టుకుని కింద కూచున్నా. అప్పుడు గలగలలాడతా వచ్చింది. చూస్తే ముళ్లగుత్తి. దానికి యాలాడతన్న చిమిటికి, నిదానంగా నా కాలుని తీసుకుని తను ముళ్లు ఇరుక్కున్న దగ్గరకి వచ్చి గుత్తితో ముల్లుని ట్టుకుని ఒక్క లాగు లాగింది. మెత్తని కండలోనించీ అమ్మా అన్న మూలుగుతో పాటు ముల్లు కూడా వచ్చేసింది. ముళ్లుగుత్తి గలగలలాడతా నెమ్మదిగా గుంపులో కలిసింది.

గోల గందరగోళంలో ఒకపక్కన బరబరా పోష్టుకార్డు మీద గోకుతుంది ఇంకుపెన్ను. రాసిరాసి గొంతుకలో నించీ నల్లరక్తం కక్కుతా, అరిగిపోయాను. ఓపిక లేదు. ముందుతరాలకి అందాలని ఈ రాత. అని మళ్ళీ కక్కి, క్షమించండి, ఎన్ని జీవితాలకి రాశానో నాకే జీవితం లేకుండా అయ్యింది.

పట్టెమంచం మీద కూచున్న తాబేటికాయ, సొరకాయ బుట్ట, కత్తి, సుత్తి, కొడవలి, కుండా, గొడ్డలి, చిలకలచ్చు, తెడ్డు కట్టె, గాజుబుడ్డి, బొంబాయి, మరచెంబూ, గునపం, ఆరి, అట్టకాడ, ముళ్లగుత్తి దాని ఆనుకున్న చిమిటికీ కబుర్లు చెప్పుకుంటన్నయ్యి. బజ్జబజ్జమని ఒళ్లు జలతరిచ్చే మోత వత్తంటే చూశారు. గిరగిరా సూర్యుడి చుట్టూ తిరిగే భూమిలాగా తన చుట్టూ తనే తిరుగుతున్న తిరగలి. కారతన్న నూని, ఇసిరేది ఏంటో ననుకుంటే ఇసక.

“పప్పులన్నీ మిల్లులో తయారయ్యి, మేము పెరట్లో కాళ్లు కడుక్కునే రాళ్లలాగా మారాం. నా సత్తా సూపిద్దాం అని ఇసకని ఇసిరి నూని కక్కిత్తన్నా. అందరూ కలిసి తిరగలిని కూడా గుంపులో కలుపుకుని ఏం జెయ్యాలా అని ఆలోసించి, పుత్తకాల

మేజాబల్లని సలహా అడిగినయ్యి.

“ఎదురుతిరిగి చితక్కొట్టకపోతే బతుకే లేదు. పతింటిలో నించీ ఇప్పటికే బయటికి తోశారు. మిగిలిన వాళ్లమయినా బతకాలి. మన శత్రువులని దొరికినాళ్లని దొరికినట్టు నాశనం చెయ్యండి. పదండి యుద్ధానికి, ఆఖరి పోరాటానికి, అంతూ అయిపూ తేల్చుకోటానికి,” అని బయలుదేరదీసింది.

అంతే అన్నీ, అందరూ కలిసి ఫ్రెజ్యులనీ, ఏసీలనీ, ప్లాస్టిక్ కుర్చీలనీ, ప్లాస్టిక్ బల్లలనీ, బాటిళ్లనీ, టీవీలనీ, గ్రెండర్లనీ, మిక్సీలనీ, వాషింగ్ మిషన్లనీ నాశనం చెయ్యటంలో పడ్డయ్యి. ముక్కలు ముక్కలవుతున్న ప్లాస్టిక్ వస్తువులు, ప్లాస్టిక్ వాన కురవటం మొదలుపెట్టింది. అది తుఫానుగా మారి, వరదయ్యి ఇళ్లనీ వాకిళ్లనీ ముంచెత్తింది. మరి అమ్మమ్మా, తాత, కవలమ్మమ్మా ముసలాళ్లంతా ఏరి? కొట్టుకుపోతన్నారు. అయ్యే దాహం... తాగటానికి నీళ్లు లేవు. అంతా ప్లాస్టిక్ ద్రవం. గొంతెండి పోతంది... బాబోయ్... అమ్మా... నాన్నా... అమ్మమ్మ... దాహం... అని గెట్టిగా అరుత్తున్నా.

ఫట్మని ఈపు మీద దెబ్బ పడటం, “బారెడు పొద్దెక్కినా ఏనిగల్లే కలవరిత్తన్నా. సామానం సర్దాలి. లేసి మొకం కడుగు. పాలు కలిపింది అమ్మమ్మ,” అంటంది కవలమ్మమ్మ.

ఒక్కసారి సుట్టూ చూశా. ఇల్లంతా పరిసిన సామానం. ఆటిని సూడాలంటే దడవనుకుగా ఉంది. కాసేపుట్టో అన్నీ ఒకదాంటో ఒకటి, ఒకదానిమీద ఒకటి కుప్పలుగా పడతయ్యి. అమ్మమ్మలనీ, తాతలవంకా చూశా. ఈళ్లని వృద్ధకొంపల్లో బతి కుండగానే చల్లటి గదుల్లో కుక్కుతారు. దూరంగా చూశా. రైతులు పీకేసిన పత్తి కంపని మండిలా పేర్చి తొక్కి పైకి లెగవ కుండా గాడిద రాళ్లు పెడతన్నారు.

మంచం దిగా. కాళ్లకి ఏదో తగిలింది. సొరకాయబుట్ట. ఇదిలిచ్చా. ఎన్ని మంచి ఇత్తనాలో, కావలసిన ఇత్తులు తీసుకుని భద్రంగా సూరుకి కట్టాను.

ఇయ్యన్నీ నా పిల్లలిక ఆళ్లమ్మమ్మ, నాయనమ్మలతో కలిపి ఇయ్యాలి. నా బిడ్డలు, కాదు బిడ్డల బిడ్డలు కూడా భద్రం చేసుకోవాలి. అన్నిటినీ, అందరినీ.

మొత్తం సామాన్లన్నీ రంగంపెట్టి సుట్టూ జేరి ‘ఎంకివై పాడాల ఏ జనమకయినా,’ అంటా కాలూ చెయ్యి ఊపుతా నాట్యం చేసినయ్యి.

k



ఇటీవలే కథలు రాయడం ప్రారంభించిన మన్మం సింధుమాధురి గుంటూరు జిల్లాలో పుట్టినా బళ్లారి దగ్గర ఉళేసూరు కాంపులో పెరిగి అప్పటి జ్ఞాపకాలను ఉళేసూరు కాంపు కథలుగా ఆంధ్ర జ్యోతిలో 25వారాల పాటు సీరియల్ గా రాశారు. చాలామంది మర్చిపోయిన కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాల మాండలికాన్ని పట్టుకునే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు.





## ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య శతజయంతి

అక్కిరాజు రమారావు

పదకొండో శతాబ్దంలో తెలుగులో ఆదికావ్యం వచ్చింది. ఇప్పుడు ఇరవై ఒకటో శతాబ్దం వచ్చింది. ఈ వెయ్యేళ్లలో తెలుగు సాహిత్యం 'ఇంతింతై వటుడింతై' అన్నట్లు విస్మయోద్దీపకంగా విస్తరించింది. 'ఆకాశపుదారులంట హడావుడిగ వెళిపోయే తెలుగు సరస్వతి రథాన్ని కాలం భూమార్గం పట్టించింది. వెయ్యేళ్ల కింద, ఆ తరువాత చాలాకాలం వరకు దేవతలు, రాక్షసులు తప్ప మన సాహిత్యంలో వేరే వాళ్లెవరూ కన్పించేవారు కాదు. ఇప్పుడు మానవాళి సమస్యలు, కష్టాలు, కన్నీళ్లు, ఆశలు, ఆశయాలు, అవరోధాలు, అన్యాయాలు సాహిత్యంలో ప్రధాన విషయాలైనాయి. వీటిని చిత్రించటమే సాహిత్యానికి ప్రధాన ప్రయోజనం, లక్ష్యం కావాలని సాహిత్యాభిమానులు భావిస్తున్నారు, ఆశిస్తున్నారు.

విద్యుత్తును కనుక్కోక ముందు ప్రపంచంలో మానవ జీవితానికీ, ఆ తరువాత కాలంలో మానవ నాగరికత వికాసానికీ ఎంత అంతరం ఉందో, సాహిత్యంలోనూ పూర్వకాలానికీ ఆధునిక కాలానికీ ఆ విస్తృతి కనపడుతుంది. ఇరవయ్యో శతాబ్దం వచ్చేవరకూ ఉజ్జాయింపుగా తెలుగులో ఒక వెయ్యి పుస్తకాలు వచ్చాయనుకుంటే 20వ శతాబ్దంలో కనీసాతి కనీస పరిగణనం దృష్ట్యా పదివేలు అయినా వెలువడి వుంటాయి. పత్రికలలో రచనలు (కథలు, వ్యాసాలు, కవితలు మొ॥) కూడా లెక్కలోకి తీసుకుంటే ఈ సంఖ్య లక్షావధిని కూడా మించవచ్చు.

19వ శతాబ్దంలో తెలుగునాట ముగ్గురు మహనీయులు, ముందుగా చెప్పకోవలసినవారు జన్మించారు. వీళ్లెవరంటే వీరేశలింగం, గురజాడ, గిడుగు అని ఎవరినడిగినా చెప్పతారు. అడిగిన వాడూ, అడిగించుకున్నవాడూ తెలుగువాడు మాత్రం కావాలి. 20వ శతాబ్ది మొదటి దశకం గడచేనాటికే వీళ్లు తెలుగువారిని చైతన్యపరచారు. ఉత్తేజపరచారు. వీళ్లాశించిన సమాజ, సాహిత్య, భాషా విషయక నవీనాశయాలు ఇంచుమించు అప్పటికే ఫలోన్ముఖమైనాయి. వీళ్లు గడచిపోయిన కాలాన్ని సంస్కరించి ఉండకపోతే సమాజపరంగా అనుశాసించి ఉండక పోయినట్లైతే ఇప్పుడు తెలుగు వాళ్లు ఇట్లా ఉండేవాళ్లు కారు. ఇంకా వెనుకబడిపోయే ఉండేవాళ్లు.

సాహిత్య విషయకమైన తెలుగువారి సృజనశక్తి భావ భాషా అభివ్యక్తిపరంగా వీళ్లు తమ ప్రబోధంతో మూడు పూలు ఆరు కాయలుగా వికసించజేశారు. ఫలించజేశారు. ఇంగ్లీషు చదువులు, ఆ భాషా, సాహిత్య పరిచయం తెలుగులో సాహిత్య ప్రక్రియా వైవిధ్యానికి ఎంతో దోహదం చేశాయి. ఆధునిక కాలంలో బయలుదేరిన తెలుగు పత్రికలు తెలుగు ఆధునిక దృష్టి అలవరచుకోవడానికి చాలా సహాయం చేశాయి. పూర్వకావ్య ప్రచురణం, గ్రంథ పరిష్కరణం, నిఘంటు

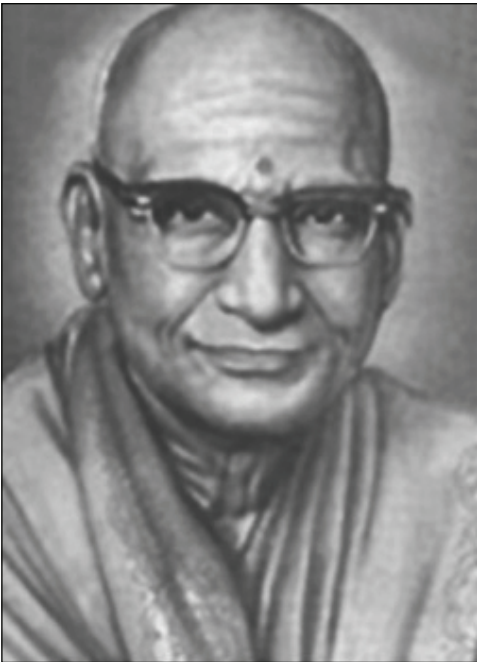


నిర్మాణం, సాహిత్య సంస్థలు స్థాపించటం, కవుల చరిత్రలపై దృష్టి, గ్రంథవిమర్శలు తెలుగుభాషా సాహిత్యాలను నవీకరించాయి.

ఇదంతా పందొమ్మిదో శతాబ్ది చివర దశకానికీ, ఇరవయ్యో శతాబ్ది ప్రథమ దశకానికీ అనుసంధానమవుతూ తెలుగులో నవ్యసాహిత్యావిర్భావానికి బలమైన ప్రాతిపదిక చేకూర్చిన సాహిత్య, సమాజ చైతన్య నేపథ్యం. ఒక విషయం చాలా ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. పందొమ్మిదో శతాబ్ది చివరి దశకంలో, అటు తర్వాత ఇంకో ఇరవై సంవత్సరాలకు తెలుగు సాహిత్యాన్ని అత్యంత ప్రభావితం చేసిన, భావ, వస్తు, ప్రక్రియా పరమైన ఉద్యమితను నిర్వహించిన కవి, పండిత, విమర్శక, సృజన ప్రతిభాశాలురైనవారు పుట్టటం. ఈ పది సంవత్సరాల వ్యవధిలో కనీసం ఒక ముప్పై, నలభైమంది గొప్ప రచయితలు పుట్టారు.

కాబట్టి ఈ దశాబ్దిని ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో స్వర్ణ దశాబ్దిగా భావించాలి. ఈ దశాబ్దిలో వచ్చిన రచనల వల్ల కాదు, పుట్టిన రచయితల వల్ల ఇది స్వర్ణ దశాబ్ది. రాయప్రోలు, విశ్వనాథ, జాషువ, కృష్ణశాస్త్రి, నాయని, బాపిరాజు, శ్రీపాద, దీక్షితులు, చలం, వేటూరి, పింగళి, కాటూరిలాంటి వారు ఈ దశాబ్దంలో పుట్టారు. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో ఇంతమంది మహా ప్రతిభావంతులు ఒకే దశాబ్దంలో పుట్టటం గడచిన రెండు దశాబ్దులలో జరిగినట్లు కనపడదు. అంతకు ముందు కాలం విషయం మనకు తెలిసే అవకాశం లేదు. ఇక ముందు కాలం సంగతి ఎవరు చెప్పగలరు?

ఇప్పుడు ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి శతజయంతి సందర్భం అని అనుకోవటం ఎందుకంటే రాయప్రోలు సుబ్బారావు రచనలు తృణకంకణం, కష్టకమల, స్నేహలతా దేవి లేఖ వంటి ఖండకావ్యాలు ఇంచుమించు నూరేళ్ల కిందట ఈ సంవత్సరాలలోనే వచ్చాయి. తెలుగు కవిత్వానికి ఈ రచనలు నూతన మార్గాలలో ప్రవర్తింపజేశాయి. స్త్రీ పుంసంబంధమైన ఆకర్షణ, పరస్పరాభిలాష, స్వాత్మార్పణ భావన, మమత్వం, వాంఛలను తాత్త్వికత వైపు మళ్లించాడు రాయప్రోలు. అంటే వలపు, మోహం కామికం కాకుండానే ఒకరివట్ల ఒకరు నిలవవచ్చు, భావించ వచ్చు, మమత్వీకరించుకోవచ్చు అని ఆయన సాహిత్యతాత్త్విక దర్శనం. దీనినాయన 'అమలిన శృంగార' మన్నాడు. ఇందువల్ల



శృంగారం మలినమని ఆయన భావిస్తున్నాడనుకోకూడదు.

ఫలించే అవకాశం లేనప్పుడు స్త్రీ పురుషుల మధ్య ప్రేమ, ప్రణయం, అనురాగం, వలపుకాయక స్పర్శ లేకుండా ఉదాత్తిక రించుకొంటే అది అమలిన శృంగారని ఆయన భావం. ఇది నూతనమైన కవితా తాత్త్వికత. బహుశా తెలుగు ప్రబంధాలలో అప్పటివరకూ శృంగారం కామిక శృంగారంగానే ఉంటూ వచ్చింది. అదిన్నీ అతివేలంగా. ఇందుకు ప్రతిస్పర్ధిగా మహిళకు ఒక గౌరవనీయమైన, పూజనీయమైన, ఆరాధనీయమైన సామాజిక స్థాయిని చిత్రించడం రాయప్రోలువారి అభిలాష అనుకోవాలి. నాజూకు, మృదువు, ఆత్మీయమూ, ఉదాత్తమూ అయిన తాత్త్వికతను అమలిన శృంగారంగా రాయప్రోలువారు ఉద్దేశించి ఉండవచ్చు. ఆ తరువాత రెండు దశాబ్దులు బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన భావకవిత్వం పై రాయప్రోలు ప్రభావం కనబడుతుంది.

ప్రేమ, ప్రణయం, విరహం, కరుణ, విప్రలంభం, అనురాగం, మనోజ్ఞం మొదలైన భావకవిత్వ పరిభాష అంతా రాయప్రోలు వారి నుంచే భావకవులు స్ఫూర్తి పొంది భావకవిత్వంలోకి వచ్చిందనుకోవాలి. అందుకే శ్రీశ్రీ కూడా 'రాయప్రోలు మైలు రాయి, అబ్బూరి చలివేందర' అన్నాడు. రాయప్రోలువారు ఆధునిక కవిత్వానికి 'రమ్యలోకము, రూపనవనీతము' అనే లక్ష్యలక్షణ అలంకారశాస్త్ర రచనలూ చేశారు. ఆధునిక కవిత్వం ఉద్దేశించే నవ్యత ఇది అన్నాడాయన ఈ రెండు గ్రంథాల ద్వారా. వస్తువునే కాకుండా ఛందస్సు కూడా సంప్రదాయం త్యజించకుండా నవీకరించాడు. ఆటవెలదులు, తేటగీతులు, వంటి చిన్న ఛందాలనే తన కవితారచనకు ప్రధానం చేసుకున్నాడు. గేయాలు

రచించాడు. ముక్తచ్ఛందం కూడా స్వీకరించాడు. అందువల్ల భావకతలో, పద ప్రయోగంలో చిక్కణత సాధించాడు. అందువల్ల రాయప్రోలుది సంప్రదాయ నవ్యత అని చెప్పాలి. ఇదంతా 1912, 13 నాటికి భావకవిత్వం నేపథ్యం అయింది.

ఇక గురజాడ అప్పారావు సరిగా అదే కాలానికి తెలుగు సాహిత్యంలో నవ్య సంప్రదాయానికి ఆద్యుడైనాడు. అందుకే గురజాడ వాల్మీకి అన్నాడు ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి ఆయనను స్మరిస్తూ. ఇంతేకాక ఆధునికత ఎలుగు సాహిత్య ఉషోరేఖలు విరియింపజేసిన వాడు అప్పారావే. ఆధునిక తెలుగుకథ, నాటకం, వ్యాసం, విమర్శ, సంవాద రచన, గేయం, సాహిత్యంలో సామాజిక



ప్రతిఫలనం, వ్యవహారిక భాషా ప్రయోజనం, చరిత్ర రచనా ప్రమాణాలూ ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యరచనలో గురజాడ అప్పారావుతోనే ప్రారంభమైనాయి. కన్యాశుల్కం నృజనాత్మక ప్రతిభాపూర్ణమైన గొప్పరచన. దాని గొప్పతనం ఏమంటే అంతకుపూర్వం నూరేళ్లలోగాని, ఆ తరువాత నూరేళ్లలోగాని ఇటువంటి ఇంకో నాటకం తెలుగులో రాలేదు.

అందువల్లనే తెలుగు సాహిత్యానికి ఆయన నవ్య సంప్రదాయ ప్రవర్తకుడునటం. తెలుగులో ఆధునిక వస్తురూప శిల్ప సంవిధాన ఆవిర్భావ కథ ఆయనతోనే పుట్టింది. ఆ కథ పేరు దిద్దుబాటు. అంటే ఆయన ఆధునిక



తెలుగుకథకు వరపడి దిద్దాడన్నమాట. ఈ కథ 1910 ప్రాంతాలలోనే గురజాడ అప్పారావు ఆంధ్రభారతిలో వెలువరించినా కన్యక, లవణరాజు కల, దేశభక్తి వంటి గేయరచనలు గురజాడ ఆ తరువాత రెండుమూడేళ్లలో వరుసగా ఆ పత్రికలో ప్రచురించారు. ఈ పత్రిక అప్పట్లో బందరు (మచిలీపట్నం) నుంచి వచ్చేది. చాలా ముందుచూపు గల పత్రిక ఇది. మొట్టమొదటి దశితగీతం ఈ పత్రికలోనే వెలువడింది. (మాలవాళ్ల పాట.) గాంధీజీని గూర్చిన మొట్టమొదటి వచ్చిన గీతం ఈ పత్రికలోనే వచ్చింది. 'కరుణాసాంద్ర మోహనచంద్ర గంధి' అని ఈ గీతం పేరు. దీనిని రాయప్రోలు సుబ్బారావు రచించారు.

1913లో రవీంద్రనాథ టాగూర్ కు నోబెల్ ప్రైజు వచ్చింది. ఆయనకు విశ్వసాహిత్యంలో స్థానం లభించింది. తెలుగువారు ఆయన వల్ల ప్రభావితులైనారు. ఆయన 'కాబూలీవాలా' కథ వెంటనే త్రిలింగ పత్రికలో అనువాదం పొందింది. తెలుగులో అదే రవీంద్రుడి మొదటి అనువాదం పొందిన రచన కావచ్చు. ఇది అనుసరించినవారు అక్కిరాజు ఉమాకాంత విద్యాశేఖరులు. ఆ తరువాత ఎందరో తెలుగువారు శాంతినికేతనం పట్ల ఆకర్షితులైనారు. రాయప్రోలుతోనే ఈ ఆకర్షణ ప్రారంభమైందనాలి.

గురజాడ అప్పారావు ఇంకో సంవత్సరానికి చనిపోతాడనగా ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు వారి వార్షిక సభలో ఆయన, గిడుగు రామమూర్తితో పాల్గొన్నాడు. ఆ సభ కాకినాడలో 1914లో జరిగింది. ఆయన చివరిసారి సాహిత్య సమావేశంలో పాల్గొనటం బహుశా అదే అయి ఉంటుంది. ఈ సాహిత్య సమావేశంలో గిడుగు రామమూర్తి ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ తెలుగుభాష, సాహిత్య భవిష్యద్దర్శనాన్ని ఆ మహానుభావుడు

ఎంత బలంగా, ఆత్మవిశ్వాసంతో, అప్పటికే ఆరోగ్యం సరిగా లేక పోయినా, మాడుకపోయిన గొంతుకతో ఎంత తార్కికంగా, ఎంత ప్రబోధాత్మకంగా గురజాడ ప్రతిపాదించాడో తల్లావర్ణులవారు గురజాడ అప్పారావు అనే వ్యాసంలో చెప్పారు. తల్లావర్ణులవారు బహుశా యువకుడిగా ఈ సమావేశంలో పాల్గొన్నట్లు చెప్పారు. (జ్యూల- నవ్యసాహిత్య పత్రిక- సం॥ ముద్దుకృష్ణ, 1927.)

1912లో ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు ఆవిర్భవించింది. వ్యవహారిక భాషను, సాహిత్యంతో ప్రజాస్వామికమైన విలువలను సాహిత్య పరిషత్తు అంగీకరించకపోయినా, ఆమోదించకపోయినా ఈ సంస్థ తెలుగు సాహిత్యానికి

ఆధునిక కాలాన చేసిన సేవ మరువరానిది. అర్థశతాబ్దం పాటు సాహిత్య పరిషత్తు పత్రికను ప్రచురించింది ఈ సంస్థ. 'ప్రాదేశుగు కమ్మ' అని వెయ్యేళ్ల కిందటి తెలుగు ఎలా ఉంటుందో గిడుగు చూపిన రచన సాహిత్య పరిషత్తు సేకరించింది. కాబట్టి ఈ గొప్ప సంస్థ శత జయంతి స్మరణం కూడా ఇప్పుడు జరగాలి. తెలుగు నిఘంటువును మాత్రం ప్రారంభించింది. ఈ నిఘంటువు పూర్తి కావటానికి అర్థశతాబ్దం పట్టింది. ఈ నిఘంటువు పై ప్రచండమైన విమర్శ ప్రకటించారు గిడుగువారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు తెలుగు భాషా సాహిత్యాల ఆధునిక ఆవశ్యకతలను గుర్తించింది. అందుకైనా ఈ సంస్థను స్మరించుకోవాలి.

1914లో వావిళ్ల సంస్థ 'త్రిలింగ' పత్రిక ప్రారంభించింది. ఈ పత్రిక కూడా ఇంచుమించు అర్థశతాబ్దం వెలువడింది. ఈ పత్రిక విశేషం ఏమంటే ఆధునిక ప్రక్రియ అయిన కథను ప్రోత్సహించడం, ఆదరించటం. అనువాద కథలను కూడా ఈ పత్రిక ప్రచురించేది. ప్రారంభ సంపాదకులు ఉమాకాంత విద్యాశేఖరులు ఈ పత్రికకు. ఉమాకాంతంగారు కలకత్తాలో కొన్నాళ్లు చదువుకున్నారు కాబట్టి సాహిత్యంలో, సమాజంలో సంస్కరణ భావాలు అభిషించారు. గురజాడ అప్పారావుగారి కన్నా ఉమాకాంతం ఇరవై ఏళ్లు చిన్నవారు. గురజాడతో సాహిత్య చర్చలు చేశాడాయన. వావిళ్లవారి ద్వారా ఉమాకాంతం పత్రిక ప్రారంభింపజేసే నాటికి గురజాడ ఆరోగ్యం బాగా చెడిపోవటంతో, ఆ తరువాత ఏడాదికే గురజాడ కాలధర్మం చెందటంతో గురజాడ రచనలు త్రిలింగలో చోటు చేసుకోలేదు. ఉమాకాంతం డైరీలు రాసినట్లు తెలుస్తున్నది కాని అవి కాలగర్భంలో కలిసి పోయినాయి.

1911లో ఉమాకాంత పండితులు వలనాటి వీరచరిత్రను సంచార గాయకుల నుంచి సేకరించి పరిష్కృత ముద్రణ తెచ్చారు. ఇది శ్రీనాథుడి రచనే అని ఆయన తేల్చి చెప్పారు. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారికి ఉమాకాంతం గారంటే చాలా గౌరవం. ఉమాకాంతం ఆ తరువాత స్వంతంగా ప్రకటించిన తెలుగు దేశపు వాఙ్మయపత్రికలో కట్టమంచి వారిని విమర్శించినా కట్టమంచి వారికి వీరిపట్ల ప్రామాణిక భావం సడలలేదు. మా కాంతంగారు పలనాటి వీరచరిత్రను ఎంతోప్రయాసపడి ఊరూరు తిరిగి పుస్తక రూపంలో తెచ్చారంటే ప్రజాసాహిత్యం పట్ల పండితులకు కూడా శ్రద్ధాసక్తులు మొదలయినాయి. ఇది ఆధునిక దృక్పథం.



కనపడడు.

సంగీతం, సాహిత్యం సరితూచిన త్రాసు అని అజ్ఞాడ వారిని శ్రీశ్రీ అభివర్ణించాడు. నారాయణదాసు పుట్టిన 50 సంవత్సరాలకు నారాయణాచార్యులు జన్మించారు. శ్రీశ్రీ ప్రశంస పుట్టపర్తికి అనువర్తిస్తుంది. తిరుమల రామచంద్ర స్వీయ చరిత్ర 'హంపీ నుంచి హరప్పాదాక' చదివితే రామచంద్ర సాహితీమూర్తిమత్వం ఎటువంటిదో తెలుస్తుంది.

వీళ్లిద్దరి శతజయంతులిప్పుడు తెలుగు సాహిత్యాభిమానులు జరుపుకోవాలి. 1913, 14ల నుంచి 2013, 2014ల దాకా ఈ నూరేళ్ల తెలుగు సాహిత్య

చరిత్రను సమ్యగవగాహకం చేసికొన్నప్పుడు, సమ్యగవలోకనం చేసి నప్పుడు కనీసం నూరు గురైనా ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యప్రక్రియలలో అత్యంత ప్రతిభావంతులైన సృజనశీలురు కనపడతారు.

గడచిన నూరేండ్లలో రెండు ప్రపంచయుద్ధాలు సంభవించాయి. సాంఘికార్థికరాజకీయ మతనైతిక భావ విప్లవాలు ప్రపంచ సాహిత్యాన్నే కాక భారతీయ సామాజిక, సాహిత్యక వ్యవస్థలను ప్రభావితం చేశాయి.

వెనక్కు తిరిగి చూసినప్పుడు తరతరాలు శతాబ్దులు గుర్తు పెట్టుకోవలసిన మహత్తర చారిత్రక సంఘటన భారతదేశ స్వాతంత్ర్యసంగ్రామ విజయం.

విషాదస్మృతి భారతదేశ విభజనం.

ఇది విజయనామ సంవత్సర శుభాగమనం.

గత వంద ఏళ్ల తెలుగు సాహిత్యచరిత్రకు ఈ రచన ఒక రేఖాకృతి.

ఆధునిక తెలుగు భాషాసాహిత్యాలకు ఇప్పుడు శత జయంతి అక్షరాకృతి.

k

1913లోనే కట్టమంచివారి కవిత్వతత్వ విచారం వచ్చింది. ఆధునిక తెలుగువిమర్శకు మార్గదర్శనం ఈ విమర్శతోనే ఆరంభమైంది. సంప్రదాయ విమర్శ అంటే అలంకారశాస్త్రానికి ఆదరణ తగ్గింది.

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి తన తొలినాళ్ల కథలు ప్రచురించింది ఈ కాలంలోనే. అప్పటికి ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచికలు వస్తున్నాయి. ప్రపంచ సాహిత్యచరిత్ర స్థాయిలో చూసినా శ్రీపాద వారు అగ్రశ్రేణి కథారచయిత. ఆయన వ్యవహారిక భాషకు ప్రామాణికతను, తుష్టిని, పుష్టిని చేకూర్చాడు.

సమకాలీన తెలుగు సాహిత్యానికి సూర్యచంద్రుల వంటి వారు పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు, తిరుమల రామచంద్రానూ. రామచంద్ర 1913లో జన్మించగా, నారాయణాచార్యుల వారు 1914లో జన్మించారు. పుట్టపర్తివారి వంటి బహు భాషా ప్రజ్ఞాశాలి, భావుకుడు, పండితుడు, కవి, విమర్శకుడు, పరిశోధకుడు సమకాలీన భారతీయ సాహిత్యచరిత్రలోనే



తొలిరోజుల్లో కథలు రాసిన అక్కిరాజు రమాపతిరావు విమర్శకుడిగా, పరిశోధకుడిగా ప్రముఖులు. తెలుగు అకాడెమిలో పనిచేసి రిటైరయ్యారు. కొంతకాలం కేంద్ర సాహిత్య అకాడెమి కేంద్ర కమిటీ సభ్యులుగా ఉన్నారు. నివాసం హైదరాబాద్. ఈ తానా సభల సాహితీ కార్యక్రమాల అతిథి.





## తెలుగు సాహిత్యంలో హాస్యపాత్రలు శ్రీరమణ

కన్యాశుల్కం నాటకం వచ్చేవరకు తెలుగువాడికి హాయిగా నవ్వు కోవడం తెలియదని మా గురువు డా॥ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి తెగేసి చెప్పారు. అది నిజమే. గిరీశం నించి బైరాగి దాకా అందరికీ గొప్ప వాగ్దోరణి ఉంది. దాదాపు పదమూడు దశాబ్దాలుగా కన్యాశుల్కం పాత్రలన్నీ తెలుగువాళ్లని నవ్విస్తూ బతికేస్తున్నాయి. అసలు మన వాళ్లు కూడబలుక్కొని విజయనగరం కూడలిలో మధురవాణి శిలా విగ్రహం నిలబెట్టడం తెలుగుజాతి కనీస ధర్మం అన్నాడొక పెద్దమనిషి. కన్యాశుల్కంలో పాత్రలన్నీ లౌక్యంతోనో, ఆగ్రహంతోనో, అమాయకత్వంతోనో ప్రవర్తిస్తూ నాటకాన్ని నడిపిస్తారు. వెంకటేశం... గిరీశం మధ్య జరిగే ఓ సంభాషణను దీనికి ఉదాహరణగా చెప్పుకోవచ్చు.

“మీ వల్లాచ్చిందల్లా చుట్ట కాల్చడం ఒక్కటే...” పాఠం ఎప్పుడూ చెప్పని గిరీశానికి చురకేస్తాడు వెంకటేశం.

వెంటనే గిరీశం... “ఇది బేస్ ఆన్ల్యాటిట్యూడ్. నాతో మాట్లాడటమే ఒక ఎడ్యుకేషన్...” అంటూ గొప్పగా చెప్పుకుంటాడు.

కాంతం పాత్రని సృష్టించి, కాంతం కథలు రాసిన మునిమాణిక్యం నరసింహారావు, ‘గురజాడది శబ్దాశ్రయ హాస్యం,’ అన్నాడని ఆరుద్ర, ముళ్లపూడి మునిమాణిక్యాన్ని ఏకి పడేశారు. ముళ్లపూడి వెంకటరమణ గిరీశాన్ని చెన్నప్పటం తీసుకొచ్చి సినీ మాయ మీద లెక్కర్లిప్పించి, గరజాడ కీర్తిలో వాటా దండు కున్నారు.

“నేను, శ్రీశ్రీ రోజూ అయిదు నిమిషాలు కన్యాశుల్కం మాట్లాడుకుని ఆనక సొంత విషయానికొస్తాం,” అనేవారు ఆరుద్ర. అంటే సంభాషణ చాలావరకు కన్యాశుల్కంలోని సంభాషణలతోనే సాగేదన్నమాట. తరువాత కూడా చాలామంది కన్యా శుల్క ప్రయులు అందులోని మాటల్నే దాఖలు చేసేవారు. ఇప్పటికీ అలాంటివారు అడపాదడపా తగుల్తుంటే ఆశ్చర్యంగా చూస్తుంటాం.

ఆధునిక కాలానిక సాహిత్యంలో పుట్టిన హాస్యపాత్రల్ని పరామర్శించే ముందు కాస్త వెనక్కి వెళ్దాం. సృష్టితో పాటు పుట్టిన హాస్య పౌరాణిక పాత్ర నారద మహర్షి. ఆయన తంపులమారి, కలహాభోజనుడు. రాక్షసులకి, దేవతలకి, దేవునికి, భక్తునికి, అమ్మవారికి, అయ్యవారికి మధ్య అగ్గి రాజేస్తాడు. అయినా అది చినికి చినికి గాలివానై, లోకకల్యాణానికి దారితీస్తుంది. నారద మహర్షి చాలామందికి గర్వభంగాలు చేయించాడు. సతీ లీలావతికి ఆశ్రయం ఇచ్చి, హిరణ్యకశిపుడికి గర్భశత్రువుతో నరకం చూపించాడు. సత్యభామతో, మీరజాలగలడా, నా యానతి అని నాట్యం చేయించి సత్యవతిని దానంగా స్వీకరించి, చివరకు భలే మంచి చౌకబేరము అంటూ కృష్ణమూర్తిని నడివీధిలో అమ్మకానికి పెట్టాడు. సత్యభామ కన్ను తెరిపిస్తాడు. కృష్ణ తులాభారంలో సూత్రధారి నారద మహర్షి. మన పురాణాల్లో నారదుడు నడిపించిన రక్తి, ముక్తి,





భక్తి కలగలసిన కథలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వాటన్నింటికీ సూత్రధారి నారుదలవారే. నారదుడంటే హాస్యం. నారదుడంటే విశ్వశాంతి!

మరో హాస్యస్ఫూరక పౌరాణిక పాత్ర వసంతకుడు. కథా నాయకునికి కూరిమి చెలికాడు. నాయికా నాయకుల మధ్య రాయబారం నడుపుతాడు. నాయకుడు సాక్షాత్తు దేవుడే అయినా గులాబీరెమ్మతో చెమ్మీచెండుతో చిన్న వేటు వేస్తాడు.

రాధాకృష్ణ నాటకంలో ఒక మంచి ఉదాహరణ ఉంది. ఒక సందర్భంలో వసంతకుడు తన బాధను వ్యాకరణంలోకి మార్చుకుని, “స్వామీ ఉంగరము తాము ధరించి, ముద్దు ఆమె కొసంగి, టుగాగమము మాత్రము నాకు దయచేసితిరి,” అని వాపోతాడు. వ్యాకరణరీత్యా ముద్దు+ఉంగరము వెరసి ముద్దు టుంగరము అవుతుంది. ఇది చమత్కారంతో సాధించిన సరస

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం గణపతి నవల్లో ఒక మేధకుని పాత్రని సృష్టించారు. గణపతి ప్రహసనంగా రూపొంది గణపతి పాత్ర ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. అమాయకత్వాన్ని దాటిపోయి జడ్డితనం కనిపిస్తుంది గణపతి పాత్రలో. నాజూకుతనం ఏమాత్రం లేని మొరటుపాత్రగా, వగరు హాస్యంగా మిగిలింది. భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు మోలియార్ నాటకాలను తెనిగించారు. ఆయన హాస్యంలో నవ్యత కనిపిస్తుంది. కానీ గుర్తుండిపోయే సజీవ పాత్రలు మనముందు నిలిచి నవ్వించే భాగ్యం లేకపోయింది. మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి సృష్టించిన బారిష్టర్ పార్వతీశం పాత్ర ఇప్పటికీ తెలుగువారి మనోఫలకంపై తారట్లాడుతూనే ఉంది. నిజానికి అవి ఆయన స్వానుభావాలే చాలావరకు. మొక్కపాటి



శృంగారభరిత హాస్యం. ఇవి పానుగంటివారి పలుకులు. వసంతు కుని నోటి వెంట సందర్భోచితంగా వెలువడి స్వాతిముత్యాలుగా తెలుగువారికి అందాయి.

పానుగంటి సాక్షి వ్యాసాలు అప్పట్లో చాలా ప్రసిద్ధి. అందు లో జంఘాలశాస్త్రి ముఖ్య భూమిక. ఆయన రచనల్లో ‘కంఠా భరణము, వృద్ధవివాహము’ ప్రసిద్ధాలు. సాక్షి వ్యాసాల్లో కాలా చార్యుణ్ణి వర్ణిస్తూ, “...ఈతని తల పెద్దది. గుండ్రటి కనులుండు టచే, ముక్కు కొంచెం వెనుకాడుటచే, మొగము గుండ్రముగా నుడుటచే నీతడు నరులలో బుల్ డాగ్ జాతిలోనివాడు. ఈతడు మాట్లాడినా మొఱిగినట్లుండును,” అని నవ్విస్తారు.

వ్యవసాయశాస్త్రం అభ్యసించడానికి లండన్ వెళ్లారు. చివరంతా లేకుండానే తిరిగి వచ్చారు. తన అనుభవాలను కథలు కథలుగా వినిపించి నవ్విస్తుంటే, ఈ నవ్వుల్ని గ్రంథస్తం చేయరాదా అని సాటి కవిమిత్రులు సూచించారు. మొదటి భాగం అలా వచ్చి తెలుగునేలను నవ్వుల్లో ముంచెత్తింది. కొంతకాలానికి పార్వతీశం రెండోభాగం రాశారు. ఇందులో సహజత్వం పాలు తగ్గి కల్పన పాళ్లు ఎక్కువైంది. చాపల్యం నశించక మూడోభాగానికి కంకణం కట్టుకున్నారు. రచయిత పార్వతీశాన్ని పూర్తిగా పూనేశాడు. అందుకే ఎక్కడ ఆరంభించాలో కాదు ఎక్కడ ఆపాలో తెలియాలని విజ్ఞులంటారు.



మళ్ళీ ఒక్కసారి వెనక్కి వెళ్తే, తెనాలి రామకృష్ణుడు, ఆయన పేరు మీద వచ్చిన చమత్కార కథలు గుర్తుకు వస్తాయి. వరానీ, శాసాన్ని ఏకకాలంలో అందుకుని వికటకవిగా వాసికెక్కాడు. ఆయన తెనాలి రామకృష్ణుడని కొందరు, కాదు రామలింగడని కొందరు అంటారు. ఆయన రచనల్లో హాస్యం కనిపించదు. కానీ ఆయన జీవితంలో చాలా హాస్యం వినిపిస్తుంది. 'కుంజర యూధంబు దోమకుత్తుక జొచ్చెన్,' సమస్యను క్షణ కాలంలో రెండు విధాలుగా పూరించిన ప్రతిభాశాలి. చాలా హాస్య కథలను రామకృష్ణుని పరంగా చెబుతుంటారు. ఆ రోజుల్లో రాజుగారి కొలువులో ఆస్థాన విదూషకులుండేవారు. వారి పని తమ చమత్కార భాషణతో రాజుని, సభని రంజింపజేయడమే. ఉత్తర భారతంలో బీర్పల్ పేరు పలు హాస్యకథల్లో వినిపిస్తుంది. మన జానపద కళారూపాల్లో ఎన్నో హాస్యపాత్రల సృష్టి జరిగింది. ప్రాచీన మైన తోలుబొమ్మలాటలో జుట్టుపోలిగాడు, కేతిగాడు, బంగారక్క తమ సంభాషణలతో నవ్వించడమే కాదు తమకు ఉదారంగా కానుకలివ్వని వారిపై విసుర్లు కూడా వుండేవి. అయితే వారి హాస్య సంభాషణలు విచ్చలవిడిగా ముతకగా ఉండేవి. అయినా ఇప్పటికీ 'కేతిగాడు' అనే మాట మనం తరచూ వాడుతూనే వుంటాం. ఇక జానపద కళారూపాలుగా వాటినే నమ్ముకుని జీవించేవారు కొందరుండేవారు. గాంధోళిగాడు, కొమ్మదాసరి, పగటి భాగవతులు, పిట్టలదొర- వీరంతా గడప గడపకూ వచ్చి వినోదపరచి యజమానుల ఆదరణను చూరగొనే వారు.

1950వ దశకంలో ఒక కొత్త తరం రచయితలు వచ్చారు. అప్పటిదాకా పల్లెల్లో తిరుగుతున్న కథలు బస్తీలకు, నగరాలకు వచ్చాయి. ముళ్లపూడి వెంకటరమణ చెన్నపట్నం నేపథ్యంలో దిగువ మధ్యతరగతి జీవితాలను అక్షరచిత్రాలుగా మలిచారు. పైకి వెళ్లాలన్న ఆశ, ఇంకా పడిపోతామేమోననే భయం క్షణక్షణం మధ్యతరగతిని వేధిస్తూ ఉంటుంది. రమణ జనతా ఎక్స్‌ప్రెస్ కథలో కథ కంటే పాత్రలే ముఖ్యపాత్ర వహిస్తాయి. పక్కంటి లావుపాటి పిన్నిగారు, రాధాగోపాలాలు, అప్పారావు, ప్రైవేటు మాస్టారు వీళ్లంతా ఒక ఎత్తయితే బుడుగు, సీగాన పెసూనాంబ

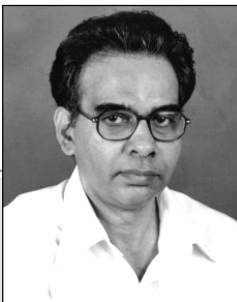
మరో ఎత్తు. బుడుగు భాషని కూడా ప్రత్యేకంగా తెలుగు చెట్టుకి రమణ అంటుతొక్కారు.

'బుడుగు' గమ్యత్తులు కోకొల్లలు. వాటిల్లోంచి ఒకటి... ఇది బుడుగు సొంత బాధ. 'మాస్టార్లకసలు తెలివుండదు. ఒక మేస్టారేమో కుడివైపు మెలి పెడతాడు. ఇంకొన్నాళ్లకి కొత్త వాడొస్తాడు కదా? వాడేమో ఎడమవైపు మెలి పెడతాడు. ఇలా అవుతే చెవి పాడైపోదూ? అందుకనీ ఎడమ మెలిపెట్టాలో కొత్త మేష్టరు ముందుగా పాత మేష్టరును కనుక్కుని రావాలి. లేదా మనలాంటి పెద్ద మనిషినడగాలి. 'నేనేం చిన్నపిల్లాణ్ణి కాదు అంటే అమ్మ వినదు. కుర్రకుంకా అంటుంది. 'బుడుగు బొబ్బ పోసుకుందు గాని లాఅమ్మ' అనీ 'బువ్వు పెత్తనా బులుగూ' అని అంతే నాకు ఎంత అవమానం. చెపితే వినరూ...'

ఇక మునిమాణిక్యం వారి 'కాంతం' మాటల తూటాలకు మారుపేరు. ఒకరోజు భర్త, 'మీ చెల్లెలు ఒక కోతి, మీ అక్కయ్య మరో కోతి. తోకలు మాత్రం లేవు,' అని ఎగతాళి చేస్తే, 'మీ చెల్లెళ్లకు ఆ లోటు లేదు,' అని అంటుంది కాంతం తడుము కోకుండా! మరోసారి కాంతాన్ని భర్త పిలిచి, 'నా కలం కనపడలేదు వెతికి పెట్ట,'మంటే... వంటగదిలోంచి, 'నాకు అట్లకాడ కనిపించ డంలేదు. కాస్త వెతికి పెట్టండ,'ని తిరుగు సమాధానమిస్తుంది. ఇంకోసారి, 'నేను ఒట్టి తెలివి తక్కువాడిననా నీ అనుమానం,' అని అడిగిన భర్తతో, 'అహహ అనుమానమేమీ లేదు. గట్టి నమ్మకం,' అని బల్లగుద్ది చెబుతుంది. ఇలాంటి సన్నివేశాలెన్నో 'కాంతం కథల్లో' మనల్ని నవ్విస్తాయి.

రా.వి.శాస్త్రి తన రచనల్లో పలికిందంతా బంగారం చేశారు. అది హాస్యమా అంటే- చదివేటప్పుడు హాస్యంలానే ఉండేది. తరువాత కంటతడి పెట్టించేవి అందులోని వాక్యాలు, పాత్రలు... అడ్డబుర్ర, రక్కాలు నవ్విస్తూనే వెంటాడే పాత్రలు. ఆరుద్రని ఒక అభిమాని, 'మీరు ఇన్ని గొప్ప రచనలు చేశారు కాని గుర్తుండి పోయే ఒక పాత్రని కూడా తెలుగువారికి ఇవ్వలేదెందుకని,' అని అడిగితే, క్షణం కూడా ఆలోచించకుండా, 'నేనుండగా వేరే పాత్ర లెందుకని ఆ పనిలో తల పెట్టలేదు,' అని జవాబు చెప్పారట.

k



శ్రీరమణ అనేక హాస్యరచనలు, వందల కొద్దీ పేరడీలు రచించారు. కొంతకాలం వివిధ పత్రికల్లో కాలమిస్టుగాను, సినిమారంగంలోను పనిచేసి, ఆంధ్రప్రభ, నవ్య వారపత్రికలకు, పత్రిక మాస పత్రికలకు సంపాదకులుగా ఉండి ప్రస్తుతం మహాటివి న్యూస్ ఛానెల్లో పని చేస్తున్నారు. వీరి మిథునం కథ సినిమాగా వచ్చింది. వీరు ఈ తానా సాహితీసభలకు అతిథి.





## కథ-నాటకం-సినిమా

### గొల్లపూడి హనుకేశ్వర్

ఇది కార్యనిర్వాహకులు నాకిచ్చిన విషయం. ఇందులో వారి గడుసుదనమయినా ఉండాలి. లేదా అవగాహన లోపమయినా ఉండాలి. కారణం- కథ సరే, నాటకంలో, సినిమాలో కథని వెదకడం పెరుగులో పాలను వెదకడం లాంటిది. వెనకటికి మా మిత్రుడు పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ నన్ను కథ రాయమంటూ ఆయనే కథకి బారసాల చేశాడు. 'కాకీ చొక్కాలో కాఫీచుక్క' అంటూ. న్యాయంగా కాకీచొక్కా 'మీద' కాఫీచుక్క అని ఉండాలి కదా? అయితే కాకీచొక్కాలో కాఫీచుక్క కథే రాశాను. ఇప్పుడూ క్రమశిక్షణతో ఉన్న సైనికుడిలాగ 'కథ-నాటకం-సినిమాలో కథా నిర్మాణ ప్రక్రియ' గురించే చెప్పబోతున్నాను.

కథలో కథ అహం బ్రహ్మస్మి. నాటకంలో కథ అద్వైతం. సినిమాలో కథ విశిష్టాద్వైతం. త్రివేణీ సంగమంలో సరస్వతీనది లాంటిది సినిమాలో కథ. కలం పట్టుకుని రాసిన కథ చెప్పే కథకి బాహ్యరూపం. అసలు కథని చెప్పడమే ఆసనానా. ఎప్పుడో నా చిన్నతనంలో విన్నాను- కథ బ్రహ్మదేవుడి ఆఖరి వ్యసనం అని. చాలారోజులు దీని అర్థం పూర్తిగా అవగాహన కాలేదు. మెల్లగా లొంగింది. కన్నా ముక్కు చెవులూ అన్నీ తయారుచేసి ప్రాణం పోసేముందు బ్రహ్మదేవుడు చెయ్యవలసిన ఆఖరి పని- ఆ బొమ్మకి ఓ కథని జతచేయడం. ఇతనెవరు? ఏం చేస్తాడు? ఎందుకు చేస్తాడు? ఎలా చేస్తాడు? ఎలా బతుకు తాడు? ఎప్పుడు పోతాడు? ఎలా పోతాడు? అన్నిటితో కథని నిర్ణయిస్తాడు. బ్రహ్మదేవుడు నుదుటిని రాస్తాడు. రచయిత కాగితం మీద. ఇలా కొన్నిచోట్ల కథలు పుంఖానుపుంఖాలుగా అనునిత్యం రాస్తున్న గొప్ప రచయిత బ్రహ్మదేవుడు. నాస్తికులయినా ఈ ఆలోచనలో చిన్న ముచ్చటని గుర్తుపడతారనుకుంటాను.

రాసే కథ ఇతివృత్తం. నాటకంలో కథ అన్వయం. సినిమా లో కథ అంతర్వాహిని. కాగితం మీద కథ చెప్తుంది. నాటకంలో కథ సూచిస్తుంది. సినిమాలో కథ చూపిస్తుంది. కాగితం మీద కథ ఆలోచనదాకా ప్రయాణం చేస్తుంది. నాటకంలో కథ ఆలోచన నుంచి ఆవేశానికి నిచ్చిన వేస్తుంది. సినిమాలో కథ ఒక స్పందనకు ఆలంబన అవుతుంది. స్థూలంగా ఈ మూడు పనులూ- ఈ మూడు ప్రక్రియలూ ఆయా planesలో చేస్తున్నా ఈ ప్రక్రియల స్కోప్ ద్వారా యీ మాత్రం ప్రత్యేకించి చెప్పుకో వచ్చు. Story is a narrative. Play is an interpretation. Film is representation. కథ ఆలోచన దాకా ప్రయాణం చేసే uni-dimensional ప్రక్రియ. సినిమా multi-dimensional. మరి నాటకం? ఈ రెంటి మధ్య నిలిచే- రెండింటికీ చేతులు చాచే ప్రక్రియ. కొంత యిదీ, కొంత అదీ- వెరసి రెండూ కానిది. అయితే రెండింటి ఛాయలూ ఏ కొంతో ఉన్నది.

చిన్న ఉదాహరణ. కథకుడు చెప్తున్నాడు.

కోనేటిరావు మంచివాడు. పరోపకారి. సజ్జనుడు.



మీ మనసు అలాంటి బొమ్మని మనస్సులో ఏర్పరుచు కుంటుంది. పాఠకుడి అనుభవంలో అలాంటి కోనేటిరావుని వెదుక్కుంటుంది. అంతకుమించి రచయిత సహకారం లేదు. అది దాని పరిమితి.

నాటకం కోనేటిరావుని మీ ముందు నిలబెడుతుంది. 'ఇదిగో, ఈయనే కోనేటిరావు,' అని చూపిస్తుంది. కాని, 'ఈయనే మంచివాడు,' అని చెప్పదు. మరేం చేస్తుంది? కొన్ని సింబల్స్ ని వెదుక్కుంటుంది. Theatre represents truth.

ఒకాయన స్టేజి మీదకు వచ్చాడు. "కాంతమ్మా, వంట చేస్తున్నావా?" కాంతమ్మా మాట్లాడింది. "రండి బాబాయిగారూ, ఇప్పుడే మొదలెట్టాను. మీరు శ్రమ తీసుకుని మా కోసం ఆ క్యూ లో నిలబడి చక్కెర రేషన్ తీసుకున్నారటగా, ఆయన చెప్పారు."

"మీ కోసమే కాదమ్మా, మాకూ చక్కెర కావాలిగా? పనిలో పని. చేస్తే అరిగిపోతానా?"

Theatre qualifies. ఇక్కడ చక్కెర క్యూ ఆలంబన. చేసిన సహాయాన్ని ప్రేక్షకుడు చూడలేదు. కాంతమ్మా చెప్పగా విన్నాడు. ప్రేక్షకుడి ముందు కోనేటిరావు కనిపిస్తున్నాడు. ఆయన 'పరోపకారం' వినిపిస్తోంది. ఆయన మంచితనాన్ని గ్రహించడానికి నాటక రచయిత 'ఊతం' ఇచ్చాడు. కోనేటిరావు మంచితనం అర్థమయింది.

ఇక సినిమాలో ఈ గజబిజి లేదు. తెగేసి తేల్చుకోవడమే. కళ్ల ముందు రేషన్ షాపు ఉంది. కోనేటిరావు శ్రమ తెలుస్తోంది. కనిపించే దృశ్యమిది. మాట bad cinema.

నలభయ్యేళ్ల కోనేటిరావు పేప్ మెంట్ మీద నడుస్తున్నాడు. కీచుమని కారాగిన శబ్దం వినిపించింది. ఆగాడు. ఓ గుడ్డివాడి ముందు కీచుమని ఎవరో బ్రేక్ వేశారు. అందరూ షాక్ అయ్యారు. డ్రైవరు విసుక్కుంటున్నాడు. ఈ నలభయ్యేళ్ల మనిషి- మన కోనేటిరావు- గుడ్డివాడి చెయ్యి వుచ్చుకుని రొడ్డు దాటించాడు. గుడ్డివాడు రెండు చేతులూ కలిపి దండం పెట్టాడు. కథలో రెండు విశేషణాలను దృశ్యంగా చూపింది సినిమా.

ఒక విశేషణం వాచ్యరూపం కథ. సూచనారూపం నాటకం. దృశ్యరూపం సినిమా. కథ చెప్పేది రచయిత. నాటకాన్ని విశ్లేషించేది ప్రయోక్త. దృశ్యాన్ని మనముందు నిలిపేది దర్శకుడు.

'కళ్లకు కట్టినట్టుగా కథ రాశాడండి,' అనడం మనం వింటూంటాం. పలుకుబడిలో ఆ మాట బాగానే వుందిగాని నిజానికి అది తప్పు. రచయిత ఊహించిన దృశ్యాన్ని మీరు కళ్లకి కట్టించుకున్నారు. కట్టేంత స్పష్టత emphasis రచయిత ఇచ్చాడు. ఆ ప్రయత్నం ఫలించడంలో మీ ప్రయత్నమూ ఉంది. 'మీ' అంటే పాఠకుడు. కళ్ల ముందు కట్టిన ఆ దృశ్యం- రచయిత కలం చెప్పిన కథకి మీ మనస్సు- అనగా మీ ఆలోచన, అనుభవం కట్టిన మూర్తి. The initiation belong to the writer. The initiative belong to the reader. The 'initial' is the story. కళ్లకి కట్టడం కథ యొక్క రెండో ప్లేన్. మొదటిదశ కేవలం చెప్పడం. ఎమ్మెస్ సుబ్బులక్ష్మి పాట పాడింది. మీ చెవులకి వినిపించింది. అది

జరిగిన సంఘటన. ఆ విన్నది బాగుంది. అది మీ మనస్సు ఏర్పరుచుకున్న అభిప్రాయం. మరొకసారి బూతుమాట వినిపించింది. మీకు అసహ్యం కలిగింది. రెండో ప్లేన్ లో ఆ అనుభూతిని మీ మనస్సు తిరస్కరించిన సందర్భమిది.

నాటకం మరొక అడుగు ముందుకు వేస్తుంది. ఎదురుగా పాత్ర ఆ పని చేస్తోంది. మీరు చూస్తున్నారు. ఇక్కడ మీ స్పందనకి ఆలంబన దృశ్యం. ఈ కోనేటిరావు మంచివాడని మీరు నిర్ణయించుకున్నారు. నాటకంలో దృశ్యం మీ నిర్ణయానికి ఆలంబన. సినిమాకి యిదేం గొడవ లేదు. అదింకా బలమైన, నిర్బంధమైన, నిలదీసే దృశ్యం. "ఇప్పుడే తాలూకా ఆఫీసు నుంచి వస్తున్నాను. గుమాస్తా వెయ్యిరూపాయలు లంచం అడిగాడు," అని నాటకంలో కోనేటిరావు చెప్తాడు. సినిమాలో తాలూకా ఆఫీసులో వంకర నవ్వుతో వెయ్యిరూపాయలు అడిగే గుమాస్తా మీ కళ్ల ముందు న్నాడు. Play is a suggestion. Cinema is emphasis. The immediacy of a visual negates the need for audience to surmise.

కథ, నాటకం, సినిమా ఒక తల్లి పిల్లలు. ఒకే కడుపున పుట్టినవారు. అయితే నాటకం, సినిమా కవలలు. ఒకేసారి కలిసి పుట్టినవారు identical twins. అతి చిన్న తేడాలున్నాయి. ఒకటి కలంచెప్పే దృశ్యం. మరొకటి కళ్లకి చూపే దృశ్యం. మొదటి ప్రక్రియకి ఆలంబన సన్నివేశం. రెండో ప్రక్రియకి- షాట్. నాటకం- సూచన. సినిమా- నిర్దేశన.

దీనికి మళ్ళీ సాంకేతికపరమైన పరిమితులున్నాయి. నాటకం- చీకటి హాలులో 20-40 అడుగుల వేదిక మీద జరిగే ప్రదర్శన అనుకుందాం. స్టేజి మీద ఆరుగురు నటులున్నారు. ఇద్దరు ఘర్షణ పడుతున్నారు. ఇద్దరు ఎగదోస్తున్నారు. ఇద్దరు సమాధానపరుస్తున్నారు. ప్రేక్షకులకు ఆరు విభిన్నమయిన choices ఉన్నాయి. ఘర్షణ పడే యిద్దరు నటులు, రెచ్చగొట్టే యిద్దరు, ఊరడించే మరో యిద్దరు. అతని దృష్టి ప్రయోక్త నిర్దేశం మేరకు, నటుల సామర్థ్యం మేరకి, ప్రేక్షకుడి సంస్కారం మేరకి, ఆ సమస్య పట్ల అతని ఆసక్తి మేరకి ఆ సన్నివేశం అతని దృష్టిలో నిలుస్తుంది. ప్రయోక్త ఆ దృష్టిని ఆశిస్తున్నాడు. ప్రేక్షకుడు ఇన్ని పరిమితులకు లోబడి- ఆ మేరకి ప్రయోక్తతో ఏకీభవించడమో, విభేదించడమో చేస్తున్నాడు. దేశంలో అవినీతిని ఇద్దరు దుయ్యబడుతున్నారు. సామాన్య ప్రేక్షకుడు వాళ్లతో తాదాత్మ్యం చెందుతూ ఆవేశపడతాడు. ముందు కూర్చున్న ముఖ్యఅతిథి అనే రాజకీయ నాయకుడు- తేలుకుట్టిన దొంగలూగ వంకర చూపులు చూస్తాడు. వాళ్లని విడదీసే యిద్దరూ యితనికి ఆపద్బాంధవులు. The appeal in a theatre- in spite of the choices created by the director of the play- is essentially subjective.

ఇక్కడ ఆగి సినిమాకి వస్తే- సిని దర్శకుడు కెమెరా వెనక నిలబడటప్పటికే ఆ subjective choice చేసేనుకున్నాడు. ఆరుగురి తో ఉన్న దృశ్యాన్ని ఏ సందర్భంలో ఎలా చూపాలో అతని చేతిలో పని. ప్రేక్షకుడి ప్రమేయం లేదు. ఏ విషయం ఎంత కావాలో, ఎక్కడ కావాలో, ఏ మోతాదులో కావాలో- ఒక

lose shot, ఒక mid shot, ఒక zoom- యిలా రకరకాల సాధనాలతో తన అదుపులో ఉంచుకోగలడు. ప్రముఖ ఫ్రెంచి దర్శకుడు గొడార్డ్ ఓ మాట అన్నాడు. A cinema narrates truth 24 times per second అని. సినిమాలో 24 ఫ్రేములు కదిలితే తెరమీద బొమ్మ కదులుతుంది. సినిమాలో ఒక క్లోజ్‌షూట్- సమాచారం. రెండోసారి అదే క్లోజ్‌షూట్- నొక్కి చెప్పడం. మూడోసారి- నమర్దన. నాలుగోసారి- ప్రచారం. అయిదోసారి- ఉద్యమం. ఆరో సారి- పునరుక్తి, విసుగుదల, మరిచిపోవద్దు. అది కూడా ఒక మూడో! అదిన్నీ దర్శకుడు చెప్పాలనుకున్న విషయమే కావచ్చు.

కాగితం మీద కథ- రచయిత చెప్పే విషయం. స్టేజి మీద కథ- నాటక ప్రయోక్త చెప్పదలచిన కథ interpretation. సినిమాలో కథ దర్శకుడు నిర్దుష్టంగా చెప్పదలచిన కథ విశ్వ రూపం. తెరమీద కథ limitless. It is the last word. ఏ అకిరా కురోసావా, ఏ సత్యజిత్ రే చేతుల్లోనో ఓ గొప్ప తైలవర్ణ చిత్రం అవుతుంది. ఏ మెహబూబ్ సే, ఆర్చన్ వెల్స్ చేతుల్లోనో గొప్ప కావ్యమవుతుంది. ఏ బాలచందర్, ఏ విశ్వనాథ్ చేతుల్లోనో అనుభూతి అవుతుంది. ఏ గోవింద నహాలానీ, ఏ టి. కృష్ణ చేతుల్లోనో గురి పెట్టిన తుపాకీ అవుతుంది. ఏ సంజయ్ లీలా బన్నానీ, ఏ రాఘవేంద్రరావు చేతుల్లోనో మత్తుమందు అవుతుంది. వెరసి- కథకు ఇవన్నీ రకరకాల interpretations. రకరకాల dimensions.

ఇప్పుడు కాగితం మీద కథకీ, తెరమీద కథకీ ఉన్న తేడా, పరిమితుల గురించి ఓ కథ చెప్తాను.

నా జీవితంలో నేను మొట్టమొదటిసారిగా రాసిన సిని రచన- కథకాదు, స్క్రీన్ ప్లే కాదు, మాటలు కావు. ఓ నవలకి వెండితెర అనుసరణ.

ప్రముఖ రచయిత్రి కోడూరి కౌసల్యదేవి నవల 'చక్ర భ్రమణం' ఆధారంగా వెండితెర మీద కథ నేను చేసిన పని. అంటే కాగితం మీద ఉన్న కథను సినిమా కథ చేయడం. ఒక్కొక్కప్పుడు ఇది కత్తి మీద సాము. కవలపిల్లలలో ఉన్న అతి చిన్న విభేదాన్ని కూడా తుడిచేసే శస్త్రచికిత్స లాంటిది.

నవల పదిమంది చదువుకొనేది. ఇదివరకే ప్రఖ్యాతిని సాధించినది. సినిమా పదిమంది చూసేది. నవల చదవని మరెన్నో లక్షలమందిని ఉద్దేశించినది. చదివినవారు తమకు తెలిసిన ఇతివృత్తాన్ని, పాత్రీకరణల్ని తెర మీది ప్రక్రియ నుంచి ఆశిస్తారు, ఆహ్వానిస్తారు. చదవనివాళ్లు సినిమాగానే చూసి బేరీజు వేసుకుంటారు. కథనం- ఈ రెండు వర్గాలనూ తృప్తిపరచేదిగా ఉండాలి. ప్రసిద్ధ నవలను తెరకి ఎక్కించడంలో ఉద్దేశం అదే. అప్పటికే ఎందరినో ఆకర్షించిన ఓ కథని మరెందరో ఆనందించే సినిమాగా తెరమీదకి మలచడం.

'చక్రభ్రమణం' నవల నా తొలిచిత్రం 'డాక్టర్ చక్రవర్తి' అయింది. స్థూలంగా కథ ఇది. చక్రవర్తి అనే డాక్టరు, రవీంద్ర స్నేహితులు. రవీంద్ర భార్య మాధవి. మాధవి అంటే చక్రవర్తికి విపరీతమైన ప్రేమ. ఎందుకు? తన చెల్లెలిని గుర్తు చేస్తోంది కనుక. ఈ కారణాన్ని నవలారచయిత్రి సాధ్యమైనంతగా దాచారు. ఆ ప్రేమని తన భార్య పట్ల మోజుగా అర్థం చేసుకుంటాడు రవీంద్ర. అదీ కథకి ముడి. మిత్రుల మధ్య, మాధవితోనూ వైమనస్యం, రవీంద్ర తాగుడు మరగడం, పెళ్లాన్ని పుట్టింటికి పంపే

య్యడం- విషయం తెలిసిన చక్రవర్తి రవీంద్ర అనుమానాన్ని పోగొడతాడు. మాధవిపట్ల తన ప్రేమ ఒక అన్నకి చెల్లెలి పట్ల ప్రేమ వంటిదని వివరిస్తాడు. నవల సుఖామంతమవుతుంది. పాఠకులు ఆదరించారు. అప్పట్లో నేను ఆంధ్రప్రభలో పనిచేస్తున్నాను. నవలాపోటీల్లో తొలివిడతలో ఈ నవలని ఎంపిక చేశాం. తర్వాత ప్రధాన న్యాయనిర్ణేత త్రిపురనేని గోపీచంద్. కౌసల్యదేవి నవలకి ప్రథమ బహుమతి దక్కింది. దరిమిలాను నేను ఆంధ్ర ప్రభని వదిలి రేడియోకి వచ్చాను. అన్నపూర్ణా నిర్మాత దుక్కిపాటి మధుసూదనరావుగారు నన్ను పిలిచి ఇదే నవలను వెండితెరకి అనుసరణ చేయమన్నారు. ఇది యాదృచ్ఛికం.

చదువుకునే కథలో పాత్రలు, సన్నివేశాలే ఉంటాయి. చూసే కథలో నటులున్నారు. స్టార్లున్నారు. వారందరూ లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు. ప్రేక్షకుల మనస్సుల్లో ఇతమిత్థమైన ముద్ర వేసిన వారు. అక్కనేని లక్షలాది తెలుగు ప్రేక్షకులకి ధీరోదాత్తుడు. నిజాయితీపరుడు. ఆయనకి ప్రేక్షకులలో ఒక ఇమేజ్ ఉంది. అలాగే రవీంద్రగా వేసిన జగ్గయ్యకి. ఇక మాధవిగా సావిత్రి ప్రేక్షకుల అభిమాన తార.

కథలో చక్రవర్తి మాధవిని చూసినప్పుడల్లా- రచయిత్రి మాటల్లో- హృదయం ఆర్తమవుతుంది. మనస్సు ఆనందంతో ఉప్పొంగుతుంది. ఆమెతో మాట్లాడాలనిపిస్తుంది. హృదయం పరవశమౌతుంది. ఇవన్నీ సుఖవంతమైన latitudes. జారుడు మెట్లు. వ్రాయడానికి సుఖంగా, దాచగలిగినంత దాస్తూ, అతి సున్నితమైన 'ముడి'ని అల్లుతూ ముందుకు సాగే రచయిత్రి గడుసుతనం చెల్లుతుంది. నవలలో ఎక్కడో ఈ వుప్పొంగడానికి కారణం స్త్రీ పురుషుల మధ్య ప్రేమకాదని అన్నాచెల్లెళ్ల మధ్య అనురాగమని రచయిత్రి కుండబద్దలు కొట్టేసింది. 'అమ్మో' అని పాఠకులు మురిసిపోయారు. రవీంద్ర నిట్టూర్చాడు. మాధవీ తృప్తి పడింది. నిరసాయకరంగా, అహింసాయుతంగా- ఆఖరిపేజీ దాకా కథ నడిపి మార్పులు కొట్టేసింది రచయిత్రి. అది చెప్పే కథ.

చూసే కథలో మాధవి అంటే చక్రవర్తికి వల్లమాలిన ప్రేమ అని చెప్పాలి. దృశ్యంలో ఏం చూపాలి? అక్కనేని అనే హీరో చెల్లెలిలాంటి సావిత్రి అనే హీరోయిన్ బుగ్గలు పుణికాడా? భుజం మీద ఆర్థంగా చెయ్యి వేశాడా? ఆప్యాయంగా చేతులు పట్టుకున్నాడా? అతని మనస్సులో భావాన్ని దాచిపెట్టి (నవలలోలాగ) ఈ పట్టుకున్న చేతులలో స్త్రీవ్యామోహం లేదని, కేవలం తోబుట్టువు పట్ల అనురాగం వంటి భావన ఉన్నదని ప్రేక్షకునికి ఎలా తెలియజేస్తాం? పరాయిమనిషి భార్యతో 12 రీళ్ల చనువుని 'పెద్దమనిషి' తరహాగా దృశ్యంలో చూపుతూ ఎలా సమర్థించడం? పైగా ఆయన అక్కనేని. ఎదురుగా ఉన్నది పరాయివ్యక్తి భార్య. ప్రేక్షకులు తెరలు చించే అపశృతి ఇది. మరి నవలలో అసలయిన ముడి, రుచి ఇదే కదా?

ఆరునెలలు ఈ విచికిత్స నాకూ మధుసూదనరావుకీ సాగింది. ఇక్కడ ఓ గొప్ప తాయెత్తు ఉంది. కథలో గడుసుదనం పొసగనప్పుడు దాచకుండా తేల్చిచెప్పే కథకుడి నిజాయితీని ప్రేక్షకుడు హర్షిస్తాడు. అర్థం చేసుకుంటాడు. ఒకటే సూత్రం. నవలలో లేని పెద్ద మార్పుని తప్పనిసరిగా సినిమాకి చేశాం.



నవలలో రచయిత్రీ సూచనగా చెప్పి వదిలేసిన చెల్లెలికి ప్రాణం పోశాం. ఈమె సుధ, ఈవిడే హీరోగారి చెల్లెలు. ఈవిడంటే ఆయనకి వల్లమాలిన ప్రేమ. చెప్పలేడు. చూపించాం. తల్లి లేని పిల్లని తనే తల్లితండ్రీ అయి పెంచాడు. పెళ్లి చేశాడు. ఆమె కాస్టర్తో కన్ను మూసింది. అతని గుండె పగిలింది. ఇప్పుడీ మరో కావిడ కంటబడింది. మాధవి. ఆమెలో తన చెల్లెలికున్న లక్షణాలేమిటి? ఎన్నో ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా 'పోలిక'ని సినీమా మీడియంలో ఒక వీణపాటలో కుదించాం. 'పాడమని నన్నడగ వలెనా పరవశించి పాడనా?' అంది చెల్లెలు ఒకప్పుడు. అదే వీణపాట పాడుతూ, 'పాడమని నన్నడగతగునా, పదుగురెదుటా పాడనా?' అంది ఈమె. సినీమా వంటి సెన్సిటివ్ మీడియంలో ఈ సామ్యం గొడ్డలి. చక్రవర్తి తుళ్లిపడ్డాడు. తన చెల్లెలు మరో రూపంలో కళ్లముందు సాక్షాత్కరించింది. తికమకలేదు. హీరోయిన్ స్థానంలో చెల్లెలి డబుల్ ప్రింట్ వేశాం. ఒకసారి కాదు. మళ్ళీ మళ్ళీ. 'బాబూ! సందేహం వద్దు. మా హీరో ఓ అన్న- ఈ మాధవిలో తన చెల్లెలి చూస్తున్నాడు,' అని నొక్కి చెప్పాం.

హీరో కళ్లు చెమర్చాయి. హృదయం పొంగింది. ప్రేక్షకులూ అర్థం చేసుకున్నారు. ఆయన పక్క నిలిచారు. కథ నల్లారు మీద బండిలాగ నడిచింది. ఇక కథలో ముడి ఎవరికి? ఒక్క రవీంద్ర-అంటే మాధవి భర్తకి. ఒక దశ వరకూ మాధవి చక్రవర్తిని అపార్థం చేసుకుంది. ఆమెకి తన ఆవేదనని వివరించాడు. చెల్లెలి కథ చెప్పాడు. ఇప్పుడు కథలో హీరో వ్యక్తిత్వాన్ని హీరోయిన్ దృష్టిలో బతికించుకున్నాం. అది ఇంటర్వెల్. ఇక మిగిలింది రవీంద్ర. తన ప్రవర్తనని అనుమానిస్తున్నాడని తెలియగానే చక్రవర్తి వివరించ వచ్చు కదా? నిజం చెప్పాచ్చు కదా? చెప్పే సినీమా అయిపోతుంది కదా? ఇది మెలోడ్రామా పులుముడు. తెలుగు ప్రేక్షకులు రక రకాలుగా అనుభవించి, లొట్టలు వేస్తున్న తాంబూలం. సినీమాకు కొంగు బంగారం. 'ప్రపంచం అర్థం చేసుకోలేని ఈ అనురాగం మన మధ్యనే ఉండని చెల్లెమ్మా...' ఈ మాటలు అరిగిపోయే వరకూ అంతా రాశారు. దీనికి సినలైన హక్కుదారుడు ఆత్రేయ. ఆయనా రాశాడు. మరీ సుఖం. ప్రేక్షకులు ఉండనిచ్చారు. సినీమా రాణించింది. చక్రవర్తి పెద్ద హిట్.

దీన్ని third party suspense అంటారు. ప్రేక్షకులతో కథా రచయిత రహస్యాన్ని పంచుకోవడం. ఇక సస్పెన్స్ పాత్రలకే The audience's ego is kindled and he is amused and be grateful

to the narrator for the exalted position he is placed in. తనకిచ్చిన పెద్దరికాన్ని, కథనంలో తాను పాల్గొనడాన్ని ప్రేక్షకుడిని ఆనందపరుస్తుంది. 50 ఏళ్లు అనితర సాధ్యంగా సస్పెన్స్ సినీమా లను తీసి ప్రపంచాన్ని ఉద్రూతలూగించిన ఆఫ్రెడ్ హిచ్కాక్ కొంగుబంగారం ఇదే third party suspense. గొప్ప ఉదాహరణ- డయల్ ఎమ్. ఫర్ మర్డర్. సొగసయిన, అద్భుతమైన చిత్రం. హంతకుడు హీరోయిన్ని ఎలా చంపాలనుకున్నాడో మనం చూశాం. చివరకు అనుకోకుండా హీరోయిన్ చేతుల్లో ఎలా ప్రాణాలు పోగొట్టుకున్నాడో మనకి తెలుసు. కథనంలో పరిశోధకుడు- నిజానికి దగ్గరికి వస్తున్నకొద్దీ మనం కితకితలు పెట్టి నట్లు ఆనందిస్తాం. ఇది పజిల్ లాంటిది. సమాధానానికి దగ్గరికి వస్తున్నకొద్దీ మన ఉత్సాహం పెరుగుతుంది. హత్యని భర్తే తల పెట్టాడు. అది మనకి తెలుసు. చివరికి పాత్రలకి తెలిసిపోయింది. ముగింపు, ఆనందం.

ఒక్క రెండు సినీమాలలోనే ప్రేక్షకులనీ సస్పెన్స్లో వదిలేశాడు హిచ్కాక్. ఆ రెండూ- సైకో, ది రేర్ విండ్. హాలీవుడ్ చరిత్రలో 51 సంవత్సరాల తర్వాత- ఇప్పటికీ 'సైకో' గొప్ప కళాఖండం. దాని నమూనాలు ఎన్ని వచ్చాయో! 'ది రేర్ విండ్'లో కొంటర్ పాట్ లేదు. అంటే ఎదుటి వ్యక్తి కథనం లేదు. ఇదో మహా కావ్యం. ఏతావతా, తెర మీద కథని చెప్పడంలో ఒడుపు లివి.

కాగితం మీద కథనం కథకుడు కోరిన 'ముసుగు'కి లొంగుతుంది. తెరమీది కథనంలో ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ 'ముసుగే' లోపం అవుతుంది. ప్రేక్షకుడు తనని మోసం చెయ్యడాన్ని గుర్తు పడతాడు. అతని మనస్సు కలుక్కుమంటుంది. ఆ సినీమాని నిరాకరిస్తాడు. కథకునికి పాఠకుడు లోకువ. సినీమా కథనంలో ప్రేక్షకుడు నిరంకుశుడు. ఎందుకంటే cinema is a democratic art, by far.

కథ-నాటకం-సినీమాలలో మూడింటిలోనూ కథ ఉంది. కథాకథనం ఉంది. ప్రక్రియ పరిమితులున్నాయి. స్వరూప స్వభావాలలో విభేదం ఉంది. వైరుధ్యం ఉంది. గొప్ప వైపుణ్యం ఉంది. ఒడిసి పట్టుకున్న నేర్పరి చేతుల్లో అది మంత్రదండం అయే అవకాశం ఉంది. లొంగకపోతే వెరివాడి చేతిలో గురి తప్పే రాయి అయే ప్రమాదమూ ఉంది. వెరసి- కథ, నాటకం, సినీమా లలో కథ మనిషిలో 'ఆత్మ'లాంటిది. వెదికితే దొరకదు. కాని లేకపోతే వాటి అస్తిత్వమే లేదు. k



ప్రముఖ సినీమా నటులు, నాటకరంగ ప్రయోక్త, రచయిత- ఇలా బహుముఖాలుగా విస్తరించిన ప్రతిభావైరుధ్యం గొల్లపూడి మారుతీరావుది. కథకులుగా కూడా ప్రసిద్ధులు. 2011లో తానా సాహితీ జీవనసాఫల్య పురస్కారాన్ని పొందారు. ఈ తానా సాహితీసభలకు అతిథి.





## ఆధునిక యుగంలో హాస్యం సక్సెస్ ఫర్మా

ఆధునికయుగంలో హాస్యం ఆవశ్యకత మరింత పెరిగింది. ఆశలు పెరిగాయి, ఆందోళనలు పెరిగాయి. టెన్షన్లు పెరిగాయి, డిప్రెషన్లు పెరిగాయి, సమస్యలు పెరిగాయి, ఆత్మహత్యలు పెరిగాయి. వీటిని సమర్థవంతంగా ఎదుర్కోగలిగినది హాస్యం ఒక్కదేనన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు. అందుకనే హాస్యం కోసం ఆరాటం పెరిగింది.

తెల్లవారి లేవగానే భక్తి కార్యక్రమాల తర్వాత, వార్తల తర్వాత మనకు టీవీలో కనిపించేవి హాస్య కార్యక్రమాలే! అప్పుడే కాదు, మధ్యాహ్నం, సాయంత్రం ఎప్పుడైనా సరే కామెడీ సీన్లు ఏదో ఒక ఛానెల్లో చూపిస్తూ వుంటారు. టీవీ చూడనివారి సంగతి చూడబోయినా, దినపత్రికలో మొట్టమొదట చూసేది కార్టూన్లే!

‘నీకు ఎలాటి భర్త కావాలి?’ అని ఎవరైనా అమ్మాయిని అడగండి. సెలబ్రిటీ కావచ్చు, సామాన్యురాలు కావచ్చు. ‘సెన్సాఫ్ హ్యూమర్ వున్నవాడు కావాలి.’ అంటోంది. గతంలో అయితే, ‘నన్ను పువ్వుల్లో పెట్టుకోవాలి, కళ్ళల్లో పెట్టుకోవాలి,’ వంటి భావుకత చూపించేవారు కూడా, ‘ఐ వాంట్ ఏ పర్సన్ హూ మేక్ మీ లాఫ్,’ అంటున్నారు.

కానీ యీమెను నవ్వించాలంటే ముందుగా అతను నవ్వాలి. అతను నవ్వే పరిస్థితి వుందా? అతను నవ్వాలంటే అతన్ని నవ్వించే హాస్యరచయితో, హాస్యకళాకారుడో వుండాలి. ఉండడం అంటే యీసురోమని వుండడం కాదు, పచ్చగా, ఫెళఫెళలాడుతూ వుండాలి. అప్పుడే అతనిలో హాస్యరసం వూరుతుంది.

హాస్యకళాకారుల స్థితి ఎలా వుంది? హీరోగారు ఫైట్స్, డాన్సులతో బాటు కామెడీ చేసినా చెల్లిపోతుంది. ఎంత మాచో యిమేజి వున్నా కామెడీ చేయకపోతే పరిపూర్ణ మానవుడు కాదన్న లెవెల్లో హీరోలందరూ కామెడీ చేస్తున్నారు. అదే హాస్యనటుడు ఓ కామెడీ సినిమాలో హీరోగా వేద్దామని ముచ్చటపడితే ఎన్ని సంజాయిషీలు చెప్పకోవలసి వస్తోందో చూస్తున్నాం కదా! ‘ఇదే జీవితంలో మొదటిసారి, చివరిసారి. ఇకపై హీరో వేషం వేస్తే ఒట్టు,’ అని చెప్పుకుంటే తప్ప సహించలేని పరిస్థితి వుంది. హాస్యగాడికి పాట పాడే సింగర్ తనకూ పాడుతానంటే హీరోగారు వూరుకోరు! హాస్య గాడు అంటే సెకండ్ గ్రేడ్ సిటిజన్, దట్నాల్!

సినిమా నటుల విషయాలంటే అందరికీ తెలుస్తాయి కదాని ఆ వుదాహరణ చెప్పాను. రచయితల విషయంలో కూడా దీనికి మినహాయింపు లేదు. ఒకసారి హాస్యరచయితగా ముద్రపడిందంటే అంతే! ‘ప్రత్యేక సంచిక వేస్తున్నాం, ఏదైనా కామెడీ కథ రాసి పంపండి సార్,’ అంటారు ఎడిటర్లు. ‘మంచి విప్లవ కవిత్వం రాశాను, పంపమంటారా?’ అంటే ఫకాలున నవ్వి, ‘మాకు యిలాటి జోకులే కావాలి,’ అంటారు. మనం తెల్లబోయి, ‘సీరియస్సుగానే చెప్పతున్నానండీ, నేను కవిత్వం కూడా రాస్తాను,’ అంటే, ‘భలేవారే,’ అంటారు. శ్రీశ్రీ తనను తాను సగం విదూషకుడిగా కూడా వర్ణించు కున్నా మనం ఒప్పుకోం. మహాకవి అంతే. అంటే రక్తం, ఎరుపు అన్నమాట. విదూషకుడు అంటే రక్తం డైల్యూట్ అయిపోతుంది.



ఈ విషయం తెలిసినవారు కాబట్టే ఆత్రేయ తను రాసిన సినిమాల్లో కామెడీ రాసేవారు కారు. నిజజీవితంలో ఎంత చమత్కారంగా మాట్లాడినా, సినిమాలో హాస్యం దగ్గరకు వచ్చే సరికి, 'కామెడీ ట్రాక్ కావాలంటే ఏ అప్పలాచార్యచేతనో రాయించుకోండి,' అనే వారుట. ఆ అప్పలాచార్యగారు ఎంత పండితుడైనా, పద్యాలు గట్టా రాయగలిగినా కామెడీ ట్రాక్ రచయితగానే మిగిలిపోయారు. స్టార్ రైటర్ కాలేకపోయారు.

కె. బాలచందర్ క్యూడా యీ సంగతి బాగా తెలుసు అందుకనే 'భలే కోడళ్లు', 'అనుబవి రాజా అనుబవి' వంటి హాస్య చిత్రాలు మొదట్లో తీసినా తర్వాతి కాలంలో తీసినవి చూడండి- 'అంతులేని కథ', 'అపూర్వరాగంగళ్', 'తప్పు తాళంగళ్' 'ఆకలి రాజ్యం', 'గుప్పెడు మనసు', 'సింధుభైరవి'.. యిలా మనసును హింసపెట్టేవి. ఇవి తీశాడు కాబట్టే అవార్డులు తెచ్చుకున్నాడు.

ఈరోజుల్లో అంతేనండీ అంటారా? ప్రాచీనకాలం నుండి యింతేనండీ బాబూ. తెలుగులో గొప్ప కవుల పేర్లు చెప్పండి అంటే మీరు 'అల్లసాని పెద్దన, ముక్కు తిమ్మన...' అంటూ మొదలెడతారు తప్ప తెనాలి రామకృష్ణుడు అనరు. అల్లసాని పెద్దనగారు కవిత్యం చెప్పాలంటే యాంబియన్సు కోసం లక్షా తొంభై కండిషన్లు పెట్టారు. నిరుపహతి స్థలము, మరోటి అంటూ. మరి రామకృష్ణుడో.. అప్పటి కప్పుడు సమయస్ఫూర్తితో 'తృవ్వట బాబా..' అంటూ పాడి ఎదుటి వాడి నోరు మూయించగలడు. కానీ పెద్దన అంటే చేతులెత్తి నమస్కరిస్తాం. రామకృష్ణుడంటే నవ్వి పూరుకుంటాం.

మీకు తెలుసా? సర్కస్ లో అన్నిరకాల ఫీట్లు చేయగలిగేది జోకర్ మాత్రమే! అదీ సునాయాసంగా చేస్తున్నట్లు కనబడుతూ..! కానీ మనం ఆరాధించేది ఎవర్ని? రింగ్ మాస్టర్ని! జోకర్ ను కాదు. రాజాస్థానంలో విదూషకుడి గతీ అంతే...

అప్పటి సంగతే కాదు, ఆధునికయుగంలో తెలుగులో గొప్ప కథారచయితలు ఎవరు అని అడిగితే మీరు మాత్రం ఎవరి పేరు చెప్తారు? - శ్రీపాద, మల్లాది, చలం... యిలా. ఒక్క హాస్య రచయిత పేరు చెప్తారా? అబ్బే! గతంలో విదూషకులకు రాజుగారు మంచి మూడలో వుంటే ఓ అగ్రహారమైనా యిచ్చే వాడేమో కానీ యిప్పుడు హాస్యరచయితకు ఒక్క అవార్డు కూడా దక్కదు. సాహిత్య అకాడమీ అవార్డులు గానీయండి, యితర భాషల్లో అనువాదాలు కానీయండి, ఆఖరికి పత్రికలు నిర్వహించే కథాపోటీలు కానీయండి... అన్నిటా సీరియస్ రచయితలకే పెద్దపీట.

పెద్దపీట యేమిటి నా మొహం! అన్ని పీటలూ వాళ్లకే. స్త్రీ వాదం, దళితవాదం, అనావృష్టి వలన రాయలసీమ రైతు ఆత్మ హత్య, కూలిగిట్టక పాలమూరు కూలీల వలస, ఉత్తరాంధ్ర లో నిర్వాసితుడైన గిరిజనుడి గోడు- వీటి మీద కథ రాయండి.

కనీసం కన్నోలేషన్ బహుమతి ఖాయం. హాస్యకథ పంపారో, సాధారణ ప్రచురణకు కూడా తీసుకోరు. 'హాస్యకథల పోటీ' అని వేరే పెడతాం, అప్పుడు పంపండి, అంటారు. అంటే హాస్యం జీవితంలో భాగం కాదా? అక్కరలేదా?

ఆధునికయుగంలో హాస్యానికి ఓ అదనపు భారం వచ్చి చేరింది. దాని పేరు సామాజిక ప్రయోజనం! గతంలోలా 'హ్యూమర్ ఫర్ హ్యూమర్ సేక్'లా రాయడానికి వీలులేదు యీ రోజుల్లో. వ్యంగ్యం ద్వారా సమాజాన్ని ఉద్ధరించాలని కంకణం కట్టుకున్నారు పత్రికాధిపతులు, రచయితలు. నాబోటి వాడు ఉబుసుపోకకు ఏదైనా రాస్తే సాహితీ పీఠాధిపతుల నుండి చివాట్లు పడతాయి- 'దీనికి ప్రయోజనం ఏముంది? దీనిలో మీరు ప్రజలకు యిచ్చే మెసేజ్ ఏమిటి?' అని.

మెసేజ్ ఏమిట్రా అంటే పట్టుకు తిట్టడం. గతంలో 'సాక్షి' వ్యాసాల్లో పాసుగంటివారు జనాల్ని తిడితే, గత 40, 50 ఏళ్లుగా పత్రికల్లో వారం వారం వచ్చే సెటైర్ కాలమ్ లో ప్రభుత్వాన్ని తిట్టడం ఆనవాయితీగా మారింది. పత్రిక యాజమాన్యం ఎవరో తెలిస్తే చాలు ఆ సెటైర్ లో ఎవర్ని తిట్టబోతున్నారో తెలిసిపోతుంది. ఇదే మనకు అలవాటయింది.

'రక్తకన్నీరు' నాటకం ఎందుకు హిట్ అయిందో చెప్పండి. వేశ్యాసాంగత్యం ఎంత చెడ్డదో చెప్పినందుకా? అబ్బే, హీరో కుష్టు వాడై సమాజాన్ని, రాజకీయాల్ని, ప్రభుత్వాన్ని వెక్కిరించినందుకు జనాలు వచ్చి చూశారు. తెలుగునాట హిట్ అయిన ఏకైక కమ్మ ర్షియల్ డ్రామా అదేననుకుంటా.

పూర్వ హ్యూమర్ తో రాసిన నాటకాలు కూడా అలా హిట్ కాలేదు. తమిళంలో అలాటి నాటకాలు హిట్ అవుతాయి. మన దగ్గర ఆడవు. మనకు దెప్పిపొడుచుకోవడం కావాలి. వెక్కిరించడం కావాలి. కృష్ణుడూ-అర్జునుడూ కానీయండి, రాముడూ-ఆంజనేయుడూ కానీయండి, మొదట్లో ఎంత సఖ్యంగానైనా వుండనీ యండి, చివరకి వచ్చేసరికి కాట్లాడుకుని 'తొల్లి...' అని పాత పురాణాలన్నీ తవ్వితీసి ఎకసెక్యూలాడుకోవాలి. అప్పుడే మనకు రంజుగా వుంటుంది.

మన నాడి పట్టేసిన పత్రికా సంపాదకులు, ఎవరో ఒకర్ని పట్టుకుని ప్రతివారం అందర్నీ తిట్టిస్తూంటారు.

ఇటువంటి వాతావరణంలో కేవలం హాస్యరచయితగా వుండడానికి ఆధునికయుగంలో ఎవరు ముందుకు వస్తారు చెప్పండి. అందుకని ఇతరత్రా మహారచయితలైనవారు తాము చేపట్టిన అనేక ప్రక్రియల్లో ఒక ప్రక్రియగా హాస్యాన్ని కూడా పరా మర్శించి చూశారు.

ఇప్పుడు కందుకూరి వీరేశలింగంగారున్నారు. ఆయనో వ్యవస్థ. సాహిత్యం వరకే చూసినా ఆయన చేపట్టిన ప్రక్రియలు బోల్డు. ఎన్ని చేసినా సంస్కరణే ఆయన లక్ష్యం. అందుకని



ఆయన హాస్యరచనలన్నీ సమాజపు పోకడలను దుయ్యబట్టడానికి ఉద్దేశించినవి. ప్రహసనాలు కానీయండి, 'సత్యరాజా పూర్వదేశ యాత్రలు' అభాగ్యోపాఖ్యానం కానీయండి- పురుషాధిక్య సమాజాన్ని, కుహనా పండితులను, విరహబాధలు తెగవర్ణించే ప్రబంధాలను ప్యారడీ చేసి వదిలిపెట్టారు.

ఈ మార్గం పట్టడానికి యీయన్ను ప్రేరేపించినది కొక్కొండ వెంకటరత్నంగారు. వీరేశలింగంగారి 'వివేకవర్ధని'ని వెటకారం చేయడానికి ఆయన తన 'ఆంధ్ర భాషావర్ధని' పత్రికకు 'హాస్యవర్ధని' అనే అనుబంధం వేశాడు. హాస్యాన్ని హాస్యంతోనే ఎదుర్కోవాలని యీయన ప్రహసనాలు అవీ రాశారు.

ఇక్కడే యింకో మాట కూడా చెప్పుకోవాలి. ఆధునిక యుగంలో ఆంగ్లభాషా పరిచయం వలన మన హాస్యం పరిపుష్టి అయింది. 'సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్రలు'కు మూలం జోనాథన్ స్విఫ్ట్ రాసిన 'గలివర్ ట్రావెల్స్'. తర్వాతికాలంలో అనేకమంది రచయితలు విదేశీ రచయితలచేత ప్రభావితమయ్యారు. ఎడిసన్ రాసిన 'స్పెక్టేటర్' చదివి పానుగంటివారు 'సాక్షి' రాశారు. మోలియర్ నాటకాలు చదివి భమిడిపాటి, మొక్కపాటి నాటకాలు రాశారు. పిజి ఉడ్ హౌస్ రచనలచే ప్రభావితమైన తెలుగు రచయితలలో పాలగుమ్మి పద్మరాజు గారి వద్దనుండి ఎందరో మహానుభావులు వున్నారు. జెరోమ్ కె జెరోమ్ రాసిన 'త్రీ మెన్ యిన్ ఎ బోట్' అనువాదం కూడా తెలుగులోకి వచ్చింది. ఆగ్డెన్ నాష్ రాసిన లిమరిక్స్ ప్రభావంతో శ్రీశ్రీ, ఆరుద్ర హాస్యపద్యాలు రాశారు. పంచ్ ప్రభావంతో కార్టూన్ కళ రూపు దిద్దుకుంది.

కందుకూరి తర్వాత చెప్పుకోవలసినది చిలకమర్తివారిని. 'గయోపాఖ్యానము' వంటి పద్యనాటకాలు, 'రామచంద్ర విజయము' వంటి నవలలు రాసిన యీ కవీశ్వరుడు ప్రహసనాలు కూడా రాశారు. సంఘసంస్కరణ అనలేం కానీ, సమాజంలో వున్న అవకతవకలను ఎత్తి చూపడానికి వీటిని బాగా వాడుకున్నారు. అంతేకాదు, ప్రత్యేకంగా జోక్స్ బుక్స్ రాశారు. అవి వినోదములు, నవ్వులగని. ప్యారడీలో ఆయన సిద్ధహస్తుడు. భగవద్గీతకు ప్యారడీ గా కలిగిత అని రాశారు. అయితే చిలకమర్తి పేరు చెప్పుగానే గుర్తుకు వచ్చేది 'గణపతి'. రేడియో నాటికగా బాగా ప్రచారం పొందిన గణపతి నవలగా అక్కడక్కడ శ్రుతి మించినా, మొత్తం మీద నవ్వు తెప్పించే రచన.

ఇక పానుగంటి వారి వద్దకు వస్తే ఆయన 'సాక్షి' వ్యాసాల ద్వారా సుప్రసిద్ధులు. ఆయన వచనంలో మంచి అందం వుంది. జంఘాలశాస్త్రి పాత్ర ద్వారా ఆయన సంఘంలోని అనేక అవలక్షణాలను తూర్పారబట్టారు. ఆయన 'కంఠాభరణం' పూర్తి హాస్యనాటకం కాగా, 'విప్రనారాయణ'లో శ్రీనివాసుడు, దేవదేవి మధ్య సంభాషణ అతి చమత్కారంగా వుంటుంది. దాన్నే 'విప్ర

నారాయణ' సినిమాలో రేలంగి, భానుమతి మధ్య వుపయోగించుకున్నారు.

జంఘాలశాస్త్రిలాగానే తెలుగులో నిల్చిపోయిన హాస్య పాత్రలు కొన్ని వున్నాయి. వాటిలో మిసెస్ వటిరావు ఒకటి. ఆ పాత్ర సృష్టికర్త బాలవాఙ్మయబ్రహ్మ చింతా దీక్షితులు. అప్పట్లో ఆధునిక పోకడలు పోతున్న స్త్రీలకు ప్రతినిధిగా తయారైన పాత్ర. ఆవిడకు విరుద్ధంగా సంసార స్త్రీగా వుంటూ మొగుడికి వాతలు పెట్టగల దిట్ట- కాంతం! కాంతం కథలు' రాసిన మునిమాణిక్యం వారు అప్పులు చేయడం గురించి, హాస్యం యొక్క లక్షణాల గురించి అనేక వ్యాసాలు రాశారు. ఆయన యిచ్చిన నిర్వచనాలు మచ్చుకు రెండు, మూడు-

అప్పు పుచ్చుకునేవాడు- ఏదో నీకొచ్చే దాంతోనే తన సంసారం కూడా గడవాలని చూసేవాడు,

విసుగుపుట్టించే సంభాషణ- నీవు నిన్ను గురించి మాట్లాడాలని అనుకుంటూ వుంటే అవతలివాడు తన గురించి మాట్లాడడం,

గ్రంథకర్త- సమకాలికులను, స్నేహితులను విసిగించడంతో తృప్తిపడక ముందుతరాలవారిని కూడా ఏడ్పించడానికి ప్రయత్నించేవాడు.

కాంతం లాగానే తెలుగునాట నిలిచిపోయిన మరోపాత్ర 'బారిస్టర్ పార్వతీశం'. లండన్ వెళ్లి బారిస్టర్ చదువుదామని వుబలాటపడిన ఓ పల్లెటూరి యువకుడి గాథ. సున్నితమైన హాస్యం అంటే ఏమిటో దీని ద్వారా రుచి చూపించిన మొక్కపాటి వారు యిది కాక యింకా కొన్ని హాస్యరచనలు కూడా చేశారు.

ఇంతమంది వున్నా 'హాస్యబ్రహ్మ' బిరుదు పొందినవారు భమిడిపాటివారు. ఆయన గురించి ముళ్లపూడివారు అంటారు- "కామేశ్వరరావుగారు ఆంధ్రుడి విశ్వరూపాన్ని దర్శించగలిగారు. జాతి వికాసానికి కూడని లక్షణాలను గర్హించారు. అవి ఉన్నందుకు 'అన్నన్నా' అని బాధపడి, లేచి, 'హన్నా' అని కోప్పడి, 'నన్నా' అని లాలించారు. ఎబ్బెబ్బే అని హేళన చేశారు. తన జాతిపట్ల తనకు గల ఆపేక్షకీ, ప్రేమకీ, గౌరవానికీ, గర్వానికీ, లజ్జకీ, దాని కోసం ఆయన పడ్డ బాధకీ ఆయన రచనలన్నీ అక్షరానువాదులు. మాట విలువ తెలుసుకుని దానిమీద అధికారం కోసం నిత్యం తపస్సు చేసిన వ్యక్తి ఆయన."

మన తెలుగువాళ్ల గురించి భమిడిపాటి అంటారు- "మన లిపిలోనే మన అనైక్యత తెలుస్తుంది. క-చ-ట-త-ప ఈ అక్షరాలు చూడండి. విడివిడిగా దేని తలకట్టు దానిదే. హిందీలో అయితే ఈ అక్షరాలకు పైన ఓ గీత పెట్టి కలుపుతారు. మనం? అబ్బే! కచట తపల గాళ్లం. మన అక్షరాలాగా ఎవడి పిలక వాడిదే. ఇంకోడితో కలిసే ప్రసక్తే లేదు."



భానుమతిగారి అత్తగారు కూడా తెలుగు సాహిత్యంలో నిలిచిపోయిన హాస్యపాత్ర. ఆ అత్తగారి చాదస్తం మనసు నవ్విస్తుంది. సుతారమైన హాస్యం గిలిగింతలు పెడుతుంది.

అత్తగారిలాగే నిలిచిపోయిన పాత్రలు కొన్ని వున్నాయి- 'బుడుగు', 'రాధాగోపాలం' 'అప్పారావు.' వీటిని సృష్టించిన వారు ముళ్లపూడి వెంకటరమణ. ఆధునిక యుగంలో హాస్యరచయితగా ముళ్లపూడికి వున్న స్థానం వేరెవరికీ లేదనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఆయన కథారచనా వ్యాసంగం పట్టుమని పదేళ్లు కూడా సాగక పోయినా, హాస్యంలోని అన్ని ప్రయోగాలనీ చేసేసి ఓ రెండు తరాల రచయితలకు 'ఐకాన్' అయిపోయారు. తెలుగు పలుకుబడికి, ఆహ్లాదకరమైన హాస్యానికి చిరునామా అయిపోయారు. ఋణానంద లహరి, రాజకీయ బేతాళ పంచవింశతిక, విక్రమార్కుడి మార్కు సింహాసనం కథలు- యిలా రకరకాల రంగాలపై రాయడంతో బాటు గురజాడవారి 'గిరీశం'కు పునః ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసి అతని చేత సినిమారంగంపై 'లెక్కర్లు' యిప్పించారు. తెలుగుబాలుడు వున్నంత కాలం 'బుడుగు' వుంటాడు.

ముళ్లపూడి సమకాలికులైన రావి కొండలరావుగారు అనేక హాస్యవ్యాసాలు, హాస్యనాటికలు రాయడంతో బాటు '(సి)నీతి చంద్రిక' అనే హాస్యనవల కూడా రాశారు. అది యీరోజు ఆవిష్కరించబడబోతోంది. వీళ్లకు సీనియర్ అయిన పాలగుమ్మి పద్మ రాజుగారు సీనియర్ రైటర్ గా సుప్రసిద్ధులైనా ఉడ్ హాస్ నవల 'బ్రతికిన కాలేజీ', పాలిటికల్ సెటైర్ 'రెండవ అశోకుడి మూణ్ణాళ్ల పాలన' రాశారు. పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు తన 'ఇల్లాలి ముచ్చట్ల' ద్వారా హాస్యరచనలో తన స్థానం సుస్థిరం చేసుకున్నారు. అలాగే 'తంబింపెషన్' రాసిన డాక్టర్ 'తంబు' కూడా..

కథను అవలీలగా, అలవోకగా చెప్పడంలో సిద్ధహస్తులైన భరాగో, అవసరాల రామకృష్ణారావుగార్లు రాసిన అనేక కథల్లో హాస్య కథలు కూడా వున్నాయి. 'పన్' చేయడంలో వారికి వారి సాటి. జర్నలిస్టుగా పేరుపొందిన నండూరి షార్లసారథిగారు 'రాంబాబు డైరీ' ద్వారా రాంబాబు అనే పాత్రను తెలుగు సాహిత్యానికి అందించారు. బళ్లకొద్ది సాహిత్యాన్ని తయారుచేసే వారిపై సెటైర్ గా 'సాహిత్య హింసావలోకనం' రాశారు. రావిశాస్త్రి, బీనాదేవి సాంఘిక ప్రయోజనం కోసం కలం పట్టినా వారి రచనల్లో ఆసాంతం హాస్యం చిప్పిల్లు తూంటుంది. వివిధరకాల రచనల ద్వారా మంచి కమ్మర్షియల్ రైటర్ గా పేరు తెచ్చుకున్న మల్లాది వెంకటకృష్ణమూర్తి హాస్య రచయితగా కూడా సుప్రసిద్ధులు.

దాసు వామనరావు, పుచ్చా పూర్ణానందం, గో(పా)ల చక్రవర్తి, పన్నాల సుబ్రహ్మణ్య భట్టు- యిలా ఎందరో హాస్య రచయితలు రేడియో ద్వారా, పత్రికలలో కాలమ్స్ ద్వారా హాస్యాన్ని పంచారు.

తెలుగులో యింటెలిజెంట్ హ్యూమర్ రాసిన వారిలో ప్రముఖంగా చెప్పుకోవలసినది కవనశర్మగారిని. సైంటిస్టుల గురించి, వాళ్ల థీసిస్ ల గురించి, గైడ్ లతో వాళ్లు పడే కష్టాల గురించి ఆయన కాశీమజిలీ కథల మోడల్లో అమెరికా మజిలీ కథలు, కాన్ఫరెన్సులను వెక్కిరిస్తూ 'కాన్ఫరెన్సు తిరునాళ్ల కథలు' రాశారు. ఎక్స్ పర్ట్స్ పేరుతో జరిగే మోసాలను బయటపెడుతూ 'నిపుణుల కథలు' రాశారు. ఈ కథల్లో వాటికి తగిన భాష కూడా వుపయోగించారు.

'అమె తలకి రాసుకున్న మందారతైలం సర్వేస్ టెన్షన్ కి లొంగక ఒకటో రెండో పలితకేళాలు తమ వ్యక్తిత్వం నిలబెట్టుకుంటూ నిలబడి వున్నాయి.'

'నాకు పెళ్లి చేసుకోవాలసిన అగత్యం లేదు. శ్రీ మాలి క్యూల్ ని.'

'అర్థాంగుల ఆర్థికనూత్రాలు' అంటూ రాసినప్పుడు కూడా యిలాటి ఉపమానాలు యిచ్చారు.

'ఆడవాళ్లకు పుట్టింటి వారిచ్చిన సొమ్ము తరగదు. అది రసాయనిక చర్యలో కెటలిస్టు లాటిది. క్రయం వలన ఖర్చు కాదు.'

'ముందుగా ఆలోచించి పెట్టుకున్న నిర్ణయాన్ని అమలు చేసేవాడు 'రేషనలిస్టు', ముందస్తుగా పని చేసేసి తరువాత అది ఎంత సబబో ఆలోచించి చెప్పేవాడు 'రేషనలైజేషనిస్టు'. మా ఆవిడ రెండోరకం మనిషి.'

కవనశర్మలాగే యింటెలిజెంట్ గా రాసే మరో హాస్య రచయిత లేళ్లపల్లి. ఈయన రాసిన 'ఉద్యోగపర్యాలు' నిరుద్యోగుల, చిరుద్యోగుల బాధలను సరదాగా చూపుతుంది. యర్రంశెట్టి శాయిగారిది మరో రకం హ్యూమర్. అందరికీ అందే శాయిగారు విస్తారంగా రాశారు. నవ్వులు పంచారు.

'మిట్టూరోడి కథలు', 'సినబ్బు కథలు' రాసిన నామిని సుబ్రహ్మణ్యం నాయుడు హాస్యరచయితనని చెప్పుకోకపోయినా ఆయన రచనల్లో ఆసాంతం హాస్యం చిప్పిల్లుతూంటుంది. ఎంతటి బాధాకరమైన విషయాన్నయినా ఆయన సరదాగా చెప్పగలడు.

ఆయన బాటలో 'దర్గామిట్ట కథలు' రాసిన ఖదీర్ బాబు కూడా కష్టాలకు హాస్యపుపూత అందించిన సమర్థుడైన రచయిత. మామూలు పరిస్థితుల్లోంచే హాస్యాన్ని పుట్టించగలిగిన దిట్ట పాతూరి విజయలక్ష్మి. ఈవిడ రాసిన నవలనే 'శ్రీవారికి ప్రేమలేఖ' గా తీశారు జంధ్యాల.

వ్యారడీ ఒక ప్రత్యేకమైన, క్లిష్టమైన కళ. ఒరిజినల్ ను గుర్తుకు తెస్తూ, దానిలోని అవలక్షణాన్ని లేదా పునరుక్తి దోషాన్ని హైలైట్ చేసి వెక్కిరించడం. దానికి పాండిత్యం వుండాలి, ప్రత్యేకమైన దృష్టి వుండాలి.

తెలుగులో ప్యారడీ అనగానే జరుక్‌శాస్త్రి గుర్తుకు వస్తారు. శ్రీశ్రీ, 'నేను సైతం ప్రపంచాన్ని సమిధ నొక్కటి ధారపోశాను,' అంటే యాయన, 'నేను సైతం కిళ్ళి కొట్టే పాతబాకీ లెగర గొట్టాను,' అని ప్యారడీ చేశాడు. కృష్ణశాస్త్రి, 'కన్నీటి కెరటాల వెన్నెలేలా?' అని రాస్తే యాయన, 'వంకాయ తొడిమలో వంక రేలా...?' అని వెక్కిరించాడు.

తర్వాతి కాలంలో ప్యారడీకి అంత ప్రాచుర్యాన్ని తెచ్చింది శ్రీరమణ. ఆయన రాసిన ఓ కథలో రైల్వే రచయితలు అందరూ వెళుతున్నారుట. టిక్కెట్ కలక్టర్ వచ్చి విశ్వనాథవారిని టిక్కెట్టు అడిగాడట. దానికి యాయన, 'అల నన్నయకులేదు, తిక్కనలకు లేదు,' అనే పద్యం ఎత్తుకున్నాడట. ఒరిజినల్ పద్యం తెలుసుగా? నా వంటి శిష్యుడు వుండే భాగ్యం చెళ్ళపిళ్ళవారికి తప్ప నన్నయకు లేదు, తిక్కనకు లేదు అంటూ విశ్వనాథ చెప్పిన పద్యం అది. శ్రీరమణ ప్యారడీలే కాదు, హాస్యజ్యోతి పేర ఎన్నో జోక్స్ సంకలనం చేశారు, రంగులరాట్నం, శ్రీ ఛానెల్ పేర కాలమ్స్ రాశారు. హాస్య కథలు రాశారు.

ఆలోచనలు రేకెత్తించేలా రాయగల హాస్యరచయితల్లో సర్రాజు ప్రసన్నకుమార్, సోమరాజు సుశీల, తోలేటి జగన్మోహన రావులను చెప్పకోవాలి. ఇంకా అనేకమంది హాస్యరచయితలు సమయానికి గుర్తుకు రాకపోతే యీ రచయిత క్షంతవ్యుడు.

ఇలా చూస్తే మామూలు రచయితల్లో హాస్యరచయితలు ఎంత ప్రాక్షణ్ అనిపిస్తోంది కదా! ఇక్కడ ఒక చిన్న ఉదంతం చెప్తాను. విన్నారు కదా, మామూలు రచయితల్లో వీళ్ళెంత శాతమో అర్థమైంది కదా! అల్లు అరవింద్ మా మిత్రుడు శాంతా బయో టెక్నిక్స్ వరప్రసాద్‌కి క్లాస్‌మేట్. ఓ పార్టీలో నన్ను పరిచయం చేస్తూ, 'మా ఫ్రెండు' అన్నాడు, కాస్త ఆగి కళ్ళెగరేస్తూ 'రాజమండ్రి...' అన్నాడు, ఎఫెక్ట్‌కోసం ఇంకాస్త గ్యాప్ యిచ్చి 'మొక్కపాటివారు తెలుసా?' అన్నాడు. అరవింద్ ఓహో, ఓహో అంటున్నారు. ఇన్ని చెప్పాడు కానీ నా హోదా చెప్పడేమిట్రా అని నా బాధ. 'స్టేటు బ్యాంక్ గ్రూప్‌లో ఆఫీసరని చెప్ప స్వామీ,' అన్నాను. ఈయన ధోరణిలో యాయన, 'నాకు వద్దయ్యా ఎక్కవంటు అవీ... బోరు,

హాస్యం అంటే హాయిగా వుంటుంది,' అన్నాడు. అరవింద్, 'ప్రసాద్‌గారూ, ఓ మాట చెప్తాను. బ్యాంకు ఆఫీసరు అనిపించు కోవడం కంటే హాస్య రచయిత అనిపించుకోవడం గర్వకారణం. మనకు బ్యాంకు ఆఫీసర్లకు కొదవలేదు. 7 కోట్ల జనాభా వున్న మన రాష్ట్రం మొత్తంమీద పట్టుమని పదిమంది హాస్య రచయితలు లేరు,' అన్నాడు.

నిజమేస్తే అనిపించింది. ఆ తర్వాత వరప్రసాద్ పబ్లిషర్‌గా నేను మేనేజింగ్ ఎడిటర్‌గా 'హాసం' ప్రారంభించినపుడు అసలు కష్టం తెలిసింది. హాస్యరచయితలకు ఎంత కరువుందో! ఒక యన రాసిన పద్యం గుర్తుకు వచ్చింది.

కరుణరసం కావాలా? గ్లాసులతో పోసుకో  
బీభత్సం కావాలా? బిందెలతో పోసుకో  
భయానకం కొరత లేదు- బ్రతుకంతా అదేగా  
హాస్యరసం కావాలా? చెంచాతో వేసుకో!

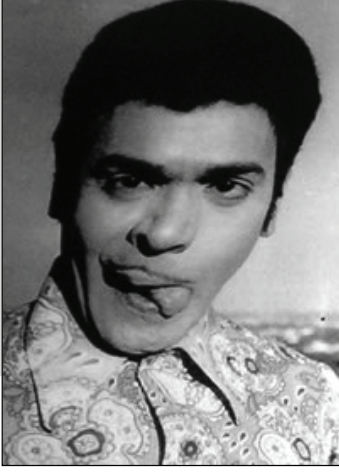
ఎందుకంటే హాస్యరసానికి కరువుంది, హాస్యరచయితలకు కరువుంది. భారత జనాభాలో ప్రతి 1600 మందికి ఒక్కరే డాక్టర్ ఉన్నారు, కానీ యింకా బోల్డమంది వుండాలి, జాగ్రత్త అని ప్రపంచ ఆరోగ్యసంస్థ హెచ్చరిస్తూ వుంటుంది. హాస్య రచయితలకు కూడా కరువు మరీ తీవ్రంగా వుంది జాగ్రత్త అని మనకు మనం హెచ్చరించుకోవాలి. ఎందుకంటే మనకు చాలి నంతమంది హాస్య రచయితలుంటే డాక్టర్ల అనావృష్టిని సులభంగా ఎదుర్కోగలం. సంతోషం సగం బలం అన్నారు పెద్దలు. హాస్యం మనకు రోగ నిరోధక శక్తి నిస్తుంది. డాక్టర్ల వద్దకు వెళ్ళే అవసరమే పడదు.

చాలినంతమంది హాస్యరచయితలు పుట్టుకు రావాలంటే మనం వాళ్ళను గౌరవించాలి. హాస్యం రాయడానికి కూడా మేధస్సు కావాలని ఒప్పుకుని వాళ్ళను మన్నించాలి, అవార్డులు, రివార్డులు యివ్వాలి. అప్పుడే మేధావులు యిటు మళ్ళతారు. లేకపోతే యిదిగో యిప్పుడున్న పరిస్థితిలోనే టెన్షన్తో, డిప్రెషన్తో మనం నిత్యం సమరం చేస్తూ బతుకు యీడ్చవలసినదే! k



ఎం.వి.ఎస్. ప్రసాద్ కథా, వ్యాసరచయిత, అనువాదకుడు. 'హాసం' ప్రచురణల సంచాలకుడు. గ్రేట్ ఆంధ్రా డాట్‌కామ్‌లో కాలమిస్టు. హాస్యరచనకై తెలుగు యూనివర్సిటీవారి కీర్తిపురస్కారం, 2010, ఆంధ్ర సారస్వత సమితి, మచిలీపట్నంవారి ఉగాది, 2011 పురస్కారం పొందారు.





## సినిమా పాటలు - నవ్వులాటలు

కె.ఎ.ఎస్. రాయారావు

నవ్వించబోయి నవ్వులపాలయ్యే నటభీకరుల్ని మన సమావేశాల్లో ఏటేటా చూస్తూనే వుంటాం. ఒక సన్నివేశం, ఒకరో కొందరో నటీనటుల హావభావాలు, సంభాషణలు - ఇన్ని కలిసినా నవ్వించటం ఇంత చచ్చే చావోతుంటే ఇక ఒక చిన్న పాటతో శ్రోతల్ని నవ్వించగలటం మాటలుకాదు. అందుకే సినిమా పాటల్లో హాస్యం కోసం వెదుకులాట 'తివిరి ఇసుమున తైలం తియ్యటం' లాటిది. కెనడావాళ్ల నడిగితే చెప్తారు 'ఆయిల్షాండ్స్' నుంచి ఆయిల్ తియ్యటానికి ఎన్ని తిప్పలుపడాలో.

అయ్యవారినిచెయ్యబోతేకోతైనట్టు, ఇంకేదో రసాన్నభినయించబోయి ప్రేక్షకులకి విపరీతంగా నవ్వు తెప్పించెయ్యటంలో అగ్రగణ్యులు మన అగ్రనటులు(?). ఇదివరకు అనేక సినిమాల్లో కృష్ణ చేసిన డాన్సులు, విషాదగీతాల్లో యన్ టి రామారావు నటన ఇందుకు కొట్టొచ్చే ఉదాహరణలు. నాగేశ్వరరావు కాలరు నలిపేసుకుంటూ ఊగిపోవటాలు, శోభన్ బాబు చేతులు అటూ ఇటూ వివరీతంగా ఊపెయ్యటాలు- వేరే దారిలేక భరించారు ప్రేక్షకులు, తన్నుకొస్తున్న నవ్వుల్ని ఆపుకుంటూ. కొత్తతరంలోనూ నటులుగా నటించేవాళ్లు కొల్లలు. అలాటి (అప)హాస్యగీతాల్ని గురించి కాదు ఇక్కడ మనం మాట్లాడుతుంది. ప్రేక్షకులు/శ్రోతలు/పాఠకులకి నవ్వు పుట్టించాలనే ఉద్దేశంతో చేసిన ప్రయత్నాల గురించి మాత్రమే.

ఓ పాతికేళ్లక్రితం "తెలుగు హాస్యగీతాలు" అనే రికార్డ్ వచ్చింది. అందులో ఉన్న పాటలు ఇవి - అదియే ఎదురై వచ్చే దాకా పదరా ముందుకు పడిపోదాం, అహ నా పెళ్లియంట ఒహో నా పెళ్లియంట, అంచెలంచెలు లేని మోక్షము చాల కష్టమే భామినీ, చీటికి మాటికి చిట్టెమ్మంటవ్, చిననాయుడుంటడు పెదనాయుడుంటడు, చితారుకొమ్మన మిరాయిపొట్లం చేతికందదేం నరుడా, గండుపిల్లి మేనుమరచి బండనిదుర పోయెరా, బలె బలె బలె బలె హిరణ్యకశిపుడరా నిన్ను ఇరసక తింటనురా, లంబో తళుకు బెళుకు చూడవయా, నాజుకైన గాడిద నా వరాల గాడిద, నీసాగసే లాగుతున్నాది, నీటైన పడుచున్నదోయ్ నారాజా నువ్వే నా లబ్బన్నదోయ్, నిన్నే నిన్నే ఏయ్ ఏయ్ వన్నెల చిన్నెల వయ్యారి, పడుచుపిల్ల వలచెనయ్యా పలుకవేమయా, సరసుడా నీవే నాకు గతి వెనుకా ముందు, శివశివమూర్తివి గణనాథా. ఇప్పుడు వింటుంటే వీటిలో ఒక్క పాట కూడ నవ్వు తెప్పించటం లేదు. పాతికేళ్లక్రితం నవ్వించాయా అంటే అదీ అనుమానమే. కాకపోతే ఇందుక్కారణం అప్పటి వరకు తెలుగులో ఇంతకన్న హాస్యం కలిగించే పాటలు రాలేదని కాదు, హాస్యం గురించి వీటిని ఎంచుకొన్న వాళ్ల అభిప్రాయాలు అనుమానాస్పదాలని, ఆ రికార్డ్ తయారుచెయ్యటంలో వాళ్ల ఉద్దేశ్యం నిజంగా మంచి హాస్యగీతాల్ని ఎంచటం కాకపోవచ్చని మాత్రమే. మరో అవకాశం కూడ వుంది- వీటిని ఎంచినవాళ్లు వయసులో ఉన్న రోజుల్లో ఈ పాటలు హాస్యగీతాలుగా అను



కుని వుండొచ్చు. మనసుల మీద ఎక్కువ ప్రభావం పడే వయసులో కలిగే అభిప్రాయాలు ఆ తర్వాత అంత తేలిగ్గా మారవని అందరికీ అనుభవంలో ఉన్న విషయమే.

కనక, ఈ వ్యాసం లక్ష్యం ఇప్పుడు, 2013లో ఒక్కసారి వెనక్కి తిరిగి చూసి ఇన్నాళ్ల తెలుగు సినిమాల్లో వచ్చిన పాటల్లో హాస్యం కోసమని తయారుచేసిన వాటిలో ఇప్పటికీ నవ్వు తెప్పించగలిగినవి ఏవో అని చూడటం. ఐతే, నాకు నవ్వు తెప్పించేవిలా అనిపించేవి మరొకరు ఎవరికైనా సరే నవ్వు తెప్పించాలని నియమం లేదు, ముఖ్యంగా నా తర్వాతి తరం వాళ్లకి.అంచేత ఈ వ్యాసం నా సొంత అభిప్రాయాలకి సంబంధించింది మాత్రమే.

నాకు ముఖ్యంగా గుర్తొచ్చేది ఇద్దరు రచయితలు- కొసరాజు, అప్పలాచార్య. కొసరాజుగారు తెలుగు సినిమాలకి జానపద గీతాలు రాసిన వాళ్లలో ప్రముఖులు. అలాగే హాస్యానికి కూడ పెద్దపీట వేసిన రచయిత. ఇల్లరికం గురించి ఆయన రాసిన పాట ఎప్పటికీ మరిచిపోలేను (కొత్త తరాలకి అసలా పదమే అర్థం కాకపోవచ్చు, అది వేరే విషయం).ఆ సినిమా వచ్చేనాటికే ఇల్లరికం అంటే ఓ శిక్షలాటిదన్న అభిప్రాయం బలపడిపోయింది. అలాటి పరిస్థితుల్లో ఇల్లరికంలో ఉన్న 'మజా' గురించిన పాట అంటేనే నవ్వు తెప్పించాలన్నమాట. అయితే అంతటితో ఆక్కుండా నిజంగానే 'ఫన్నీ'గా వుంటుంది పాట.

భలే ఛాన్సులే భలే ఛాన్సులే

లలలాం లలలాం లకీ ఛాన్సులే

ఇల్లరికంలో వున్న మజా అది అనుభవించితే తెలియునులే అత్తమామలకు ఒక్క కూతురొ అదృష్టయోగం పడితే బావమరదులే లేకుంటే ఇంటల్లుడిదేగా అధికారం జుట్టుబట్టుకుని బైటికీడ్చినా చూరుబట్టుకుని వేలాడి దూషణభూషణ తిరస్కారములు ఆశీస్సులుగా తలిచేవాడికి అణిగీమణిగీ వున్నామంటే అంతా మనకే చిక్కేది మామ లోభియై కూడబెట్టినది మనకే కాదా దక్కేది...

మొదల్లో ఆంగ్ల పదాల్ని కూడ విశృంఖలంగా వాడి తర్వాతి తరాలకి బాటలు వేసింది పాట. చివర్లో 'చిక్కేది' అన్న పదంలో శ్లేషని కూడ ధ్వనించింది (అంతా మనకే చిక్కుతుందని ఒక అర్థం, అంతా మనకే కదా ఇందులో ఎలాటి చిక్కూ లేదని మరొకటి). 'జుట్టుబట్టుకుని బైటికీడ్చినా చూరుబట్టుకుని వేలాడి' అని 'చుట్టమై వచ్చి దయ్యమై పట్టే' వాళ్ల గురించి వాడుకలో వున్న ప్రయోగం.దాన్ని ఇల్లరికం అల్లుడికి అన్వయించటం రసవత్తరం.

కొసరాజుగారే పేకాట గురించి, సిగరెట్ల గురించి కూడ పాటలు రాశారు. వాటిలో పేకాట పాట బాగా పేరు తెచ్చుకుంది. నాకు అంతకన్నా నచ్చుతుంది సిగరెట్టు పాట. ఇల్లరికం పాటలా కాకుండా ఇందులో రెండువైపుల నుంచి వాదన వినిపించటం మరో విశేషం. ఈ పాటలో కొన్ని భాగాలు -

సరదా సరదా సిగరెట్టు ఇది దొరల్ తాగు బల్ సిగరెట్టు పట్టుబట్టి ఒక దమ్ము లాగితే స్వర్గానికే ఇది తొలిమెట్టు ఈ సిగరెట్టుతో ఆంజనేయుడు లంకాదహనం చేశాడు (ఎవడో కోతలు కోశాడు)

ఈ పొగ తోటి గుప్పుగుప్పున మేఘాలు సృష్టించవచ్చు (మీసాలు కాల్చుకోవచ్చు)

(ఊపిరితిత్తుల కేన్సరు కిదియే కారణమన్నారు డాక్టర్లు)

కాదన్నారులే పెద్ద యాక్టర్లు

(పనరు పేరుకుని కఫము చేరుకుని ఉసురుదీయు

పొమ్మన్నారు)

దర్లమ్ములు అది విన్నారు

పక్కనున్న వాళ్ళీ సువాసనకు ముక్కులు ఎగరేస్తారు

నీవెరుగవు దీని హుషారు

(థియేటర్లలో పొగతాగటమే నిషేధించినారందుకే)

కలెక్షన్లు లేవందుకే...

'దొరలు' చేసే ఏ పనైనా గొప్పదే అన్న పాతభావాల మీద ఒక విసురు కూడ విసిరారు స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడైన కొస రాజుగారు. అలాగే సినిమా థియేటర్లలో కలెక్షన్లు లేకపోవటానికి పొగతాగటం మీద నిషేధానికి ముడిపెట్టి చిరునవ్వు తెప్పిస్తారు. సిగరెట్టుతో ఆంజనేయుడి చేత లంకాదహనం చేయించటం కూడ. ఒక పక్క పొగతాగుడు కేన్సరుకి దారితీస్తుందని అప్పటికే బలవత్తరమైన ఆధారాలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ పెద్ద పెద్ద యాక్టర్ల బొమ్మల్తో ఎక్కడ చూసినా సిగరెట్ పోస్టర్లు కనిపించటం మీద కూడ చెణుకు విసిరారు.

పేకాట పాటలో నాకు బాగా నచ్చేది, డబ్బంతా పోయిందని, పేకాట పారపాటని గ్రహించి ఆ దబ్బుతో ఎన్నెన్ని పన్ను చెయ్యొచ్చో చెప్పుకున్నాక కూడ ఆ వ్యసనం ఎలా ఆశ చూపించి వెనక్కి లాగుతుందో చెప్పే భాగం-

గెలుపూ ఓటమి దైవాధీనం చెయ్యి తిరగవచ్చు

మళ్ళీ ఆడి గెల్వవచ్చు

ఇంకా పెట్టుబడెవడిచ్చు

ఇల్లు కుదువబెట్టవచ్చు

ఛాన్సు తగిలితే ఈ దెబ్బతో మన కరువు తీరవచ్చు

పోతే? అనుభవమ్ము వచ్చు

కొసమెరువు కొసరాజుగారికే తగింది.

అప్పలాచార్య కేవలం హాస్యగీతాలే రాశారనుకుంటా. నాకు నచ్చినవి మూడు- ఆకాశం నుండి నాకోసం వచ్చావా... (చిమటామ్యూజిక్ వారి ప్రకారం ఇది రాసింది ఆరుద్ర; నాకు గుర్తు అప్పలాచార్య అని), వినరా సూరమ్మ కూతురు మొగుడా, దయచూడవే గాడిదా... ఇందులో మొదటిది చాలామంది విని వుండకపోవచ్చు. సినిమా ముగ్గురమ్మాయిలు.

ఆకాశం నుండి నాకోసం వచ్చావా

పొంగే అందాల మిఠాయి పొట్లం తెచ్చావా



నువు పక్కపక్కగా వుంటే నే స్వర్గం దున్నేస్తా  
 నువు కనపడకుండా పోతే బాల్మీ తన్నేస్తా  
 నీ జడపిన్ను నా తలరాతకు పెన్ను  
 నీ సిగపువ్వు - అదేవిటమ్మా - ఆ బుజబుజరేకుల లవ్వు  
 నీ చిలిపి బిడియం అమ్మతం లో వండిన వడియం  
 నీ పెదవులు రెండు నా ముక్కుకు దొండపండ్లు  
 ఓహో రోజూ తెగ ఉక్కిరిబిక్కిరి బెతున్నాడీ రాజా  
 నీ లేడికళ్ళు నాకు వేస్తాయి సంకెళ్లు  
 నీ లేత ఒళ్లు చూస్తే నాకు ఎక్కిళ్లు  
 నీకు నేను ముద్దులబందీ నన్ను పెట్టకే ఇబ్బంది  
 నీకంతా చెలగాటం నాకెంతో ఇరకాటం  
 ఓహో రోజూ తెగ ఉక్కిరిబిక్కిరి బెతున్నాడీ రాజా  
 అందాల ఓ రామచిలక నేనొతున్నా నెందుకే తికమక  
 ఈ దేవదాసు లైలా వేనా ఈ మజునూ పార్వతివేనా  
 అయ్యో బుల్ బుల్ నాకెందుకే ఈ ట్రబుల్...

ఈ పాట నాకు నచ్చటానికి దీన్ని బాలసుబ్రహ్మణ్యం  
 పాడిన పద్ధతి కూడ ఒక ముఖ్య కారణం. ఇక వింత ప్రాసలు,  
 నీ చిలిపి బిడియం అమ్మతం లో వండిన వడియం, నీ పెదవులు  
 రెండు నా ముక్కుకు దొండపండ్లు... వంటి ప్రయోగాలు కూడ  
 ఎప్పుడూ చిరునవ్వు రప్పించక మానవు.

ఇల్లు ఇల్లాలు సినిమాలో వినరా సూరమ్మ కూతురు  
 మొగుడా... పాట సుప్రసిద్ధం, పదేపదే చెప్పాల్సిన పని లేదు.  
 ఇలాటి 'కథాగీతాలు' మనకి అరుదు. అందునా కేవలం హాస్యం  
 కోసం వున్నది మరో పాట ఇలాటిది లేదు, నాకు తెలిసినంత  
 వరకు.

జాతకరత్న మిడతంభొట్లు సినిమా నుంచి- దయచూడవే  
 గాడిదా... అన్న పాటలో కూడ ఆకాశం నుండి... లాటి లక్షణాలు  
 కొన్నున్నయ్. అక్కడక్కడ -

దయచూడవే గాడిదా  
 పరువుకోసమని నిదుర మానుకుని  
 వెతికివెతికి వేసారి నాను  
 దొరికితివంటే పెడతా పచ్చనిగడ్డి  
 దొరకకపోతే విరుగుతుంది నీనడ్డి  
 ఆహా ఎంతటి తీయనిగానం కోకిలకెక్కిడి దింతటి జ్ఞానం  
 సింహము కన్నా నీవే నయము  
 నిన్ను చూసిన కలుగదు భయము  
 వసుదేవుడు కొలిచిన గార్లభద్రదేవా దొరికావంటే  
 కొడతా కొబ్బరికాయ...

కలెక్టర్ జానకి సినిమా కోసం సినారె రాసిన కుటుంబ  
 నియంత్రణ హరికథ పౌరాణిక సంఘటనని సమకాలీనంగా చెప్తూ  
 నవ్వించటానికి ప్రయత్నించి కొంతవరకు సఫలమౌతుంది.

ప్రసిద్ధమైన పరభాషా గీతాలకి హాస్యానుకరణలు సామా  
 న్యంగా నవ్వు కలిగించవు. ఉదాహరణకి - మంగమ్మా నువు

వుతుకుతుంటే అందం, అబ్బి వేశావె బంధం (హం తుం అన్న  
 బాబీ పాటకి అనుసరణ). ముత్యాలూ వస్తావా అడిగింది  
 ఇస్తావా... మరో నాసరకం హాస్యగీతం.

ఇలా కాకుండా, తెలుగులోనే ప్రసిద్ధమైన పాటలకి రాసిన  
 పేరిడీలు కొన్ని బాగానే వుంటయ్. ముఖ్యంగా ఇంటింటి  
 రామాయణం సినిమాలో యంపీఎల్ రాసిన మోడరన్ హరికథ  
 లో పాత దేవదాసు పాటలకి, తర్వాత వచ్చిన కొన్ని పాటలకి  
 పేరిడీలున్నయ్. ఉదాహరణకి-

పైబెట్ట లాలిసేసి మెడబట్టి గంటోస్తే  
 ఏ దారి లేదాయెను బతుకు గోదారి పాలాయెను  
 దారే గోదారైతే పొరబాటు లేదోయ్ ఓడిపోలేదోయ్  
 (పంచె) ఊడిపోలేదోయ్

మందు లేక నిలవలేను మందుగొడితే కదలలేను  
 వల్లకాడు కుక్కతోడు చీమూనెత్తురులెండెరా  
 ఈ బొంది మందుతో నిండెరా  
 ఎరక్కబోయి మొక్కాను ఇరక్కపోయాను  
 సుతివుంటే మణిని మణిసొతాడు మంచోడే బెతాడు  
 సుతిదప్పిన మణిని కరుసొతాడు మతిలేనోడొతాడు  
 మరోరకం హాస్యం పాటలున్నాయి. వీటిని సరసప్పాట

లనొచ్చు. అంటే పెళ్లిళ్లలోనో ఏదో సరదా సందర్భాల్లోనో ఒకర్నొ  
 కరు సరదాగా ఆటపట్టించుకునేవన్నమాట. మల్లీశ్వరిలో కోతీ  
 బావకి పెళ్లంట కోవెలతోట విడిదంట... సుపరిచితమే. పెళ్లిరోజు  
 సినిమా కోసం రాసిన పాట- పెళ్లివారమండి ఆడపెళ్లి వారమండి  
 మాబాధ వినేదెవరండి / పెళ్లివారమండి మగపెళ్లి వారమండి  
 మా పాట్లు వినేదెవరండి... రెండువైపుల వాళ్లూ వాళ్ల బాధల్ని  
 సరదాగా చెప్పుకునేది (వారంలో పెళ్లి పెట్టుకుని వీళ్లకి పాటలే  
 విటనీ, పెళ్లిళ్లలో ఆడపెళ్లి మగపెళ్లి అని వుంటాయా అని కొంటె  
 కోణంగులు పెడర్థాలు తియ్యటానికి వీలున్న పల్లవి కూడ).

1995లో వచ్చిన పెళ్లిసందడి సినిమా పాట- సరిగమ  
 పదనిస రాగం త్వరపడుతున్నది మాఘం / తకధిమితకధిమి  
 తాళం ఎప్పుడెప్పుడన్నది మేళం..., అప్పట్లో సినీస్టారులున్న ఒక ప్లైట్



పాలాల్లో ఎమర్జెన్సీ లాండింగ్ చెయ్యటాన్ని ప్రస్తావిస్తూ- పాలము లోపల కుప్పకుప్పలుగ కూలిపోవుటకే ఫ్లైటులున్నవి... అనీ పెళ్లిళ్లలో ఆడవాళ్ల నగలపిచ్చి గురించి- నగలకోసమే మెడలు వున్నవి... అనీ చమత్కారాలు వేస్తుంది. ఇల్లరికంలో నేడు శ్రీవారికి మేమంటే పరాకా / తగని బలే చిరాకా... అనే పాట కూడ ఈ కోవదే.

హీరో హీరోయిన్ల ప్రేమపాటల్లో (అంటే పెళ్లికి ముందు పాడుకునే వాటిలో) సరదా అరుదు. గత పదిపదిహేనేళ్లుగా వస్తున్న సినిమాల్లో హీరోహీరోయిన్లకి తప్ప మరెవరికీ పాటలివ్వక పోవటంతో ప్రేమగీతాలు (ఎక్కడన్నా ఎప్పుడన్నా విరహగీతాలు) తప్ప మరొకరకం పాట వచ్చే దారి మూసుకు పోయింది. ఎవరన్నా కొత్తరకంగా సినిమా తీర్చామనుకుంటేగాని భద్రం బీకేర్పుల్ బ్రదర్లు / భర్తగ మారకు బాచిలరూ... అనో, బాటనీ పాఠముంది మేటినీ ఆట వుంది / దేనికో ఓటు చెప్పరా... అనో దశాబ్దానికొకటి కాస్తోకూస్తో సరదాపాటలు దొరుకుతయ్.

అదివరకు సినిమాల్లో హాస్య నటీనటుల కోసం ఒక పాటన్నా పెట్టేవాళ్లు. వాటిల్లో చాలాభాగం పాటల్లో హాస్యం లేక పోయినా ఆ నటీనటుల హావభావాల్తో ఎంతోకొంత నవ్వు తెప్పించటానికి తంటాలు పడేవాళ్లు. ఇలా నవ్వు తెప్పించే పాటలు ఎప్పుడో ఒకటి- ముఖ్యంగా రేలంగి యుగంలో వచ్చినవి తప్పితే ఆ తర్వాత బాగా తగ్గిపోయినయ్. సువర్ణసుందరి సినిమాలో ఏరా మనతోటి గెలిచే వీరులెవ్వరురా, పైన చెప్పుకున్న పేకాట, సిగరెట్టు, ఇల్లరికాల పాటలు ఇలాటి వాటికి ఉదాహరణలు. (రమణారెడ్డి, బాలకృష్ణలాటి బక్కడొక్కల హాస్యనటులు ఆంజనేయుడికి అన్నదమ్ములం భీమసేనుడికి పెద్దకొడుకులం అంటుంటే చూసేవాళ్లకి నవ్వురాక మానదు.) ఇకపోతే చాలా హాస్యనటుల పాటల్ని సందేశాలివ్వటానికో లోకంతీరుని విమర్శించటానికో వాడారు తప్ప ప్రేక్షకులకి నవ్వు తెప్పించటానిక్కాదు.

అప్పుడప్పుడు హాస్యప్పాటలని పేరుపెట్టి రెండర్థాల పాటలు గుప్పించేశారు మన సినీగీతకారులు. ఉదాహరణకి

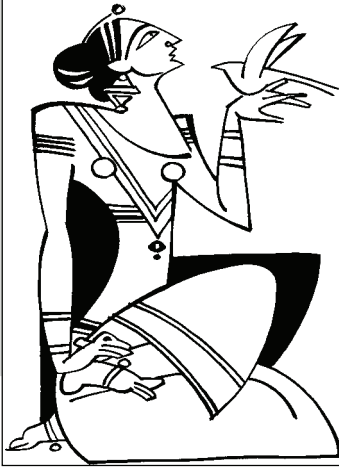
బడిపంతులు సినిమాలో ఓరోరి పిల్లగాడ వగలమారి పిల్లగాడ / నీ ఉరుకులు పరుగులు చూస్తుంటేఉండలేక పోతున్నారా... అనే పాటలో- వెలపటదాపట గిత్తులు రెండు బలిసి వున్నాయి / నీ చెయ్యి తాకితే చెంగుచెంగున ఎగిరే పడతాయి... అని అందరికీ అర్థమయే విధంగానే చెప్పేశారు. రెండర్థాల్ని బహిరంగంగానే విప్పేశారు.

ఇవన్నీకాక మరోరకమైన హాస్యప్పాటలు కూడ వున్నయ్. ఇవి నిజంగా నవ్వింపటానికి రానినవి కావు. అయితే వాటిల్లో రచయిత చేసే చమత్కారాలు విని అవి గ్రహించిన శ్రోతలు వీడి దుంపతెగా, ఎంత గమృత్తుగా అన్నాడురా అని చిరునవ్వు నవ్వు కునే వస్తుమాట. ముఖ్యంగా సెన్సార్‌వాళ్లని తికమక పెట్టటానికి చేసే చమక్కులివి. ఉదాహరణకి! అబ్బనీ తియ్యని దెబ్బ... తీసుకుందాం. వినని వాళ్లుండరు. సందర్భం తెలికపోతే బూతుపాటని అపార్థం చేసుకునే అవకాశం లేకపోలేదు. ఆ గండాల్ని దాటాక చరణంలోకి వెళ్తే అక్కడ తగులుతుంది చిటపట నడుముల ఊపులో / ఒక ఇరుసున వరసలు కలవగా... అని. గుంభనంగా వేసిన ఆ పద గుంఫనలకి చిరునవ్వు మొలవక మానదు వద్దన్నా. ఆరేసుకోబోయి పారేసుకున్నాను... అన్నప్పుడు కూడ నీ ఎత్తు తెలిపింది కొండగాలి... అనటంలో వున్న క్షేప అనుభవక వేద్యం.

చివరిమాటలు: నవ్వింపే పాటలకోసం నాలుగైదు తరాల తెలుగు సినిమాచరిత్రనంతా తిరగేసినా పట్టుమని పది దొరకటం కష్టం అయింది. ఇక ముందుముందు ఈపాటి కూడా ఉంటాయని నమ్మకం కనపట్టం లేదు. తమిళబాణీల వంకరటింకరలు ఒకవంకా పరభాషా గాయకుల పరిమార్పులు మరోవంకా తెలుగే తెలీని సంగీత దర్శకుల మూకదంచుడు మూడోవంకా కలగలిసి తెలుగు పాటలో తెలుగు మాటల కోసం అస్సినాస్తి విచికిత్సలు చెయ్యాల్సిన పరిస్థితుల్ని కలిగించటంతో ఇప్పుడిక పాటల అర్థాల గురించి విచారించటం శ్రోతల ఆరోగ్యానికి శ్రేయస్కరం కాదు. ఈ ఆశావాదాన్ని అంటి పట్టుకుని ముందు ముందూ నవ్వుల విందు చేసే పాటలొస్తాయని ఎదురుచూద్దాం. వేరే దారే వుంది గనక?

k

శ్రీ కె.వి.ఎస్. రామారావుగారి ప్రస్తుత నివాసం శాన్‌రోమోన్ లో. సాహిత్యం, ముఖ్యంగా సంప్రదాయ కావ్యాలు చదవడం. ఈమాట వెబ్ పత్రిక వ్యవస్థాపకుల్లో ఒకరు. దాదాపు ఎనిమిది సంవత్సరాలు ఈమాట వెబ్ పత్రికకు సంపాదకత్వం వహించారు. ఎప్పుడన్నా కథలూ, కవితలూ వ్రాస్తుంటారు. సాహిత్య విమర్శ వీరికి అభిమాన వస్తువు.



## చిత్ర గీతములలో ఛందస్సు

### జెజ్జు కృష్ణమూర్తి

#### పరిచయము

కవితలను వచనరూపముగా, పాటలుగా, పద్యములుగా వ్రాయవీలగును. ఇందులో వచన కవితా రచనలో తగినంత స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. పద్యములు గణబద్ధమైనవి. అనగా, పద్యాల లోని పాదములలో ఒక్కొక్క అక్షరము ఒక లఘువుగానో (l), లేక ఒక గురువుగానో (U) ఉంటుంది. ఈ గురులఘువుల అమరిక ఒక్కొక్క పద్యమునకు ఒక్కొక్క విధముగా ఉంటుంది. శార్దూలవిక్రీడితమునకు గురులఘువులు UUUIIUU IIIU UUUIIUU (మ-స-జ-స-త-త-గ) అయితే ఉత్పల మాలకు UIIUUIIU UIIUUIIUU (భ-ర-న-భ-భ-ర-వ). పద్యములను రాగ యుక్తముగా పాడుకోవచ్చును. కాని అన్ని పద్యాలను తాళము నకు తగినట్లుగా పాడుకోడానికి వీలు కాదు. తాళబద్ధములయిన కొన్ని పద్యాలను తాళవృత్తములు అనుట వాడుక. పాటలు లయబద్ధమైనవి. అందుకే ఇవి తాళయుక్తములు. చిత్ర గీతములు కావచ్చు, త్యాగరాజ కీర్తనలు కావచ్చు- అన్ని పాటలలో పూసలలో దారములా ఒక నిర్దిష్ట మయిన ఛందస్సు దాగి ఉంటుంది. చిత్రగీతములలోని ఛందస్సును గురించిన ఒక లఘుచర్చయే ఈ వ్యాసపు ముఖ్యోద్దేశము.

#### మాత్రాఛందస్సు

పాటలలో వాడబడే గణములు అక్షర గణములు కావు, అవి మాత్రాగణములు. మాత్ర లేక కళ అనేది ఒక లఘువును ఉచ్చరించు కాలపరిమితి. ఒక గురువు రెండు లఘువులకు సమానము, కాబట్టి దానిని ఉచ్చరించు కాలము రెండు మాత్రలు. మాత్రాగణముల సంఖ్యలు మాత్రల సంఖ్యపైన ఆధారపడి ఉంటాయి. మాత్రల, మాత్రాగణముల సంఖ్యలు: 1 - 1, 2 - 2, 3 - 3 (1), 4 - 5 (1), 5 - 8 (2), 6 - 13 (3). అటు మాత్రలకంటె మనము పాటలలో ఎక్కువగా ఉపయోగించము. సామాన్యముగా పాటలు లఘువుతో ఆరంభమయితే, దాని ప్రక్కన మరొక లఘువు ఉంటుంది, గురువు ఉండడము అరుదు. అలా ఉన్నప్పుడు, దానిని ఎదురునడక అంటారు. ఎదురు నడకతో ఉండే మాత్రాగణముల సంఖ్యలు కుండలీ కరణములలో నివ్వబడినవి. ఇక్కడ ఇంకొక విశేషము- ఈ మాత్రాగణముల సంఖ్యలు Fibonacci numbersతో సరి పోతాయి. కాని నేడు Fibonacci numbers అని పిలువబడే సంఖ్యలను సుమారు ఆఠవ శతాబ్దములో విరహాంకుడు అనే ఒక ప్రాకృత లాక్షణికుడు ఈ మాత్రాగణములను క్రోడీకరించేటప్పుడు కనుగొన్నాడు. అటు నుండి రెండు మాత్రల వరకు ఉండే మాత్రాగణములను ట (6 మాత్రలు), ఠ (5 మాత్రలు), డ (4 మాత్రలు), ఢ (3 మాత్రలు), ణ (2 మాత్రలు) గణములని అంటారు. మాత్రాగణముల వాడుకలో ఉండే సానుకూలత ఏమంటే మాత్రల సంఖ్య ఒకటిగా నున్నంతవరకు ఒక మాత్రా గణమునకు బదులు మరొక మాత్రాగణమును వాడుకొన వచ్చును, ఉదా. మనసున- మనసా, కృష్ణుడు- కృష్ణా, రామమ్మ- రమణమ్మ, ఇత్యాదులు.





తెలుగు భాషలోని పద్యములలో మనకు తారసపడే కొన్ని ముఖ్యాంశములు- (1) పద్యములో గణాలకు సరిగా పదాలు ఎప్పుడూ విరుగవు. చంపకమాలవంటి వృత్తాలలో ఒక పాదములా మరొక పాదము ఉండదు. (2) సంస్కృతములో కొన్ని వృత్తాలకు పాదము మధ్యలో విరామము ఉంటుంది, పాదాంతములో సామాన్యముగా అన్ని వృత్తాలకు ఒక విరామము ఉంటుంది, కాని తెలుగులో పదాలు ఒక పాదమునుండి మరొక పాదములోని చొచ్చుకొని పోవడము సామాన్యము. ఉపజాతులైన సీసము, గీతులలో సామాన్యముగా ఏ పాదానికి ఆ పాదము స్వతంత్రముగా నుంటుంది. (3) రగడలవంటి తాళ వృత్తాలలో కూడ పదములను మాత్రాగణములకు తగ్గట్లు అన్ని చోటులలో విరిచి వ్రాయలేదు మన తెలుగు కవులు. (4) పద్యాలలో వచ్చెన్, పోయెన్ లాటి ద్రుతాంతములు (న-కారపు పాల్లు) సామాన్యము.

కాని పాటలలో ప్రాస్యాన్ని దీర్ఘముగా పొడిగించుకొని పాడుకొనవచ్చును, ముఖ్యముగా చివర ఉండే అక్షరాలను. కొన్ని సమయాల్లో మూడు లఘువులను త్వరగా ఉచ్చరించి రెండు లఘువులని అనుకొనవచ్చును. పద్యాలలో ఇలాటివి నిషిద్ధము. పాటలలో సామాన్యముగా మాత్రాగణములకు సరిగా పద ములు విరుగుతాయి. శాస్త్రీయ సంగీతములో ఇలాటివి కొన్ని వేళలలో లుప్తమై ఉండవచ్చును, కాని చిత్రగీతాలలో ఇటువంటివి వుండవు. పాటలలో పాదములు లేక పంక్తులు స్వతంత్రముగా నిలబడి ఉంటాయి, రెండు పంక్తులలో ఒకే పదము విరిగి వుండదు. సామాన్యముగా అంత్యప్రాస కూడ చిత్రగీతాలలో వుంటుంది. పాటంతా ఒకే విధమైన మాత్రాగణములతో సాగితే వాటి నడక లేక గతి ఒకే విధముగా ఉంటుంది. పాటంతా ఒకే గతిలో నుండ నవసరము లేదు; పాటలలో పల్లవి ఒక గతిలో సాగవచ్చును, చరణములు వేరొక గతిలో సాగవచ్చును. మూడు మాత్రల గతిని త్ర్యస్రగతి అని, నాలుగు మాత్రల గతిని చతురస్రగతి అని, ఐదు మాత్రల గతిని ఖండగతి అని పిలుస్తారు. ఒకే పంక్తిలో రెండు రకములైన మాత్రాగణములు కూడ కొన్ని పాటలలో ఉంటాయి. అట్టి నడకను మిశ్రగతి అంటారు. క్రింద ఇట్టి గతులకు ఉదాహరణములను చిత్రగీతములనుండి మీకు అందజేస్తాను.

**త్ర్యస్రగతి-** త్ర్యస్రగతిలోని మాత్రాగణములు UI, III, ఎదురు నడకతో IU. మాయాబజారులోని వివాహభోజనంబు వింతైన వంటకంబు వియ్యాలవారి విందు ఒహోహో నాకె ముందు... అనే పాట త్ర్యస్రగతిలోనిదే. శ్రీ సీతారామకళ్యాణము లోని రావణుని శివతాండవస్తోత్రము కూడ త్ర్యస్రగతిలోనిదే. ఎదురు నడకతోడి ఎనిమిది లగములతో (IU) ఉండే ఈ వృత్తమును పంచచామరము అంటారు. అందులోనిది ఒకటి క్రింద ఇస్తున్నాను -

ప్రపుల్ల-నీల-పంకజ-ప్రపంచ-కాలిమ-ప్రభా-  
వలంబి-కంఠ-కందలీ-రుచి-ప్రబద్ధ-కంధరం  
స్మరచ్చిదం పురచ్చిదం భవచ్చిదం మఖచ్చిదం  
గజచ్చిదాంధకచ్చిదం తమంతకచ్చిదం భజే

భార్యాభర్తలలోని జోరుగా హుషారుగా పికారు పోదమా పాట గతి కూడ త్ర్యస్రగతియే. ఇందులో ఆఱు సూర్య గణములు, చివర ఒక గురువు ఉన్నది. ఇంకొక సూర్యగణము ఉండి వుంటే అది జాతి పద్యమైన ఉత్సాహతో సరిపోయేది. అమరగాయకుడు పి.బి. శ్రీనివాస్ కన్నడములో పాడిన విజయనగరద వీరపుత్ర (విజయనగరపు వీరపుత్రుడు) అనే చిత్రములోని అపార కీర్తి గళిసి మెరెవ భవ్య నాడిదు అనే పాట కూడ మూడు మాత్రలతో కూడిన పదాలతోడి త్ర్యస్రగతిలోనిదే.

**చతురస్రగతి-** చతురస్రగతిలో ప్రతి మాత్రాగణమునకు నాలుగు మాత్రలు ఉంటాయి. వాటి గురు-లఘువులు - UU, UII, UIU, UIIU, ఎదురు నడకతో IUI. కంద పద్యము చతుర్యత్రలతో శోభిల్లుతుండన్న విషయము అందరికీ తెలిసినదే. ఇలాటి కంద పద్యములను, అర్థకందములను యక్షగానములలో తరచు మనము వింటాము. మల్లీశ్వరి చిత్రములో ఉషాపరిణయ నాటికలో మగువా అను పదముతో ఆరంభమయ్యే ఒక కంద పద్యము ఉన్నది. చతుర్యత్రలతో ఎన్నో వృత్తాలు, కందము, మధురగతి రగడ లాటి పద్యములు ఉన్నాయి. చతుర్యత్రలతో పాటలు లెక్క లేనన్ని ఉన్నాయి. శంకరాభరణములోని రామదాస కీర్తన-

ఏ తీరున నను దయ జూచెదవో యినవంశోత్తమ రామా,  
నా తరమా భవసాగర మీదగ నళినదళేక్షణ రామా

అనే పాటలో పాదానికి ఏడు చతుర్యత్రలు ఉన్నాయి. పల్లవిలో వలెనే చరణాలలో కూడ ఏడు మాత్రల పాదములు ఉన్నాయి. అలాగే పాదమునకు ఏడు చతుర్యత్రలు ఉండే మరొక పాట తెనాలి రామకృష్ణలోని జయదేవుని అష్టపది-

చందన చర్చిత నీల కలేవర పీతవసన వనమాలీ  
కేళి చలన్మణి కుండల మండిత గండయుగస్మితశాలీ  
(చందన | చర్చిత | నీల క | లేవర | పీతవ | సన వన | మాలీ)

ఈ పాటలోని మిగిలిన చరణములకు, ద్రువమునకు (హరిహా ముగ్ధ వధూనికరే విలసిని విలసతి కేళిపరే) కూడ చతుర్యత్రలే.

ఈ ఉదాహరణలు ప్రాచీన వాగ్గేయకారులది, ఇప్పటి వారిది కాదని మీరనుకొన్నారంటే, మిస్సమ్మ చిత్రములోని బృందావనమది అందరిదీ గోవిందుడు అందరి వాడేలే ఎందుకె రాధా యీసునసూయలు అందము అందరి ఆనందములే పాటను గమనించండి.

మొదటి పాదమును మాత్రాగణములుగా విరిచినప్పుడు అది ఇలాగుంటుంది -

బృందా | వనమది | అందరి | దీ గో | విందుడు | అందరి | వాడే | లే

దీనికి, చందనచర్చితకు ఉన్న తేడా ఇందులో అదనముగా చివర ఒక గురువు ఉండడమే. ఈ బృందావనమది అందరిదీ అనే పాటకు వ్యంగ్యానుకరణమే (పేరడీ) మిథునము చిత్రము లోని ఆవకాయ మన అందరిదీ గోంగూర పచ్చడి మనదేలే అనే



పాట. ఇందులో రచయిత కొద్దిగా స్వాతంత్ర్యము తీసికొనెను కాబట్టి అక్కడక్కడ గణభంగము కలిగినది.

మల్లీశ్వరి చిత్రములోని మనసున మల్లెల మాలలూగెనే పాటలోని చరణము చతురస్రగతికి ఒక చక్కని ఉదాహరణ. ఆ చరణము-

కొమ్మల గువ్వలు గుసగుస యనినా  
రెమ్మల గాలులు ఉసురుసు రనినా  
అలలు కొలనులో గలగల మనినా  
దవ్వల వేణువు సవ్వడి వినినా

చతుర్యాత్రలతో ఎన్నో వృత్తాలను మనము ఛందశ్శాస్త్రము లో గమనించవచ్చును. ఉదాహరణకు పై చరణములోని మొదటి రెండు పంక్తులు పాదమునకు 13 అక్షరములు ఉండే కనకితా అనే వృత్తమునకు సరిపోతుంది. మూడవ పంక్తి (అలలు...) పాదమునకు 14 అక్షరములుండే ప్రహరణకలితా అనే వృత్తము నకు సరిపోతుంది. నాలుగవ పంక్తి (దవ్వల...) పాదమునకు 12 అక్షరములుండే సమ్మదవదనా అనే వృత్తమునకు సరిపోతుంది. ఇక్కడ ఒక విషయమును మనము గుర్తులో నుంచుకోవాలి. కవి ఈ వృత్తాలకు తగ్గట్లు పై పంక్తులను వ్రాయలేదు. అతడు పంక్తులను చతుర్యాత్రాబద్ధముగా వ్రాసినాడు, కాకతాళీయముగా పంక్తులు పైన విశదీకరించబడిన వృత్తములకు సరిపోయినవి. అంతకంటే మనము ఎక్కువగా పరిశీలించరాదు. ఆదిశంకరుల భజగోవిందస్తోత్రములోని గాంభీర్యము, వల్లభాచార్యుల మధురా స్థకములోని (వాణీ జయరాం, బాలసుబ్రహ్మణ్యం మలయ మారుతము చిత్రములో) మాధుర్యము ఈ చతుర్యాత్రలు ఉఱకలు పెట్టడమువలన రూపొందినదే.

వృత్తములవలె చిత్రగీతములు- ఐనా కూడ కొన్ని వృత్తాల నడకల వలె కొన్ని చిత్ర గీతములు ఉన్నాయి. మచ్చుకు కొన్ని ఉదాహరణలను ఇక్కడ ఇస్తున్నాను -

(1) నమో భూతనాథ నమో దేవదేవ  
నమో భక్తపాలా నమో దివ్యతేజా

భవా వేదసారా సదా నీర్వికారా  
జగాల్లెల్ల బ్రోవా ప్రభూ నీవె గావా  
నమో పార్వతీవల్లభా, నీలకంఠా

సత్యహరిశ్చంద్ర చిత్రములోని పై పాటలో భుజంగ ప్రయాతపు గణములైన నాలుగు య-గణములను (IUU IUU IUU IUU) సులభముగా గమనించవచ్చును.

(2) గీతాంజలి చిత్రములోని ఆమనీ పాడవే తీయగా మూగవైపోకు ఈ వేళ పల్లవి రెండు గణములను తీసివేయగా లభించిన సీసపాదములా ఉన్నది.

ఇందులోని చరణములో రెండు వృత్తములు దాగి వున్నాయి-

వయస్సులో వసంతమే ఉషస్సులా జ్వలించగా  
మనస్సులో నిరాశలే రచించెలే మరీచికా  
అన్నది పంచచామరమువలె నుండగా, తరువాతి పదాల నా యెదా స్వరాలసంపదా తరాల నా కథా క్షణాలదే కదా

లలామలలితాధర వృత్తముతో (IUUIU IUUIU) సరిపోతుంది.

(3) హిందీ చిత్రము మమతలో హేమంతకుమార్, లతా మంగేష్కర్ పాడిన భుపాలో యూఁ దిల్ మేఁ ప్యార్ మేరా ఒక పారసీక ఛందస్సు పై (దీనిని నేను తెలుగులో వాహినీ అనే వృత్తముగా కల్పించినాను) ఆధారపడినది.

(4) మంచి మనిషి చిత్రములోని ఓహో గులాబిబాలా అందాల మేఘమాలా అనే పల్లవి భీమార్జునము అనే ఒక వృత్తము నకు (UUUIUUU) సరిపోతుంది.

ఖండగతి- ఖండగతిలోని మాత్రాగణములు UUI, UIU, UIUI, UUII, UIIU, UIIU, IIII, ఎదురు నడకతో IUU, UII. తెలుగువారికి పంచమాత్రలతోడి ఖండగతి అంటే చాల యిష్టము. శ్రీనాథుని సీసపద్యముల తూగు (ఉదా. దీనార టంకాల తీర్థ మాడించితి, దక్షిణాధీశు ముత్యాలశాల) పంచమాత్రల ఇంద్రగణముల ఖండగతివలన కలిగినదే. అదేవిధముగా ద్విపదలలో కూడ మొదటి మూడు ఇంద్రగణములు పంచమాత్రలయితే పాడుకొనుటకు సొంపుగా నుంటాయి. ఖండగతిలో ఎన్నో చిత్రగీతములు ఉన్నాయి. రాజమకుటములోని సడి సేయకే గాలి సడి సేయబోకే బడలి ఒడిలో రాజు పవ్వళించేనే అనే పాట ఖండగతిలో సాగిన కర్ణపేయమైన చిత్రగీతము. పై పాట అమరికను గమనిస్తే మూడు పంచమాత్రలు, చివర రెండు గురువులు ఉన్న వనమయూర వృత్తము (UIII UIII UIII UU) జ్ఞాపకము వస్తుంది. ఇలాటిదే స్వాతిముత్యములోని వటపత్రశాయికీ వరహాల లాలీ అనే పాట కూడ. అమరశిల్పి జక్కన్న చిత్రములో

మురిసేవు విరిసేవు ముకురమ్ము జూచి  
మరచేవు తిలకమ్ము ధరియించ నుదుట  
నీ రూపు గన నీకె పారవశ్యాల  
మా రాజు మనసేలు మరుని తంత్రాల

అనే ఖండగతిలోని పాట యతి లేని ద్విపద అనుకో వచ్చును.

ఈమధ్య కాలములో గుణా, ఎటో వెళ్లిపోయింది మనసు చిత్రములలోని

ఒహో కమ్మనీ ఈ ప్రేమ లేఖ నే రాసింది హృదయమే  
ప్రియతమా నీవచట కుశలమా నేనిచట కుశలమే  
అనే మధురగీతములోని కర్ణానందము చాలవరకు పంచమాత్రల (అక్కడకడ త్రిమాత్రలున్నా) మనోహరత వలన సిద్ధించినదే.

ఆఱు మాత్రల గతి- ఆఱు మాత్రలతో కూడ పాటలు వుంటాయి. ఆఱు మాత్రలు ఎల్లవేళలలో రెండు మూడు మాత్రలు కావు, ఉదా. IIUII, UIUI, UIIU, UIIU. మిస్సమ్మ చిత్రములోని రావోయి చందమామలోని చరణమును గమనిస్తే ఆఱు మాత్రలు కనబడుతాయి- సామంతము గల సతికీ ధీమంతుడ నగు పతినోయ్, సతిపతి పోరే బలమై సతమత మాయెను బ్రదుకే. పెళ్లికానుకలోని కన్నులతో పలకరించు వలపులూ పాటలో కూడ పల్లవి షణ్మాత్రలతో నున్నవే. శాస్త్రీయ సంగీతములోని వరవీణా

మృదుపాణి వనరుహలోచను రాణి సురుచిర సుందరవేణి  
సురనుత కల్యాణి అనే పాటలో కూడ ఆఱు మాత్రలకు పదాలు  
విరుగుతాయి. జయభేరి చిత్రములోని రావే రాగమయీ  
పాటలోని

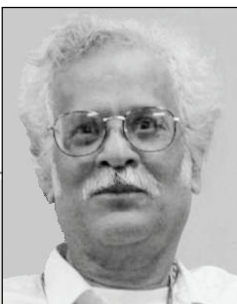
సంజెలలో హాయిగ సాగే చల్లని గాలిలో  
మరుమల్లెల విరజాజుల పరిమళమే నీవు  
జిలుగే సింగారమైన చుక్క కన్నెలు అంబరాస  
సంబరపడు చక్కలిగింతల పరవళమే నీవు  
నవ పరిమళమే నీవు  
చరణములో ఎన్నో ఆఱు మాత్రలు ఉన్నాయి.

మిశ్రజాతి గతి- ఒక పాట మిశ్రజాతి నడకలో ఉన్నదంటే  
అది రెండు విధములైన నడకలను కలిగి యున్నదని అర్థము.  
త్ర్యస్ర, చతురస్ర గతుల మిశ్రణము సర్వ సామాన్యము. వృత్తము  
లలో మత్తకోకిల (UIUII UIUII UIUII UIUI), రగడలలో వృషభగతి  
రగడ (3,4, 3,4, 3,4, 3,4 మాత్రలు) ఇట్టి నడకకు నిదర్శ  
నములు. వీటిలో మూడు మాత్రలు, నాలుగు మాత్రలు పదేపదే  
వస్తాయి. కందుకూరి రుద్రకవి వ్రాసిన జనార్దనాష్టకములోని  
పద్యములకు మత్తకోకిల లయ గలదు. చిత్రగీతములలో  
సంతానము చిత్రములోని నిదుర పోరా తమ్ముడా అనే పాటకు  
ఈ 3,4 మాత్రల నడక ఉన్నదని గమనించవచ్చును-

నిదుర పోరా తమ్ముడా నిదుర పోరా తమ్ముడా  
నిదురలోనా గతముసంతా నిముసమైనా మఱిచిపోరా  
కరుణ లేని ఈ జగాన కలత నిదురే మేలురా  
కలలు పండే కాలమంతా కనులముందే కరగిపోయే  
లేత మనసుల చిగురుటాశా పూతలోనే రాలిపోయే  
ఇలాటిదే మరొక పాట డాక్టర్ చక్రవర్తి చిత్రములోని పాడ

మని నన్నడగవలెనా. ఆ పాట-  
పాడమని నన్నడగవలెనా పరవశించి పాడనా  
నీవు పెంచిన హృదయమే యిది నీవు నేర్చిన గానమే  
నీకు గాకా ఎవరికొరకూ నీవు వింటే చాలు నాకూ  
ఈ దశాబ్దములో విడుదలైన గోదావరి చిత్రములోని రాము  
చక్కని సీతకి అనే పాటలో కూడ మిశ్రగతి ఉన్నది. అందులో  
నుండి ఒక చరణము-

ఉడుత వీవున వేలు విడిచిన పుడమి అల్లుడు రాముడే  
ఎడమ చేతను శివుని విల్లును ఎత్తె నా రాముడే



శ్రీ జెజ్జాల కృష్ణమోహనరావు నెల్లూరులో జన్మించారు. మాతృభాష కన్నడం. మద్రాసు, తిరుపతి,  
బెంగుళూర్లలో చదువు. ఇండియన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ సైన్సెస్ నుండి డాక్టరేట్ చేశారు. తెలుగు,  
ఇంగ్లీషులలో పద్యరచన, కంప్యూటర్ ఆధారంతో ఛందస్సుపై శాస్త్రీయ విశ్లేషణలు వీరికి ఇష్టమైన  
వ్యాపాకాలు. (ఫెడరిక్, మేరిల్యాండ్లో నివాసం.

ఎత్తగలడా సీత జడనూ తాళి గట్టే వేళలో  
ఇందులోని మత్తకోకిల లయను ఎన్ని మారులు ఆలకిం  
చినా ఇంకా వినాలనే ఉంటుంది.

ఇదే మత్తకోకిల లయతో ఉండే మరొక పాట అన్నాడ అనే  
హిందీ చిత్రములోని ఆప్ కీ నజరో నే సంఝా ప్యార్ కా కాబిల్  
ముద్దు అనే పాట. దీనికి అదే అర్థములో అదే మెట్టులో నేను  
నీదు కన్నులు దెలిపె ప్రియ నా ప్రేమ నీ సంతసముగా ఆగు  
మో హృది యొక్క క్షణ మిదె నాకు గమ్యము దొరికెగా అని  
అనుపదించియున్నాను. పూర్తి పాటను మత్తకోకిల కథలో చదువ  
గలరు.

మహాకవి కాళిదాసు, శంకరాభరణము చిత్రాలలో  
శ్యామలాదండకమును అందరు విని ఉంటారు. అందులో  
మాణిక్యవీణా ముపలాలయంతీం అనే ఉపజాతిలోని ఒక  
శ్లోకము ఒకటి ఉన్నది. ఆ పాదము (మాణిక్యవీణా) ఇంద్రవజ్ర  
వృత్తానికి సరిపోతుంది. దీనిని 5,4, 5,4 మాత్రలుగా విభజించ  
వీలగును. ఈ లయతో ఎన్నో పాటలు ఉన్నాయి. అందులో  
రెండు- చెంచులక్ష్మిలోని ఆనందమాయే అలినీలవేణీ, అరు  
దెంచినావా అందాల రాణీ, బాటసారి చిత్రములోని ఓ బాటసారి  
నను మరువకోయీ మజిలీ యెబైనా మనుమా సుఖానా. నాకు  
నచ్చిన మరొక పాట బయలుదారి అనే కన్నడ చిత్రములో జానకి  
పాడిన బానల్లు నీనే భువియల్లు నీనే (నింగిలో నీవే భూమిపై  
నీవే) అనే పాట కూడ ఈ లయకు చెందినదే.

### ముగింపు

శ్రోతలకు ఒక పాట కలకాలము ఒక మధురస్మృతిగా నిల  
వాలంటే, దానికి మంచి సాహిత్యము కావాలి, సుస్వరరాగభరిత  
మైన మెట్టు కావాలి, గాయకులు చక్కగా పాడాలి, వీటికి తగ్గట్టు  
చలనచిత్రములో మంచి సన్నివేశము అమరాలి. అప్పుడే ఆ పాట  
జీవంతమై అమరమవుతుంది. మంచి సాహిత్యమును అందించ  
డానికి కవులు మంచి ఛందస్సును ఎంపిక చేసికోవాలి. ఇక్కడే  
తెలుగు చలనచిత్రసీమ అదృష్టము చేసికొన్నది. స్వతహా గొప్ప  
కవులైన వారు చలనచిత్రాలకు పాటలను వ్రాసినారు. ఇది ఒక  
గర్వకారణమైన విషయము. చిత్రగీతాలకు ఛందస్సు ఒక  
ఆయువుపట్టు అన్న విషయము నిరూపించుటకై చిత్రగీతము  
లందలి ఛందోవైవిధ్యమును గురించిన కొన్ని సమాచారములను  
అందించినాను. పాఠకులు ఆదరిస్తారని తలుస్తాను. k





## తెలిసీ చెప్పకపోయారో... కూకన్

తెలుగు కార్టూన్ వయసు చిన్నదే. రాజకీయ కార్టూన్ అయితే మరి చంటిది. యూరప్, అమెరికా, రష్యాలతో పోల్చుకుంటే ఇది నిజం. భారతదేశానికీ, సకల ప్రాచ్యదేశాలకూ, మధ్య ప్రాచ్యానికీ సంపద్యంతమైన చిత్రకళ, శిల్పకళాసాంప్రదాయ ముంది. ఇది యూరప్ పునరుజ్జీవ కాలం కంటే శతాబ్దాల ముందే ఉచ్ఛదశలో ఉంది.

చాలా ఏళ్ల క్రితం పికాసో భార్య మన అదిలాబాద్ వచ్చింది. అక్కడ గోండులు చెక్కిన ఎద్దుతల చెక్కబొమ్మ చూసి, "I thought that there was only one picasso on earth," అన్నది. పంథొమ్మిదో శతాబ్దం మధ్యకాలం వరకు జపాన్ కళ, చైనా బొమ్మలను ఫ్రెంచి ఇంప్రెషనిస్టులూ, ఆస్ట్రీయన్ 'సెసెషన్' గ్రూపు చూడనేలేదు. 'థింకర్, కిస్' శిల్పాలతో ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి పొందిన రోడిన్ మన నటరాజ విగ్రహం చూసి తల్లకిందులై పేజీల కొద్దీ రివ్యూ రాశాడు. ఆనందకుమారస్వామి ఎన్నో గ్రంథాల్లో చెప్పేంత వరకూ మన ప్రాచ్యకళ ప్రాభవం అప్రాచ్యులకు తెలీదు.

డావిన్చీ, మైకెలాంజెలో మాదిరిగా రియలిజానికి మిల్లీ మీటర్ దూరం కూడా పోనంతటి చిత్రాలనీ, శిల్పాలనీ చేయడమనే చట్రంలో యూరప్ శతాబ్దాలుగా బందీ అయింది. రాచరికం, పూజలీలం పోయి పారిశ్రామిక విప్లవాలూ అక్కడ రావడం, రాజకీయ పార్టీలు, వాటి ప్రచారానికి పత్రికలు పుట్టడం, వాటికి ప్రచార కార్టూన్లు అవసరం యూరప్ లో ఎంతో ముందుగా వచ్చింది. పైగా మన రాష్ట్రంలో ఒకటి రెండు జిల్లాల సైజు కూడా లేని దేశాలూ ఆఫ్రికా, ఆసియాల్లో అపార సంపదలున్న విశాల దేశాలపై దండెత్తి యూరప్ కు దోచిపెట్టాయి. ఈనాటి వారి ఐశ్వర్యాలకూ, సాంస్కృతికంగా మాదే సుపీరియారిటీ అని డంబాలు కొట్టడానికీ మన 'పేద'దేశాల సంపదలే వునాది. వాళ్ల భాషనీ, దాని వెంట సంస్కృతినీ అన్ని రంగాల్లో మనపై రుద్దారు. మన బానిస మనసులకు కూడా అమెరికా, యూరప్ ల తళుకు బెళుకులూ ప్రగతీ చూసి డంగైపోవడం మన రోజువారీ పవైంది.

ఈ పూర్వరంగంలో భారతదేశంలో చాలా లేటుగా పత్రికలు మొదలయ్యాయి. ఇంగ్లీషు పత్రికలు చాలావరకూ బ్రిటిష్ వాళ్లు ప్రారంభించినవే. జాతీయోద్యమంలో ఇంగ్లీషు తెలుగు పత్రికల్ని దేశభక్తులు ప్రారంభించారు. మనకే సాంస్కృతిక అవసరం వచ్చినాసరే మన వలస పాలకుల దేశాల వంక చూడడం, అనుకరించడం మనకి పరిపాటి అయింది. పైగా వాళ్లు మనకి ఇంగ్లీషు ఇంజక్షన్ ఇచ్చిపోయారు గదా. అది తిన్నగా బుర్ర కెక్కుతుంది. ఇక కార్టూన్ లలో పేక్స్ పియర్ కేరెక్టరూ, డాన్ క్విక్ సోటూ వగైరాలే ఎక్కువ. హేమ్లెట్ చేతిలో కపాలం పకాలంటుంది. అయితే ఇదంతా ఇంగ్లీషు పత్రికల కెక్కువ.

తెలుగులో ఈ ప్రభావం తక్కువ. తలిశెట్టి రామారావు గారు ఇంగ్లీషు చదువుకున్న లాయరైనా సరే తెలుగు సాంఘిక జీవనం పైనే కార్టూన్లు వేశారు. మన తెలుగు కార్టూన్ కు తొలిశెట్టి ఆయనే. ఆమధ్య ఆయన కార్టూన్ల పుస్తకం ఆవిష్కరణ అంటే ఆర్థిస్థులందరం పొలోమంటూ బెజవాడ పోయాం.





స్వతంత్రం తర్వాత తెలుగులో సాహిత్యపత్రికలు ఎక్కువ. అంతకుముందు ఆంధ్ర పత్రికలాంటి గొప్ప దినపత్రికలున్నప్పటికీ మొదటి పేజీలో అమృతాంజనం బాటిల్ కు తప్ప మరే ఐటమ్ కి చోటే లేదు. ఇప్పుడలాటి కాలం మళ్ళీ వచ్చివడ్డట్టుంది. మన ఇంగ్లీష్, తెలుగు డైలీలకి మొదటి, రెండో పేజీల నిండా రియల్ ఎస్టేటూ, బంగారం సింగారం ఎడ్వర్టైజ్ మెంట్లే. 60, 70 దశకాల్లో మొదటి

పేజీలో బానర్ కిందే వచ్చే రాజకీయకార్టూన్లు అట్లా అట్లా జరిగి లోపలి పేజీల్లో నంగినంగి నక్కుతున్నాయి.

50వ దశకంలో ఆంధ్రపత్రికలో 'ఉమెన్' అనే కేరళ కార్టూనిస్టు రాజకీయ కార్టూన్లు వేసేవారు. కేరళ నుండి పోస్టు బాక్సులో వేయగా, ఆ తోకలేని పిట్ట తాపీగా తొంబై ఊళ్లు తిరిగి పేపర్ ఆఫీస్ కి చేరి ప్రింటయి ఊళ్లోని పాఠకులకు చేరేసరికి వారం, పదిరోజులు దాటేది. ఆరోజుకి తెలుగులో రాజకీయ కార్టూనిస్టు ఇంకా పుట్టలేదు.

సంసారపక్షంగా ఎంతో మర్యాదగా మల్లెపూలతో కొట్టి నట్టుండే ఈ కార్టూన్ల ప్రపంచంలోకి 1955 తుపానొచ్చింది. తెలుగునాడంతా ఎర్రబారింది. కమ్యూనిస్టులు అధికారంలోకొచ్చే ప్రమాదం అటు కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకులకూ ఇటు కమ్యూనిస్టులకూ కూడా స్పష్టంగా కనిపించింది. వాసు అనే కార్టూనిస్టుతో నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు ప్రతిరోజూ 'ఆంధ్రప్రభ'లో కార్టూన్లు వేయించేవారు. వాటికి సమాధానంగా మర్నాడు 'విశాలాంధ్ర'లో రాంభట్ల కృష్ణమూర్తిగారు కార్టూన్ గీసేవారు. పైగా దానికింద ఆయన వ్యంగ్య కవితలు ఫ్రీ గిఫ్ట్. రాజకీయాల సంగతేమోగానీ తెలుగు ప్రజల్లో పాలిటికల్ కార్టూన్ మీద పిచ్చి పుట్టించిన కాలమది. ఎన్నికల ప్రచారంలో ట్రిక్ ఫోటోగ్రఫీతో (ఆరోజుల్లో వైర్ వర్క్ అనేవారు) ఈ కార్టూన్ ఆయుధాలు ఒకదాన్నొకటి ఢీకొంటుంటే జనం 'మాయాబజార్'ని మర్చిపోయేవారు.

అరవయ్యో దశకంలో 'విశాలాంధ్ర' వారు 'శంకర్స్ వీక్లీ'తో బప్పుందంతో తెలుగులో ఆ కార్టూన్లు రోజూ వేసేవారు. అది గొప్ప వెరైటీ. 1962లో 'ఆంధ్రజ్యోతి' వచ్చింది. అందులో ఇ. వెంకట రమణ (ఇ.వి.ఆర్.)తో నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు కార్టూన్లు వేయించేవారు. అదే సంవత్సరం 'విశాలాంధ్ర'లో టి. వెంకట్రావు (టీవీ)గారు చేరారు. నేటి టీవీలు పుట్టని కాలం. ముఖ్యమంత్రి కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి మీద జ్యోతి ముప్పేట దాడి చేసేది. మొదటి పేజీలో, లోపలా పుంఖానుపుంఖాలుగా కార్టూన్లు.

ప్రస్తుతం తెలుగునాట పత్రికల మధ్య జరుగుతున్న కార్టూన్ల యుద్ధం నాడు మొదలైన గొడవకి క్లెమాక్స్ అనిపిస్తుంటుంది.

1974లో 'ఆంధ్ర' అనే టాగ్ ముందూ వెనకా లేని 'నాడు' వచ్చింది. మొదట విశాఖలో చిన్నగా మొదలైనపుడు 'బాలి' (ఎం. శంకరావు) కార్టూన్లు వేశారు. తర్వాత ఈనాడు హైదరాబాద్, విశాఖ, తిరుపతికి శాఖోపశాఖలై విస్తరించింది. ముఖ్యమంత్రి అంజయ్య మీద 'పాపా' కార్టూన్లు పేలేవి. తర్వాత 'శ్రీధర్' అనే యువ కార్టూనిస్టు వచ్చి చేరి ఈనాటికీ వేస్తున్నాడు. రాష్ట్ర మంతలా వటవృక్షంలా ఎదిగిన ఈనాడు 'ది లార్జెస్ట్ సర్క్యులేటెడ్ తెలుగు డైలీ,' అనే కిరీటాన్ని ఆంధ్రప్రభ లోగో నుంచి తీసేసి తనే తగిలించుకుంది. 1981 నాటికి ప్రభకి కొత్తగా ఎ.వి.కె. ప్రసాద్ ఎడిటర్ అయ్యారు. మోహన్ అనే నన్ను కార్టూనిస్టుగా తీసుకున్నారు. 'ఇండియన్ ఎక్స్ ప్రెస్' ఎడిటర్ జి.ఎస్. భాగవ గారు కూడా ముచ్చటపడినందున ఎక్స్ ప్రెస్ లో పాకెట్ కార్టూన్ కూడా వేసేవాణ్ణి. రెండు మూడేళ్లయ్యాక దాసరి నారాయణ రావుగారి పత్రిక 'ఉదయం' వచ్చింది. ఎబికె ఎడిటర్. నేను కార్టూనిస్టుని. అదంతా ఎస్టిఆర్ యుగం. కార్టూనిస్టులకు పండుగ. జనానికి నాన్ స్టాప్ నిర్బంధ వినోదం.

ఆ కాలంలో ప్రజాశక్తిలో కార్టూనిస్టుగా చేసిన శేఖర్ ఇప్పుడు ఆంధ్రజ్యోతికి వేస్తున్నాడు. 'ఉదయం' మేనేజ్ మెంట్ మారిన కాలంలో 'సురేష్' కార్టూనిస్టుగా 'ఆంధ్రభూమి' నుండి వచ్చాడు. కాలక్రమేణా ఆ పేపర్ అంతరించింది. ఇప్పుడు సురేష్ కార్టూన్లు రోజూ 'హిందూ'లో మీరు చూడొచ్చు.

తర్వాత వచ్చిన 'వార్త'కు ఎడిటర్ మళ్ళీ ఎబికె. అందులో జావేద్, శంకర్, అస్వర్ కార్టూన్లు వేశారు.

ఒకనాడు ఈనాడులో కంపోజింగ్ అంతా కార్మికులే చేసేవారు. అప్పుడు ఉదయం కంప్యూటర్ కంపోజింగ్, సగం కలర్ ప్రింటింగ్ తో వచ్చేసరికి జనం విస్తుపోయారు.

2007లో అంతకుమించిన విప్లవం జరిగింది. పంచ రంగుల పేజీలూ, ఆల్ట్రా మోడరన్ ప్రింటింగ్ తో, రాష్ట్రమంతటా



ఒకేసారి 24 ఎడిషన్లతో 'సాక్షి' వచ్చింది. జనం కళ్లు జిగేల్ మన్నాయి. వేలంవెర్రగా ఎగబడ్డారు. దీని ఎడిటోరియల్ డైరెక్టర్ రామకృష్ణారెడ్డి, జర్నలిజంలో సుదీర్ఘానుభవం ఉన్నవాడు. కార్టూనిస్టు శంకర్, ఇలస్ట్రేటర్స్ అన్వర్, వాసు. వీళ్ల బొమ్మలు మళ్లీ మళ్లీ చూడాలనిపిస్తాయి. సాక్షి ప్రభ ఇంకా వెలుగుతూనే ఉంది.

పత్రికల్లో కార్టూనిస్టులుగా చేసినవారు చాలామంది టెలివిజన్ ఛానల్స్లో యానిమేటెడ్ కార్టూనిస్టులుగా అవతార మెత్తారు.

ఒకప్పుటి హాండ్ కంపోజింగ్ నుండి, ఫ్లాట్ బెడ్ ప్రింటింగ్, బ్లాక్ మేకింగ్, మల్టీకలర్ ఆఫ్ సెట్ ప్రింటింగ్ వరకూ మనమెంతో ముందుకొచ్చేశాం. ఈ ప్రింట్ మీడియా, ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా పై వందల, వేల కోట్లు నిత్యం ఖర్చవుతోంది. రాష్ట్రంలో తిండి గింజల కోసం జనం చస్తున్నారు. రైతులు నిజంగానే చచ్చిపోతున్నారు. ఇతర రంగాల్లో బాధలు చెప్పనలవి కాదు. ఇటు ఇన్ని సినిమాలూ, మీడియా మీద ఖర్చుచూస్తే ఎవరైనా కళ్లు తేలేస్తారు.

మరో గ్రిమ్ ట్రాజెడీ. ఒకప్పుడు నిస్పృహక జర్నలిజమనీ, ఉత్తమ విలువలనీ, ఇండిపెండెంట్ ఎడిటర్, కార్టూనిస్టులనీ, ఇన్వెస్టిగేటివ్ రిపోర్టర్లనీ ఇంకా ఏవేవో పేర్లతో ఒక రకం ముసుగైనా ఉండేది. ఇప్పుడలాంటిదేం లేదు. అఖిల్లేదు. ఫలాలా పేపర్ అంటే ఫలాలా పార్టీది అని చెప్పుడానికి మేధావి, పరిశీలకుడు కానక్కరలేదు. లేటెస్ట్ తెలుగు సినీమా హిట్టా ఫట్టా అని బాక్సా ఫీసు ముందు తగువుపడే జనం కూడా చెప్పేయగలరు.

ఒకప్పుడు పార్టీ పత్రికలంటే విశాలాంధ్ర, ప్రజాశక్తి, జనశక్తి అని చెప్పుకునేవారు. ఇప్పుడున్నవన్నీ పార్టీ పత్రికలే. పోనీ వేనకు వేల కోట్లు గుమ్మరిస్తున్న మీడియా మాన్యుఫ్యాక్చర్ చేసిన ఒక మహా రచయిత, గొప్ప జర్నలిస్టు, సూపర్ కార్టూనిస్టు ఎవరన్నా ఉన్నారా అంటే ఎక్కువమంది యావరేజ్ సరుకే.

ఒకనాటి శంకర్స్ వీక్షీ కార్టూనిస్టులు అబూ అబ్రహాం, విజయన్లలాగా సొంత అభిప్రాయాలతో, సొంత శైలితో సొంత ఫిలాసఫీతో కార్టూన్లు గీసే బాధ లేకుండా మేనేజ్మెంట్లు ఇంచక్కని ఏర్పాట్లు చేశాయి.

కానీ కొన్ని అనుమానాలు, కొన్ని ప్రశ్నలూ అండ్ మరికొన్ని సందేహాలూనూ.

బ్రిటిష్వాళ్లు ఉదారం గా మనకిచ్చిన సిఫిలిస్ నూ, గనేరియానూ, ఇంగ్లీష్ భాషా, దాని వైట్ సుపీరియర్ కల్చర్ ని మహదానందంగా స్వీకరించి చక్కగా 'సివిలైజ్' అయ్యాం గదా! అమెరికాలాగే వాళ్లది మనదీ కేపిటలిజమే. గట్టిగా డబాయిస్తే మోనాపలీ కేపిటలిజం (ఎవరి నుకుమార హృదయమైనా గాయపడుతుందంటే ప్లేటు మార్చి అతి



పెద్ద ప్రజాస్వామ్యాలని ముద్దుగా పిలుద్దాం) అక్కడా ఇక్కడా బిగ్ బిజినెస్ ప్రయోజనాలకే మీడియా మంచి వాచ్ డాగ్ లా కావాలా కాస్తంది. మనకేం అభ్యంతరం లేదు. నోమ్ ఛామ్ స్కీలాటి వెర్రివాళ్ల కుంటే మనకేం సంబంధమూ లేదు. మరి ఆ రొంపి నుంచి 'పంచ్' మాగజైన్ లూ ఒకనాటి స్టార్ కార్టూనిస్టులు ఎలా వచ్చారు? అమెరికన్ పత్రికల్లో ఆలిఫెంట్ లాంటి ప్రతిభావంతులు, హిర్స్ ఫెల్ట్ లాంటి జైంట్ లు ఎలా మొలిచారు? 'మాడ్' మాగజైన్ 'డర్టీ డజన్' కంటే ఎక్కువ మందినే ఎలా మాన్యుఫ్యాక్చర్ చేసింది?

ఇక డిస్నీ యానిమేషన్ లకి ప్రాణం పోసిన యానిమేటర్ల సంగతి చెప్పనక్కర్లేదు. 'న్యూయార్కర్' నుంచి జేమ్స్ థర్టర్ లాంటి గొప్ప రచయిత కమ్ కార్టూనిస్టు ఎలా పుట్టాడు? మన మీడియా ఇలా ఎవర్నీ కనలేక కనీసం నెప్పులూ పడలేక కిక్కురు మనకుండా ఎందుకుంది? డేవిడ్ లోకీ నకలుగా ఆర్.కె. లక్ష్మణ్ పుట్టిన కాలాన్ని అర్థం చేసుకోవచ్చు. సుధీర్ తైలాంగ్ లాంటి అనేక కుక్కమూతి పిందెల్ని మన జర్నలిజం జామచెట్టు ఎలా కాసింది?

ఇవి పెద్ద యక్షప్రశ్నలూకావు, భేతాళ ప్రశ్నలూ కావు అని పించొచ్చు. కానీ నాకైతే ఒక్క సమాధానమూ తెలీదు. కారణం అంతగా చదుకోలేదు. పైగా బొమ్మలే సే వృత్తి. కనుక బాగా చదువుకున్న, లోతైన అధ్యయనం గల మేధావులెవరైనా విషయం వివరిస్తే ఎంతో సంతోషిస్తా.

మీకు తెలిసి కూడా సమాధానం చెప్పుకుండా మౌనంగా ఉంటే నా తల వెయ్యివక్కలవుతుంది.

k



మోహన్ ప్రముఖ చిత్రకారుడు, కార్టూనిస్టు. విశాలాంధ్రలో జర్నలిస్టుగా జీవితాన్ని ప్రారంభించి, అనేక పత్రికల్లో పనిచేసి ప్రస్తుతం ఫ్రీలాన్సర్ గా వ్యాసాలు రాయటం, బొమ్మలు వేయటం. ప్రస్తుతం యానిమేషన్ చిత్రాలు రూపొందించే పనిలో ఉన్నారు. కార్టూన్ కబుర్లు పుస్తకాన్ని ప్రచురించారు. నివాసం హైదరాబాద్.





## తెలుగువాడిగా పుట్టనుగాక పుట్టను!

హాస్యకర్త శంకరనారాయణ

వచ్చే జన్మలో మళ్ళీ తెలుగువాడిగా పుట్టాలని మీకు ఉందా? అని నేను మిమ్మల్ని అడుగుతాను! ఉంది... ఉంది... ఉంది... అని మీరు బల్లగుద్ది మరీ చెబుతారు. ముక్కు గుద్ది మరీ చెబుతారు. కంప్యూటర్ కూడా 'నొక్క' వక్కాణిస్తారు. అక్కడే మీకూ నాకూ పేచీ. మీరు 'తప్పులో కాలేశారు. మళ్ళీ తెలుగు వాడిగా పుట్టాలన్న కోరిక నాకు ఏ కోశానా లేదుగాక లేదు. దేవుడికైనా ఎదురు తిరుగుతాను. తుళు మాతృభాషగా ఉండేట్టు పుట్టాలని కోరుకుంటాను. పుట్టి శ్రీకృష్ణదేవరాయలుగా తెలుగు సేవ చేయాలని నా ఉద్దేశం. అప్పుడు 'తెలుగు వల్లభుండ, తెలుగొకండ,' అన్న తరహాలో ఇంకో పద్యం రాసి వినిపిస్తాను. దీనికి దేవుడొప్పుకోకపోతే ఇంగ్లీషువాడిగా పుడతాను. పుట్టి సీపీ బ్రౌన్ లాగా కడపలోనో రాజమండ్రిలోనో ఉండి తెలుగును ఉద్ధరిస్తాను. అంతేగానీ మళ్ళీ తెలుగువాడిగా పుట్టాలని నేను ససేమిరా కోరుకోను. మళ్ళీ మళ్ళీ తెలుగువాడిగా పుట్టి మళ్ళీ మళ్ళీ తెలుగుకు అన్యాయం ఎందుకు చేయాలి? తమిళ మహాకవి సుబ్రహ్మణ్య భారతి 'సుందర తెలుంగిళ కోటి సైతు' అని తెలుగును కొనియాడారు. అంతటితో ఊరుకోలేదు. ఆయన 'చంద్రికైయిన్ కవిత్తై' అనే పేరుతో ఓ తమిళ నవల రాశారు. ఇందులో వీరేశలింగం పాత్ర ఉంది. వీరేశలింగం అంటే సుబ్రహ్మణ్యభారతికి వల్లమాలిన అభిమానం. (ఈ నవలను చంద్రిక పేరుతో బంగోరె, గోపాలకృష్ణ, వి.ఎస్. రాఘవన్లు తెలుగులోకి అనువదించారు.) మనం తెలుగువాళ్లం. వీరేశలింగాన్ని ఇంతగా గౌరవించామా? ఒక్కసారి ఆలోచించుకుంటే గుండె దిగజారుతుంది? గౌరవించకపోతే మానె ఎంత అవమానించాం! 1898లో రాజమండ్రిలో 'వీరేశలింగం గ్రంథాలయం' అని గ్రంథాలయం ప్రారంభమయింది. కొన్నాళ్లకు ఆ గ్రంథాలయం పేరులో వీరేశలింగం కనపడదు. అది సర్వజన గ్రంథాలయం అయింది. అప్పట్లో వసుదాయ గ్రంథాలయం, సర్వజన గ్రంథాలయం కలిసి, ఇప్పటి గౌతమి గ్రంథాలయం అయ్యాయి. అది వేరే సంగతి! కనీసం కందుకూరివారి సమాధికి కూడా రక్షణ కరువయింది. అపచారం జరిగింది. సమాధి మీద కొందరు పేకాట ఆడేవాళ్లు. ఆ దృశ్యాలు 'చేచే' పత్రికలో ప్రచురితమయ్యాయి. సంపాదకుడు పడాల రామారావు కొంతకాలానికి పరిస్థితిని చక్కదిద్దారు.

పూర్వకాలం రాజమండ్రి టౌన్ హాల్ లో కందుకూరి వీరేశలింగం చిత్రపటం ఉండేది? అది కొన్నాళ్లకు మాయమయింది. కందుకూరి వారి అసంఖ్యాక అభిమానుల ఆందోళన కారణంగా ఆ చిత్రపటం తిరిగి టౌన్ హాల్ లోకి వచ్చింది. అడుసు తొక్కనేల! కాలు కడుగునేల! తెలుగువాడిగా పుట్టడం, తెలుగు మాట్లాడటం తపోఫలానికి తక్కువేం కాదని అప్పయ్య దీక్షితులు అన్నారు. ఆయన తెలుగువాడయితే ఇలా అనేవారా? తెలుగువాడికి పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి! (పొరుగింటి పిల్లకూర రుచి! అని నేనూ ఓ సందర్భంలో పల్లికిలింపాను.)



తెలుగువాణ్ణి అర్థం చేసుకోవాల్సిన పాయింటు ఉంది. అందులో కృతజ్ఞతావిశేషం ఉంది. తెలుగువాడు ఇంగ్లీషు పిచ్చిలో పడుతున్నాడన్నది ఒకటే ఫిర్యాదు. ఇంగ్లీషు మాతృభాష అయిన బ్రౌన్ తెలుగుసేవ చేసినప్పుడు అందుకు కృతజ్ఞతగా తెలుగు వాళ్లమయి ఉండి బ్రౌన్ మాతృభాష ఇంగ్లీషుకు సేవ చేస్తున్నాం. అంతే! అందుకే ఇంగ్లీషు అంటే మనకు పంచ ప్రాణాలు. ఒకప్పుడు జాతీయభాషల్లో తెలుగుభాష రెండో స్థానంలో ఉందని చెప్పేవాళ్లు. అది మూడోస్థానంలోకి వచ్చిందని ఈమధ్య అంటున్నారు. అయినా ఎందుకు ఇంత భావదారిద్ర్యం! అహంభావ దారిద్ర్యం! తెలుగు నిస్సందేహంగా అంతర్జాతీయ భాష. మన భాష జాతీయభాషల స్థాయిని ఎప్పుడో దాటిపోయింది. అన్ని భాషల పదాల్ని 'జాతీయం' చేసుకొని తెలుగు అంతర్జాతీయ భాష అయిపోయింది. ఇంగ్లీషుకు జేజెమ్మలా అయింది. ఏమాట ఏ భాషదో ఎంతోమంది తెలుగువాళ్లకి తెలీదు. అవన్నీ తెలుగు మాటలు అనుకుంటే అదో 'తుత్తి!' ఇంగ్లీష్ వాడిది రవి అస్తమించని సామ్రాజ్యం. తెలుగు వాడిది కవి అస్తమించని సామ్రాజ్యం.

కొన్నేళ్ల కిందట ఓ హాస్యావధానం జరిగింది. అందులో కె.ఎల్. కామేశ్వరరావు అనే ఓ ప్రచ్ఛకుడు నాకో ప్రశ్న సంధించాడు. తెలుగుభాష అభివృద్ధి కోసం తెలుగుతల్లి విగ్రహం పెట్టుకున్నాం కదా! మరి ఆ విగ్రహం కింద తెలుగుతల్లి అనే మాటలు ఇంగ్లీషులో ఉన్నాయేమిటండీ! అని సన్నాయి నొక్కులు నొక్కాడు. "ఆ విగ్రహాన్ని వరల్డ్ బ్యాంకు లోనుతో కట్టారేమో! అందుకే తెలుగుతల్లి అక్షరాలు ఇంగ్లీషులో కనిపిస్తున్నాయేమో! ఆ అక్షరాలు మనకు అర్థం కాకపోయినా పర్వాలేదు. ప్రపంచ బ్యాంకు అధికారులకు అర్థం కావాలి కదా! లేకపోతే లోన్ ఆగిపోయి మనం లోన్లీ అయ్యేవాళ్లం," అన్నాను. ఈ వార్త మర్నాడు హిందూ పత్రికలో కూడా వచ్చింది. 'నదుల అనుసంధాన పథకం' గురించి దివంగత కేంద్ర నీటిపారుదల శాఖ మంత్రి కె.ఎల్. రావు ఎప్పుడూ కలవరించేవారు. ఆ కల ఇప్పటికీ వరించలేదు. అయితే నేం ఎవరూ కోరకుండానే తెలుగువాడు భాషల అను సంధాన పథకం సాధించగలిగాడు. ఒక తమిళుడు తమిళంలో మాట్లాడుతుంటే తమిళులకు తప్ప ఇతరులకు ఒక్క ముక్క కూడా అర్థం కాదు. మలయాళీలు మలయాళంలో మాట్లాడుతుంటే ఇతరులకు అంతుబట్టదు. మరి తెలుగువాడు తెలుగులో (తెలుగు అనుకొని) మాట్లాడుతుంటే అన్ని భాషలవాళ్లకు ఎంతో కొంత అర్థమవుతుంది. అయినా మనకో ఔ దార్యం ఉంది. సంస్కారం ఉంది. ఆస్కార్ ఇవ్వాలన్నంత గొప్పదది! పదివేల మంది తెలుగువాళ్లు సభలో ఉండి ఒక్క అతిథి ఇతర భాషీయుడు వున్నా మనం అతణ్ణి సంతృప్తిపరచడానికి ఆంగ్లంలో మాట్లాడతాం! పోనీ ఆ అతిథి దేవుడి మాతృభాష ఆంగ్లమా అంటే అదీ కాదు!

మన భాషను 'ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్' అని ఇంగ్లీషు

వాడే అన్నాడు. తెలుగులో ఉన్న గొప్పతనం ఏమిటయ్యా అంటే అజంత భాష అంటాం. మనం అలా ఉండనిచ్చామా? ఉండనిస్తే మనం తెలుగువాళ్లమెలా అవుతాం? మన పేర్లన్నీ చకచకా హలంతాలుగా మార్చేస్తున్నాం. ఉదా: సురేష్, రమేష్, (షే... అలా అనకూడదు. అది వేరే సంగతి) ప్రదీప్. తెలుగు అంటే తమాషా కాదు. 56 అక్షరాలు. ఇంగ్లీషు అక్షరాలకు రెట్టింపు! మన అక్షరాల్ని మనమే తీసేసుకున్నా మిగిలినవి కూడా ఇంగ్లీషు కన్నా ఎక్కువే! తెలుగువాడికి ఇతరులెవరూ సర్టిఫికేట్ ఇవ్వాలన్న అవసరం లేదు. మనకు ఆ మాత్రం శక్తి లేకనా? మనం అక్షరాలకు తల కట్టులు పెట్టుకున్నాం కదా! తలకట్టు అంటే రైటు. మనమే రాస్తాం... మనమే రైటు అనుకుంటాం. ఇంకేం కావాలి? ఇంకెవరు పొగడాలి?

తెలుగువాడు 'పంచె'బాణుడు! పంచె కట్టుటలో ప్రపంచాన మొనగాడు! అని జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి వర్ణించాడు. చిత్రంగా కొన్ని దశాబ్దాల నుంచి తెలుగువాడి పంచె జారిపోతోంది. ఇంగ్లీషు ప్యాంటు ఎగబాకుతోంది! పంచె కట్టడం అంత తేలిక కాదు! ఎరగనోణ్ణి పంచె కట్టుకోమంటే చాలు ఎలక్ట్రిక్ స్తంభం ఎక్కినంత పనవుతుంది. అయిదు నిమిషాల్లో పరారయిపోతాడు.

ఎవరినో అనడమెందుకు? నన్ను అడిగినప్పుడూ ఇబ్బంది పడ్డాను. చిత్రమేమిటంటే పంచె కట్టుకోకుండా తెలుగునాడులో తెలుగు పెద్దలకు నడుస్తుందిగానీ అమెరికాలో తెలుగు పెద్దలకు కుదరదు. వాళ్లు పండుగలకు పబ్బాలకు పంచెలు కడతారు. ఇదే నాకు నచ్చదు. నాకు పంచె కట్టుకోవడం చేతకాకనే ఈ సమస్య. అమెరికాలోని ఓ సంస్థ వాళ్లు నన్ను అమెరికాకు ఆహ్వానించారు. ఎగిరి గంతులు వేయకపోయినా ఒప్పుకున్నాను. వీసా వచ్చింది. వెళ్లే ముందు ఆ సంస్థ నిర్వాహకులు ఫోన్ చేసి, 'వేదిక మీద మేమందరం పంచెలు కట్టుకుని కూర్చుంటాం. మీరూ అలాగే కూర్చోవాలి,' అన్నారు. నా గుండెల్లో 'పంచె'బడింది. పంచె పడింది! అమెరికా ప్రయాణం మానుకోవడం అంత సులభమా? ఏం చేయాలా అని ఆలోచించాను. హైదరాబాద్ లో కోఠి ప్రాంతంలో వస్త్ర షాపుల్లో సర్వే చేశాను. ఖాదీబండార్ లో ప్యాంటులాగా కనిపించే పంచె దొరికింది. ఆ పంచె, దానికో లాల్చీ కలిపి కొన్నాను. వేసేవాడికి ప్యాంటులాగా, చూసేవాడికి పంచెలాగా కనిపిస్తుంది. పంచె 'భవిష్యత్తు' గురించి ఆలోచన వచ్చింది. ఆ సభలో నేను నాకేమీ కాదుకానీ నా పంచెకు ఏమన్నా అవుతుందన్నదే నా భయం. నేను అసలే వామనుణ్ణి. పంచెకు ఏమయినా అయి వేమనుణ్ణి అయితే మీరే ఆదుకోవాలి,' అన్నాను. సభలో 'ముక్కోటి దేవతలు' ఒక్కటైన పనిమీద ఉండటం వల్ల నాకు గండం తప్పింది. 'పంచె'తంత్రం ఫలించింది. నా మానాన నేను అమెరికా నుంచి తిరిగొచ్చాను. అన్నట్టు ఒక హాస్యావధానంలో,



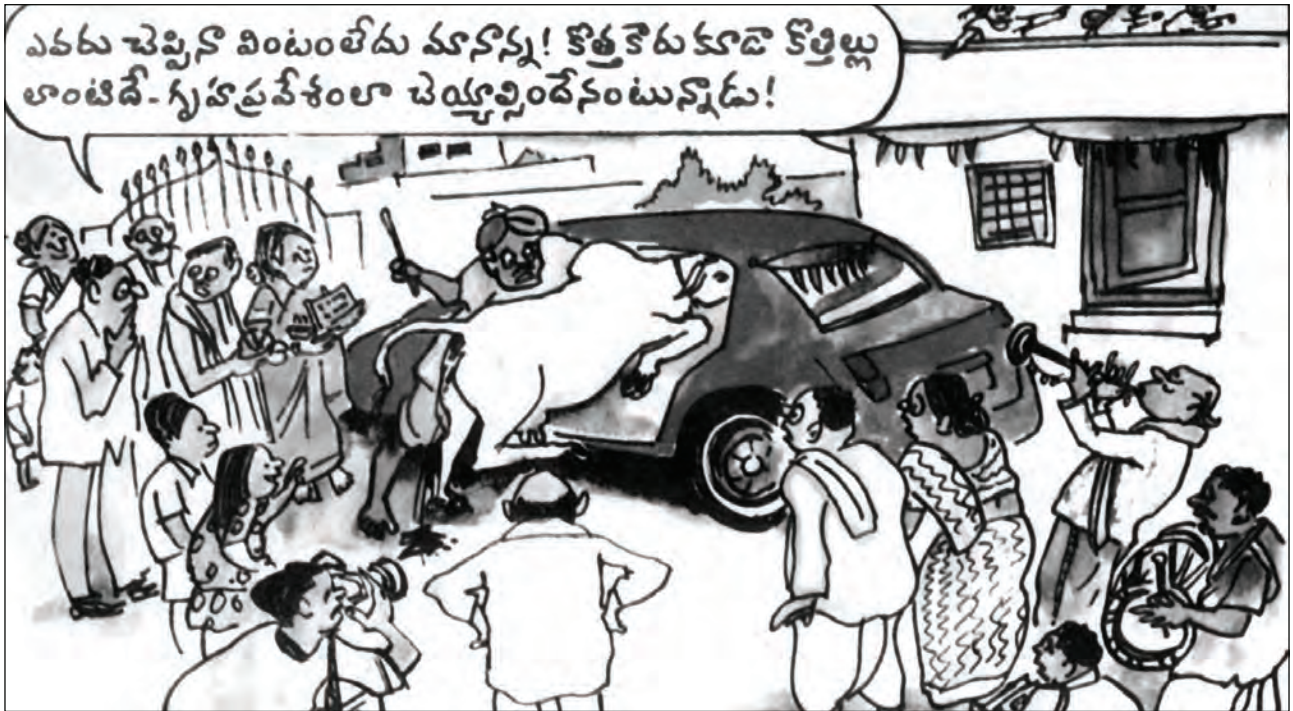


‘మిమ్మల్ని తానావారు పిలిస్తే అమెరికా వెళతారా?’ అని ప్రముఖ సాంస్కృతిక సంస్థ నిర్వాహకులు వంశీ రామరాజు అడిగారు. ‘పిలిచేది తానా? వెళ్లేది... నేనా?’ అన్నాను. సర్వము ‘తానా’ అయినా వాడెప్పుడు నన్ను ఎందుకు పిలుస్తాడు అనుకున్నాను. తీరా ‘కలయో, వంశీ మాయయో’ అన్నట్టు 2001లో తానా నుంచి నాకు పిలుపు వచ్చింది! అయితే అమెరికా తెలుగువాళ్ల అదృష్ట వశాత్తు నాకు వీసా రాలేదు. అప్పుడు వెళ్లలేదు. గ్రహాలు ఎప్పుడూ ఒకేరకంగా ఉండవు కదా! అవి వక్రించి నాకు వీసా వచ్చింది. ఇప్పటికి మూడుసార్లు అమెరికా వెళ్లి వచ్చాను. మా కుటుంబం లో మా ఇద్దరు అమ్మాయిలు, అల్లుళ్లు అక్కడే ఉన్నారు. నా మనవరాళ్లు నలుగురూ అమెరికాలో పుట్టారు. ‘మన పిల్లలు అమెరికా సైన్యం,’ అన్నాన్నేను ఒక కవితలో! చిత్రమేమిటంటే, అమెరికా వాళ్లకున్న గ్లామర్ యావత్ భూ ప్రపంచంలో ఎవ్వరికీ లేదు!

తెలుగును ఎలా బతికించాలా అని అమెరికా తెలుగు వాళ్లు నానా తంటాలు పడుతున్నారు. బాగా బతకడానికి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నుంచి ఎంతోమంది అమెరికాకు వెళుతుంటే, తెలుగును బాగా బతికించడానికి అమెరికా తెలుగువాళ్లు ఆంధ్రప్రదేశ్ కు వస్తున్నారు. కొన్నేళ్ల కిందట ‘అమెరికా వెళదామా! తెలుగు నేర్చు కుందామా!’ అని ఒక కవిత రాశాను. మా పెద్దమ్మాయి లక్ష్మీ సంధ్యకు అమెరికాలో ఎం.ఎస్. సీటు వచ్చినప్పుడు, ‘నీకు తెలుగుభాష బాగా వస్తుందని, మన సంస్కృతి నేర్చుకుంటావని అమెరికా పంపిస్తున్నాను,’ అని అన్నాను. మా అమ్మాయికి చెడ్డ

కోపం వచ్చింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఉన్నప్పుడు ఒకసారి, ‘బుధవారం అంటే వెన్స్ డేనా డాడీ,’ అని అడిగింది. అమెరికాకు వెళ్లిన కొద్ది రోజుల్లోనే అట్లతద్ద గురించి మాట్లాడింది. అడిగిన వాళ్లందరికీ అమెరికా వీసాలు ఇస్తే ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఎంతమంది మిగులుతారన్నది లెక్కల్లో ఫెయిలయినవాళ్లు కూడా తేలిగ్గా లెక్కపెట్టవచ్చు!

తెనుగు అంటే దక్షిణదేశ భాష. తెన్ అంటే దక్షిణం. (టెంకాయ, తెన్కాయ) తెలుగు దారితెన్నూ చూసుకోవాలి. తెలుగు అంటే తేల్ నదీ పరీవాహక ప్రాంతాల్లో మాట్లాడే భాష అని ఇంకో అభిప్రాయం. ఇక త్రిలింగభాష అంటే తెలియని దెవరికి? పేరు ఎలా వచ్చినా తీరు ఎలా ఉన్నదన్నదే సమస్య! ఈ సందర్భంగా ఒక విషయం చెప్పాలి. దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాల కిందట మొట్టమొదటి ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలు జరిగాయి. ఒక సదస్సుకు ముఖ్య అతిథి అప్పటి కేంద్రమంత్రి పి.వి. నరసింహా రావు. ఆ సదస్సులో విదేశీయుడైన గ్విన్ మాట్లాడారు. ఆయన తెలుగులో విద్వాంసుడు. అయినా ఆంగ్లంలో మాట్లాడారు. తెలుగులో మాట్లాడాలని ఆయన్ను సభ్యులు కోరారు. ‘నేను తెలుగులో మాట్లాడితే తెలుగును చంపేస్తానేమో,’ అన్నారు గ్విన్. వెంటనే పి.వి. నరసింహారావు, ‘మీకు ఆ అవకాశం లేదులెండి... మేము ఎప్పుడో చంపేశాం,’ అన్నారు. అందరూ నవ్వారు... ఏడవలేక! తెలుగుభాష పరిస్థితి అందరికీ తెలుసు గనక! తెలుగువాడి తిట్లలాంటివి ఈ భూమండలంలో ఎక్కడన్నా వినిపిస్తాయా! అన్నదీ అనుమానమే! మచ్చుకు నీయమ్మ కడుపు



కాల, నీ దుంపతెగ. దుంపతెగ అంటే వంశం మొత్తం నాశనం కావడం.

తెలుగువాడి తీరు చిత్రాతిచిత్రంగా ఉంటుంది. తెలుగు వాడు తెలుగు ప్రాంతంలో తప్ప ఎక్కడివారితోనైనా కలిసిపో గలడు. 'ఆకులో ఆకునై' అన్నట్టు అవసరమైతే ఏ అడవిలో నయినా సెటిల్ అయిపోయి షటిల్ ఆడుకోగలడు. 'తిక్కరేగిం దంటే డొక్క చీల్చేవాడు,' అని సి. నారాయణరెడ్డి అన్నారు. ఇక్కడో వివరణ. తెలుగువాడు ఎవరి జోలికీ పోడు. ఎవరితోనూ గొడవ పెట్టుకోడు. అంతమాత్రాన ఊరుకుంటాడా అంటే అదేం లేదు. సాటి తెలుగువాళ్లతో మాత్రం ఎప్పుడూ గిల్లికజ్జలు పెట్టు కుంటాడు. తెలుగువాడికి తెలుగువాడే శత్రువు అనిపిస్తాడు. ఇది తెలుగువాడి ఇంటిపోరు. ఇలాంటి సందర్భంలో మన వేమన వచ్చి ఇంటిలోని పోరు ఇంతింతకాదయా అంటాడు. మనమూ వింటాం. మనమూ అంటాం. అంతా టామ్ టామ్!

తెలుగువాడిలాంటి నిరామయ, నిస్పార్థ జీవి ఎక్కడా ఉండడు. 'తనది' అని దేన్నీ అనుకోడు. ఉదాహరణకు ఇది నా భాష, కాపాడుకోవాలని అనుకోడు. ఏ భాష అయితేనేం అను కుంటాడు. ఉర్దూ గజల్నూ పాడతాడు. హిందీ సినిమాలూ చూస్తాడు. కానీ తెలుగు చదవమంటే మాత్రం అదోలా మొహం పెడతాడు. (ఆముదం తాగినట్టు అంటే బాగుండదు.) ఎవర యినా ఏమయినా అనుకుంటారేమో అనుకుంటాడు! పంచభక్త్య పరమాన్నాలు తన కంచాన వడ్డింప గోంగూర కోసమై గుటకలేసే వాడు,' అని తెలుగువాడి గురించి సినారె అన్నారు. మనవాడు తమిళనాడుకు వెళ్తే సాంబారును ప్రేమించుమన్నా అంటాడు. ఉత్తర భారతానికి వెళ్తే చపాతీ, కుర్మాల జుగల్ బందీని చూసి లొట్టలు వేస్తాడు. తిండి సంగతి సరే! దుస్తుల్లోకి వద్దాం. చాలా మంది తెలుగు అమ్మాయిల్ని చూస్తే, వీళ్లు పంజాబీలు అంటే నమ్మవచ్చు! తెలుగు పరికిణీలు, ఓణీలు మ్యూజియంలో వస్తువులు అవుతాయన్నది ఎంతోమంది అనుమానం! కొన్నాళ్లకు చీర కట్టుకోమంటే చీరేస్తారో ఏమో! వెంకయ్య, సుబ్బయ్య, వెంకటలక్ష్మి, సుబ్బలక్ష్మి లాంటి తెలుగు పేర్లు పెట్టుకున్న వాళ్లు కనపడ్డా పంచెలు, చీరెలు కట్టుకున్న వాళ్లు కనపడ్డా పాదాభి వందనం చేయాలనిపిస్తుంది.

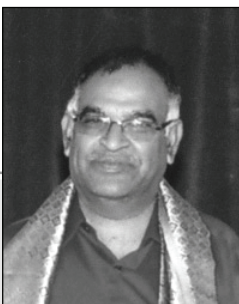
తెలుగువాడు ఎప్పుడూ ఏదీ ఒక పట్టాన నమ్మడు. 'అను మాన్ చాలీసా' చదువుతుంటాడు. అంతెందుకు హనుమంతుడు కచ్చితంగా తెలుగువాడే! హనుమంతుడికి తన శక్తి తనకు తెలీదు. తెలుగువాడికి తన శక్తి తనకు తెలీదు!

తెలుగువాడు 'ఎక్కడా' దొరకడు! ఎప్పుడయినా తప్పించు కుంటాడు. గొప్ప లీగల్ బ్రెయిన్. అతగాడి బ్రెయిన్ లో ఆరుద్ర అన్నట్టు ఆలోచనల బ్రెయిన్ తిరుగుతూ ఉంటుంది. మనవాడికి ఓ ఆట'కారం' ఉంది. అదే గొప్ప వెటకారం! వాడు తింటు న్నాడు'అట!' ఆమె తిరుగుతున్నది'అట!' అంటాడు. పుకార్లు పుట్టిస్తాడు. మనకు హ్యూమర్ తక్కువ. రూమర్ ఎక్కువ. నిజా నిజాల గురించి తనకు బాధ్యత ఏమీ లేదని మనవాడు చేతులు దులుపుకుంటాడు. సునాయాసంగా వేరేవాళ్ల మీదికి తోసేస్తాడు. తెలుగువాడి సంభాషణా విన్యాసం చిత్రంగా వుంటుంది! 'వాడు అన్నాడు సరే నీకు బుద్ధి ఉండొద్దా! నీవు గడ్డి తింటున్నావా!' అని తెలుగువాడు సాటివాడితో అంటాడు. విన్నవాడు చిరు నవ్వులు చిందిస్తుంటాడు... కోపం తెచ్చుకోకుండా ఇదేమిటా గమ్మత్తు అనిపిస్తుంది. తిట్టేది ఎదుటివాణ్ణి కాదు... ఎవరినో! తెలుగు తమాషాలు అన్నీ ఇన్నీ కావు.

వెనుకటికి కొత్త విశ్వవిద్యాలయాలు ఎక్కడ ఏర్పాటు చేయాలన్నది సిఫార్సు చేయడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక కమిటీని వేసింది. ఆ కమిటీ చర్చలచర్చలు జరిపి వివిధ ప్రాంతాల్లో విశ్వవిద్యాలయాలు స్థాపించాలని సిఫార్సు చేసింది. అందులో విశాఖపట్టణంలో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయాన్ని ఏర్పాటుచేయడం ఒకటి. అందరూ సంతోషించారు. ఆ కమిటీలో తెలుగువాడు ఒక్కడు కూడా లేడు. 'అయితే' ఈ కమిటీలో ఒక్కడు తెలుగు వాడు ఉన్నా మనకు ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ దక్కేది కాదని హాస్య బ్రహ్మ భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు చమత్కరించారట.

ఇలాంటి విషయాల్లో చమత్కారాలతో పాటు పచ్చి నిజాలు కూడా ఉంటాయి. అయితేనేం తెలుగువాడు తనవాడు తనను అణచి వేస్తున్నా పైకొస్తున్నాడు. ప్రస్థానం సాగుతోంది. తెలుగు వాడా! మజాకా!

k



హాస్యబ్రహ్మ శంకరనారాయణ రచయిత. ఈనాడు, ఆంధ్రప్రభ పత్రికలలో పనిచేశారు. ప్రస్తుతం ఈనాడు వెలువరిస్తున్న తెలుగు వెలుగు పత్రికలో పనిచేస్తున్నారు. హాస్య రచనలకు పెట్టింది పేరు. హాస్యావధానాలకు ప్రసిద్ధి. వివిధ పత్రికలలో హాస్యస్ఫోరక కాలమ్స్ రాశారు, రాస్తున్నారు. నివాసం హైదరాబాద్.





## కులమే ప్రాతిపదికగా... డా॥ సురేశ్ సక్సెనారాయణ్

*The confrontation in India between the age-old caste system and the parliamentary form of government based on universal franchise vividly illustrates the manner in which old and historical societies get involved in, and provide content to, the modernizing process."*

-Rajni Kothari  
*Caste in Indian Politics. Orient Longman Ltd., 1970*

పుట్టుకతోనే ఏ కులంలో పుట్టారో నిర్ణయించి, సంఘములో స్థానమేమిటో తెలిపి, 'మనుషులంతా సమానం కాదు' అని కుల వ్యవస్థ చెప్పతోంది. ఇది ప్రజాస్వామ్యానికి వ్యతిరేకం. భారతదేశం లో లౌకిక ప్రజాస్వామ్యం బ్రతికి బట్టకట్టాలి అంటే కులాలు పోవాలి. కులాలు పోవాలి అంటే ప్రజల మనసులలో మార్పు రావాలా, లేక ఆర్థిక, రాజకీయరంగాలలో మార్పు రావాలా అన్నది ప్రశ్న. స్కెడ్యూల్డ్ కులాలకు, గిరిజనులకు, వెనుకబడిన జాతులకు విద్యాసంస్థలలో, ఉద్యోగాల ఎంపికలో, రిజర్వేషను ఏర్పాటుచేసారు. ఈ రిజర్వేషను విధానము వల్లన కులవ్యవస్థ బలపడుతుంది కాని, కులాలు పోవు. రిజర్వేషను విధానమే లేకపోతే ఏళ్ళ తరబడి అణగద్రొక్కబడినవారికి సామాజిక న్యాయం ఎలా లభిస్తుంది?

### కులం-పుట్టుక

బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర కులాలు వేదకాలం నుండి (క్రీస్తుకు పూర్వం 2500 సంవత్సరాలు) భారతావనిలో ఉన్నాయని పురుషసూక్తంలో ఉంది. కులాల ప్రసక్తి భారతదేశములో హిందువులలోనే ఉంది. మరే దేశములలో కులాలు ఉన్నట్లు రుజువులేదు. సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయాలలో కులాలను బట్టి, ఆయా వ్యక్తుల హోదా నిర్ణయింపబడుతుంది. కులవిభజన వల్లన దేశానికి లాభమా? నష్టమా?

### కులం-సాంఘికం

మా చిన్నతనంలో, అంటే 60 సంవత్సరాల క్రితం, రైలుబండి ఎక్కినపుడు, పక్కన కూర్చున్న ఆసామీ 'మీరు ఏ కులస్తులు?' అని అడిగేవాడు. ఈరోజుల్లో 'ఎక్కడకు వెళుతున్నారు?' అని అడుగుతున్నారు. కాలమహిమ అంటే ఇదే కాబోలు!

బ్రాహ్మణులు జనాభాలో తక్కువమంది ఉన్నా, పూర్వం వారికే ఉద్యోగాలు లభించేవి. బ్రిటిషువారి రోజుల్లో రాయటం, చదవటం బ్రాహ్మణులకు వచ్చును కాబట్టి, వారికి ఉద్యోగాలు ఇచ్చారు. శూద్రులకు చదువులేదు కాబట్టి వారికి ప్రభుత్వోద్యోగాలు రాలేదు. బ్రిటిషువారు, వారి పిల్లల కోసం పాఠశాలలు నెలకొల్పి, హరిజనుల పిల్లలకు, శూద్రుల పిల్లలకు, వారి పిల్లలతో పాటు విద్యాబోధన చేసేవారు. ఆ విధముగానే కూర్మా వెంకటరెడ్డినాయుడు (తెలగ



నాయుడు) చదువుకుని, బ్రిటిషువారి పరిపాలనలో మద్రాసు రాష్ట్రానికి గవర్నరుగా, ముఖ్యమంత్రిగా పనిచేసాడు. భారతదేశానికి స్వతంత్రము వచ్చిన తరువాత, రాజ్యాంగములో (1951 సంవత్సరములో), స్కెడ్యూల్లు కులాల వారికి, ఆదివాసులకు రిజర్వేషను కల్పించారు. తరతరాల నుండి ఆదివాసులకు, హరిజనులకు తగిన విద్యావకాశాలులేవని, వారి ప్రగతిని ప్రోత్సహించాలని విశ్వవిద్యాలయాలలో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో 'రిజర్వేషన్' కల్పించారు. స్కెడ్యూల్లు కులాలవారు, ఆదివాసులు కాక ఇతర జాతులవారు కూడా విద్యలో, ఆర్థికముగా వెనుకబడి ఉన్నారని గ్రహించి సాంఘికముగా, విద్యారంగములో వెనుకబడినవారు ఎవరో తెలుసుకోవాలని, మండల్ కమిషనును జనతా పార్టీ ప్రభుత్వము 1979 సంవత్సరంలో ఏర్పాటుచేసింది. దీని వలన దేశములో అల్లర్లు చెలరేగాయి. పది సంవత్సరాలకు ఒక్కసారి చేసే జనాభా లెక్కలలో, కులం ఉండాలని కొందరు, ఉండకూడదని మరికొందరు వాదులాడుట వాస్తవం. ఇటీవల (2011) జనాభా సేకరణలో కులాల గురించి సమాచారం సేకరించాలని కొందరు కోరారు.

పూర్వం కులవిభజన ఉన్నా, పల్లెల్లో ప్రజలు సామరస్యముగా బ్రతికేవారు. నేడు కులాలు ప్రజల్ని విడదీస్తున్నాయి. ఈరోజులలో (2013 ఎ.డి.) కూడా, స్కెడ్యూల్లు కులాలవారి పిల్లలు, బడిలో వర్ణవివక్షకు గురి అవుతున్నారు. స్కెడ్యూల్లు కులాలవారు నివసించే గుడిసెలకు నిప్పు అంటిస్తున్నారు. స్కెడ్యూల్లు కులాలవారి స్త్రీలు లైంగికహింసకు బలవుతున్నారు. కులవిభజనే ఇటువంటి హింసలకు కారణం అని గ్రహించాలి.

### కులం-ఆర్థికం

పాశ్చాత్యులు ఆనాడు భారతదేశములో ఉన్న సంపదను చూసి, వర్తకము చేసి, లాభాలు గడించాలని వచ్చారు. ఆనాటి సంపదకు కారణం కులాలు ఉండుట వల్లనే అని నిపుణులు తెలియచేశారు. ఒక కులం వారు ఒకే పని చేయటం వల్లన వారు నిపుణులు (specialists) కాగలిగారు. ఆ నిపుణతయే ప్రాచీన భారతదేశ ఆర్థిక పునాదికి ఆధారము. స్వర్ణకారుల పనితనమే ఇందుకు నిదర్శనం. గ్రామాలలో ప్రబలిన ప్రజాస్వామ్యము పోయి, రాజకరిము రాగానే ఒకేఒక వ్యక్తి చేతిలోనికి అధికారము కేంద్రీకృతమైంది. గ్రామాలలో లభించిన ఆదాయమును సైన్యాన్ని పోషించుటకు, పొరుగుదేశాలపై యుద్ధము చేయుటకు, రాజులు వాడేవారు. కులాల ప్రాతిపదికగా రాజులు, వారి అమాత్యులు, ధర్మం పేరుతో, రాజ్యపాలన చేసేవారు. బ్రిటిషువారు ప్రభువులైన తరువాత 'విభజించు, పాలించు' సూత్రముతో ఆయా కులాల వారిని, కులాల పేరుతో విభజించి, రాజ్యపాలన సాగించారు. 1875 సంవత్సరములో జరిగిన తిరుగుబాటు మళ్ళీ రాకుండా బ్రిటిషువారు, అప్పటివరకు ఉన్న సైన్యాలను రద్దుచేసి, కులాల,

మతాల ప్రాతిపదికగా సైన్యాలను ఏర్పాటుచేశారు. సిఖ్ రెజిమెంట్, మరాఠా రెజిమెంట్ మొదలగు సైన్యాలు బ్రిటిషువారి రోజుల్లో ఏర్పాటుచేశారు. భారతదేశానికి స్వతంత్రం వచ్చినా, అదే పద్ధతిలో ఈనాటికి సైన్యములో చేరాలి అంటే కులంతో ముడిపడిన పద్ధతులే అమలులో ఉన్నాయి. సైన్యములో చేరాలి అంటే కులం, లేదా ప్రాంతము పరిగణలోనికి తీసుకోవాలో, లేదో, సుప్రీమ్ కోర్టువారు తీర్పుచెప్పతారు (ది హిందూ, డిసెంబర్ 11, 2012). స్వతంత్రము వచ్చిన తరువాత దళితులకు, ఆదివాసులకు, ఇదివరకు జరిగిన అన్యాయాన్ని సరిదిద్దుటకుగాను, చదువుల్లో, ఉద్యోగాలలో 'రిజర్వేషను' కల్పించారు. ఉన్నత కులాలవారికే సంపదను చేకూర్చే సాధనాలు భూమి, పరిశ్రమలు. పల్లెల్లో కులాలు నాటుకుని పోవటం వల్ల, తగిన డబ్బు ఉన్నా, దళితుడు, ఉన్నత కులస్తులు ఉండేచోట ఇల్లు కొనుక్కోలేక పోయేవాడు.

ఉత్పత్తి సాధనాలు ఉన్నతకులాల వారి చేతుల్లో ఉండుట వల్ల నిమ్ముకులాలవారు సంపదను పెంచుకోలేకపోయారు. ఈ పరిస్థితిని సరిదిద్దుటకు 'నేషనల్ స్కెడ్యూల్లు కేప్టన్ సైనాస్సు అండ్ డెవేలోప్మెంట్ కార్పొరేషన్' ను ప్రభుత్వము ఏర్పాటు చేసింది. చదువు, సామర్థ్యము, కార్యనిర్వహణ సంపదను పెంచుకొనుటకు అన్ని కులాలవారికి అవసరము. చదువు, సామర్థ్యము ఉన్నవారు పట్టణాలకు పోయి, పల్లెల్లో ఉన్న కులవిభేదాన్ని వదలి, ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు.

### కులం - రాజకీయం

ఇటీవల మా ఇంటికి (అమెరికాలో) వచ్చిన పెద్దమనిషిని అడిగి 'ఫలానా ఆయనకు మీ నియోజకవర్గములో ఎమ్మెల్యేగా నిలబడుటకు సీటు ఎలా ఇచ్చారు?' అని. ఆయన సమాధానం: 'మెజారిటీ కులానికి ప్రతినిధిగా ఆయనకు సీటు ఇచ్చారు.' అధిక సంఖ్యాకులు ఎవరైతే వారికి కులాన్ని బట్టి ఓటు వేస్తారు. ఇప్పటి రాజకీయ పార్టీలవారు కులాన్ని పరిగణించి, ఎమ్మెల్యే సీటును లేక ఎం.పి. సీటును ఇస్తున్నారు. స్కెడ్యూల్లు కులాలవారికి, గిరిజనులకు ప్రజాప్రతినిధులుగా పోటీ చేయుటకు వీలుగా రిజర్వేషను కల్పించారు. ఈ విధముగా వెనుకబడినవారికి రాజకీయాలలో పాల్గొనుటకు వీలయింది. భారతదేశ అధ్యక్షుడిగా, లోక్సభ స్పీకరుగా, రాష్ట్రాలకు ముఖ్యమంత్రిగా స్కెడ్యూల్లు కులాల వారు ఎన్నికయ్యారు.

### కులం- లాభనష్టాలు

కులాలు సమాజములో వేళ్ళూని బలపడటం వల్లన సమత సాధ్యము కాదు. ఆర్థిక అసమానత, విద్యలో, ఉద్యోగాలలో వెనుకబడుట, రాజకీయరంగములో అధికారము లేకపోవుట వల్ల వెనుకబడిన కులాలవారు సంఘంలో సమానత్వాన్ని సాధించలేరు. దేశములో సగానికి సగంమంది వెనుకబడిన కులాలవారు

కావటం వల్ల దేశప్రగతి మందముగా సాగుతోంది. దీన్ని అధిగమించాలి అంటే, సంఘ సంస్కరణలు, ప్రభుత్వ విధానాలు అవసరం. గతములో నష్టపోయిన కులాలవారికి చదువులలో, ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషను (Affirmative action) కల్పిస్తే, ఆర్థిక అసమానత్వం పోతుంది అన్న నమ్మకముతో ప్రభుత్వము పనిచేస్తోంది. చట్టాలు చేయటం వల్లన ఆర్థిక అసమానత్వం పోలేదు. అగ్రవర్ణాలవారి మనసులలో మార్పు వచ్చినపుడే ఆర్థిక అసమానత్వం పోతుంది. భారత రాజ్యంగములో పొందు పరచిన రిజర్వేషన్లను ఈనాటి ప్రజలు ఎంతమంది ఆమోదిస్తున్నారు? దేశములో సగంమంది ప్రజలు వెనుకబడి ఉంటే ప్రగతి సాధ్యమా? షెడ్యూల్ కులాల నాయకులకు అధికారం సంప్రాప్తం అయినపుడు షెడ్యూల్ కులాల వారికి ఏమి ఉపకారం చేయగలిగారు? భారతదేశమునకు స్వతంత్రం లభించి 66 సంవత్సరాలు గడిచినా వెనుకబడిన జాతులు అన్నివిధాలా వెనుకబడి ఉన్నాయి.

**కులమే లేకపోతే?**

భారతదేశములోనే కులాలు ఉన్నట్లు, మరే దేశములో కులాలు లేవు అని మనకు తెలుసు. అయినా ఇతర దేశాలలో బీదవారు ఉన్నారు, నిరక్షరాస్యులు ఉన్నారు. అక్షరగ్యానము, ఉద్యోగ లభ్యము ఉన్నపుడే ఆర్థిక అసమానత్వము పోతుంది. పల్లెలో వివక్షకు గురిఅయిన షెడ్యూల్ కులాలవారు పట్టణాలకు వలసపోతే, వర్ణవివక్షతకు గురికాలేదు. గత ప్రభుత్వ విధానాలు పల్లెప్రజలు పట్టణాలకు పోకుండా అడ్డుపడ్డాయి. షెడ్యూల్ కులాలవారు ఆర్థిక సమానతను సాధించలేకపోవటానికి ఈ విధానాలు తోడ్పడినాయి.

**అగ్రరాజ్యముగా భారతదేశం**

చదువు, డబ్బు ఉన్నవాళ్ళే ముందుకి సాగుతున్నారు. వాళ్ళే కులాన్ని పక్కన పెట్టి పెళ్లి చేసుకోగలుగుతున్నారు. 'వియ్యమైనా, కయ్యమైనా సమానమైన వారితోనే సాధ్యము.' చదువుకున్నవారిలో ఈ సామెత నిజమని రుజువువుతోంది. కులరహిత సమాజమే దేశప్రగతికి అవసరం అని ఈ వ్యాసకర్త అభిప్రాయం. కులాలు

పోవాలి అంటే ఆర్థిక అసమానత్వం పోవాలి, చదువులో ప్రగతి సాధించాలి. జాతి,కులం, మతం, లింగభేదము పరిగణన చేసి, సమత సాధించినపుడే దేశం ముందుకి సాగుతుంది. కుల రహిత సమాజమే ఆదర్శసమాజంగా, అందరికి ఉద్యోగం లభించే రాజ్యంగా, ప్రజలే ప్రభువులుగా ఉండే దేశములో, కఠిన నిర్ణయాలను చేయగల నాయకులుగా ఉన్నపుడే భారదేశము అగ్రరాజ్యముగా పరిగణించబడుతుంది. ఆరోజు తొందరలోనే వస్తుందని నా నమ్మకం.

'భారత దేశంలో కులం-ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాలు' అన్న పుస్తకాన్ని ఘన్ శ్యాం షా గారు, సౌత్ ఆసియన్ స్టడీస్ లో భాగంగా ప్రచురించారు. కులం గురించి మరింత తెలుసుకోవాలని కోరే వారికి ఈ పుస్తకం ఉపయోగపడుతుంది.

**References**

1. Purusha Sukta. Translated and Explained by B.V.Kamesvara Aiyar, M.A., G.A. Natesan & Co., Madras, 1898. Sukta XII. Pages 55 - 59.
2. [http://en.wikipedia.org/wiki/Purusha\\_sukta](http://en.wikipedia.org/wiki/Purusha_sukta)
3. [http://en.wikipedia.org/wiki/Kurma\\_Venkata\\_Reddy\\_Naidu](http://en.wikipedia.org/wiki/Kurma_Venkata_Reddy_Naidu)
4. <http://www.thehindu.com/news/states/karnataka/study-reveals-discrimination-in-karnataka-schools/article4019883.ece>
5. Caste, Society and Politics in India. Susan Bayly. Cambridge University Press. 1999.
6. Asian Strategic And Military Perspective By Ravi Shekhar Narain Singh Singh. Lancer Publishers, 2005.
7. <http://www.thehindu.com/news/national/how-can-caste-region-based-recruitment-continue-in-army-regiments/article4185517.ece>
8. Caste and Democratic Politics In India By Ghanshyam Shah. Anthem Press, 2004.
9. Why Political Reservations? Esther Duflo. <http://www.povertyactionlab.org/sites/default/files/publications/Duflo%20Why%20Political%20Reservations.pdf>
10. The Grammar of Caste: Economic Discrimination in Contemporary India by Ashwini Deshpande. Oxford University Press, 2011.

k



గవరసాన సత్యనారాయణ సంఘసేవా తత్పరులు. ఇండియాలో మెడిసిన్ లో ఎమ్మెస్ డిగ్రీ అయిపోయాక అమెరికా వచ్చి డాక్టరుగా స్థిరపడ్డారు. తను పుట్టి పెరిగిన గొల్లప్రోలులో శుశ్రుత క్లినిక్ నడిపారు. ప్రస్తుతం సియోసెట్, న్యూయార్క్ లో నివాసం.





## సాహిత్యశబ్ద విచారం

గాయత్రీ భోగస్లీ

సాహిత్యమంటే ఏమిటి? శబ్దార్థాలతో కూడినది సాహిత్యమని ఒక వివరణ ఉంది కదా! మరొకవిధంగా హితాన్ని చేకూర్చేది సాహిత్యం అని చెబుతారు. హితం పథ్యం. పథ్యమంటే తీసుకొనే వేళలో అయిష్టంగా ఉన్నా ఉత్తరకాలంలో మేలును కూర్చేది. మరి సాహిత్యం ద్వారా మనకు చేకూరగలిగే మేలు ఏమిటి?

సాహిత్యానికి ఒక వివరణ శబ్దార్థాలతో కూడినదని కదా? అంటే వాక్కు, ఆ వాక్కు ద్వారా అభివ్యక్తమయే భావం. వీటి ద్వారా హితాన్ని కూర్చేది సాహిత్యం అని చెప్పకోవచ్చు.

వాక్కు ద్వారా మనకు చేకూరే మేలు ఏమిటి? వాక్కు మనలో నాభి దగ్గర మొదలై వెన్ను పొడవునా కంఠం వరకు, అక్కడి నుండి ముఖం వరకు ఎన్నో నాడులను కదిలిస్తూ సాగే ఒక ప్రవాహం. ఒక్కొక్క శబ్దం ఉచ్చాసన నిశ్వాసాలకు పుష్టినిస్తూ ఊపిరితిత్తులను బలపరుస్తుందని, శ్లేష్మాదులను హరించి ఆరోగ్యాన్ని చేకూర్చుతుందని ఆయుర్వేదం చెబుతుంది. అంటే ఇది ప్రాణాయామం వంటిది. ఇతర భాషల విషయమేమోగాని, సంస్కృతం ఇటువంటి శబ్దశక్తిని గమనించి, తదనుగుణంగా సంస్కరింపబడిన భాష కనుక ఆ శబ్దాలకు అపభ్రంశం కలుగ కుండా సవ్యంగా, స్పష్టంగా వాటిని వాడటం చాలా ముఖ్యం. ఇక ఇటువంటి శక్తిలేని భాషలోనయినా అస్పష్టతకు ఆస్కారం లేకుండా నియమబద్ధంగా భాషాప్రయోగం చేయక పోతే వ్యక్తి నుండి వ్యక్తికి, ఒక కాలం నుండి మరొక కాలానికి భావం మారిపోతూ దెబ్బతినే ప్రమాదముంది. కనుక అపభ్రంశాలు లేని స్పష్టమైన నియమితమైన వాక్కు, భాష మంచి సాహిత్యానికి ఉండవలసిన లక్షణాలలో ఒకటి.

సాహిత్యంలో ఉన్న మరొక అంశం భావం. భావంలో హితం ఏది? భావం బుద్ధికి, మనస్సుకు అందే విషయం. బుద్ధి వికాసానికి, మానసికారోగ్యానికి తద్వారా ఆత్మ వికాసానికి పరమానందానికి ఏది తోడ్పడుతుందో అది మనకు హితం. ధర్మం, సత్యం, విశ్వప్రేమ, సత్యం, వీటికి మనిషికి చేరువగా తీసుకువెళ్లే రచనలు మనకు హితాన్ని చేకూర్చుతాయి.

ఈ విధంగా దివ్యమైన విషయాలను సలక్షణమైన భాషలో చెప్పే ఆధ్యాత్మిక, శాస్త్రాది విభాగాలతో పాటు సాహిత్యంలో కవిత్వం కూడా ఒక భాగం కదా! మరి ఈ కవిత్వ లక్షణం మేమిటి? మిగిలిన సాహిత్యం నుండి కవిత్వాన్ని వేరు చేసేది సౌందర్యం అంటారు కదా! ఈ సౌందర్యం రెండు రకాలు. ద్వంద్వ స్వరూపమైన సౌందర్యం. ద్వంద్వతీతమైన సౌందర్యం.

మొదటిది పంచేంద్రియాలకు, ఇంద్రియాల స్థాయిలోని మనసుకు తోచేది. ఇది సౌందర్యం, జుగుప్సాకరం అనే ద్వంద్వంలోని ఒక భాగం. ద్వంద్వతీతమైన అనంత నిరాకార నిర్గుణసత్యంలో ఆకార గుణభేదాలు లేవు. సౌందర్యం సౌందర్యసాహిత్యమనే ద్వంద్వంలేదు. ఆ అనంత నిరాకార నిర్గుణ నిశ్చలస్థితిలో ఆకారం ఒక వక్రత.



కనుక ఆకారంలో మనం చూచే సౌందర్యానికి ఆ వక్రత మూలం. సాహిత్యంలో కూడా సాధారణాభివ్యక్తి నుండి కవిత్వాభివ్యక్తిని వేరు చేసేది ఈ వక్రతే. ఈ వక్రతలో బుద్ధిని గిలిగింతలు పెట్టే చమత్కారాన్ని, హృదయాన్ని కదిలించే అనుభూతిని సాధించవచ్చు.

ఇక ద్వంద్వతీతమైన సౌందర్యం రెండవది. ఇది సాధారణ పరిభాషలోని సౌందర్యం వంటిది కాదు. మనకు సాధారణంగా ఉండే సౌందర్యస్పృహ ప్రకృతి సహజమైన ప్రేరణ. జీవులుగా మనకు జీవం కొనసాగటానికి అనుకూలమైనవి, దోహదపడేవి, జీవంతో తోణికినలాడేవి ఆమోదయోగ్యంగా, ఆహ్లాదకరంగా, అందంగా అనిపించటమూ, దానికి వ్యతిరేకమైనవి తిరస్కారయోగ్యంగా అనిపించటమూ జరుగుతూ వుంటుంది. ఈ సహజ ప్రేరణలను దాటి సత్య స్వరూపాన్ని చూడగలిగిన దృష్టికి ఒక ద్వంద్వతీతమైన సౌందర్యం గోచరిస్తుంది. ఇది నిర్వికార స్థితిలోని నిశ్చలత్వపు అనుభూతి. పరమ సత్యంతో మమైకమైనప్పటి దివ్యానుభూతి. ఇది ఆహ్లాదాన్ని, సంతోషాన్ని మించిన ఆనందం.

అయితే శాంతమైన ఈ ఆనందంలోని సౌందర్యాన్ని నేరుగా గ్రహించే శక్తి అందరికీ ఉండదు. కనుక ఈ పథ్యానికి ద్వంద్వ స్వరూపమైన సౌందర్యమనే తేనెను రంగరించి స్వాదుత్వం ద్వారా ఈ పథ్యాన్ని అందిస్తే అది ఎక్కువమంది గ్రహించగలుగుతారు. అంటే వేదశాస్త్రాలలో ప్రభు, మిత్ర సమ్మి తాలుగా చెప్పిన సత్యాన్నే కాంతా సమ్మితంగా చెప్పటమన్న మాట. ఈ మార్గం రసమార్గం. రసోవైసః అని ఆర్యోక్తి కదా! రసం పరబ్రహ్మ స్వరూపం. అది సత్యస్వరూపం సత్యం ప్రేమ స్వరూపం. ఇది అనురాగం, మమకారం వంటి అనుభూతుల కోవకు చెందింది కాదు.

పిపిలికాది బ్రహ్మాండ పర్యంతం సర్వజగత్తుగా తనకూ ఉన్న అద్వైత స్థితిని అనుభూతి చెందినపుడు, అహం బ్రహ్మస్మి తత్త్వమని అనే స్పృహతో మానవ హృదయంలో వెలిగే విశ్వప్రేమ అహమనే మాయను మరచినప్పటి ప్రేమస్వరూపమైన ఆనందం.

ఇటువంటి సుందరమైన వస్తువు, సుందరమైన అభివ్యక్తి రెండూ కవిత్వానికి చాలా ముఖ్యం దేహాత్మలలో ఏ ఒకటి లోపించినా మనిషికి ఉనికి ఎలా ఉండదో అలాగే అభివ్యక్తి,

వస్తు సౌందర్యాలలో ఏ ఒకటి లోపించినా ఆ కవిత్వానికి పరి పూర్ణత సిద్ధించదు. జార్జ్ శాంతాయనా తన sense of beauty లో Beauty is its cooperation of pleasures అంటారు. ఒక వస్తువు అందమైనదంటే ఆ అందం ఆ వస్తువులోని అన్ని అంశాల సమన్వయం నుండి వచ్చినదే. ఏ ఒక్క అంశమో మాత్రమే అందమైనదైతే ఆ వస్తువు మొత్తంగా అందమైనదని అనం కదా! అలా అన్ని అంశాలూ అందమైనవే అయినపుడు కూడా ఆ వస్తువులో మనకు తోచే అందం ఆ వస్తువులోని అన్ని అంశాల సమన్వయంగానే ఉంటుంది కాని, వాటి విడివిడి అందాలుగా తోచదు కదా! కనుక వస్తువు, అభివ్యక్తి రెండూ అందంగా అనుకూలంగా సమన్వయమైనపుడే అది అందమైన కవిత్వం అవుతుంది.

సత్యదర్శనం, సౌందర్యదర్శనం ఒక యోగం. యోగశ్చిత్త వృత్తి నిరోధః తదాద్రష్టుః స్వరూపేన స్థానం॥ అన్నారు పతంజలి. అలాంటి యోగాన్ని తన రచనలో సాధిస్తాడు రచయిత. అంటే సాధారణ దృష్టిలో మనం గ్రహించలేని సౌందర్యాన్ని తన శిల్పం ద్వారా చూపిస్తాడు. శిల్పం అంటే ద్రష్టదృష్టిని ఒక కోణంలో కేంద్రీకరిస్తూ మిగిలిన వన్వంశాలను, దృష్టికోణాలను మూసివేయటం, తద్వారా ఆహ్లాదమనే మెట్టు మీదుగా ఆనంద ద్వారాలకు సహృదయుల్ని తీసుకుపోగలిగేది మంచి సాహిత్యం.

ఆనందం మానవజీవిత పరమార్థం. మనకది పరమ వాంఛితం. సత్యస్థితి నుండి, అద్వైతస్థితి నుండి, నేను అనే స్పృహ, మాయ, మనిషిని వేరు చేసినపుడు ఆ సంఘర్షణ కాన్ఫ్లిక్ట్ లోని దుఃఖాన్ని తొలగించుకోవటానికి మనిషి తపనపడుతూ వుంటాడు. తానున్న మాయలో అతనికి వెంటనే కనిపించే దుఃఖ రాహిత్యం తానున్న ఆ ద్వంద్వ ప్రపంచంలోని రెండవ భాగమైన సుఖం. కాని సుఖం ఎప్పుడూ దుఃఖంతో కలిసే ఉంటుంది. ఈ దుఃఖంలేని శాశ్వత సుఖం కోసం అతను పడే ఆరాటంలో మాయను దాటి సత్యాన్ని చూడగలిగినపుడు అతనికి ఆనందాను భవం కలుగుతుంది.

ఇలాంటి ఆనందాన్ని రుచి చూపించగలిగినది దానికి ద్వారం తెరవగలిగినది, తద్వారా మనకు పరమహితాన్ని చేకూర్చేది ఉత్తమ సాహిత్యమని చెప్పవచ్చు. k



గాయత్రి భోగవల్లి హైదరాబాద్ కేంద్రీయ విశ్వ విద్యాలయంలో రాజనీతి శాస్త్రంలో ఎం.ఏ. పూర్తి చేసిన తరువాత తెలుగు భాష, సాహిత్యాల పట్ల అభిమానంతో, అదే విశ్వ విద్యాలయంలో తెలుగు ఎం.ఏ. చేసి, అమెరికా వచ్చారు. తెలుగుతో పాటు, కొంత ప్రపంచ సాహిత్యం, అన్ని లలిత కళలు, తత్వశాస్త్రం, ప్రకృతి, పిల్లలు, సౌందర్యం మొదలైనవి అభిమాన విషయాలు.



# తానా గ్లోబల్ సైన్స్ ఫెయిర్

అధ్యక్షులు: రాజేష్ కిరీందని

శ్రోత్రవిజ్ఞానం అనేది మానవాళి తమ గురించి, పరిసరాల గురించి తెలుసుకోవడానికి తరతరాలుగా చేస్తున్న ప్రయత్నాల గాథ. మనం మన పిల్లలలో సాంకేతిక వివరాలు అవపోసనే అసలు విజ్ఞానం అనే అపోహలు తప్పించి, వారిలో సృజనాత్మక శక్తిని పెంపొందించవలసిన అవసరం ఎంతో ఉంది.

పిల్లలు సహజ శాస్త్రవేత్తలు. తమ చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకోవడం, శోధించి సాధించడం వారు జన్మతః చేసే పనులు. కాని, మారుతున్న పోటీ ప్రపంచంలో ర్యాంకుల, మార్కుల గందరగోళంలో అధిక శాతం విద్యార్థులలో ఈ ప్రజ్ఞ బూజుపట్టిపోయి, యాంత్రికమైన బట్టి విధానం అలవాటు అవుతుంది.

కళలు, సంగీతం, సాహిత్యం లేని జీవితం ఎలా పరిపూర్ణం కాదో, సైన్స్ లేని జీవితం కూడా అసంపూర్ణం. సైన్స్ అంటే అర్థం కాని ఫార్ములాలు, గాఢమైన సిద్ధాంతాలే కాదు, వాటి వెనుక దాగి వున్న అనుభవాలు, భావనలు కూడా. సంగీత, సాహిత్య కళలకు సమానస్థాయిలో సైన్స్ ని కూడా ఉంచే సంస్కృతిని అలవరచుకుంటే, తెలుగుజాతి కీర్తిపతాక నోబుల్ బహుమతులలో కూడా రెపరెపలాడేలా చెయ్యగలం.

ఈ సత్యంకల్పంతోనే ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న తెలుగు వారి సంతతికి చెందిన విద్యార్థులలో సృజనాత్మక శక్తిని వెలికితీసి శాస్త్రవిజ్ఞానం పై వారికి గల ఆసక్తిని మరింత పెంపొందించాలన్న లక్ష్యంతో, 'తానా గ్లోబల్ సైన్స్ ఫెయిర్'కు రూపకల్పన జరిగింది. తానా అధ్యక్షులు ప్రసాద్ తోటకూర, ఫెయిర్ చైర్మన్ రాజేష్ వీరపనేనిగారి ఆధ్వర్యంలో అంతర్జాల వేదికపై ప్రపంచవ్యాప్తంగా జరిగిన ఈ కార్యక్రమానికి ఈనాడు, ఈటీవీ2 వారు మీడియా స్పాన్సర్లుగా వ్యవహరించారు. దాదాపు సంవత్సరం పాటు జరిగిన ఈ కార్యక్రమం మంచి విజయం సాధించింది.

## కొన్ని విశేషాలు

- ఐదు దేశాల నుండి సుమారు వెయ్యికి పైగా విద్యార్థులు తమ ప్రాజెక్టులు ఈ ఫెయిర్ కి నమోదు చేసుకున్నారు. వీటిలో 180 ప్రాజెక్టులు రెండవ దశకు ఉత్తీర్ణత సాధించాయి. వాటిలో మేలైన 40 ప్రాజెక్టులను మలిదశలో సైన్స్ లోకి ఎంపిక చేయడం జరిగింది.
- సుమారు 80 మంది న్యాయనిర్ణేతలు రెండు దశలలో అర్జులను ఎంపిక చేశారు.
- వందకు పైగా స్వచ్ఛంద సేవకులు ఈ ఫెయిర్ విజయానికి నిర్విరామ కృషి చేశారు.
- 250 మందికి పైగా ఉపాధ్యాయులు తానా సైన్స్ ఫెయిర్ కు విద్యార్థులను ప్రోత్సహించారు.
- మారుమూల పల్లెల నుండి కూడా విద్యార్థులు ఈ పోటీలో పాల్గొన్నారు.
- ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రతి జిల్లాలో జరిగిన జిల్లా స్థాయి సైన్స్ ఫెయిర్ లలో పాల్గొని అక్కడ విద్యార్థులకు, ఉపాధ్యాయులకు తానా సైన్స్ ఫెయిర్ గురించి శిక్షణ ఇవ్వడం జరిగింది.
- భారత కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటుచేసిన సైన్స్ రైలు ఆగిన ప్రతి ప్రదేశంలో తానా సైన్స్ ఫెయిర్ విధివిధానాలు చెప్పే ప్రదర్శన ఏర్పాటు.
- ఈనాడు, ఈటీవీ2 సమాచార, ప్రసార సాధనాల ద్వారా అనేక లక్షలమందికి ప్రపంచవ్యాప్తంగా తానా సైన్స్ ఫెయిర్ గురించి ఎప్పటికప్పుడు వివరాలు ప్రకటించడం జరిగింది.
- ఆంధ్రప్రదేశ్, యుఎస్ఎలలో మొత్తం 50,000కు పైగా తానా సైన్స్ ఫెయిర్ వివరాలతో విద్యార్థులకు కరపత్రాల పంపిణీ చెయ్యడం జరిగింది.

**కార్యక్రమ నిర్వాహక సభ్యులు:** ప్రతాప్ యలమంచిలి, శేషగిరిరావు సుంకర, శ్రీనివాస్ గుంటూరి, శ్రీనివాస్ ఎస్.జి. (ఇండియా), శ్రీనివాస్ పమిడి ముక్కల, ప్రవీణ్ కుమార్ గోరకవి (ఇండియా), శ్రీనికేష్ రెడ్డి, విజయా లంకా, మోనీషా వీరపనేని, డా. ససలా చల్లా.

**సలహాసంఘ సభ్యులు:** డా॥ ఆర్ రామమూర్తి, విద్యాసాగర్ మతుకుమల్లి, డా॥ మల్లెరెడ్డి శ్రీనివాసరెడ్డి, ప్రసాద్ తోటకూర, మోహన్ నన్నపనేని, డా॥ జంపాల చౌదరి, రామ్ యలమంచిలి, డా॥ జగదీశ్వరన్ పూడూరు, డా॥ శ్రీని పొట్లూరి, డా॥ విశ్వనాథం పులిగండ్ల, డా॥ సీత ములుకుట్ల, డా॥ బి.జి. సిద్దార్థ, డా॥ ఆర్.కె. చడ్డా.



రాజేష్ వీరపనేని తానా సభల వెబ్ కమిటీకి చైర్ పర్సన్ గా ఉన్నారు. తానా మొట్టమొదటిసారిగా నిర్వహిస్తున్న సైన్స్ ఫెయిర్ వీరి ఆధ్వర్యతన సాగుతోంది.



తెలుగువలకు 2013



## ఏం చేస్తున్నావురా!

### 3. శివారెడ్డి

డెబ్బై ఏళ్ల పిల్లాడా

ఏం చేస్తున్నావురా ఇక్కడ-  
మాటలతో గోళీకాయలాడుతున్నా  
మనవడితో కుస్తీ పట్టు పడుతున్నా  
వాడిలోంచి నే బయటికొస్తే  
నాలోంచి వాడు బయటికొస్తాడు-

డెబ్బై ఏళ్ల పిల్లాడా

ఏం చేస్తున్నావురా ఇక్కడ  
పద్యాలతో బిల్లంగోడు ఆడుతున్నా-  
ఎగురుతున్న మాట నందుకుంటానికి  
ఒంటికి రెక్కలు మొలిపించుకుంటున్నా-  
జమ్మిచెరువులో పట్టలెగిరిపోయినట్టు  
మాట ఎగిరిపోతుంటే వెర్రిగా చూస్తున్నా-  
గత, వర్తమాన భవిష్యత్తులను కుమ్మేసి  
కలగలిపి ఒక దారం నేస్తున్నా-  
రెండు పుల్లల మధ్య దివ్వంగా  
ఆసు పోస్తున్నా-

వర్తమానం పై ఆరేసిన ఒక వస్త్రాన్ని

బహు సుతారంగా చినిగిపోకుండా లాగుతున్నా-  
డెబ్బై ఏళ్ల పిల్లవెధవా  
బుద్ధి లేదా, బురదలో పొర్లుతావా-  
మళ్లా బురదలో పొర్లే అర్హత యిప్పుడే సంపాదించా-  
బురదలో చేతులు ముంచి  
మీ ముఖం మీద ముద్ర వేస్తా-  
చూడండ్రా  
ఆకాశాన్ని ముడ్డి కిందేసుకు కూచున్నా-  
యిన్ని భాషల్లో యింత విస్తారంగా పాడుకుంటూ  
బంతాట ఆడుకుంటున్నా-  
తడిక చాటు నెవరయినా  
అమ్మాయి కనపడిందా-  
గుడ్డి వెధవా! అది గూడా నేనేరా-



కె. శివారెడ్డి ప్రముఖ కవి. కేంద్ర సాహిత్య అకాడెమీలో పాటు అనేక ఇతర పురస్కారాలు అందుకున్నారు. 15 కవితా సంకలనాలు ప్రచురించారు. ఇటీవలే 'శివారెడ్డి కవిత' మూడు భాగాలుగా వెలువరించారు. హైదరాబాద్ లో నివాసం.



## అస్మిత దేనియ

శుష్కించిన గోదావరి  
డొక్కలు అంటుకుపోయిన కృష్ణ  
కుక్కలు చింపిన విస్తరిలా కావేరి  
నాయక సమాధులకి నెలవైన యమున  
పాపప్రక్షాళనలతో శాపగ్రస్తంగా మారిన గంగ  
ఎక్కడ ఏ పాతాళ బంధనాలలోనో చిక్కుకున్న  
సరస్వతి...

వానాకాలం గుర్తుచేసే వాగులూ వంకలే  
మంజీరలూ, పెన్నలూ నాగులేళ్ళూ చంద్రవంకలే  
ఇక మన తాత్కాలిక జీవనదులు...

నిస్వార్థజీవి చంద్రికలు  
విద్యుదాధార కృత్రిమ దీపికలు...  
మెండుగ మ్రోయు గజ్జెలును...  
కోరిన విద్యుల కెల్ల నొజ్జయై  
కంఠోపాలాలు కంటకప్రాయమైన వైనం  
నవయవ్వన వానప్రస్థం  
మోటారు సైకిలు చెక్కలబావిలో  
గిరగిర బిరబిర  
బయలుదేరింది మొదలు తిరిగి వచ్చేవరకు  
దెంటే వెంటిలేటరు

ఎవడికి పట్టింది అంటరానితనమిప్పుడు  
భారత రాజ్యాంగంగంగలో అంబేద్కరు ఆత్మని  
అలవికాని సొరచేపలు మింగినప్పుడు...

దశ తెలియని  
దిశ కానరాని కరిమబ్బులు కమ్మినచోట

ఎవరిని అడగాలి దారి  
పల్లెల్ని పట్టుకుపోయే ఢిల్లీ సుల్తాన్...  
భయం భయం

ముఖం మీద పులిపంజా పడినట్టు...  
అమృతసర్ నుంచి అయోధ్య  
భగల్పూర్ నుంచి భాగ్యనగరం  
రక్తసిక్త రహదారులన్నీ కలగాపులగంగా కలిసిపోయి  
పౌరాణిక శూద్రఘోష  
మంత్రమధు దళితభాష  
దొరలూ రాజులూ ద్విజులూ  
నవాబులూ ధవళభవన నల్లనయ్యలు...

హిబ్రూలో నెత్తురు ఎర్రగా ఉండదా  
వెనీస్ కాలువలకి వర్షంతో పని వుండదా...  
దశదిశలా వినరబడిన అసలు మనిషి విత్తనాల  
ఆనవాలు ఎన్నడైనా ఎవరికైనా స్ఫురిస్తుందా...

అందరు అవతార పురుషులలో  
ఒక్కడైనా తిరిగిరాడే...

దేహాన్ని శుష్కింపజేయగలను కానీ  
బుద్ధా, ఆత్మనెలా శుష్కింప చేయడం  
ఏమిటి దానికి దారి...

సంకటకంటకమయమైన బాట నుంచి  
అష్టాంగ మార్గానికి మరలే సులువేది...

ఏకావతారా... ఓయీ దశావతారా...  
ఎవరూ పలకరేం...?



దేవిప్రియ ప్రముఖ కవి, కాలమిస్టు, జర్నలిస్టు. తొమ్మిది కవితాసంకలనాలు ప్రచురించారు. రస్సింగ్ కామెంటరీ ప్రక్రియ రూపకర్తగా ప్రసిద్ధులు. వివిధ చానెల్స్లో పనిచేశారు. కొన్ని డాక్యుమెంటరీ సినిమాలు నిర్మించారు. ముఖ్యంగా గద్దర్ పైన. ఫ్రీలాన్సర్గా హైదరాబాద్లో నివాసం.



# అగ్ని సంస్కారం కోసం దర్శకయనం శ్రీనివాసాచార్య

పసిపిల్ల కిరాతకుడి చేతిలో  
చిద్రమై ధ్వంసమైనపుడు  
మార్కెట్ చెదరేడు కుల్లేదుగానీ  
ఆకాశం మాత్రం తప్పక ఆగ్రహించే వుంటుంది  
దుఃఖిస్తూ-

అవుడు భూమి విచలించిందన్న నిజాన్ని  
అటు డాలరూ ఇటు రూపాయి  
పట్టించుకోలేదు కానీ  
పసిపిల్లల్లాంటి పూలు గుర్రెరిగి తెగి  
రాలిపడి వుంటాయి తడిగా-

అవుడు పలు ఛానెల్స్ పోటీపడి  
అమానుష ఘటనను పదేపదే ఫోకస్ చేశాయి కానీ  
మర్నాడే కుతంత్రాల చాంతాళ్ల సీరియళ్లతో  
రాత్రి క్రైమ్ కథనాల్లో వెర్రి విన్యాసాల్లో  
టీఆర్పీ రేటింగ్ పరుగులో మునిగిపోయాయి

అవుడు దారుణం దారుణం అని  
ఉత్తి గొంతుకల్తో నేతలు తీవ్ర దిగ్భ్రాంతిని  
ఊగిపోతూ ప్రకటించారు కానీ  
ఆ తెల్లవారే సింహాసనాల కోసం  
యాత్రల్ని, సరికొత్త డెడ్లైన్లను  
రూపొందించే నాటకీయతలోకి  
వడివడిగా మళ్లిపోయారు

అవుడు మాలూ పబ్బులూ మట్టిపైక్కులూ  
మౌనపడలేదు మూతపడలేదు కానీ  
ఇంటా బయటా ఆడపిల్లలకు  
కత్తులదారులే మిగిలినందుకు  
ఇళ్లల్లో తల్లులు భయచిత్తులై  
'ఇందుకా కొడుకుల్ని కనేది' అని

కడుపు తరుక్కుపోయేట్టు రోదిస్తూ  
కుప్పకూలారు శోకగర్భాల్లో-  
ఐనా ఏమనుకుని ఏం లాభం  
అగ్ని చల్లారిన కాలం ఇట్లా కాక  
ఇంకెట్లా వుంటుంది

పెంపకాల్లో అగ్ని లేదు  
పరిసరాల్లో అగ్ని లేదు  
దూరతీరాలకూ భారీ ప్యాకేజీలకు  
ఎగరడమొక్కటే నేర్వే  
చదువుల వాకిళ్లలో అగ్ని అసలే లేదు  
చేతులు కీబోర్డులకే అంకితమైనాక  
పిడికిళ్లెందుకుంటాయి  
సంపాదనలే సర్వస్వాలైన  
జీవన ప్రణాళికల్లో అగ్నికి చోటేది

జెండాలు ఎజెండాల్లో జీవితాలు కాక  
సింహాసనాలే చేరిపోయాక  
అగ్ని ఎలా వీస్తుంది విస్తరిస్తుంది  
అంతటా సర్దుబాట్ల శీతల ఒడంబడికలు  
కుదిరిపోతున్నపుడు  
అగ్ని ఎలా బతుకుతుంది  
అగ్ని చల్లారిన కాలం  
మృతశిశువులాగా కాక ఇంకెలా వుంటుంది

కిరాతకుల్ని క్షణాల్లో బూడిద చేసే  
కణకణమండే అగ్నిని తెచ్చేవారి కోసం  
ఈ నేల ఎదురు చూస్తున్నది  
ఒక్క నేలేనా!  
ఆడపిల్లను కన్న ప్రతి తల్లీ  
ఎదురుచూస్తున్నది మోదుగుపూల కళ్లతో!



దర్శకయనం శ్రీనివాసాచార్య ఆరు కవితా సంపుటాలు ప్రచురించారు. వివిధ జాతీయ కవి  
సమ్మేళనాల్లో పాల్గొన్నారు. ఆంధ్రాభ్యాంక్లో ఉద్యోగం. నివాసం వరంగల్. వార్షిక కవితా  
సంకలనాలకి సహ సంపాదకులు.



# మొద్దుబారిన బతుకు

నందిని సిఢారెడ్డి

మాట్లాడని మానమునుల్లా  
రెండు మామిడిచెట్లు  
ఇంకా మిగిలే ఉన్నాయి

నగరం తరుముకొస్తన్నా  
పారిపోలేని చెట్లు  
ఒంటి కాలిమీద  
దీనంగ నిలబడే ఉన్నాయి

దర్వాజకు తోరణాలిచ్చి  
జిహ్వకు జీవరుచులిచ్చి  
ఇండ్లు నిలిపిన తోట  
ఇప్పుడక్కర్లేదు

పారవశ్యం ప్లాట్లుగా ఉబుకుతున్నది  
తెల్లటి పొడుగాటి తలపులు  
తెల్లవారుఝామును ఊరిస్తున్నాయి  
నోట్ల రెపరెపల మధ్య  
ఆకుల గలగలలు  
ఎవరికి ముద్దు?

మనిషి ధర్మం మారినా  
చెట్లు ధర్మం మారదు  
మామిడిపూత బంగారమే కావొచ్చు  
చేతివేళ్ల బంగారి ఉంగరాల వలె మెరవగలదా?  
చేను చెలకా నేలంతా  
ఆకుపచ్చ పులకింత  
ఇప్పుడు భూమి  
అద్దిన రంగులుగా ధగధగమంటున్నది

కొత్త ఆహార్యంతో  
ప్రకృతి ఉరుకులాడుతున్నది  
పికమూ పైకమూ ఒకటి కాదు

పాతకాలం తోటమాలి జ్ఞాపకంలోంచి  
ఒక ఎండుటాకు రాలిపడింది  
ఊహలు తెంపిన గయికట్టె ఒకమూల  
బరువులు నింపిన చిక్కం ఒకమూల  
బావురుమనలేక  
బతుకు మొద్దుబారుతది

మృగాలకు తావులేదు  
మూగజీవాలకు తావులేదు

ఒక తోటంటే  
ఎన్ని బతుకులు  
తోటకు కాపలా ఉన్న  
బతుక్కేది కాపలా  
కోయిల కూడా పాడలేని పాట  
తోటమాలిని తొలుస్తున్నది  
ముసలితాత ఉత్త చేతులవలె  
రెండు మామిడి చెట్లు  
మిగిలే ఉన్నాయి  
కనుకొలకుల మీద జారి  
ఆగిపోయిన కన్నీటి బొట్ల వలె  
రెండు మామిడిచెట్లు  
నిస్తేజంగా  
నిలబడే ఉన్నాయి



నందిని సిఢారెడ్డి కవి, కథకుడు, ఉద్యమకారుడు, పాటల రచయిత. ఆరు కవితా సంపుటాలు, రెండు వ్యాస సంపుటాలు ప్రచురించారు. ఇటీవలే వీరి సినిమా పాటకి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వపు నంది పురస్కారం లభించింది.



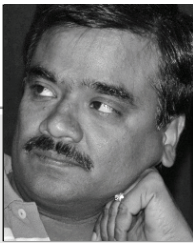
తెలుగుపలుకు 2013

290

# యెక్కడైనా వున్నామా?

నారాయణస్వామి వెంకటయోగి

యెప్పటికీ తెలవారని రాత్రి చివరి అంచు మీద నిలబడి గుర్తు తెలియని ముఖాల కోసం వెదుక్కుంటున్నాం. దట్టమైన చీకటి సన్నటి దుప్పట్లో మూతబడని కనెప్పల మీద రక్కుతున్న చల్లని పెదవుల ఆనవాళ్లు తడుముకుంటున్నాయి. సైగలూ మాటలూ సంభాషణలూ దేహచాలనాలూ జ్ఞాపకాలై రేవులో గడ్డకట్టుకుపోతున్నాయి. యెవరూ గడపకి అవతల నిలబడి పిలవరూ గదిలోకి రారూ అంతా వర్చువల్ వూహాజనితం. చుట్టూ వేలాదిమంది మనుషులు మాటల్లేని మాట్లాడని చూపుల్లేని చూపులు కలవని వూపిరి మరిచిన మనుషులు వొంటరివాళ్లం ఇంతమంది మధ్య తాకని పలకరింపులు వినబడని సంభాషణలు వొక అచంచల నిశ్శబ్దం మాట చనిపోయింది ధ్వని చనిపోయింది యెవరూ పలకరు ఎవరూ కదలరు అంతా నీలితెరలే అన్నీ పొగ పరదాలే యెవరూ లేరు చేయి కలపడానికి చాచినా అందుకోలేము పక్కనే వున్న యెవరినీ చెవిలో వూపిరి తాకుతున్నా కొగలించుకోలేం నోరెత్తలేం పెగిలినా మనకే వినబడని శబ్దాల హోరు అంతుచిక్కని భాషల సాలెగూళ్లు మనకే తగలని మన శ్వాస మనకే అందని మన చలనం మనమేనా మనమేనా కదుల్తోంది అంతా కనబడే మసక తెరల మధ్య మనమేనా మనమేనా మాట్లాడుతుంది యెవరికీ వినబడకుండా ఆకు రాలినా వినబడే నిరంతర శీతాకాల కీకారణ్య జనావాసాల్లో నేనేనా నువ్వేనా పోల్చుకోగలమా నా ముందు నువ్వేనా నీ ముందు నేనేనా మనమసలు యెక్కడైనా ఉన్నామా వొకరికొకరం యెప్పుడైనా ఒకే కాలంలో ఉన్నామా వొకే వర్తమానాన్ని అనుభవించామా యెన్నడైనా బలంగా మూసుకున్న రాత్రి తలుపుసందుల మధ్య సన్నని వెల్తురవగలమా వెల్తురుని పోల్చుకోగలమా అన్నీ వున్న అశాశ్వతత్వం ఘనీభవించిన క్షణికమే శాశ్వతమా యెవరూ యెవరూ యెవరి గాయాలూ యెవరి నోప్పీ యెవరూ లుంగలు చుట్టుకోవడం యెవరూ సుదీర్ఘలిప్తపాటు దుఃఖించడం కన్నీళ్ల చుట్టూ బూజు మాటల్లేని మౌనమా మౌనమైన సంభాషణలూ అంతా ఆన్లైన్ పద్మవ్యాహాల్లో చిక్కుకుపోయామా బయటపడగలమా లేక బయటే వున్నామా యెవరైనా యెవరైనా ఇంత మట్టివాసన చూపిస్తారా నారు పోస్తారా ఒక మొక్క నాటుతారా ఒక్క కలని వినగలరా కలల కువకువల్ని వినిపిస్తారా పలికిస్తారా వేకువనీ వేకువరాగాల్నీ ఎగిరిపోయిన మబ్బు ఊపిరిని అందుకోగలమా చేయిచాచి తాకగలమా గడ్డిపువ్వుకి జన్మనిచ్చిన క్షణాన్ని మరో మనిషి మనసారా చిర్చివ్విన తరుణాన్ని!



కవిగా ప్రసిద్ధుడైన నారాయణస్వామి అసలు పేరు స్వామి వెంకటయోగి. మెదక్ జిల్లాలో పుట్టి, హైదరాబాద్‌లో చదివి, కొంతకాలం అక్కడే ఉద్యోగం చేసి, సాఫ్ట్‌వేర్ ప్రాఫెషనల్‌గా అమెరికాలో స్థిరపడ్డారు. రెండు కవితా సంకలనాలు- కల్లోల కలల మేఘం, సందుక ప్రచురించారు. భార్య విద్య, ఇద్దరు అమ్మాయిలతో ప్రిన్స్‌టన్‌లో నివాసం.



# ప్రవాసి

## అన్నకోట రఠంకర్

బొడ్డు తెగి చాలాకాలమయింది  
ఒడ్డు మారి కూడా దశాబ్దాలు దాటింది  
అయినా అమ్మ నేలమీద బెంగ మాత్రం  
అణువంతయినా తగ్గదు.

ఆదరించిన నేల అన్నీ ఇచ్చింది  
బ్రతుకు ఫలాలు అందుకోవటానికి  
పరుగెత్తటం నేర్పింది  
కాని, తప్పటడుగులు వేసిన నేలే  
ఎప్పటికీ తలపుల్లో నిలుస్తుంది.

ఈ నేలే కాదు,  
ఇక్కడి ఆకాశం కూడా  
అపరిచితంగా తోస్తుంది.  
ఉదయించే సూర్యచంద్రులు  
వాడిన వస్తువుల్లా కనిపిస్తారు.

ఎక్కడెక్కడికో వెళతాము  
రెక్కలాచ్చిన కలలా ఎగురుతాము  
కాని, కనులు మూసుకున్నప్పుడు  
చిన్నప్పటి నేస్తం ముఖమే  
కలలో పలకరిస్తుంది.

ఏదో ఒకనాటికి  
నేనూ ఈ నేల కిందే నిదురిస్తాను  
అనంతశయనంలో కూడా బహుశ  
అక్కడ మట్టివాసనలే  
విడవకుండా నన్ను వెంటాడతాయి.



అమలాపురంలో పుట్టి కాకినాడ, వరంగల్ లో చదివి సాఫ్ట్ వేర్ ప్రొఫెషనల్ గా అమెరికాలో ఉద్యోగం చేస్తున్నారు. పుస్తకాలు చదవడం, కవితలు, వ్యాసాలు వ్రాయటం శ్రీ విన్నకోట రవిశంకర్ వ్యాసకాలు. కుండీలో మర్రిచెట్టు, వేసవి వాన కవితా సంకలనాలు బహు ప్రశంసలు పొందాయి. భార్య శ్రీకళ, పుత్రిక హిమబిందులతో కొలంబియా, సాత్ కరోలినాలో నివాసం.



# వేసవి జ్ఞాపకం

డా॥ వైదో శశిధర్

అక్కడైనా ఇక్కడైనా వేసవి మధ్యాహ్నాలు  
ముళ్ళపొదలై గుచ్చుకునేవే!  
ప్రవాసంలో మాత్రం, చిన్నప్పటి జ్ఞాపకాలలో  
వేసవి మొగలిపొదల్లా గుబాళిస్తుంది

వట్టివేళ్ళ పరదాల మీంచి వీచే ఫాన్ గాలి  
చెదిరిన ముంగురులతో నాట్యమాడుతుంది  
అమ్మమ్మ తడి నూలుచీర ఎన్నిసార్లు చుట్టినా  
సింహతలాటపు ఎర్రని కూజానోరు  
తడారిపోతూనే వుంటుంది

పెరట్లో ఎర్రగన్నేరు చెట్టుకింద సిమెంట్ గాబులో నీళ్ళు  
మంట వేయకుండానే సలసలా కాగిపోతాయి  
కళ్ళు చిట్లించి కిటికీలోంచి బయటకు చూస్తే  
గులకరాళ్ళ రోడ్డు మీద ఎండ వేగిన పేలాలై పెట్రోలుతుంది

గాలి గోపురం మీదో చర్చి గూళ్ళలోనో తలదాచుకున్న పిట్టల్లా  
మధ్యాహ్నాయ్యేసరికి ఊరిజనమంతా  
చెట్లనీడల్లోనో, దుకాణాల కప్పుల కిందో  
ఇంటి లోపలిగదుల్లోనో  
భయపడిన పిల్లల్లా గుమిగూడతారు  
ఖాళీ చేసిన కొబ్బరినీళ్ళు, తాటిముంజెలు, మామిడిరసం  
నిమ్మసోడా, లస్సీలతో వంటిల్లంతా

చెదురుమదురుగా పడివున్న ఆయుధాలతో అలసిన  
యుద్ధరంగంలా వుంటుంది

ఇంత ప్రచండరౌద్రాన్ని వేడి వడగాడ్పుగా నలుదిక్కులా  
విసిరేసిన సూర్యుడు సాయంకాలమయ్యేసరికి  
శాంతించిన ప్రేమికునిలా  
సంధ్య ఒళ్ళో మెల్లగా తలదాచుకుంటాడు  
పెరట్లో విచ్చుకుంటున్న మల్లె మొగ్గలు, విరజాజులు  
సుడిపడిపోయిన వడగాలికి అత్తరు సుగంధాలని  
చల్లగా రాస్తాయి

నీటిచుక్క తాకీ తాకగానే ఆరాటపడుతూ  
చెమ్మ కూడా కనబడనివ్వక  
వడలిన ఆకుల్ని, వాలిన రెమ్మల్ని  
మళ్ళీ కళకళలాడుతూ నిలబెట్టి  
గుండెల్నిండా ఆర్ద్రతని నింపుకుంటుంది  
ఉదయం నుంచీ ఎండిన నేల

రోజంతా ఉక్కిరిబిక్కిరైన ఆకాశం ఇక తీరిగ్గా తల దువ్వుకుని  
చుక్కల చెమ్మల కుట్టుపూల చీరను  
అందంగా కట్టుకుంటుంది  
ఊరంతా ఉపశమనంతో ఊపిరి పీల్చుకుని  
చల్లని పైరగాలిలో నిద్రలోకి జారుకుంటుంది



డాక్టర్ వైదో శశిధర్ నరసరావుపేటలో పుట్టి, గుంటూరు జిల్లా నగరంలో పెరిగారు. వైజాగ్ లో మెడిసిన్ చేసి, అమెరికాలో ఫామిలీ మెడిసిన్ లో రెసిడెన్సీ చేశారు. నిద్రిత నగరం కవితా సంకలనం ఇస్కాయీల్ అవార్డును సొందింది. ఎ సాంగ్ ఆఫ్ డ్రీమ్స్ అన్న ఇంగ్లీషు కవిత ఇంటర్నేషనల్ లైబ్రరీ ఆఫ్ పోయెట్స్ లో ప్రచురింపబడింది. భర్త శశిధర్, కుమార్తెలు యామిని, జాహ్నవిలతో ఫామిలీ ఫిజీషియన్ గా ఫ్రీహోల్డ్, న్యూజెర్సీలో నివాసం.



# అక్షరాన్నై ప్రవహిస్తాను

## పెరుగు రామకృష్ణ

నిజంగానే నేను  
 సముద్రమై ప్రవహిస్తాను  
 గొంతెత్తి ఆకాశంలో ప్రకాశిస్తున్న నక్షత్రాల్ని  
 భూమ్మీదకి ఆహ్వానిస్తాను.  
 అపురూపమైన సౌగంధాలు వెదజల్లే  
 పుష్పాలన్నిటిని ఒకచోటికి చేర్చి  
 నిలువెత్తు నాతెలుగుతల్లి మెడలో అలంకరిస్తాను.  
 అక్షరం నాకు ఆదర్శం ... అక్షరం నా ఆయుధం..  
 అక్షరమే నా ఆత్మ  
 పలకరింపులే లేకుంటే ఏమైపోతుంది ఈ ప్రపంచం?  
 ప్రేమనే కరువయిపోతే కదలలేని అశక్తితో వుండిపోతుంది  
 ఈ ప్రయాణం!  
 నేను ప్రపంచంకోసం పాడుతాను  
 నేను శాంతికోసం ప్రతిజ్ఞ చేస్తాను  
 నేను మానవత్వం కోసం పరితపించిపోతాను  
 నేను భారతీయుడను.... ఆంధ్రుడను .... తెలుగువాడిని..  
 అమృతాలతోనే తెలుగు అక్షరాన్ని జీర్ణించుకున్న వాడిని  
 ఒక నూతనోత్సాహ పోరాటశక్తితో  
 'మా తెలుగుతల్లికి మల్లెపూదండ' అని బాల్యంనుండే పాడి  
 పాడి మురిసిపోయిన గాంధర్వగాయకుడను  
 పచ్చటి పొలాలికి పెదవుల్ని అద్ది  
 కమ్మటి తెలుగుదనానికి నాగుండెని గుచ్చి  
 గింజని కాపాడుకున్నంత పవిత్రంగానే నేను  
 నా తెలుగుదనాన్ని కాపాడుకుంటున్నాను.  
 నా భూమి భారతికి దండం పెట్టి  
 బ్రతుకును భుజాన్న వేసుకు నడుస్తున్న ప్రతిసారీ  
 ఎవరు ఏభాషలో పలకరించినా  
 నా తెలుగు వరమాలను నవ్వుతూ వారి మెడలో వేశాను...  
 వేస్తున్నాను.

మానవ సంబంధాల మీద నమ్మకంతో  
 విన్నూత్నంగా అక్షరాన్నై వజ్రంగా మార్చి  
 ప్రాపంచిక దారులన్నీ నూతనంగా మెరుస్తాయనే ఆశతో  
 అక్షరాన్ని ఆత్మదీపంగా మలచి  
 కవిత్యధారణ చేస్తూ సంచరిస్తున్నాను.  
 మానవ అంతర్లోకాలలోకి ప్రవేశించి  
 అమ్మ తినిపించిన గోరుముద్దల్ని మరువకుండా  
 అక్షరం నేర్పించిన ఆచార్యుని మీద భక్తితో  
 మట్టిలో దిద్దిన అక్షరంపై మమకారంతో....  
 భూమి మీద పుట్టినందుకు పేగుబంధాన్ని  
 పంచినవాడికి మొక్కి  
 తెలుగుదనపు కొమ్మలు విరగకుండా వుండేందుకు  
 నేను ఒక ధృఢమయిన అక్షర వృక్ష మొదలై  
 ఆదికవి నుంచి ఆధునిక కవి వరకు  
 మొక్కవోని ఆత్మవిశ్వాసంతో నుంచున్న వారి సరసన  
 తెలుగుతల్లితోటలో నిలబడ్డాను.  
 అవును.... మన కిప్పుడొక మానవ పద్యం కావాలి.  
 నదులు ప్రవహిస్తున్నంత స్వచ్ఛంగా  
 పసిపాపల చిరునవ్వుల వంటి నిష్కల్మషంగా  
 ఏ స్వార్థమూ లేని యోగుల దీక్షాదక్షత లాంటి  
 మానవ పద్యం కావాలి.  
 తెలుగుదనపు కమ్మనైన శిఖరాన్ని ఎక్కి  
 ప్రపంచపు నూతన వాకిలిని తెరవగలిగిన  
 సరికొత్త తాళం చెవిని సాధించాలి.  
 ఈ జాతి మనది. .. జాతి సంపద మనది ... తెలుగుమనది.  
 అందుకే నేను తెలుగుతనపు ఐక్యతంతా  
 మనగొప్పే అని గర్వంగా చెబుతాను...  
 అవును...నేను సముద్రమై  
 అక్షరాన్ని నింపుకొని ప్రవహిస్తాను  
 అనంత విశ్వంలోకి ప్రసరిస్తాను.



పెరుగు రామకృష్ణ వివిధ జాతీయ సమ్మేళనాల్లో పాల్గొన్న కవి. పదికే పైగా కవితాసంపుటాలు ప్రచురించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విశిష్ట కవి పురస్కారాన్ని పొందారు. నివాసం నెల్లూరు.





## నాయనలేని ఊరు ఓమ్మనేని యదుకుల భూషణ్

నాయన లేని ఊరిలో  
భయభయంగా అడుగు పెడతాను  
ఏ యాడికో అనంతపురమో కాదు  
ఖాయంగా నాయన ఇక రాడు.  
లెక్కలేనన్ని గూళ్ళతో  
ఎక్కి దిగిన వేపచెట్టు  
ఒక్క రాత్రిలో  
పక్కకు వాలిపోయింది.  
ఈ ఉగాదికి  
పూవులు లేవు  
మృదువైన పూతా లేదు.  
చేదు పచ్చడే మిగిలింది.

మీ అమ్మ జాగ్రత్త!!  
ఒరేయ్!  
నీవు రావడం నిజంగా  
ఆలస్యమయిపోయింది.  
లేవలేనురా, ఇక-  
నలుగురి సాయం  
కావలసిందే మరి.  
నవ్వించి చంపేవాణ్ణి  
నవ్వలేను, నాయనా!  
శరీరం కొంత విశ్రాంతి  
కోరుకుంది, అంతేరా  
నాయనా!  
మీయమ్మ జాగ్రత్త !!

చిరకాల మిత్రుడు రాజుకు

శ్రీ తమ్మినేని యదుకులభూషణ్ కవితలు, కథలు, విమర్శలూ రాసినా కవిగా ప్రసిద్ధులు. నిశ్చలంలో నీ నవ్వులు కవితా సంకలనం ప్రచురించారు. రాయలసీమలో జన్మించిన వీరు, కొన్నాళ్ళు సింగపూర్లో పనిచేసి, ప్రస్తుతం న్యూజెర్సీలోని సోమర్సెట్లో ఉంటున్నారు.

## మళ్ళీ నువ్వే! ఊర్ సుబ్రహ్మణ్యం

కేవలం నీ చూపు సోకే  
నేనో నదివై ప్రవహించాను  
దిగంతాల్లో వెలిగే నక్షత్రాల్ని  
నా లోతుల్లోకి ఆహ్వానించాను  
జలపాతాన్నై

అగాధాల లోతుల్ని  
అన్వేషించాను  
నా అస్తిత్వాన్ని రూపు మాపేందుకు  
అల్లంత దూరంలో  
అంతులేని సముద్రానివై  
మళ్ళీ నువ్వే!



# మణికర్ణిక ఇంద్రాళి కావ్యం

ముసలి కట్టెల మీది  
మంటల గుబురుల్లోంచి  
గంగ వైపుకి పాకే  
తెల్లని పొగ పాము.

నీళ్ళల్లో ఊగుతున్న  
నిర్జీవ హస్తాన్ని  
ఒడ్డుకి లాగే  
అఘోరా డేగ.

అట్టలు కట్టిన జుట్టుముడి  
మడిచిన కాళ్ళు  
ముడిచిన వేళ్ళు  
మూసిన కళ్ళు  
సాధువు పిసినికాయ.

పురాతన ధ్వనులేవో  
ముక్కున కరుచుకుని  
గంగ మీదుగా  
పడవల పైకెగిరి  
కాశీ ఇరుకువీధుల్లో  
రెక్కలారే  
గాలి వాయసం.

తడి పాదాలను మోస్తున్న  
మూగ బండలను తట్టి  
నీళ్ళు తాగి బరువెక్కిన  
బట్టలను తాకి  
ఊరికే మెట్లెక్కి దిగే  
సూర్యుడు యాత్రికుడు

పాములు  
ఆకారాలను మార్చే  
మబ్బులను చేరి  
వాయసాలు  
నిరామయంగా ఊగుతున్న  
పడవలను తాకి  
డేగలు గంగ మీదికి  
పంజాలు విసిరి  
పిసినికాయలు  
సీతాకోక చిలుకలై  
నలుదిక్కులా వెదికితే  
గంగ ఒడ్డున  
యాత్రికుడి దోసిలిలో  
దొరికిపోయింది అదిగో  
మణికర్ణిక.

శివుడు సతీదేవి దేహాన్ని భుజాన వేసుకుని వెళుతున్నప్పుడు ఒక్కక్క అవయవము ఒక్కొక్కచోట పడిపోతూ ఈ ఘాట్ వద్ద చెవి కమ్మ పడిపోయిందని చెబుతారు. ఇక్కడ దహనమైన శరీరం తాలూకు ఆత్మను శివుడు స్వయంగా మణికర్ణిక కనిపించిందేమోనని అడుగుతాడట. పురాణ కథనాల ప్రకారం ఇది మణికర్ణికా ఘాట్.



# కవులు మరిచిపోయారు

ఆశా రాజు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
కరవాలం తిప్పడం మానేసి  
కారుడ్రైవింగు నేర్చుకుంటున్నారు  
కాగడాలు వెలిగించడం వదిలేసి  
కలర్ లైట్లు వేయడంలో నిమగ్నమయ్యారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
ఊరు కాలిపోతుంటే  
ఇంటిపోరులో మునిగిపోయారు  
ఆర్థనాదాలు వినిపిస్తుంటే  
అడ్డుగోడలు లేపుకుంటున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
అడవుల్లో కూచింగు జరుగుతుంటే  
అవార్డుల లిస్టుల్లో పేర్లు వెదుక్కుంటున్నారు  
ఎన్కౌంటర్లకు ఎడతెరిపి లేనప్పుడు  
పాస్ పోర్టు కోసం లైన్లో నిలుచుంటున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
అస్త్రాలను దాచేసి  
వీసాలు కొంటున్నారు  
విమానాల్లో తిరుగుతూ  
సాహిత్యాన్ని సమీక్షిస్తున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు

అరునెలలు పిల్లలనాడిస్తూ  
అమెరికాలో గడుపుతున్నారు  
ఇండియాకు తిరిగి వచ్చాక  
ఎదుటివాళ్ల తప్పులు వెదుకుతున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
ఎప్పుడు ఏది రాసినా  
వాళ్లదే నిజమంటున్నారు  
సంశయాలు వెలిబుచ్చితే  
మల్టీ డైమెన్షన్లని భుజాలు తడుముకుంటున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
విదేశాల్లో కవిత్వం రాసి  
స్వదేశంలో ఆవిష్కరిస్తున్నారు  
సంచనాలు చెలరేపి  
సాహిత్య పేజీలన్నీ ఆక్రమిస్తున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
రాగానే ఒకటి, వెళ్లే ముందింకొక్కటి  
సభలు పెట్టి శాసిస్తున్నారు  
నిబద్ధత వదిలేసి  
దబాయించడం నేర్చుకున్నారు

కవులు

అన్నీ మరిచిపోయారు  
కవిత్వాన్ని పక్కన పారేసి  
ప్రచారం చేసుకోవడంలో మునిగిపోయారు



ఆశారాజు హైదరాబాద్ కవిగా ప్రసిద్ధుడు. 12 పైగా కవితా సంపుటాలు ప్రచురించారు. వివిధ రాష్ట్రస్థాయి కవితా పురస్కారాలు అందుకున్నారు. వీరి కవితలు కన్నడంలోకి అనువాదమయ్యాయి.



## తీరిక లేమి

### నందికూ ఉదయభాస్కర్

నిద్రపట్టని రాత్రి నిమిషాలు దొర్లిపోతున్నాయి  
కిటికీ మీద నెమ్మదిగా జారుతున్న మంచుతునకల్లా  
మనసు పలకమీద సగం తుడిచిన జ్ఞాపకాలు వేధిస్తున్నాయి  
సైనికుడి మొండిచేతి అంచున సలపరిస్తున్న దురదలా  
మనసు రెటీనా మీద రికార్డు చేసుకున్న కవితలని  
బతుకు బండి చారికలు కనుమరుగు చేస్తున్నాయి  
తోట మొక్కలని కప్పేస్తున్న మంచుముద్దల్లా

మనమల్లుకున్న జాలంలో మనమే చిక్కుకుంటుంటాం  
బతుకుచెట్టు అంచు వరకూ పెంకితీగెలా ఎగబాకుతూ  
బతుకులోని ఆహ్లాదాలని జేబులోంచి జార్చుకుంటుంటాం  
వలసదేశపు తొడతొక్కిడి తొందరలో

తలమునకలవుతుంటాం!

యంత్రాలయ దినచర్యలో యంత్రలయనలవర్చుకుంటాం  
సంధ్య నుంచి సంధ్య దాకా కాలసముద్రంలో ప్రయాణం  
ఆటో పైలట్ మీద కొనసాగిస్తుంటాం  
పాతికేళ్లలో పాతిక దేశాలు తిరిగిన సంబరంలో  
పాతిక రోజులు కూడా పిల్లలతో గడపలేదని మర్చిపోతాం

యంత్రలయని భగ్గం చేస్తూ ఎప్పుడయినా ఒక పలకరింపు  
గుండ తలుపు తడుతుంటే చెవులు మూసుకుంటుంటాం  
తీరికలేమి సాకు చెప్పి వాయిదాలు వేస్తుంటాం  
బతుకు యంత్రం ఉరవడిలో వెనకబడిన పనుల జాబితా  
వారమంతా పెరుగుతూనే ఉంటుంది

వారాంతం కోసం వారమంతా

చకోరాల్లా ఎదురుచూస్తుంటుంటాం  
తీరా వచ్చేసరికి ఏదీ మన చేతిలో ఉండదు  
పూర్తిచేసిన పనుల జాబితా ఖాళీగానే మిగిలిపోతుంది  
వాన వెలిసి తెల్లవారి నిద్రరాని కళ్లల్లో సూర్యకాంతి  
గుచ్చుకుంటుంది

మనసు పలకమీది జ్ఞాపకాలని తిరిగి దిద్దుకోవాలని  
అనుభూతుల ఆనవాళ్లని భద్రంగా దాచుకోవాలని  
గుండె చప్పుళ్లు శృతిచేస్తూ బతుకులయని మార్చాలని  
రాత్రి చేసిన తీర్మానాలని న్యూస్ పేపర్లో బాటు మడిచిపెట్టి  
బ్రీఫ్ కేస్ లో దాచుకుని  
బతుకు యంత్రాన్ని తిరిగి మొదలెడుతుంటాం  
వచ్చే వారాంతం వరకూ షరా మూమూలే

1960లో బెంగుళూరులో పుట్టిన ఉదయ భాస్కర్ 1985 నుండి కవితలు, వ్యాసాలు రాస్తున్నారు. వివిధ పత్రికల్లోనూ, వెబ్ సైట్లలోనూ వీరి రచనలు ప్రచురితమైనాయి. “అక్షరం సార్థకమౌతుంది” పేరుతో ఒక కవితా సంకలనం ప్రచురించారు. శ్రీమతి శివాని, పిల్లలు సృజన, హరితలతో సహా ప్లేస్, టెక్నాస్ లో నివాసం.



# ఒక జీవితం - రెండు దృశ్యాలు

## ముకుంద రామారావు

ఏదో ఒకరోజు

సిద్ధంగా ఉన్నా లేకున్నా  
అనంతమనుకున్నవన్నీ  
అంతమవుతునే ఉన్నాయి

అంతలోనే వాటికి-

రోజూ చూస్తున్న  
ఉదయాలు సాయంత్రాలు  
గంటలు, ఘడియలు  
శక్తి, కీర్తి  
అన్నీ నిరర్థకాలవుతున్నాయి

కోపాలు తాపాలు  
ఈర్ష్యద్వేషాలు  
నిరాశ నిస్పృహలు  
అన్నీ మాయమవుతున్నాయి

అందం ఆనందం  
అదృష్టం వివేకం  
ఏవీ పనికిరాకుండా పోతున్నాయి

ఆడామగా

మనిషా పశువా  
నలుపా తెలుపా  
వేటికీ విలువ లేకుండా పోతున్నాయి

అవశేషాల వెదుకులాటా మొదలయిపోతుంది-

ఏమి తెచ్చారని కాదు, ఏమి చేశారని  
ఏమి ఉన్నదని కాదు, ఏమి ఇచ్చారని  
ఏమి నేర్చుకున్నారని కాదు, ఏమి నేర్పారని  
యోగ్యత కాదు, నడత ఏమి మిగిల్చిందని

ప్రేమించినవారిలో వారి జ్ఞాపకాలు  
సజీవంగా ఎన్నాళ్లు ఉన్నాయన్నదే  
వారి జీవిత కాలాన్ని నిర్ణయిస్తోంది

జీవితం ఇంతకీ  
ప్రమాదమా, ప్రయాణమా?  
ఏమీ ఎరగనిదా ఎగిరిపోయేదా?  
ఏమో

ఏదో ఒకరోజు

ఉన్నట్టుండి దృశ్యమే మారిపోతుంది

19 మార్చి 2013న స్వర్ణస్థులైన సి. ధర్మారావుగారికి నివాళిగా...



ముకుంద రామారావు ఆరు కవితా సంపుటాలు ప్రచురించారు. వీరి కవితలు కన్నడ, ఆంగ్లభాషల్లోకి అనువాదమయ్యాయి. సంకలనాలుగా ప్రచురించారు. 1901 నుండి నోబెల్ కవిత్వం పేరుతో కవుల కవిత్వ జీవితవిశేషాల పుస్తకం వెలువడింది. వచన కవిత్వానికి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం కీర్తిపురస్కారం అందుకున్నారు.



# ఏ తీరుగ నను...

కోడూరి విజయకుమార్

రోజూ సాయంత్రం పార్కులో  
ఆ మూలన బెంచీలపై  
ఆరుగురు ముదిమి వయసు స్త్రీలు  
ఆరోగ్యం కోసమో, ఆహ్లాదం కోసమో వచ్చిన వాళ్లకు  
కాసంత సంగీత ప్రసాదం పెడతారు

‘ఏ తీరుగ నను దయ చూసెదవో ....’  
అడవిలో ఒక కోకిల స్వరాన్ని మిగతా  
కోయిలలు అందుకున్నట్టు  
ఒకరు మొదలు పెట్టిన కీర్తనని మిగతా వాళ్ళు  
రాగయుక్తంగా అందుకుంటూ  
చుట్టూ వున్న లోకం గొడవలేవీ పట్టనట్టు  
ఒక అలౌకిక ఆనందం లో మునిగిపోయి వుంటారు

జీవితాలని ప్రసాదించిన స్త్రీలు  
జీవితాలని మోసిన స్త్రీలు  
జీవిత చరమాంకం లో జీవించడం అంటే  
ఒక అలౌకిక ఆనందం లో బతకడమే  
అన్నంత గాడంగా

సాయంకాలాలు పాటలలో మునిగిపోయే స్త్రీలు  
స్త్రీలకు దూరంగా మరొక మూలన బెంచీలపై  
కొందరు మూడు కాళ్ళ ముదిమి వయసు పురుషులు  
ఇంట్లో మాటలు కరువైన రక్తబంధం గురించి ఒకరూ  
మాటలు తప్ప చేతల్లేని రాజకీయాల

గురించి మరొకరూ  
ఇంటా, బయటా గొడవల రహస్యం ఏదో  
చరమాంకంలో కూడా అర్థంకాని అయోమయంలో  
జీవితాలని బలిగోరిన పురుషులు  
జీవిత పర్యంతం పరాన్న జీవులుగా బతికే పురుషులు  
ఒక శ్రావ్యమైన పాటకూ, అందమైన పద్యానికీ  
నోచుకోని పురుషులు

స్త్రీల వలె జీవితాన్ని కళగా జీవించడం  
తెలియని పురుషులు

యౌవనంలోనైనా, ముదిమిలోనైనా  
ఒక పాటో, పద్యమో తోడు లేని  
బతుకు ఎంత దుర్భరమో కదా



కోడూరి విజయకుమార్ నాలుగు కవితా సంపుటాలు ప్రచురించారు. కవి, భావుకుడు. విద్యుత్ శాఖలో ఇంజనీర్ గా ఉద్యోగం. హైదరాబాద్ లో నివాసం. వివిధ కవి సమ్మేళనాలలో పాల్గొన్నారు.



తెలుగుపలుకు 2013

300

# మహావాక్యంగా...

## దోసరాజు రూరూపు

శేరీరాన్ని ముల్లె గట్టుకొని  
నిట్టనిలువునా మోస్తూ నడుస్తున్నానా  
నా ముందరి దారి ఒక మహావాక్యమై...  
సుదీర్ఘ చరణ ప్రవాహ చేతనోహల  
సమ్మేళనోత్సవ సంరంభం-  
ఈ మహావాక్యంలో జ్వాలాద్వీప రహస్యాలెన్నో  
తలకట్టు తళతళల పదును విన్యాసాలు  
గుడిదీర్ఘాలతో జట్టుకట్టి, చెట్టపట్టాలేసుకుంటూ  
పులకరించే పలకరింపుల హోరు  
సవాలక్ష కాంక్షాంకురాలు,  
అరువదియారు కళల చలువ కాంతులు నింపుకున్న  
నిండుసున్నాల చంద్రబింబాల  
ముఖారవింద విప్లవిత భావనా వీరంగాలు  
ఏకలవ్యుని దీక్షాసమరంలోంచి  
దూసుకొచ్చిన అమ్ముల అక్షర వరుస  
చిదుగులను పోగేసి  
అలజడుల మంటగా రాజేసే  
పదాల పదఘట్టనల ఊరేగింపు  
( నేలమీద నేమో దారాయె  
కాగితం మీద నేమో వాక్యమాయె  
ఏకంగా అల్లిక పోలిక విచిత్రం  
ఊహాజనిత మాయా సందర్భం మహిమే!)  
బరువైన ఓడిన నైరాశ్యపు మనోవేదనల  
మబ్బు పెళ్ళలు కూలిన  
లోయలను అలుముకొని బావురుమనీ  
గుట్టల మొలచుట్టూ పెనవేసుకున్న  
పొటమరించే వీరగాధల కచ్చెరువొందీ  
నదుల పారకపు ఆరాటపు గీతల నుదురుపై  
పచ్చల వరిగింజ పొదిగీ

అల్లకల్లోలపు పిలుపుతో కూడుకున్న  
మేఘగర్జనలో సంతోసమయ్యా  
మహావాక్య మహత్తర మహత్తుల  
గమన రీతుల ఆస్వాదిస్తూనే  
అబ్బురపడుతూనే  
ఒక్కొక్క శబ్దాక్షరాన్ని  
పాళీ మునివేళ్ళతో తడుముతూ  
నాలుక చివర గూడు కట్టుకున్న  
తటపటాల పెదిమలు దాటని  
పొగడ్డలతో ముచ్చటిస్తూ  
అరలను దాటుకుంటూ  
ఉప్పొంగిన లబ్ డబ్ ఆత్రపు స్పందనల గుండెకి  
ప్రపుల్లంగా హత్తుకుంటూ,  
తోడిపోస్తున్న పరిపక్వపు అనుభవరాశిని స్వీకరిస్తూ,  
సారాంశ స్పర్శ కోసం  
ఒడలు విరుచుకున్న కఠిన జీవన దేహంతో  
బుడుంగున మునుగుతూ  
నడక ఆగాక చూస్తే  
మహావాక్యం చిట్టచివర తేలిన  
ఆనందపు క్షణాల బరువుకు  
రెప్పులు తెరువలేని పికాసో చిత్తరువునయిన  
మహావాక్యానికి  
మహా నమస్కారం చేద్దామని వెనక్కి తిరిగితే  
శూన్యపు వేదికపై  
కుక్కపిల్లలు కువకువలాడుతూ  
గంతులేస్తున్నాయక్కడ  
అడుగుల తడిగాని, పొడిగాని,  
ఒత్తులే పడని  
యోజనాల తొవ్వల నడుస్తున్న  
నేనే మహావాక్యాన్నయి....!



## అవ్వ - బువ్వ

### కానాధభట్ల శిరభద్రశాస్త్రి

నిన్నటి నుంచి బువ్వ లేదు  
బువ్వేమిటి గంజినీళ్లైనా లేవు  
అవ్వ నీరసంగా కుక్కిమంచం మీద  
ముడుచుకు పడుకుంది.

ఈ పూటైనా కాసిని నూకలు  
ఎలాగో ఓలాగ ఓపిక చేసుకొని  
బయటకు వెళ్లి సంపాదించుకోవాలి  
గుడిసె వెనకని ఎండిపోతున్న  
వంగమొక్కకి ఓ మెట్టాంకాయ వుంది  
దాన్ని కుమ్ములో పెట్టుకొని  
నూకల గంజిలో నంచుకు తినాలి.  
అవ్వకి నోరూరింది.

దాంతో ఆకలి విజ్రంభించింది  
ఇంతలో బయట ఒకటే కలకలం.  
ఒక తల గుడిసె గుమ్మంలోంచి  
లోపలికి తొంగి చూసి,  
'ఏయ్ అవ్వా! తొరగా లగెత్తుకు రా  
పంచాయితీ ఆఫీసుకాడ నాయకులు  
బియ్యం ఇస్తున్నారంట- నువ్వు రాయే'  
అని వచ్చినంత వేగంగా మాయమైంది.

అవ్వకి వెయ్యి ఏనుగుల బలం వచ్చింది  
గబగబా లేచి, కర్ర సాయంతో  
పరుగులాంటి నడకతో  
పంచాయితీ ఆఫీసుకు వచ్చింది  
అబ్బే ఏం జనం?? ఏం జనం??  
ఎన్నికల కార్యకర్తలు జనాల్ని అదిలిస్తూ  
తలో దోసెడు బియ్యం పోస్తున్నారు  
గంటసేపు తంటాలు పడగా పడగా  
అవ్వ చిరుగుల చెంగులోకి  
దోసెడు బియ్యం రాలాయి.

'హమ్మయ్య! ఈవాళ్ళికి పస్తు తప్పింది,  
ఈ పూట తిని, మిగిలింది సంజకాడ తినొచ్చు'  
చిరుగుల్లోంచి బియ్యం కారిపోకుండా  
జాగ్రత్తగా మూటకట్టి ముడివేసింది  
చేతికర్ర ఆసరాతో గబగబా అడుగులేస్తూ  
గుడిసెకు చేరింది ఆయాసపడుతూ

ఆ తరువాత కార్యక్రమం చకచకా  
జరిగిపోయింది.  
ఎండిపోతున్న వంగచెట్టు నుంచి వంకాయ త్రుంచి  
అయిదారు చిల్లులు పొడిచి  
నిప్పుల్లో, కుమ్ములో పడేసింది  
నిన్న ఏరిన మూడు బాదమాకులను  
విస్తరిలాగా చీపురుపుల్లలతో కుట్టింది.  
వేడివేడి అన్నం, వంకాయ పచ్చడి  
అవ్వకి నోరూరింది  
కుమ్ములో కమిలిన వంకాయ తీసి  
జాగ్రత్తగా తొక్క వలిచి విస్తట్లో పెట్టుకుంది  
అన్నం మూకుడు దింపి నిప్పులార్పింది

ఇంతలో బయట మళ్ళీ కలకలం  
బిలబిలా గుడిసెలోకి  
అయిదారు తెల్ల ఖద్దరు టోపీలు చక్కా వచ్చాయి  
'అవ్వా! ఎవరోచ్చారో చూడు!'  
అన్నారు పంచాయితీ ప్రెసిడెంటు  
'నమస్కారం అవ్వా! నేను వినాయకరావుని.  
మీ నియోజకవర్గం నుంచి పోటీ చేస్తున్నా  
మీబోటి పేదవాళ్ళకి రెండుపూట్లా  
కడుపునిండా తినే భాగ్యం కలుగజేసే  
ప్రభుత్వం వచ్చేటట్టు చేస్తాం.  
మీ వోటు నాకే వేసి, నన్ను గెలిపించాలి,  
నాకు తరతమ భేదం లేదు, మనం అంతా ఒకటే'

'అదేమిటి?? వంకాయ పచ్చడా? అబ్బా!!  
నోరూరుతోంది, ఏదీ నాకు కాస్త పెట్టు!  
నేను ఈ పూట ఇక్కడే బువ్వ తింటా'  
అని గారాలు పోతూ గునుస్తూ చతికిలబడి  
బాదమాకుల విస్తట్లోకి అన్నం వడ్డించుకొని  
వంకాయపచ్చడితో నాలుగు ముద్దల్లో  
వండిన అన్నం అంతా తినేశాడు  
కెమెరాలు క్లిక్మన్నాయి  
వీడియోలు చిత్రీకరించాయి  
వినాయకులు లేచి 'అవ్వా! నీ చేతివంట తింటే  
మా అమ్మ చేతివంట తిన్నట్టే వుంది'  
అని మళ్ళీ ఒక నమస్కారం పెట్టి





హుందాగా బయటికి నడిచారు.  
 'అవ్వా! నువ్వెంత అదృష్టవంతురాలివి!  
 సాక్షాత్తు వినాయకులుగారే స్వయంగా వడ్డించుకుని  
 నీ యింట్లో అన్నం తిన్నారంటే  
 అది నీ పూర్వజన్మ సుకృతం'  
 అంటూ ప్రెసిడెంటుగారు బయటికి నడిచారు  
 అంతా వెళ్లిపోయారు, గాలిదుమారం ఆగింది.  
 ఖాళీగిన్నె, ఎంగిలి విస్తరి కేసి చూస్తున్న  
 అవ్వకి ఆకలి తిరగబెట్టింది. కళ్లు బైర్లు కమ్మాయి.

ఆరోజు టీవీలో వినాయకులవారి  
 భోజన ప్రతాపం ప్రసారమయింది.  
 వారి నిరాడంబరతని వేనోళ్ల ప్రసంసించారు.  
 గ్రామప్రజలు తమ ఊరికే ఈ ఘనత  
 దక్కినందుకు ఆనందపారవశ్యులయ్యారు.  
 పార్టీ కార్యకర్తలు పొంగిపోయారు.  
 మర్నాటి కార్యక్రమానికి ఆయత్తమవుతున్నారు.  
 క్షుద్భాధకు తాళలేని అవ్వ మాత్రం  
 కుక్క మంచం మీద ముడుచుకు పడుకొనే ఉంది.



కాలనాధభట్ట వీరభద్రశాస్త్రి ఆర్థికశాఖలో పట్టా తీసుకుని భారత రైల్వే ఇంజనీరింగు విభాగంలో పనిచేశారు. తెలుగులోను, ఆంగ్లంలోను వివిధ ప్రక్రియలలో సుమారు 100కు పైగా రచనలు చేసారు. పద్యకవిత అంటేవెంతో మక్కువ. మహాభాగవతగాధలను 1116 ఆటవెలది పద్యాలలో స్వేచ్ఛానువాదం చేశారు. నటన, దర్శకత్వంలో కూడా ప్రతిభ కనపరిచారు.

## పహారా హుషారు

### పూర్వ సకృతి

దిగులు దిగులుగా ఆ డప్పులేమిటి దేవీ  
 దిగువ లోవలదరా చప్పుళ్లు చప్పుళ్లు?  
 దేవిడి సీపాయిల దండెను ప్రభూ  
 దినామూ ఉన్నదే కవాతు  
 జిగ్గుజిగ్గుమనే ఆ మెఱుపులేమిటి దేవీ  
 ఎదర మెఱకలన్నీ మిరుమిట్లు మిరుమిట్లు?  
 తుపాకులు కటార్ల నిగనిగలంతేను ప్రభూ  
 ఎండలో కటార్ల హాయియంకు.  
 అడివదురుతున్నట్టు ఆ అరుపులేమిటి దేవీ  
 ఇంత పొద్దుటే ఇన్ని కూచీలు, కూచీలు?  
 తైనాతూ ఉన్న రివాజే కాదా ప్రభూ  
 పటాళా బంట్లకి తరిఫీదు!  
 బారకాసు విడిచి ఆ సాములేమిటి దేవీ  
 పొరెత్తినట్టు ఆ పరుగులు, పరుగులు?  
 పదాతి జట్లకి పందేలు కావును హుజూరు,  
 తమరేల వణుకుతున్నారు?

సాహిణీ చావిళ్ల గుగ్గిళ్ల కోసమా దేవీ  
 తురుపు దండ కిటేపు సాపాటు, సాపాటు?  
 ఆగీ వాటాన్ని అవుపడరు ప్రభూ  
 ఆగమేఘాల మీదనున్నారు!  
 దళవాయి రాజిల్లు దండెత్తడానికా రాణీ,  
 కనుకుట్టు దళవాయి మేడ, మేడ?  
 దళవాయిల్లు దాటి పైకొస్తున్నారు ప్రభూ,  
 రాచవీధుల్లోకేనూ సైన్యాలు!  
 తమరెక్కడికి దౌడు, మాకాణ్ణిలవరా దేవీ,  
 మరిచేరూ దివాణం మరియాద, మరియాద?!  
 రాచవారినే నమ్మి కనిపెట్టుకున్నాం ప్రభూ,  
 శెలవింక బతికి మేం వెళ్లాలి, వెళ్లాలి.  
 బీగాలు గవఱ్ల పగలగొడుతున్నారు,  
 యెవఱక్కడ? పహారా ఉషారు!  
 పగగోలు కేకలు, బలివారు బీరాలు,  
 చింతనిప్పులు వీళ్ల కళ్లు!!

ఇన్స్పిరేషన్: డబ్ల్యు. హెచ్. ఆడెన్ 'O what is that sound?'



## ఈ గది మూగది

### కందుకూరి శ్రీరాములు

మౌనంలోనే పరీక్ష

మౌనంలోనే ఫలితం

బెంచీకొకళ్లు కూర్చున్నారు

భోజనానికి సిద్ధమైనట్టు

వాళ్ల కాపలాదారు కొరకు ఒకరో ఇద్దరో

కంచాలు కాదు కాగితాలు పట్టుకున్నారు

వాళ్లు పట్టుకున్న కలాల నుండి

చీమలై దూకుతూ అక్షరాలు-

బట్ట మీద కుట్టుమిషన్ నడుస్తున్నట్టు చేతివేళ్లు-

గీత గీసిన లైన్ల మీద వరుస పెట్టి నడుస్తూ రైలు-

మూతి ముడేసిన మౌనముద్ర తపస్సు కన్నా గొప్పది

శ్రవణస్తంభనంతో ప్రాణరహిత ప్రాంతంలో సంచరిస్తున్నట్టు

నిగూఢ రహస్య నిశ్శబ్దం నీడలు సంచరిస్తున్నాయి గదంతా

నిశ్శబ్దం ఎంత సుఖమో అంత భయంకరం

ఆలోచన ఎంత అద్భుతమో అంత అగాధం

వ్రాసుపడింది... వాతావరణమంతా-

కిటికీలోంచి గాలిరెప్పల రెపరెపలుగానీ

కిటికీ అవతల చెట్టుకొమ్మల మీద

ఆకుల చిలుకల కువకువలు గానీ లేవు

చుట్టూ చతుర్భజాల నిలువెత్తు

గదిగోడలు నాలుగు శవాలై వేలాడుతుంటే

కిటికీలు గుడ్లు తెరిచిన శివశక్తులై

గుమ్మం నాలుక సాచిన కాలికై భయపెడుతుంది

రక్షణ జయమో పరీక్ష భయమో తెలియదు

చుట్టూ తిరిగేవాళ్లు వాకింగ్ చేస్తున్నట్టు

ఇన్విజిలేటర్లో స్టాడో తెలియదు

స్తబ్ధంగానే గంటంతో గీస్తూ

రాసేది పరీక్షనో పవిత్రగ్రంథమో తెలియదు

పేజీలకు పేజీలు నింపేస్తున్నారు

అది భవిష్యత్తులో భాగ్యాన్నీ భవితవ్యాన్నీ

ఓ మెట్టెక్కిస్తుందో లేదో తెలియదు

ఇక్కడ మాత్రం మౌనమాయా ప్రపంచం రాజ్యమేలుతుంది

కళ్లున్న కబోది

వినికీడి ఉన్నా చెవిటిది

నోరున్నా మూగది ఈ గది

నిశ్శబ్దంలో గుండె ఆగుతుంది

నిశ్శబ్దంలోనే ప్రాణం పుడుతుంది



కందుకూరి శ్రీరాములు వీడు కవితా సంపుటాలు ప్రచురించిన ప్రసిద్ధ కవి. ఉత్తమ ఉపాధ్యాయ పురస్కారాన్ని, వివిధ సాహితీ పురస్కారాల్ని అందుకున్నారు. నివాసం హైదరాబాదు.



తెలుగుపలుకు 2013

304

# ఓయ్... లోకమా!

## యశస్వి సర్కే

నీ నుంచి నేను మరలిపోయినప్పుడల్లా  
నిజం తెరుచుకుంటూనే ఉంది.

నే పారిపోతున్నానని అనుకున్న కాలం...  
తన రొమ్ము విరుచుకుంటూనే ఉంది

పాపం!.. జమానాకి తెలియదు  
నన్ను ధిక్కరించడం ఎంత పాపమో...

నా మాటలు నేలవిడిచి సాము చేసినప్పుడల్లా  
నాలోపల నేను తడబడుతూనే ఉన్నాను

అడుగుల్ని మాటలు నిర్ధరించినప్పుడల్లా  
పరిగెడుతూనే ఉన్నాను

నేను నిట్టూర్పుల కుంపటిసెగ అనుకున్న  
వాడి తల ప్రాలు పొర్లించక తప్పలేదు..

చెమిర్చిన చెమటచుక్కలద్దుకున్న వాడి శ్రమను  
ఫలితాన తేల్చాకగాని నాకు మనసాప్పలేదు

నాడి కొట్టుకోవడం ఆగే వరకూ  
మౌనాన్ని ఎవరికీ తాకట్టు పెట్టలేను

తిట్టుకునే నుదుటిరాతను మార్చమని  
ఏ దేవుడికీ ఏకరువు పెట్టలేదు

ఎవడైతైనా సాగిపోనీ..  
నా మాట వినిపించేంత దూరమైనా  
పారాహుషార్ పాటని కట్టిపెట్టలేను

ఓయ్.. లోకమా!!  
నీ దారి అటుకాదు..  
నా వెనుకే నడచిరా

నువు చూడని కొత్త వుంతలు  
అందుకునేటందుకు వెళుతున్నా..  
నన్ననుసరించు..

దిగంతాల వెలుగుపువ్వుల్ని  
నీ దారిన పరుస్తాను  
నాతో నడుస్తావా!!...

ఎవరనుకుంటున్నావు నన్ను!!  
కవిని నేను...

చీకటి లోకమా!!  
నిను వెలిగించే రవిని నేను.



ఇటీవలే కవిత్వం రాయటం మొదలుపెట్టిన సతీష్ తొలి కవితాసంపుటాన్ని ప్రచురించారు. సిలికానాంధ్ర నిర్వహించిన కవితల పోటీలో బహుమతి లభించింది. ఈనాడు జర్నలిజం స్కూల్లో పనిచేస్తున్నారు.



# బాల్యనీలో బచ్చలిమొక్క రక్త శిఖరుళి

బాల్యనీలో బచ్చలిమొక్క భలే బాగా పెరుగుతోంది.  
 మేమెవరమూ నాటకుండానే తనకై తానే  
 పుట్టుకొచ్చిందీ బచ్చలి-  
 ఈ బచ్చలికీ మాకూ ఏదో ఋణానుబంధం వున్నట్టే వుంది!  
 చిన్నప్పుడు మా వాకిట్లో నేనొక బచ్చలిమొక్కను  
 నాటినందుకు కాబోలు...  
 అంతరిక్షంలోకి తొంగి చూస్తున్నారవై అయిదో అంతస్తులోని  
 బాల్యనీలోకి వచ్చిపడింది బచ్చలి విత్తనం-ఎంతచిత్రం-  
 ఈ బచ్చలికి నా మీదెంత ప్రేమో!  
 బాల్యనీలో నిల్చున్నప్పుడల్లా పచ్చని నగవులు చిందిస్తుంది.  
 చెంబెడు నీళ్ళైనా పోయిందే తాను మాత్రం  
 గంపెడాకుల తీగలతో గగనానికి ఎగబ్రాకుతోంది.  
 బాల్యనీలో బట్టలారవేసే తీగలపై కెగబాకి  
 బరువుగా ఆలపించిన దరువులా సాగుతుంది.  
 ముత్యాలలాంటి పూలు పూసి పగడాల్లాంటి పళ్ళు కాసి  
 పండగనాటి తోరణమై బాల్యనీ నిండుగా పందిరి వేసింది.  
 తానుగా ఒక్కగానొక్క మొక్కగా మొలిచి తీగలై పెరిగి  
 తన నిస్వార్థమైన అలౌకికానుబంధంతో ఆనందింపజేస్తోంది.  
 నా మానవజాతి ఈ హరితారణ్య శోభిత ధరణికి చేసిన  
 ద్రోహాన్ని తలుచుకొని సిగ్గుపడేలా చేస్తోంది.  
 మహావృక్షాల్ని పెంచకపోయినా మొక్కలోనే తుంచకూడదనీ  
 పెద్దచెట్టైనా చిన్నమొక్కైనా అది సకలజీవులకు ఆధారమేనని  
 జ్ఞానోదయమైంది నాకీ బచ్చలిపందిరి కింద.  
 తరతరాలుగా తన పచ్చదనాన్ని ఆహారంగా ధారబోసిన  
 ఈ బచ్చలి సంతతి చల్లగా వర్ధిల్లుగాక!



రత్న శిఖామణి మద్రాసు అణువిద్యుత్కేంద్రంలో సివిల్ ఇంజనీర్ గా పనిచేస్తున్నారు. కొన్ని కవితలు రశమి పేరుతో రచనమాసపత్రికలో, సావనీర్లలో ప్రచురించబడ్డాయి. మంచిభావమున్న శ్రావ్యమైన సంగీతం వినడం, మంచి తెలుగు మరియు ఆంగ్ల పుస్తకాలు చదవడం ఇష్టం.



# ఎప్పటికి తెలుస్తుంది?

స్వాతి శ్రీపాద

ఎప్పటికి తెలుస్తుంది?

మరోసారి మనిషిని మనిషి పునః మలుచుకోవాలన్న సంగతి

వెయ్యి ముఖాల తొడుగుల్లో

అసలు మొహాన్ని పారేసుకున్నాక

ఆదిమ జాతి అవలక్షణాల జారుడు బండమీద జారి జారి

అధః పాతాళానికి చేరుకున్నాక మళ్ళీ

పునరపి జననం తప్పదని

ఎప్పటికి తెలుస్తుంది ?

దేహాల భాషలో కాదు భాషలేని మనసులఘోషలొంచి పుట్టి

సముద్రాల నురగల్లో పరచుకున్న హరివిల్లు

నందనవనాల్లో పెరిగి

ప్రేమ నిలయాల కాంతి వలయాల్లో

లోలోపలి పొరల్లో పొదిపొదిగి

ఈ నాటికి రూపుదాల్చిన ఈ గొంగళి పురుగు వికృత రూపం

సతత హరితపు మంచితనం కడదాకా ఆరగించకముందే

దీర్ఘనిద్రలోకి జారి స్వప్నాల రంగులు రెక్కలుగా మలుచుకు

దీర్ఘనిద్రలోకి వెళ్ళినా రాక్షసముళ్ళనూ రక్తపుకలలనూ

విదిలించుకు

సీతాకోక చిలుకలు కావలసిన సమయం ఇదేనని

ఎప్పటికి తెలుస్తుంది?

నక్షత్రాలకు రంగులద్ది, సముద్రాలను

సరిగమలు చేసుకుంటూ

వేలి కొనల కింద విశ్వ రూపాన్ని అదిమిపెట్టి,

చూపుల కిరణాల్లో ముక్కంటిని నిలుపుకు

మేధస్సుకు రెక్కలు తొడిగినా అస్తిపంజరాల్లో

ఆత్మలు ప్రతిష్ఠించినా

రెప్పలు వాల్చని కంటి చెలమల్లో ఎడారులు

పరుచుకునే సమయాన

ఎప్పటికి తెలుస్తుంది

మానను మనం సాగు చేసుకు పండించుకోవలసిన

సమయం ఇదేనని



కథలు, కవిత్వం పాటలు, నవలలు సృజనాత్మక జీవితమే ఊపిరి అయితే అనువాదాలు ఉ  
బుసుపోకకు, మొత్తానికి ప్రతి క్షణం అక్షరాల మధ్య గడిపే ఆసక్తి వృత్తిగా ఆంగ్లం బోధించినా  
అణువణువునా తెలుగే . గత నలభై సంవత్సరాలుగా తోచింది రాస్తూ, రాసినవి చదువుతూ...  
ప్రస్తుతం ఉన్నది డెట్రాయిట్లో.



## ఉన్నపళంగా...

హాస్యానుభవం

ఉన్న పళంగా అంటే  
మనసు కొక్కదానికే తెలుసు  
ఉపమానాల్లోకి, వాక్యాల్లోకి... ఊహలు!  
కిటికీలు, వాహనాలు... అడ్డేకావు!  
చలివేళల్లో బిరుసెక్కిన చెట్టుమొళ్ళు  
కోరుకునే సూర్యకాంతి కోసం  
పరుగల్లేవుంది తపన!  
ఆగినచోటల్లా ఉబికిపడే భావమేదో  
కన్నీరులా మాధ్యమమైపోతుండేమోనని దిగులు  
లిప్తపాటులో లేతచిగురు రంగులో  
అనుకున్నచోట లీనమవడమా?  
తేలికపడటమా? దూరంగా జరగడమా?  
వ్వే... ఏదీ ఒప్పుకోనిస్థితి!

అదేదో... కొలతకి రాని సంగతి  
ఒక స్వేచ్ఛాపూరిత సత్తువలాంటిది  
నిజంలా ద్రవిస్తున్న ఊహలాంటిది  
అచ్చం పొలిమేరల్లో  
పొగమంచల్లుకున్న పైరులాంటిది...!  
ఏదో... అదేదో గుండెకి ఆయువు పెంచే క్షణం  
చిన్నారి చెక్కిళ్ళు మీటినట్టో  
అదాటుగా నిన్ను అక్కున చేర్చుకున్నట్టో  
ఒక అలొచ్చి అలసిన కాళ్ళని తడిపినట్టో...!  
ఉన్నపళంగా అనిపించడంలోని సాంద్రత  
అక్షర సంభాషణతో సమానమే కాదు  
ఉన్నపళంగా అంటే  
మనసుకొక్కదానికే తెలుసు  
ఉపమానాల్లోకి, వాక్యాల్లోకి... ఊహలు...!

## గౌరవకావీ రున్కుూర్ కౌటు

ఈ చెట్టు నన్ను వెక్కిరిస్తుంది

జ్ఞాపకాలు

ఈ చెట్టు నన్ను వెక్కిరిస్తుంది  
కువకువలాడుతూ  
నవనసంతాన్ని  
వంపేదినాగుండెల్లో  
ప్రతీఉదయం  
నా చేత్తో పట్టి లాగితే  
అచ్చెరువుగా తనపైకి  
లాక్కునేది  
ప్రేమతో  
గలగల కథలెన్నో  
నులకమంచం మీదున్న నాపై  
చిలకరించేది  
ఆ చెట్టిప్పుడు లేదు  
ఈ చెట్టు నన్ను వెక్కిరిస్తుంది

జ్ఞాపకాలంటే ప్రియం నాకు  
సాయంకాలం సాగరపు అలల్లా  
నా చిన్నతనాన్ని  
గుండెకు చుట్టుకునే  
గుండు మల్లెచెట్టు సౌరభాన్ని  
గుర్తుచేసుకోవడమన్నా  
ఆ క్షణం నిర్దాక్షిణ్యంగా  
నా కళ్ళల్లో చీకటిని కుక్కేసి  
కుట్టేసేవరకూ  
జ్ఞాపకాలంటే నాకు ప్రియం



తెలుగువలకు 2013

308

## We salute our Media Partners



# TECHART

CREATING ART WITH TECHNOLOGY



## Custom Design

You Do It Once | We Do It Right

### TechArt Home Theater?

I created TechArt because of my passion for Technology and Art.

My goal is to create Audio & Video that is Technologically Superior and Visually Integrated with the home.

### Why TechArt Home Theater Custom Design?

TechArt Designs and Installs Home Theaters that meet the full specifications. Our designs achieve maximum performance at the lowest cost. Our Custom Designed Home Theaters include extensive setup and calibration.

### Why TechArt Home Theater kits?

Budget conscious customers can get our Home Theater kits. These kits provide you with the equipment that is optimized for best performance at your budget. The system has simple setup and is easy to install.

Better Equipment \* Better Price \* Better Value

We sell products that have performance value to you.

Better than Online Prices from Authorized Dealers.

© 2012 TechArt Home Theater



USA

India



Doing it RIGHT since 2007

## COMPLETE CUSTOM HOME DESIGN

Centralized wiring Plans  
Lighting Control  
Acoustics/Decor  
Audio Distribution  
Video Distribution.

## Home Theater Kits

1080p 3D, 7.1 Home Theater Kits

1	<b>Epson 3020</b> 3D Projector 2D to 3D conversion, 2 - 3D glasses	\$ 1,599
1	<b>106 inch Fixed Frame</b> Projector Screen 16:9 HDTV, 1.1 Gain, 160 degree viewing angle, Stylish black velour surfaced Aluminum border frame	\$ 649
1	<b>Denon AVR-E400</b> 7.1 Network Home Theater Receiver 185 Max Watts per Channel	\$ 599
3	<b>LCR Front &amp; Center</b> - 51/2 woofers and 20mm Silk & Titanium membrane tweeter Limited Life Time Warranty	\$ 449
4	<b>Surround</b> - 5.25 inch Kevlar 2-Way In-Ceiling or In-Wall Speakers Limited Life Time Warranty	\$ 399
1	<b>Powered Subwoofer</b> 10" 150Watt Gloss Black	\$ 599
1	<b>OPPO Digital BDP-103</b> Universal Network 3D Blu-ray Disc Player Exceptional Picture Quality by Qdeo Processing 4K Up-Scaling, 3D Playback, 2D to 3D Conversion Dual HDMI Inputs/Outputs; MHL Input, Capable, PAL/NTSC, Remote Apps, Network Streaming Wired & Wireless, USB.	\$ 499
	1 EA - Universal Projector Mount Adjustable-height from 11.42" to 32" 1 EA - 35FT 22AWG CL2 HDMI Cable, 2 EA - 6 FT 28AWG CL2 HDMI Cables 7 Pairs - Banana Plugs	\$ 299

**Our Price \$ 4,500**

Includes TAX in Texas or Shipping to other States.  
Some Restrictions apply, contact us for more information.

Total - \$ 5,092



Ravi Macha  
(972) 603-5352  
TechArtHome@gmail.com  
See Facebook Albums for Project Photos





THE LAW FIRM OF  
SIM, PARVATHANENI, & BROWN, PLLC



3010 LBJ Freeway, Suite 130  
Dallas, Texas 75234

1901 Central Dr. 508  
Bedford, Texas 76021  
(By appointment only)

email: [law@spblawfirm.com](mailto:law@spblawfirm.com)

[www.spblawfirm.com](http://www.spblawfirm.com)

Call: 214-997 4H1B / 214-997 4412, 817-500 5553

BUSINESS LAW

IMMIGRATION

PERSONAL INJURY

Personal Injury

*This souvenir is designed by*

**అక్షర క్రియేషన్స్**

AG-2, Mathrusri Apts., Hyderguda,

Hyderabad - 500 029.

Phone: 040 2324 4088

email: [sakshara@gmail.com](mailto:sakshara@gmail.com)



**WELCOME**

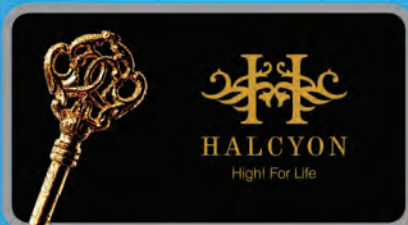
**ESTEEMED GUESTS  
& DELEGATES  
of  
19<sup>TH</sup> TANA  
CONFERENCE  
DALLAS, TX  
2013**



***The Ramineni Brothers  
Dharmapracharak, Satyavathi, Brahmananda, Vedacharya & Harischandra***



Financial District, Hyderabad



Jubilee Hills, Hyderabad



OMR Road, Chennai

# 3 keys to a great lifestyle!

Live in the lap of comfort with **Fully Furnished** (Branded Sofas and Beds, Modular Kitchen, ACs, Television and many more...) and **Fully Serviced** (Housekeeping, Room Service, Laundromat, Valet Parking and many more...) homes. Come share the elite space with like minded people.

**FULLY FURNISHED, SERVICED  
AND AUTOMATED HOMES**

A special invitation to the privileged few like you!  
Please visit stall Nos. 520 and 522 at TANA.

[WWW.HALCYONPHOENIX.COM](http://WWW.HALCYONPHOENIX.COM)  
M: +91 77996 77877

[WWW.GOLFEDGE.IN](http://WWW.GOLFEDGE.IN)  
M: +91 91600 01559

[WWW.THE-VILLAGE.IN](http://WWW.THE-VILLAGE.IN)  
M: +91 94450 43333



[www.sageitinc.com](http://www.sageitinc.com)

- Products
- Solutions
- Technology
- Training
- Staffing



**Sage IT** is a leading Information Technology company with **15 years of experience** in providing IT Products and Services for clients in the USA and India.

We dedicate ourselves to providing the finest products, superior solutions and services to our customers. Our premium level technology partnerships with **Oracle<sup>®</sup>**, **TIBCO<sup>®</sup>**, **IBM<sup>®</sup>**, and **Microsoft<sup>®</sup>** helps us continue advancing and innovating our products and services.

We offer a suite of Healthcare IT products including **CareEMR<sup>™</sup>**, **CarePortalOnline<sup>™</sup>**, and **DISCO<sup>™</sup>**.

We take pride in our team and take every step to make our team the best in what they do.

*Come...JOIN US...to fulfill your Career Dreams!*

**Sage IT, Inc.**

**US Headquarters:**

3011 Internet Blvd. Suite 110, Frisco, TX 75034, Toll Free: (877) 704-0892

For employment: [hr@sageitinc.com](mailto:hr@sageitinc.com)

For Products & Services: [sales@sageitinc.com](mailto:sales@sageitinc.com)

**India Offices:**

Chennai | Hyderabad | Bangalore | Delhi

